LEONIS
ALLATII
IN
ROBERTI CREYGHTONI
Apparatum, Versionem, & Notas
AD HISTORIAM
CONCILII FLORENTINI
Scriptam
A SILVESTRO SYROPVLO
De vnione inter Græcos & Latinos,
EXERCITATIONVM
PARS PRIMA.

ROMÆ, Excudebat Mascardus, MDCLXV.
SVPERIORVM PERMISSV.

ALEXANDRO
SEPTIMO
PONT. MAX.

LEO ALLATIVS F.

APVD Poëtarum Principem Homerum Helena omnes virtutis regiæ illiusque absolutissimæ numeros in vno Agamemnone tribus verbis cum Priamo edisserens perstrinxit, eum esse probum, pugnatoremque potentem.

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Probus namque commodis ciuium consulit, & sua omnia, dummodo subiectorum salus tuta saluaque sit, liberalissimè profundit. Potens pugnator contra perturbantes Reipublicæ otium, & quietem, magno

animo virum se præbet, & non sui peculij tantum, sed & vitæ & sanguinis profusus, aduersus omnes rebellium ictus infestos sese munit. Maximum hoc Regis potentis, & θεοδόχητον munus omnes in te, Beatissime Pater, mirantur & stupent. Nam ex quo summum Pontificatum inijsti, non Tu quidem hostili sanguine fœdasti manus aris dicatas, sed, quod maius est, plures maximasq; nescio quo fato, exortas tempestates, quibus Petri nauicula, rupta anchorâ, scopuloso in loco versabatur, placidus & inturbidus ad clauum sedens, necessitati tempporum magnanimè seruiendo, sedasti, in tranquillum naui reducta. Quæ vero ex probitate tua Ciues bona, dum quiete fruuntur, cum vniuersa Republica Christiana reportarint, superuacaneum esset hic recensere. Nam vbivbi oculos fixerint, siue in vsus publicos, siue in priuatos, illustria ac magnifica probitatis & munificentiæ tuæ vestigia conspicantur, quæ meum abiectum calamum refugiunt, sublimiorem exposcunt. Nam ipse quidquid dixero, minus erit. Tantum addidero. Hoc anno venit ad Vrbem Siluestri Syropuli contra historiam Concilij Florentini scriptum,

à quo-

à quodam Creyghtono, quem ſtipis exiguæ ſpe Grammaticen in ludo profiteri fama eſt, vt ipſemet fatetur, conditionis attenuatæ homine, nunc de repente Doctore Theologo, latinè, ſed mala fide redditum, calumnijs atque mendacijs in Romanam Eccleſiam dehoneſtatum. Impoſitum eſt mihi à tua Beatitudine, vt noxia mendaque reſpondendo eluerem. Ingenium imperio tantæ Maieſtatis fretum, operam non recuſauit, quamuis tenuitatem virium ſuarum agnoſceret. Nunc ego ad Sanctitatis Tuæ pedes humillimè prouolutus hanc primam in Apparatum, Verſionem, & Notas exercitationum partem, ne furti manifeſtus deprehendar, aliena ſurripiens, tibi quod tuum eſt, & multis nominibus debitum ſubmitto. Primùm quia tua liberalitate & munificentia natum, & in lucem ſuſceptum eſt. Deinde quia ſcriptum de rebus Eccleſiaſticis, & potiſſimum de Dogmate, cuius iudicio potius ſubijciendum erat, quàm Romani Pontificis, qui ſolus ſupremum & infallibilem, vti Chriſti Vicarius, & Petri ſucceſſor, in Eccleſia locum tenet? Tuum denique ac tibi debitum eſt, quia, ſi quæ in eo

ſunt,

ſunt, quæ aliquo in pretio haberi mereantur, ea pomeridianis illis horis accepta refero, quibus me quoque licet immerentem intereſſe voluiſti, cum Tu ſcilicet quod tempus alij ſtertentes terunt, vel ſaltem oſcitantes, cum Viris optima quaque in Arte, ſacra præſertim eruditione præſtantibus teris, non tam vt curas tuas remittas, quàm vt aliorum ſtudia intendas, probè intelligens, nulla re magis Latij veteris gloriam, & Sedis Apoſtolicæ Dignitatem niti ac ſuſtineri. Permulta alia opus hoc tuum ad te cogunt aduolare, vt quæ continet auctoritate tua meliora euadant, vel, ſi parumper approbentur, in lucem hilarius exeant, & Auctor ſpe melioris famæ ad reliqua Syropuli examinanda ſuffulciatur, quod ſpero futurum, cum iuſtam cauſam agam, veritatemque defendam, & calumnias atque mendacia aduerſariorum diſijciam. Ecquid tandem in me eſt, quod à Beatitudine tua, vt à primo rerum omnium bonarum fonte non fluxerit? quem tot honoribus ac gratijs cumulaſti, & nunc demum, vt illuſtrior & honore & nomine ſim, celeberrimæ Bibliothecæ Vaticanæ à te manuſcriptorum,

eo-

eorumque rarissimorum Codicum magno pretio emptorum liberaliter auctæ Custodiæ dignitate auxisti? Hoc igitur deuinctissimi animi mei, quale quale est, obsequium Beatissime Pater, benignè, pro more tuo, accipe, meque inter amantissima vota pro tua incolumitate suscepta sacros pedes deosculantem Apostolica Benedictione ad cetera prosequenda confirma.

Im-

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. Patri Mag. Sacri Pal. Apost.

O. Archiep. Patracen. Vicesg.

Historia Concilij Florentini, quam Syluester Syropulus Schismaticus subleста fide Græce scripsit, & Robertus Creyghton Anglus Heterodoxus maligna præfatione præfixa, & impijs additis notis Latine edidit, a Leone Allatio V. C. doctissimis istis Exercitationibus subtiliter examinatur, detecta Interpretis ignorantia, eiusq; mendacijs solide confutatis. Prælo itaque dignissimæ sunt, vtpote necessariæ ad Nouatorum retundendam audaciam, & vt agnoscatur Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali in præcipuis Dogmatibus fidei perpetuus consensus, qui in hoc libro ex Scriptoribus Græcis tam orthodoxis, quam schismaticis luculenter probatur. Sic censeo, in eius censuram iussus incumbere, ego infrascriptus S. R. Inquisitionis Qualificator, & Sacræ Congregationis Rituum, & Indicis Consultor. Romæ in Monasterio S. Bernardi ad Thermas die 9. Februarij 1664.

D. Joannes Bona.

Imprimatur

Fr. Hyacinthus Libellus Sacri Palatij Apost. Magister.

PHI-

PHILIPPVS LABBE, S. I.

In Synopsi Conciliorum:

DVM hæc formis exprimenda Typothetæ traderentur, venit in manus meas recens ex Hollandia aduectum volumen, Hagæ-Comitis in folio impressum, hoc titulo; *Vera historia vnionis non vera inter Græcos, & Latinos: siue Concilij Florentini exactissima narratio, Græce scripta per Syluestrum, magnum Ecclesiarcham, atque vnum ex quinque Crucigeris, & intimis Consiliarijs Patriarchæ Constantinopolitani, qui Concilio interfuit: transtulit in sermonem Latinum, Notasq; ad calcem libri adiecit Robertus Creyghton*, &c. Sed quæ fides huic Inscriptioni habenda sit, quamque titulus hic magnifice mentiatur, cum alia multa declarant, tum illius operis Auctor, atque Interpres. Quis enim ille sit vere *Syluester*, ac babarus *Sguropulus*, si temporum testem historiam, si coætaneos posterioresque Scriptores interroges, homo nihili, ignotus, ignobilis, qui vnus sibi testimonium dixit, illudque mendacissimum, neglectus hactenus ab eruditis, schismaticus, hæreticus, ac nationis suæ, quæ Catholicam fidem, cum Imperatore, Patriarcha, Episcopis, ac Principibus, doctissimisque viris susceperat, hostis infensissimus illico deprehendetur. Neque alia eiusdem debet esse apud cordatos homines ratio, quam Arij, aut Philostorgij de Nicæno, Nestorij de Ephesino, Eutychetis, aut Dioscuri de Chalcedonensi, Hieronymi Pragensis de Constantiensi, Albigensium de Lateranensibus Concilijs disserentium. Quis enim ignorare potest, quid in iudices, quid in aduersarios, quid in ipsos quoque interdum patronos, aduocatosque suos deblaterent, quæ crimina obijciant, quas calumnias texant, qui causa ceciderunt rei? Tales plerique Græculi, qui Marco Ephesino Antistiti, ac similis farinæ contumacibus Schismaticis, quam apertissimæ veritati, ac catholicæ fidei adhærere maluerunt: sed de his alias conquerendi commodior occurret occasio. Ad Interpretem Creygh-

ghtonum venio, cuius effrænis in Ecclesiam Catholicam, ex qua cum maioribus suis desertor profugit, atque efferata rabies ex hoc ipso titulo Libri, quem falso dicit, e veritatem amantium manibus nunquam deponendum, ex dedicatione, præfatione, ac notis manifestissime elucescit, quas spurcissimis in Romanos Pontifices, Cardinales, Episcopos, cæterosque Clericos ac Laicos, qui interfuerunt, quique secuti sunt, calumnijs vsque ad nauseam, tædiumque Lectorum refersit. Quodque mirere magis ipsam quoque vnionem ab hac hæretica lue in Papam efferuescente noluit esse immunem. Consule paginam sextam: *Ἐν τοῖς μεγίστοις ἐτίθεντο, ὅτι νῦν τὸν τῆς νέας Ῥώμης Ἀρχιεπίσκοπον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὀνομάζει ὁ Πάπας, καὶ ἀδελφὸν καλεῖ τοῦτον κ' ἐντεῦθεν ἐτεκμαίροντο, ἐρίθεσθαι τὸν Πάπαν τῆς ἑνώσεως, καίτοιγε οὐ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ Πατριάρχην τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν αὐτὸν ἔγραψεν. ὥσπερ τοίνυν καὶ μέχρι τοῦ νῦν γράφει.* ac fidem versionis examina prudens Lector. *At nunc pro magnifico duxerunt, quod in Eudæmonis Epistolis, nouæ Romæ Archiepiscopum Patriarchã Constantinopolitanum disertis verbis Papa nuncupet, & in simili secum sphæra dignitatis atque eminentiæ, fratrem.* An quoties Papa subiectos sibi Archiepiscopos, Episcoposque fratres compellat, eos in simili secum sphæra dignitatis, atque eminentiæ constituit? nec in Græco textu hæc reperiuntur: *Et inde conijciebant Papam vehementi concitatione flagrare pacis inter Ecclesias resarciendæ: quamquam inerat ambiguum, & terminus diminuens, si quis Papæ verba pensiculatius ad trutinam reuocaret: nam non Patriarcham Constantinopolitanum, sed Constantinopolitanorum scripsit.* Omisit reddere; *ὥσπερ τοίνυν καὶ μέχρι τοῦ νῦν γράφει.* ac de suo Interpretationem præcedentium verborum, quæ nemini cordato in mentem venire poterat, adiecit, *Ciuium non ciuitatis, quasi ad successorem Petri ius, & cura loci pertineret, ad Patriarcham tantum regimen popularium.* Scripsit S. Gregorius ad Augustinum Episcopum Anglorum; quis inde nisi demens colligat, ius & curam Angliæ ad Papam, regimen tantum Anglorum ad Augustinum pertinuisse. *Καὶ ταῦτα μέχρι ταῦτα, ὡς ἐν τύπῳ καὶ ἁπλῶς.*

IN-

INDEX EXERCITATIONVM.

EXERCITATIO I.

PROPOSITVM Allatij. Quæ in literas profitentibus desiderat Creyghtonus, literas profitentes in eodem requirere. Illius αὐτοσχεδία de Chrysoloris. Impietas in Beatorum gloriam, quam cum portis Inferi componit. Ieiuna loquacitas de laudibus Syropuli, cuius insulsissime cognomen immutat in Sguropulum. Pag. 1.

EXERC. II.

Pessime Constantinopolitanorum Patriarcharum initia sub Andrea Apostolo poni. Ecclesiarchæ dignitas examinatur; & an in eo gradu fuerit, in quo eam Creyghtonus collocat? In Constantinopolitana vrbe duplex Officiorum, & Dignitatum genus. In catalogis Officiorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Ecclesiarcham inter inferiores ordines figi. Sacellarium diuersum esse ab Ecclesiarcha. Qui primæ Pentadis Quinqueuiri Cruciferi dicantur? Insulse a Creyghtono comparari Crucigeros Constantinopolitanos Cardinalibus Pontificijs. Pag. 10.

EXERC. III.

Syropuli dictio examinatur. In quo oratoria ab historica dictione differat? Insipienter comparari dictionem

fafcem emifit fuo nomine recens Concilij Florentini concinnator. Pag. 68.

EXERC. VI.

Ioannem Epidaurenfem, fiue de Ragufio falso a Creyghtono inter Cardinales collocari. Ioannem Dominici Ragufæum, Ioannem Hifpanum, & Ioannem Epidaurenfem, fiue Ragufæum perperam confundi, cum alius fit. Ioannes Dominici Cardinalis, fed ante Concilium Florentinum mortuus. Ioannem Hifpanum Sacræ Theologiæ Doctorum non bene Scriniarium verti. Ioannem de Ragufio, fiue de Monte Nigro non fuiffe Cardinalem. Et quæ antea Creyghtono fuerunt Sacrofancta Concilia, nunc ludicra, & fabulas effe. Pag. 74.

EXERC. VII.

Firmitudinem, quam fupra conceſſerat Concilijs Oecumenicis Creyghtonus, inconftantia leuiffima, & inftitutorum Ecclefiæ Catholicæ nefcius, infirmat. Græcos ante Florentinum a Florentino decreta contra Græcos defendiffe. Scholarius familiæ nomen. Tres Orationes in Concilio habitas Scholarij non effe illius, qui Ephefij familiaris fuit. Ephefij ad Georgium Scholarium Epiftola. Duos fuiffe Scholarios, & eofdem Georgios. Caryophilus Scholarios confundit. Scholarius qui Græcorum caufam agit, fuit Monachus, non Patriarcha: Scholarius, qui Latinorum, Patriarcha. Chalcocondyla expofitus. Scholarius, qui poftea Monachus, cum Concilium in Italia agebatur, morbo oppreffus Byzantij, Byzantij immorabatur. An Matthæus Camariota fuerit præceptor Scholarij Patriarchæ? Georgij Scholarij Catholici fcripta. Contra Caryophilum, & Arcudium, librum

EXERC. VIII.

EXERC. IX.

nia similia. Scripta Ephesij contra Synodum cum ijs, quæ pro Synodo, comparari nec possunt, nec debent, cum multis parasangis inferiora sint. Pag. 146.

EXERC. X.

Vbi rationes deficiunt, Creyghtonus Sacramento probat sua, & nihilominus Lectori hariolandum de sua sententia relinquit. Culmen Pontificiæ dignitatis cum a Deo sit, nulli culmini, quod aliunde comparatum sit, etiam excelsissimo æquiparari potest. Historiola de principio, & progressu Schismatis Græcorum. αἰτίας, καὶ ἀφορμῆς, causæ, & occasionis differentia. Dissidij inter Græcos, & Latinos non fuisse causam additionem. Quando additio facta sit? Additionis prohibitionem in Symbolo ante Ephesinum factam. Prohibetur addi Symbolo fides aliena, contraria. υἱοπατορείας hæresis quæ? In Trinitate ordinem esse. Filius solus ex solo Patre genitus. υἱοπατορείας hæresi condemnata, videtur saltem tacite asseruisse Damasum Spiritus Sancti etiam ex Filio processionem. Pag. 165.

EXERC. XI.

Additionem in rebus fidei ante Nicænum, & Ephesinum Concilia a D. Paulo fuisse prohibitam. S. Maximi Epistolam ad Marinum Cyprium vti illius genuinam multi cum Catholici, tum Schismatici recipiunt. Creyghtoni in asserenda infallibilitate Ecclesiæ Romanæ inconstantia. Dialogus de processione Spiritus Sancti falso Margunio suppositus. Vt sese gesserint Romani Pontifices in vnione procuranda cum Græcis. Nili Rhodij sententia de Octaua Synodo Photiana. Pag. 189.

EXERC.

EXERC. XII.

EXERC. XIII.

EXERC. XIV.

obnoxia

obnoxia. Male a Creyghtono peti præsidia ad probandam innocentiam Photij, cum contrarium ex eo eliciatur. Photium maledicum in alios male audire iustum esse, & æquum. Non semper eum veracem esse; scripta illius commentitia in Sanctos Ignatium, & Nicolaum. Et propter illa indigna querimonia Greyghtoni, sicuti & Montacutij, & Luteri de alijs. Pag. 220.

EXERC. XV.

Creyghtoni nugamenta de doctrina Photij. Theophylacti ætas. Contentio inter Græcos & Latinos de Bulgaris, tum primum ad fidem conuersis. Mendacia Creyghtoni de conuersione Bulgarorum. Theophylactus inter Schismaticos in Latinos propensior. Bulgaros a Theophylacto ad Isidorum Ruthenum sub primatu Constantinopolitano nullo modo stetisse. Ante Theophylactum alius Episcopus in Bulgariam a Theodora Imperatrice, & Basilio missus. Photium nunquam animo nec corpore quieuisse. Isidorum Kiouiensem fuisse Romæ, & non Sabaudiæ Cardinalem. De illius patria non fuisse vnam omnium sententiam. Romanæ Ecclesiæ in bene de se meritos gratus animus. Isidorus legatus Pontificius in excidio Constantinopolitano euadit, & Romæ moritur. Pag. 250.

EXERC. XVI.

De Synodis pro Photio, & contra Photium Creyghtoni verba proferuntur, & numeratis mendacijs refelluntur. Synodum pro Ignatio contra Photium vti genuinam fere omnes Græci recognoscunt. Quinisexta πενθέκτη Synodus quænam est? De tempore Ioannæ Papissæ non vna omnium sententia. Allatius in Com-

EXERC.

EXERC. XIX.

Multo minus habere sal in chronologicis Creyghtonum. In Græcia esse Episcopos Latinos, qui animarum curam gerant, iurisdictioni Pontificiæ obnoxios: Apameas, in quibus præsidet Spondanus, esse in Gallijs, non in loco Patriarchæ subiecto. Quæ certitudo reponenda est in synodis ex Creyghtono? Seculares non se intromittunt in rebus Ecclesiasticis, quod rebus in Ecclesia gestis, comprobatur. Pag. 357.

EXERC. XX.

Annæ Comnenæ de præeminentia in Ecclesia ridicula assertio. Patriarchæ Romani Pontificis obedientia se eximere conati sunt: sed nunquam super illum dominium sibi vindicare præsumpserunt; & frustra ab Imperatoribus miseris modis afflictati impetrassent. Etiam seculo vnico post Photium in Græcia literis & eruditione plerosque inclaruisse. Creyghtonum vel non legere, vel non intelligere lectos Auctores euincitur. Dissidium inter Cerularium & Leonem Pontificem Romanum, & alterutrius ab alterutro excommunicatio contra Greyghtonum veritatis trutina examinata. Photij ineptissimum præconium. Matthæi Hieromonachi perridicula dicta in Pontificios refelluntur. Nullum Concilium Oecumenicum esse sine approbatione Romani Pontificis. Concilium Barense vere coactum Scriptorum testimonijs probatur. Pag. 372.

EXERC. XXI.

Rem & notionem subiectam Transubstantiationis nomini ante Innocentium in Ecclesia tum Græca, tum La-

EXERC. XXII.

EXERC. XXIII.

cra-

cramento est mutatio substantiæ in substantiam. Pag. 449.

EXERC. XXIV.

Panis post consecrationem neque Azymus, neq; Fermentatus est, sed corpus Christi. Azymorum in Ecclesia Latina antiquitas. Petri Antiocheni sententia de vsu Azymorum. Transubstantiationis nomen antiquum. Pag. 472.

EXERC. XXV.

Corpus Christi, & sanguinem non esse neque figuras, neque imagines, neque typos, neque symbola, neque antitypa; sed ipsissimum corpus Christi, & ipsissimum sanguinem, &, si aliquando sic dicta inueniuntur, quomodo intelligenda sunt? Dionysius Areopagita, Theodoretus, Basilius, & alij exponuntur. Antitypa quid notant? Consecrationis formam Apostolis referre Græcos. De forma consecrationis, quænam sit Basilij sententia, disquiritur. Basilij capita de Spiritu sancto ad Amphilochium, Basilij esse genuina. Precationum Basilianarum, & Chrysostomianarum expositio. Pag. 485.

EXERC. XXVI.

Licet in Ecclesia Græca aliæ atque aliæ Quæstiones circa Sacramentum Eucharistiæ exortæ sint, nunquam tamen Transubstantiatio in quæstionem vocata est. Prima tempore Cœlestini Papæ, & Cyrilli contra Nestorium, Secunda contra Soterichum & Socios, sub Emmanuele Comneno. Tertia sub Alexio Isacij Comneni fratre. Quarta de qua nunc inter Græcos ipsos decertatur,

&

ret, Constantinopolitanus nihilominus nomine inter Græcos munia sua exercebat. Michaëlem Autorianum non esse electum Patriarcham Constantinopolitanum a Venetis. Cura Summorum Pontificum super omnes fideles, & infideles. Michaël Imperator vindicatur a calumnijs Creyghtoni. Legationes Michaëlis Imperatoris ad Romanum Pontificem, pro vnione Græcorum, Ioannis Vecci laudes, & eius conuersio. Nicephorus Blemmida quis, & qualis? Metochitarum familia nobilissima. Pag. 595.

EXERC. XXX.

In Concilio Lugdunensi non interfuisse Michaëlem Imperatorem. Ioannem Palæologum honorificentissime exceptum ab Italis ante, & post Concilium. Michaël auitæ religionis defensor, & propugnator: & maxima illius laus est, ob hanc causam caruisse sepultura. Pag. 626.

EXERC. XXXI.

Creyghtonus ex enauata opera, & labore suo nullum meretur præmium, cum nullum inde a Lectoribus emolumentum deportetur, post tot illius nugas: & potissimum quia Syropuli neque fidus, neque bonus interpres sit, quod multis adductis ex Syropulo locis demonstratur, quibus ostenditur eum, multa de suo addere, multa detrahere, & multa pro libidine demutare. Quæ in Pontificios a Syropulo eiectantur, importuna loquacitate auctiora fieri, quæ in hostes Pontificiorum, malignissime extenuari. Sic etiam multiplici ἀνιστορησία nomina propria, & cognomina inuertit, imo peruertit, vt ex illis Vrbes, quæ nunquam fuere, vel sunt, de nouo exoriantur, & quæ somnians, & res male intelligens

con-

LEONIS ALLATII EXERCITATIONES

IN ROBERTI CREYGHTONI PRÆFATIONEM AD LECTOREM

De Syropuli Hiſtoria aduerſus Concilium Florentinum.

EXERCITATIO I.

Propoſitum Allatij. Quæ in literas profitentibus deſiderat Creyghtonus, literas profitentes in eodem requirere. Illius ἀνιστορησία de Chryſoloris. Impietas in Beatorum gloriam, quam cum portis Inferi componit. Ieiuna loquacitas de laudibus Syropuli, cuius inſulſiſsime cognomen immutat in Sguropulum.

QVAS Robertus Creyghtonus in ipſo operis limine *Dedicatione ad Regem Angliæ*, & ad *Lectorem Præfatione* in ſuos Reformatos pro ſua ſumma dignitate Doctor Theologus labes, & turpitudines inurit, miſſas facio. Ipſi ſibi proſpiciant, & honori ſuo, & commodis conſulant. Certe flagitia, quibus illos denormat, & ſcelera, quibus obligat, iam prorſus in populi animis inueterata, nulla perennitas eluet, neque obliterabit. Vidimus hac noſtra ætate facinus, vel ſola commemora-

tione deteſtandum. Eſtne hæc Reformatorum libertas? purioris doctrinæ ſanctitas? religionis Euangelicæ norma? Chriſtianæ pietatis rectitudo? Populos & vilem plebeculam principum capitibus ſupergerere, Principes humi deijcere, omnia libidini, & effrænatæ licentiæ concedere? Non ſunt iſti veræ religionis vindices, ſed politiæ tum ſecularis, tum Eccleſiaſticæ, morum etiam corruptores peſſimi. Verum cum hæc inſtituti mei non ſint, ſilentio inuoluantur, & Reformatis dedecora a Creyghtono aſperſa illis relinquantur.

Ad Græcorum vnionem cum Eccleſia Romana, quam vna cum ſuo Sguropulo, ſiue Syropulo Creyghtonus conuellere totis viribus deſudat, elaboratque, orationem conuertam; & ante alia propono, quæ ille ad Lectorem, dum inſcitos a literas profitentibus diſcernit, in medium affert, ſcribit ſiquidem; Pag. 1. *Literas profitentem religioſa decet integritas, ſimplexque voluntatis candor, vt quæ proferat, cenſura aliorum expendenda permittat, nec encomia captet, nec vituperia pertimeſcat. Quis enim vt leuem non merito redarguet, qui inania ſæpe crepat, vt populum permulceat, atque ita nominis exiſtimationem aucupatur, vt ſynceritatem ab inceptis ambitioſa vanitate propellat.* Hinc ſi probauero in Creyghtono, nullam fuiſſe religioſam integritatem, nullum voluntatis candorem, ſua aliorum cenſuræ non ſuppoſuiſſe, encomia captaſſe continuo, & vituperia, quamuis fingat ſe non pertimeſcere, ſemper pertimuiſſe, hiſce meis Exercitationibus, conſtabit omnibus, Creyghtonum, nullas literas incorrupte profiteri, vti leuem redargui, inania crepaſſe, & malis artibus nominis exiſtimationem captaſſe. Quinimo more ſtultorum piſciculorum cæca mentis libidine in naſſæ foramina pertractum fuiſſe. Idque vt perſpicias, Lector, Præfationem ipſius ad Lectorem examinabimus. Sic quantum illius literis tribuere debeas, in ipſo operis veſtibulo animo capies.

Pag.

Pag.2. *Te vero qui taceam,vel ſatis digno elogio prædicem*,&c. *Quid tuæ genti fieret in hac Florentina ,fatidicus augurio præſagires*. Hic tu res geſtas longiſſime diuerſorum ad vnum inconſiderate trahis. Idque vt intelligas, tres Chryſoloras cognomine, eodem fere tempore fuiſſe ſcito, Manuelem, Demetrium, & Ioannem. Manuel, ſcriptore Paulo Iouio in Elogijs, poſt ſeptingentos annos in Italiam Græcas literas reportauit, & Byzantio emiſſus a Ioanne Imperatore, Europæ Reges adiuit, pereunti Græciæ maturam opem imploraturus; ſed Græcia præſenti metu liberata, quod Tamberlanus terror Orientis Baiezetem Ottomanum viuum cepiſſet, in Italia pedem ſiſtit, & Venetijs primum, & mox Florentiæ, Romæq;, ac demum vocante Galeatio Principe Ticini Græcarum literarum ingentibus præmijs ſtudium excitauit, tanta felicitate, vt ex eius Schola ſummæ laudis ingenia prodierint. Inter quæ fuere Leonardus Aretinus, Franciſcus Barbarus, Pallas de Noferi, Strozzius Franciſcus, Guarinus Veronenſis, Philelphus, & Poggius. Tu adde Nicolam Nicolum, Petrum Paulum Vergerium, Albertum Rubeum, Leonardum Iuſtinianum, Philippum Vgolinum, Ambroſium Camaldulenſem, Andream Dominicum Florentinum, Antonium Corbinellum, Iannoctium Manettum, ſiue, vt eum vocat Leander Albertus, Iannettum Manettum. Poſtremo cum Conſtantiæ Synodus ad tollendum Pſeudo-Pontificum controuerſiam indicta, tanti ſpectaculi cupidum exciuiſſet. Conſtantiæ interijt, ibique tumulatus eſt, in Prædicatorum Monaſterio ante Aram, cuius legitur hoc Epitaphium; *Manuel Chryſoloras Miles Conſtantinopolitanus ex vetuſto genere Romanorum. Qui cum Conſtantino Imp. migrauit, Vir doctiſſimus, prudentiſſimus, optimus, qui tempore Generalis Concilij Conſtantienſis diem obijt ea exiſtimatione, vt ab omnibus Sacerdotio dignus haberetur die xv. April. conditus eſt anno MCCCCXV.*

A 2 *Ille*

Ille ego, qui Latium priscas imitarier artes
Explosis docui sermone ambagibus, & qui
Eloquium magni Demosthenis, & Ciceronis
In lucem retuli Chrysoloras nomine notus,
Hic situs, emoriens peregrina sede quiesco.
Hic me Concilij deduxit cura, trium dum
Pontificum Ecclesiam vexaret schisma per orbem.
Roma meos genuit maiores, me bona tellus
Byzantina tulit, cineres Constantia seruat.
Quo moriare loco, nil refert. Undique cœlum
Pœnarumque locus mensura distat eadem.

Notat Iouius, nulla opera præter artis Grammaticæ regulas grauioris doctrinæ monumenta reliquisse. Ego ipsius Comparationem Veteris & Nouæ Romæ, nec non Epistolas, alteram ad Ioannem Chrysoloram, alteram ad Demetrium Chrysoloram, Græce scriptas elegantissime, editasque in postrema Codini impressione de Antiquitatibus Constantinopolitanis: nec non Tractatum de processione Spiritus sancti contra Græcos breuem, sed satis acutum & solidum legi. Incipit; Ῥωμαίοις γράφων ὁ μακάριος Παῦλος περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φησίν.

Alius est Ioannes Chrysoloras, ad quem extant Epistolæ Manuelis Chrysoloræ, & Nicephori Gregoræ de Ecclipsibus solaribus; cuius illud est principium; Τὴν μὲν παροιμίαν, ἀεί τι Λιβύη, φάσκουσαν. An aliquid scripserit, clam me est. Et forte ille est, cuius meminit Georgius Phranza, non sine laude; quamuis addat, eum sententiarum Monachi Calabri sectatorem a Gregorio Palama fuisse oppressum lib. 1. cap. 12. *Quod Ioanni Chrysoloræ eadem sentienti, dicendique ac disputandi similiter bene perito perinde fecit.* Et supra de Calabro scripserat. *Persuasibilia verba, & nugas Calabri Palamas veluti aranearum telas discussisse.* Etsi quæ de Ioanne dicit Protouestiiarius, ad Manuelem referat Iacobus Pontanus.

Tertius eſt Demetrius Chryſoloras,cuius virtutem grata memoria proſecutus eſt tuus Syropulus *ſect.* 2. cap. 7. quem ait cum Gudele ſequeſtro, & Demetrio Angelo Philomate miſſum ab Imperatore Ioanne ad Synodum in Eccleſia Sanctorum Apoſtolorum coactam,vt partes Imperatoris tutaretur, & oppugnaret immunitatem Eccleſiaſticam. Tu vero Manuelem Chryſoloram, quem Conſtantiæ mortuum aſſeris cum iſto Demetrio Chryſolora,cui *augurium* appingis inconſiderate confundis, cum alium atque alium eſſe, ex tuo Syropulo addiſcere poteras, Syropulus enim hiſtoriam vaticinij prolixe nimis proſequitur Sect. 3. cap. 8. Is enim in aduentu Deſpotæ Conſtantini e Peloponeſo, cum exorta eſſet tempeſtas, in memoriam reuocat Vaticinium Demetrij Chryſoloræ, quod ille ante triginta annos prædixerat, Φιλόσοφος ὤν, καὶ περὶ τὴν ἀστρονομικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως δὲ καὶ φίλος τυγχάνων τοῦ σοφοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ. *Philoſophus exiſtens, & Aſtronomicæ ſcientiæ operam nauans, alio etiam nomine ſapientis Imperatoris Manuelis perneceſſarius.* Hic itaque Demetrius interrogatus, an aliquid ſciret ex artis peritia circa futurum, reſpondit; ſeptimum Palæologum initurum concordiam cum Latinis, & poſtmodum magnam calamitatem Chriſtianis maxime exitiabilem futuram. Ὁ δὲ ἀνέφερεν, ὅτι εὕρεν, ὡς ὁ ἕβδομος Παλαιολόγος μέλλει ποιῆσαι τὴν μετὰ τῶν Λατίνων ἕνωσιν, καὶ μέλλει γενέσθαι καὶ πολὺ κακὸν εἰς τοὺς χριστιανούς. Tu vertis pro tua integritate; *Reoſpndit, ſe reperire ex ſiderum concurſu, ſeptimum Palæologum initurum concordiam cum Latinis, & vnionem Eccleſiarum maxime pernicioſam & Chriſtianis omnibus deteſtandam.* Hic licet clamare cum Terentio; *O Iuppiter. tantam eſſe in animo Creyghtoni inſcitiam! Id quidem ego, etſi tu negas, certe ſcio, te inſcientem, atque imprudentem dicere & facere omnia.* Demetrius dicit vnionem cum Latinis ſub Palæologorum ſeptimo, poſtmodum Chriſtianis crucem malam maximam futuram, quæ alio atque alio, & ſub diuerſis Imperatoribus

eue-

euenere, vnio ſub Ioanne, fortuna aduerſa & miſera ſub Conſtantino: & tu vnioni & concordiæ peſtem atque perniciem appingis. *Initurum concordiam cum Latinis, & vnionem Eccleſiarum pernicioſam, & Chriſtianis omnibus deteſtandam.* Nimis nequiter. Quaſi vero ad calamitates, quæ Græciam, & Chriſtianum nomen oppreſſerunt, vt cum Comico loquar, feneſtram vnio patefecerit. Quod etiam ſi ita fuiſſet, hoc plane non aſſerit Syropulus, quem ipſe tibi reddendum bona fide ſuſceperas. Et alium eſſe Manuelem, alium Demetrium, ſi ſcripta eorum conſideraueris, certe fateberis. Manuel cauſam Pontificiorum ſcripto tutatur: Demetrius totus eſt in oppugnando. Indicaui ſupra Manuelis ſcriptum pro Latinis: nunc Demetrij accipe. ſcripſit pro D. Thoma Aquinate Demetrius Cydonius contra Nilum Cabaſilam, qui ante in D. Thomam acerbiſſime inuectus fuerat, Demetrius Chryſolora acriore aceto Dialogo in Cydonium aſperatur; P. Μέγας μὲν ὁ τῶν ὁμοφύλων καθ' ἡμῶν πόλεμος. Et alijs etiam ſcriptis in Pontificios debacchatur, altero Dialogo, cuius P. Τί δὲ τὸ κατηγορεῖν, ὦ Θεόδοσιε καὶ τίνες οἱ τούτῳ χρώμενοι. Item Tractatum ex libris Nili contra Latinos de proceſſione Spiritus ſancti. P. Ἀρχαία δόξα τῇ ἐκκλησίᾳ. Legitur etiam ipſius in S. Martyrem Demetrium Laudatio non inelegans. P. Δημήτριε τὸ γλυκὺ πρᾶγμα, καὶ θαυμαστὸν ὄνομα. Edita etiam eſt eiuſdem Epiſtola ad Barlaamum Epiſcopum Giracenſem Latina, *qua ponens omnia dubia de proceſſione Spiritus Sancti, petit ab eo ſcire, per quas ipſe cogitationes ex opinando, quod ex ſolo Patre Spiritus Sanctus procedit, reuerſus eſt ad tenendum, quod etiam ex Filio procedit*, forte ab eodem Barlaamo Latina facta, mihi enim vſquedum Græcam videre non contigit. Epiſtolæ reſpondit ipſe Barlaamus, & legitur reſponſio in Bibliotheca Patrum editionis Colonienſis. Legitur præterea ipſius alia ad Antonium Aſculanum Epiſtola dubitantem, Ὡς ἐπειδὴ τὸ ὂν κρεῖττον τοῦ μὴ ὄντος, πῶς ὁ Κύριος εἴρηκε περὶ τοῦ Ἰούδα, ὅτι καλὸν

ἦν

καὶ αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη. P. Ἀποροῦντί σοι ὡς ἐπειδὴ τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος κρεῖττον. Et tu Manuelem Chryſoloram, & Demetrium vnum facis, cum aſſeris Manuelem Chryſoloram *& cum dolore pari, quid tuæ genti fieret in hac Florentina, fatidicus augurio præſagires. Integerrimæ fidei inuictam firmitudinem, & in enunciandis hiſtoriæ momentis Syropulum, qui omnes etiam vetuſtiſſimos, quotquot Athenis & Romæ floruerunt, abſque æmula contentione indubiam palmam omnibus præripuit,* ſic Demetrium aſſerentem, parum tibi conſulens, nec Syropuli verba excipiens, in ipſo Præfationis limine in Manuelem ἀνιστορησίας fœdiſſimo errore immutas. Vis dicam? εἰ δὲ καθ' ἡμέραν ἀκούεις, αὐτὸς δ' ἀσφαλῶς οὐ κατανοεῖς, πῶς ἂν ἃ μὴ φιλοτίμως εἶδες, βέλτιον εἴποις. διὰ τί τοῦτο ἅπαντα ἐν τοῖς σοῖς συγγράμμασι, τὰ μὲν παραλογιζόμενος, τὰ δὲ σοφιζόμενος, τὰ μὲν ψευδόμενος περιφανῶς, καὶ κατὰ τῶν δήλων ἀναισχυντῶν τὴν τῶν χελιδόνων λαλιὰν παρῳδαύνεις.

Et ſequenti pagina, cum primum multorum Græcorum fidelium ingenia celebraſſes, ſubdis; *Saluete Heroicæ animæ, & excelſi Spiritus,* καὶ ἐν ἀΐδαο πύλῃσι, *vt Patroclum ſuum Achilles Homericus*. En religioſam Creyghtoni integritatem! Quis crederet eum Chriſtianorum & fidelium animas, deque literis tum ſacris tum profanis optime meritas, iubere ſaluas eſſe ἐν ἀΐδαο πύλῃσι, & quas, ne in illas magno ritu ſacratiſſimas iniurius exiſtimaretur, in cœlo eſſe, & viſione beatifica perfrui, credere debebat, quaſi in inferno & in illius pœnis ſepultas, ideoque collacrymandas, nec præter modum, pro eo quo eſt animi temperamento, ærumnis diuexando ſalutat, multis nominibus impius? Abnegat Chriſti doctrinam, profanam ex Homero ſequitur. Commercio infami & votis omnibus deuitando aſſociatur, & dum piarum animarum reuerentiam & cultum declinat, Diaboli iugo ſeſe ſubmittit. Et ſacro ablutus eſſe, ad te enim Creyghtone orationem conuerto, Baptiſmate contendis? ſunt nugacia iſta tua efflorëſcentis elo-

eloquentiæ in ipſo Præfationis limine dictamina. Videte religioſam integritatem, & vna ſimul iunctum candorem ſimplicem? Neſcis fingere, candide edicis, habere te plus ſpei in Cerbero, & Rhadamantho, quam in Chriſto Crucifixo, & in Sanctis æuum ſempiternum cum Chriſto agentibus. Dices, puto, neſcire te, amore ne an odio digni habiti ſunt. Quare ergo ſi neſcis, adeo præcipiti confidentia in ſeruitutem Diaboli tantos viros adiudicas? Ita tibi licuiſſe contendes, quia vituperia non pertimeſcis: es enim homo inglorius, qui tui oblitus, eos poſt tres lineolas inter cœlicolas ponis, *Inter cœlicolas laureola, quam nulla ætas deteret, in candidiſſima luce perfruimini*. Non mirum. Tibi alijſque tui ſimilibus vnum ſunt cœlum & Orcus, viſio Dei & Diaboli conſortium, gloria æterna & Acheruſia templa: cui etiam idem ſunt exporrecta domorum laquearia, & cæleſtis laureola. Non negabis id ex ſubleſta fide gentiliſmi eſſe, quocum tu arte & natura amice coniuraſti. Cui non nota ſunt Plautina illa, *Limen ſuperum, inferumque ſalue*. Vis dicam? ſi cæleſtis laureola, qua Heroes iſti tui perfruuntur, in portis Inferi perennat, & illi atque *cœlum Brentij*, teſte locuplete Petro Martyre apud Meliorem Adamum, *nullo in loco ſunt*: & beatitudo illorum, quam ſermonibus celebras, vna cum Chriſto, Diua Virgine, Petro, Paulo, Theſeo, Ariſtide, Catone, Numa, in perpetuum cum Diabolo manebit, *ſic aperte fateris*, verba ſunt Luteri *contra Paradiſum Zuinglij, quod ſentis nullam eſſe fidem, nullum Chriſtianiſmum, ſi enim Scipio & Numa Pompilius, qui fuerunt Idolatræ, ſalui ſunt, cur oportuit Chriſtum mori? aut quorſum opus eſt baptizari Chriſtianos, aut doceri Chriſtum?* I tu modo & defende, infideles ſine Chriſto olim fuiſſe ſaluatos, hodieque ſaluari, & fideles ſanguine Chriſti redemptos etiam ſi in gratia obierint, *in portis inferi inter Cœlicolas cœleſti laureola, quam nulla ætas deteret, in candidiſſima luce perfrui*, & nos ex vano in Chriſto Crucifixo ſpem ponere.

nere. Et nihilominus simili dicacitate in rebus fidei potissimis Creyghtonus decertat, & ludit.

Tum profiteris candorem animi, & nihilominus nullo in numero homo, & minorum gentium Pædotriba, tuæ vilitatis oblitus, tantis hominibus te comparabilem facis. Illi & literis & moribus præclarissimi, si eiecti propria patria in summa mendicitate vixere, digni habiti sunt, quorum malis indoleretur, quia videbantur quodammodo non pati pro dignitate, & non pro meritis obrui. Tu vero comparabilis es in ærumnis, quia doctrina & virtute longe longeque plurimum inferior, non is videris, cuius commiserandum sit infortunium. Non æquum itaque est, terminos transilire, & a rebus aliorum aduersis ad eorum virtutes & in genus humanum bene merita transcendere. Insulse proinde infers, infortunia Caij & Titij consimilia fuere, ergo virtutes quoque. Ni tu squalorem vilissimi gurgustij tui ad exporrecta eorum laquearia conferas. Iam enim tu quoq; fateris. Pag. 3. *Quamquam si vera virtutis ratio, aut eruditionis ineunda sit, tam infra excellentiæ vestræ immensitatem subsido, quam exporrecta domorum laquearia, quas nunc incolitis squalorem vilissimi gurgustij mei transcendunt.*

Noxam tam diræ dictionis nequaquam attenuabit illud Theodori Prodromi Monodia in Constantinum Hagiotheodoritum de eodem; Ὁ δ' ἄρα θειότερος καὶ οὐράνιος ἐν οὐρανῷ μετὰ τῆς καλλίστης γέγηθεν Ἥβης. *At hic diuinus & coelestis in coelo cum pulcherrima Hebe lætitia exultat.* Errauerit Prodromus: neque enim Prodromi caussam tutor. Ego, quæ probat populus Christianus, exempla, non quæ condemnat, sequor, & a viris, rebusque probatissimis sumo. An quia Theodorus nugas egit, tibi quoque nugas agere licere credis? Esto. Et id est, quod ego assumo, te nugas & deteriori modo egisse. Ille siquidem suum Heroa, quoquo tibi videtur modo, in coelo collocat, tu tuos ad portas Inferi demandas. Nec aduertis miselle, eodem temporis momento, simul & sancta-

B ctita-

ctitatem & religionem tollere, quibus sublatis perturbationem vitæ, & magnam confusionem sequi necesse est, cum, quos ob probitatem morum in cœlum euehere conaris, in Tartari, inferique portas detrudis. Et poteris ne vnquam tu, qui illis associaris, respirare, vnquam acquiescere, cum tibi semper Orcus obuersetur in animo, & opinio certa de tua damnatione continuo mentem excruciet? An non verum fuerit, vt quisque contemptissimus, & maximo sibi ludibrio est, ita solutissima improbitate esse, & gloriam, pro qua factus est, & sanguinem Christi, quo redemptus est, non agnoscere, nec animo complecti? Quantus porro sit tuus ille simplex voluntatis candor, ex intra expediendis satis patebit. Quodsi arcana religionis Christianæ mysteria ludicra tibi sunt, & aniles fabulæ, ideoque cum profanis permisces, te cautiorem reddere poterat Theophylactus Simocata lib. 2. histor. cap. 6. de generosissimo illo milite edisserens; Ἐπεὶ δὲ τὸ βέλος τὸ ἐπιθανάτιον τῆς πλευρᾶς ὑπεξῄρητο, συνεξορμᾷ ἡ μεγάλη ἐκείνη καὶ γεννικωτάτη τοῦ ἀριστέως ψυχή, εἴπω ἐπὶ τὸ Ἠλύσιον ποιητικῶς, ἐπειγομένη ἀφικέσθαι χωρίον; ἀλλ' αἰσχύνομαι μύθῳ περιπλανίζειν τὸ τῶν θριάμβων ἀξίωμα. *Vbi telum mortiferum latere extractum est, anima illa magna, & generosissima viri fortissimi, simul iter solicitat, dicam ne ad campos Elysios, vt Poëtæ loquuntur, properans deuenire? sed eius triumphi claritatem pudor est fabulis eleuare.*

EXERCITATIO II.

Pessime Constantinopolitanorum Patriarcharum initia sub Andrea Apostolo poni Ecclesiarchæ dignitas examinatur, & an in eo gradu fuerit, in quo eam Creyghtonus collocat. In Constantinopolitana vrbe duplex Officiorum, & Dignitatum genus. In catalogis officiorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Ecclesiarcham inter inferiores ordines figi. Sacellarium diuersum esse ab Ecclesiar-

siarcha. Qui prima Pentadis Quinqueviri Cruciferi dicantur. Insulse a Creyghtono comparari Crucigeros Constantinopolitanos Cardinalibus Pontificijs.

NEC *te in tanta illustrium patriotarum recensione obliuioni decet tradi, ò magne Ecclesiarcha Siluester Sgyropule. inter purpuratos proceres sacri Senatus eximie patritie, & Concilij Patriarchalis sublime decus!* Hinc in laudes Ecclesiarchæ effunderis adeo, vt nullum illi parem inuenias, nec dignitate, vel doctrina, vel ciuili prudentia, vel fide, vel scriptorum elegantia maiorem. Id si ex animo dicis, iam candor ille simplex, quem profiteris, euanuit, cum firmissima asseueratione enuncies, & nulli dicta tua expendenda permittas. *Magne Ecclesiarcha* Nunc primum ex te disco Creyghtone, magnum ministerio, atque officio, magnum quoque & doctrina & prudentia, & cæteris rebus esse, sed cum non ipse solus magnus sit, sed alij quoque in eadem Pentade, non dum video, quare hoc *magnum* in tuo Sgyropulo permirum tibi accidit. Eodem siquidem modo, quo Sgyropulus magnus est, ita & Sceuophylax, & Chartophylax magni sunt: & in ipsa Pentade non præponitur, sed quarto loco digeritur, quasi iam prius nominatis depressior. Et quamuis in Pentade locum occupauerit quartum, forte ob defectum aliorum, attamen in Catalogis ex Bibliotheca Regia, alijsquè collectis a doctissimo Goare, non in prima, neque in secunda; in aliis etiam extra dictas Pentades reijcitur, vt hinc arguas; Lector, ad extollendum hunc suum Ecclesiarcham, specioso hoc *magni* nomine, vana Creyghtoni commenta. Ab hinc illa somnia; *Purpurati Patres, sacer Senatus, eximius Patritius, & Concilij Patriarchalis sublime decus;* & submolesta molimina. Scio Officia hæc Ecclesiæ, siue Ministeria non vnius dignitatis fuisse, sed in ijs suprema, media, & infima, nec omnia semper in eadem conditione & ordine stetisse, sed alio at-

que alio tempore nutu Patriarcharum, vt in rebus humanis fit; immutata, locum confuso ordine variaſſe. Et quod erat obſcurioris conditionis, in nobiliorem gradum feciſſe, & contra. Quod magno Eccleſiarchæ contigiſſe ex ijſdem Catalogis manifeſtum eſt. Citrius Reponſ. 8. Τὸ δὲ τοῦ Πρωτεκδίκου ὀφφίκιον ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν ὂν ἔκπαλαι, ὕστερον ἐν τοῖς ὑπερέχουσι συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. *Protecdici officium cum primis temporibus ex inferiorum numero foret, ſequentibus deinde inter eminentiora locum occupauit, iuſſu beati exitus Patriarchæ Conſtantinopolitani Georgij Xiphilini.* Simeon Theſſalonicenſis Dialogo contra Hæreſes; Ταῦτα δὲ τὰ ἱερὰ λειτουργήματα ἐν ἱερωμένοις ὀφείλουσιν εἶναι διακόνοις τε καὶ πρεσβυτέροις, καὶ οὐκ ἐν ἀνδράσι κοσμικοῖς, καὶ μὴ ἱερωσύνην ἔχουσιν, ὅτι ἱερὰ ταῦτα, καὶ διὰ σφραγῖδος ἀρχιερατικῆς, καὶ χάριτος πνευματικῆς ἐνεργούμενα. καὶ τοὺς μὴ κεκτημένους χειροτονίαν, οὐ δεῖ λαμβάνειν αὐτὰ, ὡς ἐν τῇ μητροπόλει Τραπεζουντίων ἐνεργεῖται. παρὰ τὴν τάξιν γὰρ τοῦτο. καὶ μᾶλλον ὅτι πλεῖστα τῶν ὀφφικίων τούτων καὶ πολλῶν ἱερέων προΐσταται. καὶ οὐδ᾽ ὅλως χρὴ ἱερωμένου τινὸς ἀχειροτόνητον προΐστασθαι. *Hæc vero ſacra miniſteria Sacris ordinibus debent attribui, Diaconis nempe, Presbyteris, & non ſecularibus, ijſque, qui nondum Sacris ordinati ſunt, quod Sacra illa & ſigillo Præſulum, & gratia Spiritali conferantur. Et ab illis, qui ordinationi ſubacti non ſunt, non debent accipi, vt in Metropolitana Trapezuntina Eccleſia in vſu eſt. Hoc enim præter ſcita, ſtatutaq; Eccleſiæ fit. Et ea potiſſimum de cauſa quod pleraq; ex his officijs multis presbyteris anteponuntur. Tandemque prorſus, nemo, qui in Sacris ordinatus non ſit, ordinatis anteponendus eſt.* Non ergo vnus erat in Eccleſia Græca conferendi hæc officia modus, & quamuis hic vel ille modus conuenientior putaretur, attamen in Eccleſia vt dominantibus placebat, quemadmodum & in illis conſtituendis, conferendis, augendis, imminuendis, commutandiſque alius atque alius obſeruabatur. Eiuſdem Eccleſiarchæ ſi munia bene conſideres, non ea ſunt, vt tantum ſplen-

do-

dorem nominis mereantur. Quem *Deus ipse designasse videretur, vt ex vniuersis, quotquot Synodum Florentinam adierint, septingentis Patribus, tu solus eiusdem historia posterorum secula locupletaris*. Deerant scilicet omnipotenti Deo ex Adamica illa prima prole in humano genere capita, quæ succollare possent similis scriptionis genus, si Sgyropulus iste in re præsenti non adfuisset, quem Deus nouo molimine designaret, *Vt ex vniuersis, quotquot Synodum Florentinam adierint, septingentis Patribus, solus sua historia posterorum secula locupletaret*. Omnes nempe, etiam seruorum venalium grex, & gulæ magistri, & reliqua seruituti nata multitudo, & virtute bellica clari, quibus stipabatur Imperator, literis instructissimi, & stylo exercitatissimi Ferrariam conuenerunt, qui mira sagacissimi ingenij dexteritate in abditissima mysteria penetrare, & Florentinæ Synodi enarratione possent posterorum secula locupletare, inter quos solus vnus à Deo electus est Sgyropulus, qui opus perficeret. Et quomodo solus? cum & collega illius alter acta illius Synodi scripto, & satis fuse, superuacaneis contentionibus priuatis omissis, prudentius tradiderit Græcè, & apud Pontificios Andreas Sancta-Crucius, & Gualterus Hunte Anglus, professione Carmelita magni nominis Vir, qui vniuersæ Angliæ nomine missus ad Synodum, Ferrariæ primum, ac post Florentiæ habitam, ibi proprijs oculis lustrauit omnia, descripsitque acta, quæ tamen ego non dum vidi.

Pag. 3. *Tam sancto patriæ religionis, & veritatis tuendæ studio, vt ei fidem omnem deesse necessum sit, qui tuis integerrimis narrationibus detractum iuerit*. Admitterem testimonium tuum, si tua mihi fides suspecta non esset. Nunc quia te, sicut etiam alias sæpissime, inimicum Pontificijs experior, non credo, quia res est contra Pontificios, quorum causam subuertere pertinaci contentione, & variis adiunctis mendaciorum siluis ille laborat. Cui neque tu, si animo inte-

te-

tegis es, fidem adhibeas, cum peioribus te exemplis discruciet. Ille siquidem Ecclesiæ traditiones etiam non scriptas amplectitur: Sanctorum imagines, & lipsana veneratur: transubstantiationem ex pane & vino in verum corpus & sanguinem admittit, quod Cruci affixum est, & effusum, eaque mandere & bibere confitetur, & sexcenta alia, ne singula recenseam, quæ Ecclesia Græca eodem, quo & Pontificij, modo cognoscit: & tandem processionem Spiritus sancti ex solo Patre. Tu vero contra omnia ludos facis, & Spiritum ex vtroque, si tamen aliorum Nouiatorum semitam sequeris, procedere asseris. Et is, qui aduersus te tot pugnantia loquitur, & suis narrationibus tot arma conuertit, & ab antiqua veraque doctrina te defecisse demonstrat, te iudice ac censore, religionis patriæ, & veritatis studiosus, non tibi persuadebit, vt diuulsis errorum tenebris, & nouo exemplo introductis opinionibus reiectis, ad portum te ab omni periculo tutum, & extra quem ex vano spem salutis habueris, recipias. Quod si tu diuino hoc Heroi fidem non adhibes, temere alios adhortaris, vt illius fidem sequantur, adeo *vt ei fidem omnem deesse necessum sit, qui illius narrationibus detractum iuerit*. I præ tu, adcredito; & nos postmodum illius fidem sequemur. Sin minus, te & illum vti nebulones, & singulari nequitia præditos, & vestras narrationes, & fidem repudiabimus.

Et cum ferrum tuum nunc, etiam si nolis, in igne est, age sis enuncia, vnde expiscatus es tantam in tuo Sgyropulo fidem? Vnus est hic Ecclesiarcha harum narrationum Græcarum auctor, vnus est & Concilij Ferrariensis ac Florentini iam sæpius editi scriptor: si conueniunt, frustra incumbis in Sgyropuli fide locupletanda: si non conueniunt, quis tibi in aurem dixit, vera Sgyropulum, primum editum falsa narrare? Vterque est ex tuis Cardinalibus, purpuratus, & conditionis non absimilis, vnus Pontificijs vtcumq; fauet, alius est Pontificijs hostis infensissimus. Tu credis ho-

hosti, non credis amico; & quia hic in Pontificios insolenter atque impudenter debacchatur, fidem demeretur, qui non laudat, sed, vt res sese habuit, narrat, reijcitur. Et est ne tuus ille candor simplex, quem profiteris? Hariolaris, & non ex extorum inspectione, sed inferiorum & fœculentorum intestinorum mala auguraris, perfide, quod nec ipse negas, cum scribis; *Fas mihi sit de vtroque, quantum vel coniectura hariolari, vel certa scientia assequi potuerim, conuerso ad Lectorem sermone, vt primitus occeperam, pauca præfari.* De dignitate magni Ecclesiarchæ dicemus alibi.

Sic quæ infra hariolaris de cognomine Sgyropuli, nulla certa fide efferuntur, sed sua inanitate ruunt, vti & quæ supra attulisti ad comparandam Sgyropulo fidem. Siluestri nomen illi impositum scribis, *ad continuandam forsan Siluestri Pontificis Romani memoriam, qui Constantinum magnum, carum Græcis Latinisque caput, religione Christiana primus imbuit, quamuis ad ea tempora Constantinopolis suis Patriarchis non carebat, ab Apostolo Andrea, & Stachi, vt Roma a Petro, & Clemente succedentibus.* Esto, ex Siluestri Romani Pontificis nomine sub Constantino caro Græcis Latinisq; capite, nomen Siluestri in Græcia inualuerit. Exceptio illa de Patriarchis Constantinopolitanis ex peruerso tuo, & incomposito ingenio est. Ne enim videreris, in Ecclesia Romana solum Pontifices summos concedere, quibus vniuersalis Ecclesiæ cura a Christo demandata fuerat; ideoque Patriarcha Constantinopolitanus posteriori satu prognatus minor haberetur, ab Andrea primo Apostolo & Stachi eorum ortum, sed stolidissime, deriuas. Quis in historijs vel minimum versatus, vno excepto Creyghtono id asseruerit? Græci omnes etiam ex schismate tradunt, Byzantium post triennalem obsidionem rerum necessariarum inopia in potestatem Seueri Imperatoris venisse, a quo mœnibus solo æquatis, iuribusq; suis viduatum, & imperium illius ad Perinthi os delatum fuisse: indeque postmodum Metropolitæ

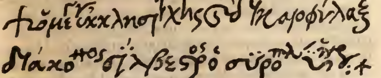
litæ Heracleæ, quæ Perinthus eſt, Byzantinum Epiſcopum ad tempora Conſtantini magni obnoxium dicunt, quod anno vigeſimo in Patriarchatum euectum, a poteſtate Heracleenſis auulſum fuiſſe, ſeruata auctoritate Heracleenſi, vt Patriarcha Conſtantinopolitanus a nullo alio, quam ab Heracleenſi conſecraretur, quæ conſtanter vſque dum perdurat ita, vt cum aliquando Patriarcha Conſtantinopolitanus, vacante Heracleenſi, ab alio conſecratus fuiſſet, dignitas Patriarchalis in controuerſia poſita fuerit. Vide noſtram de hoc argumento diſputationem lib. 1. de Conſenſione perpetua cap. 15. Iſthinc colligas, te in hiſtoria Eccleſiaſtica plane ieiunum eſſe. Ad alia properantem me inhibere non poſſum, quin paululum te Creyghtone iocoſe rideam, quando feſtiue perfaceteque omnia diſſoluis. Age dicito, ſed preſſe. Scribis hic; *Quamuis ad ea tempora* Conſtantini, *Conſtantinopolis ſuis Patriarchis non carebat, ab Apoſtolo Andræa & Stachi, vt Romæ à Petro & Clemente ſuccedentibus*. Mente hæc memori recole. Et infra pag. 22. *Et ſicut ciuile Græcorum Imperium à Conſtantino primo ad Conſtantinum vltimum, noſtri Ioannis fratrem, perdurauit; ita a Metrophane ad Metrophanem Patriarchale, & Eccleſiaſticum. Magnus enimvero Conſtantinus cum Licinnium bello perſequeretur, inuenit Byzantij Metrophanem Domitij filium, Probi Imperatoris nepotem viceſimum tertium ab Apoſtolo Andræa Patriarcham, à quo ſupra mille & centum annos continuata ſucceſſio Patriarcharum deſijt in hunc vltimum Cyzici Metrophanem*. Hæc quoque tua ſunt. Sicut enim a Conſtantino primo ad Conſtantinum poſtremum Imperiale, vt aſſimilis ratio ſit, ita debuit à Metrophane primo ad Metrophanem Cyzicenum poſtremum Patriarcham Patriarchale faſtigium perdurare. Sin minus, conſideratio iſta tua nihili eſt, & plane ridicula. Debuit ergo ab Andrea primo Patriarcha in Andream definiri, quod factum non eſt, cum poſtremus Patriarcha per te fuerit Metrophanes & non Andreas; & ſi deſijt in Metrophane,

ne, non eodem nomine, quo cepit Patriarchatus, terminatus eſt: cum te auctore Metrophanes primus non ſit, ſed Andreas; Namque ſcribis, *ad tempora Conſtantini Conſtantinopolim ſuis Patriarchis non caruiſſe ab Apoſtolo Andræa & Stachi, vt Romæ a Petro & Clemente ſuccedentibus*. Quare vel nega, Metrophanem primum fuiſſe Patriarcham, cum viceſimus tertius ab Andrea numeretur, & tum alluſio nominis cadet: vel ſi id non inficiaris, pernega vel inuitus, Andream & Stachim Patriarchas fuiſſe. Et tum plane perſpicies, Conſtantinopolitano Patriarcha multo eſſe antiquiorem Romanum, & multo Romano Conſtantinopolitanum recentiorem. Et deinceps collige, quæ de Metrophane hic adnectis, vt videaris aliquid boare, ridiculoſiſſima eſſe excogitata, & mera tuæ imaginationis ληρολογήματα: & potiſſimum cum nec iſte tuus Metrophanes poſtremus ſit inter Patriarchas Conſtantinopolitanos, & in expúgnatione Vrbis per Mahometem facta non cenſeatur, multos annos ante demortuus, vt infra videbimus. *Qui Conſtantinum magnum carum Græcis Latinisq; caput religione Chriſtiana primus imbuit*. Te ergo auctore Conſtantinus magnus Romæ a Silueſtro Romano Pontifice ſacro lauacro ablutus eſt. Liceat ergo mihi cum Cicerone pro M. Cœlio exclamare. *O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, contraque fictas omnium inſidias facile ſe per ſeipſam defendat*, cum hac vice ab ſacerrimo veritatis hoſte, eoque perinuito, hoc exculptum ſit, Conſtantinum magnum a Silueſtro ſacro lauacro tinctum eſſe. Non puto dictum retexet, dixiſſe ſe Chriſtiana religione imbutum, non ſacro lauacro ablutum, nempe a Silueſtro catechumenum factum, ſalutare ſibi lauacrum ad extremum vitæ finem diſtuliſſe, quod fuſiſſime, & ſolidiſſime reiectum ab alijs, non eſt quod orationis noſtræ curſum impediat.

Pag. 3. *Nec te in tanta tuorum illuſtrium Patriotarum recenſione obliuioni decet tradi, ô magne Eccleſiarcha, Sgyropule, inter*

purpuratos proceres sacri Senatus eximie Patritie & Concilij Patriarchalis sublime decus. De laudibus Sgyropuli, quas hic subnectit Creyghtonus, infra dicemus, quam immerito falsoque illi tribuantur: nunc de cognomine pauca, vt quantus sit in eruditione Creyghtonus, inspiciatur. Ecclesiarchæ Patriarchali in Florentina Synodo Siluestro nomen fuisse nemo dubitauerit. De Cognomine perquam fatue hariolatur Creyghtonus, & in Sgyropulum immutat, cum Syropulus sit. De vocabulis σγυρὸς, & σγυρότης & eorum significatione multa insulsissime garrit. Certum est, nomen hoc tempore in Græcia familiæ nomen designare, & legitur inter Epistolas Theodori Gazæ vna vel altera ad Demetrium Sguropulum, & alibi. Sed quid hoc ad Siluestrum, qui Syropulus est. Pag. 6. *Hic liber auctorem Magnum Ecclesiarcham venditat, qui in subscriptionibus ad definitionem publicæ pacis inter Ecclesias sancitæ Siluester Sguropulus nominatur*. De cognomine falsum est: ibi enim *Syropulus* scribitur, non *Sguropulus*, vt quicunque non orbus luminibus videre poterit, tum in editis & publicatis, tum in Manuscriptis Codicibus, vbicunque & cuicunque obuijs: & in vna propria manu vnitorum omnium subscripta Definitione, quæ in hunc diem in Archiuo Florentiæ conseruatur, & altera in Archiuo Castri S. Angeli Romæ, *Syropulus* intuentibus obijcitur vt infra. Præterea in Epistola ad Boëmos inter Boëmorum scriptores Græce, & Latine hic idem Siluester *Syropulus* subscribitur. Et in Apologia, siue Anaphora Præsulum, & aliorum de Synodo Florentina in subscriptione eodem modo *Syropulus* est, & non *Sguropulus*, quod ex tuis male conceptis somnijs, subscriptionibus *Syropulum* insinuantibus, quas vti corruptas antea reieceras, captione pessima appingis. Anaphora legitur in Bibliotheca Ambrosiana Mediolani Cod. 229. pag. 173. Et tandem Dorotheus Metropolita Monembasiensis in Synopsi Historiarum pag. χα'. Syropulum appellat. Et vt tandem tricas nar-

narrare desinas, en Syropuli ipsius subscriptionis manu Syropuli exaratæ typū idiographum ad amussim expressum.



Hinc corrigendus est Andreas Sancta-Crucius collat. 22. apud Iustinianum, in quo Syropulus iste Sisopolus subscribitur errore amanuensium. Poteras itaque labori tuo parcere Creyghtone, nec in re adeo insulsa ineptaque nugipolyloquides esse. Quid enim refert, si Siluester iste, siue Syropulus, siue Sguropulus sit, & tanta pullorum congeries, & indigestus rerum aceruus, ne Siluester *Syrus pusillus præmonstretur, vel nanus in Syria progeneratus, quemadmodum de Marsilio Ficino, qui ad semihominis staturam vix assurgeret*, ridenda plane similitudine, narrant. Mirum, te non iunxisse ad Ficinum ex Eunapio Alypium in dialecticis exercitatissimum, corpusculo exiguo admodum, pauloq; Pygmæi maiore, & quod inspiciebatur corpus, in dubium vertebatur, anima ne, an spiritus esset, adeo vt quod corruptioni obnoxium erat, nihil adoleuerit, & in diuinam quandam naturam consummatum fuerit. Vt igitur magnus ille Plato diuina corpora, ait, diuersa esse ab ijs, quæ sunt animis circumfusa, ita quispiam dixerit, etiam illum in animam immigrasse, & detineri possiderique velut a Deo. Neque opus est, licet Syropulum scribas, *vt ad Syros genus illius, aut de commercijs illius cum gentibus vltra Libanum* quæstiones inter eruditos exerceas; & licet *inter alios auctores nusquam Syropulum inueneris*, an is est Syropulus, vir summæ apud te fidei, qui fidem apud te demereri non valeat, vt Syropulus sit, qui se Syropulum alio, atque alio tempore occasione oblata vocat, & suis subscriptionibus

iuratus teſtatur? Sed non reperiſti *apud alios auctores Syropulum, ſed Sguropulum*. Ergo Syropulus non eſt. Omnes ne, qui in hac vita fuerunt, ſuo nomine cognomineq; commemorati apud Auctores, quos legeris, adinueniendi ſunt? Sin minus, non fuerunt? Sed inueniſti Sguropulum. Ergo Sguropulus eſt, quia Syropulus *pulo* terminatur. Quare non erit propterea, & Harmenopulus, qui referat genus ſuum ad Armenos, ex Xanthopulus, qui ad Xanthum fluuium, & Camateropulus qui ad Camateros, & Comitopulus, qui ad Comitem Chalcomatopulus ad quem extant epiſtolæ Maximi Planudis, ad Chalcomatem, Spanopulus ad Spanũ, Sergopulus ad Sergum, & Saponopulus, ad quem tot extant Gregorij Cyprij Patriarchæ Conſtantinopolitani Epiſtolæ, ad Saponem. Tandem coniectio tua de Amanuenſibus in tranſcribendo, & Typographis in edendo inanis argutia eſt. Pag. 6. *Inter Epiſtolas Planudis vna fert titulum* Τῷ Σγουροπούλῳ Κυρίῳ Δημητρίῳ, *& apud Phranzem Chronicon 3. cap. 25. quidam Palæologus ſic cognominatur. In lib. Turcogr. extat Epiſtola Oecumenico Patriarchæ, cuius inter ſubſcribentes a ſiniſtro latere nomen* σγουρὸς *occurrit, ab aduerſo* σγουρόπουλος, *vterque Georgius*. Et ſatis ne ſanus eſſe dicetur Creyghtonus. Crebra eſt apud Scriptores Harmenopuli mentio. Ergo Silueſter iſte Harmenopulus eſt. Vti a mentione Sguropuli Silueſtrum hunc tuum Sguropulum, quare non ex Harmenopuli quoque mentione Harmenopulum facis? Quid vetat, vnum quempiam eodem tempore cognominis Syropuli eſſe, & alium Sguropuli? Si ſunt in nominibus ſæpe numero non admodum differentibus ſimiles homines, quare non & in cognominibus erunt? Cum repereris Iſidorum, quia Theodorum in alio, atque alio Auctore quærendo inueſtigas, arbitratu tuo Iſidorum in Theodorum inuitis licet Muſis, & obnitente veritate commuta. O quantum ſibi tribuit inertia cum proiecta proteruitate coniuncta! Lepidum ſane inuentum, dignumque, quod

inter

inter Guidonis Panciroli *noua reperta* inferatur, Henrici Salmuthij commentarijs illuftrandum. Facilior fiquidem vocis Syropuli intelligentia eft, quam Sguropuli, pro cuius captu tu tot verborum ambages infumis, & quæ de G & E hariolaris, & mutatione Syropuli in Sguropulum, gerrę prorfum, & vacillantis, & multa præfumentis ingenij funt. Quare quidquid tu garrias, auctor Operis, fi tamen eft, Syropulus erit, non Sguropulus. poffem & alia producere, fed tædet ineptiarum.

Et quando reliqua omnia deficerent, in ruborem te totum dabit, mutumque reddet Ducas in Hiftoria Byzantina cap. 31. qui Doctores omnes, & alicuius æftimationis Viris commemorans, qui interfuerunt Concilio, Ecclefiarchæ tui nullam mentionem habet, tantū abeft, vt honorificam fecerit: quod non feciffet, fi eximius etiam ille inter reliquos fuiffet, cum Chartophylacis vnius ex tuis purpuratis habuerit. Ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν ἑλληνικοῖς μαθήμασιν, καὶ ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων κανὼν καὶ στάθμη ἀπαρέγκβατος. ὁ Βησσαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιερέων. καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ Ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κριτὴς, καὶ Ἀργυρόπουλος. *Marcus Ephefi Metropolita in Græcis difciplinis, atque facrarum Synodorum decretis canon ipfe, & ftatera inuariabilis, Beßarion Nicęę, & Ifidorus Ruſſiæ Metropolita. Hi inter cęteros Archipræfules doctiſſimi erant: etiamque magnus Chartophylax Balfamo. Ex Senatoribus aderant Gemiſtus Lacedamonius, Georgius Scholarius, & vniuerfalis Iudex, & Agyropulus.* Propterea verba tua de illo inflata, & canoras nugas omittere poteras. Quis enim æquo animo ferret, ex te de homine, cuius nec vmbram aliorum teftimonio noueras, ea eftari, quæ nec de literatorū principe, & vfu rerum callidiſſimo eloquereris? Pag. 3. *Inter purpuratos proceres eximia Patritie, & Cōcilij Patriarchalis fublime decus. Ex vniuerfis quotquot Synodū Florentinam adierint,*

rint, septingentis Patribus, tu solus eiusdem historia posterorum secula locupletaris. Ei fidem omnem deesse necessum est, qui tuis integerrimis narrationibus detractum iuerit. Tam sublime dignitatis culmen conscenderis, & ex solis quinque vnus ad sanctiora Consilia Patriarchæ adscitus. Ad hæc in sacro Senatu princeps, & sanctioribus Consistorij Ecclesiastici arcanis Patriarchæ latus semper stipabat, tam arcta necessitudine coniunctus, vt eidem abesse pro piaculo duceretur. Late per longa parentum stemmata in tam sublimem apicem caput exereret, seu propria virtute niteretur. Et sexcenta alia, quæ Lector sine stomacho non percurrerit.

Nescius præterea es. Pag.6. *Quæ antra Triphonij quæ Cimmeriorum cauernæ tam diutinum latitandi præsidium exhibuere? Præsertim cum a Græcia in seruitutem redacta, tot eruditissimorum hominum indefessi labores, abditissima quæque scrinia, hactenus imperuia penetrarint, eruerintque cuncta historiarum monumenta, non minus fausta ad posteritatem indagine, quam Columbus aut Magellanes nouos orbes aperuere.* Si cuncta historiarum monumenta eruditissimi homines eruere fausta ad posteritatem indagine, hoc vero ad tempora Creyghtoni latuit, clarum est, ab eruditissimis illis data opera vti rem leuem & nullius momenti, neglectum, & vti infaustum & posteritati exitiosum iudicatum fuisse: ideoque inter antra Trophonij occultasse, & Cimmeriorum cauernis seclusum a communi luce addixisse potius, noluisseque oculis hominum monstrum adeo impium concredere. Et sic illi non aliorum contemptu, sed prudenter ac circumspecte ad generis humani vtilitatem viam sibi strauerunt ad laudem non solum occultando, sed concidendo, Vtinam flammis vniuersum concremassent.

Amplius Ecclesiarchæ dignitas peruestigetur. Scribis; Pag.6. *Aut qua prensatione tam sublime culmen dignitatis conscenderit, vt e solis quinque vnus ad sanctiora consilia Patriarchæ adscisceretur, pro comperto dicere non habeo.* Hic plane laudandus est candor tuus: neque enim pudet fateri te nescire, quod

quod nescias. De Syropuli siquidem parentibus, & præceptoribus in densis tenebris obuolutis nihil te audere pronunciare fateris. Elegans sane dictum. Cæteri narrant, quæ sciunt; tu nouo atque inaudito scribendi genere scribis, quæ nescis. Ita chartas somnijs opples, & dum scriptor esse conaris, hariolum induis, & similibus hariolationibus posteritatem demereris. *Ad hæc in sacro Senatu princeps, & sanctioribus Consistorij Ecclesiastici arcanis Patriarchæ latus semper stipabat, tam arcta necessitudine coniunctus, vt eidem abesse pro piaculo duceretur, seu per longa parentum stemmata in tam sublimem apicem primitus caput exereret, seu propria virtute niteretur, quis expediet?* Ecclesiarchæ tantum dignitatis culmen, & sublimis apex expendatur. In Constantinopolitana vrbe postquam illa & maiestate Imperiali, & dignitate Patriarchali effulserat, dignitates & officia, alia erant Palatij, alia Ecclesiæ. Palatij dicebantur διαστικὰ, & in illis constituti διαστικοὶ ἄρχοντες, Ecclesiæ ἐκκλησιαστικὰ, & eorum tractatores ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες. Palatina alij extricent, quemadmodum & Ecclesiastica omnia. Nos de Ecclesiarchę præeminentia quædam insinuabimus. Ecclesiastica itaque pro nutu Patriarcharum non semel atque iterum, sed sæpius de statu suo, & ordine dimota sunt, & munia etiam variarunt, vt in eorum alijs, atque alijs Catalogis cernitur. Qui primum locum obtinebant πρώτου *Primi* additione, inferiores & primo obnoxij, *Secundi*, inferiores simplici muneris nomine præsignabantur. Primum & antiquiori æuo nulla quinarij diuisione censebantur, sed dextera, atque sinistra Patriarchæ manu: Maioris enim dignitatis dexteræ, minoris sinistræ Patriarchæ assidebant: inter quos si Ecclesiarcham quæras, nusquam dextera assedentem, sed sinistra, tertium post Archipresbyterum, vt inferiorem. Si in Pentades, seu Quinarios diuisos, vt postea factum est, consideres, apud Codinum in quinta Pentade secundus censetur, vt in Vaticanis &

Re-

Regijs manuſcriptis, & editis, & in Matthæo Hiero-Monacho; ὁ πέμπτης ἄρχων τῶν μονῶν, ἄρχων ἐκκλησιῶν τε. *In quinto quinario eſt Præpoſitus Monaſteriorum, & Prepoſitus Eccleſiarum* Adde etiam in Synodo ſub Manuele Imperatore coacta de eo, quod Chriſtus pronunciauerat; *Pater maior me eſt*, in ſubſcriptionibus poſt Oeconomum, Sceuophylacem, Sacellarium, Charthophylacem, Caſtrinſium, Referendarium, memorialium ſcribam, ſacrorum ſuggeſtorem, eum qui a Genibus, & eum qui a memoria: ſubſcribit, ὁ πρῶτος ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν Θεόδωρος. *Primus præſes Eccleſiarum Theodorus*. Vnde ergo eſt hoc tuum tam amplum *ſublime culmen dignitatis, & ſacri ſenatus principatus, & ſublimis Eccleſiarchæ apex*, vel ſaltem eorum imago, vel veſtigium? Per te, qui tranſuertis hominum conſilia ad bene regendam Rempublicam Chriſtianam conſtituta, & veluti herbas, arboreſque tranſplantas, &, qua libet, ſubſeris, inferioris dignitatis munus ad eminentius tranſuehis, pedes atque veſtigia in apicem, culmen, & caput transformantur. O caput defatigatum, atque exſiccatum! Nec potuit tam breui tempore tanta officiorum commutatio fieri, vt pedes atque veſtigia propulſato capite in caput ipſa aſſurgerent, niſi cerebelli tui fœcunditate procreſcerent. Et hoc ſub ſidere pullulauit hic embryo, tantus fœtus, *vnigenitus & ſingularis*: ſed ipſe de ſuo ſimilia monſtra progignit, & venditat. Ergo Creyghtonus merito leuitatis redarguetur, eodemmet ipſo cenſore; *Quis enim vt leuem non merito redarguet, qui inania ſemper crepat, vt populum permulceat, atque ita nominis exiſtimationem aucupatur?*

Adde etiam Syropulum, qui tantum ſibi plaudit, & tanta mole curarum opprimitur, tantamq; ſibi ſuper alios auctoritatem attribuit, vt accerſitus in conſultationibus ad vota ferenda, ire recuſet, & nonniſi poſtea multis comprecationibus adactus, quaſi inuitus accedat, & vt tu latras ac reboas, *Inter purpuratos proceres ſacri Senatus eximius Patri-*

tius,

tius, & Concilij Patriarchalis sublime decus, & qui mira sagacissimi ingenij dexteritate in abditissima mysteria penetrabat, & qui quæ ipse viderat, ac fecerat, memoriæ temporum fideliter commendauit. Inter acta Concilij Florentini licet ignotus lateat, in antris Trophonijs, & Cimmerijs cauernis occlusus, nec de nomine quidem nisi vnica tantum sua subscriptione internoscitur. Et qui tam sancto patriæ Religionis, & veritatis tuendæ studio, eodemmet Scriptore, tot egerat, in eodem Concilio, non nisi vnica ad Summum Pontificem legatione cum Nicæno, Russiensi, & Chartophylace pro concludenda vnione, quam tantundem insectabatur, apparet. Figmenta ergo illa sunt, atque offuciæ, quæ infra narras. Pag. 11. *Adhac in Sacro Senatu princeps, & sanctioribus Consistorij Ecclesiastici arcanis Patriarchæ latus semper stipabat, tam arcta consuetudine coniunctus, vt eidem abesse pro piaculo duceretur: seu per longa parentum stemmata in tam sublimem apicem primitus caput exereret, seu propria virtute niteretur.* Sed hæc & similia ex Historia Syropuli libat Creyghtonus. Non quid stolide libat Creyghtonus, sed quæ vera sunt, quæritur. Sed esto. Referat eadem de se Syropulus. Neque Allatius, neque alij cordati viri Syropulo de se monstra, & portenta loquenti credunt.

Scriptor Historiæ Concilij Florentini iam editi, & nouæ huius Historiæ Auctor in eodem dignitatis gradu Cruciferorum collocantur. Syropulus omnibus consultationibus adest, noua semper ad veritatem conuellendam, & subsequenter vnionem meditatur, & fingit: antiqua editio, licet omnia Consistoria, & consultationes, vbi opus est, prosequatur, de Syropuli gestis nec verbum quidem, vt diximus. Creyghtonus credit Syropulo, qui de se multa ampullatur, qua ratione id agat, non expedit. Id vero agit, quia Syropulus vnionis hostis inficetissimus est, & omnium gentium odia, si fieri posset, æque atque Creyghtonus in Romanum Pontificem conuertere

ſtudet. Sed hæc ratio neque Syropulum fideliorem, neque cui plus credi debeat, facit, quinimo apud oculatos ad omnia viros fidem illius minuit, & perfidiæ violatæ veritatis ſuſpectiorem reddit. Ideoque, ſi verbis illius inſiſtendum eſſet, neque ille indolem magnorum moliminum capacem, neque ſcientiam rerum, nec pectus Chriſtianæ pietatis imbutum Sacramentis geſtauit, nec in negotiorum vehementiſſimo æſtu firmis inſtitit veſtigijs, & in his promulgandis apud poſteros tanto famæ ſuæ vulnere velificatus fuiſſet, etiam patrono Creyghtono: ſed de his infra fuſius.

Non dices puto, eundem eſſe Sacellarium, & Eccleſiarcham, nominaque confundi: illis tamen Eccleſiarcham deſignari, vt tuo Eccleſiarchæ locum quartum in prima Pentade præfinias, & illius mentionem habeas. Obſtat ſiquidem ἄρχων ἐκκλησιῶν, *Præfectus Eccleſiarum*, in ijſdem Catalogis poſt tot alios collocatus. Sin minus, bis eiuſdem dignitatis nomen repeteretur, quod in vnica pagella aſſerere, eſſet merum ſtuporem, & memoriam ſcriptorum intermortuam digito monſtrare, quod a tuo candore remotiſſimum exiſtimo. Neque hic ex arena funem tibi nectit Simeon Theſſalonicenſis, Vir apprime doctus, & in rebus Eccleſiaſticis poſteriorum temporum ἀδιάβλητος, cui in ſimilibus neque tu, qui omnia audes, contradixeris. Is Dialogo contra Hæreſes Eccleſiaſticarum dignitatum Catalogum texens, & miniſteria primæ Pentadis vti præcipua recenſens, nullum in illis Eccleſiarcham agnoſcit, tum ea, quæ inferioris dignationis ſunt, exponens, neque inter illa Eccleſiarchæ commeminit. Hinc argui poteſt Eccleſiarchæ dignitatem inter contemptiſſimas habuiſſe. En habe verba; Τῶν λοιπῶν ἐν διαφόροις διακονήμασιν τοῖς λεγομένοις Ὀφφικίοις, λειτουργίας κεκτημένων ἐκκλησιαστικάς, ὧν καὶ τάξεις εἰσὶ καὶ ὑπηρεσίας διάφοροι· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν Οἰκονόμος χειροτονεῖται τῶν κτημάτων τε καὶ προ-

σό-

σόδων, καὶ τῶν διαδιδομένων ἑκάστῳ ποιούμενος πρόνοιαν. δεῖ γὰρ καὶ περὶ τούτων φροντίζειν εἰς λυσιτέλειαν τοῦ κοινοῦ, καὶ σύστασιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν. καὶ μαρτυρεῖ ἡ οἰκονομία Στεφάνου, καὶ τῶν λοιπῶν Διακόνων ἐξυπηρετουμένων μὲν, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ τῷ κηρύγματι, ὡς Στέφανός τε καὶ Φίλιππος. ἀλλὰ καὶ ταῖς χρείαις, καὶ ταῖς τραπέζαις τῶν ἀδελφῶν. ὁ δὲ τῶν ἱερῶν μονῶν ἐπιμελεῖται καὶ ἐν αὐταῖς, καὶ τὰ τούτων, ὡς δυνατὸν, ἐξετάζει. ὁ δὲ φυλάσσει τὰ σκεύη, καὶ τῶν ἱερῶν προνοεῖται, καὶ τὰ τῶν ὕμνων, καὶ τοῦ λαοῦ διατακτεῖ. καὶ τῶν ἱεραρχικῶν ἐνδυμάτων, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἱερῶν κέκτηται τὴν φροντίδα. ὁ δὲ τὰ τῶν ἱερέων ἐπιστατεῖ, καὶ διατακτεῖ τούτους, καὶ ἀνερευνᾷ τὰ περὶ αὐτῶν, προσταττομένους τε ἐξετάζει, καὶ πρὸς τὸ ἱερᾶσθαι προσάγει, καὶ τὰ τῶν γάμων νομίμως φροντίζει γίνεσθαι· τὰ τῶν ἐπισκέψεων τε, καὶ τὰ τῶν κρίσεων ἐξυπηρετῶν διοικεῖ μετὰ γνώμης τοῦ Ἱεράρχου, καὶ τὰ ὑπομνήματα φυλάσσει, καὶ χεὶρ ὅλως ἐστὶ τῷ ἀρχιερεῖ δεξιά. ὁ μετὰ τοῦτον δὲ τὰ τῶν διαγῶν οἴκων τῶν κατὰ τὴν πόλιν διερευνᾷ, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιμελεῖται εὐταξίας, καὶ μᾶλλον τῶν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τε καὶ τῷ βήματι, μή ποτέ τι παρὰ τὸ δέον εἴη γινόμενον, ἢ τὰ ἱερὰ ἐκμελῆται. ἕτερος δὲ πάλιν τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐξ ἀρνήσεως δέχεσθαι τάξιν ἔχει. καὶ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς ἐκδικεῖν νόμους, τοὺς φόνῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἁμαρτήματι περιπίπτοντας ἐξετάζων, καὶ ὅσα ὑπὲρ βοηθείας αὐτῶν καὶ σωτηρίας διενεργεῖ, οἳ καὶ ἐξαιρέτως χειροτονοῦνται κεῖται τὸ θεῖον λαμβάνοντες εὐαγγέλιον. ὃ τὸ μεῖζον ἐγχείρημα. καὶ ἐγγίζουσι τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ πρῶτοι αὐτοῦ τυγχάνουσιν ὑπουργοί. ἕτεροι εἰσὶ πλεῖστοι, ἄλλος ἄλλην ἱερὰν λειτουργίαν λαμβάνοντες, οἱ πάντες οὐχ ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐνεργοῦσιν, ἀλλὰ χάριν λαμβάνοντες πνεύματος, ἵνα καὶ τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ ἱεράρχου, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, καὶ τὴν ἔνδοσιν, καὶ τὴν ἰσχὺν πρὸς τὸ ἐνεργεῖν διὰ τῆς χάριτος ἔχουσιν. ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων τοῦτό ἐστιν, ὡς καὶ περὶ Βαρνάβα καὶ Παύλου γέγραπται, ὅτι προσευξάμενοι οἱ Ἀπόστολοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ πρὸς τὸ ἔργον ἀπέστειλαν· διὸ καὶ ἐνταῦθα χειροτονίαι γίνονται, πλὴν ἔξωθεν, καὶ οὐκ ἐν τῷ βήματι. ἐντὸς μὲν γὰρ τοῦ βήματος, ὡς εἰρήκαμεν, τρεῖς χειροτονίαι γίνονται μόνον, Διακόνου, καὶ Πρεσβυτέρου, καὶ Ἐπισκόπου. ἐν οἷς καὶ τὸ, Ἡ θεία χάρις, διὰ τὸ τέλειον τοῦ χαρίσματος, τότε ὁ ἀρχιερεὺς λέγει, ὅτε καὶ τελειωτέρα ἡ χειροτονία ἐστὶ,

καθολικὴ τε καὶ ἡ μερικὴ. *Reliquorum in diuersis ministerijs, quæ Officia nuncupantur, munia Ecclesiastica obeuntium, varij ordines sunt, & ministeria. Et hic quidem Oeconomus ordinatur, & possessionum, atque introituum, & eorum, quæ singulis dispensantur, curam gerit: namque horum quoque ob publicam commoditatem, & rerum Ecclesiasticarum conseruationem cura habenda est. Idemque Stephani, Philippi, & aliorum Diaconorum ministrantium in doctrina, & prædicatione, sed & in necessitatibus, & mensis fratrum œconomia. Hic in sacrorum Monasteriorum administratione vitam ponit, & res eorum, vti fieri potest, defendit, & in illis conseruandis euigilat. Alius conseruat vasa, & rebus sacris consulit, & hymnos ordinat, & populum via, ac ratione procedere cogit: & vestimentorum Pontificiorum, & aliorum sacrorum vasorum curam gerit. Alius Presbyteris præest, & in ordinem cogit, & eorum consilia expostulat, & ordinandos examinat, & consecrandos consecrantibus offert; &, quæ nuptias respiciunt, mandat; & quæ sunt Episcoporum, & litium inseruiendo disponit ex consilio Præsulis, & Commentaria conseruat, & tandem manus est dextera Præsulis. Qui post hos sequitur, sacrarum ædium, quæ in Vrbe sunt, res disquirit, & vt recto ordine procedant, procurat, & potissimum ea, quæ in altari, & Bemate, ne quid præter decorem, & æquum fiat, & res sacræ negligantur, incumbit. Alteri item eos, qui ex abiuratione fidei in Ecclesiam reducuntur, amplecti, cura demandata est, & sacras diuinasque leges inuiolatas seruare, homicidio, & scelêribus coinquinatos examinare, & omnia in eorum auxilium, & salutem operari, qui præcipue creantur Iudices, diuinum assumentes Euangelium, quæ potissima est eorum executio; & proximi sunt Pontifici, & primi illius administri. Sunt alij perquam plurimi, alius aliud ministerium exercens, qui omnes non simpliciter, & vt sors tulerit, operam impendunt, sed gratiam spiritalem accipiunt, vt & benedictionem ab Hierarcha, & sanctificationem, & facultatem, & orationem ad efficiendum opus per gratiam; quod Apostolorum traditione tenemus, vt de Paulo, & Barnaba scriptum est, orantes*

nempe

nempe Apostolos illis manus imposuisse, delegasseque ad opus. Quapropter & hic ordinationes fiunt, extra tamen, & non in Bemate. In Bemate siquidem ipso tres tantum ordinationes, vt diximus, perficiuntur, Diaconi, Presbyteri, & Episcopi, in quibus enunciatur, Diuina gratia, propter absolutam perfectamque gratiam a Pontifice: cum & perfectior ordinatio peragitur, & vniuersalis, & non particularis.

Pag. 11. *Enimuero cum quinque tantum in omni Græcia initiati sacris viri Ecclesiastici Crucis figuram ornamenti causa, & distinctionis honorariæ vestibus adsutam portarent, dicti ob id peculiari nomine Crucigeri, vt nonnulli hodie in Hispania equites Aurati, ac Rhodienses ante iugum Turcicum, qui Patriarchæ in assiduis consultationibus assiderent, secretorum omnium participes, noster in eo principali cœtu quartus locum obtinuit.* Perridiculum est, quod ais, Crucigeros Crucem vestibus adsutam deportasse, vt equites Auratos in Hispania, aut Rhodienses ante iugum Turcicum; nam equites Aurati, & Rhodienses, nunc Melitenses, qui in locum Rhodiensium immigrarunt, Crucem vestibus adsutam ante pectus, Crucigeri Patriarchales super pileum, vti & Patriarcha ipse, deferunt. An pectus, & caput in homine, & vestis, & pileus in indumentis idem sunt Creyghtono? Non moror. *Rhodienses ante iugum Turcicum.* Quasi vero post iugum Turcicum non portent. Plane pupulus es. Cernis, sed non discernis, vti asinus in speculo. Portant ergo nunc quoque, si oculi mei, quod ante eos obuersatur, vident, nec in sole caligant. *Ante iugum Turcicum.* Hoc tempore non gemunt sub illo iugo, & licet Rhodus in potestate Turcarum sit, Equites nemini mancipati, & arbitrio suo omnia agentes, Turcam ipsum grauiter vrunt, & illius seruitio subiectos in famulatum miserum captos deducunt. *Crucis figuram ornamenti causa vestibus adsutam portant.* Dicto hoc tuo licet proteruo Pontificijs non noces. Verum est, Crucem portant, non ornamenti cau-

ti caúſa, ſed diſtinctionis honorariæ. Quare vero cauſam potiſſimam taces? Ideo deferre, quia vti veri Chriſtiani ſalutem ſuam atque redemptionem ex ea agnoſcunt, & propterea eadem ipſa ratione, qua & Chriſtum ipſum, qui in ea pependit, venerantur, & colunt, in infortunijs atque ærumnis ſibi ſalutarem, propitiam, atque auxiliarem ſperantes adfuturam. Sic ante oculos in pectore, ſed menti cordique infixam deferunt, ſemper parati pro illius cultu, & propugnatione, quandocumque occaſio ſe tulerit, vitam ponere. Hoc tu taces, & ad ornamenta confugis. An illi muliercula ſunt nondum virum expertæ, qui ornamentis quæſitis amatores ſibi conciliant? Sint tibi ornamento, qui extra Eccleſiam es, Chriſtianæ pietatis inſignia. Illi ſuæ pietatis, & in Deum Chriſtianorum cultus ſigna manifeſto degerunt. Sic etiam Græcorum Crucigeri ſuper caput, vti in homine locum honoratiorem Crucem gerunt. Dicito ſodus, an qui amplitudine officij magnus eſt, idem eſt, & magnitudine meritorum conſpicuus? Quaſi vero ad dignitates, in Græcia non niſi promeriti euehantur, & decernantur officia, & ſemper ſint Luſciniæ coruis honoratiores, & detur omnibus, quod tu ſupra innueras; Pag. 6. *Quod & Adriano eius nominis ſexto Pontifici Maximo, qui pleriſque Cardinalibus ignotus, & vmbra otij literarij deliteſcens abſque vel ambitione ſua, vel alieno adminiculo ad papatum ab vltimo Cantabriæ ore peruolauit.*

Tum veluti Chriſtiana ſacra expuijſſes, in gentiliſmum conuerſus loqueris, Pag. 6. *Paucos præterea charitate Dij ſuperi amplectuntur, & promouent, & pro beatiſſimis habendi ſunt. quos Numina in medio curſu non deſtituunt, aut non conijciunt in ea infauſta tempora, quibus iuſtos homines expetiſcere eſt ad certiſſimum ruinam iter præcipitare.* Deus vnus tibi, *Dij ſuperi*, &, *Numina*, & non ſemper de humano genere merentes bene, ſed ſæpe ſæpius hominibus etiam probatiſſimis noxij, quibus agendæ ſunt gratiæ, ſi non noceant,

ceant, vel in medio curſu non deſtituant. Plane Dij ſimiles inferi ſunt, quibus offerebant Ethnici ſacrificia, tantum ne nocerent. Et Deum optimum, & maximum cauſam malorum facis, impie? Sed ad hos tuos Crucigeros reuertamur. Pag. 12. *Nec enim huius rubræ Crucis in Conſtantinopolitana rubri pilei geſtamine in Romana multum abludebat. Quinqueuir Patriarchalis a Cardinale Pontificio.* Tantus ſtupor Creyghtoni, cum nullis legibus, & nullis iudicijs frænari poſſit, ferro & fune a ceruicibus ſuis repellendus eſt. Inter Crucem, & Crucem, ſiue ea Conſtantinopolitana ſit, ſiue Romana, diſſimilitudinem eſſe nemo niſi fatuus affirmauerit. Siquidem linea lineam medio perſcindens tam Conſtantinopolitanis, quam Pontificijs Crux eſt: parique cultu Crucem dominicam referens colitur ab vtriſque. Quas Cruces ſupra veſtibus adſutas ſomniaueras, nunc rubras, nec multum illas abludere a rubri pilei geſtamine in Romana Eccleſia, & quinqueuiros Patriarchales non abſimiles a Cardinalibus, ſcribis. Et ſic iam Pithecium Leonibus ſimile eſt. Tanta rerum cæcitas in Creyghtono conſtipatur. Dignitas Cardinalium ſuper alias emicat, Quinqueuirorum Patriarchalium infra Presbyterorum ſuccumbit. Balſamon tuus, quem pro te laudas. Μόνοι γὰρ οἱ ἀξιωθέντες ἀρχοντικίων Ἐκκλησιαστικῶν παρὰ τοῦ Πατριάρχου πρὸ τῶν ἱερέων κάθηνται. γίνεται δὲ τοῦτο παραλόγως. ὁ γὰρ κατὰ καιρὸς Χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας προκάθηται ἐν ταῖς ἔξω τῆς Συνόδου συνάξεσιν οὐ μόνον τῶν ἱερέων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχιερέων ἀπὸ προστάξεως τοῦ ἀοιδίμου Βασιλέως Κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. *Solum enim ij, qui a Patriarcha officijs Eccleſiaſticis digni habiti ſunt, ſedent ante Sacerdotes. Fit autem, & hoc præter omnem rationem. At is, qui nunc eſt Sanctiſſimæ Eccleſiæ Chartophylax in Congregationibus, quæ ſunt extra ſynodum, ſedet non ſolum ante Sacerdotes, ſed etiam ante Pontifices ex conſtitutione inclyti Imperatoris D. Alexij Comneni.* Solutus eſt legibus Chartophylax

lax in ſeſſione indulto Imperatoris Alexij, ſed in Congregationibus, quæ ſunt extra ſynodum. Cardinales in Romana Eccleſia a ſolo Romano Pontifice creati, non ſolum in Romana Diœceſi, ſed in alijs vbicunque gentium prouincijs ſint, non pileo rubro, ſed ſua dignitate collucēt, & auctoritate etiam apud Reges, & Imperatores conſpicui ſunt. Quinqueuiri extra vrbem Byzantium in multis numerantur, & alga viliores ſunt. Et tu ex ſolo rubræ Crucis geſtamine cum Cardinalibus Pontificijs corponis.

Vna Romana Eccleſia eſt, quæ Cardinales ea circumueſtit dignitate, maieſtateque, vt nec filij Regum, nec ſanguine illis coniuncti in eorum numero collocari non dedignentur, imo vt id aſſequantur, orant, &, vt ita dicam, ſuppliciter poſtulant, & multa ſolicitudine procurantes tandem extorquent. Sed vnde nam habes, crucem illam rubram fuiſſe? Balſamom, quem tu laudas, vocat χρυσῆν τιάραν. Tibi τιάρα Crux eſt, χρυσῆ rubra, & cum Cruce Cardinalium inſulſe admodum comparas, qua tradis *Scriniarium caput redimire ſolitum*, eodem Balſamone referente. Non negabis hic, ſi frontis integræ es, Balſamonis verba Græca non lectitaſſe, ſed interpretis, a quo tantus homo deceptus es. Vel ſi dicas legiſſe, iam edico, non intellexiſti. Hinc quilibet arguerit, Creyghtonum linguam Græcam ita callere, vt quæ in ea ſcripta ſunt, præpoſtero, imo contrario modo intelligat. Et vide. Balſamo poſt Conſtantini decretum de Priuilegijs Papæ, notat vi illius edicti, ſiue iuſſionis ius habere Romanum Pontificem Imperatorijs priuilegijs, vna excepta corona, fruendi. & Papæ Romani priuilegia ſecundam Synodum vniuerſalem Patriarchæ Conſtantinopolitano conceſſiſſe, & Cerularium Michaēlem, & nonnullos alios conatos fuiſſe ea ſibi arrogare, ſed inani conatu. Diſce ergo ex Balſamone Canonem illum ſecundæ ſynodi de priuilegijs Conſtantinopolitano conceſſis, ante

& post Cerularium vſu non fuiſſe receptum. Hinc ad Clericos Conſtantinopolitanos ſermonem conuerſus aſſeritque ſic eos dignitatibus honorari non eſſe vetitum: ſed eas quoque, vti & Patriarchæ priuilegia, ad ſua tempora eſſe mancas, & mutilas, & quaſi ſemiputatas. Quod probat exemplo Chartophylacis; qui eſt vnus ex Cardinalibus Conſtantinopolitanis, cuius ius erat, ex eodem Decreto Conſtantini, in die feſto Sanctorum Notariorum equitandi equum Patriarchalem cum albo linteamine. En verba; Τιμᾶσθαι δὲ διὰ ἀξιωμάτων τοὺς Κληρικοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐ κεκώλυται. πλὴν καὶ ταῦτα κεκολοβωμένα εἰσίν. ὁ δὲ κατὰ καιροὺς Χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἰνδίκτου δικαιοῦται καβαλικεύειν κατὰ τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων Νοταρίων τὸ Πατριαρχικὸν ἄλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. ἔδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς Καδδιναλίῳ Πατριαρχικοῦ σκέπεσθαι μετὰ χρυσῆς τιάρας, ἥτις καὶ ἐν Χαρτοφυλακίῳ ἀπόκειται. *Clericos autem Conſtantinopolitanos dignitatibus honorari non eſt vetitum, ſed ea quoque ſunt mutila. Ius autem habet ex hoc edicto Chartophylax equitandi in feſto Sanctorum Notariorum equum Patriarchalem cum albo linteamine. Oporteret etiam eius caput, vt pote Patriarchales Caddenarij tegi aurea tiara, qua etiam in Chartophylacio ſita eſt.* Si oportebat, & ſuo iure non exciderat, aurea tiara vti, quæ erat in Chartophylacio repoſita, ergo eo tempore illa non vtebatur. Vnde ergo tu elicis ex Balſamone, in quibuſdam ſacris ſolemnibus aurea corona redimire caput ſolitum? An qui redimire debet caput, caput redimire apud te ſolitus eſt? Si eo tempore ius illi erat redimire caput, & redimiebat, & eo ipſo modo, quo cætera ſua iura vſurpabat, certe dignitas illius non fuiſſet manca, neque mutila. Et quando iam Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ iura, vt Romanæ parem aut ſuperiorem oſtendas, euanido ſemper eloquio Conſtantinopolitanam effers, factum eſt, vt λιτῇ τῶν ἁγίων Νοταρίων, quædam ſacra ſolemnia euaſerint.

E. Sed

Sed hisce tuis ineptijs aliam quoque Balsamonis eodem ipso loco superaddito. Subdit Balsamon, Patriarcham Alexandrinum sua ætate ex edicto Constantini ius habere, vt cum Phrygio celebret; & causam apponit, quod Cyrillus Alexandrinus tempore Ephesinæ Synodi aduersus Nestorium celebratæ facultatem hanc habuerit. Cum enim Celestinus adesse Ephesi, & iudicare Nestorium non posset, visum est, vt S. Cyrillo a Celestino huic synodo præsidere permitteretur; vt itaque constaret eum ius habere, & auctoritatem Papæ; sedit cum Phrygio, & condemnauit Nestorium. Facultatem ergo non habuit ex edicto Constantini, sed ex mero decreto Romani, vt præesset synodo, tanquam locumtenens Romani, & sic condemnaret Nestorium Hæreticum. Sed Romanus id perpetrandi habuit a Constantino, & facultatem sibi a Constantino traditam communicauit Cyrillo. Ais tu? Negant Pontificij, qui decretum illud Constantini confictum esse tradunt. Qua enim ratione tradidit Constantinus Romano, quæ ipse non habebat? Res Ecclesiasticæ ad Ecclesiasticos pertinent, non ad seculares, etiam si Imperatoria maiestate præfulgeant. Sed de his opportuniori loco:

Reuertamur rursus ad ea, in quibus insistimus: Pag. 12. *Nec enim huius rubræ Crucis in Constantinopolitana & rubri pilei gestamine in Romana multum abludebat, quinquevir Patriarchalis a Cardinale Pontificio.* Iam formica camelus factus est, culex elephas, limus mons aureus, & rana luscinia. *Cardinalis Patriarchalis non multum abludit a Pontificio.* Et est frons? & est pudor? Inter ne doctos, & rerum humanarum, ac diuinarum peritos sermocinaris, & das sine mente sonos, an cum sciolis, & qui nondum solem viderunt? Cardinales Pontificij per totum terrarum orbem, in ea dignitate renident, auctoritate perillustres, existimatione conspicui, ab omnibus nationibus, ne singulas

gulas recitem, in honore, eoque maximo habiti: Patriarchales isti tui sunt tantummodo Patriarchæ Constantinopolitani, & extra illius Diœcesim inglorij, male ominati, infortunio ipso infortunatiores, nulli; cum Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus, singuli Metropolitæ, & minores Episcopi in suis Diœcesibus hos Quinqueuiros, & alios officiales habeant.

Tu interim Romanorum cultum, & honorem, & amplitudinem facile transiens, ad antiquitatis incertas latebras sermonem conuertis; Pag. 12. *Et si prioritatis prærogatiua spectaretur, ordinis Constantinopolitani eminentiam, & antiquitas collati muneris, & numeri paucitas præferendam commonstrarent: Siquidem ante Innocentium Quartum in Lugdunensi prima purpurei galeri honos nomini est adtributus, & exinde catalogus Cardinalium ad Papæ nutum quotannis creuit. At Constantinopoli a primis Ecclesiæ fundamentis illud senatoriæ dignitatis culmen effulsit, in sacro semper Quinario comprehensum.* Et quid erit desipere, si hoc non est? Byzantium, antequam in Constantinopolim assurgeret, & Patriarchæ dignitate insigniretur, Episcopus simplex, licet haberet suos Clericos, & officiales, non tamen ij fuerunt, vt Cardinalibus Pontificijs adæquarentur, cum eo tempore Romanus suos haberet, sed eminentioris amplitudinis, cum & Romanus amplitudine reliquos alios omnes superaret. Quod si ea ratione, qua tu contendis, dignitas antiquitate acquiritur, iam aliorum Episcopatuum Quinqueuiri ipsis Constantinopolitanis pares essent, & dignitate, & cultu, quod eodem cum illis tempore originem suam agnoscunt. Interim tu antiquitatem, & muneris eminentiam non probas. Nec numeri paucitas dignitatem adauget, neque imminuit, sed munus ipsum, atque fastigium. *Siquidem ante Innocentium in Lugdunensi prima purpurei galeri honos nemini est adtributus.* Esto. Quid tum? Ergo Cardinalibus Pontificijs præ-

poni debent Cardinales Patriarchales Constantinopolitani. Ita argutatur Creyghtonus. Quasi vero galerus rubeus creet, consecretque Cardinales, & si rubeus non esset, neque essent Cardinales. Neque galerus, neque indumentum faciunt Reges, & Principes, sed ipsa auctoritas, & dignitas, & Dominij culmen. Et nomen Cardinalis purum putum Latinum est a Cardine, in quo ianua innixa sustinetur, postmodum quoquo versum mouetur, non leui indicio, primum cum dignitate ipsa apud Latinos enatum in Græcos deriuasse, & Græcos ipsos, cum ad similitudinem Latinorum sua conformarent, ne in dignitatibus inferiores viderentur, vti dignitatem, ita nomen quoque arrogasse. Quod si inter Græcos a primis Ecclesiæ illius fundamentis primordia sua dignitas habuisset, nomen sibi non a Latino, sed a Græco vindicasset. Quid enim apud Græcos Καρδινάλιος notat? Dicito tu, qui tantum tibi in Græcis atque Latinis præsumis. Non deriuabis puto a Græco κάδος, vel κάδδος, quod est cadus, dolium, amphora, metreta, vas vinarium. Hoc nominis decus trahe ad alios: Græcis, qui pensant sacra sua, & multi pretij deputant, simile nefas transfundendum non est. *Et inde catalogus Cardinalium, ad Papæ nutum quotannis creuit.* Ergo Constantinopolitani Romanis præstantiores sunt: & nihilominus Constantinopolitani ad nutum Patriarchæ, atque Imperatorum singulis horis creuerunt, & decreuerunt, & locum, in quo nati sunt, & in quo quisque initio sui ortus constitutus est, immutarunt.

Quare cum hæc scriberes, ad ea, quæ infra refers ex Balsamone, animum non adiecisti, de Protecdico allecto a Patriarcha Xiphilino? Pag. 12. *Et Antiochenus Patriarcha Iuris Orient. lib. 7. a nostrorum Synodalium appellationibus variat, quinarium tamen ad amussim retinet, & a Magno Oeconomo exorsus numerare, in nostri officium definit, idem tum forte*

cum

cum sacellio. Verum in huius Synodi temporibus relicto domi Oeconomo ad dispensanda Ecclesiæ necessaria, cum reliqui in Italiam iter adornarent, Sacellarius secundus ordine in primum locum subrepsit noster vltimus in quartum, Protecdicus in vltimum. Iam omnis dubitatio sublata est, & nutu Patriarchali non immutantur, neque crescunt, neque decrescunt Cardinales in Constantinopolitana Ecclesia. Pag. 13. *In nostri officium desinit, idem tum forte cum Sacellio. Nec forte Codinus. Sed vterque supernumerarium, & accensum posuisse videtur, cum insularum auctoritate pari, vt quinarium, si qua occasione repentina minueretur, numerum suppleret.* Ergo occasione nata minui poterat quinarius numerus, & ab alio incerto suppleri. Et hoc non erit ad Patriarchæ nutum officia immutari, & crescere? Et quoniam Balsamonis auctoritati tantundem defert Creyghtonus, eumque tantum deputat, vt de hisce rebus fidem illi non admodum moleste adhibeat, ex hoc eodem loco, quem laudat, vestigemus, quid Balsamo de statu, & firmitate officiorum edisserat. Ipse de Chartophylacis sessione in publicis congressibus tractans, Alexij Comneni Imperatoris constitutionem præscribit, in qua illa sunt; Chartophylacis priuilegium de sessione illius in congressibus extra sanctum Bema imminutum fuisse a Præsulibus narrat, cum illi contenderent, negarentque sessionem ante Pontifices, quæ illi longo temporum interuallo approbata fuerat, & a prioribus Patriarchis, & Præsulibus. Hinc Imperator decernit, nihil esse immutandum, restituitque Chartophylaci priuilegium, quod antea possidebat. Tum sic, Chartophylax prisco æuo ex præscripto Canonum sedebat ante Sacerdotes, & Præsules in congressibus extra Bema, hoc illi priuilegium vti absonum imminuitur a Præsulibus, postmodum restituitur ab Alexio Comneno. Ergo in Ecclesia Constantinopolitana ad nutum Pontificum, Imperatorum, & Patriarcharum Officia

loco

loco ſuo dimouentur, atque labefactantur, vti in Eccleſia Romana numerus Cardinalium: neque enim hæc infrangibilia ſunt, ſi tamen tenet, quod refert Balſamo dicto loco.

Pag. 12. *Nullus vnquam Cardinalis Pontificius præcinctam auro criſtam vexit*; Inſano etiam reſpondendum, ne ſapere ſibi videatur. Auri ſplendor dat dignitatem, & Eccleſiarchæ Creyghtoniani caput galea auro confecta circumcingit, non item Cardinalium. In pileo Eccleſiarchæ fuerit textile cum ſerico aurum. An non hoc idem eſt, quod in pilei Cardinalium ruga præcingitur? Quare cum ſcribis, nullum vnquam Cardinalem Pontificium præcinctam auro criſtam vehere, nugas agis, cum pileum, & biretum in criſtam conuertis. Pag. 12. *Et quamuis alter Balſamon noſtro Scriniario ducentis ad minimum annis antiquior, & ipſe quondam eiuſdem Eccleſiæ Scriniarius Magnus, & Antiochenus Patriarcha*, Chartophylax hic Balſamo, qui Concilio interfuit, a Theodoro, qui in Canones Commentarios edidit diuerſus. Sed quo tempore vixerit ſenior, non eſt vna omnium ſententia, & rem noſtram parum attingit. Ipſe in Præfatione operis in Nomocanonem Photij, videtur ſcribere ſub Manuele, & Michaele Cerulario; alij eum ſub Iſaacio quarto, & Georgio Xiphilino, alij alijs temporibus reponunt.

Præterea, plures ſuperſunt Synodi Conſtantinopolitanæ aduerſus recens exortas Hæreſes, nec non male ſanas aliorum opiniones, in quas conuenere Metropolitæ Epiſcopi, & Patriarchalis Curiæ officialium pars potior, & decretis earum ſubſcripſere, in quibus licet aliorum dignitates, & officia expreſſa videam, magni Eccleſiarchæ nulla mentio occurrit, nec veſtigium vllum apparet. Lege Synodum ſub Emmanuele Imperatore contra Soterichum. Subſcribunt in ea præcipui ἄρχοντες, Sceuophylax, Oeconomus, Chartophylax, & Sacellarius, at

Ecclesiarcha nullus est. Sed infra post multos alios spe-
ctatur, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν. Vin plura? Theodorus
Balsamo, pergratum schismaticis nomen, Meditato de
Chartophylace, & Protecdico, primæ Pentadis dignita-
tes, & earum munia deformans, culmen tam sublime,
& apicem, & in sacro Senatu principis, & sanctioribus
Consistorij arcanis Patriarchæ, Consiliarij tui Magni
Ecclesiarchæ, nec de nomine quidem nouit. Audi.
Τῶν γὰρ ἐκκλησιαστικῶν δικαίων διαιρουμένων διχῆ, εἴς τε τὰ διαφέ-
ροντα τῇ ἐκκλησίᾳ πολυειδῶς, καὶ εἰς τὰ τῷ Πατριάρχῃ προσκυρω-
θέντα κανονικῶς ἐδέησε τοῖς τὰ τῆς ἐκκλησίας ὀροθετήσασιν ὀρθοδό-
ξοις ἡμῶν αὐτοκράτορσιν, κατανεῖμαι ταῦτα πρὸς πέντε σεκρέτων
διαγῆ λογοθέσια. καὶ ἀναθεῖναι τὴν τούτων διοίκησιν διακονηταῖς. οὐ
δὲ γὰρ ἔδει τὸν οὕτως ἀγακλεῶς ἐν πᾶσι νυμφοστολούμενον, περὶ σκα-
πάνην ἀσχολεῖσθαι, καὶ δούλων χορτάσματα. ἔκτοτε γοῦν, καὶ μέχρι τοῦ
νῦν παρὰ πέντε προκαθημένων, τῶν ἐξωκατακοίλων ἀρχόντων φη-
μὶ (ὡς ὑπὸ πέντε αἰσθήσεων ταυτὶ διεξάγονται) ἤγουν τοῦ μεγάλου οἰ-
κονόμου τοῦ μεγάλου σακελλαρίου, τοῦ μεγάλου σκευοφύλακος, τοῦ χαρτο-
φύλακος, καὶ τοῦ σακελλίου. καὶ ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων
τὴν πρόνοιαν ὁ μέγας οἰκονόμος. τῶν κατὰ πόλιν καὶ τῶν περατικῶν
μοναστηρίων τὴν μέριμναν, ὁ μέγας σακελλάριος. τῶν ἱερῶν κειμη-
λίων τὴν ἐπιμέλειαν ὁ μέγας σκευοφύλαξ. καὶ τῶν καθολικῶν ἐκκλη-
σιῶν, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν ὁ σακελλίου. ὁ δὲ
χαρτοφύλαξ κατευθύνει μονομερῶς τὰ τῷ Πατριάρχῃ δικαίῳ τῷ ἀρ-
χιερωσύνης ἀνήκοντα. *Cum autem Ecclesiastica iura bifariam
diuidantur, videlicet in ea, quæ varijs modis ad ipsam Ecclesiam
pertinent, & in ea, quæ per Canones peculiariter addicta sunt Pa-
triarchæ, oportuit omnino, principes nostros orthodoxos, qui re-
bus Ecclesiæ certam legem dederunt, hæc dispertiri in quinque secre-
torum religiosa ratiocinia: atque horum administrationem certis
ministris committere. Nam minime conueniebat, ipsum Patriar-
cham, tam insigniter in omnibus speciem sponsi præseferentem,
occupari tractando rastro, mancipijsque satiandis. Inde igitur in
hunc vsque diem, a quinque Præsidibus, quos magistratus exocatacæ-
los*

los dicimus, tanquam a quinque sensibus hac administrantur, nimirum a Magno Oeconomo, a Magno Sacellario, a Magno Sceuophylace, a Chartulario, & a Praside Sacellij. Magnus Oeconomus prædiorum Ecclesiasticorum curam gerit. Magnus Sacellarius tam vrbana, quam Peratica monasteria curat. De Sacris Concilijs solicitus est magnus ille vasorum custos. Ecclesiarum in genere, atque etiam emphyteusium administratio, penes Sacellij præfectum est. Chartularius autem pro sua parte solus ea dirigit, quæ iure Pontificatus ad Patriarcham pertinent. Nugæ ergo tuæ illa sunt, & vanissimi strepitus. *Inter purpuratos proceres, inter sacri Senatus primus proceres, & Concilij Patriarchalis sublime decus, & non multum eum abludere a Cardinalibus Pontificijs.* Et tandem Ioannes Episcopus Citri ad interrogatum Constantini Cabasilæ Archiepiscopi Dyrrhachini, Quis esset ordo in dignitatibus Ecclesiasticorum Officiorum? respondit; Ἀπὸ μὲν παλαιᾶς παραδόσεως πρῶτός ἐστιν ὁ μέγας Οἰκονόμος, ὁ δεύτερος ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης Σακέλλης, ἤγουν ὁ μέγας Σακελλάριος. τρίτος ὁ μέγας σκευοφύλαξ. τέταρτος ὁ Χαρτοφύλαξ. πέμπτος ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾶς Σακέλλης, ἤγουν ὁ Σακελλάριος. καὶ ἕκτος ὁ πρωτέκδικος. οἵτινες καὶ ἐξωκατάκηλοι λέγονται. τὸ τοῦ Πρωτεκδίκου δὲ ὀφφίκιον ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν ὂν ἔκπαλαι, ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσι συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. τῇ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησε καὶ γνώμη γενναία τοῦ ἐν ἁγίοις Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου ἐπαινοῦσα καὶ ἐξαίρουσα τὸ γεγονὸς, ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. οἷα τηνικαῦτα τινῶν ἀντιποιούντων, ὡς μὴ ἀποδεξαμένων τὴν πρᾶξιν. μετὰ τοὺς ἐξωκατακήλους δὲ Πρῶτός ἐστιν ὁ Πρωτονοτάριος, καὶ τὰ ἑξῆς. *Ex antiqua traditione primus est magnus Oeconomus, secundus qui præest magnæ Sacellæ, idest Sacellarius, tertius magnus Sceuophylax, quartus Chartophylax, quintus qui præest paruæ Sacellæ, idest Sacellarius, & sextus Protecdicus, qui & exocatacœli dicuntur. Protecdici officium, cum antea esset inter inferiora, postea in altiorum ordinem statutum est a beatæ memoriæ Patriarcha Constantinopo-*

nopo-

nopolitano Georgio Xiphilino. Hanc autem actionem ſecuta eſt præclara ſententia Metropolitani Theſſalonicenſis Euſtathij, id laudans, & extollens, vt iuſte, & extra reprehenſionem factum, cum quidam, qui actionem non admittebant, tunc contradicerent. Poſt exotacelos primus eſt Protonotarius, &c. Tum inferiora officia ſignat, & interea decimum ſextum, decimum ſeptimum, & decimum octauum locum obtinent, Eccleſiarchæ tres. Δωδέκατος ὁ δευτερεύων τῶν Διακόνων, μετ' αὐτοὺς, οἱ τρεῖς Ὀστιάριοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τρεῖς ἄρχοντες τῶν ἐκκλησιῶν. *Duodecimus Secundarius Diaconorum, poſt eos Oſtiarij tres, deinde tres Eccleſiarum Præfecti.* Hinc poteris tuas aures mordaci radere vero, hiſce non contemnendis ſaltem apud te auctoribus. nec ipſe negas ſæpius in tuis ad Syropulum Notis, σταυροφόρους, ἄρχοντας, καὶ ἐξωκατακήλους, tria nomina idem ſignificare, in hac hiſtoria, & Eccleſia Conſtantinopolitana. Et caue dicas, aliud eſſe Eccleſiarcham, aliud ἄρχοντα τῆς ἐκκλησίας. Hæc enim duo nomina idem apud te ſunt, Notis in caput 22. ſect. 2. & in caput 30. ſect. 4. & alibi. Sed in his σταυροφόροις, & ἐξωκατακήλοις non recenſetur tuus hic Eccleſiarcha, ſed multos poſt alios inferioris dignitatis Eccleſiæ adminiſtros. Inſcitus ergo tibi tu funiculum nectis, cum reboas, clamaſque inconſulte, Eccleſiarcham hunc tuum *in ſacro Senatu principem, in tam ſublimem apicem primitus caput exerere*, & ſimilia. Sed tempore Concilij Florentini, erat in tanta auctoritate Eccleſiarcha. Id probandum tibi eſt. Sed non ex Syropulo, cuius teſtimonium de hoc argumento ſapientiſſimi cuiuſque fides reſpuet. An non hoc eſt, vt tuis verbis vtar, *portenta pro veris ſuggerere, hominumque illudere phantaſijs perurbanum Theologum Creyghtonum, & iam dudum in his rebus verſatum.* Inueſtigentur etiam recentiora. Sub Cyrillo Lucari Berroënſi contra Cyrillum Lucarim binæ coactæ ſunt Synodi. In prima celebrata anno 1639. Magnus Eccleſiarcha nuſquam

eſt. In ſecunda anno 1642. ſubſcribitur, ſed poſt multos alios.

EXERCITATIO III.

Syropuli dictio examinatur. In quo oratoria ab Hiſtorica dictione differat. Inſipienter comparari dictionem Syropuli a Creyghtono, cum Oratorum antiquorum dictione: cum Syropuli dictio ſit humilis, barbara, parumque diſtans ab ea, quam ſordes, & fex vrbium loquitur in familiaribus colloquijs. Et inſipide conferri cum ea, quæ eſt Gregoræ, & Nicetæ Choniatæ. Eraſmi de obſcuritate in conſcribendis epiſtolis ſententia. Et quam tandem fidem mereatur Syropulus.

NOndum factum, & curatum dedimus Syropuli negotium, cum Creyghtonus non concedat: nam vt ſuum hoc idolum, quantum poteſt, in ſole aureo reponat, quid non, ex ſuo tamen ſenſu, depromit, & quas non machinas commolitur, quantumuis ſciat, his ſuis perquam prolixis ſermonibus ſeſe permoleſtum ſatis, atque odioſum futurum. Hinc ad ſtylum illius intonandum conuerſus, nullis verbis parcit. Pag. 7. *Pontificij hic naſum ſubducent, librumque proſcribent, vt nefarium a quodam eſuriente Græculo, auctoritate Conciliorum minuendæ, & Sacroſancto Pontificis Maximi labefactando imperio excogitatum.* Non curant Pontificij, quid Græculus eſuriens ſcribat. Tanta Pontificis Romani auctoritas, eloquio Chriſti, Conciliorum decretis, Patrum aſſeuerationibus, Doctorum continuis demonſtrationibus confirmata, dicterijs homuncionum nullo modo ſuccumbit. Agant quidquid velint nebulones, condant libellos, quibus faces ſupponat, ſuas nempe ineptiſſimas notulas Creyghtonus, illa ſemper vti e nebulis emergens illuſtrius micat, & vires acquirit eundo. Nihilominus cum officij illius ſit, libel-

los nefarios, & pietati Christianæ aduersantes proscribere, ne eorum lectione minus cauti decepti in errorem inducantur, eos damnat, & in ignem adiudicat.

Hęc in Pontificios, quid in suos? *Ex aduerso sectarij nostri, ac Rebaptistæ, quorum colluuie miserabilis insula nostra non minus oppletur, quam tellus olim Memphitica locustis, ac ranis, vt minus docti Pontificijs, ita magis æstuosi efferuescunt, & hæc eliminanda penitus e regno censebunt, &c.* Lege Lector, & miraberis. Hæc, & quæ superaddit Creygthonus in suos dedecora, contra quos sæuiter inuehitur, considerent sectarij, honorique suo, si possint, prouideant. Nos Syropuli dictionem examinemus. Pag. 9. *Et quamquam Auctoris nostri stilus ad immortalium Oratorum pulchritudinem non assurgit; nemo tamen ab eorum temporibus inter omnes Græcos, qui ad posteriora mundi secula lucubrationes protulere, puriori dictione scripsit, quam noster Sguropulus. Etsi cum Byzantinis conferatur, Niceta, aut Gregora, qui nostrum aliquot æuis anteuerterunt, Deus bone, quantum discriminis! Isti adeo lutulento lacu restagnant, circumductis in anfractuosam obscuritatem periodis, & noster tam limpida scaturigine defluit, vt Græca eloquentia in ijs primum suffocata, mori videretur, in nostro ad primæuum decus, maiestatemque reuiuiscere, &c.* Ineptissima comparatio Historici cum Oratoribus. Quasi vero idem stilus, & eadem dicendi forma vtrisque sit. Oratores, & potissimum veteres in iudicijs, & concertationibus ciuilibus, vt commoueant auditores, & sensus animi eorum confundant, afflatu quasi diuino sublati, vehementiori impetu feruntur, & tropis atque figuris tum sententiarum, tum dictionis animos audientium ita illigant, vt ad se magnetis instar pelliciant, & velint nolint, vt ita dicam, in alium mundum transmoueant.

Quod oppido quam bene cognouit Longinus de sublimi genere dicendi, *ὅτι μέντοι ἡ τῶν κυρίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ὀνομάτων ἐκλογὴ θαυμαστῶς ἄγει, καὶ κατακηλεῖ τοὺς ἀκούοντας, καὶ*

ὡς πᾶσι τοῖς ῥήτορσι καὶ συγγραφεῦσι κατ' ἄκρον ἐπιτήδευμα μέγεθος ἅμα, καὶ κάλλος, σαφήνειαν, ἢ βάρος, ἰσχὺν, κράτος, ἔτι δὲ τ' ἄλλα αὖ ὅσα τινα τοῖς λόγοις ὥσπερ ἀγάλμασι καλλίστοις δι' αὐτῶν ἐπανθεῖν παρασκευάζουσα, καὶ οἱονεὶ ψυχὴν τοῖς πράγμασι φωνητικὴν ἀντιθεῖσα, μὴ καὶ περιττὸν ᾖ, πρὸς εἰδότας διεξιέναι. φῶς γὰρ τῷ ὄντι ἴδιον τοῦ νοῦ τὰ καλὰ νοήματα. *Quod autem propriorum, grandiumque verborum delectus, mire afficiat, ac permulceat auditores,* (quod Cicero dixerat Tuſcul. 4. voluptas auditus animum deliniens), *ipſiſque Oratoribus, & in genere scriptoribus omnibus ſummum ſcribendi genus ſectantibus, magnitudinem ſimul, pulchritudinem, perſpicuitatem, pondus, vim, robur, & alia præterea, ſi quæ ſunt, conciliet, idemque faciat, vt verbis tanquam pulcherrimis quibuſdam ornamentis efflореſcant, ac veluti animam quandam vocalem rebus indat, ſuperfluum apud artis peritos fuerit pluribus demonſtrare. Vtique enim propria mentis lux præclaræ ſententiæ ſunt.* Torrens eſt ſententia exundans, ideoque multa cuiuſque modi ſternit, rapit, diſſipat. Hinc ab artis profeſſoribus grauitas, vehementia, acrimonia, & ſublimis dicendi forma illis attribuitur. Reges ſunt in eloquentia, & copia, facultateque dictionis imperant, mandant, dimouent, concutiunt. Fulgura, & tonitrua æque atque Pericles, ἀστράπτουσι, βροντῶσι, ξυγκυκῶσι τὰς πόλεις. Quod Cicero vertebat in Oratore; *Si Pericles tenui genere vteretur, nunquam ab Ariſtophane Poëta fulgurare, tonare, permiſcere Græciam dictus eſſet.* Similes Oratorum concertationes Dionyſius Halicarneſſeus Hiſtor. lib. 7. πολιτικὰς κινήσεις, καὶ στάσεις. *Seditiones, & ciuiles motus,* vocauit, δι' ὧν αἱ παράδοξοι καὶ θαυμασταὶ πράξεις ἐτελέσθησαν. *Quorum ope admirabiles actiones, & euentus præter expectationem negotia confecta ſunt.* Et Sicinnius apud eundem lib. 6. Οὐκ ἐξ ἑνὸς δεῖν λόγου τὸ συμφέρον ἐξετάζειν τοὺς βουλευομένους, ἀλλ' ὑποτίθεσθαι τὸν ἐναντίον αὐτοῖς λόγον. ἄλλως τε καὶ περὶ τηλικούτων πραγμάτων σκοποῦντας ἠξίου τε λέγειν πρὸς ταῦτα τοὺς βουλομένους ἅπαντας

αἰδῶ

αἰδῶ καὶ εὐλάβειαν ἀποθεμένους. οὐ γὰρ ἐπιτρέπει τὰ πράγματα σφίσιν εἰς τοιαύτας ἀνάγκας καταπεκλεισμένοις οὔτε ὄκνῳ, οὔτε αἰσχύνῃ εἴκειν. *Non ex vna oratione, quid in rem sit, æstimare, consultos homines, sed expendere etiam contrariæ orationis momenta, præsertim vbi de tantis rebus disquiritur. Simulque iubebat, vt responderet, qui vellet, pudore atque timore posito: res enim ipsis tanta necessitate circumuentis pudorem, & cunctationem non permittere.* Veritas quæritur. Machinæ aduersarij, artes eludendæ sunt: doli, fraudes disijciendæ, prosternendæ: hostis fundendus, expugnandus: ne victoria excidat, scilice, & calybe opus est, vt ignis, & lumen veritatis excutiatur. Et hæc oratorum sunt. Vice versa Historicus inter domesticos parietes lenis, totus Musis addictus, in placidissima quiete extra nodos, & negotiorum tumultus, res, non vt sibi animus concipit, sed vt euenere, narraturus, neglectis oratorum turbinibus, mitissimo dicendi genere scribit, & quasi flumen per patentes directosque agros, non ripis insultans, non vndis obturgescens, nullo obnitente obice, in directo itineris cursum tenet, & remissis aquis reuolutus defluit, & Lectorem delectat: quem Cicero discernens ab Oratoribus lib. 2. de oratore exemplo Callisthenis, & Xenophontis comprobat; *Denique etiam a Philosophia profectus princeps Xenophon Socraticus ille, post ab Aristotele Callisthenes comes Alexandri scripsit Historiam: & hic quidem Rhetorico pene modo, ille autem superior leniore quodam sono est vsus, & qui illum impetum Oratoris non habeat: vehemens fuisse minus, sed aliquanto tamen est, vt mihi quidem videtur, dulcior.* Vides? Rhetorum impetus est, & incitata irruptio. Historici sibi cauent, vt dulciores sint, & leniore quodam sono defluunt.

Pag. 9. *Nemo tamen ab eorum temporibus inter omnes Græcos, qui ad posteriora mundi secula lucubrationes protulère, puriori dictione scripsit, quam noster Sguropulus.* Et Græcarum litera-

terarum vel minimum scitus hæc diceret? ô væcordiam! ô torpedinem animi! Quos tu immortales Oratores vocitas? quo æuo illi desierunt esse? Si decem illos intelligis, qui florente Atheniensium Republica floruere, næ illi immortales fuere, plerique nomine tantum, pauci admodum scriptis, & nomine. Si alios post eos ad aduentum Saluatoris notas; an & illis omnibus *dictione puriori*, præstitit tuus Sguropulus? Ais? Stultissimus es. Negas? Qua ergo fronte id asseris? & tam impudenti mendacio inter eruditos homines insolescis? Sed nolo morosus esse. Missa faciamus ante Saluatorem nostrum tempora, ne compedes opus sint, & vincula ad euinciendum fanaticum. Si mendacio te non dedecorare vis, eia age, tuus iste Sguropulus, & Herode Atheniensi, & Philostrato Lesbio, & Aristide Smyrnæo, & Libanio, & Themistio, & Iuliano Imperatore, & Dione Chrysostomo, & eodem tuo calculo, cum omnes ad certamen prouocas, & Basilio Cæsariensi, & Gregorio Nazianzeno, & Gregorio Nysseno, & reliquis alijs Patribus, & Scriptoribus, *puriori dictione*, superior est? Pag. 9. *Nemo tamen ab eorum temporibus inter omnes Græcos, qui ad posteriora mundi secula lucubrationes protulère, puriori dictione scripsit, quam noster Sguropulus.* Et nihilominus si dictionem illius perpendas, eam inæquabili varietate nunquam non inuolutam, barbaram ex triuio, & qua hodie in familiaribus colloquijs Græci vtuntur, refertam, nullum antiquitatis succum, nullum vestigium, quod antiquitatem sapiat, possidentem agnosces, si tamen tanti es. Credet id forsan Iudæus Apella, non ego, qui te tot apinas, tricasque effutire conspicio. Exempla, & cuicunque nullibi non obuia sunt, vt mirandum sit hominem, qui vel aliquantulum literas Græcas degustauit, & dictionis varietatem discernit, similia protulisse. Quod si proprium rectumque dictionis modum non bene animo tenuerit,

saltem

saltem soloecos, barbariem, & improprie dicta, quæ vel pueri norunt in scholis, Creyghtonus depræhendere poterat. Pudor est mihi hæc dicere, dicenda tamen sunt, quia vera, & sese offerunt passim obuia. Et ne longius abeam, ipso statim initio nonne purissima locutio est. προσμεῖναι εἰς τὴν ἀθύραν, &, ἐν τῇ πόλει εἰσάξαι, *Manere in Athyram*, &, *in ciuitate introducere*. Quare & ipse interpres purissimam hanc eloquutionem vsurpans, non reddidit, sed, *ad Athyram subsistere*, &, *in ciuitatem introducere*. Et εἰσέρχονται ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, *ingrediuntur in hac ciuitate*, quæ Creyghtonus vertit, *hanc ciuitatem frequentare*. Quibus introitus in ciuitatem denegatur, *frequentatio* Creyghtono in ciuitate est. Quis præterea puriorem dictionem sectatus τὴν παρ' ἑαυτοῦ, cum dicendum esset παρ' ἑαυτῷ, vt sensum reddat Creyghtoni; *& omni, qua pollebat, eloquentia contendisset*. Quid porro? Seleucis hæc, quæ omnium Oratorum Græcorum lucubrationes vniuersas deuorauerat, cum Niceta tandem, aut Gregora, *qui lutulento lacu restagnant, circumductis in anfractuosam obscuritatem periodis* confertur. Et illis, qui aliquot seculis Syropulum præiuerunt. *Etsi cum Byzantinis conferatur, Niceta, aut Gregora, qui nostrum aliquot æuis anteuerterunt, Deus bone, quantum discriminis!* Choniata scribebat anno CIƆCC. Christi, post captum a Latinis Byzantium, Gregoras circa annum CIƆCCCLX. tempore Ioannis Cantacuzeni, Syropulus post Concilium Florentinum CIƆCCCCL. post Gregoram annos LXXXX. post Nicetam CL. Et hoc ne est Creyghtono aliquot æuis anteuertere? Nolo modo æuum ad latiora tempora deducere; sit annorum nonaginta spatium. Vno æuo, vel plurimum duobus, *aliquot æuis anteuertere est*. Minima hæc sunt. Per me licet. At in minimis decipere expectationem legentium, quantum est? Ab his quid in mediocribus, & magnis expectes? Nicetam postmodum, & Gregoram in minimis, & in extremis ponis,

& quod

& quod iniquius accedit, improbatione censoria culpas, & improbas.

Pag. 9. *Isti adeo lutulento lacu restagnant, circumductis in anfractuosam obscuritatem periodis, at noster tam limpida scaturigine defluit, vt Græca eloquentia in ijs primum suffocata videretur, in nostro ad primæuum decus, maiestatemque reuiuiscere.* Hæc dum scribit Creyghtonus, apud callidos rerum harum æstimatores, vel in Græcis literis infans plane bene, vel iudicio destitutus, vel malignus, & improbus reputabitur. Ego equidem puto, ne iniurius in illum sim, Nicetam, vel Gregoram nunquam præ manibus habuisse, tantum abest, vt eos lectitarit. Quis enim dictorum, & Syropuli dictionis, & sententiarum discrimen ex prima operis facie non agnouerit? In illis sunt, & eloquentiæ lumina, & dictionis antiqua facundia, & χροῦς, vt rem verbo expediam, ἀρχαῖος, qui nullus in Syropulo conspicitur; cum fere totus sit e triuio, & vernacula plebis vilissimæ lingua vt plurimum concinnetur. Frustra hic exempla produxerim. Sumat præ manibus Lector scriptores, legat, comparet, tum demum iudicet, & Delphis sibi respondisse Allatium dicet, Creyghtonum e lacu lutulento. *Isti adeo lutulento lacu restagnant.* Illis nempe, qui ne Pyladi præstare matellam digni sunt. Quod & si aliquando extra antiquæ locutionis limites; quod raro fit, feruntur, hoc dandum seculo. Et quis, si similia quæramus, erit a culpa vacuus. Neque illi Oratores immortales, quibus ipse plaudit, Aristarchorum, & Palæmonum censoriam virgulam, & ferulam, & stili mucronem effugerunt, sed multis eorum notis exusti sunt. Non mirum itaque sequioris seculi scriptores, si eandem cum illis sortem experiantur. *Circumductis in anfractuosam obscuritatem periodis, vt Græca eloquentia suffocata in illis videretur.* Si legere imitarique antiquos, crimen est, ideoque culpandus Nicetas, quia, vt ait Vossius de Histor. Græcis,

cis, *Diligens fuit lector, & imitator Homeri, adeo vt ob poëticam, atque insolentem dictionem quandoque durior fiat cum primis in Præfatione, quæ sane salebrosa.* Crimen hoc fuit ex electione, non ignorantia, ideoque non ita criminosum putatur. Quod etiam animaduertit Cicero de Finibus bonorum, & malorum lib. 2. *Et tamen vide, ne si ego non intelligam, quid Epicurus loquatur, cum Græce, vt videor, luculenter sciam, sit aliqua culpa eius, qui ita loquitur, vt non intelligatur. Quod duobus modis sine reprehensione fit, si aut de industria facias, vt Heraclitus, qui cognomento σκοτεινὸς perhibetur, quia de natura nimis obscure memorauit: aut enim rerum obscuritas, non verborum facit, vt non intelligatur oratio, qualis est in Timæo Platonis.* Sic qui Nicetam legerat, & dicta accurate examinauit Vossius, notat id primum in Præfatione, quod ipse etiam Niceta animaduertit; *In cæteris mollior fluit, quod de se in Præfatione promittit*, subdit Vossius, *vt mihi videatur Præfatione ea ostentare voluisse, quanto logodædalus foret: quod similiter in historia si fecisset, næ ille multo etiam minus laudis, quam nunc habet, mereretur.* Nec alia dici possunt de Gregora, qui tamen dictione sua placidior fluit. *Circumductis in anfractuosam obscuritatem periodis.* Hoc plane vitium fuerit, & in antiquis etiam, & immortalibus Oratoribus notatum a Cicerone in Bruto. *Huic ætati*, Thucydidis, *suppares Alcibiades, Critias, Theramenes, quibus temporibus, quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis scriptis, qui ipse tum fuit, intelligi maxime potest. Grandes erant verbis, crebri sententijs, compressione rerum breues, & ob eam ipsam causam interdum subobscuri.* Hinc ille, *dum breuis esse laboro, obscurus fio.* Non multis hic agam cum Creyghtono; Habeat sibi Reformatus ex Reformato responsum, quo circumductæ, *in anfractuosam obscuritatem periodi*, crimine liberantur, imo in laude ponuntur. Erasmus Roterodamus de ratione conscribendarum Epistolarum. Verba equidem quam par est, prolixa sunt. Sed cum difficul-

tatis nodo, & ſpinoſæ obiectioni reſpondeant, non grauabor in medium adducere. *Ecce autem maxima pars eorum, qui hoc iuris, vel ætatis, vel fortunæ prærogatiua ſibi vindicant, vt de literis, quas non didicerunt, cenſuram agant, magnis etiam conuicijs a nobis efflagitant perſpicuitatem. Graue flagitium eſſe clamitant, ſi verbum vllum miſceatur epiſtolæ, quod legentem, vel tantiſper remoretur. Memini, cum ipſe puer annos natus quatuordecim ſcripſiſſem tutori cuidam meo, quem magis etiam puer habueram inſtitutorem, & ex lectione librorum, qui tum ſuppetebant, admiſcuiſſem nonnihil: reſcripſit homo non minus ſuperciliofus, quam indoctus, vt ſi poſthac eſſet animus tales epiſtolas mittere, eadem opera commentarium adiungerem: ſibi ſemper hunc fuiſſe morem, clare & punctuatim ſcribere. Nam his floſculis ſibi placebat. Non hæc dico, quod negem in quauis oratione præcipuam eſſe laudem perſpicuitatis. Quid enim eſt oratio, quæ non intelligitur? Sed quemadmodum pro re non ſolum probanda, verum etiam neceſſaria eſt perſpicuitas, facilitaſque ſermonis, veluti quoties ſerius quippiam petitur ab homine ſemidocto, moroſoue, aut etiam vehementer occupato: ita incidit nonnunquam, vt non aliud genus excuſatius admittat obſcuritatem: velut cum eruditus, cum erudito velitatur literatis iocis, quos nolit a quouis intelligi. Quemadmodum nos olim luſimus cum eruditiſſimo viro Thomæ Linacro, cui ſcripſimus epiſtolam metro trochaico tetrametro, ſed ita temperata compoſitione, vt aliud agenti non ſuboleret eſſe carmen. Admonueram in epiſtolæ frontiſpicio, vt ſibi caueret: nam mihi in animo eſſe ipſum hac epiſtola fallere, & in calce adieci, me feselliſſe, ni fallerer ipſe. Non ſenſit homo fraudem, niſi monitus a me. Mihi non diſplicet illud Octauij Cęſaris, non aliter in ſermone fugiendum verbum inſolens, quam in curſu ſcopulum. Et merito ridentur hoc noſtro ſeculo quidam Apuleiani, & obſoletę antiquitatis affectatores. Arridet vſitatis verbis contexta oratio. Sed ab iſtis lubens quæſierim, quę tandem appellent vſitata? Num e compitis, ac triuijs ſumpta? Recte ſane, ſi Gallice, aut Germanice ſcribendum erit. Verum ſi Græce, aut Latine; quid minus conuenit,*

uenit, quam eius sermonis mundiciem ab his autoribus petere, apud quos præter meras sordes nihil est? Olim hoc iuris erat consuetudini publicę, vt quasdam voces antiquaret, alijs gratiam nouitatis adderet. Quamquam ne tum quidem omnia placebant doctis, quę vulgo in conciliabulis, theatris, aut castris iactarentur: & erant in libris eruditorum, ad quę resisteret plebeius Lector. Nunc vero Latine loquendi consuetudo, non a foris, aut conciliabulis idiotarum, sed a probatis auctoribus petitur. Itaque nullum verbum inusitatum videri debet, quod extet in elegantis, mundique scriptoris literis. Quid Ciceronis oratione candidius, quid apertius? At hic nonnullis videtur Cimmerijs tenebris obuolutus. Quid Terentiano sermone luculentius? At hunc ne commentarijs quidem adiuti complures intelligunt. In sordidis autoribus versatus, si quando inciderit in Quintilianum, clamat, omnia sibi videri Græca, aut Arabica. Danda est opera, vt simus aperti, sed eruditis. Neque quenquam commoueat obscuritatis crimen, quod sit illi cum Cicerone, aut T. Liuio commune. Clamitas, tenebricosam esse Flacci dictionem, sed eruditis, vel in primis admirabilis est erudita perspicuitas. Proinde colligis, opinor, in te tenebras esse, non in autore. Tu in quenquumque scriptorem incideris, modo laudatum, noctem istam tecum circumfers. Vociferaris, spinosum esse librum, sed tui pedes spinas habent, non locus: caligas in sole, & lux ipsa tuis oculis noctuinis pro caligine est. Mutandus est, inquis, stilus: qui quoquo modo accidat, tamen non intelligitur. At quanto iustius est, & tibi etiam vtilius, tuum mutare vitium, quam eruditos omnes suam orationem tuo vitio accommodare. Barbare loquendi mille sunt species, ac subinde exoriuntur nouę. Itaque simplicius est, ac facilius, vt vnam emendate loquendi rationem discant omnes, quam vt omnes barbare dicendi formas singuli. An æquum censes, vt docti Romanam linguam, cui tot egregiæ disciplinę, cui Christiana religio concredita est, sinant intermori, ne quid offendant istorum indoctam arrogantiam? Num par esse iudicas committere, vt intereant, non dicam Cicero, Quintilianus, & huius generis cęteri, sed Cyprianus, Hieronymus, Augusti-

gustinus, vt pro his legatur, Catholicon, Holcot, Bricot, & Gorra? An luscinia commutabit cum cuculo modulos suos, propterea, quod asello iudici planius, & intelligibilius canit cuculus? At iniquius sit, si docti cogantur rectum sermonem dediscere, vt cum istis foede balbutiant: praesertim cum eis in manu sit, imo cum tis tot nominibus expediat ea discere, quae magno suo malo fastidiunt? Ego vero, qui semper discendi sum cupidus, nec his succensere soleo, qui priscas voces, & a Ciceronis etiam consuetudine semotas eruunt. Fortassis, & his vsus erat Cicero, si extaret quidquid scripsit. Non indignor obiectum esse, quod non intelligam, sed oblatum gaudeo, quod discam. Tu contra mauis alienam eruditionem reprehendere, quam tuam ipsius inscitiam, vel agnoscere modeste, vel mutare prudenter. Mauis solem in crimen vocare, quam lippientes oculos tonsori Licino committere. Ac vide interim, quam studiose in nos iniquus sis: tu qui tuis in literis sordidissimi sermonis portenta inculcas, cum vere tenebricosus sis, sanis etiam oculis: dilucidus tamen videri postulas, & alios obscuritatis accusas. Paria certe facere debueras, & si oculis tuis irasci non potes, saltem nostras falsas dissimulare tenebras, cum tuas, quae teterrimae, verissimaeque sunt, cupias, & laudari. Non dignatur tua prudentia latinam linguam discere, quo possis D. Hieronymum (nam vnum hunc plurimorum vice nomino) intelligere, & nos vis fecem istam sermonis in tua culina nati, perdiscere, vt te tuosque sodales delirantes, ac misere balbutientes intelligamus? Non vero haec, optime Lector, in hoc tot verbis disserimus, quod eruditam sermonis simplicitatem contemnamus; quae mea sententia saepenumero plus habet artis, quam operosa structura: sed vt veram perspicuitatem a veris tenebris separemus. Seruiendum est auribus, sed eruditis: in his dumtaxat, quae cupimus ab eruditis legi. Quod huic obscurum est, illi dilucidum est. Sed hic tu lusciosus, ille puris oculis. Est tamen aliquid suapte natura dilucidum, ad cuius sensum repurgandi sunt oculi. Caeterum, vt ad institutum sese referat oratio, quanquam obscuritas quoties officit, vbique vitanda est, vel dicenti, vel scribenti, tamen haud scio, an vllo in

genere

genere plus inueniat veniæ, quam in Epistolis : modo non indocta, in quibus, vel Ciceronis exemplo, licet subinde Græca miscere Latinis, obscuris allusionibus vti, amphibologijs, significationibus, paroemijs, ænigmatibus, clausulis de repente præcisis. Tantum habenda ratio, qua de re, cui scribas. Non damnabitur libertas, si non destituat nos consilium, cui decet artem vbique cedere. Hæc sunt ad pedem tuum licet prolixiora, Creyghtone, & ad tua prolata opportunissima, & maxime ex argumento: quia in Niceta, & Gregora sunt quædam periodi in anfractuosam obscuritatem circumductæ. I nunc, & concludito, ideo superari eos a Syropulo, quia in eo non sunt; sed puriori dictione fluunt, ac refluunt; propterea que ad primæuum decus, & maiestatem Græcam eloquentiam reuiuiscere. Miseram Græcæ eloquentiæ conditionem, si duce Syropulo ad eloquentiam ituri vterentur. An non deteriori lapsu eloquentia, quam tu scribis reuiuiscere, quam res ipsæ Græcorum deprimeretur? A barbaro, elingui, inculto, & horrido viro adprosperandam eloquentiam Græcorum, vigilans somniat Creyghtonus. Et esse quid in eo sani dicemus?

Pag. 9. Syropulus *in nullo sensu redundat, in nullo deficit: nihil in angustum coarctat, nihil veritatis studio supprimit, nihil vltra modum dilatat.* Et ne fides scriptori derogetur; Pag. 9. *Non solum nuper exortos in Græcia Oratores ad certamen prouocat, sed vetustissimos in omni genere, quotquot Athenis, quotquot Romæ floruere, & absque æmula contentione indubiam palmam omnibus præripit.* Præ hoc vero Hyperides, Demosthenes, & Cicero vacillant; *Qui enim in Hyperide, Demosthene, Cicerone, aut quouis alio pensi Dictatore præter sententias melliflua arte conditas, & verba venuste manantia expectat, se ipsum ludificat.* Et iste; Pag. 11. *A primo carcere ad vltimam metam a conscensis in Græco littore nauibus ad reditum e Latio in patriam, se singulis suorum conuentibus permiscuit, vel Imperatoris, ac Patriarchæ auctoritate fultus, & sui muneris amplissimi ratione,*

tione, vel vltro vocatus ob singularem prudentiam omnium intime percepit consilia, omnium sententias explorauit. Nihil memoriæ tradidit, quod oculis non vidit, nullum edictum a suis emanauit, quod non rexit: Nulla tractatio prodijt, rixis leniendis, maturandisue disceptationibus inter gentes, quam primus non inchoauit, aut vltimus absoluit. Vin plura? *In sacro Senatu princeps, & sanctioribus Consistorij Ecclesiastici arcanis Patriarchæ latus semper stipabat, tam arcta consuetudine coniunctus, vt eidem abesse pro piaculo duceretur.* Hæc ad astruendam suo Syropulo fidem loquacitate nimia in cassum funditat Creyghtonus, dum laruæ hunc atque intemperiæ, insaniæque agitant. Quo fine? plane nullo. Syropulus dignitate Crucigerus interfuit Concilio, arcanisque consilijs Patriarchæ semper adhæsit. Ergo quæ narrat, vera sunt. Si quis priora concederet, conclusionem negaret, quid ipse opponeres? Nonne ille potuit falli? nonne affectu concitus acta peruertere? & probe etiam factum in aliud atque aliud propudium, dedecusque commutare? Vnde id eum non fecisse habes? quo autore fultus? quibus adactus testimonijs asseueras? Ego certe non video. Tu solus hæc ais. Non credimus sæpe etiam alias mendacij conuicto. Esto. Dignitate præcellat Syropulus, tu cuias es? An non ex illis, qui *a suis*, do tibi tua verba, Pag. 10. *ad caliginem enutriti, ea tantum intelligunt, quæ alij infundunt: tum ipsi partium studijs illaqueati, suoque iudicio corrupti, antequam alieno iussu corrumpantur, libertatem crepant, vt sua priuilegia defendant, & adeo mordaci, contentiosoque dicendi genere declamant, vt totum mortale genus configant.* Non ne tu ex ijs es, *qui exitiali facundia armati semper in procinctu stant, & qua iubentur linguas venales flectunt, eorum turpissima crimina, vt virtutes collaudant, aliorum omnium dotes dente satyrico perfodiunt, & in Deum ipsum, si Senatus perduellis mandauerit, profanæ eloquentiæ arietes admouere non erubescunt.* Et; *Ita in his inuictæ improbitatis temporibus nihil isti Sycophantæ e contra satagunt, quam vt in*

summa

summa mentiendi libidine, ad malitiosa quæuis exprimenda, orationem rotundam, & Rhetorum flosculis exornatam contorqueant, vt veritatem non modo adumbrare, sed penitus extinguere, & omnia septa honesti moris perrumpere videantur. Reliqua tua prætereo, ne inculpatissimæ vitæ hominum aures offendam. Sed inter improbos bonus est Creyghtonus, inter falsidicos veridicus. Da mihi Æthiopem album, & naturam furca licet expulsam non recurrisse; & credam. Syropulus a primo carcere ad vltimam metam, a conscensis in littore nauibus ad reditum e latio in patriam, vt & antea, continuo hostilem in modum huiuscemodi vnionem oppugnauit. Hoc si negas, mente, & oculis cœcus es. Et de peracta hac vnione dictis illius fidem adhibebis? nescio, an tibi, mihi quidem non sit verosimile: cum illud sapere sit, non quo libido fert, sed, quo veræ religionis candor expostulat, animum flectere. Quare in rem apte ceciderit, quod Lutherus in Resolut. 15. Articuli, quos ille contra Pukardum de Purgatorio ediderat. *Quod si etiam tempore Apostolorum non fuisset Purgatorium, vt superbit fastidiosus Pukardus, nunquid ideo credendum est Hæretico, vix quinquaginta annos nuper nato, & fidem tot seculorum falsam esse contendenti?* Paucis immutatis Creyghtono appone; *Quod si etiam, quæ narrat Creyghtonus vera sint, vt ille superbit fastidiosus; nunquid ideo credendum est hæretico hoc tempore viuenti, & fidem tot annorum falsum esse contendenti?*

Sed testimonia quandoque ab inimicis petita rem firmant. Sed cum contra eosdem sunt, sin minus nonnisi a prudentia remotus credet. Et, vt tibi morem geram: credam dictis Syropuli, si tu ea aliorum quoque testimonio confirmaueris, quod nunquam efficies. Quare clama, declama, persona, lacera diem infaustissima ista tua, & verbosissima oratione. Tibi soli etiam iurato non credo, nec credent posteri. Producito testes, si vales. Etiamsi concedam Syropulo, quia sese ab initio singulis nego-

negotijs permiſcuit, Imperatori ac Patriarchæ adhærens intima quæque explorauit, fidem mereri. An tibi tribuenda eſt, homini extero, poſt Concilium nunc vitam agenti, vnionem oppugnanti, Catholicæ Eccleſiæ aduerſario, rabie ſtimulato, & efferæ pecudi?

EXERCITATIO IV.

In ſubſcriptionibus Concilij Florentini nihil eſſe, quod admirationem, & confuſionem Lectori pariat. Neque inſcia Synodo ſupſcripſiſſe Beſſarionem pro Chryſocucheo. Creyghtoni purum putum mendacium, Beſſarionem in nullo pro ſe ſubſcripſiſſe. Dionyſij Metropolitæ Sardium Epitaphium. Conciliorum, & Patrum apud Eccleſiam Græcam, & Latinam auctoritas. De quorum doctrina. Habent quod diſcant ex Creyghtono Reformati.

Pag. 13. *Veruntamen in iſtis ſubſcriptionibus nonnulla occurrunt, quæ admiratione Lectorem perſpicacem, & ſcientificum plane confundant, cur inter Crucigeros vicariam præſtat manum Beſſario Nicænus noſtro Chryſocucheo, qui per omnia Concilio non minus interfuit, quam ipſe Cardinalis?* Lepidum ſane argumentandi genus! In ſubſcriptionibus Concilij nonnulla occurrunt, quæ admiratione Lectorem perſpicacem, & ſcientificum plane confundant. Ergo ſubſcriptiones iſtæ in ſuſpicionem incidunt, & Concilium, & ipſa Græcorum cum Latinis vnio euanuit, & ad nihilum recidit. Si ignoratio alicuius rei, & inde nata admiratio id agit, vt quod eſt, non ſit, & quod non eſt, vim obtineat, non tantum ſubſcriptiones iſtæ Concilij, ſed res omnes ſurſum deorſumque ruent, & in nihilum interibunt, & aliæ atque aliæ nouis commentis excogitatæ pro arbitrio male ſanorum hominum loco illorum ſubſtituentur. Et mirum eſt oculatiſſimum hunc tuum Syropulum, & in minimis etiam enarrandis repetendiſ-

tendiſque loquaciſſimum ad illas notam non appoſuiſſe. Fuit ille, te iudice, ſacratus Vir, Imperatoris, ac Patriarchæ auctoritate fultus, omnium intima percepit conſilia, omnium ſententias explorauit, nihil memoriæ tradidit, quod oculis non vidit, nullum edictum a ſuis emanauit, quod non rexit, nulla tractatio prodijt, rixis leniendis maturandiſue diſceptationibus inter gentes, quam primus non inchoauit, aut vltimus abſoluit. Et hæc tanta expiſcandæ veritatis ſubſidia non fecere, vt ille Beſſarionis, & aliorum machinas in ſubſcriptionibus effingendis proſpexerit, & ſignauerit, ſaltem vt futuram admirationem, & confuſionem Creyghtono recenti Argo radicitus velleret.

Primo cur inter Crucigeros vicariam præſtat manum Beſſario Nicænus noſtro Chryſocucheo, qui per omnia Concilio non minus interfuit, quam ipſe Cardinalis? Rem conſpicis oculis, & manu ſolicitas, & cauſam quæris? Facta eſt, quia ita placuit ſenatui vniuerſo Græcorum, qui, cum ſcriberet Beſſario pro Chryſocucheo, præſens aderat, annuebat, teſtimonium tribuebat. Crede tuo Dodonæo oraculo Syropulo. Συνήλθομεν εἰς τὰ βασίλεια πάντες, οἱ τὴν τ' ἡμετέρας ἐκκλησίας Σύνοδον ἐκπληρῶντες. ἦλθον δὲ καὶ ἐκ τοῦ Πάπα Ἐπίσκοποι οἵ, τε Χριστοφόρος, ἕτεροι δύο καὶ Πρωτονοτάριος εἷς, ὥστε θεωρεῖν, πῶς, καὶ παρὰ τίνων ὑπογράφεται ὁ ὅρος. *Conuenimus in aulam Imperatoriam, quotquot Eccleſiæ noſtræ Synodum compleuimus, quo vna venere miſſi a Papa Epiſcopi Chriſtophorus cum duobus alijs, & vno Protonotario ſpeculatum, quomodo, & a quibus Definitio ſubſcriberetur*; Et; Εἶτα ἔφερον τὸν ὅρον εἰς τὰ βασίλεια, οὗ ἦμεν συνηθροισμένοι, καὶ ὑπέγραψε καὶ ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος, καὶ ἐφεξῆς οἱ λοιποὶ τοποτηρηταὶ καὶ ἀρχιερεῖς, μεθ' οὓς καὶ ἡμεῖς οἱ δείλαιοι, ἐθελοκακουσίως οἴμοι, ὡς οἶδας Χριστὲ βασιλεῦ. *Dein retrogeſtatam in palatium, quo permanſimus congregati, definitionem tulerunt, cui magnus Protoſyncellus ſubſcripſit, dein cæteri ordine Vicarij tum præſentes, quos infra nos miſeri, qua volentes*

quia nolentes, hei mihi! *Tu nosti Rex Christe*: Et; Ἐκλεισ-θείσης τὴν πύλην τοῦ παλατίου, καὶ παρίσταντο ἑκάστῳ ὑπογράφοντι δηλωθέντες λατινεπίσκοποι, θεωροῦντες καὶ περιειργάζοντο ἀκριβῶς, πῶς ἕκαστος ὑπογράφει. *Obseratis igitur Palatij portis vnicuique subscribenti astantes prædicti Latinorum Episcopi inspiciebant acriter, & curiose obseruabant, quomodo singuli Definitioni manum appinxissent.* Si dicas, subscriptionem illam clam alijs factam esse, stultus palam es, qui Græcos, & Latinos, quibus guttam consilij fuisse non negabis, in re tanti momenti, Cardinales, & ipsum summum Pontificem stultos reputas, qui cum legitimam possent Chrysocuchei habere, spuriam Bessarionis admiserint. Da tu causam, quare id potius admiserint. Nescis? cur reprobas? Scis? Quare perspicax, & scientificus confunderis? Definitionis subscriptionibus neque perquisitius, neque consideratius incumbi potuit, tum a Græcis, tum a Latinis, si nos non fallit, vti certe non fallit, neque enim id concedes, Syropulus. Aderant Imperator, Præsules, Crucigeri, & inter eos Syropulus, qui curiosius alijs, vnioni non nimio multo æquus factum obseruabat. Aderant Latini Episcopi, & Protonotarius missi a Papa speculatum, quomodo, & a quibus Definitio subscriberetur, & inspiciebant acriter, & curiose, quomodo singuli subscriptioni manum appingerent, & leuato velo de causa cognoscebant, oculis fixis atque immobilibus intuentes. Et Bessario in subscribendo pro Chrysocucheo, si per leges non licuisset, & Patres meritissimo iure comprobassent, prouinciam sibi assumpsisset? Mirum est tibi, quia ex ignorantia est, & plane confunderis, quia non scientificus, scientia enim vel minimarum rerum præditus argueret, rem tot testium præsentium examine confirmatam, etiam si causam non assequeretur, eo iure quo qui optimo patratam fuisse.

Pag. 13. *Nunquid non minori cum molestia poterat Sacellarius propria manu Definitionem adstipulari, quam vicaria codicillum*

lum effingere, quo in eius nomen Bessario succederet? Quis id negat? Poterat. Quare ergo non subscripsit? Quærito a Patribus, qui talia permiserunt. Ego diuinus non sum. Non deerant incommoda, quæ scriptionem Chrysocuchei remorare poterant, oculorum cæcitas, manuum cruciatus, corporis absentia multas ob causas, & cum ipse non posset, sui voti compotem Bessarionem effecit, & manum illius vicariam. Et tandem si verum fateri vis, subscriptionem illam, vel non legisti integram, vel lectam non intellexisti. Βησσαρίων Νικαίας δι' ἐπιτροπῆς γεγραμμένης παρὰ τοῦ μεγάλου Σακελλαρίου Μανουὴλ Διακόνου τοῦ Χρυσοκόκκη, ὅστις ἑαυτὸν πιθανῶς ὁμοῦ ἐσημείωσεν, ὑπὲρ ἐκείνου, ἐνταῦθα αὐτὸν ἐξηγούμενος τῆς αὐτῆς δόξης, καὶ τοῦ αὐτοῦ νοῦ, καὶ αὐτὸν μεθ' ὑμῶν ὑπάρχειν, καὶ τούτοις πᾶσιν ἀκολουθεῖν, ὑπέγραψα. *Bessario Nicænus mandato in scriptis dato a Manuele Diacono Magno Sacellario, cognomento Chrysocuce, qui se etiam notabili ratione subnotauit, eius nomine illum hoc loco declarans idem sentire, & eadem mente esse, qua & nos, & hæc omnia suscipere, subscripsi.* Hic declarat Bessario, non simpliciter subscribere pro Chrysocuce, sed mentem illius, mandato in scriptis accepto, declarare, quæ erat approbare omnia in Concilio acta, & definita. Et hanc declarationem a se factam subscripsisse. Quare vero mandatum hoc Bessarioni dederit? inuestigent alij. Ego in tenebris non video. Tu, qui somnijs semper decertas, quærito. Negabis puto, sed insulse, Patres Concilij vidisse mandatum, examinasse, competens verumque iudicasse, ideoque subscriptionem Bessarionis, vti probam & luculentam pro Chrysocuce excepisse.

Pag. 13. *Sed quod nos peius affligit, cur idem Bessario inter Vicarios Patriarcharum subscribit pro Sardium Metropolita iam extincto? Qui pro se forte in nullo subscripsit.* Nonne potuit Sardium Metropolita in ipso vitæ fine, vt postmodum fecerat Patriarcha Iosephus, mandato scriptis etiam confirmato, vt ipse Bessario pro se definitis, decretisque per

Concilium subscriberet? Se enim omnia tenere, sentireque, quæ in Synodo definita fuissent, & vt id probe succederet, vicariam manum Bessarionis substituisse? Licuit id postmodum Patriarchæ Constantinopolitano, quare non & antea Sardium Metropolitæ indultum esset? *Sed Bessario pro se forte in nullo subscripsit.* Apertum hoc mendacium est. Qui tot conatibus vnionem promouit in Concilio, & post Concilium tot scriptis sustinuit Bessario, an subscripserit Concilio, in dubium vertere, vel ex ignorantia linguæ Græcæ, vel ex malitia malæ mentis est. Subscriptio est; Βησσαρίων ἐλέῳ θείῳ Νικαίας, καὶ τόπον ἐπέχων τῶν Σάρδεων ἀρκετὸς ὑπέγραψα. *Bessario miseratione diuina Nicænus, & locumtenens Metropolita Sardium contentus subscripsi.* Non dicit se pro Metropolita Sardium absolute subscripsisse, sed se ipsum pro se, vt Nicænum, & vt Metropolitæ Sardium locum tenentem. Tu elicis, pro Sardium Metropolita subscripsisse, sed improbe: probe tamen si id in mandatis a dicto Metropolita morti iam proximo habuisset, vel Sardiensi demortuo, ne Ecclesia illa absque pastore videretur nutare, in locum Sardiensis suffectum, saltem vt curam Episcopatus gereret, donec alius eligeretur, locumtenentis munus continuauit. Amicus amico commisit, vt scripto suo posteris testaretur, se decretis Synodi etiam post mortem inhærere. Quod si scriptum non extitisset, illudque indubitatum, certe Bessario coram tot ingenuis testibus præsentibus affirmare etiam scripto ausus non fuisset. Quam amicitiæ necessitudinem palam fecit Bessario inscriptione sepulchrali, quam nobis conseruauit Cyriacus Anconitanus.

Pio.

Pio. & . immortali. D. Sacr
Dionysio. Thessaloniceo. Sardensis. Lydor
Ecclesiæ. Pontif. optimo. qui. e. Byzantio. vna
Cum. IΩ. Palæologo. inclito. Græcorum. Imp. &
IΩseph. Constantinopolitano. Patriarcha
Alijs. cum. &. plerisque. Senioribus. Italiam
vnionis. gratia. Synodi. nauigarat. &. Ferrariæ
demum. ciuitate. vbi. Eugenio. IV. maximo. Romanor
Pont. œcumenica. Synodos. consistebat
Idib. April. supremum. Dei. nutu. diem.
Obijt
Bessarion. Cappadocæus. Nicænæ. Ecclesiæ. Archiepiscopus
nec. non. sacri. alij. Orientalis. Ecclesiæ. Patres
dedere.

Frustra igitur affligeris, & nodum in scirpo quæris.

Sicque maligne admodum ad Reformatorum praua placita conuersus, in Concilij Nicæni narrationem de Chrysanthio, & Massonio infestis signis inueheris, & de falsitate, & portentis in rebus sacris confingendis Patres insimulans, famam eorum inquinas; Pag. 13. *Nunquam istiusmodi portenta pro veris suggerere, hominumqoe illudere phantasijs, desnit ingeniosa, & multo sale perurbana gens Græcorum, sed nec Latinorum*. Deuorauit conditionem sui Syropuli elegans iste vir, cuius fidei tantum supra detulit, ex illa ingeniosa, & perurbana gente esse. Sed recipit se rursum ad nequissima studia, & Bessarioni falsitatis notam inurit; *Bessario fidus Pontificiæ cathedræ assecla, vt huic malo succurreret, a viuis mortuisque mutuauit suffragia*. Maxima scilicet suffragiorum accessio facta est nominum penuriæ, vnius Metropolitæ Sardium, & vnius Scriniarij subscriptione. Illa vero; *Ne nominum penuria aut paucitate laborantes Latini inferiores Græcis, aut causa cecidisse viderentur*, vti obscura, explananda a te fuerint. Namque si penuria nominum, & paucitate laborabant Latini,

ad La-

ſimis Chriſtianæ religionis anchoris, ac munimentis. Qui ſecius fecerit, dignum anathemate feriri, donec &c. Nullum adeo malum, cui non boni quidpiam adiunctum ſit: & in deſpicatiſſimo libro auri quandoque granum ſcintillas agit. Accipio omen. Sancita Oecumenicarum Synodorum deoſculanda ſunt a pijs viris, illiſque obtemperandum. Sunt etenim firmiſſimæ Chriſtianæ religionis anchoræ,& munimenta. Quare pernicioſum eſt, inſolenter reſpuere, quæ Patres conſtituere: & falſis imaginationibus a præclaris maiorum inſtitutis abripi, & contra publica venerandæ antiquitatis præcepta venire. Præclare. Laudo. Contra Romanæ Eccleſiæ hoſtes non poteſt hac tua ſententia aptius, & concinnius efferri. Veruntamen cum e vulpecula demoliente vineam Domini ſimilia emanent, ego Catholicæ Eccleſiæ filius ſuſpicione percellor, ne dolus inſit, aut perfidia. Video ſiquidem ſimilis ſortis homines, ita auctoritatem Conciliorum, & Patrum infringere, & ſenſus exulcerare, vt dubio non procul ſit, an anguis in herba lateat; quod vero ſimilius eſt. Luterus enim, *Viam patefactam ſibi*, aſſerit, *enervandi auctoritatem omnium Conciliorum, & libere contradicendi eorum geſtis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quidquid verum videtur, ſiue probatum, ſiue reprobatum fuerit a quocunque Concilio, & Canones Nicænos eſſe articulos, fœnum, ſtramen, ligna, ſtipulas, &c. Et de illis ligneis articulis reliquias manſiſſe, quaſi aliquos titiones, nempe articulum de feſto Paſchatis. Etiam ſi omnium Synodorum decreta per infundibulum demitti in alicuius corpus poſſet, tamen ille non eſſet Chriſtianus, quia parum nimis conferunt. Spiritus Sanctus non Concilijs, ſed ſolum Chriſtianorum, quos nouit, cordibus ſe adeſſe velle promittit. Incerta ſunt Concilia, neque fidendum eſt illis; nullum enim purum vnquam fuit, quin fidei aliquid addiderit, vel detraxerit.* Vrbanus Regius; *Non vnum, aut alterum, ſed pene omnia Concilia pernicioſa lapſa ſint, luce clarius eſt.* Caluinus; *Quoties Concilij alicuius decre-*

tum

tum profertur, expendi primum diligenter velim, quo tempore habitum sit, qua de causa habitum, quo consilio, quales homines interfuerunt. Deinde illud ipsum, de quo agitur, ad scripturæ amussim examinari, idque in eum modum, ut Concilij definitio pondus suum habeat, sitque instar præiudicij, neque tamen examen, quod dixi, impediat. Hinc Sommerus, *Symboli Nicani auctoritate stare non potest, quod præter verbum Dei ethnica somnia inuexit.* Et alij ex Reformatis eundem referunt sonum, cum quibus Græca, & Romana Ecclesiæ non occinunt: apud quas vulgatissima sunt; Quidquid in Sanctorum Patrum Concilijs decernitur, id vniuersum diuinæ voluntati attribuitur. Quæ in Concilijs a Patribus traduntur, & confessionibus confirmantur, satis idonea, efficaciaque esse ad impietatem euertendam, & pietatem eius, quæ in Christo est, fidei constituendam. Fidem a magna, & Sancta Synodo diuino afflatu definitam, & expositam basim animarum nostrarum, fundamentumque inconcussum, & munitum esse. Eum probatissime loqui, & ab ipso Christo laudem habiturum, fidelem quoque & verum adoratorem relucere. Quæcunque Oecumenicis actis stabilita sunt vera esse, & Apostolicas traditiones, imo potius Spiritus Sancti oracula. Quæ Synodice constituta sunt, tanquam diuinitus inspiratæ scripturæ consentanea recipienda esse, atque amplectenda. Hæc omnia etiam apud Shismaticos Græcos sancta atque inuiolabilia sunt, Nilum Thessalonicensem de primatu Papæ lib. 1. Theodorum Balsamonem ad Epistolæ Canonicæ Gregorij Neocæsariensis Canonem 7. & plerosque alios.

Non tamen propterea nexus ille, ac nodus exsolutus est; An de Synodis Creyghtoni prolata de omnibus Synodis tum Oecumenicis, tum particularibus, vel de Oecumenicis tantum, sed omnibus intelligenda sunt. Ipse silens reliquas, quatuor tantum memorat, Nicænam primam, Constantinopolitanam primam, Ephesinam, & Chal-

Chalcedonensem, quas non minus quam quatuor Euangelia venerabatur Sanctus Gregorius Papa, & alij. Bene est. Habemus quatuor. Suntne eiusdem auctoritatis, & firmitatis vniuersales reliquæ cum particularibus saltem nonnullis, quæ in Ecclesia Catholica firmitatem habent? Hæres? Responde. Sed præter quatuor, alias non laudarunt neque Gregorius, neque Ambrosius. An quod non dum factum erat, laudare poterant? Laudassent, certo scio, si ipsos præcessissent. Laudarunt tamen Patres in Ecclesia maximi, & summi ipsi Pontifices, qui ipsas subsecuti sunt. An cum tempore consenuit firmitas Ecclesiæ, debilitata auctoritas, & promissio Christi ad suam Ecclesiam de perpetua præsentia defecit? Dicunt Reformati, Patrum scripta etiam inter se conuenientium ad firmanda fidei dogmata non sufficere: Romanam Ecclesiam præuaricasse: se melius Patribus, & Concilijs stabilisse fidei dogmata. Cum vero Creyghtonus huic lucis aliquid non attulerit, & de grege Reformatorum sit, colligitur, id vel malitiose fecisse, vel quod animo teneret, nullam esse auctoritatem Patrum, & Conciliorum saltem post Chalcedonense. Et mentem suam infra explicat; *Non est mihi in animo, quæ maiores posuerint religionis Christianæ fundamenta, labefactare*. Salua res est. Quæ Patres, & Concilia stabiliuerint, si collibitum illi fuerit, dictamina Spiritus sancti erunt, margaritæ, & quid non? Sin minus, fracta vitrea. Id non est, quæ maiores posuerunt religionis Christianæ fundamenta, non labefactare: sed cum vbique vrgeant partium studia, multaque tinniant, si occasio se dederit, erunt vasa fictilia. Dicat, quanam Cynosura, aut Canone ipse margaritas, & dictamina Spiritus sancti a vasis fictilibus, & fractis vitris discernet? Quo magistro, vel ductore ad veritatem eruendam dirigetur? Historiam Concilij a Syropulo editam cum ea, quæ antea cusa fuerat, compara. Si nugas a Syropulo

demas, & falſo ſparſos rumores, & ſingulares concert tiones in conſultationibus, & viris ingenuis affiĉta me dacia, vt eorum auĉtoritatem configat, & Epheſij in oppugnanda veritate conatus efferat, paria ſunt omnia & ante edita Concilij aĉta probiora, & probabiliora.

Quidquid tamen ſit, diſcant ex Creyghtono. Reforma ti, Pag. 14. *Ex Oecumenicarum Synodorum contemptu, & conſtitutis Patrum, ac maiorum ſecedere, virtutum vaſtitiem, bonorum morum luem, & multifariam hæreſum lernam ſuppullulare, dum vnuſquiſque propriæ phantaſiæ impendit otium, e ſcripturarum lectione, & ſuis interpretamentis cœleſtium rerum cognitionem extundere: quaſi veritatem in ſuis agellis dumtaxat enaſci, omnemque eruditionis ſtruem in vnius cerebelli ambitu circumſcribi poſſe putaret. Quæ tamen vis Herculea in terris hanc caprificum e peruerſis mentibus eradicet? Aut quæ gens tam ingenuæ prolis ferax, vt iſtiuſmodi monſtra quandoque non abortiat? Concilia ſunt ſolidi iudicij ſtatiua, rectæ rationis promtualia, clauſtra diuinæ legis, ac humanæ, quæ nullus vnquam ceruicoſus ſine diuini numinis deſpectu, animæ ſuæ periculo, ac ſempiterna infamia tranſiliuit.* Sed de auĉtoritate Conciliorum, ac Patrum in confirmandis fidei dogmatibus, & conſtitutis, & conſuetudinibus Eccleſiaſticis ex ſententia Græcæ Eccleſię, & Schiſmaticorum quoque, quod maxime ad eorum firmitatem facit, & conſenſum Eccleſiarum, plura alibi diximus, & dicemus ſuo tempore. Nunc ea tetigiſſe occaſione oblata per Creyghtonum, ſatis ſuperque eſt.

EXERCITATIO V.

Auctor Concilij Florentini editi a Pontificijs, & nunc ipſum a Binio, præſens in omnibus fuit ab ipſo Conſtantinopolitano diſceſſu ad reditum Græcorum in Patriam, & oculatus teſtis omnia ſcripto tradidit æque atque Syropulus. Illius interpretationem latinam molitus eſt Bartholomæus Abramus Creteuſis,

tensis, sub nomine Octauæ Synodi generalis, quæ cum multas ob causas catis viris non satisfaceret, eam Ioannes Matthæus Caryophilus accuratiori diligentia Latinam reddidit: cuius postmodum Acta ex Andrea Sancta-Crucij Collationibus, & scriptis Allatij hinc inde collectis, & potissimum Archiuo Vaticano, & Codice Cardinalis Bisciæ circumplexis in vnum fascem emissit suo nomine recens Concilij Florentini concinnator.

Pag. 15. *SI quis hanc Florentinam Synodum Clarissimi, doctissimique Viri Seuerini Binnij singulari opera collectam, & in lingua Græca prodeuntem, tanquam ab ipsis Græciæ Patribus, qui Synodo interfuere, in lucem emanasset, diligenti animaduersione perlustraret, nihil se vnquam audisse a literarum memoria concinnius, aut veritati magis accommodatum crederet,* Nescio, quid viri sit Creyghtonus, qui nesciat, quis fuerit scriptor Concilij Florentini, quando scripserit, & quam operam Binnius in illo perpoliendo contulerit. Historiæ Concilij Florentini scriptor, nomen suum tacuit; quam ob caussam id egerit, adhuc multorum animos incertat. Præsentem tamen in Concilio fuisse ab ipso Constantinopolitano discessu ad reditum Græcorum in patriam, ex ipsius historiæ a se conscriptæ serie dilucidissime constat. Namque in ipso statim initio legitur; Τὴν δὲ εἰσέλευσιν ἡμῶν εἰς Βενετίαν ὡς λαμπρὰν καὶ αἰδέσιμον, ἔτι γεμὴν καὶ ἀξίαν, ταύτην διηγήσομαι. μηνὶ φεβρουαρίῳ ἑβδόμῃ ἀπήραμεν ἀπὸ τοῦ Παρέντζου πᾶσαι αἱ τριήρεις. *Ingreßum vero nostrum Venetias, quoniam splendidus fuit, & honorabilis, & scripto dignus, narrabo. Die septimo februarij cunctæ simul triremes Parentio soluimus.* Et infra; Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα πέμπτη τῆς ἡμέρας ὅτε ἠρξάμεθα εἰσέρχεσθαι ἐντὸς Βενετίας, καὶ ἐπλεοποροῦμεν, ἕως δύσεως ἡλίου, καὶ κατηντήσαμεν εἰς τοὺς οἴκους. *Erat autem quinta diei hora, cum Venetias ingredi cœpimus, & vsque ad occasum solis nauigio vecti sumus, peruenimusque in ædes.* Et, Ἡμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ δυνάμεθα γραφῇ παραδοῦναι τὴν καλλονὴν αὐτῆς. *At nos, qui vidimus eius pulchritu-*

dinem describere non valemus. Et, ἐξέστη δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν βλεπόντων τὴν τοιαύτην παῤῥησίαν, ὥστε λέγειν ἡμᾶς ἐν ἐκστάσει. *Obstupuit certe noster animus tanta rerum magnificentia, vt plane attoniti diceremus.* Lege ibidem similia repetita sæpius. Et verbum in prima persona numeri pluralis toties ingeminatum non aliud innuit, quam scriptorem illum insimul cum Græcis reliquis rebus interfuisse, & vti oculatum testem singula scripto tradidisse. Lege quæ peracta sunt in fine Concilij ante discessum hisce simillima. Hinc colligitur, æque atque Syropulum *a primo carcere ad vltimam metam a conscensis in Græco littore nauibus ad reditum e Latio in Patriam, se singulis connentibus permiscuisse, vel Imperatoris, ac Patriarchæ auctoritate fultum, & sui muneris amplissima ratione omnium intime percepisse consilia, omnium sententias explorauisse, nihil memoriæ tradidisse, quod oculis non vidit, nullum edictum a suis emanasse, quod non rexit, nullam tractationem prodijsse, quam primus non inchoauit, aut vltimus absoluit.* Non defuerunt ergo illi veritatis expiscandæ subsidia, fatebuntur illi, qui visa auditis, vt certiora, præferunt, & huius æui cæcutientes sciolos vbique terrarum nugis absurdissimis replent. Quæ fortasse in illa historia tu vel non vidisti, vel visa more improborum, & veritatem oppugnantium silentio tegere maluisti. Audi; ἐβουλευσάμεθα μέθοδόν τινα εἰς τὸ προθύμους αὐτοὺς ποιῆσαι ἐλθεῖν. καὶ δὴ ἅπασιν ἀνεφάνη καλὸν ἀνακηρυχθῆναι σύνοδον οἰκουμενικὴν ἐν Φεῤῥαρίᾳ καὶ οὐκ ἀλλαχοῦ. *Consilium sane cæpimus, vt eos ad conueniendum promptiores redderemus, & placuit omnibus indici Synodum Oecumenicam Ferrariæ, non alibi.* Et, ὁμογνωμονήσαντες οὖν ἐκηρύξαμεν. *Ita communi omnium consensu indiximus Synodum.* Et, ἐὰν πλημμεληθῇ ὁ καιρὸς, καὶ ἡ σύνοδος οὐ συνέρχεται, ἀλλὰ μᾶλλον μαίνεται καθ' ἡμῶν. καὶ μὴ ἐχόντων ἡμῶν ἄλλως πως ποιῆσαι, γνῶμεν κοινῇ, ἵνα διαλεχθῶμεν περὶ τῶν δογμάτων, καὶ εἰ μὲν ἑνωθῶμεν, δόξα τῷ Θεῷ, εἰ δ' οὐ, πάλιν δόξα τῷ Θεῷ, ἵνα μετ' εἰρήνης ἀπ' ἀλλήλων ἀπέλθειν κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου γενήσεται ἡμῖν.

ἡμῖν. *Vt si tempus abeat, & Synodus non conueniat, sed potius insaniat in nos, neque liberum sit nobis aliud agere, pari consensu disputemus de dogmatibus; & si quidem de ijs inter nos conuenerit, Deo gratias, sin minus etiam Deo gratias, vt ex vi decreti liceat nobis cum pace abscedere.* Eratque is etiam vnus ex Crucigeris, & Cardinalibus tuis Patriarchalibus, in eaque auctoritatis amplitudine perinde ac Syropulus. Idem in Actis ante Concilium de veneratione Papæ exhibita: Ἡμεῖς δὲ καθημένου τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν παρειὰν σὺν τοῖς ἐξωκατακοίλοις. οἱ δὲ ἄλλοι μόνην τὴν χεῖρα, ἢ καὶ μόνῳ τῷ προσκυνήματι. *Nos autem sedentis dexteram, & genam tum exocatacelis: reliqui vero aut dexteram tantum deosculati sunt, aut profunda veneratione dumtaxat contenti fuere.* Erat ergo vnus ex primarijs, & forte etiam maioris præeminentiæ, quam tuus Syropulus, si tamen illa Syropuli vera sunt, sect. 4. cap. 22. Εἶτα τούτους ἐκβαλόντες, τοὺς ἐναπολειφθέντας αὖθις εἰσῆξαν ἀρχιερεῖς, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνων ἐξέλευσιν, εὐθὺς τοὺς σταυροφόρους εἰσῆξαν ἡμᾶς. προσκυνήσαντες οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν Πάπαν, ἠσπασάμεθα ἣν παρεῖχεν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ παρειὰν, καὶ ἐξήλθομεν. ἕτερος δέ τις οὐκ εἰσῆλθε μεθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ μετὰ βραχὺ ἐξῆλθε καὶ ὁ Πατριάρχης. *Ijsdem sex dimissis, reliquos Præsules introduxerunt, & post eorum dimißum nos Crucigeros introduxerunt. Nos itaque Papam venerati, quam porrexit manum genamque osculati sumus, & egressi sumus. Nemoque alius post nos ingressus est. Sed & breui Patriarcha exijt.* Post Præsules Crucigeri intromissi, manum & genam exosculantur, post Crucigeros nullus alius. Ergo scriptor historiæ Concilij Florentini Romæ editæ ex Crucigeris vnus est, & inter Pentadem Crucigerorum numerandus. Ergo dignitate, & præeminentia non est tuo Syropulo inferior, sed par. Ergo eadem certitudine potuit scribere, ea quæ tanquam sua nouerat, *cum esset in sacro Senatu princeps, & sanctioribus Consistorij Ecclesiastici arcanis Patriarchæ latus semper stipabat, tam arcta necessitudine coniunctus, vt eidem abesse pro piaculo duceretur:*

tur : seu per longa stemmata in tam sublimem apicem primitus ca put exereret, seu propria virtute niteretur, quis expediet? Inte purpuratos proceres sacri Senatus eximius patritius, & Concil Patriarchalis sublime decus. Adeo, vt ei fidem omnem deesse necessum sit, qui illius narrationibus detractum iuerit. Erg acta Florentinæ Synodi Binniana diligenti animaduersio ne concinnata, & veritati accommodatissima, & tibi, & omnibus alijs vnionis aduersarijs accedere debent, quæ non sunt a Binnio collecta, vt tu oscitanter opinaris, sed sunt ita ab Auctore rebus præsente, vt euenerant, expressa, vt in manuscriptis Codicibus ante Binnium passim, & vbique in Bibliothecis conspiciuntur, in quibus seria, remotis iocis, & ludicris, & superuacaneis, quibus tuus iste Syropulus abundat, continentur, vt infra videbimus. Hæc acta Concilij cum Latine non inuenirentur, Benedicto de Accoltis Rauennate Archiepiscopo efflagitante, Bartholomæus Abramus Cretensis Græcus, præsul Ariensis, sub nomine Octaui Concilij Generalis latinitate donauit; ita tamen, vt multa, vti ipse putabat, superuacanea, & nihil ad rem facientia volens prudensque præterierit, ne Lectori fastidio essent, ludos scilicet singulos, & honores, quibus Imperatorem Constantinopolitanum, & Patriarcham Venetijs primum Veneti, deinde Ferrariẹ Ciuitatis illius Marchio, postremum Florentiæ Florentini prosecuti sunt: præterea nonnullas priuatas Græcorum inter se controuersias, & contentiones: publicas vero eorum cum Latinis disceptationes, vt ipse ait, fideliter ac vere ad verbum de Græco in Latinum sermonem conuerterit. Hæc Synodus cum Concilio Lateranensi sub Leone X. anno 1521. Latine prodijt per Iacobum Mazochium, & secundo Tomo Conciliorum omnium Coloniæ 1538. apud Petrum Quentell. Græca vero iussu Gregorij XIII. cum pluribus manuscriptis diligentissime collata edita postmodum sunt Romæ apud Franciscum Zanetum 1577.

Et cum

Et cum Bartholomæi interpretatio non probaretur, ſub Paulo V. a Ioanne Matthæo Caryophilo itidem Cretenſi, & poſtmodum Archiepiſcopo Iconienſi noua tranſlatione adornata, & diligenter recognita publice excuſa ſunt Græce, & Latine Romæ in folio inter Concilia Generalia in Typographia Cameræ Apoſtolicæ anno 1612. Et anno 1638. Typis S.Congregationis Fidei propagandæ. Et alibi. Sed illud capitale crimen ab Annalium celeberrimo Scriptore Bartholomæo obijcitur, quem temeritatis æque atque imperitiæ arguit, quod nulla habita ratione reſponſionis Andreæ Coloſſenſis,Florentino Concilio tradidit nomen Octauæ Synodi, cum nec in eis decretis, vel Actis, nec in Eugenij Papæ Diplomatibus de ipſa datis aliquid eiuſmodi reperiatur. Quod ſi Octaua Synodus Conſtantinopolitana fuiſſet abolita, quod dicere ſacrilegium eſt, adhuc tamen nec Florentina octaua dici poſſet, quod plures aliæ ante ipſam celebratæ extent Oecumenicæ, quibus eiuſmodi appellatio competat. Sed de Octaua legitima Oecumenica Synodo Conſtantinopolitana contra Octauam Pſeudoſynodum Photianam, qui cupit plura, adeat noſtram de Octaua Synodo Photiana Exercitationem. Acta eiuſdem S. Oecumenici Concilij Florentini a recentiſſimo quodam poſtmodum collecta ſunt, in quibus præter paucas Notas, & Diſputationes, & Collationes inter Latinos,& Græcos in Concilio habitas, & ab Andrea Sancta-Crucio Patricio Romano, & Apoſtolici Conſiſtorij Aduocato conſcriptas in modum Dialogi cum Ludouico Pontano, reliqua fere omnia ex meis ſchedis, in quibus pleraque tum e Vaticano Archiuo, tum Bibliothecis Romanis, magnis impenſis, & labore improbo excerpſeram, eo ſcopo, vt aliquando dicta Acta, meis Additionibus, & Notis illuſtrata, & in meliorem aſpectum concinnata ſicuti tabulas vtcunque pictas in bono lumine exponerem, deſumpta ſunt. Laborem cum illi commu-

communicassem, statim de edendo illo Concilio occasionem arripuit, & schedas illas, & quæ in illis continebantur vti sua publicauit, atque diuendidit, indignum ratus, si per quem profecerat, decantaret. Non mentior schedas ipsas ab eodem, dum illas lectitaret, multis in locis manu sua interpolatas, ad perpetuam rei memoriam in Bibliotheca Vaticana, absolutis hisce Exercitationibus reponam: testimonium tribuent & Apes meæ Vrbanæ anno 1633. Romæ editæ apud Ludouicum Grignanum in 8. in quibus hunc meum laborem, Lectoribus hisce verbis insinuo; *Conciliorum Ferrariensis, & Florentini Acta Notis, & animaduersionibus illustrata*, ante quam ipse de edendis Actis Concilij vel minimum cogitasset; cum illa postea ediderit anno 1638. Sed non fuere funesta omnia omina. Nanque cum casum prospicerem, & ingenium hominis apprime cognoscerem, non vniuersa communicaui. Quare quæ recens collector edidit, & quæ mihi reseruaueram post has meas Exercitationes, vt expletam omnibus suis partibus, & membris, vti fieri potest, Florentini Concilij historiam habeas, vna simul construam, vt hinc videas Creyghtone, etiam ex Pontificijs, & Græcis ipsis multos insudasse ad acta huiusce Concilij e tenebris eruenda, quæ plana sunt, & sublestam, ne dicam scelestam tui Syropuli mentem, & mendacia explodent, vt videbimus infra.

Sed quam a principio institi, orationem prosequar. Est ergo scriptor ille apud Binnium, vnus e Crucigeris, siue Cardinalibus Patriarchalibus, sed non est Magnus Oeconomus, qui valetudini suæ consulens Byzantij remanserat. Non Georgius Cappadox Protecdicus, qui ante accessum in patriam in itinere vitam obijt, vt narrat Syropulus sect. 11. cap. 8. *ἐκεῖσε δὲ ἱσαμένων ἡμῶν ἐτελεύτησε καὶ ὁ Πρωτέκδικος ἐξάρχοντος κῦρις Γεώργιος ὁ Καππάδοξ, πολυημέρῳ νόσῳ κατεργασθεὶς, καὶ ἐτάφη ἐν χωριδίῳ μικρῷ ναὸν ἔχοντι λατινικὸν*

τοῦ

τοῦ ἁγίου Γεωργίου. *Illic dum ſiſtimur, Protecdicus occubuit Dominus Georgius Cappadox Diaconus, diuturno confectus morbo, & in Inſula perexigua templum Latinum exhibente, Georgio Martyri dicatum, ſepultus reconditur.* Non Chartophylax Michaël Balſamon perpetuus vnionis hoſtis, qui ſtatim atque Conſtantinopolim peruenit, ſcripſit ad Ioannem Imperatorem Anaphoram: quare qui ex Italia aduentarant, vnionem diſſoluerent, & nouum de eodem argumento Præſulum nomine Scriptum, iubente eodem Imperatore, ne quis alium pro alio vnionis hoſtem ſupponeret, ſua ſubſcriptione firmauit. Non Eccleſiaſtes Silueſter Syropulus, cum ſua alia eſſe, experimento ipſo diſcimus. Reliquum eſt, vt ex duobus alter, vel Magnus Sacellarius Manuel Chryſocuches, vel Magnus Sceuophylax Theodorus Xanthopulus, cum ambo ex purpuratis eſſent, & Crucigeri, & in Italiam cum alijs Græcis venerint. Chryſocuchem non eſſe, ſuſpicio eſt. Qui enim in Synodo ad ſubſcribendum vicaria Beſſarionis manu mandato a ſe ſcripto, vſus eſt, multo minus hiſtoriam prolixam ſcribere valuiſſet. Ergo reſtat perinde quaſi certum, atque indubitatum, Theodorum Xanthopulum fuiſſe huiuſce hiſtorię, quam edidere, & Romani Typographi, & poſtmodum Binnius, auctorem. Nec leui ad id ſuſpicandum coniectura ducor, dummodo teſtimonium ipſius Syropuli admittatur. Nam cum Syropulus a Synodo Græcorum, vt vna cum Epheſio, Ruſſenſi, Nicæno, Gemiſto, & magno Chartophylace electus renunciaſſet muneri, obtinuiſſetque, vt in locum ſuum alter eligeretur, Theodorus iſte Xanthopulus ſubſtitutus eſt. Sect. 6. cap. 13. Ἐξελέξαντο οὖν ἕξ, τὸν Ἐφέσου, τὸν Ῥωσίας, τὸν Νικαίας, τὸν σοφὸν Γεμιστὸν, τὸν μέγαν Χαρτοφύλακα, καὶ ἐμέ. ἐγὼ δὲ πολλὰ ἱκετεύσας τὸν βασιλέα, καὶ τὸν Πατριάρχην, ἵνα ἐκβάλωσί με τῆς τοιαύτης τάξεως. εἶτα καὶ τὸν Πνευματικὸν εἰς τοῦτο εὑρὼν συνεργὸν, μόλις εὗρον τὸ ἀπεῖναί με τοῦ τοιούτου κόπου. διὸ καὶ ἀντ' ἐμοῦ ἔταξαν τὸν μέγαν σκευοφύλακα.

 Et pro-

Et protinus sex nominarunt, Ephesium, Roffensem, Nicænum sapientem Gemistum, magnumque Chartophylacem, & me ipsu. At ego Imperatorem, & Patriarcham obnixe deprecatus ab eorum numero eximi, cum & Pœnitentiarium reperissem mihi fauente in hoc negotio, obtinui tandem, ea molestia exonerari, & lo co mei substituerunt magnum Sceuophylacem. Hinc Xanthopulus cum omnibus disputationibus, continuo interueniret,& rationes amborum reuolueret, non est mirum, si ita exacte disputationes digesserit, & singula eorum momenta expresserit, de exiguis, & tenuissimis tanquam minus necessarijs ad historiam, vti cordatior, & callidior parum solicitus, quibus Syropulus, cum non haberet maioris ponderis momenta, nec contentionum distinctam cognitionem, in leuissimis, sæpe etiam nugatorijs concertationibus, vt videatur aliquid dicere, orationem latius profundit. Sic litem non inferrem asserenti, Acta illa Florentini Concilij, quæ tu vocas *Binnianam collectionem*, verum esse Theodori Xanthopuli fœtum, illique vindicanti, cum id luce clarius sit, vel saltem ambigenti, & in partem vocanti Manuelem Chrysocuchem, quod tamen ipse non ita facile concesserim.

EXERCITATIO VI.

Ioannem Epidaurensem, siue de Ragusio falso a Creyghtono inter Cardinales collocari. Ioannem Dominici Ragusæum, Ioannem Hispanum, & Ioannem Epidaurensem, siue Ragusæum perperam confundi, cum alius atque alius sit. Ioannes Dominici Cardinalis sed ante Concilium Florentinum mortuus. Ioannem Hispanum Sacræ Theologiæ Doctorem non bene Scriniarium verti. Ioannem de Ragusio, siue de Monte Nigro non fuisse Cardinalem. Et quæ antea Creyghtono fuerunt Sacrosancta Concilia, nunc ludicra, & fabulas esse.

Illinc

Pag. 16. *Illinc à duobus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Iuliano Cæsarino, & Ioanne Epidaurensi, seu Ragusiano, quorum eximias dotes, & optime collocatam eloquentiam Basilaensis Antisynodus recenter obstupuerat.* Eho dum bone vir. Liceat vel semel vanitatem vanitate refellere, quando iam impetu raptus, quod non est, calamus addit. Vnde nam Cardinales creandi facultatem extra Consistorium, inconsultis fratribus, indiscussis meritis expiscasti? Iam Romanus Pontifex nouus, & repentinus, veluti nitedula ex vepriculis, Cardinales vel dicto creas, nescio, an Crucigeris istis tuis Patriarchalibus eminentiores. Iulianum Cæsarinum Cardinalem agnosco. Ioannem Epidaurensem, neque inter mortuos, neque inter viuos Cardinalem comperio, licet eum & morum probitas, & doctrina extra aleam liberalis, & digna homine nobili ad id vocarent. Fuit is sacræ Theologiæ professor, Lombardiæ prouincialis, ordinis Prædicatorum. Andreas Sancta-Crucius Collat.2.& 3.eum de Monte Nigro fuisse refert: cum alijs Pontificijs Oratoribus ab Eugenio ad conuehendos Græcos delegatus, vt legitur in Epistola Eugenij ad Ioannem Græcorum Imperatorem. Cum itaque non semel in Ioanne hoc Ragusæo delires; primum inter Cardinales eum colligans, *a duobus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Iuliano Cæsarino, & Ioanne Epidaurensi, seu Ragusiano.* Secundum in tuis notis ad cap. 13. sect. 5. vnum eundemque faciens cum Ioanne Hispano, cum longe diuersissimus sit, *Ioannem Hispanum, Ioannem de Ragusio ordinis Prædicatorum, in sancta pagina magistrum Crusius vocat pag. 185.* Tertium, illum Scriniarium appellans. Ego te de tot erroribus expediam, quis nam hic fuerit, & quam diuersus ab alijs, qui hoc proprio nomine signati sunt; non ita multis edisseram. Aciem primus ducat Ioannes Dominici Ragusinus, de quo Michaël Pius de viris illustribus Prædicatorij Ordinis scribit;

Eum ex Stoica familia Ragusæum a nonnullis inter Episcopos n merari, ab alijs inter Patriarchas, sed cuinam Ecclesiæ præfuer nondum exprimi. Prateolum lib. 9. cap. 2. de vitis, & sectis H. reticorum referre circa annum 1430. eum contra Ioannem Roch zanam Hæreticum Hussitam rationibus conflixisse: Antonium Lusitanum illius dicendi facultatem simul, ac pietatem celebrare, floruisseque anno 1438. Gozzaum tradere Argentinensem Episcopum fuisse, præconem egregium, & defensorem fidei acerrimum, & Cardinalem creatum, & missum legatum ad Imperatorem, qui tum agebat Constantinopoli. Veruntamen cum inter Chronologos nullus de eius Cardinalatu mentionem fecerit, putat Gozzaum deceptum fuisse. Hæc Pius de hoc Ioanne Ragusæo. Nos quod illius oscitantia erratum est, id acriori examine, vt verum habeatur, discutiemus. *Ioannes Stoicus*. Stoicus Familiæ nomen est apud Illyricos prope Ragusium ad hæc tempora continuatum, & vti mihi significauit Achridorum Episcopus locis in illis versatissimus, in hunc diem est quidam exacta iam ætate eo cognomine exultans, vti ex ea prosapia oriundus. *Ragusæus*. Ragusij scilicet natus. Oppositum alij afferunt. Paulus Cortesius, Alfonsus Fernandes, Michaël Ponciantius, Michaël Caroli Florentinus, Florentinum eum faciunt, de gente infima, & a patre Dominico Ioannem Dominici dictum. Raguseum vero ex Ragusio Ciuitate, cui Episcopus post Cardinalitiam purpuram præfuit. Hinc illius Argentinensis Episcopatus, & Patriarchatus, quæ nunquam obtinuit, reijciuntur. Conflixisse cum Ioanne Rochezana Hussita in Concilio Constantiensi certum est. *Scriptores item eius Cardinalatus non meminisse*, falsum est. Cum fere omnes, qui de eo scripsere, meminerint. Errorem etiam in numeris irrepsisse siue Typographi, siue exscriptoris incuria, siue etiam Auctoris ipsius, nullus dubito. Neque enim potuit floruisse anno 1438. qui ante decem, & octo annos hinc ex vita migrauerit. Nisi ex cerebro Creyghtoni Iuliani Cæsa-

Cæsarini subsidiarium substituere voluerimus mortuum, funeratumque pro superstite & viuo, eo solo nomine, vt duo Cardinales Cæsarinus, & Epidaurensis, siue Ragusinus resurgentes contra Ephesium, & Nicænum digladiaturi concurrant. Possem plures adducere, sed vt a nugis effutiendis sese contineat Creyghtonus, audiat inter alios Michaëlem Ponciantium de Scriptor. Florentinis; *Ioannes Dominici Dominicanæ familiæ alumnus, professione Theologus, officio prædicator, & doctor, dignitate Archiepiscopus Ragusinus, & Cardinalis amplissimus, tituli Sancti Xisti, Diui Antonini Archipræsulis Florentini præceptor, primusque suæ in Italia dilabentis Religionis instaurator, atque Romanæ obseruantiæ vendicator, & auctor, qui tanta ingenij solertia, ac memoriæ tenacitate claruit, vt interposito iuramento in libro* Locula noctis *a se inscripto, asseruerit, se in nulla scientia præceptorem habuisse, sed D. Augustini exemplo omnes per se ipsum disciplinas imbibisse, atque percalluisse fere omnes. Multa præclara reliquit volumina, quibus nomen suum posteritati commendauit, de quibus subiecta feruntur, &c. Vir iste igitur omnium sua ætate clarissimus, ac præstantissimus anno Christianæ salutis* 1340. *Florentiæ ex obscurissimis parentibus in hanc lucem prodijt, &* 1362. *Diui Dominici ordinem primorum elementorum adhuc ignarus profiteri incæpit: anno vero* 1420. *teste Ioanne Carolo, qui eleganti stilo ipsius gesta conscripsit, mortalis corporis deposuit pondus, & miraculis coruscans, in templo D. Pauli primi Eremitæ Budæ sepultus est. Cum enim ad Concilium Constantiense a Gregorio XII. legatus pro vnione Ecclesiæ missus esset, peracto Concilio, atque habita vnione, hortatu Sigismundi Imperatoris a Martino Papa V. in Pannoniam etiam legatus, ad extinguendas Boëmorum Hæreses nuper exortas destinaretur, illuc profectus cum reperijsset Boëmorum animos ita in hæresi obstinatos, vt nec exhortationibus flecti, neque vllis aut precibus, aut minis possent ab incœpto reuocari, desperatis rebus Budam se contulit, quæ est Pannoniæ Regia, vbi mœrore animi contabescens, vitam, vt dictum est, cum morte commutauit.*

Apud Monasterium Fesularum eius curá a fundamentis erectum, ipsius imago depicta conspicitur hoc Epitaphio illustrata. B. Ioannes Dominici de Florentia Archipræsul Ragusinus, & Presbyter Cardinalis, regularis vitæ in Italia reparator, & Coenobij huius fundator.

Alter est Ioannes Hispanus, cuius etiam meminit Syropulus sectione 5. cap. 13. Τὰς δὲ ἐφεξῆς ἀναδέξεται λόγους, τῦ ἱερῦ Παλατίυ διδάσκαλος. ἦν δὲ οὗτος Ἰωάννης ὁ Ἱσπανὸς, ὃς ἐρεῖ, καὶ ἀποδώσει τούτους. *Successurum autem sibi in disserendo sacri Palatij Magistrum. Erat autem hic Hispanus, qui dicet, & reddet responsa.* Et cap. 4. Πρὸς τούτοις ὁ Ῥόδου Ἀνδρέας, ὁ διδάσκαλος τῆς κούρτης Ἰωάννης ὁ Ἱσπανὸς, καὶ ἕτεροι ἕξ. *Præter hos Andreas Rhodi Episcopus, & aulæ Pontificiæ Magister Hispanus, & alij sex.* Et cap. 16. ὁ δὲ Ἱσπανὸς Ἰωάννης φιλονεικότερον διελέγετο τῷ Ἐφέσου, καὶ ἀπὸ τῆς προκειμένης ὕλης τῶν λόγων ἐφ' ἕτερα μετέβαινε, καὶ προβλήματα προσέτεινε, μὴ δ' ὅλως τῷ προκειμένῳ σκοπῷ συμβαλλόμενα. *At Ioannes ille contentiosius cum Ephesio rixabatur, & a proposita materia, in aliam transcendebat, & alias permiscebat quæstiones, quæ nihil ad causam propositam faciebant.* Et tu in Notis ad cap. 13. decernis stolidissime, esse; *Ioannem de Ragusio ordinis prædicatorum, in sacra pagina Magistrum Crusius vocat? pag. 185. Nos alicubi etiam Scriniarium Apostolicum appellauimus, cuius frequens apud Binnium mentio.* Ioannes de Ragusio, patria nempe Ragusinus, esto etiam, Episcopus Ragusinus, tibi Ioannes Hispanus est. Te Chorographo Illyricum, & Hispania vnum sunt, & millia passuum fere innumera vnis finibus vnoque modo copulata, quasi signo dato, aduersante natura, & tot terrarum, ac marium interiectis interuallis conueniunt. O quantum potest Chreyghtonianæ facultatis vehementia! Quæ numen separauit, ipsa coniungit, & quæ nutibus æternis fixit, ipsa eodem loci, & temporis vestigio dimota alio uersum discludit, & transfert. *In sacra pagina Magistrum Crusius vocat; pag. 185.* Verum est Ioannem de Ragusio

gusio fuisse in sacra pagina Magistrum. An ideo, & Magister Curiæ Pontificiæ, & Magister Sacri Palatij fuerit? Si non intelligis verba, adeundæ tibi sunt scholæ, & tyrocinia grammatica ediscenda. Magister in sacra pagina est Magister in sacris literis, & Doctor, quem vel pueri dicerent *Theologiæ Doctorem*, qualem te esse in fronte Libri huiusce historiæ (an vere, diiudicent alij) profiteris; per me non licet, qui videam te neque sacrorum eloquiorum, neque Theologiæ arcana mysteria, vel summis labijs degustasse; cum non discernas, quid intersit inter Doctorem Theologum, & Magistrum Curiæ Pontificiæ, vel Sacri Palatij Magistrum. *Nos alicubi antea Scriniarium Apostolicum appellauimus, cuius frequens apud Binnium mentio.* Non nego. Vocasti. Sed quam apte? Scriniarius est, cuius fidei, ac curæ commissum Scrinium, siue arca Imperatoris, vel scripta Imperatoris ad alios, vel aliorum ad Imperatorem, quod Græcis Chartophylax, vel χαρτουλάριος, aliquando etiam Latino nomine Scriniarius est: qui non vnius generis, sed plurium pro varietate negotiorum erat. Alius enim erat Scriniarius Imperatoris, alius Patriarchæ, alius, Monasteriorum, &c. Et loco, in quo dictæ chartæ asseruabantur, χαρτοφυλακεῖον nomen erat. Quod nunc Archium, vel addita V Archiuum dicitur, & est locus, vel cella, in qua instrumenta publica, quod postea extensum est ad alia quoque antiquitatis monumenta, quasi in Principis custodia reponuntur. Et hic Scriniarius est. Licet id non probetur Balsamoni Meditato secundo de Protecdico, & Chartophylace. Ὁ δὲ Χαρτοφύλαξ κατευθύνει μονομερῶς τὰ τοῦ Πατριάρχου, δικαίω τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνήκοντα. ὅπως μὲν οὖν τὴν ἄλλων τεσσάρων προκαθημένων τὰς προβλήσεις τετύπωται γίνεσθαι, καὶ πόσους ἕκαστος τούτων ἔχει χαρτουλαρίους τοῦ κόπου συμμεριστάς, καὶ πόσους στρατιωτικοὺς διακονοῦντας, οὐκ ἔστι λέγειν καιρός. οὐ δὲ γὰρ περὶ τούτων εἰπεῖν προεθέμεθα. ὅθεν δὲ καὶ ὅπως ὁ Χαρτοφύλαξ σεμνολογεῖται πανδοκλεῶ,

κλεῶς, καὶ καλεῖται τοῦ Πατριάρχου στόμα καὶ χεὶρ, ζητητέον. ἐπεὶ δέ τινες παρωνυμίζεσθαι τὸν Χαρτοφύλακα θέλουσιν, ἐκ τοῦ φυλάττειν μεμβράνας ἤτοι κώδικια, περιαιρετέον πρὸ πάντων τὸ ἐκ τούτου φυόμενον σκάνδαλον. ὁ γὰρ Χαρτοφύλαξ οὐκ ἔστιν, ὥς τινες λέγουσι, φύλαξ τοῦ σεκρέτου καὶ θυρωρός. τοῦτο γὰρ τῶν ὀστιαρίων ἀρχαῖον ἐπάγγελμα, ἐπισκοπικῶν δὲ δικαίων φροντιστὴς ἀξιόμαχος. οὕτω γὰρ καὶ Νομοφύλαξ καλεῖται, καὶ Σκευοφύλαξ στρατοπέδου βασιλικοῦ. *Chartularius autem pro sua parte solus ea dirigit, quæ iure Pontificatus ad Patriarcham pertinent. Et quo quidem pacto cæterorum quatuor præsidum institutiones, seu electiones fieri debere sancitum sit, & quotnam quilibet horum chartularios laboris consortes habeat, quesue suo in secreto ministros, alienum hoc loco fuerit dicere. Non enim de his loqui nunc instituimus. Vnde vero, & qualiter id venerationis insignis Chartophylaci tribuatur, vt os, & manus Patriarchæ nuncupetur, inquirendum. Et quia nonnulli nomen Chartophylacis ex eo deriuant, quod membranas, siue Codices custodiat, ante omnia tollendum, quod inde nasci posset, scandalum. Chartophylax non est, vti quidam perhibent, custos secreti, & ianitor. Nam ostiariorum vetus ea professio est, sed idoneus iurium Episcopalium curator. Sic etiam, & Nomophylacem, & Sceuophylacem castrorum principis dicimus.* Magister vero Curiæ Pontificiæ, vel sacri Palatij munus institutum tempore S. Dominici ab Honorio III. anno 1220. est, Lectionibus sacris viros ad palatium continuo aduentantes instruere, dirigereque concionando in viam veritatis, & in Catholicæ Ecclesiæ semitam: nec non libros editos denuo, vel recens cudendos inspicere, iudicareque, an aliquid in illis est, quod vel legem diuinam, vel mores offendat: tum demum expurgatos, emendatosque typis mandandi facultatem concedere. Et Ioannes iste Hispanus tempore Concilij Florentini id muneris exercebat: ideoque nomen sibi Magistri sacri Palatij, vel Curiæ Pontificiæ assumebat. Et eritne hic tibi Scriniarius? Apud ipsum nulla instrumenta publica, nulla vetusta monumenta,

menta; ſed ea tantum Originalia, quæ ipſe edendi publice facultatem conceſſit. Manuſcripta, vel abſque ſui licentia edita a Sacris Congregationibus, vti doctrinam non ſanam continentia, prohibita, vel, donec corrigantur, condemnata circumferuntur. Sed minutiora iſta miſſa ſint. Ioannes itaque Hiſpanus in Florentino Concilio Magiſter Sacri Palatij non eſt iſte, quem tu fingis, Ioannes de Raguſio, ſed Ioannes de Turrecremata eiuſdem cum Raguſio ordinis, inter Theologos ſuæ ætatis eximius, ob ſingularem doctrinam, & auctoritatem Pontificum acriter defenſam, ab Eugenio IV. ad Cardinalatum promotus. Hic diſputationem & bene longam, & ſatis doctam cum Epheſio de Purgatorio ingreſſus, ita abſoluit, vt Epheſium manus dare coëgerit. Moritur Romæ anno 1468. ſepultuſque eſt ad S. Mariæ ad Mineruam in Sacello ab ipſo conſtructo cum hoc Epitaphio; *Hic quieſcit Dominus Ioannes de Turrecremata, natione Hiſpanus, Epiſcopus Sabinenſis, S. R. E. Cardinalis S. Sixti, qui obijt* XXVI. *Septembris anno Domini* CIϽCCCCLXVIII. *Requieſcat in pace.*

Tertius eſt Ioannes de Raguſio, ſiue de Monte Nigro, ordinis Prædicatorum Prouincialis. Hunc Ioſephus Methonenſis vocauit ἔπαρχον Reſponſione contra Epheſium, περὶ τῆς δέξης πρῶτος ὁ ἐν θεολογίᾳ ὑψίνως Ἰωάννης, ὁ τοῦ σχήματος τοῦ ἁγίου Δομινίκου ἔπαρχος τὴν ἔναρξιν ἐποιήσατο. *Primus de dogmate Ioannes ille in re Theologica ſummi vir ingenij, atque in inſtituto Sancti Dominici Præfecti dignitate ornatus, diſputationem inſtituit.* Syropulus Seſs. 6. cap. 13. Ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν λατίνων ἐκλήχθησαν Καρδινάλιος ὁ Ἰουλιανὸς, ὁ Ῥόδου Ἀνδρέας, ὁ Ἐπίσκοπος Φορλιένσης, Προβεντζιάλιος ὁ Ἰωάννης, καὶ ἕτεροι δύο. *Ex parte Latinorum electi ſunt Iulianus Cardinalis, Andreas Epiſcopus Rhodi, Epiſcopus Foroiulienſis, & Ioannes Prouincialis, item alij duo.* Illud a *ſancta pagina*, additum Ioanni Prouinciali ex tua liberalitate eſt; & ex Cruſio depromptum, quem, vt ſupra vidimus, non intellexiſti. Acta Synodi

Florentinæ Binniana; Ἐξελεξάμεθα τοὺς παρόντας δύο δι‑ δασκάλους, τόν τε προβιντζιάλιον φρὰ Ἰωάννην, καὶ τὸν φρὰ Ἀμβρόσιον. *Elegimus præsentes duos Magistros, Prouincialem Fratrem Ioannem, & Fratrem Ambrosium.* Sed hic Ioannes de Ragusio Pronincialis Ordinis electus a Latinis vna cum Iuliano Cardinali ad onus disputationum suscipiendum contra Græcos, cum Prouincialis Ordinis dicatur, non erat Cardinalis: nam si fuisset, vt dictum est de Iuliano, ita etiam de eo pronunciatum fuisset; Nec Syropulus, nec Acta Concilij tacuissent; quandoquidem, cum quis in Cardinalem eligitur, vna cum dignitate noua, prioris conditionis notam, & in eminentiori statu positus pristinam vti viliorem exuit, & deponit: nec post electos ad disputandum Episcopos in enumeratione locum habuisset. Et galerum Cardinalitium, quem, cum disputaret, non habebat, etiam post illas disceptationes non habuit; vt ex Promotionibus Cardinalium a principio ipso Schismatis ad hæc nostra tempora discimus, & reliqui virorum illustrium Catalogi ab eruditissimis doctissimisque illius Ordinis scriptoribus concinnati, faciunt nos certiores. Quare cum tu dicis: *Illinc a duobus S. R. E. Cardinalibus Iuliano Cæsarino, & Ioanne Epidaurensi, seu Ragusino, quorum eximias dotes, &c.* manifestum mendacij te teneo, cum vnus tantum Cardinalis, non duo, internoscatur: & tamen causa non erat, cur mentireris. Nec alius est Ioannes, cuius mentio apud Syropulum habetur sect. 2. cap. 23. Ἔστειλαν δὲ ἐνταῦθα καὶ πρέσβεις τρεῖς ἱερωμένους, τὸν φρὰ Ἰωάννην, τὸν Ἰέρικον Μάγκερ, καὶ τὸν φρὰ Σίμωνα, δεδωκότες τούτοις καὶ ἀναλώματα ἱκανά, καὶ δύναμιν, καὶ ἐξουσίαν. *Basilienses miserunt huc Fratrem Ioannem, Henricum Mangerum, & Fratrem Simonem ordinibus sacris conspicuos, cum impensis, & cum auctoritate, & facultate, &c.* Cuius in Græcos Oratores promerita, & officia fuse exponit apud Imperatorem Demetrius Palæologus Magnus Stratopedarcha, huius studia, & conatus

pro

pro vnione fuse prosequitur Syropulus.

Pag. 16. *At quemadmodum in istis fabellis ad voluptatem compositis, multa reperiuntur veritatis fundamenta inter pleraque adscititia, & vana.* Probas exemplis Theagenis, & Charicleæ, & imaginibus limati pictoris arte fabrefractis ad aspectus diuersos. *Ita hactenus editi Conciliorum Codices quam plurima in genere verissimum perhibuere, vt consedisse tot Præsules ex omni terra Christiana in Italiæ populis, &c. Sed si particularia penitus introspicerentur, quam clandestinis dolis, quam apertis imperijs, &c.* Pag. 17. *Ita in totum scenæ facies permutaretur, vt nec eadem fabula, nec eædem personæ obtinere viderentur, sed diuerso cultu histriones in nouum Drama prodire.* En iam quod antea insinuaueram Creyghtono, tam cara Concilia in fabulam abiere, & Drama: nec rebus actis oratio conuenit. Hinc si quid occurrit in Concilijs, quod Creyghtoni somnia, & fatuas delirationes iugulat, sub manu responsum est, fabulas esse ad voluptatem compositas, & ascititia, & vana oblectationi hominum contexta. An excogitari potuit insulsius? Hæc tamen sua homo profanus, obscænusque amoribus Charicleæ, & Theagenis, & imaginibus pictorum ingenio effictis accommodat, & paria dictis suis funditat. Sic Pontificij in imagine abs te producta in vna parte Cardinalem Cæsarinum, in media Ioannem Epidaurensem, in tertia te tantum asinum, vel vrsum conspiciunt: neque enim tua proteruia mollioribus vinculis configenda est. Quando res Sacratissimæ, & potissima nostræ religionis negotia ludicræ, fabulæ, & scenæ tibi sunt.

EXERCITATIO VII.

Firmitudinem, quam supra concesserat Concilijs Oecumenicis Creyghtonus, inconstantia leuissima, & institutorum Ecclesiæ Catholicæ nescius, infirmat. Græcos ante Florentinum a Florentino

decreta contra Græcos defendisse. Scholarius familiæ nomen. Tres Orationes in Concilio habitas Scholarij non esse illi, qui Ephesij familiaris fuit. Ephesij ad Georgium Scholarium Epistola. Duos fuisse Scholarios, & eosdem Georgios. Caryofilus Scholarios confundit. Scholarius qui Græcorum causam agit, fuit Monachus, non Patriarcha: Scholarius qui Latinorum, Patriarcha. Chalcocondyla expositus. Scholarius, qui postea Monachus, cum Concilium in Italia agebatur, morbo oppressus Byzantij, Byzantij immorabatur. An Matthæus Camariota fuerit præceptor Scholarij Patriarchæ? Georgij Scholarij Catholici scripta, Contra Caryophlum, & Arcudium librum quinque Capitum pro Concilio Florentino esse Patriarchæ Gennadij, & Catholici. De Georgio Scholario mendacia Riueti refelluntur. Alia eiusdem Scholarij scripta contra Ephesium. Auctore Creyghtono, Turca Patriarcham Gennadium promouet.

HInc stilum conuertis ad adiecta: vt tu minus circumspecte asseris. Namque ante Binnium, & editionem Coloniensem auctaria Binniano Syntagmati adiecta, vna cum eodem Concilio Florentino Romæ cusa fuerant typis Vaticanis Conciliorum Tomo 4. quæ videre poteras, antequam in Binnium pronunciares. Supra dixeras, Conciliorum decretis standum esse, nec ab eorum institutis euagandum; nunc ea, quæ Concilijs firmitatem addunt, quasi per iocum mimico dente carpis. Nam si a tergo, & fronte Bullæ Pontificiæ, Imperatorum Diplomata, necnon legationes principum, quibus veluti agmine composito, & aggeribus insuperabilibus circumuallantur, & constipantur, & sese vt propugnaculis firmissimis ab hostium incursibus defendunt, suaque tutantur, infirmas, ac disijcis; quisnam nobis de eorum auctoritate, & veritate decernet? Sed garritus similes Hæreticorum missos facimus, qui, cum volunt videri religionis reuerentissimi,

tiſſimi, religionem & exemplaria antiquæ pietatis erga Deum deſtruunt.

Pag. 18. *Verum tam infauſto cum augurio, vt ſi quis integritatem huius Synodi ab iſtorum appendicum fide metiretur, aut vtriuſue veritatem ab alterutro confirmare tentaret, vtriuſque auctoritatem ruere in fundum, vtrumque opus adulterinum pronunciare oporteret.* Tenebræ tibi ſunt omnia: ideoque Pontificiorum inſtitutum te fugit, nec capis animo: Concilium ſiquidem ex ſimilibus auctarijs, nec vim, nec robur acquirit, quod habet a ſupremo iudice, & duce infallibili confirmante, & decernente: ſed ſunt veluti adminicula, & ſubſidiariæ cohortes, quarum armis a calumnijs aduerſariorum propugnatur. Scriptores ſiquidem illi, & auctoritate diuinorum eloquiorum, & teſtimonijs Doctorum Eccleſiaſticorum, nec non aliorum Conciliorum, in eo Concilio nulla facta nouitate vetuſtum Dogma integrum conſeruaſſe, bonos mores, & conſuetudines reuocaſſe, & enatis noxijs ſurculis abſciſſis, incorrupta reſtituiſſe probant, & confirmant, ad illud exoſculandum, & excipiendum proniores ardentioreſque Lectores reddunt, & obiectis aduerſariorum dilutis, oſtendunt, quanto illi ſuo malo fato inſaniunt. Et hoc non tantum factum eſt in hoc Concilio Florentino, ſed in alijs etiam Oecumenicis, & primis illis quatuor, quæ tu ſupra adnotaueras, S. Gregorium Romanum Pontificem non minus quam quatuor Euangelia veneratum fuiſſe, quod & facturum Ambroſium Mediolanenſem, niſi poſt primum Conſtantinopoli habitum ſanctiſſimam animam efflaſſet, prænuncias. Quot pro illis, eorumque ſententijs tutandis Apologias, & Commentationes contra calumniatores ſcripſerunt Athanaſius, Gregorij Nazianzenus, & Nyſſenus, Cyrillus, Iobius, Ephræmius, Maximus, & innumeri alij? Et tu terræ viliſſimum pondus, infaucto augurio factam eſſe hanc Appendicem ad Concilium Florentinum concludis: ea-

que

que vtriusque auctoritatem in fundum ruere. ideoqu adulterina pronuncianda?

Hæc cum ego ficta putem, nec commenta Græcorum fuisse bertatis suæ, ac religionis compotum, sed Latinorum quorundam qui Græca hæc nomina ementiti, vniuersæ genti Orientalium in miam inurere, & causæ suæ gloriam parare plus æquo appetebant breuiter indicabo. Interim tu nulla antea lacessitus a Latin iniuria Latinis ipsis infamiam inuris, cum falsi crime ipsis inconsulto, immeritoque affingis. Pontificij, quid quid ipse nugaris, ad tutanda sua, quando & doctrina, & rebus alijs omnibus Orientalibus superiores sunt, simili bus inuolucris non indigent, neque Græcorum opem ambiunt. *Non sunt commenta Græcorum.* Tractatus de religione Christiana, de Trinitate, de Purgatorio, de Visione Beatifica Creyghtono commenta sunt. Quid amplius diceret perfidissimus, & vniuersæ religionis desertor, cui neque ara, neque fides est. *Sed Græci sunt libertatis suæ, & religionis compotes?* Ergo commenta illa Græcorum sunt, cum in illis ea ipsa Græcorum religio, quam coluere Patres, & Concilia illius Ecclesiæ contineatur, quod alibi nos fuse probauimus de hoc eodem argumento Commentarijs editis. Vide Græcorum opuscula, quæ in Græciæ Orthodoxæ Tom. 1. & 2. Græce, & Latine publicauimus, & libros de Consensione Orientalis atque Occidentalis Ecclesiæ perpetua. Ex quibus disces, ante, & post Concilium Florentinum, etiam sæuiente Schismate, multos ex illis, quæ decreta sunt in Florentina, a calumnijs Schismaticorum vindicasse, probasseque, quæ Pontificij, & Græci in Synodo decreuerunt. Neque hic inficias iuero, ex Græcis plerosque in aduersam sententiam iuisse, quod doleo ex animo. Sed quis effrenata ingenia continebit, ne se perditum eant? *Et causæ suæ gloriam parare plus æquo appetebant.* Ex ista vnione, & auctarijs huiusmodi non video, quid Latinorum gloriæ accreuerit. An Ec-

clesia

clesia Romana extra suæ præeminentiæ limites extensa est? An opibus, vel prouincijs adaucta magnificentior, & maiestate sublimior? An populorum veneratione luculentior? Iura, quæ ante Concilium in Ecclesia Catholica, auctoritatem, quam in omnes fideles exercebat, nunc quoque post Concilium vsurpat, & deuictos sibi animos in viam salutis conducit. Quod ex contrario Græcis cecidit, qui post Photianum Schisma semper in peius corruerunt, & in Barbarorum, ac Infidelium manus dilapsi sunt, & ex iuribus Imperij, & prouincijs, & post Synodum nomine quoque, quod supererat, Imperij excidere, & in nihilum abiere. *Miserum quidem istud verbum est, multa habuisse, & nihil habere.*

Sed tuum iam est, Creyghtone, vti placitum est, indicare, qua ratione *Latini Græca hac nomina ementiti, vniuersæ genti Orientalium infamiam inurere, & causæ suæ gloriam parare plus æquo appetebant.* Age dum confer te, & tuas vires explica. *Georgius ab optimarum literarum cognitione Scholarius dictus.* Siste cursum, ne proruas. *Scholarius* nomen familiæ est, & prosapiæ veteris cognomen, non ab instituto docendi, neque literarum cognitione a Georgio isto singulari modo depromptum, cum & alij quoque hoc cognomine insignirentur. Sed minutiora missa sint. *Et cum peracri iudicio literatorum summus, honesta fide, & vigilantis ingenij foecunditate sic præpolleret, vt eius saluberrimis monitis, quam alius cuiuslibet, populares sui auscultarent, ita ab isto fingitur Latino tanti nominis plagiario, tres Orationes bene longas durante adhuc Synodo suis explicuisse.* Ergo *Latini genti Orientalium infamiam inurunt, & causæ suæ gloriam parare plus æquo appetebant.* Quæ hæc ratiocinatio est? Nouam mihi finge argumentandi methodum, & sinam sic habere, has orationes bene longas, & Gregorij XIII. ætate Græce post Concilium editas, & postmodum Græce, & Latine Romæ typis Vaticanis ante ipsius Binnij editionem confictas fuisse.

Sed

Sed vbique tam deformi obſequio, Latinorum in **moribus**, *ctrina,& dogmatum veritate excellentiam præfert, ſuorumque* *nia tam fœde proterit, vt quis crediderit, hæc ab eo Scholario* *ficiſci?* Ergo Scholarij Orationes non ſunt, & deinc *Latini genti Orientalium infamiam inurunt, qui cauſæ ſuæ glor* *parare plus æquo appetebant*. Et dicemus Creyghtonum fertum araneis caput non habere? Sint prolixæ, ſint miſſæ, ſint lànguidæ, non exurgant rerum abundanti te iudice non vocato, & ſimilia diiudicare ineptiſſim hoc plane nec Latinorum gloriæ quicquam addit, & ſi bi in occipicio ſani quid eſt, notam inurit Latinis, q ſimilia, vt ſuæ gloriæ conſulerent, Græcis affinxerunt, no neruoſa, & rerum abundantia exurgentia. Hoc fuer famam ſuam proſternere, non ſubleuare. An non co gnoſcis ex hiſce tuis nugis. *Te luce clariori non perfrui, ne fructum capere vberiorem, ſed tuo malo fato, aut facilitati inuidere, aut inſanire, vt quis crederet, hæc ab eo Scholario proficiſci, qui Marco Epheſino, noſtroque Auctori tam familiaris, quam ſuorum propoſitorum rationumque pertinax ſemper extitit*. Per me nulla eſt mora. Non inuitis manibus do, haſce tres Orationes non eſſe Scholarij Marci familiaris, ſed alterius, qui Concilio interfuit, & vnionem promouit, vt potuit. An vero Epheſij *Familiaris iſte tuus ſuorum propoſitorum, rationumque pertinax ſemper extiterit*, meum incertat animum Epheſij Epiſtola ad eundem Scholarium, qua quæribunda voce deplorat eiuſdem in Latinorum ſententiam delapſum. Non vendo nugas. Eam mihi ex Bibliothecæ Ambroſianæ Codice Manuſcripto deprómptam communicauit Vir doctiſſimus Emericus Bigotius; Ὅσης ἡμᾶς ἐνέπλησας ἡδονῆς, ἐοίκα τῆς ὀρθῆς ἰδέας, καὶ τῆς εὐσεβοῦς, καὶ πατρίου φρονήματος, καὶ τῇ καταδικασθείσῃ παρὰ τῶν ἀδίκων κριτῶν συνηγορήσας ἀληθείᾳ, τοσαύτης ἐκ τοῦ ἐναντίου λύπης, καὶ κατηφείας ἐνεπλήσθημεν, ἀκούσαντες μεταπεσεῖν σε πάλιν, καὶ τἀναντία φρονεῖν τε καὶ λέγειν, καὶ τοῖς κακῶς οἰκονόμοις συντρέχειν,

ἐπὶ

ἐπὶ τὰς μεσότητας καὶ οἰκονομίας κατάγει ταῦτα, καὶ φιλοσόφου ψυχῆς ἄξιον. καίτοι ἔγωγε τὰ ἐγκώμιά σοι πλέκειν ἤδη διενοούμην, καὶ τὸν μέγαν Γρηγόριον ἐνενόουν τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον, Ἤρεσκά τινα φιλόσοφον ἐπαινοῦντα τῇ τῶν Ἀρειανῶν ἐνστασάμενον δόξῃ, ὅτι φησὶ δορκαλίσι τὸ καλὸν σῶμα καταξανθεὶς παρεπέμφθη τῇ ἐξορίᾳ: σὺ δὲ μηδενὸς εἰς πεῖραν ἐλθὼν λυπηροῦ, μόναις ἀπειλαῖς, ὡς ἔοικεν, πτοηθεὶς, ἢ δωρεῶν, ἢ τιμῶν ἐπαγγελίαις ἀναπεισθεὶς, οὕτω ῥᾳδίως αὖθις προδέδωκας τὴν ἀλήθειαν. τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὴν θυγατέρα Σιὼν, τὴν τοῦ φιλοσόφου λέγω ψυχὴν ῥιπιζομένην, καὶ μεταφερομένην, ὡς χοῦς ἀπὸ ἅλωνος θερινῆς. ἀλλ' ἐρεῖς ἴσως, ὡς οὐκ ἐπὶ τἀναντία γέγονεν ἡ μετάθεσις, μεσότητα δέ τινα καὶ οἰκονομίαν περισκοποῦμεν. οὐδέποτε διὰ μεσότητος ἀνθρώποις τὰ ἐκκλησιαστικὰ διωρθώθη. μέσον ἀληθείας καὶ ψεύδους οὐδέν ἐστιν. ἀλλ' ὥσπερ τὸν τοῦ φωτὸς ἔξω γενόμενον, ἐν τῷ σκότει εἶναι ἀνάγκη, οὕτω τὸν τῆς ἀληθείας μικρὸν παρεκκλίναντα, τῷ ψεύδει λοιπὸν ὑποκεῖσθαι φαίημεν ἀληθῶς. καίτοιγε φωτὸς καὶ σκότους ἐστὶν εἰπεῖν μεσότητα τὸ καλούμενον λυκαυγὲς, ἢ λυκόφως. μεσότητα δὲ ἀληθείας καὶ ψεύδους οὐκ ἐπινοήσειεν αὐτις, κἂν πολλὰ κάμῃ. ἄκουσον, πῶς ἐγκωμιάζει τὴν τῆς μεσότητος σύνοδον ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, ὃς καλῶς τὰς γλώσσας ἐμέρισεν, ὡς ἄφθογγόν γε καὶ ταύτας. ἐπὶ κακῷ γὰρ ἡ συμφωνία, εἴτε τὸ Καϊάφα συνέδριον, ᾧ Χριστὸς κατακρίνεται, εἴτε τι ἄλλο τοιοῦτον, τὴν σύνοδον ἐκείνην ὀνομαστέον, ἣ πάντα ἀνέτρεψε καὶ συνέχεεν. τὸ μὲν εὐσεβὲς δόγμα καὶ παλαιὸν, καὶ τῆς Τριάδος ὁμότιμον καταλύσασα τὸ βαλεῖν χάρακα, καὶ μηχανήμασι καταλῦσαι τὸ ὁμοούσιον, τῇ δὲ ἀσεβείᾳ θύραν ἀνοίξασα διὰ τῆς τῶν γεγραμμένων μεσότητος. σοφοὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸς τὸ κακοποιῆσαι, οὐκ ἔγνωσαν. ἆρ' οὐ προσήκει ταῦτα καὶ τῇ νῦν ὑμετέρᾳ συνόδῳ; καὶ πάνυ μὲν οὖν φαίην ἂν ἔγωγε. πλὴν ὅσον οὐδὲ πολλὰ βουλομένη τῇ μεσότητι καὶ τῇ διπλόῃ χρήσασθαι εἶχε τοῖς μισθοδόταις κωλυομένη. διὰ τοῦτο καὶ φανερῶς, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, τὴν βλασφημίαν ἐξέρρηξεν. μᾶλλον δὲ κατὰ τὸν Προφήτην εἰπεῖν, ὠὰ ἀσπίδων ἔρρηξαν, καὶ ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσι καὶ ὄντως ἱστὸς ἀράχνης ὁ παρ' αὐτῶν συντεθεὶς, καὶ ὀνομασθεὶς ὅρος. μὴ οὖν ἀπατάτωσαν ὑμᾶς ἐπὶ μεσότητα καὶ διπλόην

αὖθις ἀναχωροῦντες. Καὶ φαιδρὸν γάρ ἐστι σημεῖον ἄρχεις αὐ ἡ -
μένη παρ' αὐτοῖς ἕνωσις τὴν ἐκκλησίαν ἐπισκοτεῖ. μέχρι τίνος, ὦ
τάλαν. τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς καὶ φιλότιμον ἐν τοῖς ματαίοις ἀπα
λῇς; μέχρι που τὰ ἐνύπνια, καὶ ἡ ἀλήθεια συνδαυθήτω σοι; φ
ἄλυπτον ἀμεταστρεπτί. φεῦγε Σόδομα, καὶ Γόμορρα. πρὸς τὸ ὄρος
ζου, μὴ συμπαραληφθῇς. ἀλλὰ κατέχει σε τὸ κοινὸν δοξάρ
καὶ ὁ ψευδώνυμος πλοῦτος, καὶ τὰ κομψά, καὶ εὐανθῆ χλανι
δια, καὶ τ' ἄλλα, οἷς ἡ κοσμικὴ εὐημερία τὴν σύστασιν ἔχει. ο
τῆς ἀφιλοσόφου διανοίας τοῦ φιλοσόφου. περίβλεψον τοὺς πρὸς σοῦ ἐν τ
ὁμοίαις περιφανείαις ἐξετασθέντας. αὔριον καταδύσει καὶ αὐτὸς
ᾅδου, πάντα καταλιπὼν ὑπὲρ γῆς. τῶν δὲ τῶν βιβλιομένων λό
ἀπαιτηθήσῃ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, ὥσπερ ὁ ψευδώνυμος σα
δος ἀπαιτηθήσεται τὸ αἷμα τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν τῶν σκανδ
λισθέντων ἐπὶ τῷ μυστηρίῳ τῆς πίστεως, τῶν τὴν ἀφόρητον βλασφημί
καὶ ἀσυγχώρητον ταῖς ψυχαῖς ὑποδεξαμένων τὴν κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύμ
τος, καὶ εἰς δύο τολμώντων ἀρχὰς ἀναφέρειν τὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν.
ὑπαχθέντων τοῖς ἀθέσμοις καὶ καταγνώστοις λατινικοῖς ἔθεσιν,
τὰς ἀρὰς καὶ τὰ ἀναθέματα τῆς καινοτομίας τῆς πίστεως ἐπὶ τῆς αὐτοῦ
φαλῆς ἑλκυσάντων. ἀλλ' εἰς σύστασιν ὅσαι τοῦ γένους, καὶ εἰς ἐπίδο
ἡ γενομένη παρ' αὐτοῖς ἕνωσις. πάνυ μὲν οὖν. οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐχθ
τοῦ σταυροῦ φεύγοντας, καὶ ἕνα ἡμῶν χιλίους διώκοντα, καὶ δύο μυρ
δας μετακινοῦντα. τοὐναντίον μὲν ἅπαν οὖν ὁρῶμεν, ἐὰν μὴ κύρ
οἰκοδομήσῃ τὴν ἡμετέραν ἀρχήν, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδ
μοῦντες, ἐὰν μὴ κύριος φυλάξῃ τὴν ἡμετέραν πόλιν, εἰς μάτ
ἠγρύπνησαν οἱ διὰ τῶν χρυσίων τοῦ Πάπα ταύτην φυλάσσοντες. ἀλ
λὰ δεῦρο λοιπὸν ὅλον σεαυτὸν μετάθες ἐπὶ τὸ νῦν. ἄφες τοὺς ν
κροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. ἄφες τὰ Καίσαρος Καίσαρι. δὸς τ
Θεῷ τὴν παρ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν, καὶ κοσμηθεῖσαν ψυχήν. ἐννόησο
ὀφειλέτης αὐτοῦ τυγχάνεις. ἀπόδος τὰς ἀμοιβάς. καὶ παρακαλ
φίλτατε, καὶ σοφώτατε, δός μοι χαρῆναι ἐπὶ σοί. δός μοι τοῦ Θε
δόξαν ἀνυμνεῖν; ὅς σε διαφυλάττει ἀνώτερον παντὸς ἀνιαροῦ συνα
τήματος. *Quantum voluptatis, & lætitiæ nobis attulisti, cu*
rectam fidem, & piam, patri amque sententiam amplexatus es,
condemnata ab iniustis iudicibus veritatis patrocinium suscepisti

tantum

tantum e contrario mœrore, & tristitia repleti sumus, cum ad aures nostras peruenit, te rursum alterata facie pugnantia tenere, loquique, & cum pessimis Oeconomis vna confluere ad procuranda media vnionis, & dispositionis. Mala hæc sunt, indignaque animo philosopho. Licet iam ego tuas laudes concinendas excogitarem, & magnum Gregorium, cui a Theologia nomen est, mente reuoluerem, Heronem quendam philosophum laudibus efferentem, Arianæ hæresis propugnatorem, quod, vt ille ait, dorcalidibus pulchrum corpus dilaceratus, eiectus in exilium est. Tu vero nihil noxij expertus, sed minis tantum, vt videtur, perterritus, siue munerum, siue honorum promissionibus pellectus, perleui momento veritatem prodidisti. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & deplorabo filiam Sion, Philosophi intelligo animam, quæ concutitur, & conuellitur quasi puluis ex area æstiua. Forsan afferes, non in contraria mutationem esse factam, medium vero, & dispositionem mente agitari. Nusquam, mi homo, res Ecclesiasticas medijs adinuentis corriges. Nihil inter veritatem, & mendacium interijcitur. Sed quemadmodum extra lucem factus, necessario tenebris obuoluitur, sic qui paululum a veritate declinauerit, mendacio subdi non absone dicimus: licet luminis, & tenebrarum medium λυκωῖς, &c λυκόφως *sit. At veritatis, & mendacij medium nullus vnquam, & si multum insudauerit, excogitauit. Audi, quomodo Synodum, quæ medium procurat, appellet magnus Gregorius Theologus, qui recte linguas diuisit, quod vtinam in his quoque factum esset. Ad malum enim concordia conflatur, siue ille Caiphæ consessus, in quo Christus condemnatur, siue quid aliud simile Synodus vocanda sit, quæ omnia conuoluit, & conturbauit; pium & antiquum dogma, & vnum Trinitatis honorem dissoluit, cum aggerem extruxit, vt machinis consubstantiale confringat, & impietatis portas aperiat per illud ex scriptis procuratum medium. Sapientes siquidem ad male agendum, ad bene vero patrandum inepti facti sunt. An non hæc aptari possunt nostræ Synodo? Et apertissime, ego dicerem. Et nihilominus nihil interest, siue hoc medio, siue diploide vtaris, cum ab ijs, qui stipen-*

M 2 dia

*dia erogant, impediatur: proptereaque palam, vti illis complacu. blasphemiam euomuit: imo vt cum vate pronunciem, aspidum oua eiecit, & telam aranearum contexuit; & vere aranea telar quæ ab ipsis concinnata vocataque est definitio. Caue itaque, ne vos denuo seducant, qui ad medium atque diplôdem recurrun. Consessus siquidem Caiphæ est, donec vnio ab ipsis facta Ecclesia obumbrat. Vsquequo miser, animi nobilitatem, & honorem in rebus inanibus occupata detines? vsquequo somnia? Veritati quandoque tibi cura sit: Fuge Ægyptum irreuersis oculis. Fuge Sodomam, & Gomorram. Serua te in monte, ne deprehendaris. Verum occupauit te communis gloriola, & mendaces diuitiæ, & comptæ splendidæque vestes, & alia, quibus humana felicitas fulcitur. Heu, heu non philosophicam Philosophi mentem. Introspice penitus eos, qui ante te in similibus honoribus exaltati sunt. Cras descendes tu quoque ad inferos, relictis omnibus super terram. Rerum vero a te gestarum ratio exactissima a te expostulabitur, quemadmodum a falsa Synodo expostulabitur sanguis deperditarum animarum, quæ scandalum passæ sunt in mysterio fidei, quæ blasphemiam prorsus intolerandam, & venia indignam aduersus Spiritum sanctum exceperunt, & in duo principia referre eius existentiam accurarunt, in impias & perridiculas consuetudines abactæ, necnon imprecationes; & anathemata innouatæ fidei supra sua capita attraxerunt. Sed in confirmationem, & augmentum nationis futura est vnio ab eisdem facta. Et maxime vero. Nonne vides Crucis hostes in fugam conuersos? vnumque e nostris mille dissipantem, & viginti millia dispergentem? Veruntamen contrarium respicimus. Nisi Dominus ædificauerit nostrum imperium frustra laborant, qui ædificant. Nisi Dominus custodiuerit nostram ciuitatem, frustra vigilant, qui Papæ nummis aureis illam custodiunt. Igitur eia age nunc temporis totum temetipsum trasmuta. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Quæ Cæsaris sunt, relinque Cæsari. Redde Deo animam ab eo creatam adornatamque. Mente cogita, illi te debitorem esse. Redde retributionem. Et exoro te, amicissime, & doctissime, fac vt de te gaudeam. Concede mihi, vt glo-

riam Deo referam, qui te conseruet ab vniuersa noxa incolumem. Epistolæ præfixum erat. Ἐπιστολὴ κυροῦ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου πρὸς τὸ κύριν Γεννάδιον τὸ Σχολάριον. τῷ Σχολαρείῳ ὁ Ἐφέσου. *Epistola Domini Marci Ephesij ad D. Gennadium Scholarium. Scholario Ephesius.* Scholarius itaque contra atque tu garris, suorum propositorum rationumque pertinax semper non extitit, si Marco Ephesio Scholario tam familiari fides habenda est, cui non denegabitur a te. Quod cum intellexisset Orationum editor non suppositios sed veros, ac legitimos fœtus Scholario imputauit. Sed hic Gennadius est non Georgius. Sed erit idem, vt infra patebit, licet medius dirumpatur Creyghtonus.

Pag. 19. *Nam in procemio Orationum duos Georgios Scholarics nobis procudit, aduersis mucronibus in luctam descendentes. Vnum qui Synodum adijt, & hæc suis documenta concionatus putatur: alterum, qui domi mansit, Ephesini Præsulis discipulus, cui patrocinium causæ suæ Marcus moribundus commendauit; vnum, qui pro Marco contra Latinos, alterum, qui pro Latinis contra Marcum arma strinxit.* Quæ de geminis Synodis sub eodem nomine ab Arianis atque Catholicis coactis profers, sunt plane ἀπροσδιόνυσα. Et fatue oppositum concludis. Fuerunt duo simul Concilia Sardicæ, Nicææ, Arimini, & fere duo fuere, alterum a Catholicis, alterum ab Arianis celebrata, & sub eodem nomine clarent duo, vnum Catholicorum, alterum Arianorum. Ergo etiam potuere esse duo Scholarij sub eodem nomine, alter Catholici dogmatis, alter hæretici propugnator, & oppugnator. Sed tu contrarium colligis.

Sed vnde nobis duos Georgios Scholarios comprobabit? Cur non æque duas Florentias? aut duos Eugenios Quartos, & gemini soles, & duplices se ostendere Thebas, quod ebrietate vertiginosa laborantibus non nunquam accidit? Examinemus nunc, quis vertiginosa ebrietate laborat, Creyghonus ne, qui vnum, an alij, qui eos duplicant? Et primum concedes puto,

vnum

vnum Georgium Scholarium Synodo Florentinæ adfuiſſ Dicit hoc tuus Syropulus. μεθ' ὧν καὶ τὸν διδάσκαλον τ Γεμιστὸν, διδάσκαλον τὸν Σχολάριον, καὶ τὸν Ἀμηρούτζην. *Cu his Doctorem Gemiſtum, Doctorem Scholarium, & Am rutzen*. Et Ducas in Hiſtoria cap. 31. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κρίτης, καὶ ὁ Ἀργυρόπουλος. *Ex Senatoribus aderant quoque Gemiſtus Lacedæmonius, Georgius Scholarius, & Iudex vniuerſali Argyropulus*. Et Cruſius in Turcogræcia pag. 59. Σχολάριος *qui anno Domini 439. Latinis in Concilio Florentino de Proceſſione Spiritus Sancti etiam ex Filio aſſenſus fuerat; Doctiſſimus is erat, ſed quia ſacris non initiatus in Concilium non admiſſus*. Et in Actis Concilij Florentini huius ſæpius habetur mentio, & poſtmodum capta Conſtantinopoli Patriarchatum inijt, & mutato nomine Gennadius dictus eſt. Alter fuit Marci Epheſij familiaris, qui non interfuit Concilio, & tandem ſub nomine Gennadij Monachum induit, & ſub eodem nomine, & habitu diem ſuum obijt. Quæſtionem hanc de duobus Scholarijs varijs difficultatibus inuolutam fuſe tractauimus in opere noſtro de Occidentalis atque Orientalis Eccleſiæ perpetua Conſenſione lib. 3. cap. 5. & Diſſertatione de Georgijs, & eorum ſcriptis ex quibus nunc, ad Creyghtoni inſcitiam in rebus etiam profanis demonſtrandam aliqua delibabimus, aliqua etiam addemus. Sic enim aliorum de eadem re, opiniones, diſcutiens diſſerebam. Sed de Georgio Scholario verba facturo, illud ante omnia expediendum eſt, plures ne, an vnus tantum Georgius Scholarius eadem ætate fuerint. Et vnum fuiſſe patria Conſtantinopolitanum philoſophicis diſciplinis, & reliqua literatura doctiſſimum, qui cum Ioanne Palæologo in Italiam ad Concilium venerat, in quo & de auxilio patriæ ferendo, & de pace, plures, atque elegantiſſimas Orationes, compoſuit: poſtmodum cum Imperatore Conſtantinopolim regreſſum,

in capta

capta euersaque Vrbe a Turcis, iussu Turcarum Imperatoris a Græcis inuitum Patriarcham creatum, nomenque in Gennadium mutasse, & cum non vltra annos quinque & menses sedisset, negotiorum mole perterritum, Throno renuntiasse, sibique vixisse videntur asserere Georgius Phranza lib. 3. cap. 19. Historia ciuilis Constantinopolitana, & omnium recentissimus Manuel Malaxus in Historia Ecclesiastica.

Et ex Latinis ij omnes, qui Commentarium de quinque Capitibus Concilij Florentini, Scholarij esse Gennadij, qui ante Georgius dicebatur, affirmant. Ioannes Matthæus Caryophilus Iconiensis Episcopus in Pręfat. quinque Capitum Concilij Florentini, quę ipse vernaculo Gręcorum sermone donauit, & in Notis ante Orationes Georgij Scholarij, post Concilium editis, cum videret sub Georgij Scholarij nomine duos Commentarios diuersos, aduersosque de eodem argumento, vnum contra Latinos pro Gręcis, alterum contra Græcos pro Latinis, in eam iuit sententiam, duos fuisse Georgios Scholarios: vnum, qui Concilio Florentino interfuit, & pro Latinis contra Græcos scripsit, quique sine vlla dignitate laicus ante captam Constantinopolim obijt; alterum Marci Ephesij alumnum, nunquam in opinionem Latinorum abreptum, & qui post ereptum Græcis Byzantium, patriarchatum occupauit, & calamo stricto contra Latinos insanijt.

Probari potest. Scholarius antiquior multa dixit, & scripsit in Synodo, & post Synodum: posterior ait, consulto tacuisse ad illud tempus, quo contra Latinos scribebat, sed iam tum suscipere patrocinium dissensionis, familiarem, discipulum, & sectatorem Ephesij. Ὅσ' δὴ καὶ περὶ ἐμοῦ σφᾶς πεποίηκεν, ἢ ἀμφιγνοεῖν. ἢ τἀναντία δοξάζειν ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς κωφεῖν ἐχούσης σιωπῆς, ἢ μὲν πλανωμένους, ποτὲ τὴν ἐν λόγοις, ἢ σχάσμασιν οἰκονομίαν ἢ μὲν κατὰ τὸ δοκοῦν σφίσι, παρερμηνεύοντας. ἔστι δ' ἃ καὶ συκοφαντοῦντας. ἔδει με τοίνυν καὶ διὰ

ταῦτα

ταῦτα λόγον συγγράψαντα, διορθώσασθαι μὲν αὐτῶν, τοὺς μὴ καθ-
άπαξ ἀνιάτως ἔχοντας, καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην, καὶ συνῳ-
δὸν αὐτοῖς τε, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ δόξαν ἐπαναγαγεῖν. Ε-
ὔτε γὰρ ἀμφιγνοήσει τις λοιπὸν, οὔτε συκοφαντεῖν προαχθήσεται τῆς
ἐμῆς γνώμης ἐκδήλου γεγενημένης. ὅτε ἐμέλλεν ὠφελιμωτέραν μὲν ἐξ
καθ' ἑαυτῆ. ὠφελιμωτέραν δὲ ἢ πρόσθεν τοῖς τῆς ἀληθείας. φίλοις ἐκ-
τίθεσθαι, τούτων μὲν ἕνεκα τὸν παρόντα λόγον ἐνεστησάμην. *Quod
quidem in causa fuit, vt de nobis vel dubitarent, quandoque propter
nostrum diuturnum silentium elusi, quandoque etiam nostram, aut
in sermone, aut rebus dispositionem pro libidine perperam exponentes,
quandoque etiam calumniantes. Oportebat itaque propter
iam dicta Commentarium scribere, eosque, qui non desperata
sunt valetudine, corrigere, & ad antiquam illam, & vna cum
ipsis, & Christi Ecclesia opinionem educatam perducere. Et; Neque
enim quis in posterum dubitabit, neque ad calumnias confugiet,
mea sententia in publicum prolata, cum ex se ipsa opportunior, magisque,
quam antea, proficua veritatis sectatoribus erat futura.
Horum quidem causa præsentem sermonem institui.* Et in calce
libri illa suggerit; Ἐμαυτοῦ δὲ πρὸ πάντων καταγορῶ, καὶ ἐφ'
ἡμῶν αὐτῶν θρηνῶ. ὅσοι τοῖς πράγμασιν ἐκείνοις ἑκόντες ἢ ἄκοντες,
καὶ ἢ καθάπαξ, ἢ ἐκ μέρους, τινὸς ἐνετύχηθημεν. ἢ δυνάμενοι
λαλεῖν, ὅμως ἐσιγῶμεν ὑποστελλόμενοι. *Me ipsum præ omnibus
accuso. Deploro propterea nos omnes, quotquot rebus illis sponte
aut vi, in totum, vel ex parte interfuimus, qui cum loqui possemus,
tacebamus tamen, & metu sermonem reprimebamus.* Subdit
Caryophilus: *Ille*, nempe antiquior, *ante excidium
Orientalis Imperij cessit e vita, hic captam vidit Constantinopolim,
ille nunquam sacris initiatus obijt, hic Patriarchatu accepto,
& mutato nomine dictus fuit Gennadius.* Hæc omnino temere
asserta probare debuerat Caryophilus. Quanto cautius
alibi in re obscurissima locutus fuit. Ἦν δ' οὗτος ὡς
ἔοικε συνήθης, ἢ καὶ μαθητὴς Μάρκου τοῦ Ἐφέσου. *Erat autem hic,
vt videtur, familiaris, siue etiam discipulus Marci Ephesij.* Sic
cum ait, Scholarium antiquiorem Constantinopoli rogatu

Grego-

Gregorij Protoſyncelli, deinde Patriarchæ complura Marci Epheſij argumenta contra Spiritus ſancti a Filio quoque proceſſionem valide confutaſſe, ſed interea eo vita functo Beſſarionem reliqua Marci Sophiſmata diluiſſe, nullo probatorum Scriptorum dicto confirmata; eludit nos in alea, & ſomnos narrat; vt ex ijs, quæ dicemus infra, cum de illo Georgij opuſculo contra Marcum ſermonem habebimus, manifeſtum erit.

De illis inter me, & Caryophilum conuenit, duos fuiſſe & eodem tempore, Georgios, Scholarios vtroſque cognomento, non indoctos, neque ineruditos, veruntamen non vno animo, nec eorundem defenſores, ſed ſententijs, & voluntatibus diſcordes. Hic Latinos, ille Græcos ad extremum vſque ſpiritum oppugnauit. Bene. Quo ad cætera non aſſentior Caryophilo. Scholarius, qui Græcorum cauſam egit, inglorius abſque vlla Patriarchatus dignitate, & forte ante exciſum Byzantium, Monachi tantum habitu Georgium in Gennadium commutans, fato functus eſt. Habeo ex titulo Syntagmatis Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου τοῦ ὕστερον γενομένου Γενναδίου Μοναχοῦ. *Georgij Scholarij, qui demum Gennadius Monachus factus eſt.* Nulla hic Patriarchæ dignitas: quam nec ipſe, nec poſt illum exſcriptores operis, ſaltem pro dignitate Syntagmatis, & nomen adeo carum, quo, poſtquam inditum illi ſemel eſt, adeo delectatur, vt nunquam in poſterum alio, quam ipſo publice, vel priuatim compellari, & ſcribi, Georgij obliterato, voluerit, ſiluiſſent. Hinc ſcripta illius omnia poſt Patriarchatum ſub Gennadij Scholarij nomine, nulla Georgij facta mentione, innoteſcunt: quod aliter in Syntagmate cernitur, cui primum, & præcipuum Georgij, Gennadij tanquam minus notum præfigitur. Scripſit ante Patriarchatum initum Syntagma illud. Falſum. Monachus enim non potuit, niſi poſt Patriarchatum collatum fieri, cum ante e laico in dignitatem illam euectus

N ſit.

ſit, Quare ſi Monachus, ergo iam fuerat Patriarcha: ſi a Monachus, quam Patriarcha; ergo alius a Scholario Catholicæ Doctrinæ aſſertore. Nec alium fuiſſe exiſtim quam quem Corteſium Scholarium in alijs operibus man ſcriptis Codices indigitant, & Presbyterum; niſi tertiu Scholarium adſtruere volumus, & ad quem Marcus Ephe ſius Epiſtolam contra ritus, & Sacrificia Romanæ Eccleſi direxit, perpetuum Florentinæ Synodi hoſtem; quod e Leonardi Chij Epiſtola de expugnatione Conſtantinopoli tana manifeſtum fit; nec tacuit Chalcocondylas lib. 6. cuius verba conſideranda veniunt; Μάρκῳ τε τῷ Ἐφέσου ἀρχιερεῖ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τιθεμένῳ τῷ τῶν Λατίνων δόγματι τὸ παράπαν, καὶ Σχολαρίῳ τῷ τότε παρ' Ἕλλησι τὰ ἐς σοφίαν διαδοκιμοῦντι. *Marco Epheſio Epiſcopo, ne quidem ab initio Latinorum dogmati conſenſum præſtare volenti, Scholarioque tunc temporis doctiſſimo.* Male ergo Interpres; *Nam Marcus Epheſi Epiſcopus, & Scholarius Græcorum doctiſſimus ne quidem ab initio Latinorum dogmati conſenſum præſtare voluerunt.* Quæ cum non animaduertiſſet Iacobus Pontanus in cap. 9. lib. 4. Hiſtoriæ Cantacuzeni, varia comminiſcitur. Neque enim iſte Scholarius in Italiam venit, neque conſenſum præſtitit, alias Chalcocondylas aperte mentiretur. Ducas in Hiſtor. Byzantina cap. 36. de diſſidijs inter Græcos antequam vrbs a Turca vaſtaretur, Τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὸν ἐπὶ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου τοῦ πρὶν Γεωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσωμεν. *Tum eorum Schiſmatici ad Pantocratoris Monaſterium currunt. Gennadium, antea Georgium Scholarium nuncupatum adeunt, conſiliumque ab eo, quomodo ſe gerere debeant, petunt.* Vides hunc Scholarium Schiſmaticum poſt Concilium Florentinum, ante captam Conſtantinopolim iam Monachum factum, in cella, ac Monaſterio Pantocratoris a Schiſmaticis conuentum? Qui id ait, ea ipſa ætate florebat, & mentiendi nulla cauſa eſt. Georgius, qui in Concilio fuit poſt captam Conſtantinopolim, cum adhuc eſſet ſecularis, Patriarcha-

tum

tum ascendit. Extrica tu, qui vnum vtrumque esse contendis, si potes. Et vt tandem euidentissima ratione rem firmem, Scholarius iste Romanæ Ecclesiæ perduellisque, ne in Concilio Florentino fuit, neque adesse potuit, infirmitate oppressus: qui postea Monachum induens, & sub eo habitu etiam post Concilium vnionem illam Florentinam summopere obiurgans, multum cum Latinis conflictatus est: Quod de Catholico Scholario, qui cum Imperatore Florentiæ fuit, & nonnisi cum ipso Patriarchatu, semper antea laicus, Ecclesiasticis initiatus, male asseritur. Manifestum itaque est, non Scholarium Patriarcham, sed alterum Monachum à Patriarcha diuersum, conuitium Ecclesię Latinę fecisse. Non ex me ista profero. Testis ipse Scholarius suæ conditionis statum probet. Mesazon Imperatoris gener dignitate Magni Ducis, & cognomento Notarę celebris, cum Concilium in Italia ageretur, ad Theodorum Carystenum, qui cum Imperatore Synodo intereratque, pleras Epistolas dederat, aliasque multo plures familiarissime, & eodem tempore ad Scholarium, ab Imperatore ipso disiunctissimū; cui respondens Scholarius, scribit Epist. 1. Ἴσως ἐπειδὰν ὁ βασιλεὺς ἐπανήκῃ, καὶ δὴ μοι προσαγορεύειν ἐκεῖνον. δίκαιον γὰρ ἅπαξ, ἂν ὁ Θεὸς ἐθέλῃ, τούτου δεήσομαι, ὅτε καὶ πείσεις τὸν πάντ' ἄριστον βασιλέα. *Fortaße, vbi Imperator redierit, tua intercessione eum alloquar. Neque enim iniusta, si Deus dederit, ab illo petam. Quando omnium optimo Imperatori persuadebis, &c.* Qui expectat reditum Imperatoris, cum Imperatore non est. Præterea Catholicus, plurimi ab Imperatore pendebatur, vt ex actis Concilij satis colligitur: Schismaticus dum hæret, & colloquia Imperatoris, aliorum opera sibi procurat, parum virtutis, parum animi, parum etiam neruosum habuisse, vilemque apud Imperatorem se fuisse demonstrat. Sed qui potuit graui morbo, tantum ope diuina pellendo, impeditus, in Italiam adnauigare? Scholarius est, qui loquitur eadem Epistola: Τῷ ἐνὶ· μόνῳ δὲ τῷ σώματι ἐνοχλοῦμαι διὰ τὴν νοσηλείαν, ἧς οὐκ ἔστι

μηχανὴ θαύματος ἄνευ ἀπαλλαγῆναι. *Et vna tantum co-
ris intemperie laboramus, cui sine miraculo mederi haud facile
rit*; Ideoque in secunda ad eundem Epistola gratias ag
quod de medico sibi prouiderat; Σὺ γὰρ ἤδη καὶ ὥσπερ ἡ
μαντευόμενος χρείας, φθαίη τὴν αἴτησιν, καὶ τὸν ἰατρὸν γὰρ ἡμ
ἔπεμψας, πρίν τι παρ' ἡμῶν εἰδέναι σαφῶς, ὃς καὶ λίαν ἡμῖν ἔδοξ
ἐξαρκεῖν. *Tu enim, & nostras praeuidens necessitates, postulata
anteuertis: medicum enim nobis misisti, antequam a nobis certio
redderetis, qui nobis maxime idoneus visus est.* Quid plura.
Adhuc Byzantium sub Christianis Imperatoribus stabat
& ipse, nescio, an vitæ pertæsus, an gloriæ flagrans cupiditate, Monachorum albo ascribitur, Georgijque nomine omisso, Gennadij sibi adsciscit. Hinc Epistola 8. scribi cœptum, Γεννάδιος ἐλάχιστος ἐν μοναχοῖς, *Gennadius minimus Monachus*. Et Notaras rescribit, Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν μοναχοῖς, καὶ λογιωτάτῳ διδασκάλῳ τῷ ποτὲ Σχολαρίῳ. *Venerabilissimo Monacho, & eruditissimo Magistro quondam Scholario*. Quod etiam magis, ac magis confirmatur ex Historia Ducæ pag. 154. Τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὲ Γεωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ. *Dum qui Schismati adhærebant ad Monasterium Pantocratoris accedentes, in cella Gennadij, qui antea Georgius Scholarius nuncupabatur, illi dicebant*. Et, quod magis animaduersione dignum est, Monachorum quoque curam in se recepit, cui postea renunciare coactus, ad Athum montem se contulit, vt idemmet asserit Epist. 9. Ἐπεὶ καὶ τῆς μονῆς, ἧς ἤδη τὴν ἐπιμέλειαν ἐστέρξαμεν μετὰ τὴν ἀρχὴν, λογισμοῖς θειοτέροις κεκινημένοι, ἀλλὰ νῦν τῷ δεδωκότι ἐκείνην, καὶ δυνηθέντων πάνυ λαβεῖν, εἰ πάνυ τοι τοῖς ἡμετέροις συμφωνούντων σκοποῖς, ὑπερῷον τινὶ δεξαμένοις συνέθημεν, δεῖ τὸ δεῖν μᾶλλον ἰδιοπραγμονεῖν, καὶ τὴν ψυχὴν καθαίρειν, καὶ ἀνάγειν πρὸς ... τοῖς ἀπλανέσιν ἐκ Θεοῦ φωτισμοῖς, καὶ τῆς ἡσυχίας τῆς ἀρχαιοτέρας ἐκείνων, καὶ τὴν μικρὰν ἐκείνην παρρησίαν ἀμέμπτως ἐφιέμεθα. Et infra; ἀλλ' ἐμέ γε οὐκ εἰς μακρὰν Ἄθως δέξεται.

Quan-

Quandoquidem, & Monasterij, quod ipse minime ignoras, curam in nosmet initio suscepimus, diuinis seruientes afflatibus. Veruntamen cum illis, qui Monasterium tradiderant, & precibus nos iteratis ad illud suscipiendum compulerant, cum nostris cogitationibus non concordarent, nosque eorum conatus, tanquam cœlestem tesseram suscIperemus, nos scilicet priuatam vitam viuere, animumque purgare, conarique infallibilibus Dei illuminationibus, vetustiorum illorum adhortamentis manuductos, ad excelsiora promouere, pusillum illum fastum inculpate neglex imus. Et, sed me non multo post Athos excipiet. In Epistolis item, quas Monachus scripserat, licet habitum mutarit, naturam tamen suam haud vincere potuit, vt in Romanam Ecclesiam, quam semper contumeliose lædit, odium sibi insitum aliquo modo ex animo euelleret. Hic ergo factus Hegumenus, renunciat dignitati, & a vulgo, ac scena, vt ita dicam, in secreta sui domicilij se reuocat, & secum viuit, & plane in Monasterium Batopædij, si nos Syropulus tuus non fallit, Sect. 12. cap. 3. in quem inter alios Synodus Constantinopolitana suffragia dederat, vt promoueretur in Patriarcham, cuius Imperator Ioannes, cum perquam optime teneret animum in Latinos infestum, vna cum alijs reiecit; Καὶ ἐξελέξαντο τὸν Τραπεζοῦντος, τὸν Κυζίκου, καὶ τὸν προηγούμενον τοῦ Βατοπαιδίου, τὸν ἱερομόναχον κῦριν Γεννάδιον. ἐδέξατο οὖν ὁ βασιλεὺς τὰς ψήφους, καὶ οὐκ ἀπεδέξατο, ὅτι οὐ τεθείκασι τὸν Ἡρακλείας. Tu vertis, *& in hac tria nomina consenserunt, in Trapezuntium, Cyzicenum, & Batopadij præfectum Hieromonachum Dominum Gennadium. Et delata suffragia cum Imperator in manum accepisset, omissum Heracleensem indigne tulit.* Et sic ex tua Græcæ linguæ, & Monastici instituti inscitia, historiam satis apertam, & prælucidam more tuo densis tenebris præstringis. Nondum enim, quid sit προηγούμενος, calles. Id nominis addicitur Monacho, qui antea Præfectus cum esset, siue Hegumenus, & Monasterij moderator, ac gubernator, deposita dignitate aliorum se ditioni, ac dominationi submittit,

mittit, quem non incongrue dixeris. *Ex præfectum*. Tu h… tua versione, qui præfectus non est, præfectum facis, … historiam tui Scholarij putide obcæcas. Ante namq… Græcorum reditum in patriam hic Scholarius renuncia… dignitati, sacra vero mysteria celebrandi facultatem re… nens. vti Sacerdos Hieromonachus dicitur, & [illegible] *ex præfectus*, vocatur a Syropulo, & [illegible] Mont… Achi Monasterium esse discere poteras ex Bellonio, &… Rutgersio, & alijs.

Quomodo ergo Scholarius Catholicus erit Patriarcha… Schismaticus? Monachum mihi a Patriarcha, *Concilio* adhærentem ab eo, qui in Concilio non fuerat, seiunge, & euidentissime contra Caryophilum conclude, Scholarium Schismaticum nullo modo Patriarcham fuisse: eum qui in Italia fuit, non ante excisam vrbem fato occubuisse, sed adhuc superstitem in Imperij Othomanici exordio, vna omnium sententia ex laico Patriarcham electum: Scholarium alterum prius Monachum factum, continuo Schismati inhæsisse, qui nec Patriarcha fieri potuit, cum non ex laico, sed ex Monacho, & Monachorum ex præfecto, in Patriarchatum ipsum, contra Scriptorum omnium fidem, gradum fecisset. Scholarius porro, qui semper virtute, & doctrina sua præsidio Latinis contra Græcos fuit, præceptorem habuit Matthæum Camariotam, si fides vlla habenda est Maximo Margunio Epistola ad Dauidem Hoeschelium, Synopsi Matthæi Camariotæ Rhetoricæ præfixa: quod tamen falsum esse ex ijs, quæ narrat Theodosius Zygomala Epist. ad Martinum Crusium manifesto colligitur, magisque alius ineptior, qui ait eundem præceptorem fuisse Gennadij Scholarij postquam ille Patriarchatum inierat, cum Græcorum Imperatore in Italiam veniens, Concilio interfuit, & rogatus sententiam, licet ipse laicus esset, Patriarcha Constantinopolitanus fit, & mutato nomine Gennadius dici voluit, & quemadmodum

antea

antea Patriarchæ, in eorum consecratione ab Imperatoribus Christianis, ita ipse a Turca excipitur. Phranza lib. 3. cap 19. Historia Politica, Malaxus in Historia Ecclesiastica. Quinquennium præfuit, & aliquot menses, & tranquillæ vitæ, ac quietis studio Patriarchatu se abdicauit, & in Monasterio Prodromi in Monte Menœcei prope Serras sito vitam posuit. Genebrardus Chronologiæ lib. 4. in Nicolao V. nescit; *An is sit Gennadius Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus, qui Synodo Florentinæ interfuerat, & pro Latinis contra Græcos de Capitibus quinque scripserat e Græcorum Patrum testimonijs, nullo tamen euidenti argumento, si bene sapio*. Scripsit inter alia varias Orationes, Primam ad Synodum Orientalem Florentiæ; *De pace, & ferendo Patriæ auxilio*. Secundam, *de facienda vnione dogmatica, quæ præsenti rerum statui esset profutura*. Tertiam, *qua impedimenta pacis tolluntur*. Quartam, *in qua exponuntur, per quæ pax huiusmodi perfici possit*. Editas Romæ Græce, & Latine cum Concilio Florentino, Interprete Ioanne Matthæo Caryophilo. Earum aliquas in Ruthenam linguam versas, Ioanni Basilio Magno Moschouiæ Duci Posseuinus, vt ipse narrat in Apparatu, obtulit. Argumenta Orationum non ab alio quam ab ipso Scholario petamus ex Concilij Florentini Sess. xxv. Ἧς μὲν γνώμης γέγονα, καὶ εἰμὶ περὶ τὴν προκειμένην τῆς ἑνώσεως ὕλην, ὁ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν ταύτην σύνοδον χθὲς ῥηθείς μοι καὶ πεμφθεὶς λόγος δηλοῖ. ἐν ᾧ πρός τε τὴν ἕνωσιν, καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πραγμάτων τοὺς ἱεροὺς τούτους προεξετρεψάμην πατέρας. μαρτυροῦσι δὲ καὶ τὰ δύο βιβλία, ἅπερ πρότερον συντεθεὶς νῦν ἐγχειρίζω τῇ παρούσῃ συνόδῳ, ὧν τὸ μὲν ἐστι συμβουλὴ περί τε ἑνώσεως καὶ τρόπου αὐτῆς, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ταύτην ἁρμόττει τὴν ὕλην. τὸ δὲ περὶ τοῦ ζητήματος πραγματεύεται, σκοπὸν ἔχον δεῖξαι τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας συμφωνοῦντας ἀλλήλοις, οὐ λόγοις ἀνθρωπίνοις, οὐδ' ἀποδείξεσιν, ἀλλὰ ῥητοῖς τῆς ἱερᾶς γραφῆς, καὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν. ἅπερ δύο βιβλία φαῦλος μὲν ὢν ἐγώ, καὶ παντάπα-

τὰ πᾶσιν ὀρθῆς, καὶ σοφίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ, καὶ γνώσει καὶ πᾶσιν ὁμοῦ. καὶ τὰ ἑξῆς. Et, καὶ ἔσονται ταυτὶ τὰ βιβλία, τοῦτο μὲν ἐναργὴς καὶ διηνεκὴς ἀπόδειξις τῆς ἐμῆς διανοίας, τοῦτο δὲ πληροφορία τὶς ἱκανὴ, καὶ βεβαίωσις περὶ τῆς τῶν διδασκάλων συμπνοίας, καὶ συμφωνίας πάσῃ χριστιανικῇ καὶ ἀφιλονείκῳ ψυχῇ, ἑτοίμου ὄντος μου, καὶ αὐτοῦ Θεοῦ χάριτι λόγον ἀποδιδόναι τῷ βουλομένῳ λαβεῖν περὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων. *Quam ego quidem habuerim, & nunc habeam sententiam de proposita vnionis materia, indicat sermo a me vtcunque compositus, & huic nostræ sanctæ Synodo oblatus, quo sacros hosce adhortabamur Patres ad vnionem, & auxilium rebus Constantinopolitanis ferendum: testantur etiam duo Libelli, quos antea compositos, nunc præsenti Synodo trado. Quorum alter consilium dat, vt fiat, & quomodo fieri debeat vnio, & exponit quidquid aliud ad hanc materiam spectat: alter vero quæstionem ipsam tractat, estque illi scopus ostendere, Doctores Ecclesiæ inter se concordes esse, non rationibus, ac demonstrationibus humanis, sed Sacræ Scripturæ, & Doctorum eorundem sententijs; Quos duos libellos exilis ego quidem, ac tenuis, & eruditione, & scientia, & prudentia, & omnibus plane, &c.* Et; *Eruntque hi libelli, & sensus mei euidens, ac perpetua demonstratio, & satis aperta declaratio consensionis concordiæque Doctorum, qua satisfactum erit omni Christianæ, minusque amanti contentionum animæ: me ipso quoque parato, gratia diuina fauente, ad reddendam volenti cuilibet rationem de omnibus, quæ inibi scripta sunt.* Nec alio respexit Marcus Ephesius; Καί τις τῶν ἡμετέρων ἐπεχείρησε λέγειν, ὡς καλὸν ἐστὶν τὴν εἰρήνην ἀσπάζεσθαι, καὶ τοὺς ἁγίους συμφώνους ἀποδεῖξαι πρὸς ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ δοκῶσιν οἱ δυτικοὶ τοῖς ἀνατολικοῖς ἀντιφθέγγεσθαι. *Et quidam ex nostris aggressus est dicere; Bonum est pacem amplecti, sanctosque inter se consentientes demonstrare, ne videantur Occidentales contraria loqui Orientalibus.* Ad quem Iosephus Methonensis; Συνηγόρησε δ᾽ αὐτῷ καὶ Σχολάριος ὁ σοφὸς, ὃς καὶ λόγους τρεῖς ἐξέθετο περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ τοὺς ἁγίους ἀνατολικούς τε καὶ δυτικοὺς ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις μάλα γενναίως συμφωνοῦντας ἀλλήλοις ἀπέδειξεν. *Cuius sententiam Vir doctus*

Scholarius confirmauit, qui tres etiam Orationes de vnitate Ecclesiastico edidit, quibus Sanctos Orientales consentire cum Occidentalibus præclare admodum demonstrauit. Et tandem non est, quod tempus conteramus in litibus, Creyghtone. En hic est ille, qui litem dirimet. Tu supra de Syropulo dixeras; *fidem ei omnem deesse necessum est, qui Syropuli integerrimis narrationibus detractum iuerit.* Præclare. Sino sic habere. Ergo Orationes istas, minimum primam, Scholarius scripsit. Vnde hoc arguo? ex tuo Syropulo Sect. 3. cap. 6. Τότε δὲ καὶ ὁ διδάσκαλος ὁ Σχολάριος λόγον ἀνέγνω συμβουλευτικὸν, ὃν ἔφθασεν ἤδη συγγράψας σοφῶς ἄγαν καὶ συνετῶς, ὃς καὶ ἐπῃνέθη παρὰ πάντων ὡς ἄριστα συγγεγραμμένος. *Tandem, & Doctor Scholarius orationem in genere deliberatiuo, quam antea conscripserat sapienter, & docte, & vti optime conscriptam omnes laudarunt.* Lege reliqua, & confer. Negas egisse ad Synodum Græcorum Scholarium? *fidem tibi omnem deesse necessum est, qui Syropuli integerrimis narrationibus detractum is.* Ais? Ergo insaniebas, cum scriberes Georgij Scholarij Oratiunculas, *fictas te putare, & Latinorum quorundam commenta, qui Græcum illud nomen ementiti, vniuersæ genti Orientalium infamiam inurere, & causæ suæ gloriam parare plus æquo appetebant.*

Scripsit etiam *pro Concilij Florentini quinque Capitibus*, in eius Definitione decretis, *Apologiam*, editam sæpius Græce, & Latine Fabio Beneuolentio Senensi interprete, & vernaculo Græcorum sermone, Interprete Ioanne Matthæo Caryophilo. De huius voluminis lectione Nicolaus Maioranus, eodem Beneuolentio referente, Melfitensis Episcopus dicere solebat. *Ego quinquaginta annos in famulatu huius sacræ Sedis, & Pontificum vixi, eosque ob innumera in me merita colui semper, vt debui; at nulla alia re magis ad eorum cultum sum accensus, & inflammatus, quam ex huius voluminis lectione.* Hinc Beneuolentius affirmabat, Curiæ Romanæ dignitatem ab alijs miris præconijs fuisse celebratam: nam

Nicænus Bessario, & Trapezuntius Georgius de primatu Petri lectu dignissima condiderunt, paucis ea quidem cognita, sed luce, ac Sole dignissima: verum eos longo interuallo ab eloquentia Gennadij abesse. Is hunc librum in Vrbe Constantinopolitana videtur conscripsisse, paulo post direptionem eius sub Mahumete Turcarum Imperatore. Opus hoc aureis centum se coëmisse Cardinalis Sirletus testatus est. Liber itaque optimus, & Christianæ Reipublicæ aduersus hostium calumnias tam proficuus magno plausu post editionem exceptus non tantum propter argumentum tam commodum, & rerum pondera, sed etiam ob Scriptoris sapientiam, & dignitatem, qua nulla alia in Græcia aut grandior, aut excelsior, maximo apud omnes in pretio habitus est. Quid æqui rerum æstimatores senserint, non hic referam. Tantum dicam, de Auctore huius libelli nunquam eos hæsitasse. Ita Baronius, Bellarminus, Posseuinus, Coccius, innumeri alij Catholici; Hæretici, Græci etiam ipsi omnes vno ore Gennadio nostro tribuerunt; qui cum illius doctrinæ impetum sustinere non valerent, genuinum Auctoris nomen non negant, affirmant tamen illa scripsisse amicum Synodo, postea hostem factum mutasse sententiam, & contrarium scripto tradidisse. Hoc lubens Græcis concesserim, dummodo certum mihi determinent tempus, quo ea scripserit, vt inde possim assequi, quemnam ex illis primum, quem posterius edidit; an qui pro Græcis est contra Latinos, an vero qui pro Latinis contra Græcos? Quod cum ipsi non satis tuto enunciare valeant; qua dictorum constantia dicunt, prius pro Latinis scripsisse, deinceps mutata sententia in Latinos pro Græcis laborem suscepisse? Nonne potuit oppositum esse, vt primum pro Græcis, postea pro Latinis dictarit? Sane quidem Scholarius, de quo queritur Ephesius, prius cum Græcis concordat, tum eorum opinione repudiata, Latinorum doctrinam excepit, & tutatus est. An

non

non & huic Gennadio quinque Capitum Auctori hoc idem potuit contingere, vt inde non incommode arguatur, eum Græcorum sententia vti falsa reiecta, ad Latinorum vti veriorem, studio singulari agnitam, animum applicasse? Non negabunt, puto. Sin minus, illius scriptionis certum tempus designent, ne ineptire videantur.

Arcudius, & Caryophilus, Græci ambo, literis sacris profanisque excultissimi, scriptisque pro Ecclesia Catholica celeberrimi, ille de Concordia lib.1.cap.3., hic in Præfat. ad hunc Auctorem, aperto marte negant, argumentisque nituntur ostendere, alium esse huius Voluminis parentem; & quasi victoriam reportassent, triumphantes, hominem abigunt, nomen delent, & alium, cui opus vindicent, ardenter perquirunt. Hinc liber adeo vtilis, nomine mutilus, veluti e putri natus, sine vlla proprij parentis auctoritate inter hominum manus vilescit. Opus hoc Defensionis quinque Capitum, Caryophilus ait, nullo modo elaboratum est a Scholario Gennadio Patriarcha, qui fuit perpetuus Florentinæ Synodi hostis; quod etiam a Chalcocondyla testatum antea dixerat; nec ipsi etiam posse attribui, quod is nullo Sacerdotio functus ante captam Constantinopolim excessisset: huius autem operis scriptor Sacerdos fuisse videtur, deploratque Constantinopolitanam cladem. Addit, falsum auctoris nomen deprehendere non fuisse perdifficile, sed verum substituere, vaticinantis esse potius, quam vera, ac certa dicentis. Cum in secundo capite, de Nicephori Callisti Xanthopuli Lectionibus, quæ cum Triodio Græcorum editæ sunt, & ieiuniorum diebus legi solent, tradit, non recitari Constantinopoli, sed a quibusdam intrusas in hac ciuitate, & plerosque, Cretæ Vrbem eum intelligere, cum ciuitatis nomen non exprimat, asserere. Præterea in quinto Capite reprehendens eos, qui se aiunt, obedientiam Papæ debitam abiecisse, quod ille peccator sit: *Hæc,*

inquit, *ab ijs per simulationem dici; timentibus iram illorum quibus dicta ciuitas suberat, quod Latini essent. Vera enim causa est, quod Papam pro Haeretico habent.* Et cap. 3. *Quidam Sacerdotuli valde imperiti, & nebulones, & cunctis nostris Insulis magnas effecere turbas, docentes non esse soluenda mortuis iusta per commemorationes, nec esse communicandum cum pijs, & Catholicis Sacerdotibus.*

Ista non sunt tanti, Lector, vt me, aliosque a sententia dimoueant. Vim argumentorum expendamus. Gennadij Patriarchae in Ecclesiam Romanam acerrimum, ac perpetuum odium fuit. Falsum est. Quis id ait? Chalcocondylae aliorumque dicta non de Gennadio Patriarcha, sed de Gennadio Monacho intelligenda sunt. An odium quis excitat in illum, cuius dicta veneratur, & defendit? Gennadius in dignitate summa, dogma de processione Spiritus Sancti etiam ex Filio promouit. Cum esset Patriarcha a Mahumete Turcarum Imperatore de pluribus Christianae Fidei articulis interrogatur, quibus ipse per formam Dialogi respondet, cum de productione personarum agitur: *Duae sunt in diuinis personae productae, Filius & Spiritus Sanctus. Non generat Filius, sed generatur, propterea que dicitur productus: similiter Spiritus Sanctus non spirat sed spiratur, & ideo dicitur productus. Si igitur interrogatus fueris, in diuinis quae sunt personae producentes? responde, duae. Nam Pater generat Filium; & Pater, & Filius spirant Spiritum.* Hic Gennadij libellus Graece, & Latine ab Ioanne Alexandro Brassicano Viennae Austriae 1530. excusus est. Quid hic diceres de Eliae Veielij parum accurato in euoluendis Graecorum libris studio? qui Exercitatione Historico-Theologica de Graecorum Ecclesia hodierna scribit, *Vt vt sit, Gennadius certe in sua ad Mahumedem fidei expositione nullius meminit articuli ex ijs, de quibus cum Pontificijs pugnatum erat.* At non erant, si verum fateri volumus, homini impio, & cribro, vt ita dicam, infideliori, & non ex fide conquirenti, diuinae doctrinae mysteria proponenda, quae

da, quæ tum apud multos, siue perfidia, siue pertinacia in dubium vocabantur, sed tantum indubitata, & penes omnes firmissima, ne Tyranno iniquissimo occasio daretur, vel nostra irridendi, vel etiam calumniando exterminandi. Quid enim putas illum facturum, si contentiones inter Græcos ipsos de illis Capitibus agitatas vel supremis labris insusurrasset? Insultasset probe, & vti ridicula iactitasset. Non sunt omnia primo intuitu profanis, factiosis, & ne genio quidem suo credentibus ingerenda, sed prudenter, carptimque proponenda, vt fecit hic Scholarius, qui certa ad Mahumetem Turcarum Principem, & de quibus nulla erat controuersia scripsit, Turcis alijs alia quoque in Dialogo, in quo, vt vides, processionem Spiritus etiam ex Filio leuiter attigit, cum dixit, duas esse personas producentes Spiritum Sanctum, Patrem, & Filium. His Catholico nostro Scholario etiam post Patriarchatum vna mecum gaude. Quid ergo de malitia Græcorum in Scholario argutatur Posseuinus? Hic idem lib. de Prædestinatione, quem post Patriarchatum Iosepho Thessalonicensi nuncupauerat, Augustinum vltimis Schismaticis nomen exosum, cum Basilio, Nazianzeno, Nysseno, alijsque Græcorum præcipuis Patribus confert, illiusque sententiæ non minus acquiescit, in eius dicta valde propensus.

Hic ante captam Constantinopolim excessit. Falsum est. Qui enim ante Vrbis excidium obijsse potuit, qui post illud quinque & plures annos Patriarcha in ea vitam egit? At ante illud Georgius Scholarius vita functus est. Quid inde? Esto. Georgius obierit. An ille erit Georgius, qui Florentiæ Synodo interfuit? Qui contra Marci Ephesij capita scripsit, Catholicus nempe, imperfecto opere, lectho bono emoritur, & laborem excepit Bessarion. At vnde id habemus, Georgium ante Patriarchatum opus illud aggressum fuisse? Pudet me fallacias struere. In satis an-

tis antiquis Codicibus, vt in ſimili temporis interuallo antiquitas exoptari poteſt, Apologiæ, non Georgij Scholarij, ſed Gennadij Patriarchæ nomen præfigitur.

Dicet Caryophilus, Gennadium Patriarcham ſuperuixiſſe Gregorio Protoſyncello: quomodo ergo Georgius ille Scholarius, qui reſpondit Epheſio, ante Gregorium mortuus eſt, ſi poſt Gregorium contra Epheſium ſcribit? & ante Gregorium mortuum eſſe, palam eſt: nam eo demortuo, nec abſoluto opere Gregorius Beſſarionem exorauit, vt reliqua reſponſionis abſolueret: an potuit mortuus ſcribere? At mi homo illud conſiderandum erat, hunc Gennadium Patriarcham non ſucceſſiſſe Gregorio defuncto, ſed Gregorio adhuc viuente, qui Romæ vitam agebat, & poterat colloqui cum Gennadio Patriarcha, adhortarique eum, vt contra Epheſium ſcriberet, & poſtea demortuo illo, prouinciam ſcriptionis Beſſarioni committere. Quanam ergo ratione Scholarius ille, qui pro Latinis ſtetit, ante exciſum Græcorum Imperium mortem oppetijt? Quomodo nullo Sacerdotio functus, qui Patriarcha fuit? *Huius operis ſcriptor videtur Sacerdos eſſe.* Probe: ante enim Patriarchatum conſecratur Sacerdos. *Deplorat Conſtantinopolis cladem.* An arduum eſt, id fieri a ſuperſtite cladis? Vndenam falſum ergo hoc auctoris nomen Caryophilus deprehendit? Eodem conatu non erit ſane perdifficile in reliquis etiam ſcriptoribus falſum nomen deprehendere. At qua laude? Quo commodo? Si quæras ab eo verum nomen, & indemnitati operi conſulas; non ille ſe haruſpicem ait, neque vatem; exauſpicauit ex cerebro, an redauſpicandum in mentem?

Non multo poſt, qui ſua vaticinia abiudicat ad aliorum coniecturas, neſcio quam ſolide, pedem figit; *Xanthopuli lectiones Byzantij non recitantur, ſed ea a quibuſdam intruſæ in hac ciuitate. Crete Vrbs hac ciuitas eſt.* ἀσυλλόγιστα συλλογίζομεθα. Sed eſto. Sit Creta. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, non

in qua

in qua ego ſcriptor, ſed in qua vos, ad quos ſcribo, habitatis. Et forte librum hunc ad Cretenſes, ante alios Romanæ Eccleſiæ infenſos, vt faſtum & odium eorum comprimeret, miſit.

Ad illud de ſimulatione Græcorum propterea, quod timerent iram eorum, quibus Ciuitates ſubeſſent, *quod Latini eſſent*. Hæc poſtrema falſo Gennadio appingit. Alios alius ſubſtituet: cum tum temporis alibi etiam, & pij homines, & Latinis addicti dominarentur. Conſidera Græciæ ſtatum, quiſnam eo tempore fuerit, & videbis. In Græcia præter Conſtantinopolitanum, & Trapezuntium Imperatores, & Ameras Turcarum, dominabantur Rex Cypri, Magiſter Rhodi, Ianuenſes, Veneti, Naxiæ Dux, Dux Cephaloniæ, & Zacynthi, Deſpota Artæ, Athenarum Comes, & Thebarum, Dominus Mitylenes, Eunij, genere omnes Latini, & vt par erat, Latinorum dogmatum propugnatores;& Caryophilus nobis inter ſolius Cretæ inſulæ limites Latinos concludit? Quid præterea nobis turbas concitat, exturbatis Inſulis? An deſunt vbique Inſulæ, quas Patriarcha Conſtantinopolitanus, ſine alicuius offenſione in Græcia ſuas appellare poteſt? Quare a communi Eccleſiæ Latinæ conſenſu, quidquid ille audeat, ipſe certe non recedam. Illa etenim non temere, ſed rebus bene conſideratis, & doctiſſimorum virorum conſilio ſæpius examinatis res peragit. Neque in iſto negotio diligentiam illius defuiſſe, conſtanter liceat dicere, prudenterque affirmo. Sic ſub Gregorij XIII. auguſto, ac vere in omnes nationes, & Græcos præcipue munifico dominatu, poſt erectum Græcorum Collegium, in quo Græcorum adoleſcentes, exules e Græcia literas, ac feliciores artes vna cum pietate gratis ille imbui voluit, vt inde poſtea alijs, ſed ſuis potiſſimum communicent, cum libri neceſſarij & Græcis vtiles futuri, diligenter conquirerentur, nullus aptior, quam Florentini Concilij Acta, & Gen-

& Gennadij huius pro quinque Capitibus defenſio, & Orationes has Scholarij continens, iudicatus eſt: ideoque varijs Codicibus immani etiam pretio comparatis, examinatiſque, ne fraudi locus eſſet, Acta Concilij, & Gennadij Patriarchæ pro dicto Concilio Commentaria, vt Græci omnes veritatem addiſcerent, elegantiſſimis ipſe typis Græce ſimul euulgat. Sub ea fide per tot annos ab omnibus excepta, lecta, & in teſtimonium ad oppugnandos aduerſariorum errores, veritatemque comprobandam, adducta ſunt. Nunc neſcio qua ratione, contra tot Manuſcriptorum Codicum fidem, & auctoritatem Eccleſiæ a Caryophilo, *falſo ante Gennadio Patriarchæ adſcripta*, aſſeruntur. O mi homo, quis hic fucum facit? Quis fidem fallit? Romę edita ſunt ſeniorum Conſilio, Gregorij XIII. iuſſu. Audi; Ἃ δὴ πάντα εἰς τὴν τῆς εὐσεβείας προκοπὴν, καὶ τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν συντείνοντα, καὶ παμπληθεῖς ὡς πλείστων τῶν τε ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἁγίων πατέρων, καὶ ἐπιφανεστάτων διδασκάλων ἐννοίας, καὶ γνώμας περιέχοντα καταννοήσας ὁ μακαριώτατος ἡμῶν δεσπότης Πάπας Γρηγόριος τρισκαιδέκατος, ἅτε σπουδαίως ἀεὶ τῇ κοινῇ ὠφελείᾳ, καὶ σωτηρίᾳ ἐπαγρυπνῶν, τυπωθῆναι, καὶ ἐκδοθῆναι προσέταξεν. *Quæ omnia cum ad propagandam pietatem, & veritatem dignoſcendam maxime conducentia, plurimas, quam plurimorum Patrum Orientalis, & Occidentalis Eccleſiæ, & præclariſſimorum Doctorum conſiderationes, ac ſententias continentia, cum comperiſſet Beatiſſimus noſter Dominus Papa Gregorius XIII. tanquam qui ſemper ſummo ſtudio communi vtilitati, & ſaluti inuigilat, typis tradi, & publicari mandauit*. Quis eſt, qui falſo aſcribit? O conatus fuiſſes occultius! & o cautius rem pertractaſſes! Non vrgebo vlterius. Falſo iſta aſcripta ſint. Quanam ergo deinceps ſecuritate Acta Concilij eadem auctoritate edita, te iudice, vera eſſe profitebor?

At Græci dicunt, Gennadium, cum pro Synodo Florentina ſcripſiſſet, poſtmodum regreſſum in Græciam, palinodiam cantaſſe, & alium librum contra eandem Syno-

Synodum composuisse. Dicunt Græci; fateor. An ideo verum est? Temere illi dicunt, & falso, quod Gennadij Monachi opus est, Gennadio Patriarchæ ascribunt. Dicunt etiam, Synodum ipsam Florentinam neque legitime, neque secundum Ecclesiastica iura absolutam: stat tamen veritas.

Adnectit Caryophilus; *Huius operis scriptor ad finem primi capitis, & in quinto pariter loquitur non quasi pars ipse Concilij, sed editam, inquit, a Sancta Synodo Definitionem, quam & ipse accepit, amplexatus, & veneratus fuit, & Oecumenicam Synodum secutus est.* Nonne vides Gennadij nostri vestigia non adumbrata, sed expressa? Qui potuit laicus Concilij pars esse? Illis excipienda sunt Concilij decreta, non sancienda. Hic ergo ipse, qui concilio interfuit, nec in eo locum habuit, & post ereptam Græcis Vrbem, multas Insulas sibi obnoxias habebat, scriptor huius voluminis, ne in tanto aliorum consensu nos dissentire soli videamur exstimandus. Tandem vbi vnum tantum dixero, reprimam me. Concilij Florentini, eiusdem decretorum, summa cum grauitate copiaque dicendi, causam egerunt ante alios, quos ipsi vidimus supra, Gregorius Protosyncellus, & Iosephus Methonensis: sed neutri labor hic ascribendus videtur, Caryophilo censore: nam Iosephus stilo vtitur vehementiori, & acriori; Gregorius Constantinopolitanus cladem non vidit: Nec contemnenda sunt, quę ad idem probandum adducit Arcudius lib. 2. cap. 15 Alter ergo huius defensionis auctor quærendus. At quinam melius nostro, idque non leui coniectura, Gennadio? Ipse enim in postremo omnium opusculo, quod in Marci Ephesij argumenta morte imminente conficiebat, morteque raptus conficere non potuit, huiusce pro quinque Capitibus Defensionis mentionem tanquam a se compositæ facere videtur. Namque cum ad Auctoritatem S. Maximi ab Ephesio allatam, responderet, scribit; Οὕτω

γάρ φησιν οὐκ αὖτις ποιοῖ τὸν υἱὸν αἰτίαν τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, καὶ αἰτίαν ἐνταῦθα τὴν πρώτην αἰτίαν δηλοῖ, συνεσταλμένως λαμβάνων τὸ τῆς αἰτίας ὄνομα, οὐκ ἐξαπλωμένως, καὶ καθόσον ἔχει καί τινα τρόπον σημασίας συνεζευγμένον, οὐ κατὰ μόνην τὴν σημασίαν, ἄλλως γὰρ ἀδύνατον αὖ ἦν τὸν Μάξιμον ἀληθεύειν· τὸ γὰρ διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα, συγχωρεῖν, καὶ πάλιν ἀρνεῖσθαι, τὸν υἱὸν καθόλου αἰτίαν εἶναι τοῦ Πνεύματος, καὶ ἑαυτὸν ἀγνοοῦντος αὖ ἦν. οὐ γὰρ ἐπιγινώσκει τὰς ἄλλας τοῦ ἀνδρὸς τούτου μεταλήψεις ἡ τῶν ἑλλήνων φωνή. πρὸς τοῦ καὶ παντάπασιν ἄλογον εἶναι, εἴτις εἰς τὴν μετὰ τὴν διὰ μεταβάλλοι. ἔσται γὰρ καὶ ὁ υἱὸς ἐκπορευόμενος μετὰ τοῦ Πνεύματος, ἢ καὶ τὸ Πνεῦμα γεννώμενον μετὰ τοῦ υἱοῦ, ὡς ὁ ἀνὴρ ἀξιοῖ. περὶ ὧν ἀκριβέστερον ἐν τοῖς εἰς τὸ ζήτημα συγγεγραμμένοις μοι πεπραγμάτευται. *Sic enim, ait, nemo Filium Spiritus sancti processionis causam faceret. Et causa hic primam causam denotat, strictim, non late causæ nomine sumpto, & vt in se quendam significationis modum, non secundum solam significationem, habet: aliter enim fieri non posset, vt Maximus veritatem diceret. Quippe per Filium procedere Spiritum, concedere, rursumque in vniuersum Filium esse causam Spiritus negare, se ipsum ignorantis esset. Neque enim reliquas huiusce Viri acceptiones lingua Græcorum nouit: eoque magis, quod præter rationem omnino esset, si quis præpositionem Per, in Cum, commutaret; Erit nanque & Filius cum Spiritu procedens, aut Spiritus cum Filio genitus, si quis Spiritum cum Filio producere, vt Vir ille contendit, assereret. De quibus in ijs, quæ de hac Quæstione scripsimus, accuratius disseruimus.* Et ab his dissimilia non sunt, quæ in primo capite Apologiæ afferuntur.

Neque illud omitti debet. Theodosius Zygomala Epistola quadam ad Martinum Crusium, ex Epistola Gennadij Patriarchæ de capta Constantinopoli prolixam sane sententiam transcribit, quæ ijsdem verbis legitur in Defensione quinque Capitum cap. vltimo. Ergo idem auctor est illius Epistolæ, & Defensionis: sed Epistolæ est Gennadius Patriarcha, Zygomala afferente; ergo & horum

rum Capitum Gennadius erit. Ergo Gennadius Patriarcha Catholicus fuit. Ergo ille, qui Concilio interfuit. Non ergo discipulus Marci Ephesij perpetuus Latinorum hostis. Et si quid in hac re sapio, more Græcorum posteriorum fraus fuit. Ne enim Gennadius illorum patronus sine titulo, aut dignitate negligeretur, Patriarchatus titulo, dignitatem Libello conciliatum iuerunt. Antiquiora nanque exemplaria, illis ipsis temporibus transcripta, quæ videre pleraque ad hunc diem potui, neque Gennadij, neque Patriarchæ, sed Scholarij tantum, quem doctissimum vocitant, alijsque laudibus onerant, nomine præsigniuntur. Recentissima, & postrema quædam Gennadium Monachum, quædam Gennadium Patriarcham per summum nefas præferunt. Et Codices Londinenses ex quibus editus est, non aliud habuere, præter, *Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου τοῦ ὕστερον γενομένου Γενναδίου μοναχοῦ. Georgij Scholarij, qui tandem fuit Gennadius Monachus.*

Et hoc quidem pro inuestiganda veritate inter Catholicos disceptari poterunt, & mihi Caryophilus gratiam habebit, si, quod ipsum latuit, in medium produxi. Quid ad præuertendam veritatem Critici moliantur, exponam. Andreas Riuetus Critici Sacri lib.4. cap. 19. dum argumento Bellarmini, quo Thesauros Cyrilli ex Gennadio Scholario, qui, Cyrillo in ijsdem libris auctore, Romani Pontificis auctoritatem confirmat, restituere, & comprobare conatur, respondet, Gennadium hunc Scholarium, a Gennadio seniore Patriarcha Constantinopolitano, qui sub Leone Imperatore Anatolio successit anno 458. ait diuersum fuisse. Quod & cœci vident, & tyrones in rebus Ecclesiasticis facillime dignoscunt. Qui enim, qui Synodi Florentinæ partes tutatur, ante ipsam Synodum nongentos octoginta, & vnum minimum annos viuere potuit, & Synodi, quæ nondum erat, causam suscipere? Sed examinemus reliqua, vt ex hoc quoque, quan-

tum criticus iste sapiat, internoscatur. Verba illius sunt: *Nec etiam potuit esse Gennadius ille Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus, qui in Gregorij Florentiæ demortui locum a Græcis suffectus est, reiecto Bessarione, quem Papa creauerat Patriarcham, sed titulo tenus, vt testatur Genebrardus Chronologus lib. 4. anno 1449. Aut si fuit idem Scholarius, certum est resipuisse, cum vna cum Marco Ephesio retraxerit omnes Græcos a Latina Ecclesia, vt scribit Chalcocondylas lib. 5. de rebus Turcicis. Sed nec verum est, aliquando aliter sensisse Scholarium, Græcorum doctissimum, sed eidem Auctori fides habeatur, qui ne quidem ab initio Latinorum dogmati præstare consensum voluisse Marcum Ephesium, & Scholarium testatur: vt valde probabile sit, quæ sub huius Gennadij nomine inter Latinos prodierunt, a Græcis transfugis, a Pontifice conductis fuisse sub Constantinopolitani Scholarij nomine conficta, & ex Thomæ Aquinatis Opusculis aduersus Græcos magna ex parte desumpta.* Perpendanur singula; *Nec etiam potuit esse Gennadius ille Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus.* Hoc sane probandum erat. Quid enim impedit, hominem post Concilium Florentinum viuentem, pro Concilio Florentino scribere, & quam in Concilio sententiam tulerat, post Concilium contra aduersarios, & obtrectatores propugnare? An non potest Riuetus, qui post Caluinum viuit, causam Caluini, cui vehementer deuinctus, vehementer omnia cupit, & vult, contentiose, & vt verius dicam calumniose, peragere? Potuit itaque Scholarius Patriarcha pro Concilio Florentino, cui interfuit, & superstes extitit, scribere. *Qui in Gregorij Florentiæ demortui.* Quis Gregorius iste fuerit, dicat Riuetus. Ego in Actis Concilij Florentini Græce conscriptis, & ab Andrea Sancta-Crucio Latine, Patriarcham Constantinopolitanum nullum alium nisi Iosephum, qui cum Imperatore in Italiam aduenerit, comperio. Quo demortuo, & in S. Mariæ Nouellæ sepulto, nullum alium Græci in Italia, licet id enixe præstolaretur Eugenius Papa,

pa,

pa, Patriarcham elegerunt. Poſtmodum Byzantium regreſſi anno 1440. Metrophanem ex Metropolita Cyziceno Patriarcham Conſtantinopolitanum renunciant. Et deinceps ob ſimultates, ac Græcorum propter vnionem diſſidia, cum nullus Patriarchatum ambiret, Gregorium Meliſſenum, Mammam dictam, catum, & probum virum, & ſpiritualem Imperatoris Patrem, Patriarcham Græci vel inuitum creant, qui ante exciſum Byzantium, & vrbis expugnationem turbini rerum ſuccumbeus ſeſe Patriarchatu abdicat. Et licet Gregorius iſte lib. 3. cap. 3. vt id quoque obiter moneam, a Georgio Phranza Georgius nuncupetur, fortaſſe id vel exſcriptoris, vel Interpretis vitio, & facili lapſu, vel quod vtroque nomine inſigniretur, quemadmodum, & in alijs adnotabamus in Diatriba noſtra de Georgijs, & eorum ſcriptis, factum videtur. Sane ἔκφρασις compendioſa Phranzæ, quæ apud me eſt manuſcripta, eo in loco Gregorium agnoſcit. Τῷ δὲ αὐτῷ τοῦ ἔτους Αὐγούστου διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς φυγὰς καὶ ὁ Πατριάρχης κύρις Γρηγόριος. *Eiuſdem anni menſe Auguſto aufugit ex vrbe veluti transfuga Patriarcha Gregorius.* Tandem expugnata vrbe, ita etiam compellente Turcarum Principe, vt Græci Conſtantinopolim conuenirent, ſicque in deſertam, ac deſolatam Ciuitatem extorres populi remigrantes, ſtabile ſibi domicilium collocarent, Georgius Scholarius, qui Concilio Florentiæ interfuerat, vir ſapientiſſimus ex laico Patriarcha eligitur, qui mutato nomine Gennadius appellari voluit. Quomodo ergo in Gregorij Florentiæ demortui locum ſuffectus eſt Gennadius iſte Scholarius Patriarcha, qui Gregorio Meliſſeno poſt captam Vrbem ſucceſſit? Dicet, ſe Laonicum ſecutum, qui de Leonis Imperatoris vaticinijs tractans, Patriarcham, qui vna cum Imperatore in Italiam abijt, Gregorium vocat lib. 8. Οὔτε τὸν Γρηγόριον τὸν ἐπὶ Ἰταλίας ἀχθέμενον ἐχώρει ὁ πίναξ ἐκεῖνος. *Neque Gregorium in Italiam abeun-*

abeuntem, tabula illa accipiebat. Sed hoc eſt cœco duci nimium fidere, An non dedecet Criticum, qui omnia ſacra profanaque diiudicat, errore alterius, quem debuerat corrigere, & in re potiſſima, labi? Cautior ſane fieri poterat, ſi oculos, cum Laonicum legeret, in occipitio non habebat, animaduerſione illa, quam ibidem margini Conradus Clauſerus, vel alius affixerat; *Is in Actis Concilij Florentini Ioſephus vocatur*. Et certe, ſiue Gregorius, ſiue Ioſephus Patriarcha ille, qui Florentiæ obijt, nuncuparetur, parum rei fauere, quod non ita dixerim in Critico omnia exagitante, videtur: nihilominus cum reliqua non cohæreant, nominis quoque immutatio maximi eſt. Et vt rem expediam, ſiue Gregorius, ſiue Ioſephus ſit Patriarcha Florentiæ demortuus, illud verum, ac indubitatum eſt, Gennadium, ſiue Scholarium Patriarcham, quidquid Riuetus dicat, non ſucceſſiſſe.

Reiecto Beſſarione, quem Papa creauerat Cardinalem. Hoc præter quam quod falſo, maligne etiam aſſeritur. Non ſolent Græci reijcere, quos Papa titulo tenus creat Patriarchas: id nanque eſſet in meſſem alienam, hoc eſt Eccleſiam Latinam falcem mittere. Et Pontifex Romanus, dum iſtis electionibus nihil ipſis de ſuo imminuat, parum illis curæ eſt, ſiue Patriarchas, ſiue Metropolitas promoueat. Hoc in Ægæi maris Inſulis, in quas paſſim Epiſcopi Latini a Romano Pontifice pontificia auctoritate mittuntur, exercentque munia Paſtoralia, gregemque ſibi commiſſum fouent, & dirigunt, Patriarchis ipſis Græcorum, & Epiſcopis, ſeu Metropolitis locorum præſentibus, ſcientibus, & videntibus, nec hiſcere audentibus, perpetuo fit. Et Patriarcham titulo tenus creatum reijcient? Quid ſi dicerem cum Phranza lib. 2. cap. 17. Beſſarionem ab Imperatore, & Synodo poſt defunctum Ioſephum, Patriarcham Conſtantinopolitanum creatum? An ideo Gennadius in Gregorij demortui Florentiæ locum ſucceſſit,

sit, vel Bessario, quem Papa creauerat, reiectus, vel Bessario titulo tenus creatus est? *Aut si fuit idem Scholarius.* Quando etiam ipsi, quæ dixerat non vsquequaque satisfaciunt, sed leuia iudicantur, ad alia procedit. *Certum est, resipuisse, cum vna cum Marco Ephesino retraxerit omnes Græcos a Latina Ecclesia, vt scribit Chalcondylas de rebus Turcicis lib. 5.* Si hac eadem certitudine secta, quam sequitur Riuetus, stabilitur, actum est de ea. Si resipiscere est, ad priorem mentis statum, mutata sententia tanquam ad præstantiorem, vel tutiorem, vel ad meliorem mentem redire, Scholarius certe nunquam resipuit: cum semper in eadem sententia perstiterit. Nanque Scholarius, qui Florentiæ in Concilio sententiam dixit, eidem etiam post Patriarchatum initum ad extremum vsque vitæ spiritum inhæsit; & alter Scholarius Marci Ephesini familiaris, & qui in Synodum non venerat, semper in propagandis Græcorum erroribus verbo scriptoque ante, & post Synodum perstitit. Quare neuter Scholarius resipuit; cum Catholicus semper Ecclesiæ Latinæ dogmata, Hæreticus aduersa, semper Schismati addictus, amplexatus sit: vt fuse supra demonstrauimus.

Falsum quoque est, *retraxisse Græcos omnes a Latina Ecclesia*, cum tum potissimum Græci Ecclesiam Latinam tanquam matrem omnium, & magistram venerarentur, & colerent; alias dissensiones atque dissidia Græcorum inter se pro Concilio Florentino frustra nobis Historici Græci, & Latini proponerent. Et licet deessent cætera, tot pro Latina Ecclesia, & pro Latinorum dogmate a Græcis conscripta volumina satis superque probant, non omnes Græcos ab Ecclesia Latina retractos fuisse. Et cum dictum suum Riuetus testimonio Chalcocondylæ confirmet, verba Laonici afferamus, vt, quantum ipse Græca intelligat, quantum auctoribus imponat, quantum denique illi fidei adhibendum sit, dum aliorum testimonia profert, sani

viri

viri, probique iudicent. Scribit Chalcocondylas lib. VI. Ὁ μέν τοι ἀρχιερεὺς, καὶ σοφῶν τινας ἐπιπέμψαι ἐπὶ Βυζάντιον παρὰ τοὺς Ἕλληνας, ἐς διάλεξιν ἀφιξομένους τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφοῖς, οἳ οὐ προσίεντο τὴν γενομένην σφίσιν ξύνοδον κατὰ τὴν Ἰταλίαν. Μάρκῳ τε τῷ Ἐφέσου ἀρχιερεῖ, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τιθεμένῳ τῷ τῶν λατίνων δόγματι τὸ παράπαν, καὶ Σχολαρίῳ τῷ τότε παρ᾽ ἕλλησι τὰ ἐς σοφίαν εὐδοκιμοῦντι. οὐ μέντοι ἤνυετο αὐτοῖς οὐδὲν, ἐς λόγων ἅμιλλαν ἀφικνουμένοις, ἀλλ᾽ ἀπεχώρουν ἄπρακτοι ἐπὶ Ἰταλίας. *Pontifex Romanus viros quosdam doctos Byzantium ad Græcos misit, vt cum Græcorum sapientibus, qui Synodum in Italiam factam non admittebant, in colloquium venirent, & Marco potissimum Ephesino Antistite, ne quidem ab initio Latinorum dogmati consensum præstare volente, & Scholario ea ætate apud Græcos sapientia celebri. Veruntamen etiam si ad colloquia, & disputationes venissent, nihil efficere potuerunt, sed re infecta in Italiam remigrarunt.* Vbi hic ex Chalcocondyla, Græcos omnes ab Ecclesia Latina retraxisse? Vbi eum resipuisse? Vbi nunquam aliter sentisse? Vbi nunquam Latinorum dogmati consensum præstare voluisse? Sed nec Marcus Ephesinus Chalcocondylæ dicto, Græcos omnes ab Ecclesia Latina retraxit, licet Latinorum dogmati nunquam consensum præbuerit. Et quod de Marco Ephesino Chalcocondylas tradit, tu adeo incaute, ne dicam maligne, Scholario appingis, mi homo? Imo ex alijs Scholarium hunc in Concilio Florentino adfuisse, nunquam probabis: nunquam Latinorum dogma comprobasse, sed perpetuum illius hostem fuisse, qui tamen non dicetur resipuisse. Idque ex Chalcocondyla haberi, quod tu ex te dicis, nemo videt. Perpende illius verba, si sapis. Dices, te Interpretis Latini oscitantia deceptum. Et id est sapere scilicet, imo Criticum agere: Sed quem? nolo ipse dicere. Libentius ex te audirem. O male sartam tectam censoriam virgulam, similium testimoniorum fulcro nixam, & vibratam! Expers Græcarum literarum,

rum, an non commode poterit de Auctoribus Græcis, & Ecclesiæ Patribus iudicium proferre, spuriaque a genuinis secernere?

Vt valde probabile sit, quæ sub huius Gennadij nomine inter Latinos prodierunt, a Græcis transfugis, a Pontifice conductis fuisse sub Constantinopolitani Scholarij nomine conficta, & ex Thomæ Aquinatis opusculis aduersus Græcos magna ex parte desumpta. Sed cum neque certum sit, Scholarium scripsisse, neque verum, aliter aliquando sensisse, vt iam probauimus, imo oppositum magis pateat, certumque ac verum sit; sequitur, probabile haud esse, sub huius Gennadij nomine a Græcis transfugis conficta, ac diuendita esse, quæ sub huius Gennadij nomine circumferuntur; & satis maligne, ac calumniose vtrosque, & Græcos Catholicos, & Romanam Ecclesiam lædi. Nunquam enim Latina Ecclesia pro suo dogmate confirmando falsis hisce adminiculis vsa est, cum satis aliunde dogmata sua firmet, eaque corroboret. Neque Græci, ab eadem Ecclesia veritatem edocti, similia ediderunt, qui sincere, ac libere veritatem dogmatis e Patribus Græcis, & Latinis stabiliunt. Neque opuscula ipsa inter Latinos prodierunt, sed inter Græcos nata iisdem temporibus, quibus eorum parentes asseruntur vixisse, vt ex scriptura ipsa, charta, alijsque non contemnendis manifesto euincitur, e Græcia per Græcos ipsos in Latium aduolarunt, quæ Latina Ecclesia omnium magistra, falli nescia, & fraudis aduersaria, veluti auctorum, quos præ se ferunt, legitima pignora approbata exosculata, tanquam indigna, quæ tandiu in veritatis noxam laterent, publicauit, atque omnium manibus teri voluit, vt veritas dogmatis, etiam ab exteris confirmata, ac stabilita, magis ac magis innotesceret. Falso ergo afferit, *ea inter Latinos prodijsse, & a transfugis Græcis confirmata*, quæ Græci ipsi etiam Schismatici, & a Latinis alieni, vti genuina illorum agnoscunt, nec negant ab Auctoribus ipsis,

ſub quorum nominibus veneunt, conſcripta; quamuis dicant, hos eoſdem poſtea ad ſaniorem mentem reuerſos, contraria euulgaſſe.

In planiſſima hac, nec non amœniſſima campi area Creyghtonus ſuper ſpinas incedit; *Ita ab iſto fingitur Latino, quiſquis ille fuit, tanti nominis plagiario, tres Orationes bene longas, durante adhuc Synodo ſuis explicaſſe, ſi quam prolixæ ſunt, tam eſſent neruoſæ, & tam rerum abundantia quam menſura verborum exurgerent.* Si vel ſola aſſeueratione res, quæ nuſquam ſunt, procrearentur, abſque dubio iam & Latini eſſent plagiarij, & ementitis nominibus, quidquid eſt Latinorum cauſam tutatum, etiam ſi a Græcis ſcriptum eſſet, ſub Græcorum aſſerto nomine, Latina fraude confictum eſt, & ſola, cuiuſcunque modi ſit, ſcriptione chirographa contexerentur. Et quid erit magno conatu magnas nugas dicere, ſi hoc non eſt? Sed dum cum hominibus intelligentiæ participibus decertatio eſt, non nudis verbis attenditur, ſed argumentis, & rationibus concertatur; quod abeſt quam longiſſime a Creyphtono. Georgius Scholarius tot alijs Commentarijs, illiſque ſermone omnium percelebratis, orbi effulget, & tu *Reſponſionem* ad vnam Epheſij Epiſtolam, vel eo ſolo nomine, quia Pontificijs fauet, & vnionem vrget, explodis? ſed non ſcripſit. At ſcripſiſſe, Codices innumeri Manuſcripti vociferantur, & doctiſſimi alij viri clamitant. Sed Latinorum illa figmenta ſunt. Hoc nondum probatum eſt. Id dicit Creyghtonus. Dictum ex Oraculo non eſt. Nec Creyghtonus eſt ſpectatæ integritatis Vir, neque vlla literatura cognitus, nec res fluunt ad voluntatem illius. Quid enim vetat, cum & alijs ſcriptis id argumentum pertractauit, has quoque Orationes compoſuiſſe? Et pertractaſſe ſatis indicant ἀντιῤῥήσεις, quas ille contra Nilum Cabaſilam euulgauit, & quarum ipſe meminit, argumentis Marci Epheſij contra Latinos reſpondens; Χάριν δὲ

τῷ

καὶ ὅτι καθάπερ ἀσθένειαν μόνῳ τῷ σῷ ἐπιχειρήματι, καὶ τῷ τούτου συμπεράσματι συνεῖδες, καὶ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο τοῦ Καβάσιλα συνῆψας ἐνθύμημα, καθάπερ ἐπεισόδιον τοῖς σοῖς αὐτὸ ποιησάμενος, περὶ ὅπερ ἐκεῖνος πολλὰ μόγησεν, τοῦτό σε μόνον ἴσως ἐξαιτιάσεται πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅτι τοῖς ἐκείνου τὰ ἐκείνου συνάπτεις. ἐκ γὰρ τῶν ἐκείνου καὶ τὰ σὰ τυγχάνειν δοκοῦντα εἴληπται, συνθήκη μόνη, καὶ φράσει, καὶ ἴσως οὐδενὶ βελτίονι διαφέροντα. ἀλλ᾽ ἡμεῖς ὅτι τε εὐκαίρως συνῆπται, καὶ ὅτι πρὸς ἐκεῖνον χωρὶς ἀπολελογήμεθα, περιττὸν ἡγούμεθα νῦν τὴν προσθήκην ἐξετάζειν ἐκείνην. ὁπόσα δὲ ἄλλα περὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τοῦ Καβάσιλα τοῦ πρώτου κεφαλαίου, τῆς καθ᾽ ἡμᾶς αὐτοῦ συγγεγραμμένης βίβλου τυγχάνοντι συντόμως μὲν ἰδίως, ὡς εἴρηται ὑπὸ ἡμῶν ἐξητάσθη τε καὶ ἠλέγχθη καλῶς ἐν ταῖς πρὸς αὐτὸν ἀντιρρήσεσιν. *Illud porro gratiosum est, quod cum imbecille admodum tuum argumentum, illiusque conclusionem deprehenderes, sapiens illud Cabasilæ enthymema, circa quod ille multum laborauerat, extrinsecus assumptum inductumque tuis apposuisti. Et hoc te tantum apud illum hominem excusabit, quod rebus illius non alienas adglutinas. Ex illius etenim penu, & quæ tua videntur esse, desumpta sunt, compositione solum, & dictione &, quæ forsan nec melior est, discrepantia. Nos vero, quod opportune appositum sit, & separatim ad illud respondimus, superuacaneum esse duximus, nunc additionem illam examinare. Quæ autem, quantaue in hoc Cabasilæ argumento, quod ipse in primo capite libri aduersus nos conscripti explicuit, deprehendimus, separatim, vt iam dictum est, a nobis examinata sunt, probeque reprehensa in nostris aduersus ipsum Refutationibus*; Præterea Liber legitur sub hoc Titulo; Ἀπόκρισις πρὸς τὰ συλλογιστικὰ κεφάλαια Μάρκου τοῦ Ἐφέσου κατὰ λατίνων. *Responsio ad Syllogistica Capita Marci Ephesij contra Latinos* P. Οἱ λατῖνοι τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων. In Codice Collegij Græcorum Titulus ita concipiebatur. Συλλογισμοὶ κυροῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου κατὰ λατίνων, καὶ ἀπολογία κυροῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰ αὐτά. *Syllogismi Domini Marci Eugenici Metropolitæ Ephesij contra Latinos, & Responsio Domini Gennadij Scholarij Patriarchæ*

Conſtantinopolitani in eadem. Reſponſio ad caput XVII. producta eſt, in quo cum vitam finiſſet ipſe, alius Epheſino reſpondit, ex nota in eodem Codice appoſita. Ἀπολογία οὐ τοῦ Σχολαρίου, ἐκεῖνον γὰρ φθάσας ὁ θάνατος τὸ κοινὸν χρέος, καὶ μὴ εἰπών, ἄλλος ἀντ' ἐκείνου ἀπολογεῖται. *Reſponſio hæc Scholarij non eſt: ille etenim antequam opus abſoluiſſet, mortem obijt: ideoque alius pro eo reſponſionem proſequitur*. Caryophilus in Præfat. quinque Capitum, ex Codicis manuſcripti auctoritate, poſtremam partem Beſſarioni appingit; *Gregorius Protoſyncellus Patriarcha cum videret proſeminatum ab Epheſio lolium creſcere, rogauit nobilem virum Georgium Scholarium, vt, ſicuti legitur in antiquo Codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui multa continet ſpectantia ad Florentinam Synodum, ipſe, quemadmodum in ſacra olim Synodo doctiſſime ſcripſerat, & appoſitiſſime ad id quod agitabatur, ita Conſtantinopoli ſolueret Epheſij nodos, ac ſtrophas, quibus Græcorum vulgus eludebatur. Quod quidem ille magnam partem præſtitit egregie, licet morte præuentus non potuerit opus abſoluere. Interea vires acquirente maiores factione Epheſij, & inualeſcente in dies contumacia hoſtium Sanctæ Synodi, cogitur Patriarcha Gregorius Conſtantinopolim deſerere, & confugere Romam, vbi profugus egit cum Beſſarione Cardinali, vt reliquas Epheſij decipulas amoliretur; quod is feliciter aſſecutus eſt*. Idque multo ante Caryophilum adnotarat Ioannes Pluſiadenus de ſinu Beſſarionis; Ταῦτα τὰ κεφάλαια ἀντεῖπεν ὁ σοφώτατος κύριος Γεώργιος ὁ Σχολάριος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει αἰτήσει τοῦ μακαρίτου κυροῦ Γρηγορίου τοῦ Πατριάρχου, ὄντος αὐτοῦ ἔτι μεγάλου πρωτοσυγκέλλου. ὑπελείφθησαν δὲ καὶ ἄλλα, ἃ οὐκ ἔφθασεν ἐπεξεργάσασθαι. Γενόμενος οὖν ὁ μακαρίτης Πατριάρχης ἐν Ῥώμῃ, ἠξίωσε τὸν σοφώτατον Πατριάρχην τὸν Νικαίας, ὅπως τὰ ἐπίλοιπα ἀπολογηθῇ οὕτως τοῦ Ἐφέσου κεφάλαια, μήπως φησὶν εὑρεθῶσιν ἀνεξέταστα, καὶ δόξῃ τοῖς ἀπλουστέροις, ὅτι κατελείφθησαν ὡς ἀναντίρρητα. ἐπινεύσας δὲ τῇ αὐτοῦ αἰτήσει ἀπεσχεδίασεν αὐτὰ ὀλίγοις ἀρκεσθεὶς λόγοις. *Capitibus hiſce*, Marci Epheſij, *ſua reſponſione aduerſatus eſt ſapientiſſimus Dominus Scholarius in Vrbe Byzantina rogatu B. memoriæ Gregorij Patriar-*

Patriarchæ adhuc magni Protosyncelli. Relicta sunt nihilominus nonnulla, quæ ille morte præuentus elaborare non potuit: cum vero B. memoriæ Patriarcha Romam peruenisset, rogauit sapientissimum Patriarcham Nicænum, vt ad relicta absque responsione Ephesij Capita responderet; Ne, aiebat, si indiscussa reperta fuerint, simpliciores imaginarentur, ea relicta sic esse, quia illis contradici non potuit. Annuit eo exorante Bessario, breuique ea oratione exterminauit. Legitur etiam eiusdem; Ἀπόκρισις πρὸς τὸ ἐπιχείρημα τῶν γραικῶν. *Responsio ad argumentum Græcorum*. P. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο φασίν. Hæc argumenta Scholarius iactat acriter, subtilissime examinat, & pullos Ephesij semper partios, semper nullos demonstrat, & rationes, quibus aduersarium conficit, adamantina vincula sunt, ex quibus vix exsolui potest Ephesius, quem vi dicendi summa, & eruditionis copia, & sententiarum grauitate adeo fœdat, & proterit, vt vel pueris irridiculum sit, quemadmodum & Creyghtonus, cum de suo Syropulo bombis implens cornu, reboat pag. 9.

Et quamquam auctoris nostri stilus ad immortalium oratorum pulchritudinem non assurgit, nemo tamen ab eorum temporibus inter omnes Græcos, qui ad posteriora mundi secula lucubrationes protulere, puriori scriptione scripsit, quam noster Syropulus: & si cum Byzantinis conferatur, Niceta, aut Gregora, qui nostrum aliquot æuis anteuerterunt; Deus bone, quantum discriminis, &c. Et sic Creyghtonus *risu quemlibet rumpit obseruantem, quibus artibus ab hoc difficultatis laqueo se extricet, non minus, quam Cynicum olim Asinus scolymum inter labra tenere manducans*. Et luculente videt duos esse Scholarios, alterum, qui Synodum adijt, & hæc suis documenta concionatur; alterum, qui domi mansit, Ephesino coniunctissimum: & adhuc hæret; *Sed vnde nobis duos Georgios Scholarios comprobabit?* An non tenes, quid dicant rationes, scriptorum eorundemmet, de quibus agitur, testimonia? *Cur non æque duas Florentias, & duos Eugenios Quartos, & geminos soles, & duplices se ostendere*

The-

Thebas? Quia nec duæ Florentiæ, nec duo Eugenij Quarti sunt, nec soles gemini, licet duplices Thebæ sint. Concedimus tibi id dicere, qui vertiginosa ebrietate laborans, similia consomniare nec cessas.

Sed sequeris *Aut quæ vnquam historia alium eius nominis præter hunc, qui Italiam cum suis migrauit, & cum suis rediit in patriam, vixitque Constantinopoli, dum ea capta ab ipso Mahomete, prouectus fuit in Patriarcham sub nomine Gennadij?* Etiam si in nulla historia præter hunc tuum Scholarium alius non adinueniretur, cum hoc ipsum is pronunciat, frustra ab alijs quæris, & poteras a te absque multo negotio ediscere. Non prouocabis puto ad librorum penuriam. Sat est, si quæ nescis, in dubium vertas, vel neges. *Hic capta Constantinopoli ab ipso Mahomete prouectus fuit in Patriarcham sub nomine Gennadij.* Quid audio? Quare non etiam dicis, Turcæ atque Ottomano potestatem esse sacros ordines, facultate illi a Reformatis concessa, conferendi, cum Patriarchas promoueant? Apud Crusium electionem dicti Patriarchæ, & promotionem, Christiano Clero attribuunt historia Politica, & Manuel Malaxus in historia Ecclesiastica. Quos Mahometes præstitit, ritus extra sacra penetralia ab Imperatoribus Christianis non alio modo post consecrationem absoluebantur. Audi, Μαθὼν δὲ, ὅτι δίχα τὸ μὴ εἶναι Πατριάρχην, ὥρισεν ὅπως συνέλθωσιν οἱ χριστιανοὶ, καὶ ἐκλεξάμενοι ὃν ἂν θέλωσιν, κυρώσει αὐτοῖς τοῦτον, καὶ ὁρισμὸν δώσει πατριαρχεύειν. ἐποίησε δὲ τοῦτο ἐντέχνως, ἵν' ἀκούσωσιν οἱ ἁπανταχοῦ γραικοὶ, καὶ συναθροίζονται ἐν τῇ πόλει. δι' ἐφέσεως γὰρ εἶχεν, ἵνα πολυάνθρωπος γένηται, καὶ κατοικουμένη πᾶσα. ἐξελέξαντο οὖν τὸν φιλόσοφον κύριον Γεώργιον τὸν Σχολάριον κριτὴν ὄντα τῆς βασιλικῆς κρίσεως, ἄνδρα ἅγιον, καὶ εὐλαβῆ, καὶ ἀξιώσαντες αὐτὸν, ὡς ἔθος, καθέστησαν Πατριάρχην, ὀνομάσαντες αὐτὸν Γεννάδιον. καὶ ὑπετάχθησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς πρὸ αὐτοῦ Πατριάρχαις. τότε δὴ καὶ μετακαλεσάμενος ὁ Σουλτάνος ἔνδον τῶν βασι-

βασιλέων αὐτοῦ, ἰδίαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἤτοι ῥάβδον ἀργυρᾶν, περικεχρυσωμένην, ὡραίαν, καὶ ἵππον ἀγαθὸν, καὶ μέρος χρυσίνων, εἰπὼν αὐτῷ, Πατριάρχει ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν ἐν οἷς θέλεις, ἔχων πάντα τὰ σὰ προνόμια, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ Πατριάρχαι εἶχον. ἔχε δὲ καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἰς κατοικίαν σήν. *Cognito autem, caussam emissorum cœtuum esse, quod nullus Patriarcha esset: iussit conuentus agere Christianos, & Patriarcham sibi quemcumque vellent, deligere. Se huius creationem confirmaturum, & vt Patriarcham ageret, edicturum. Id ab eo callide factum, vt hac fama ad Græcos, qui vbiuis locorum essent, perlata, in vrbem congregarentur, Quippe hoc ei studio erat, vt multitudine hominum, & confluente per omnes suas partes vrbs frequens, cultaque fieret. Delegerunt itaque Philosophum Georgium Scholarium, assessorem Regij iudicij, virum sanctum, & pium. Hunc vetere ritu producentes Patriarchæ muneri præfecerunt, mutato eius priore nomine in Gennadij nomen. Ei subiectæ tunc fuerunt tum omnes Constantinopoleos Ecclesiæ, tum cæteræ, quæ in prouincijs, eadem, quam antecessores ipsius Antistites habuerant, potestate permissa. Quem cum in Regiam ad se Sultanus vocasset, suis ei manibus pastorale pedum magni pretij dedit, baculum nempe argenteum, inauratum, artificiose factum. Dedit, & equum bonum, & certam aureorum summam, his verbis additis; Felix Patriarchæ munus obi, & vtere nostra amicitia in quibus rebus voles; habens omnia iura privilegiaque, sicuti superiores ante te Patriarchæ habuerunt. Habe quoque templum Sanctorum Apostolorum domicilij loco.* Manuël Malaxus, Matthæus Cigala, & Theodorus Monembasiensis in Synopsi historica. Et Creyghtonus Sacrosancta Ecclesiæ Vniuersalis mysteria polluit, ereptaque de domo Pontificum, porcis, & infidelibus proijcit. Vnde id habuit, Scholarium prouectum fuisse a Mahumete in Patriarcham sub nomine Gennadij? Profanus homo, & religione solutus non mirum, si sacra venerandaque violat, & fune stat: Iam dicto auctore promouent, & consecrant

fecrant Sacerdotes, & Patriarchas, Turcarum principes; & negabit eos Sacerdotes esse? Ordo Sacramentum est. Dicit ipse; *Sacerdos ministrat, Sacerdos consecrat: nullus Sacerdos, nullum Sacramentum.* Prouehitur in Patriarcham Scholarius a Mahumete, ergo a Sacerdote. Verba illa a Mahomete prolata, dum pedum Patriarchæ tribuit, grandiori charactere designata, an non ex Reformatis quispiam diceret, formam esse Sacramenti? Sic Creyghtonus, vt finiam, cum nihil vel minimi momenti attulisset, ad demonstrandas Orationes Scholario affixas suppositititias esse, nec aduentitiorum lacinias excussisset, cum illi fatendum esset, quod probandum erat, non intellexisse, nec alijs intelligendi viam idoneam aperuisse, quod promiserat, ad illa infausto augurio recurrit, ridicule sane: *Tristia sunt, & deploranda, quæ Georgio Scholario Latini affirmant ad finem Concilij Florentini, & non astruendæ veritati; sed puerulis oblectandis excogitata crepundia.* Plena sunt verba inanitate, & superuacanea operositas.

EXERCITATIO VIII.

Gregorium Protosyncellum vnum fuisse non plures. Pessime Notaræ cognomen in Notarium a Creyghtono conuerti. Notaram & eius affines redemptos ab Amera. Falso asserere Creyghtonum ideo eum, ac filios cæsos; quod eos redimere noluit. Vt se gesserit in nece filiorum. Gregorium Mammam non successisse Iosepho Patriarchæ, in Concilio defuncti. Metrophanis Patriarchæ obitus, post quem eligitur Gregorius, qui Romæ fuit, & claruit miraculis. Etiam si non fuerit Patriarcha, nec sanctus, adhuc non sequi, quod præsumit Creyghtonus demonstrare, quæ sub eius nomine scripta circumferuntur, a Latinis esse conficta. Gregorij eiusdem alia scripta pro Ecclesia Romana recensentur.

Nec

Pag. 20. N*Ec minus conficta arbitror ab aliquo imperito latrone, quæ contra Marci Ephesij Epistolam sub Gregorij Protosynce lli nomine suffiguntur: quæ nostrum animum opinio non futili con iectura incessit, sed demonstratione tam euidenti, vt ne oculis nictare contra veritatis lucem audeant, qui talia de nostro Gregorio Primicerio affirmare non verecundantur.* Nunc aliquando maximas gratias Numini ago, & habeo, quod Creyghtonus futilibus coniecturis longe missis, euidentissimas demonstrationes aggreditur, vt contraria afferentes ne oculis nictare contra tantam lucem veritatis audeant. Optime factum. Æstimemus exitum. *Multi multa garriunt de hoc Pneumatico, tam plena errorum, vt haud sciam, an vnquam in vno nomine plus peccatum sit, a Latinis, omnibusque in vniuersum horum temporum Scriptoribus.* Nunc placet. Ergo *conficta sunt ab aliquo imperito latrone, quæ contra Marci Ephesij Epistolam sub Gregorij Protosyncelli nomine suffiguntur.* Ita argutatur dementissimus Creyghtonus. Quasi multa scribi, & plena errorum a scriptoribus de nomine, inferat suppositi-tia esse, quæ sub eius nomine circumferuntur opuscula contra Marcum Ephesium. *Multi multa garriunt de hoc Pneumatico.* Qui a confessionibus est, & diuina meditatur, nollem tibi esset atro genio exagitatus. *Vt haud sciam, an vnquam in vno nomine plus peccatum sit.* Durissimo ore hominem! Quis vnquam crederet, tantum creuisse impudentiam? Solus ipse verbo temere prolato scriptorum omnium Latinorum, & Græcorum fidem infringit; quibus tamen testimonijs fultus? *Omnes in vniuersum.* Omnes a testimonio ferendo reijcit; cum omnes garriant plena errorum, cum omnes de recto deflectant, & verba effundant in ventum.

Ac quemadmodum Latinis ille nuper ex abundanti artis veteratoriæ penu nobis binos Scholarios effudit, ita mecum ipse sæpe disputaui in his iamdudum versatus, an non duos, vel fortasse plures Gregorios statuere deberem. Quis nunc non transfunderetur

R tur

tur in iocos? De duobus Scholarijs, facultate qua pollet ipse confingit vnum: Gregorium vnum in duos, vel plures absque securi discindit. Quid porro illud est, Binnius vel alius binos Scholarios effundunt; ergo non absone disputatur, An duo quoque Gregorij, vel plures fuerint? Sed ex duobus Scholarijs de duobus Gregorijs conclusionem elicere, tu tibi solus hoc, sed inuitis Manibus das. Sed es *in his iam dudum versatus*. Tibi plaudis non re, & factis, sed lingua tantum, & verbis: scripta sane a te, vel pronunciata nihil tale referunt. Ego etiam concedam, ne iniquus esse videar, *te iam dudum versatum in his* fuisse. Hinc nihilominus arguo tui insulsi ingenij hebetudinem, atque ad literas ediscendas versandasque ineptitudinem: cum in scriptis tuis nullam historiarum cognitionem, nullam sententiarum methodum, nullam iuris diuini atque humani notitiam, nullam denique eruditionis vel minimam notam conspiciam, quæ etiam tute ipse, si a te palpationes auferas, de facili agnosces. *Cum ille tam variam in diuersis Autoribus nomenclaturam subit. In prioribus Autoris nostri sectionibus Gregorius Pœnitentiarius nude appellatur, & Sedis Alexandrinæ Vicarius, postea Primicerius eo nomine ad prius accumulato. Crusius his duobus nominibus alia adiungit, vnum a matre deriuatum, a Patre alterum, Mammantem nempe a Mamma, qua mater est, & Συντεκνον Magni Ducis, quem Latini compatrem vocant*. Pag. 21. *ac demum post Iosephum Patriarcham Constantinopolitanum*. Quasi vero vni homini id genus nomina omnia simul, & multo plura aptari non possint. *Gregorius* nomen sui proprium est; Mamma, quod tu inscite in Mammantem deflectis, cognomen; *Pneumaticus*, Ecclesiastici officij dignitas; *Compater* rei transactæ commemoratio; *Patriarcha* præeminentia inter alios. Per te ergo vnusquispiam non poterit esse Gregorius Mamma Sacerdos ad confessiones fidelium audiendas constitutus, & simul compater, & Vicarius Alexandrini, & demum

Patriar-

Patriarcha. Id si fieri nequit, & plura personarum indiuidua requirit: iam Creyghtonus non vnus quidam est, sed in plures discerptus. Qui enim fieri potest, vt Robertus Creyghtonus, Sacræ Theologiæ Doctor, & S. Burianæ decanus, & Caroli Secundi Regis Sacellarius, domesticus, siue ordinarius, tam varie, non in diuersis Auctoribus, sed in prima libri facie a se compacti, compelletur? Ne plura hic referam, homo *in his iam dudum versatus*, nosse debuerat, Mamma, cum esset cognomen, non a Mamma matre deriuari, sic enim & ipse Creyghtonus, & vniuersi alij hominis Mammæ essent, neque in Mammantem, quod nomen martyris fuit, sed in Mammam declinari, & aliud esse συντεκνον, compatrem nempe, susceptorem in Baptismo, aliud aliquem in filium adoptare, nec necesse esse vt, cucullatus Monachus dum esset, puerum in Baptismo vlnis exciperet. Potuit ante cucullum id peragere, qui sicut in Baptismo susceptor pueri est, & sponsor pro suscepti constantia in fide coram Ecclesia: ita etiam Compater quoque dicitur in benedictione nuptiarum, quicunque coronas, cum sponsis benedicitur, tenet. Simeon Thessalonicensis mysterium quoque aperit; Βαστάζει στεφάνους ὁ τῆς σωφροσύνης, καὶ ὁμονοίας ἀνάδοχος, ὄπισθεν ἑστώς, καὶ διδάσκαλος τῆς ὁμοφροσύνης, καὶ ἀγαθῆς συζυγίας γενόμενος. *Sustentat coronas temperantiæ concordiæque susceptor, retro stans, & consensus vnanimis, connubijque laudandi moderator, & præceptor factus.*

Pari modo etiam *Notaræ*, cognomen inauspicato nomine in *Notarium* deflexit. Quæ porro de cæde illius filiorum tradit, mendacij deferenda sunt; Pag. 21. *Cuius e quinque liberis, cum vrbs caperetur, duo in pugna cecidere, duo alij, quando pater redimere nollet, iussu Mahometæ ad mensam accumbentis decollati sunt ante ora Patris.* Sed Notaram cum filijs, & vniuersa familia redemptum fuisse, & impunitatem etiam a Tyranno impetrasse, narrat Chalcocondylas

dylas hist. lib. 8. Νοταρᾶν δὲ τὸν βασιλέως ἑλλήνων πρύτανιν, αὐτός τε ὁ βασιλεὺς ἐξωνησάμενος, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας, καὶ χρηματίσας αὐτῷ ἅττα ἐβούλετο συνιέναι τῇ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ἰταλίας ἔσα ἤδη προσδόκιμα, ἐτίματο καὶ συνεγίνετο χρόνον τινά. *Notaram Regis Græcorum primarium iudicem cum vxore, & liberis redemit Turcarum Rex: & cum eo collocutus, permisit ei, vt, vbi vellet, cum suis habitaret. Hic autem expectabat auxilium ex Italia, quod breui affuturum arbitrabatur. Interim tamen per aliquod tempus non sine honore cum eo consuescebat.* Quod & Notaras ipse, dum Pincernam alloquitur, ingeminat. Ταῦτα οὐκ ἀνασχετά ἐστιν, βασιλέα ἀφαιρεῖσθαι τοὺς παῖδας ἡμῶν οὐδὲν ἔχων ὅτι αἰτιᾶσθαι ἐν τοῖς παροῦσι ἐπιμέμψασθαι, ἐπεί τε ξυνέγνω ἡμῖν τὴν ἁμαρτίαν, ἐξωνησάμενος. *Haud ferendum est, Regem mihi liberos velle eripere, cum nihil sit, quod crimini det, cum semel redemptis crimen remiserit.* Antequam enim expugnaretur Constantinopolis, Mahometes iureiurando firmauerat militibus, se non aliud, quam vrbem vacuam velle, reliqua omnia multitudini diripienda concessurum; quare ne videretur periurij crimine teneri, hunc Notaram cum filijs, & vxore, alijsque illius affinibus, Turcis, qui illum custodiebant, pecunia persoluta, redemit. Ducas histor. cap. 39. Ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτόν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ, τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον, ἐφυλάττοντο σὺν πανοικί. *Militibus statim aliquot, qui illum eiusque domum custodirent, a Tyranno missis, cum tota familia, & domo asseruatur. Turcis porro, qui domum suam circumsederunt, multos nummos largitus est, ita vt iureiurando adactus ipsos emere videretur.* Et cap. 40. Τότε ὁ ἡγεμὼν δοὺς ἀνὰ χιλίων ἄσπρων κατὰ κεφαλήν, ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ αὐτὸν μέγαν Δοῦκα. *Pro singulis aspra mille distribuit Princeps, demumque magnum Ducem bene sperare adhortans, &c.* Quod ipse Notaras postmodum Tyranno apud Chalcocondylam obijcit. Georgius Franza duas alias causas affert, ob

quas

quas vna cum duobus filijs iugulatum hunc Notaram ſcribit: altera eſt, quod Theſauro tam ingenti, quam Mahometi pro munere offerebat Imperatori, ac Patriæ ſuccurrere noluiſſet: altera, quod eidem Imperatori auctor, & ſuaſor accipiendæ propoſitæ conditionis non fuiſſet. Tu illam adducis, quod nollet eos redimere. An noluit redimere filios, *Qui*, vt ait Phranza, *accedens ad Ameram, eum adorauit, Theſaurumque opulentum, quem abſconditum habuerat, eidem obtulit, gemmas nimirum, vniones, & alia item cimelia regalia, quibus viſis Ameras ipſe, quique illi a conſilijs erant, admirati ſunt. Tum Notaras hæc omnia ſeruaui maieſtati tuæ: & ecce ea nunc tibi pro munere dedo, quæſoque magnopere, famuli tui preces ne aſpernere. Confidebat enim per hæc ſe cum tota domo ſua libertatem conſecuturum.* Hæc Phranza Notaræ iniquior, qui ſubdit ſuper filijs Imperatorem oraſſe, vt alterum Contoſtauli, alterum Magni Logothetæ dignitate exornaret. Conſtans tamen, ac firmus in auita religione conſeruanda illius animus manifeſto modo deprehenſus eſt, qui quod Regi Turcarum poſcenti filium duodecim annos natum conſtantiſſime denegauerat, iuſſu Tyranni, ipſo inſpectante, & ſtudioſe perquirente, duo eiuſdem filij capite plexi ſunt, poſtea & ipſe capitali cæde confectus eſt.

Vt ſe ſub tempus necis cum filijs geſſerit, & quibus eos verbis ad mortem obeundam exhortatus ſit, fuſe nobis indicarunt Ioannes Moſchus in Epitaphio illius, & Ducas in Hiſtor. cap. 40. *Reuerſus ergo Archieunuchus a magno Duce adoleſcentem mittere renuente, acceptum reſponſum Principi affert. Quo percitus ira Tyrannus Archieunucho mandat, Carnifice tecum ducto redi, & adoleſcentem huc adducas; carnifex vero magnum Ducem, eiuſque liberos huc agat. Domum magni Ducis veniunt, qui tali nuncio accepto, liberos, & vxorem complexus, filio, ac genero ſuo Cantacuzeno comitibus, carnificem ſecutus eſt. Adoleſcentulum perductum Principi ſiſtit Archieunuchus; cæteros interim*

rim ad Palatij portam stare innuit, quos subito Princeps a carnifice capite plecti imperat. Paulo infra palatium deductis, Principis iussa carnifex declarat, quæ cum audijsset Magni Ducis filius instantem cædem deflere: at pater forti, & erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare; Hesterna die vidistis filij omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem, cuius claritudine in hac magna vrbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento euanuiſse. Ex his omnibus præter hanc vitam nihil nobis nunc superest, quam in sempiternum producere haud datur: tandem enim, quamuis sero, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus, & authoritate spoliati, probris traducti, & ab omnibus contumeliose habiti, & spreti, ærumnis pressi, vitam tandiu trahemus, donec mors superueniens despectos, ac contemptos istis miserijs nos subtrahat. Vbi noster Imperator? Nonne heri occisus est? Vbi consocer meus, idemque pater tuus magnus Domesticus? Vbi Palæologus, & cum filijs suis Protostrator? Nonne inter prælhandum occubuere? Vtinam & nos eodem fato consociati fuissemus. Veruntamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, vltra non peccabimus. Quis enim nouit arma Diaboli? Num dilata morte ab illius venenatis telis appetemur? Nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus, & crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis eius fruamur. His sermonibus adolescentium animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter subeundam promptos, reddidit. Ad satellitem deinde conuersus ait, Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes, exequere. Statim spectante magno Duce, gratijs peractis, hisce etiam verbis, Iustus es Domine, ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputauit; quem etiam Dux ita rogat; Tantisper cunctare amice, dum ingressus Deum orem, vicina quippe erat ædicula. Spatio orandi a satellite concesso, in illo templo preces Deo obtulit; quibus peractis, liberorum cadaueribus adhuc palpitantibus, exiuit; laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Et huius notæ hominem noluiſſe redimere filios, etiam si *in*

his

his iam dudum versatus edicat Creyghtonus, non credam.

Pag. 21. *Sed a Kur-Luca redeamus ad Mammantem, quem non solum a matre, & compatre gloriantem nominibus Crusius introducit, sed & Patriarcham esse vult Iosephi in Florentia defuncti successorem. Et nulli insuper ambirent Patriarchatum propter & temporum angustias, & odia ciuium implacabilia, hunc Pneumaticum Gregorium Mammantem Magni Ducis susceptorem electum rite suffragijs Cleri in solium Patriarchalem, vel inuitum, & reluctantem inuexit.* Et te ne *in his versatum iam dudum credam*, qui ne dum alios, sed nec Crusium hunc tuum ante oculos tibi propositum tenes? In electione Gregorij Metrophanem ille Cyzicenum, quod tu falso asseueras, nec de nomine nouit. Si in paucissimis, & planissimis verbis tibi caligant oculi, quid in prolixioribus, & paululum confuctis a te expectandum est? verba Crusij sunt; Ἦν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τις ἀξιώτατος Πνευματικὸς λεγόμενος Γρηγόριος ὁ Μαμμῆ, συντεκνος τοῦ μεγάλου δουκός. ἄραντες οὖν αὐτὸν, καὶ μὴ θέλοντα εἰπεῖν, ἐποιήσαντο καὶ ἀνηγόρευσαν Πατριάρχην. ὃς καὶ τὸ σκάνδαλον αὐξανόμενον ὁρῶν, καὶ τὴν ἅλωσιν προλέγων παρῃτήσατο, προειπὼν καὶ τῷ ἰδίῳ συντέκνῳ, τῷ μεγάλῳ δουκὶ, ὡς οἱ Ἀγαρηνοὶ σφάξουσι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ὃ καὶ γέγονεν ὕστερον, ὡς ὁ ἅγιος ἄνθρωπος προεῖπεν. *Erat Constantinopoli Pneumaticus quidam, vita sanctimonia præstans, nomine Gregorius Mamma, magni Ducis compater. Hunc arreptum Patriarcham fecerunt inuitum, & renitentem renunciauerunt. Sed is dissidium in dies longius serpere videns, expugnationemque Vrbis prædicens, se munere abdicauit; cum quidem illi ipsi suo compatri prædixisset, filios eius in conspectu ipsius ab Agarenis trucidatum iri. Quod sancti Viri vaticinium ipso posterius euentu comprobatum est.* Vbi est hic, quem tibi somnias, Metrophanes? Tu tamen confidenter, firmissimeque tradis ex Crusio, Gregorium in locum Iosephi Florentiæ demortui subrogatum; vt tandem bella tua illa atque festiua narratio, vti de duobus Constantinis in Imperio, ita de duobus Metrophanis in Patriarchatu,

chatu, altero qui sub Constantino Patriarcha suffectus Byzantij, altero hoc Cyziceno, in quo successio Patriarcharum desijt. Sed sinamus hæc bullata puerorum crepundia. Quamuis enim verum est, cœpisse Patriarchatum in Metrophane, falsum nihilominus est, desijsse in Metrophane Cyziceno; quemadmodum falsum est, narrare Crusium, Gregorium successisse Iosepho, non ex se scribentem, sed Græca aliorum, in quibus similis narratio est, latinitati donantem. Quare Crusij error nullus est, sed tuus, qui Crusium a te non intellectum ad probanda tua laudas. Sed quis demugitos fremitus illos tuos æquo animo ferret? *Nunquam Romæ commoratus est, nec ibi vel mortuus, vel sepultus, quod vlla vnquam historia propalauit: Nunquam Patriarcha creatus est, sed cum suis in Patriam reuersus Metrophanem Cyzici Præsulem aliorum suffragijs, & ipsius Gregorij electum ad eam dignitatem promoueri vidit.* In hoc, salua reuerentia illius, qui iam dudum est in his rebus versatus, multum tibi sumis, multum arrogas. Vnde nam tantæ confidentiæ momenta exculpis? Quis tibi in tanta re fidem conciliat? Effare. Sguropulus, Pag. 22. *qui nulli alij emolumento, vel fructui vtilis putaretur, tamen auro redimendus esset, vel ob hoc solum atque vnicum, quod manifestissimæ falsitati de Gregorio Mammante, qui ab omnium eruditissimorum hominum mentibus reuellendæ certissimam scientiam indigitauerit.* Solus ergo Sguropulus sua auctoritate de Gregorij Mammantis Patriarchatu, eruditissimis omnibus alijs in tenebris crassis caligantibus, lumen vidit, & errorem ab eorum mentibus exegit. Quis id ait? Creyghtonus. Quid si ille de hoc nec somniauit quidem, forte etiam antea mortuus? Expendatur. Scribit Syropulus Sect. 12. cap. 5. Ἡτοιμάσθη τοίνυν ὁ Κυζίκου, καὶ ἐδέξατο τὸ μήνυμα· προσεκαλέσατο δὲ καὶ ὁ Τραπεζοῦντος καὶ τὸν Ἡρακλείας παραστῆναι αὐτῷ ἐν τῷ μηνύματι, καὶ οὐκ ἦλθον. τῇ τετράδι οὖν, καθ' ἣν ἀποδίδοται ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως, ἥτις ἦν καὶ τετάρτη τοῦ μαΐου, ἦλθεν

εἰς

εἰς τὰ βασίλεια, καὶ προεβλήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Πατριάρχης. παρῆμεν δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ ἐν τῷ μηνύματι, καὶ ἐν τῇ προβλήσει. *Stabat autem procinctus iam Cyzicenus accepta renuntiatione postrema: Quin & Trapezuntinum, & Heracleensem arcessiuerat, vltimum renunciato adesse, qui venire recusarunt. Die igitur Septimanæ quarto, ac mensis Maij quarto, quo solemniter proclamabant Sanctissimam Christi Ascensionem crastino futuram, progressus ad aulam imperatoriam, ab Imperatore inaugurabatur. Nos vtrique & renuntiationi adfuimus, & innaugurationi.* Ita tu vertis verba Syropuli. Habemus Cyziceni Metrophanis promotionem ex Syropulo. Bene sese res habet. Et eiusdem Sectionis cap. vltimo. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ φθάσαι τὴν προθεσμίαν τῶν πέντε καὶ δέκα ἡμερῶν περιέλαβεν ἡ δεκάτη τρίτη, καὶ ἀνήρπασε τὸν πατριάρχην. αὐτὸς γὰρ μετὰ τὸ ὑποστρέψαι ἐκ τῶν βασιλείων εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, εὐθὺς περιέπεσε νοσήματι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου τῆς ἕκτης ἐπινεμήσεως τοῦ, * ϛϡνα´ ἔτους ἐτελεύτησε Πατριαρχεύσας, κακῶς δὲ ἔτη γ´ καὶ μῆνας τρεῖς. *Priusquam decimus quintus dies aduenisset, quindenorum decimus tertius destinatam Reformationem anteuertens Patriarcham abstulit. Nam statim, ac ab aula in Patriarcheum repedauit, cœpit cum morbo conflictari, & in ipsissimis Kalendis Augusti, Indictionis sextæ, Anni a mundo condito sexies millesimi nongentesimi quinquagesimi primi expirauit, cum Patriarchatum gessisset tribus annis, & tribus mensibus, sed male.* Agnoscis verba? Non potuit articulatius. Emigrauit itaque e vita Metrophanes anno Christi 1443. Indictione 6. primo Augusti die. Ex his subtrahe annos tres, & menses tres; illius electio fuit anno 1439. eodem ipso reuersionis in Patriam Græcorum. Quare electio Cyziceni, & obitus referente Syropulo non erit neque anceps, neque dubia. Ab illius obitu ad captam Constantinopolim, numerantur anni 11. Kal. 12. Ergo a morte Metrophanis, in qua suam finit historiam Syropulus, ad captam Constantinopolim, in vndecim, vel duodecim annorum spatio, potuit eligi Patriarcha Gregorius. Sed

non est in Syropulo. Non est. Ergo non fuit. Stultissime. Quam multa non sunt, in historijs Thucydidis, & Xenophontis, & aliorum, & tamen fuere: Et tamen fuisse hunc Gregorium Patriarcham habetur ex Crusio, & ex Crusio exscripsit Matthæus Cygala in Synopsi Historica. Ἦτον δὲ τότε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κάποιος ἁγιώτατος Πνευματικὸς λεγόμενος Γρηγόριος ὁ Μαμμῆ, συντεκνος τοῦ μεγάλου δουκὸς, τὸν ὁποῖον ἥρπαξαν, καὶ μὴ θέλοντας αὐθεντεύσαι Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος θεωρῶντας τὰ σκάνδαλα, πῶς ηὔξανασιν, προεῖπεν τὴν ἅλωσιν, καὶ ἐρήμωσιν, ὁποῦ μέλλει νὰ γένη, καὶ τότε παραιτήθη. *Erat autem eo tempore Constantinopoli quidam Sanctissimus Pater Spiritualis nomine Gregorius Mamma, Magni Duca compater. Hunc arreptum Patriarcham fecerunt, inuitum, ac renitentem. Sed is scandala quotidie augeri cernens, excidium vrbis prædixit, & vastationem futuram; & se munere abdicauit.* Similia habet Dorotheus Metropolita Monembasiensis. Hæc recentiorum sunt: inuisamus antiquiores, & eidem Gregorio συγχρόνους. Georgius Phranza lib. 2. cap. 19. *Qua æstate Spiritualis Pater Imperatoris, Gregorius Melissenus Patriarchatu donatus est.* Ponit illius electionem anno 1445. Ducas in Historia Byzantina cap. 36. inter capita vnionis faciendæ promittitur etiam Gregorio Patriarchæ restitutio throni. Ὁ βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Ῥώμῃ προσλαβεῖν αὐτῷ, βοήθειαν, καὶ ὅπως συντεθῶσι τῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἑνώσει τῇ γεγονυίᾳ ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ λάβῃ τὸ μνημόσυνον ὁ Πάπας ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ Γρηγόριος ὁ Πατριάρχης ἐπανήξεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. καὶ μετεκαλεῖτο τινὰς ἀποκρισιαρίους τοῦ Πάπα, ὅπως εἰρηνεύσῃ τὴν ἄσπονδον ἔχθραν τοῦ σχίσματος. *Imperator suppetias rogatum Romam iam antea miserat, vt etiam concordiam Florentiæ reconciliata stabiliretur. Et in magna Ecclesia Liturgijs Papæ nomen e sacris diptychis recitaretur, ad thronum etiam suum Patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam legatis, vt aliquos Papa mitteret, qui Schismatis causa orta capitalia odia placarent.* Georgius Trapezuntius Epistola ad Cretenses de vna Romana

mana Ecclesia. Ἰδοὺ γὰρ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεῖος Πατριάρχης, ὁ Γρήγορος νοῦς ὑπὲρ τῆς τοῦ ποιμνίου σωτηρίας γρηγορῶν, ὁ φερώνυμος καὶ ἱερὸς Γρηγόριος, ὁ μεθ' ἑνὸς μόνου ἐφ' ἡμῶν ὁμολογητής τε καὶ μάρτυς, ὁ τὴν ἐξορίαν, καὶ τὰς ἐν τῇ ἐξορίᾳ δυστυχίας ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως ἀσπαζόμενος, ἐν Ῥώμῃ διάγει. οὐχ ὡς δεύτερος μετὰ τὸν Πάπαν ἄρχων τῆς ἐκκλησίας. *En enim Constantinopolitanus Patriarcha, mens vigilans, pro salute gregis nimium solicitus, sacer, vereque Gregorius, & cum vno solo hoc æui confeßor, & martyr; & exilia, & in ijs ingruentes calamitates, pro vna vnione Ecclesiarum latis animis amplexans, Romæ degit, non vti secundus post Pontificem Ecclesiæ tenens habenas*. Nicolaus V. Epistola ad Constantinum Imperatorem, quam ex Latino in Græcum sermonem vertit Theodorus Gaza, de exilio Patriarchæ Gregorij indolens, mandat Imperatori, vt curet, eum in sedem Patriarchalem restitui. Sunt eiusdem cum eo ætatis viri, qui Gregorium Patriarcham oculis inspexerunt. Sed quid testes externos memoro? Ipse Gregorius totum hoc testimonio suo comprobabit Epistola ad Imperatorem Trapezuntium; Ἐγὼ δὲ πληροφορῶ τῇ σῇ ὑψηλοτάτῃ βασιλείᾳ ἐπὶ μάρτυρι τῇ ἀληθείᾳ, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ἀποδέχομαι ἐξωθεῖν τοῦ Πατριαρχείου, οὐδέποτε γὰρ ἀνέβη τὸ τοιοῦτον ἐπὶ μάρτυρι τῷ κυρίῳ εἰς τὸν ἐμὸν λογισμόν, τὸ γενέσθαι με Ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τριάκοντα χρόνων, ἵνα γένωμαι ἀρχιερεύς, ἀλλ' ἐν μόνῳ ἐμμεῖναι τῷ τῶν μοναζόντων σχήματι. *Ego porro pro certo confirmo excelsissimæ tuæ maiestati, & veritatem ipsam testor, me propensissimo animo esse, minimeque reluctari e solio Patriarchico dimoueri; neque enim vnquam in mentem meam venerat, testemque aduoco Deum, Patriarcham Constantinopolitanum creari: quinimo nec ante triginta annos Episcopum; sed tantummodo in vita Monastica immorari*. Et tu putide pro comperto affers, Pag. 22. *hæc tam falsa esse, quam Deum non viuere?* Collige. Sed hæc vera sunt, & sine controuersia certissima, nisi desipere velis. Ergo Deus tuus non viuit: quod indubitatum apud te est. Nam si

Deum viuere crederes, næ tu in eum impia verba profundendi, & scelesta lingua tantum Numen violandi finem aliquando poneres,

Nunquam Romæ commoratus est. Nec ibi vel mortuus, vel sepultus. Nunquam Patriarcha creatus est, sed cum suis in patriam reuersus Metrophanem Cyzici præsulem aliorum suffragijs, & ipsius Gregorij electum ad eam dignitatem promoueri vidit. Quemadmodum historicus noster in postremis sectionibus tam diserte, & luculenter narrat, vt nefarium esset aliter sentire. Est ne hoc arrogantia, pertinacia, & nimietas animi; an, vt verius dicam, furor, rabies, delirium? *Nunquam Romæ commemoratus est. Nec ibi vel mortuus, vel sepultus, quod vlla vnquam historia propalauit, nunquam Patriarcha creatus est.* Sed propalauit Constantinus Imperator, Nicolaus V. Pontifex Romanus, Georgius Phranza, Georgius Trapezuntius, Ducas, ipsemet Gregorius supra laudati Auctores, & recentiores, & *σιώχρονοι*, qui & rebus ipsis interfuerunt, & oculati testes scripto subiecerunt: qui si tibi nulla historia sunt, tu nullus homo es, licet crocites, in his te iamdudum versatum esse. His adde Pium II. Commentar. lib. 11. *Ruthenus Cardinalis, paulo post ad Nicolaum Pontificem rediijt, quem aliquot annis postea defuncto Gregorio Patriarcha Constantinopolitano, qui anno, quo Mantuam itum est, non sine sanctitatis opinione Romæ obijt, Pius ad Patriarchatus culmen euexit, &c.* Et tu nunquam Romæ commoratum esse, nec ibi vel mortuum, vel sepultum, nullam historiam propalasse, tanta animi contentione boas, reboasque. Cui fides habenda est? Tu solus, singularis, recens, externus, a rebus gestis tot annorum spatijs disiunctus, in rebus Græcis infantissimus, negas; qui asserunt, plures, Gregorio synchroni, de rebus visis, & præsentibus edisserentes, rerum integerrimi iudices, & omni exceptione maiores; quos si non vidisti, liceat mihi dicere, cœcus es. *Nunquam in eo throno sedit Mammas iste,* nun-

nunquam sedere appetiuit. Verum est nunquam appetijsse, sed inuitum, & alienissimum ab eo munere detractum, tandem manus dedisse, tradunt omnes historici, & ipse Gregorius, vt supra vidimus. Hinc tu cum insaniam affingis *viris doctissimis Binnio in Concilijs, Leunclauio in iure Græco-Romano, & Crusio in Turco-Græcia, & quotquot hæc nouissima negotia Græcorum literis mandauere*; insaniam, quam nec Chironia manus lauerit, insanis.

Quin & tantum abfuit a miraculis post mortem edendis, vt si quis eius gesta in hac Synodo ad amussim pensitaret, potius dolorum artifex Epeus, clancularius stratagematum architectus, vel, si libere loqui liceat, facetus aulæ Imperatoriæ sannio, aut Sycophanta iudicaretur, quam alter Gregorius Thaumaturgus, quem Christus viuum ita Spiritu sancto repleuerit, vt cineres eius vrna conditi prodigijs in humani generis salutem sufficerent. Frustra hic opem exposcis ad minuenda, refellendaque Gregorij miracula, qui laudes, & virtutum encomia ab hostibus quæris. Hocque tam clarum est, vt probatione non egeat. Quid enim Syropulus de Gregorio gloriabile, ac prædicandum hostis infensissimus dixisset, qui etiam arrepta occasione calumniose eum de multis insimulat? Post disputationes, & concertationes Gregorius veritate dogmatum conspecta, eiuratis erroribus, Pontificiorum dogmati contrario non tantum cum commoraretur in Italia, sed etiam absens, & Constantinopoli Patriarcha, & post Patriarchatum vagus, & erro mordicus adhæsit: & Synodi decreta, & vnionem inuiolabiliter obseruauit ipse, alijsque obseruandam scripto, & verbo propinauit. Syropulus contra ante Synodum, in Synodo, & post reditum in patriam capitalis vnionis hostis, atque implacabilis, neque precibus, neque officijs, neque rationibus adduci potuit, vt eam candide, & ex animi sententia amplecteretur, vt ex his suis Commentarijs luce clarius etiam mente cassis elucet. Qui ergo potuit præconia tanti viri homo astutissimus

tiſſimus in publicum edere? Satis illi fuit nonnulla eiu dem, etiam arrepta occaſione, cum opus non eſſet, vt r ſum moueret Lectoribus, & de maieſtate, bonitate, & moribus humaniſſimis aliquid detraheret, & apud ſciolo in minimis extremiſque poneret, in medium afferre. De quo infra ſuo loco dicemus. *Quin & tantum abfuit a miraculis poſt mortem edendis*. Quæ poſt mortem ipſe miracula ediderit, mihi non liquet, qui ante me id obſeruarunt, pronunciant, & ſcripto confirmant. Γρηγορίου Ἱερομονάχου τοῦ μεγάλου Πρωτοσυγγέλλου καὶ Πνευματικοῦ, τοῦ ὕστερον χρηματίσαντος Πατριάρχου, καὶ ἐν Ῥώμῃ ταφέντος, καὶ θαυματουργοῦντος. *Gregorij Hieromonachi magni Protoſyncelli, & a Confeſſionibus, qui poſtmodum creatus eſt Patriarcha, & Romæ ſepultus corruſcat miraculis*. Hominem laudatiſſimæ vitæ in Eccleſia Dei coruſcare miraculis non nouum eſt. Et qui potuit viuus, quare non & mortuus, & ſepultus edere poterit? An non ſatis mirum eſt, Magno Duci eius, & liberorum cædem præmonſtraſſe & cladem Conſtantinopolitanam præciniſſe? Cruſius in Hiſtoria Politica; Ὃς τὸ σκάνδαλον αὐξανόμενον ὁρῶν, καὶ τὴν ἅλωσιν προλέγων, παρῃτήσατο, προειπὼν καὶ τῷ ἰδίῳ συντέκνῳ, καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ, ὡς οἱ Ἀγαρηνοὶ σφάξουσι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ὃ καὶ γέγονεν ὕστερον, ὡς ἅγιος ἄνθρωπος προεῖπεν. *Sed is in dies diſſidium longius ſerpere videns, expugnationemque Vrbis prædicens, ſe munere abdicauit: cum quidem illi ipſi ſuo compatri prædixiſſet, filios eius in conſpectu ipſius ab Agarenis trucidatum iri: quod ſancti Viri vaticinium ipſo poſterius euentu comprobatum fuit*. Sed eſto; ſit in Synodo *dolorum artifex Epeus, clancularius ſtratagematum architectus, & facetus aulæ Imperatoriæ ſannio, & Sycophanta*. Cum res diuina agitur contra dolorum artifices, ſtrategematum clancularios architectos, facetos aulæ Imperatoriæ ſanniones, & Sycophantas ad ſimilium hominum conatus, arteſque conuellendas, quid vetat iiſdem artibus vti? *Ars, aiebat ille, deluditur arte*.

Quam aliter Gregorius Thaumaturgus, quem Christus viuum ita Spiritu Sancto repleuerat, vt cineres eius vrna conditi prodigijs in humani generis salutem sufficerent. Pergin, male loqui Sanctis, & eorum reliquijs, homo impijssime? Hoc nec Syropulus tuus diceret, qui Sanctos, & eorum reliquias venereri ab Ecclesia Græca edoctus, nullo beneficio placari posset, ne in te contumeliam etiam absenti, & conuitium faceret; licet non habuerit Gregorius Mammas suos encomiastas, vt Thaumaturgus Gregorius, & vitæ, ac miraculorum Scriptores, non de triuio, & via, vt tu es, sed grauissimos, & locupletisimos Gregorium Nyssenum, Simeonem Metaphrastem, & Georgium Nicomediensem, & Grecorum ipsam vniuersam Ecclesiam. Et Christus, qui Spiritu sancto Thaumaturgum repleuit, ita vt cineres eius vrna conditi prodigijs in humani generis salutem sufficerent, annon potuit etiam Mammanti nostro præstare & maiora, & vtiliora?

Addis; *Auro redimendus esset, vel ob hoc solum, atque vnicum, quod manifestissimæ falsitati de Gregorio Mammante, qui ab omnium eruditissimorum hominum mentibus reuellendæ certissimam scientiam indigitauerit.* Auro certe redimendus esset hic locus, quo mendacij euincitur, & affectibus paruisse, & hanc suam historiam ad Pontificiorum calumniam, & vnionis Græcorum deformationem concinnasse deprehenditur; semper in Pontificios iniurius, in hostes vnionis præco, adulatorque insulsissimus. Scribis, errorem de Patriarchatu Gregorij in omnium pectora, & paginas irrepsisse, quod Eugenij Pontificis vota pro Patriarcha nouo creando, ne concordia adhuc immatura impediretur, primum procurasse ex suis aliquem, Latinæ gentis hominem ad illud fastigium promouere suasisse, vt e suorum Græcorum numero, aliquem ad culmen illud euocaret; subinnuens hunc Gregorium, cuius tot obsequiosa officia non poterat non grato animo accipere, & repensandum

dum destinare. Hæc cum non successissent, & vniuersi scriptores præter hunc Gregorium, qui electioni interfuit, ignorarent, in hunc Gregorium Mammantem omnes coniectura præcipiti, ac infelici abreptos fuisse. Dic sodes, quando iam nouus vates ex tuo Syropulo emergis, afflatu ne diuino, an Satanico prænuncias? Satanicum esse non dubito, cum ex Satanæ addictissimo Syropulo id suspicaris. Quare mendacem esse te necesse est: quando mentem, & sententiam, quæ in præcordijs latet, nisi voce, vel externis signis indicetur, nec ipse Dæmon capere potest, cum solius Dei id sit. *Dicite nobis, quæ ventura sunt, & dicemus, quia Dij estis*. Nec vereris dicere, eos, qui Patriarchatum Gregorio asseruerunt, omnes coniectura præcipiti, ac infelici esse abreptos: cum tu non minus coniecturam tuam ex verbis Syropuli ambiguis contra tot Scriptorum vnanimem consensum infelicius elicias. καὶ σὺ προφήτης, ὁ μηδ᾽ ἓν τῶν ἐν ποσὶ βλέπων;

Sed morem tibi geram Creyghtone; Esto sint omnia, vt tibi lubet; Vnde nam colligitur illud in principio assertum? *Nec minus conficta arbitror ab aliquo imperito Latrone, quæ contra Marci Ephesij Epistolam sub Gregorij Protosyncelli nomine, quæ tuum animum opinio non futili coniectura incessit, sed demonstratione item euidenti, vt ne oculis nictare, veritatis lucem audeant*. Coniecturam tuam adhuc expecto, tantum abest, vt demonstrationem tuam tam euidentem sperem. Quid confert ad istam demonstrationem expiscandam, an Gregorius Protosyncellus fuerit Patriarcha, vel non? Et fuisse nisi demens negauerit. Sed per me licet: non fuerit. Ergo non scripsit contra Marci Ephesij Epistolam. Vir in Patribus, & in literis versatissimus, cuius tu non negas *tot officiosa officia ergà Papam*, & quem perpetuum vnionis promotorem agnoscis, non potuit contra Ephesium scribere? Quid causæ est? indica. An facultas scribendi deerat? An metu, vel minæ a scri-

ſcriptione auocabant? Romæ profectò, ſi reliqua obſtarent, poterat id ſolute, & libere facere, in qua ſponte ſua viuebat. Et tamen ſcripſiſſe & hunc tractatum, & alios, ſi Codices manuſcripti nos non fallunt, oculati teſtes conſpeximus. Scripſit ergo Epiſtolam hanc, non nunc ipſi a Binnio, vt tu ſomnias, ſed multo ante Romæ inter Concilia Generalia Græce, & Latine anno 1612, adiudicatam. Τὸ μὲν προοίμιον τοῦ αἰδεσίμου Ἐφέσου. Nec dubium eſt, qui alia ſcripſit, hanc quoque Apologiam concinnaſſe. Legitur enim ipſius Epiſtola ad Imperatorem Trapezuntium ſatis longa, quam nos publicauimus Græce, & Latine cum alijs auctoribus in Tomo primo Græciæ Orthodoxæ, & incipit. Ἡμᾶς, ὦ θειότατε βασιλεῦ, χρείαν ἔχομεν. Item Apologiam in Marci Epheſij fidei profeſſionem, Ρ. Ὁ τῆς Ἐφεσίων πόλεως ἀρχιερεὺς κύριος Μάρκος, adhuc ineditam, quam nos edendam in Tertio Tomo, ſi Deus vitam dederit, conſeruamus. Et de ſimilibus Gregorij ſcriptis non alium integriorem, quam eundem ipſum teſtem in medium proferam. Is itaque Apologia in Marci Epheſij Fidei Profeſſionem de Symbolo Apoſtolorum ediſſerens ſcribit; Ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ διῃρημένως ἐξετέθη τό, καὶ τὸ ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ ἐν Νικαίᾳ, πάντες ἐβόησαν. ὡς αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. κελεύσει δὲ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων ὑπὸ Ἀετίου διακόνου ἀπὸ βιβλίου ἀνεγνώσθη καὶ τὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ πλατύτερον ἐξεθέμεθα ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ. *In quarta vero diuiſim expoſitum fuit Symbolum & Nicænum, & Conſtantinopolitanum, & poſt lectum Nicænum omnes acclamarunt; Hæc eſt fides recte ſentientium. Iuſſu autem glorioſiſſimorum Principum ab Aetio Diacono ex libro lectum eſt, & Conſtantinopolitanum, vti latius expoſuimus in alio tractatu.* Et; Αἱ δὲ συστάσεις καὶ μαρτυρίαι τῶν ἱερῶν καὶ θείων πατέρων ἐνταῦθα γεγραμμέναι, καὶ ἐν ἄλλαις πραγματείαις περὶ ταύτης τῆς ἑνώσεως ἐκτεθειμέναι παρ' ἐμοῦ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα, καὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων αὐτοῖς, παριστῶσιν, ὡς οὐδὲν πεπλασ-

 μένον.

μένον πεποιήκαμεν, οὐδὲ κίβδηλον ἐπεισηγάγομεν τῷ ἱερῷ Συμβό-λῳ. *Confirmationes vero, & testimonia Sanctorum, diuinorumque Patrum de hac vnione in alijs Tractatibus exposita aduersus dicta ipsius, & aliorum, in quibus similia continentur, aperte probant, nos nihil fictitium peregisse, neque adulterinum introduxisse, in Sacrosancto Symbolo.* Et Epistola ad Imperatorem Trapezuntium. Καὶ τί δεῖ πάντα τὰ τῶν ἁγίων παραθεῖναι, ἅπερ πολλὰ ὄντα εἰς μῆκος τὸν λόγον ἐκτείνει, καὶ ταῦτα ἐν ταῖς πρὸς τὸν ἀοίδιμον ἐκεῖνον Ἐφέσου ἀπολογίαις ἔτι περιόντος τοῦ βίου ἐγχαράξαντες, καὶ πρὸς ἄλλους τοὺς ἐκείνῳ ἀκολουθοῦντας. *Et quid opus est Sanctorum omnia hoc in loco testimonia digerere, quæ cum plurima sint, prolixiorem sermonem redderent, & ea iam nos in Responsionibus ad Reuerendum illum Ephesium, cum adhuc inter viuos esset, aliosque, qui cum eo vna sentiebant, exscripsimus.* Non vnum sed plures tractatus composuisse de hac vnione Florentina, & contra Marcum Ephesium, & alios ipse Gregorius ingenue fatetur: & tu *conficta arbitraris ab aliquo imperito latrone, quæ contra Ephesij Epistolam sub Gregorij Protosyncelli nomine suffiguntur?* Sed hi quoque Tractatus Gregorio suffiguntur? Verum hoc temere affirmaueris. Caue ne inter instructos artibus ingenuis Viros imperiti latronis nomen obtineas, qui genuinas aliorum scriptiones perinnitis auctoribus suppilatas, non ad adultæ sapientiæ viros, sed ad imperitos latrones abijcis.

EXERCITATIO IX.

Iosephus Methonensis etiam inter Saracenos enutritus, dum fidem Catholicam defendit, & vitam innocentem agit laudabilior, & sanctior reputandus est. Quando Methone in potestatem Turcarum venit. ῥωμαίων Ἐπίσκοπος Syropulo est, Græcorum Episcopus. Occurrentem Patriarchæ Episcopum fuisse Græcum. In ordinationibus Græcorum Episcoporum non se intromittere Romanum Pontificem, qui ritum Græcum modis omnibus sustinet.

ſtinet. Semper inſanus, ſemperque ſtolidus eſt Creyghtonus. Marci Epheſij ſcripta inter ſe quoad omnia ſimilia. Scripta Epheſij contra Synodum cum ijs, quæ pro Synodo, comparari nec poſſunt, nec debent, cum multis paraſangis inferiora ſint.

Pag. 24. *VEnio nunc ad vltimam Binniani Syntagmatis appendicem, ſeu columnam Florentinæ Synodo ſuffulciendæ a Ioſepho Methonenſi Epiſcopo conſtructam: Secundam quidem ordine, inter Georgij Scholarij tertiam parænesim, & Gregorij Mammantis Apologiam. Sed quanto felle acriori, ac garo delibutam, tanto magis ementitam, & fallacem. Crederet Epheſinus, ſi viuus hunc gladiatorem ſecum in arena commiſſum animaduerteret, vt cum Hercule pumilionem, tot opprobria Ioſephi, tot ſua eſſe apud veros rerum æſtimatores præconia, & mendacia Epiſcopi inter Saracenos enutriti. Quo magis conficta ſunt, eo latiora ſibi ſpatia ad integritatis commendationem aperire.* Et dices hominem hunc album colorem ab atro diſtinguere? Sane qui cerebrum in calcaneo habet, ita argutaretur. Si ſemel, vel iterum, vel centies præceps non iret in lutum per caput, & pedes, condonarem vtique: ſed nullam eſſe paginam, nullam periodum, & fere nullum comma, in quibus ipſe non concidat, & confundendo ſingula continuo mentis errore non afficiatur, vt nihil ſanum producat; hoc vero nouum eſt, & prope a natis literis, ne dicam hominibus, inauditum. *Vltima Binniana appendix eſt felle garoque delibuta.* Ergo eſt commentitia, & fallax. Quidquid ſit de felle, & garo. Vnde id arguis felle, & garo delibutum commentitium eſſe, & fallax, & falſo ſuffigi Methonenſi? Nonne potuit Methonenſis ingenij præferocis, & acris, ideoque feritati ſuæ morem gerens, procaciſſime in Epheſium calamum ſtringere? Hic viuente adhuc Epheſio, quemadmodum & Gregorius, & Scholarius, in Epheſium aſpere, vehementerque inuectus eſt, quæ non latuiſſe Epheſium perſuaſiſſimum mihi eſt: & tamen

men iste tuus Hercules in arena commissum disturbar non valuit. Habeat ergo ille absque inuidia quæ tu voca ima summis mutans, præconia.

Et mendacia Episcopi inter Saracenos enutriti. Quænam po ro hæc mendacia sunt, neque tu singillatim pronuncias neque mendacia esse probas; sed intra tuum cerebrum na ta, illic ibi defossa foues, nec foras excludis, vt mendacis infamiam effugias. *Inter Saracenos enutriti.* Tu pœnas ob labes, & vulnera conscientiæ hominibus inflictas a Numine, in malæ voluntatis maculas maligne conuertis. Quod enim in se delictum admisit Methonensis, si Methone eius patria in potestatem Saracenorum venit, & eorum imperium subijt? Si inter Saracenos enutriti, nulla fide sunt, & mendacijs fallunt: Ergo Reformati isti tui, qui inter Catholicos viuunt, & nutriuntur, Pontificij sunt, & consuetudinibus Pontificijs addicti, vitam exigunt. Saracenorum dominium non mutat mores eorum, qui eas regiones incolunt, si tamen vita integra sunt. Maligne itaque Methonensi mendacia appingis, quia inter Saracenos enutritus est. Imo ille sub eorum dominatu religionem Catholicam aduersus rebelles defendens, & inter incultos atque horridos mores vitam agens innocentem, &, quod magis est, molestias ab illis illatas summa cum voluptate sustinens, gratias Numini pro vexationibus agens, is & laudabilior, & sanctior reputandus est. Sed cum apud te pietas, non nisi quæ pietatis remittit habenas, & permittit omnia, & in tranquillitate corporis versatur, nulla sit, non mirum si Methonensi inter Saracenos nutritionem in infamiam ponis.

Inter Saracenos enutriti. Vnde id exculpsisti? Methone ciuitas munitissima, muris valloque armata, cum Græcorum classis per eam pertransiret, nondum sub Saracenorum imperio gemebat, sed Venetorum felicitate perfruebatur, donec post multos annos Baiazetis excursiones

pauens,

pauens, & reformidans immanitatem, illius hostili militiæ cessit. Non potuit itaque Methonensis Episcopus inter Saracenos enutriri, nisi tu Venetos per summam iniuriam inter Saracenos reponas, quod vel commemoratum, tanquam auspicium malum aures detestantur. Sed effræni linguæ, & ori impudenti omnia oblatrandi liberum est. Et vt planius, & dilucidius loqui possis in posterum: ante Florentinum Concilium, & post etiam per multos annos ditioni Christianorum Methone erat obnoxia. quæ postmodum Turcarum feritati concessit, idque sub Baiazete. Narrantque illius excidium, & vastitatem Petrus Iustinianus Rerum Venet. lib. 10. Io: Leunclauius in Pandectis non signato anno. Historia nihilominus tum politica, tum Ecclesiastica apud Crusium tradunt eam excisam fuisse anno Christi CIↃIↃ. Τοῦτος ὁ Σουλτάνος ἐπῆρε τὴν Μεθώνην ἀπὸ σπαθίου, ὁποῦ τὴν ὅριζαν οἱ βενέτικοι, καὶ ὅλους τοὺς ἄνδρας γέροντας, καὶ νέους ἕως δώδεκα χρόνων καὶ ὥρισε. καὶ ἔκτισαν δύο πύργους με τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ φαίνονται ἕως τὴν σήμερον. ἦτον δὲ τότε εἰς τὰ χίλια πεντακόσια ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως. *Expugnauit Sultanus Baiazeta vi, & armis Methonem, cum eam Veneti in potestatem habuissent, omnemque masculinum sexum virorum senum, & iuuenum, ad vsque duodecimum ætatis annum interemit. Iussu eiusdem duæ turres ex capitibus eorum ibi extructa, quæ etiamnum hodie cernuntur. Erat is annus nati Christi millesimus quingentesimus.* Componamus tempora. Imperator peruenit Methonem anno 6946. Indict. 1. cum exceptus fuit ab Episcopo Patriarcha. Tum Episcopus minimum erat, vt par est credere, annorum quadraginta, adde his, qui superant ad quingentesimum, erant anni fere centum. Ergo non potuit vllo modo nutriri inter Saracenos. Sed enutritus in alia Vrbe Saracenis subiecta, inde elatus in Methonensium Sedem inuectus est. Proba hoc, si potes: & ouans in Capitolium ascende. Sed nunquam te tam bene fortunabunt superi. Quare te pœniteat tam supinæ sen-

ſententiæ tuæ. Sed ſperas nullum te eo vſque redargueri poſſe, vt ad palinodiam cogaris. Te mendacia venditaſſe, & in rebus Chronologicis, quemadmodum & in reliquis alijs imperitum eſſe atque ieiunum, poſſe me demonſtrare confido: ſed ingenium pertinax, & malo obnixum retrahere verſareque in bonum, ſolius Numinis eſt.

Cui opinioni viam ſtrauit luculentam in hac hiſtoria noſter Auctor Seſſione 4. cap. 4. & 5. Lutulentam debueras dicere, quam tu tua expoſitione lutulentiorem feciſti, & veritatem meridiana luce nimis refulgentem, tenebris mediæ noctis tenebricoſiorem reddidiſti; cum quem præ manibus habebas tuum hunc Syropulum non intelligens, peruerſa interpretatione, in tuam hanc ſententiam detorſiſti. *Deſcendenti Patriarchæ in arenam confeſtim accurrit Epiſcopus loci cum ſuis, tanti hoſpitis aduentui feſta fronte, & floribus, quod aiunt, gratulaturus: quamquam & id, quidquid erat expectati officij, ex abundanti humanitate præſtiterit* ὁ τῶν Ῥωμαίων Ἐπίσκοπος, *vt noſter, aut perfunctorie loquitur I. E. Epiſcopus, cuius inauguratio, & omnis inſularum poteſtas, ac iuriſdictio a Papa pendebat, & Sede Petri. Nihilominus, vt ſe Ioſephus magis magiſque in Græcorum fauorem inſinuaret, dum Patriarcham ſolemniter in ciuitatem circumducit, forte fortuna noſtrum autorem interrogauit, in prima fronte inter magnates Patriarchæ gradientem; Ecquos Patriarcha in comitatu Latinos haberet Epiſcopos? Se enim quando Græcorum hominum Eccleſiæ præficeretur, nec Romani Breuiarij ritum obſeruare, nec omnino ſacris operari ſolitum inſpicientibus Latinis. Miratus noſter hominis tam prompti in Græcos ritus animi, quem ſciebat omnia Romano Pontifici debere, ſimul & gnarus, quo iſta officia pararentur, nempe vt gratiam Patriarchæ iniret, iuſſit, vt metum poneret, ac ſolicitudinem, ſiue ſpectarent Latini, ſiue non, quando ipſe Patriarcha adeſſet, cuius ſublimi cenſura ritus omnes Eccleſiaſtici permittuntur.* Hanc lepidam hiſtoriolam Creyghtonus ex ſuo Syropulo elicit, ſed quo exitu? iudica Lector. Ὁ τῶν Ῥωμαίων Ἐπίσκοπος, *vt noſter*

noster haud perfunctorie loquitur. I. E. Episcopus, cuius inauguratio, & omnis infularum potestas, ac iurisdictio a Papa Romano pendebat, & Sede Petri. Nihil minus, Ὁ τῶν ῥωμαίων Ἐπίσκοπος Syropulo est, *Græcorum Episcopus*, quem ad distinctionem Latini, Ῥωμαίων, *Romæorum*, *Græcorum* nempe appellat. Est enim hoc in more positum Romanis Pontificibus in illis vrbibus, in quibus Latinus ritus inualuit, Latino more ordinatum Episcopum legare, vt fideles illos in eo ritu instruat, & contineat, non Græco eiecto, atque exterminato, qui in Græcos iurisdictionem exercet. Et Latini Episcopi inauguratio, & omnis infularum potestas a Papa Romano est, & Sede Petri: vti Græci a Patriarcha, vt videre etiamnum est in Chio insula, Naxo, Scyro, & alijs Ægæi maris insulis, & mediterraneis in Illyrico, alijsque prouincijs. Ab his Græcorum Episcopis, vt distinguat Latinos Syropulus, illos ῥωμαίων Ἐπισκόπους, hos λατινοεπισκόπους appellat. Is itaque Græcorum Episcopus obuiam venit Patriarchæ festa fronte, & floribus gratulaturus. En verba; Εἶτα εἶπεν ὁ Πατριάρχης, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι οὗτοι οἱ λατῖνοι βούλονται κατέχειν με ἑκατέρωθεν κατὰ τὸ ἔθος. τὸ δὲ ἔστιν ὑμέτερον δίκαιον. ἀλλ' οὗτοί εἰσιν ἀνατεθειμένοι πρὸς τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ Πάπα. *Postmodum dixit Patriarcha, hi Latini Episcopi me stipaturi sunt vtrinque, vti in vsu est. Quod tamen vestrum ius est; & hi destinati sunt ad hoc, & a Pontifice ipso.* Nempe; Quamuis Græcorum Episcoporum priuilegium est hoc, stipare vtrinque latera Patriarchæ, nihilominus nunc, Episcopi isti Latini, quod ita fieri assolet apud illos, hoc sibi volunt vindicare; cum ad id muneris destinati sint, & potissimum a Papa. Quare non est, quod mihi succenseatis. Ergo cum adiectione Latini, Latinos Episcopos indigitat, & distinguit a Græcis, qui illi ῥωμαῖοι sunt. Non potest dici planius, explicatius. Tu vero nescio, quæ hariolaris. *Nam id secum Patriarcha cogitauit, quod & nobis aperte explicuit his verbis.* Totum hoc

Syropulo eſt, *εἶπεν. dixit. Latini Epiſcopi adſtare mihi in p*[r]*oximo loco, mea vtrinque ſtipare latera honoris cauſa, putant ad i*[p]*ſuum pertinere, quam ego veſtram eſſe prærogatiuam cenſeo.* [...] *quid ſi id edocti ſunt a Papa?*

Sed minutiora iſta miſſa faciamus. Maiora me vocant. ὡς οὖν ἐξηρχόμεθα τῆς νηός, ἠρώτησέ με, εἰ ἔσονται καὶ λατῖνοι μεθ' ἡμῶν. εἶπε γὰρ, ὡς ὅτε λιτανεύομεν ἡμεῖς, οὐκ ἔρχονται μεθ' ἡμῶν λατῖνοι. ἐγὼ δὲ εἰδὼς τὸ ζητούμενον, εἶπον, μή σοι μελέτω νῦν περὶ τούτου. ἐπειδὴ πάρεστιν ὁ Πατριάρχης. *Cum egreſſi eſſemus de naui, rogauit me, an Latini nobiſcum adeſſent: namque dixit, cum nos ſolemni ritu Deum obſecramus, non accedunt nobiſcum Latini. Ego vero cum ſcirem, quod faciendum erat, reſpondi, ne tibi huiuſce rei cura ſit, quando præſens eſt Patriarcha.* Tu vero reddis ſic. *Vt primum nauigio egreſſi ſumus, me interrogauit Epiſcopus; an latini in noſtro comitatu veherentur? Se cum Eccleſiæ Græcanicæ præficeretur, nec Romani Officij ritum obſeruare dixit, nec ſacris operari ſolitum aſpectantibus Latinis. Ego vero ſatis gnarus, quo tendat hæc oratio, iuſſi de hac re omnem animo ſolicitudinem eximeret, cum ipſe Patriarcha adſit.* Vbi illud eſt, *ſe cum Eccleſiæ Græcanicæ præficeretur, nec Romani Officij ritum obſeruare, nec ſacris operari ſolitum adſpectantibus Latinis?* An hoc eſt, ὅταν λιτανεύομεν ἡμεῖς, οὐκ ἔρχονται μεθ' ἡμῶν λατῖνοι? Senſus itaque eſt; Interrogant Eccleſiarcham; an Patriarchæ Latini comites adſint. Et cauſam reddit. Nos enim, ait, cum ſacra facimus, vel communes preces, & ſupplicationes ambulando, vel procidendo peragimus, Latini ſe retrahunt, nec cum nobis commiſcentur, ſiue quod nos vti a fide ſua alienos vitent; ſiue quod etiam ſciant, ſe a nobis vti profanos deſpici. Eccleſiarcha cum agenda optime noſſet, nempe Patriarchæ futuros comites Latinos, iuſſit de hac re, vt omnem animo ſolicitudinem eximeret; cum ad Patriarcham pertineret ſimilia diiudicare. Ergo ſi a Græcorum ſacris arcebantur Latini, & Methonenſis iſte, ſeſe inter eos enume-

rat,

tat, a quorum sacris Latini se retrahunt, cui non manifestum fuerit, hunc, quisquis est Episcopus, Græcum esse? Et hoc non ex alio, quam eo ipso loco, quem pro se affert Creyghtonus, elicitur, quidquid ipse male interpretando, vel subuertendo verba, ineptiat.

Cuius adhuc me nondum pœnitet sententiæ, nec quisquam eo vsque redarguet, spero, vt me ad palinodiam cogat. Sis mecum Creyghtone, excita te paulum e somno, excitusque pone rabiem. Non longius euagabor. Episcopus iste Methonensis est, qui in tuum Ephesium hoc Binnij augmento sæuit acerbe. Per me licet. *Is satis superque se Latinum prodit in his altercationibus*; cum Græcum se prodere demonstrauero, pœnitebit ne te tuæ sententiæ, & eo vsque redargueris, vt ad palinodiam cogaris? Ego equidem non spero. Nihilominus vt quantus sis in intelligendo, & statuendo de ijs etiam, quæ legeras, alij comprehendant; en ego ex hac eadem Apologia contra Ephesium Methonensis, Methonensem auctorem Græcum esse, si tamen ipse non mentitur, cumulatissime demonstrabo. Lege apud ipsum; ἐκεῖνοι δὲ, *illi vero, Latini nempe*, &c. προσεκαλοῦντο δὲ τοὺς ἡμετέρους, εἰ βούλονται ἀντειπεῖν τοῖς τῶν διδασκάλων ῥητοῖς. οἱ ἡμέτεροι οὖν ἀντιλέγειν οὕτω πρὸς τὰ φανότατα οὐκ ἐθάῤῥησαν. *Nostros vero euocabant*, nempe Græcos, *si quid vellent dicere contra sententias Doctorum: at illi non sunt ausi aduersus lucidissima proloqui*. Et infra, cum de significatu præpositionum *Per*, & *Ex* disceptaretur, subdit de Græcis; Εἰ γὰρ νῦν μετὰ τοσαύτης ἐξετάσεως ἐγένετο, σπουδῆς τε, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ οἱ ἡμέτεροι αὐτῇ μάχονται ἀναιδῶς. τί γὰρ ἔλεγον, εἰ χωρὶς ἐξετάσεως ἐγένετο. *Nam si tanta nunc adhibita inquisitione, studio, & vigilantia, nostri factam vnitatem impudenter oppugnant; quid dicerent, si nulla esset adhibita inquisitio?* Cum de Græcis sermo est, Græcos ipsos *Nostros* vocitans, an non vnum se ex illis esse plane commonstrat, dum eo sese a Latinis distinguit? Sed cum dubium sit, an hæc capiat sui oblitus

Creyghtonus, ad clariora deuenio. Idem infra; Ἀλλ' ὑμεῖς φοβούμενοι τὴν αἰσχύνην, ἣν οὐ λέγω διὰ τὴν τοῦ γένους τιμὴν, ὅτι τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ ἔθους κἀγὼ ὑπάρχω, οὐκ ἐβούλεσθε διαλέγεσθαι. *At nos probra timentes, quæ quidem prætereo, nationis honori consultum volens, quod sim & ipse gentis, & ritus eiusdem, nolebatis disputare*. Dic tu clarius, si potes. Si legisti hæc, vel non intellexisti, vel intellecta vitiosa nimium improbitate fingis te non animaduertisse, ideoque tacitus præteris & sententiæ tuæ nunquam mutandæ consulis, vt tua quoque peruicacia in defendendis falsis adumbratisque chimæris, pateat vniuersis. Si non legisti, qua mente, vel qua fronte de illis statuis? Dicam vel inuitus, ingenue tamen, quantus quantus es, nil nisi insipientia, & impudentia es.

Habeto igitur tuum istum Methonensem, licet inscitum & Latinum Episcopum, Pag. 24. *cuius inauguratio, & omnis infularum potestas, ac iurisdictio a Papa Romano pendebat, & Sede Petri. Græcus non ita sæuijsset in Ephesium, & Græcorum sententiam*. Qua de causa? Nonne alij Græci ante Concilium Florentinum, & post Concilium, discussis Patrum dictis, accurateque examinatis, veritate cognita aduersus Græcos pro Latinis Commentaria ediderunt, Nicephorus Blemmida, Ioannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus, Georgius Metochita, Constantinus Meliteniota, Ioannes Argyropylus, Maximus Chrysoberga, Bessario Nicænus, & alij, ne singulos commemorem? Inepte ergo arguis Græcum Catholicum in Græcum Hæreticum non sæuijsse. Reuolue mente, vt se gesserint Græci antiquiores in antiquioribus Græcorum hæresibus refutandis, & debellandis. Semper in Ecclesia Catholica idem spiritus, idem ardens Dei colendi studium, atque impetus in aduersarios inclaruit.

Hinc consequenter non cohæret, quod addis; *Illius inaugurationem, & omnem infularum potestatem, ac iurisdictionem a Papa*

a Papa Romano pendere, & Sede Petri. Cum in ordinationibus Græcorum non se immisceat Papa Romanus, nec Sedes Petri; sed totam illam ordinationis seriem, quemadmodum & reliquos ritus, & consuetudines Græcis remittat, non se immittens, neque ingerens in eorum Ceremonijs, quinimo decernens iubensque, vt nullo modo confusio rituum fiat. Et si nescis, summi ipsi Pontifices, & inter eos Leo X. vt recentiores recenseam, cum plerique ex Latinis Græcos infestarent, & ab eorum moribus, & obseruantijs etiam per vim conarentur abducere, prouidit, & post Leonem Clemens Octauus, ne illos ad propria deserenda, & Latina vsurpanda compellerent, Diplomata de hac re ediderunt. Antonius Galateus de situ Iapygiæ narrat, *Cum Latini quidam ex his circumforaneis mendicantibus Græcos persequerentur, ac cogerent eos ex azymo non ex fermentato pane conficere Sacramentum. Hi Sacerdotes post longas disputationes Romæ in pleno Collegio Principum Sacerdotum vicere, &, ne a patrio ritu discederent, impetrauere: quem morem huc vsque seruant, & Romanæ Ecclesiæ iussis nostrates omnes Catholici Græci parent*. In Collegio Græcorum Romæ Gregorius XIII. illius fundator mandauit, vt ritus Græcus ab Alumnis ad amussim obseruaretur. Anno 1615. Paulus V. nullam necessitatem Ruthenis Episcopis imponendam esse deserendi ritus Græcos, rescripto declarauit; & nuper Vrbanus VIII. pro feliciori Collegij Græcorum regimine confirmauit, vt iuuenes ritus Latini inscijs superioribus, vel etiam ex peculiari Sedis Apostolicæ dispensatione in Collegium ingressos, post susceptum iuramentum, etiam postquam e Collegio discess'rint, ad ritum Græcum seruandum obstrinxit: Si cui item ex alumnis specialiter indulserit Sedes Apostolica, vt non obstante iuramento ad ritum Ecclesiæ Latinæ transire possit, ad restitutionem omnium expensarum, quæ in alendo,& instruendo factæ sunt,nisi etiam super hoc dispensatum cum

eo fuerit, condemnauit. Qui vero sine expressa dispensatione ritum mutauerit, eum quibuscunque officijs, & beneficijs priuauit, eumque ad similia in futuram obtinenda inhabilem declarauit: mandauitque, vt Collegij protector administrans contra eos tanquam periuros procederet. Præterea, vt Italo-Græci iurarent, nunquam acturos, postquam e Collegio egressi fuerint, vt ad ritum Latinum sibi transire liceat; Græci autem se ritum à S. Romana Ecclesia probatum perpetuo seruaturos, neque acturos vnquam, vt ad ritum Latinum transire sibi liceat. Sic item nonnisi de expressa Sedis Apostolicæ licentia alumnis dicti Collegij ad vllum ex regularibus ordinibus ingressum dari prohibuit. Voluitque ritum Græcum per omnia diligenter seruari; dum sunt in Collegio; Latinum vero quantum scandali, & eorum cum quibus consuescunt, ratio postulabit. Dignumque est admiratione, quod in Institutionibus adnotatur, Græcorum filios casu aliquo a Latino Presbytero baptizatos, quod non suppeteret copia Græci Presbyteri, non esse admittendos. Sic item Romæ Græcum Episcopum ritu Græco in Græcia ab Episcopo Græco ordinatum suis sumptibus honorifice palam detineant, qui Græcos in Ecclesia Græcorum ritu Græco ordinet, & consecret. Non credis Allatio? Perlege Diplomata Pontificia, si tibi animus est, certa certis auctoribus scribere.

Pag. 25. *Miratus noster hominem tam prompti in Græcos ritus animi, quem sciebat, &c.* Hinc etiam argue, Episcopum illum Græcis præfuisse, non Latinis. Omnes enim ad sua tutanda conseruandaque promptissimi sunt. Dein quæ erat necessitas, vt Episcopus Latinus ante vnionem, & comitate assentatrice, & officiorum blanditijs malitiosis palparetur Patriarchæ Græcorum: cum adhuc nihil certi de vnione futura esset, sed omnino per caliginem cerneretur, & ex arbitrio partis vtriusque penderet? *Nempe*

vt gra-

vt gratiam Patriarchæ iniret. Ex sui animi impotentia aliorum mentem Creyghtonus, Engastrimythi numine afflatus, admetitur. Sed quam supine ex eodem addiscamus. *Episcopi huius Latini inauguratio, & omnis insularum potestas, ac iurisdictio a Papa Romano pendebat.* Ergo non Patriarchæ, sed Papæ Romani gratiam ineundam esse existimasset, ni desiperet. Ab illis enim qui nobis præsunt, & a quibus dignitatem, qua fungimur, recognoscimus, gratiam nobis atque fauorem expiscamus, vt bona nobis ex eorum humanitate proueniant. Sed quid Episcopo Latino in Vrbe Venetis obnoxia a Patriarcha Græco, cuius ditionem nec in minimis quidem recognoscebat, sperandum erat? Quare somnia sua Creyghtonus, vt lubet, nullo valido fundamento, & extra veritatis euidentiæque fines, operam ludens, fingit, refingitque. Et vt tandem hunc Iosephum, quisquis is fuerit, infesto ore lacerare desinas, & tanto stupore mentis delirando incessere, eo scopo, vt probes, hunc fuisse Pontificium Episcopum, dabo tibi testem locupletem, & cui tu fidem, si sanus es, non negaueris; ipsorum Pontificum Romanorum acta authentica, in quibus Episcoporum nomina, dum publicis Consistoriorum sessionibus proponuntur, & creantur, nomina designantur, in quibus nullus hic Iosephus tuus Latinus apparet, sed alij, atque alij, ab anno 1405. ad annum 1448. Electi sunt itaque Methonenses Episcopi Latini a Summis Pontificibus. Ludouicus Maurocenus Venetus, Episcopus Iustinopolitanus transfertur ad Methonensem Episcopatum anno 1391. 11. Kal. Decembris; & Antonius eligitur anno 1405. per obitum Antonij eligitur F. Laurentius Venetus ordinis Prædicatorum anno 1410. Idibus Iunijs. Franciscus eligitur anno 1415. Id. Iunij. Martinus eligitur anno 1428. 13. Iunij. Post Martinum Gabriel de Gabriellis nobilis Venetus anno 1433. 10. Iulij. Qui postea anno 1448. 13. Kal. Iunij transfertur ad Episcopatum Iusti-

nopo-

nopolitanum. Sedit in Methonensi vsque ad annum 1448. cui successit Marcus eodem anno 11. Decembris, vt diligentissime adnotauit Abbas Ferdinandus Vghellus, in omni humanitate, & recto studio, sed in hoc potissimum versatissimus ex actis Consistorialibus, & monumentis Ecclesiæ Iustinopolitanæ Tomo 5. Italiæ Sacræ, in Episcopis Iustinopolitanis. Marco successit Angelus 1459. 10. Decembris. Hæc est series Latinorum Methonensium Episcoporum ab anno 1405. ad annum 1459. In quibus Iosephum istum tuum Methonensem Latinum Episcopum nullum video, & tum cum Methonem peruenisset Imperator, & Patriarcha, sedebat Gabriel de Gabriellis; cum illi Ecclesiæ præfuisset ab anno 1433. ad annum 1448. Imperator vero, & Patriarcha Methonem peruenit anno 1438. Negabis puto aperto capite acta Consistorialia. Sed qua fronte? quo pudore? Produc tu certiora, & Methonensem istum tuum Latinum Episcopum vel leuissima ratione proba, vel *cane Palinodiam*, si tragico Oreste dementior esse non vis.

Hæc de Episcopo Methonensi, qui in istis ad Florentinum appendicibus se contra Ephesium armat, quasi per transennam prælibare libuit ex nostro Auctore. Aptius dixisses, ex tuis somniculosis delirationibus. Cum quem tu tuorum dictorum ducem sequeris, vt paulo ante vidisti, nec digitum tibi porrigat, quinimo tua obuertat, licet tu improbe tua interpretatione præuertas. Hinc cadit, & satis misere conclusio illa tua. *Vt hominis ingenium innotescat vafrum, ac versipelle, qui ea futiliter in blanda verborum complementa spondebat, quæ nec Patrono suo Romano Pontifici, sed nec vllatenus sibi metipsi attestante conscientia audebat comprobare.* Licet enim, vt Græcus addictus Schismati in Græcorum supplicationibus Latinos, sed male, non admitteret; non ideo tamen sequitur, eum ingenio vafro, ac versipelli fuisse; nec arcere Latinos a supplicationibus blanda verborum complementa sunt,

Ponti-

Pontifici etiam Romano improbanda. Et quidquid tu garrias, ipse se satis superque Græcum prodit in his altercationibus. Interim tu nondum probasti, Iosephum hunc Methonensem, qui scripsit contra Ephesium, fuisse illum Episcopum, qui gratiam Patriarchæ aucupari videbatur, neque Latinum Episcopum fuisse: quæ probanda susceperas. *Nec minorem vecordiam in rixosis contra Ephesium scriptis commonstrat, quam in adulatorijs ad nostrum auctorem dictis, si vtraque ad Lydium lapidem æqui iudicij explorarentur.* Vti ergo blanda illa verborum complementa insulse, insciteque probasti, ita & nunc ad Lydium lapidem æqui iudicij tui exploras rixosa contra Ephesium scripta, & te nec tui auctoris, nec Methonensis scripta intellexisse, quando ita decernis, demonstras. Quidquid sit de methodo respondendi: illam, cum ita proposita sit ab Ephesio, sequens Methonensis, de statu disputationis haud deflectit. De alijs ante quam adeo putidam sententiam effutires, consideranda tibi erant, rationes, argumenta, rerum momenta, & excutienda historiarum monumenta, tum demum pronunciare. De quibus aliorum, qui minus perfrictæ naris sunt, erit iudicium, tuum siquidem in hisce rebus nullus probabit.

Vt puderet in Tractatus exordio titulum præfigi τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μεθώνης, *Apostolorum alicui S. Petro, vel S. Paulo magis conuenientem, quam homini contentioso, qui inducta simultate, Sacrosanctum literarum decus, ac veritatis lumen infamibus libellis defædaret.* Bene res sese habet. Si suæ Sanctitatis seruatorem non habuissent Petrus & Paulus, iam proiecti essent e Sanctorum numero, auctore Creyghtono, quando *non puduit in Tractatus sui exordio titulum præfigi* τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μεθώνης. O exemplar antiquæ religionis! O pium Sanctorum cultorem? Sed tanta in Creyghtono pietas ex ignauia quoque est, qui nescit distinguere titulos, & qui quibus personis aptentur. Θεοφιλεστάτου siquidem

dem non est Sanctorum titulus, sed dignitatis Episcopalis, qui θεοφιλέστατοι, & θεοσεβέστατοι, etiam si moribus improbissimi sint, & hæresi, & pestiferis de religione opinionibus imbuti, antequam condemnentur, audiunt. Ne in re clarissima nimius sim; adi Concilia Generalia; in illis Nestorius, Macedonius, Dioscorus, licet de hæresi inquirantur, θεοφιλέστατοι audiunt. *Non ergo quicunque Deo carissimus appellatur, Sanctus est, suauis, & serenus, ita procul ab omni liuore, & ambitione, & abstractus in altitudinem Christianæ contemplationis, totum vitæ cursum in admiranda Dei bonitate consumeret*, vt facit Creyghtonus. *At Methonensis non modo Ephesium durioribus verbis exarcebat in prælia prouocatum, cuius forte os nunquam conspexit, nisi in portu cum Patriarcha appulsu, nec alia scripta perlegit, quam quæ vel ipse Iosephus, vel Latini sub Marci nomine, & cum Marci iniuria edidere*. Deus bone! In alijs dementia siue insania habent sua quæque interualla, & aliquando etiam nolentibus, sanum aliquid ore excidit. In Creyghtono assiduæ, & continuæ sunt, nec vllo vnquam tempore moram interponunt, vel canunt receptui. *Methonensis non modo Ephesium durioribus verbis exarcebat in prælia prouocatum.* Quis vnquam audijt, respondentem, eum cui respondet, prouocare in prælia? Qui reddit responsum, audijt proponentem, & prouocantem ad responsum; sequitur præeuntem. Criminatur Ephesius Synodum. Excusat Synodum, & criminationes eleuat Methonensis. Contra decreta Concilij insurgit Ephesius, opponit argumenta, & infesto ore vnitos lacerat. Methonensis defendit, argumentis adductis satisfacit, & vnitos a calumnijs vindicat. Quis bellum inchoat? quis disputationem ingreditur? Accusator, an propugnator, & defensor? *Ephesium durioribus verbis exarcebat*. Par pari reddere æquum est? Quod integrum fuit Ephesio, quare non erit, & Methonensi. Ephesius temerat conuitijs vnitos, & ex conuitijs Methonensis eos

ſis eos eximens, durioribus verbis exercebat Epheſium. Ita intelligit Creyghtonus, ita ratiocinatur nouæ Logicæ architectus. Hinc illa nec immerito; Ἀλλ' ἀπηγορεῦτο ὕστερον. ἐπειδὴ ὑμεῖς προετείνετε πρότερον ὡς κατήγοροι. ἐκείνους δὲ ἦν τὸ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἀπολογίαν ποιεῖσθαι, *Verum defenſionis cauſa reſpondebant, quoniam priores vos proponebatis, vt accuſatores, reliquum ergo erat, vt illi rationem neceſſario redderent.* Et Methonenſis in hac eadem Apologia; Ὁ δίκαιος λόγος ἀπῄτει, ἐπειδὴ σὺ ἀπὸ μέρους τῶν γραικῶν εἶπες, καὶ οὕτω μακροὺς κατέτεινας λόγους, ἵν' ἀκούσῃς καὶ τὰς ἀποκρίσεις. οὐ γὰρ δίκαιον τὸν διαλεγόμενον μόνον λέγειν μὲν, οὐκ ἀκούειν δὲ καὶ τοῦ ἀποκρινομένου. *Æqua ratio poſtulabat, vt poſteaquam tu pro Græcis dixeras, & adeo prolixos ſermones habueras, audires etiam reſponſiones: neque enim iuſtum eſt, ſolum diſputantem dicere, & reſponſa non audire.* Reſponſio igitur ſequitur accuſatorem. Sed Epheſius mitius agit, nec ita in vnitos, atque Concilium inuehitur. Percurre eius Epiſtolas ad alios atque alios datas, & Fidei ipſius profeſſionem, quam animam agens edidit: eum nec calumnijs, nec iniurijs, nec ſannis pepercisse deprehendes, & ingenium hominis ſæuum atque efferum agnoſces, quod nec ſuis etiam immerentibus parcere nouerat. Pag. 25. *Cuius forte os nunquam conſpexit, niſi in portu cum Patriarcha appulſum.* Non ſatis eſt Creyghtono ſemel deliraſſe, & pretium ob ſtultitiam tuliſſe, ni cantilenam eandem canat, & eaſdem affanias iteret, inſiſtatque in illis Ὡς κιττὸς δένδρῳ ἐμπεπλεγμένος. De hoc Methonenſi ſupra ſatis multa, quæ denuo repetenda non ſunt. *Nec alia ſcripta perlegit, quam quæ vel ipſe Ioſephus, vel Latini ſub Marci nomine, & cum Marci iniuria edidere.* Ergo Latini & ſcripta in Epheſium, & Epheſij in Synodum, & vnionem ementiti ſunt, & ex arbitrio confinxerunt. Vnus Creyghtonus id aſſerit. Quo auctore? Quibus teſtibus? Quibus argumentis? Annon eſt ſatis talem Virum id pronunciaſſe? Credant ſui ſimiles. Qui dexterius erudi-

tione vtuntur, risum tollent, & deplorabunt simul amentiam, & præcipitem confidentiam hominis.

Nec alia scripta legit, quam quæ vel ipse Iosephus, vel Latini sub Marci nomine edidere. Dic sodes, quæ scripta sub Marci nomine Latini edidere? Omnia ne quæ sub illius nomine circumferuntur, an tantum quæ Iosephus refutat? Omnia dicere, insigniter impudentis est. Hanc tantum Epistolam, quam discidit Methonensis, plane insipientis. Perlege, confer, examina, si tanti es. Non ouum ouo, neque aquam aquæ similius reperies. Verba ipsa, sententias, argumenta, & periodi ipsæ, & commata orationis, vti ex vno ore, vnoque ingenio nata illa ipsa sunt, & eundem referunt sonum. Quare vel Marci non sunt, quæcunque sub nomine illius leguntur, vt sunt Epistola ad omnes terrarum Orbis Christianos, & Insulas habitantes, quam refutauit Georgius Protosyncellus; Epistola ad Georgium Presbyterum, quam infirmauit Andreas Colossensis, Professio suæ fidei, antequam extremum suum diem confecisset, & profligauit idem qui supra Protosyncellus, Capita Syllogistica aduersus Latinos de Processione Spiritus Sancti, quorum fallacias, & illusiones primum Georgius Scholarius doctissime, vt alibi diximus, vrgente amico Gregorio Protosyncello, vsque ad caput XVIII. dissoluit, & cum morte præuentus Scholarius non absoluisset, & Patriarcha Gregorius Romæ vitam ageret, rogatu ipsius Bessario reliqua coarguit, & nouo examine omnia ab initio, ne ea vti inenodabilia relicta esse compluribus viderentur. Et si quid aliud etiamnum in tenebris obscurissimis latet. Ergo si hæc non sunt fœtus genuini Ephesij, neque hic libellus Ephesij de Synodo Florentina, cuius obiecta, & mendacia diluit Methonensis. Sed quis id dixerit nisi demens? Et quis crederet tantum otij nactos Latinos, nisi eos otio congelatos fuisse, in animo duxerit, & ad consarcinandas similes quisquilias

tem-

tempus insumere voluisse? Sed quo vsu? quo commodo? quo scopo? Finxerunt hominem, quem configerent. Tu hæc dicis. Ipse non credo, nec credent alij. Quasi vero in illa gente deessent, qui argumentum simile, & acutius, & doctius pertractarunt, quorum sermones, & impetus in Latinos reprimere potuissent, si libuisset, Eustratius Nicænus, Andronicus Camaterus, Gregorius Palamas, Theodorus Muzalo, Georgius Moschampar, Georgius, siue Gregorius Cyprius, & alij. Audaciam tamen viuentis adhuc hominis, dissidium vrgentis, vnionem oppugnantis, Concilium Florentinum criminantis, & verbo, & scriptis contundere molientis, vetustiorum Schismaticorum dicta, & rationes, vti indignas responsione taciti prætereuntes, vti in Synodo acriter examinatas, & dissolutas, nouas recentiorum concertationes conuellere studuerunt. Tu porro, vt eorum scriptis detrahas, & spuria ostendas, non vereris, si vna cum illis Ephesij quoque, quem in fide ac clientela tua susceperas, inter incerta, & male concepta reijceres, & comentitijs parentibus vindicares. *Et cum Marci iniuria edidere.* Quæ sit hæc iniuria Ephesij, plane non intelligo. Si hæc iniuria est Ephesij; Ergo scribere contra processionem Spiritus sancti etiam ex Filio, contra Concilium Florentinum, & contra vnionis capitula, facinus est; si illi iniuria fit, cuius sub nomine tractatus similes publicantur. Quod si est, hydra tibi secunda est, vt tibi Ephesius extra culpam, & demum ab iniuria, quam illi Libelli sub eius nomine editi apponunt, innoxius assurgat. Si facinus non est, frustra tu Ephesium iniuriæ supponis, cum ille apud te scriptis similibus laudem, eamque non modicam consequatur: dum vnionem ferociter carpit. Sed illi iniuria fit, quod non sua illi, sed spuria supponuntur. Hoc vero est, quod non sunt illius æstimationis, nec vim eloquentiæ, nec argumentorum fulmina, quibus aduersariorum

phalanges discutit, contineant. Tu tibi fingis Herculem inexpugnabilem, Achillem indomitum, & tonantem Periclem. Sed falleris. Marcus iste tuus de via homo est, & in Musæo eruditorum infimatus infimis accumbit, ex cuius scriptiunculis, si demas, quæ ex Cabasila, Palama, & alijs verbo tenus excerpit, quæ de suo affert, & stylo, & methodo triobolaria sunt. Ea si legas, illic tuam ipsam pertinaciam, & duritiem animi, & proiectam petulantiam ad amussim expressam intueberis, dum non vereris scribere, *Iosephum Synodi Florentinæ, quam statuminat, acta rescindere, dogmata disceptata, concessa, sancita ab vtraque parte, & cum multiplici ignorantia, & graui præiudicio euertit: sibique ipsi & Deo, & homini contradicit, dum in professione rituum, quotidianam Ecclesiæ suæ praxim euertit. Singula non excutiam a Iosepho producta*. Aptius hæc de te, & de Ephesio tuo dici poterunt, qui Synodi Florentinæ acta, quam statuminarunt Patres Occidentales cum Romano Pontifice, & Orientales cum Imperatore, & Patriarcha rescinditis, dogmata disceptata, concessa, sancita ab vtraque parte, cum multiplici ignorantia, & graui præiudicio euertere conamini, vobisque metipsis, & Deo, & hominibus contradicitis, dum in professione rituum, quotidianam Ecclesiæ praxim abiuratis. Concludis, nolle te *singula a Iosepho producta excutere: nec enim in animum induxisti tam vastæ vliginis Camarinam commouere*. Quare duo tantum tibi explicanda suscipis irarum primordia, & reconciliandi modos. *His insistam*, ais, *vestigijs, & monstrare conabor, veram esse de his Ephesij assertionem, tam secundum autoris nostri Synodi mentem, & Iosephi Methonensis confutationem viribus cassam, & penitus expuendam*. Montes auri promittis Creyghtone. Fac vt facias, quod recepisti semel. Aduerto te hæc promisisse non vi coactum, aut dolo deceptum, sed libero, solutoque animo. Quare promissis standum est tibi; si non steteris pro-

missis

miſſis bona fide datis, nec completis, pœnas lues infamiæ vel maximas.

EXERCITATIO X.

Vbi rationes deficiunt, Creyghtonus Sacramento probat ſua, & nihilominus Lector hariolandum de ſua ſententia relinquit. Culmen Pontificiæ dignitatis cum a Deo ſit, nulli culmini, quod aliunde comparatum ſit, etiam excelſiſſimo æquiparari poteſt. Hiſtoriola de principio, & progreſſu Schiſmatis Græcorum. αἰτίας καὶ ἀφορμῆς, cauſæ, & occaſionis differentia. Diſſidij inter Græcos, & Latinos non fuiſſe cauſam additionem. Quando additio facta ſit? Additionis prohibitionem in Symbolo ante Epheſinum factam. Prohibetur addi Symbolo fides aliena, contraria. Υἱοπατορίας hæreſis quæ? In Trinitatem ordinem eſſe. Filius ſolus ex ſolo Patre genitus: Υἱοπατορίας hæreſi condemnata, videtur ſaltem tacite aſſeruiſſe Damaſum Spiritus Sancti etiam ex Filio proceſſionem.

Pag. 26. *SI quis ingenio acri omnes in vnum rationes conuolueret, quæ primarias ab ortu ad occaſum Eccleſias in hæc inteſtina diſſidia commiſerint, Sacramento auſim contendere, is non de ambone, aut pulpito, non de vitæ ſanctitate, aut cultu Dei, tanquam viros decet ſacratos, ſed de ambitu, & pompa ſeculari eos in flammam tam immortalem excanduiſſe hariolabitur.* Vbi rationes, & argumenta, aliaque omnia Creyghtonum deſtituunt, Sacramento contendit. Si quis porro dixerit, illius Sacramento nolle ſe fidem adhibere, Sacramento nebulonis, ac bipedis nequiſſimi, qui a prima fronte Præfationis continuo, & per omnia aduerſus Pontificios, mendacijs, calumnijs verſutis, ac fallacibus, & nocendi rationibus rem agit, corruent omnia, nec quæ promiſerat perſoluet. Falſum itaque eſt Eccleſias primarias ab ortu ad occaſum non de ambitu, & pompa ſe-

pa seculari certasse, sed pro iurium suorum defensione, quæ est ab ambitione quam disiunctissima. Ambitio siquidem, siue cupiditas gloriæ, atque honorum potius in alienis occupandis quam suis defendendis consistit; quod secus accidit in Romanis Pontificibus. Et examina, quantum hoc tuum Sacramentum ad fidem tibi conciliandam profuerit; quando ex eo non certis argumentis constans aliquod atque perpetuum, sed incertum, ac dubium *hariolabitur*: id enim tuum est: neque vt puto, fugit te, *hariolari* idem esse ex nonnullorum opinione ac, *insanire*, & *furere*. Sed sit per me προθεσπίζειν, & diuinare, & futura prædicere. Ergo post Sacramentum tuum Lectori hariolandum est, vel diuinandum, quid ipse dicas, quid discernas? quo scopo? quo fine? Sin minus, decreta tua cimmerijs tenebris obducta, nec Apollo quidem intelliget. Sed de Apolline, qui ambigua solet responsa dare quærentibus, quispiam querimoniam haberet. Quare ante omnia ex verbis Creyghtoni indubitatum esse debet, ad diuinos atque hariolos recurrendum esse, vt ipsius sententia habeatur.

Pag. 26. *Crepuere inuidia Græci, dum perspiciunt, translato ad ipsos Imperio ciuili triplicem coronam Sacerdotalis dominij Sancti Petri Cathedræ hæreditariam adiudicari*. Parum id intererat Græcis, si triplex corona hæreditaria adiudicata sit Petri Cathedræ, cui ipsi suum, quo caput exornarent, insigni non priuarentur, nec vnquam de ea quæstio inter Græcos mota est. Sed de triplici corona Pontificia dicemus alibi. *Nec Romani minus animositate torquebantur, dum aliunde deriuatum culmen sibi æmulum se efferre animaduerterent*. Hic etiam ineptis: Neque enim torqueri poterant, licet aliunde culmen deriuatum sibi æmulum se efferre animaduerterent, gnari, nullum culmen, etiam excelsissimum, omniumque gentium votis sublatum, nunquam ad illud culmen, quod Christus Deus illis concesserat,

pro-

promiseratque, se illud conseruaturum vna cum mundi duratione, peruehendum, *Pasce oues meas*, *Conuersus confirma fratres tuos*, *Vobiscum ero vsque ad consumationem seculi*, *Tu es Petrus, & super hanc petram*, vel propius aditurum. *Aliunde deriuatum culmen*. Ergo non a Deo. Ergo finitum terminis, illisque labilibus circumscriptum. Et quæ fuerit proportio finiti ad infinitum. Et sic quod erit culmen, nisi a Deo sit, quod ad Pontificium culmen sese vnquam efferet? Non poterant ergo Romani torqueri, etiam si Patriarcham Constantinopolitanum singulis momentis, innumeris incrementis gloriæ, & auctoritatis augescere intuerentur, quæ vti venere, ita excidere poterant, vt effectus resque ipsa comprobauit: Nam Patriarchæ ita redacti sunt sub Imperio, & potestate Imperatorem, quomodocunque id factum sit, vt iuribus omnibus Ecclesiasticis spoliati, tantum iussibus Imperatorum subijcerentur: absque quorum arbitrio, nec minima quidem, & quæ passim alijs permittebantur exequi possent: tantum abest, vt rebus considerabilibus manus admouerent, & vt res ipsa loquitur, pro amphora vrceus exiuit. Quod aliter euenisse in Pontificibus Romanis diuina prouidentia, & nunquam fallentis diuini verbi promissione conspicimus, etiam si ex triplici corona nulla quidem adfuerit. Non enim in triplici corona auctoritas, & præeminentia stat, cum & ante illam coronam Pontificibus Romanis summum ius in Ecclesia communi omnium assertione vindicabatur. Et tu *aliunde deriuatum culmen æmulum* vocas diuina firmato pollicitatione? *Et nulla vnquam ambitio irarum fomentis caruit, si arma ad manus desunt, linguæ trucidant: Stat vtraque gens in acie aduersa; & quamquam gladiatorum instar vulneribus mortiferis non depugnant, erumpunt tamen odia e tenebris infensorum pectorum, & scriptis batuunt, cauillis se impigre confodiunt*: Cum verborum tumore, & ventosa enormiqu e loquacitate rem agis Creyghtone, non magis sapis,

pis, quam bene olet, qui in culina habitat. **Aliunde** cuo canda sunt argumenta, vt quod stulte assumpsis serio probes.

Erumpunt tamen odia e tenebris infensorum pectorum, & scriptis batuunt. Primus omnium in ipso limine Schisma: Photius ad Summum Pontificem Nicolaum humanitatis, & officiorum blandicijs plenas literas dedit; quibus extra culpam se ponere, & se leuare crimine nitebatur, quod ex laico Patriarchicam sedem nullis seruatis interstitijs obtinuerat, a qua erat alienissimus; sed ciues atque Imperatorem, aliosque Imperij proceres, & Ecclesiarum præsides erga illud munus male animatum compulisse: & aliorum exemplis nullam in ea Ecclesia labem aut turpe commissum esse: cum plerique nullis seruatis interstitijs ad summum illum gradum promoti sint & apud diuersas Ecclesias, diuersas esse consuetudines, & ritus, quos qui seruat, optime de sua Ecclesia meretur, qui non seruat, quia eas non nouit, in crimen non incurrit. Dum deinceps petit, vt eius ordinatio approbetur, idque ab integro iudice Nicolao non obtinet, versus in rabiem, verecundia deposita, in Latinos, & Pontificem ipsum Encyclica Epistola, & confictis Synodis in Ignatium, & Romanum Pontificem, oblatrat; & calumnijs lacerat, quem non potuit manibus, & dentibus discerpere: defertque impietatis, quod in Symbolo, in quo Synodorum decretis nihil erat addendum, addiderit, &, quod peius erat, rerum nouarum in disciplina Ecclesiastica reum declarat. Successor Adrianus Nicolai vestigijs insistens coacta Constantinopoli Synodo Generali Photium condemnat, de Throno deijcit, patria exterminat: Ignatium legitimum restituit, quo demum demortuo Ioannes Pontifex precibus Basilij Imperatoris emollitus, vt turbæ in Ecclesia sedarentur, annuit & Photium in gratiam recipit, dummodo ille in plena Synodo crimen

fassus

fassus pœnitentiam impositam agat, & alia exequatur, quæ in Commonitorio Ioannis digeruntur inter Acta Octauæ Synodi Photianæ relato. Sin minus, promotionem reprobat, & irrita in eius fauorem Acta declarat. Photius nullam deprecatus veniam, nulla peracta pœnitentia, sed quæ a natura habebat scelera, artificijs condiens, caput Synodi factus, omnia pro arbitrio disponit, & suorum palpatorum fauore inclinante, nunquam ille depositus, nec condemnatione subactus fuisse decernitur, quidquid Commonitorium Ioannis contineret. Vtcunque tamen fuerit, rursus in sedem intruditur, & quorum antea additionem, vel hæresim in vitio posuerat, post recuperatum thronum silentio inuoluit, concordatque cum Pontifice, qui nondum hæresim eiurauerat, & cum eo & illius successoribus in communione, perseuerat ipse, & Græci alij Orientales, donec rursus prauitate Patriarcharum Schisma renouatum recruduit: & Græci Schismati addicti libris editis atque euulgatis, vt & antea Photius, inani crebraque loquacitate crambem recoxerunt. Latini dogmati insistentes taciturnitate sua tutabantur. Sed cum Græci in dies plus plusque insolescerent, nec vllum finem facere criminandi viderentur, ipsi quoque per vim, vt ita dicam, adacti sua a calumnia vindicare, & propugnare dignitatem exorsi sunt: sed sedate, & temperate. Veruntamen cum Schismatici audentius insurgerent, crimina inferrent atrociora, rationem etiam vitæ ab illis reposcerent, & pietatem eorum atque sanam doctrinam in communem pestem atque perniciem inhumane conuerterent; non scripta, sed nata nobiscum lege; non docti, sed facti; non instructi, sed imbuti sumus, si in tela inimicorum incidimus, ita etiam honesta ratione compellente, iniuriam atque perniciem, quacunque ope poterant, propulsarunt a corpore, a capite, a vita. Et scriptis etiam ardentius editis calumnias contuderunt. Nullum ius,

 nulla

nulla lex, nulla ratio defensionem sui, cum insane ab aduersario impetitur, prohibet. Hoc recta ratio docet, natura ipsa præscripsit, & necessitas iniungit, quod tu *batuere* inepte concepto vocabulo nuncupas. *Erumpunt tamen odia e tenebris infensorum pectorum, & scriptis batuunt, cauillis se impigre confodiunt*. Creyghtone salue! Vtraque pars, Græci scilicet, & Latini, ob æmulum culmen, & ambitionem alternis odijs conciti scriptis batuunt, & cauillis se impigre confodiunt. Irarum eadem ratio, armorum paratus non absimilis: batuitur enim scriptis: modus pugnæ vnus non abludit ab alio; cum cauillis se impigre confodiant. Ergo in certamine, & fine ipsius pares sunt. Ergo vel nullus causa cadit, vel vterque frangitur. Vnde ergo elicis impegisse Latinos, voculam addentes in Symbolo, & meruisse communione priuari, & a Christianorum caritate detrudi? *Si vtraque pars cauillis se impigre confodiunt*. Ergo mentientes dimicant, & conscij sibi mendacij, vincendi tamen etiam immerito causam pugnant. Et quis hoc in homine Christiano, & in firmandis dogmatibus fidei, æquo animo ferret, nisi tu, tuique similes, qui sacra omnia ludos facitis?

Cumque præfiguranda veniret primigenia offensionis causa, nulla illustrior memoriæ suæ suppetebat, quam illud Gorgonis caput, in quo magnis Græci clamoribus semper insistunt, vocem quadrisyllabam, Filioque, a Latinis inculcatam esse Symbolo Nicæno. Supra Creyghtone e prudentissimo scriptore Polybio distinxeras inter causam, & occasionem αἰτίαν, & ἀφορμὴν. Illam odij argumenta complecti, hanc opportunam initijs prensandis occasionem, ansam subministrare, sine qua tamen partes vtrinque exulceratæ in bella concurrunt, exemploque Saguthinæ vrbis ostendis. Causa siquidem est, quæ ex vero causa est, neque ad hoc vt causa sit, necesse est, vt ex externis præfulciatur præsidijs. Occasio, quæ vt causa sit, non omnium calculis vincit, sed quia

ita

ita perplacitum eſt illi, qui cauſam quærit aliquid moliendi, vt cauſa accipitur, & eſt veluti integumentum, & vmbra, ſiue nomen honeſtum vindictæ atque flagitiorum. Polybius lib. 3. Καθόλου δὲ ἦν πλήρης ἀλογίας, καὶ θυμοῦ βιαίου. διὸ καὶ ταῖς μὲν ἀληθιναῖς αἰτίαις οὐκ ἐχρῆτο, κατέφευγε δὲ ἐπὶ προφάσεις ἀλόγους, ὅπερ εἰώθασι ποιεῖν, οἱ διὰ τὰς προκαθημένας αὐτοῖς ὁρμὰς ὀλιγωροῦντες τοῦ καθήκοντος. *Enim vero* Annibal *in omnibus rebus præcipiti furore, non ratione vlla vtebatur: idcirco prætermiſſis veris cauſis, ad prætextus iniuſtos confugiebat; ſicut facere illi conſueuerunt, qui affectibus praoccupati honeſti rationem nullam ducunt.* Et ante Polybium Ariſtoteles in Rethoricis; Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων καλῶς, ἢ μελησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται, ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. *Aut aduerſus quos occaſionem habent, ſiue progenitorum nomine, ſiue ſuorum ipſorum, ſiue amicorum, ſiue eorum, a quibus beneficio fuerant affecti, aut curæ habiti, vel ipſi, vel maiores ipſorum, vel eorum, pro quibus ſoliciti ſunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, occaſione dumtaxat opus eſt malitiæ.* Et Menander; Μικρὰ πρόφασίς ἐστι τοῦ πρᾶξαι κακῶς. *Ad praue agendum parua ſatis occaſio eſt.* Quo ſpectat & illud Terentianum; *Fingit cauſas, ne det ſedulo.* Et ſimilia. Bene omnia. Nunc de tuo Epheſio agens, ſimilis illi, nullam cauſam offenſionis illuſtriorem ſuppetiiſſe ſcribis, quam illud Gorgonis caput, in quo magnis clamoribus Græci inſiſtebant, vocem quadriſyllabam *Filioque* a Latinis inculcatam in Symbolo Nicæno. Ergo cauſa iſta vera cauſa eſt. Sed Græcis ipſis, & ipſi Auctori Schiſmatis Photio hæc cauſa vera non eſt. Ergo conclude, & appone tuo Epheſio, quæ de Annibale concludit Polybius, Epheſium rebus in omnibus rationis penuria vſum, & furore præcipiti actum, Latinis cauſam aſcripſiſſe, & occaſione vti cauſa vera aſſumpta, voce nempe quadriſyllaba, oppoſuiſſe, & ad prætextus iniuſtos confugiſſe, ſicut facere illi conſueuerunt,

qui affectibus præoccupati honesti rationem nullam ducunt: Et vocem quadrisyllabam non fuisse causam dissidij luculente patet. Nec negabis puto, licet ad omnia natus, Photium Latinis reconciliatum fuisse, nulla de additione facta mentione, quam si suspectam hæresis habuisset, nunquam cum Latinis in vnionem venisset. Sed venit: Ergo suspectam non habuit; & fuisse occasionem, non causam, factis omnibus clarioribus docuit. Vnde nam ergo habes illam Gorgonis caput fuisse, licet illa inculcata sit a Latinis in Symbolo Nicæno? Et vide. Vox illa *Filioque* addita in Symbolo vel est vera, vel falsa. Si vera est, iam tuus Ephesius amens est, qui quod verum est in crimen vocat. Si falsa, Photius Hæreticus est, vel saltem vti falsi sectator puniendus, qui cum probantibus falsum, & Symbolo addentibus colligatur. Quis præterea dixit, Latinos addidisse Nicæno Symbolo? Si Latini execrandi sunt, quia addiderunt Nicæno vocem quadrisyllabam, quæ sceleris pœnæ expetendæ sunt a Sanctis Patribus Concilij secundi Constantinopolitani, qui Symbolum Nicænum, & additionibus, & ademptionibus, nec non immutationibus ita in aliam, atque aliam faciem quo ad verba inuerterunt, vt parum, vel nihil suæ pristinæ formæ obtineat? Et tu tantus homo, nescis distinguere, quid intersit inter Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum? Vt scias additio facta est non in Nicæno, sed in Constantinopolitano: & quod in Ecclesia tum Græca tum Latina inter officia recitatur Constantinopolitanum est, non Nicænum.

Hic multas vbique excitat Tragedias non in nostro dumtaxat autore, sed in Concilijs hactenus editis, & ad rauim vsque immensum boat. Boat Ephesius in tuo Syropulo. Esto, *boet*, neque enim inuidemus in tuo Auctore, quem non puto esse alium, quam qui historiam Concilij concinnauit. Ergo *boat* in Concilio Florentino. Quænam vero alia Con-

cilia sunt edita a Florentino diuersa, in quibus hoc ingens animal boat. Post reditum in Patriam Ephesius nullis in consultationibus sedet, nullis in publicis consessibus decernit, & tamen ad rauim vsque boare eum dicis. At scripsit literas ad diuersos, in quibus de hac quadrisyllaba voce ad rauim vsque boat. Nihilominus tamen tu supra scripseras, Methonensem non alia scripta perlegisse; quam quæ vel ipse Iosephus, vel Latini sub Marci nomine, & cum Marci iniuria edidere. *Impegere in eam Synodum Latini voculam adÿcientes. Vnde & sanctorum communione priuari meruere, e a Christianorum caritate detrudi: nec admitti denuò in gremium pacis a gentibus hoc scandalo diuulsis, antequam originalem Schismatis causam publica autoritate Synodi Oecumenicæ eliminent, & expungant.* Hanc non fuisse causam originalem Schismatis alibi fusè probauimus, & infra etiam demonstrabitur, & cum vox illa quadrisyllaba vera sit, a Latinis in Symbolo addi potuisse, in actis Synodi Florentinæ probatur ita, vt male operam locaremus, si quid addere niteremur. Synodis equidem Oecumenicis factis faciendisue, quousque mundus perdurauerit, eadem semper facultas fuit, eritque teste Domino, decernendi res Ecclesiasticas, addendique Symbolo, quæ semel concessa stabilis est ad diuturnitatem; nec Ecclesia de iure suo vnquam decedet.

Pag. 27. *Methonensis duo asserit creditu difficillima. Primo statim a finita Oecumenica secunda Constantinopoli, vocem unum Symbolo intrusam fuisse, sub Damasi Papatu.* Dixerit Methonensis. Quis negat? Nam cum affirmasset Ephesius additionem in Symbolo fuisse causam Schismatis; respondet Methonensis, falsum id esse, & mendacium citra omnem veritatem. Cum ante Photianum Schisma additio Symbolo apposita esset. Quinimo ante Sextam, & Septimam cum additione recitaretur: dictique testes producit Maximum Homologetam in Epistola ad Marinum

Pre-

Presbyterum Cypri, & mox a Secunda tempore Dama tiaasserente Georgio Aristeno. Methonensis antiquio scriptores secutus Maximum, & Aristenum, & eoru fidei nisus, scribit; ante Schisma etiam cum additio in Sy bolo a Latinis recitaretur, Ecclesias Orientalem atque C cidentalem non scisas fuisse, sed tranquille placideque inter se ætatem egisse. Et hoc ne erit creditu difficil mum? Tibi forte, qui fidem adimis antiquioribus. M ximus ante Sextam Synodum floruit, ob hoc ipsum n gotium Romam venit; Præsules Latinos, qua ratione i agerent, sciscitatus, rescripsit Orientalibus, eos id dice ex Sanctis Patribus Occidentalibus, & Cyrillo traditun quibus ipse veritatis accuratissimus vindex assensit, dicta que comprobauit, comprobataque alijs Præconis voc declarauit. Aristenus sub Ioanne Comneno Imperator Canonum breuis, sed accuratus Interpres in Compendio Canonum de Damaso retulit. Non ergo difficillimum creditu fuerit, quod tanti scriptores, & doctrina, & san ctitate illustres tradiderunt. Aduerte tu interim, difficul tatem omnem in eo sitam esse, An processio Spiritus ex Filio, vera, & ex mente Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum sit. Si vera est, parum interesse, quo tempore siue Damasi, siue Photij fuerit, siue postea addita Symbolo, vt optime probatur in Actis Concilij, cum prohibitio de non addendo in Symbolo, intelligatur de fide contraria, & opposita, quod plane significat illud ἑτέραν, nempe aliam huic contrariam, non de vera, quæ loco expositionis interponitur. Sin minus, & Patres Concilij Nicæni, & Constantinopolitani incurrissent anathema, qui fidei ab Apostolis traditæ addiderunt. Sed ista prohibitio in Ephesina facta, non obligat anteriores Synodos, sed subsequentes; neque enim tormentarius puluis instrumento æneo flamma expulsus posteriora, sed anteriora diuerberat, & disiectat. Sic est. Sed ante dicta

Con-

Concilia eloquio diuino, quod præpollet auctoritati Conciliorum, vniuersæ Ecclesiæ prohibitio transmissa erat. Ergo pœnis præuaricationi inflictis post similem prohibitionem addentes subijciebantur, quæ erat, anathema. Ergo Nicæni, & Constantinopolitani Patres, cum nouum Symbolum componerent ab Apostolicis eloquijs diuersum, pœnis inflictis subiacuerunt. Ait Apostolus; *Si quis vobis euangelizetur aliud præter id, quod accepistis, etiam si Angelus fuerit, anathema sit.*

Et eloquium hoc Pauli ab ipsis Ecclesiæ incunabulis, vti regulam infallibilem receptum, obseruatumque fuisse etiam post Nicænum Concilium, testis est locupletissimus Basilius Magnus Oratione de Fide, quam ille inter Ascetica publicauit; Φανερὰ ἔκπτωσις πίστεως, καὶ ὑπερηφανίας κατηγορία, ἢ ἀθετεῖν τι τῶν γεγραμμένων, ἢ ἐπεισάγειν τὸ μὴ γεγραμμένον. *Haud dubie manifestum hoc infidelitatis argumentum fuerit, & signum superbiæ certissimum, si quis eorum, quæ scripta sunt, aliquid velit reijcere, aut eorum quæ non scripta, introducere.* Hæc dictata sunt a Basilio ante Constantinop. II. Oecumenicum centum quinquaginta Episcoporum, celebratum anno 381. ipse vero ante annos tres e vita migrauerat anno 378. Dictum Basilij confirmauit Athanasius ante dictam Synodum. Ἠξίωσαν μὲν γάρ τινες, ὡς ἐνδεοῦς οὔσης τῆς κατὰ Νίκαιαν Συνόδου γράψαι περὶ πίστεως, καὶ ἐπεχείρησαν προπετῶς. ἡ δὲ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσα ἠγανάκτησε, καὶ ὥρισε μηδὲν ἔτι περὶ πίστεως γράφεσθαι, ἀλλ᾽ ἀρκεῖσθαι τῇ ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν πατέρων ὁμολογηθείσῃ πίστει, διὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ ἐλλείπειν, ἀλλὰ πλήρη εὐλαβείας εἶναι. καὶ ὅτι μὴ δεῖν δευτέραν ἐκτίθεσθαι πίστιν, ἵνα μὴ ἡ ἐν Νικαίᾳ γεγραφυῖα ὡς ἀτελὴς οὖσα νομισθῇ, καὶ πρόφασις δοθῇ τοῖς ἐθέλουσι πολλὰ γράφειν καὶ ὁρίζειν περὶ πίστεως. *Voluere enim nonnulli, quasi manca essent, quæ Nicæna Synodus tradiderat, de fide aliquid scribere, & manus audacter rei admouere. Veruntamen Synodus Sardicæ coacta non æquo animo tulit, ordinauitque nihil præterea*

de

de fide scripto tradere, sed acquiescere illi, quæ a Patribus in Nicæna Vrbe fides tradita est, quod nihil in ea desit, sed pietate abundet. Et quod secunda fides scribenda non est, ne quæ Nicææ scripta est, veluti manca atque imperfecta existimata, ansa præbeatur volentibus multa scribere, decernereque de fide. Et Epistola ad Africanos. Οἱ δέ γε Ἐπίσκοποι ἀληθῶς γνήσιοι δοῦλοι τοῦ Κυρίου, καὶ ὀρθῶς πιστεύοντες ὄντες ἐγγὺς διακόσιοι, ἔγραψαν ἀρκεῖσθαι τῇ ἐν Νικαίᾳ μόνῃ, καὶ μηδὲν πλέον, ἢ ἔλαττον παρ' ἐκείνην ζητεῖν, ἢ φρονεῖν. *Episcopi autem vere germani serui Domini, & qui recte credebant, numero fere ducenti, scripserunt, acquiescendum esse soli Nicænæ, neque vltra quærendum, aut tenendum esse, vel amplius, vel minus.* Et ex duobus Symbolis Nicæno, & Constantinopolitano vnum Symbolum factum, nemo nisi mente captus contenderit. Cyrillus de Nicæno pronunciat. De eodem tertia Synodus Can. 7. Quarta Oecumenica Synodus act. 2. Synodus v. & vi. & ea, vt distincta recitant. Licet sententiæ eorum nihil inter se differant, sed vnum idemque tinniant. Quare Constantinopolitanum, & si Symboli nomen sibi vindicet, in eoque baptizamur, nihilominus Symboli nomen Nicænum ob reuerentiam antiquitatis, & Patrum, qui in ea Synodo conuenerunt, sanctimoniam occupauit; vt ex testimonijs adductis etiam post Constantinopolitanum, quæ de eo solummodo additionem, vel mutationem non patiuntur, videre est. Et Constantinopolitanum, in quo a secunda Synodo immutatio facta est, dicitur potius Definitio Concilij, quam Symbolum. Licet modo vsus obtinuerit; vt Symbolo nomen sit. Adhæresco scilicet Synodo Chalcedonensi, ex qua disco primum locum Nicæno Symbolo, secundum Constantinopolitano tradi. Ὁρίζομεν τοίνυν προλάμπειν μὲν τὴν ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως τὴν ἔκθεσιν τῶν τιη' ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς μνήμης Κωνσταντίνου τοῦ γενομένου βασιλέως συναχθέντων, κρατεῖν δὲ καὶ τὰ παρὰ τῶν ρν' ἁγίων πατέρων ἐν Κωνσταντινου-

πόλει

πολλῇ ὁρισθέντα, πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῶν τότε φυεισῶν αἱρέσεων, βεβαίωσιν δὲ τῆς αὐτῆς καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἡμῶν πίστεως. *Decernimus, ut præfulgeat quidem in recta, & immaculata fide expositio Sanctorum, & beatissimorum trecentorum decem & octo Patrum, qui in Nicæa temporibus piæ memoriæ Constantini Imperatoris congregati sunt; vigeant etiam ea, quæ apud Constantinopolim a sanctissimis centum quinquaginta Patribus decreta sunt, ad expellendas quidem hæreses, quæ eo tempore germinauerant, & ad confirmationem eiusdem Catholicæ, & Apostolicæ nostræ fidei.* Et infra; Διὰ τοῦτο πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλεῖσαι καὶ τῆς ἀληθείας μηχανὴν βουλομένη ἡ παροῦσα νῦν αὕτη ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, τὸ τοῦ κηρύγματος ἄνωθεν ἀσάλευτον ἐκδιδάσκουσα, ὥρισε προηγουμένως τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτὼ ἁγίων πατέρων τὴν πίστιν μένειν ἀπαρεγχείρητον. καὶ διὰ μὲν τοὺς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ μαχομένους τὴν χρόνοις ὕστερον παρὰ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως συνελθόντων ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος οὐσίας παραδοθεῖσαν διδασκαλίαν, ἣν ἐκεῖνοι τοῖς πᾶσιν ἐγνώρισαν; οὐχ ὥς τι λεῖπον τοῖς προλαβοῦσιν ἐπάγοντες, ἀλλὰ τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος αὐτῶν ἔννοιαν, κατὰ τῶν τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν ἀθετεῖν πειρωμένων, γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανώσαντες. *Propter hoc illis omnem machinationem contra veritatem volens claudere præsens nunc sancta, & magna, & vniuersalis Synodus, prædicationem hanc, ab initio immobilem docens, decreuit ante omnia fidem integram, & intemeratam permanere trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum, & confirmat doctrinam, quæ de substantia Spiritus Sancti a Patribus centum quinquaginta postea congregatis in regia ciuitate tradita est, propter illos, qui Spiritui Sancto repugnabant, quam illi omnibus notam fecerunt, non quasi aliquid deesset prioribus adijcientes, sed suum de Sancto Spiritu intellectum contra illos, qui dominationem eius respuere tentauerunt, scripturarum testimonijs declarantes.* Et paulo infra suam definitionem Symbolum vocat, in quo additionem, vel mutationem omnem prohibet eo ipso modo, quo Ephesina de Nicæno Symbolo fecerat, & in Allocutione Imperatoris mentio tantum ha-

betur Nicæni Symboli, Conſtantinopolitani nulla. Hinc arguitur, quamcunque Symboli expoſitionem, & Synodi definitionem Symbolum non inconſulta ratione nuncupari. Non dices, hæc ignoraſſe Patres Concilij, *quod non minus quam vnum e quatuor Euangelijs venerabatur S. Gregorius Romanus Pontifex, & cui qui non religioſe obtemperat tanquam firmiſſima religionis Chriſtianæ anchoræ, & munimento*, per te, *dignus eſt Eccleſiaſtico anathemate feriri, donec ſpirituali faſtu e præcordijs reuulſo, doctrinam ſanam ab ineptijs, piam modeſtiam a peruicacia diſcriminare perdidicerit*. Non dices ergo, hæc ignoraſſe Patres Concilij, vel nota neglexiſſe, Quia cum ſecundum Apoſtolum *vna fides ſit*, quæcunque alia fides, fides non eſt, ſed perfidia, ideoque reijcienda; vera, etiam ſi in Symbolo Nicæno, vel Conſtantinopolitano non eſt, amplectenda eſt. Sic cum obijceretur Maximo Homologetæ ab Hæreticis, quod Catholici Nicæno addidiſſent, ſatis illis feciſſe viſus eſt, verbis illis, *ſed non illi contraria, de quibus prohibitio eſt*. Et Eulogius Patriarcha Alexandrinus Monothelitis; vti Nicænæ Definitioni Conſtantinopolitani Patres ad euertendam Macedonianorum hæreſim Spiritus Sancti diuinitatem addiderunt, ita & Patres Chalcedonenſes ad debellandum Monothelitas definitioni Conſtantinopolitanæ. Neque ab his longe eſt Ephræmius Patriarcha Antiochenus, vt alibi adnotabamus. Nec obſtat, quod ait Gregorius Nazianzenus ad Cledonium; *Ἡμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίςεως τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐκεῖσε συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς Ἀρειανικῆς αἱρέσεως οὐδὲν οὔτε προετιμήσαμεν ποτέ, οὔτε προτιμᾶν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν τῆς πίςεως σὺν Θεῷ καὶ ἐσόμεθα προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Nos fidei Nicaæ editæ a Sanctis Patribus, qui eo conuenerant ad Arianam hæreſim profligandam nihil vnquam antepoſuimus, nec anteponere poſſumus, ſed illius fidei diuina gratia, quod non integre de Spirituſancto dictum eſt, integrum facimus*. Nanque Elias illius Commentator hæc ait; Τῶν

μὲν γὰρ σώματι τῶν λέξεων παρελέλειπτο. τῇ δὲ ψυχῇ, λέγω δὲ τῶν νοημάτων, οὐδαμῶς. διὸ καὶ ὁ ἅγιος οὐ τὸ παραλελειμμένον, ἀλλὰ τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον τοῦ σώματος λέξει διαρθρῶν, ἤτοι ἐξακριβῶν, καὶ διαμορφῶν ἐπηγγείλατο. *Corpore siquidem dictionum omissum fuerat, at animæ, quæ sententiæ sunt, nusquam. Quapropter sanctus non omissum, sed non integre dictum corporis dictione integrans, absoluens scilicet, & confirmans enunciauit.* Symbolum etenim illud absolutissimum erat, atque perfectissimum, cui nihil addi, vel demi poterat, attamen nouis turbis exortis de diuinitate Spiritus sancti, noua aliqua additione, siue interpretatione, vel si mauis ex intimis illius visceribus egestione extrudenda erat veritas, appingendaque in Symbolo. Sin minus, vindica tu, exolueque pœnis hos Patres, quas ob additionem in Symbolo promeriti sunt: & ego tibi vindicabo Latinos a molestia, & simili pœna ob additionem.

Sed hæc prohibitio statuenda est post Concilium Ephesinum. Hoc vero probandum est, quod nunquam probabitur. Quare additio illa quadrisyllaba, cum consonet fidei, rite fieri potuit in Symbolo, sicuti facta est in Symbolis Nicæno, & Constantinopolitano. Quod postmodum addis de Calleca eadem narrante cum Methonensi, & magis distincte, sententiam Methonensis probabiliorem reddit, vti pluribus testimonijs innixam, non eleuat, vti tu argutaris; quam firmiorem facit Ratramus Monachus Corbeiensis antiquus & ipse scriptor: nec officit veritati, illum cucullatum fuisse, licet apud te quidquid fit in obsequio diuino, scelus ac piaculum sit. Pag. 27. *At is Monachus in lib. 2. pro Romana Ecclesia ait; repullulante post primam Synodum Arriana vesania, vt a Deo Patre duplicis paternitatis nomen auerteretur, Doctores Ecclesiæ superaddidisse Symbolo, Spiritum Sanctum a Filio quoque procedere, ne si a Patre solo, Patris Filius putaretur, nec diceretur Spiritus Filij.* Corbeiensis cucullati dicta si vera non sunt, saltem proxime

ad verum accedunt. Sub Damasi siquidem Papatu exorta hæresis est, siue ab Arianis disseminata, siue ab alijs enata, τῆς Υἱοπατορίας, quæ vti Patrem Filij, ita Filium Spiritus Sancti genitorem asseuerabat: sicque duos Filios in Trinitate substituebat Filium, & Spiritum Sanctum, & duos Patres, Patrem & Filium. Tam exitiosam pestem de medio tulisse Damasum narrant, cum declarasset, Spiritum non esse Filium Filij, sed procedentem a Filio. Hinc argutatur Callecas, & Corbeiensis, eum damnatione huius hæresis saltem implicite declarasse, Spiritum Sanctum procedere etiam ex Filio. Nam si non procederet ex Filio Spiritus, neque produceretur, non distingueretur a Filio, & cum distinctio aliqua assignanda sit, nec sit generatio, necessario erit processio, cum in Trinitate notiones distinguentes personas non aliæ sint, quam generatio, & processio. Nobilis ac subtilissima apud Catholicos disceptatio est; *Si Spiritus Sanctus non procederet a Filio, an distingueretur a Filio?* Multi affirmant, cum modus filiationis, & processionis, huius per amorem, illius per generationem diuersus sit, & consequenter generatio, & spiratio diuersa, etiam si a Filio nihil haberet Spiritus, distingueretur tamen a Filio. Multi etiam negant. Sed quando tu hæc profunda mysteria attrectanda illis relinquas, quos similium rerum voluptas solicitat, nos quoque peracutis disputationibus omissis, quid Græci doctores de hoc decernant, inspiciamus. Basilius Eunomio hæsitanti, quare non & Spiritus Filij filius, respondet. Ὅτι οὐ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐκ Θεοῦ δι' υἱοῦ, ἀλλ' ἵνα ἡ τριὰς μὴ νομισθῇ πλῆθος ἄπειρον υἱοὺς ἐξ υἱῶν, ὡς καὶ ἐν ἀνθρώποις, ἔχειν ὑποπτευθεῖσα. ἀλλὰ λέγεις, εἰ Θεοῦ μὲν εἰκὼν ὁ υἱός, υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα. καὶ εἰ Θεοῦ μὲν λόγος ὁ υἱός, ῥῆμα δὲ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα. διατί μὴ υἱὸς υἱοῦ τὸ Πνεῦμα εἴρηται; τούτῳ γὰρ ἰσχυροτάτῳ πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἐχρήσω. ἢ γὰρ υἱόν, ἢ κτίσμα κελεύεις νοεῖν. καὶ ὅτι μὴ υἱὸς ὠνόμασται, διὰ τοῦτο κτίσμα εἶναι βλασφημεῖς, τὸ τῆς κτίσεως αἴτιον, τὸ τῆς κτίσεως

ἁγια-

ἁγιαστικὸν, καὶ θεοποιόν. καὶ τὰ ἑξῆς. *Non quod non sit ex Deo per Filium, sed ne Trias infinitam multitudinem, Filios scilicet ex Filijs, vt in hominibus solet, in se habere existimaretur. Sed ais. si Dei imago est Filius, Filij vero Spiritus: & si Dei quidem Verbum Filius, Verbum vero Filij Spiritus; quare non & filius Filij Spiritus dictus est? Hoc siquidem validissimo argumento ad tuam impietatem astruendam vsus es. Aut enim filium, aut creaturam iubes nos tenere, & quod filius nuncupatus non est, ideo creaturam esse impie asseris illum, qui creaturæ causa est, qui creaturam sanctificat, & deificat, &c.* Item; Λέγομεν οὖν ὅτι τὸ εἰπεῖν υἱὸν ἐξ υἱοῦ τὴν τριάδα τῆς θεότητος εἰς πλῆθος ὑπόνοιαν προσῆγεν αἰθερίοις ἀκούουσιν. ἕτοιμον γὰρ ἦν ὑπολαβεῖν, ὡς εἴπερ υἱὸς ἐξ υἱοῦ γεννᾶται, καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἕτερος ἂν εἴη γεννώμενος, καὶ πάλιν ἄλλος, καὶ ἐπὶ πλῆθος ἑξῆς. *Dicimus itaque, affirmare filium ex Filio, Triadem in multitudinis Deitatum suspicionem homines, qui id eudissent, adduxisset: in promptu nanque erat suspicari, sicut filius ex Filio generatus est, ita ex hoc rursus alius, & sic item plures alij vnus post alium.*

His adde, in Trinitate Ordinem esse, non in prolatione verborum tantummodo, sed qui vere ordo est, & verissimus, & nullam immutationem admittit, quemadmodum & Trinitatis arcanum non in nuda locutione, sed re ipsa vereque Trinitas est, & quia Trinitas est, nos in Trinitatem credimus. Quare in Trinitate ordo non secundum nostram positionem statuendus est, tum siquidem nostris inuentis crederemus, quod absurdissimum est. Ideo inter Patrem, & Filium ordinem ponimus, quia ratione originis, & principij præintelligitur Pater, ita inter Filium, & Spiritum Sanctum, quia præintelligitur Filius. Quod si tantum positione tertius esset Spiritus Sanctus, duæ hæ hypostases Filij, & Spiritus Sancti confunderentur: etiam si asseras, vt dicit Nilus Cabasilas, Προθεωρεῖσθαι τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος, εἰ πατέρα τὸ πρῶτον καλέσης. καὶ πάλιν τὸ Πνεῦμα τοῦ υἱοῦ εἰ προβολέα ὀνομάσῃς τὸ πρῶτον·

Præin-

Præintelligi Filium Spiritui, si Patrem primum nominaueris; rursumque Spiritum Filio, si productorem antea protuleris. Filius scilicet, si producentem prius nominaueris, esset secundus a Spiritu, cum tum Filius esset tertius a Patre, & diceretur dependere ex Spiritu sancto, & Filius ipsius Spiritus nuncuparetur: & tamen oppositum affirmatur, Spiritum, Filij Spiritum esse, & illi adhærere, ab eoque pendere, & sic Verbum Filij creditur, & ex eo progreditur, & effunditur. Basilius lib. 1. contra Eunomium. Ἡ μὲν ἐστι φυσικὴ τάξις, ἡ δὲ κατ᾽ ἐπιτήδευσιν. &; Τούτων τοίνυν τὸ πρότερον ἀποκρυψάμενος ὁ Εὐνόμιος, τοῦ δευτέρου εἴδους τῆς τάξεως ἐπεμνήσθη, καὶ φησὶ μὴ χρῆναι λέγειν ἐπὶ Θεοῦ τάξιν, ἐπεί γε ἡ τάξις δευτέρα τοῦ τάττοντος. ἐκεῖνο δὲ οὐ συνείδεν, ἢ ἑκὼν ἀπεκρύψατο, ὡς ἔστι τι καὶ τάξεως εἶδος, οὐκ ἐκ τῆς παρ᾽ ἡμῶν θέσεως συνιστάμενον, ἀλλὰ τῇ κατὰ φύσιν ἀκολουθίᾳ συμβαῖνον, ὡς τοῦ πυρὸς πρὸς τὸ φῶς ἐστι τὸ ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτοις γὰρ πρότερον τὸ αἴτιον λέγομεν, δεύτερον τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ, οὐ διαστήματι χωρίζοντες ἀπ᾽ ἀλλήλων ταῦτα. ἀλλὰ τῷ λογισμῷ τοῦ αἰτιατοῦ προεπινοοῦντες τὸ αἴτιον. *Verum est ordo, hic quidem naturalis, ille vero artificiosus.* Et; *Horum primum cum occultaßet Eunomius, secundi ordinis mentionem facit, aitque, non oportere dicere, ordinem esse in Deo, quoniam ordo ordinante posterior est. Illud vero, aut non animaduertit, aut volens prudensque occuluit, quoddam videlicet ordinis esse genus, non nostra constitutum dispositione, sed ipsius naturæ vi consequens, cuiusmodi est ignis, & lucis, quæ ab ipso est. Nam in ijs priorem esse causam dicimus, posterius vero, quod ab ipsa est, non interuallo hæc ad inuicem dirimentes, sed cogitatione prius, quam effectum, causam intelligentes.* Audis? Nullum alium ordinem acceptat Basilius, quam eum qui subsequitur ex effectu, & causa, siue mauis ex origine, & principio, & impium appellat eum, qui tertium in Trinitate post Filium Spiritum non collocat. Hinc arguitur, Filium essentialiter esse medium inter Patrem, & Spiritum, non modo administri. Ex Patre dicitur Spiritus per Filium, & Spiritum esse ex essen-

eſſentia Patris, inter Catholicos non ambigitur. Cum ergo ex Patris eſſentia ſit, & omnes tum Græci tum Pontificij fateantur ipſam eſſentiam eſſe in hypoſtaſi; ſequitur Spiritum eſſentialiter, & in hypoſtaſi per Filium ex eſſentia Patris procedentem, non ad manifeſtandum habitualem intelligentiam, ſed ad confirmandum intermedium eſſentiale accipi. Quod enim eſſentialiter ex eſſentia Patris eſt, cum immediate non ſit ex Patre, eſſentialiter omnino habebit Filium interuenientem in ſua ex Patre exiſtentia. Et qui dicit immediate Spiritum ex Patre, næ ille irritum fecerit illud, *Per Filium*: Nequit enim vna ſimul eſſe, *immediate*, & *per Filium*, quod aperte ex Patribus, & Theologis *per Filium* eſſe tradentibus certum eſt. Et en ecce Auctores, *vt accurate ſatis ad limam Theologicæ ſubtilitatis dicta eſſe videas*. Gregorius Nyſſenus Oratione ad Ablabium; Τὸ ἀπαράλλακτον τῆς φύσεως ὁμολογοῦντες, τὴν κατὰ τὸ αἴτιον, καὶ αἰτιατὸν διαφορὰν οὐκ ἀρνούμεθα. ἐν ᾧ μόνῳ διακρίνεσθαι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου καταλαμβάνομεν. τῷ τὸ μὲν αἴτιον πιστεύειν εἶναι, τὸ δὲ ἐκ τοῦ αἰτίου, καὶ τοῦ ἐξ αἰτίας ὄντος ἄλλην πάλιν διαφορὰν ἐννοοῦμεν. τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. ὥστε καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφίβολον ἐπὶ τοῦ υἱοῦ μένειν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸ Πνεῦμα μὴ ἀμφιβάλλειν, τῆς τοῦ υἱοῦ μεσιτείας καὶ ἑαυτῷ τὸ μονογενὲς φυλαττούσης, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς φυσικῆς πρὸς τὸν πατέρα σχέσεως μὴ ἀπειργούσης. *Immutabilem, & per omnia ſimilem naturam confitentes, diſcrimen cauſæ, & effectus non inficiamur, in quo ſolum diſiungi alterum ab altero deprehendimus; cum credamus hoc quidem cauſam eſſe, illud ex cauſa: & illius, quod ex cauſa eſt, aliud rurſus diſcrimen comprehendimus. Nanque hoc quidem eſt immediate a primo, hoc vero per contiguum ex primo. Adeo vt vnigenitum indubitatum maneat in Filio, & ex Patre eſſe Spiritum, Filij mediatione, ſibi ipſi vnigenitum conſeruantis, & Spiritum a naturali ad Patrem habitudine non arcentis.* Baſilius ad Amphilochium; Ἓν δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ αὐτὸ μοναδικῶς ἐξαγγελλόμενον,

λόμενον, καὶ δι' ἑνὸς υἱοῦ τῷ ἑνὶ πατρὶ συναπτόμενον. *Unus vero est & Spiritus Sanctus, qui & ipse singulariter enunciatur, & per vnum Filium vni Patri coniungitur.* Nec aliud est, quod decernit Basilius contra Eunomium lib. 1. Hoc ita certum est, quod nonnulli prælicenter dixerint; Οὐ δὲ γὰρ ἀμέσως εὑρήσει τις τὸ Πνεῦμα ὑπάρχον, ἢ ἐκπορευόμενον ἐκ πατρὸς, κἂν μυρία κάμνῃ πάσας θεοπνεύστους γραφὰς ἀνιχνεύων. *Neque enim immediate quispiam reperiet, Spiritum existere, aut procedere ex Patre, licet admodum defatigetur sacras Scripturas exterebrans.* Tu forsan qui Sacræ Theologiæ doctor es, & confidentissimus omnium, vt tuum Ephesium ab hæresi defenses, forsan deprehendes; ne tantum mysterium clam me in angulo teneas, rogo.

Neque illud extra institutum meum fuerit adnotare, Filium ex solo Patre generari, Doctores Ecclesiæ tradidisse. Basilius in Antirrheticis; Μονογενὴς ὁ υἱός, διὰ τὸ μόνος ἐκ μόνου γεννᾶσθαι. *Vnigenitus Filius, quod solus ex solo generetur.* Gregorius Nazianzenus Orat. 2. de Filio; Μονογενὴς δὲ οὐχ ὅτι μόνος ἐκ μόνου, καὶ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ μονοτρόπως. *Vnigenitus enim non quod solus ex solo, & solum, sed quod etiam singulariter.* Maximus Homologeta contra Anomœum; ἐπεὶ μόνος ἐκ μόνου. *Quandoquidem solus ex solo.* Gregorius Thaumaturgus; εἷς Θεὸς πατὴρ λόγου, καὶ εἷς κύριος μόνος ἐκ μόνου. *Vnus Deus Pater Verbi. Et vnus Dominus solus ex solo.* Ioannes Damascenus; ὅτι μόνος ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, μόνος ἐγεννήθη. *Quod solus ex solo Patre filius; solus generatus est.* Et hoc est commune effatum Doctorum Ecclesiæ de Filio. Spiritum vero ex solo Patre procedere, nemo, quod ipse adnotauerim, dixit. Hinc, sicuti & ex superioribus, concluditur manifeste, Spiritum Sanctum non a solo Patre, sed etiam a Filio suam habere existentiam. Quod probatione non indiget. Attamen ne cum tuo Ephesio proiecta blasphemaque temeritate id eructes, audi. Athanasius Oratione contra Arianos; Τοιαῦτα μὲν τοῖς

Ἰουδαίοις ὡς ἄνθρωπος ὁ κύριος ἔλεγε. τοῖς δὲ μαθηταῖς τὴν θεότητα καὶ μεγαλειότητα δεικνὺς ἑαυτοῦ, οὐκέτι ἐλάττονα ἑαυτὸν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ μείζονα, καὶ ἴσον ὄντα σημαίνων, ἐδίδου μὲν τὸ Πνεῦμα, καὶ ἔλεγεν, ἐγὼ αὐτὸν ἀποστελῶ, κἀκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. *Et hæc quidem Iudæis tanquam homo Dominus dicebat: Discipulis vero Deitatem, ac magnitudinem suam ostendens, non minorem se Spiritu, sed maiorem, & æqualem esse significans, exhibebat quidem Spiritum, dicebatque, Ego illum mittam, & ille me glorificabit.* Basilius 3. Contra Eunomium; Τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τάξει τρίτον ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα, τρίτον εἶναι αὐτὸ καὶ τῇ φύσει; ἀξιώματι μὲν γὰρ δευτερεύειν τοῦ υἱοῦ, παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνον, καὶ ἀναγγέλλον ἡμῖν, καὶ ὅλως τῆς αἰτίας ἐκείνης ἐξημμένον, παραδίδωσιν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος. φύσει δὲ τρίτῃ κεχρῆσθαι, οὔτε παρὰ τῶν ἁγίων γραφῶν δεδιδάγμεθα, οὔτε ἐκ τῶν ἀκόλουθον δυνατὸν συλλογίσασθαι. *Quæ enim necessitas, si dignitate, & ordine tertius est Spiritus sanctus, tertium quoque esse, & natura? Nanque dignitate a Filio secundum esse, ab eo quod sit habentem, & ab eo accipientem, pietatis nobis sermo tradit. Veruntamen vti natura tertia, neque a Sanctis Scripturis didicimus; neque inde consequens conclusio elicitur.* Gregorius Nyssenus Homil. 4. in Orationem Dominicam; Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι λέγεται, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ εἶναι προσμαρτυρεῖται. *Spiritus Sanctus, & ex Patre esse dicitur, & ex Filio esse probatur.* Anastasius Sinaita Orat. de recta fide; Τοῦ δὲ σώματος τὸ ἰδίωμα λαβόντες ὡς παράδειγμα τὴν ἀλληλουχίαν τῶν θείων παρεστήσαμεν διὰ τῆς τῶν μελῶν ἀναλογίας τε καὶ εἰκασίας. ἔνθεν τοι καὶ Πνεῦμα στόματος αὐτοῦ λέγεται, στόματος ὄντος τοῦ μονογενοῦς, καὶ Πνεῦμα πάλιν ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευόμενον, καὶ ἀποστελλόμενον οὐ μόνον παρὰ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ. *Corporis vero proprietatem in exemplum accipientes, mutuam diuinorum cohærentiam per membrorum proportionem, & assimilationem repræsentauimus. Hinc & Spiritus oris illius dicitur, cui vnigenitus os est, & Spiritus rursus ex ipso procedens, & missus non tantum a Patre, sed etiam a Filio.* Cyrillus Alexandrinus In-

terpretatione in Ioëlem Prophetam; Ἤι μὲν γάρ ἐστι Θεὸς, καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὁ υἱός. γεγέννηται γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἴδιον αὐτοῦ τε, καὶ ἐν αὐτῷ, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ Πνεῦμά ἐστι, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἀπ' αὐτοῦ νοεῖται τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. *In quantum enim Deus est, & ex Deo secundum naturam Filius est: natus quippe est ex Deo, & Patre, proprius illius, & in ipso, & ex ipso Spiritus est, quemadmodum scilicet, & ex ipso intelligitur Deo, & Patre.* Nec alia ratione dicitur. προχεῖσθαι παρὰ τοῦ υἱοῦ. Cyrillus Orat. ad Nestorium; Εἰ καὶ ἔστιν ἐν ὑποστάσει τὸ Πνεῦμα ἰδικῇ, καὶ δὴ νοεῖται καθ' ἑαυτὸ καθὸ Πνεῦμά ἐστι καὶ οὐχ υἱός. ἀλλ' οὖν οὐκ ἔστιν ἀλλότριον τοῦ υἱοῦ. Πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὠνόμασται, καὶ ἔστι Χριστὸς ἡ ἀλήθεια, καὶ προχεῖται παρ' αὐτοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. *Etsi est in hypostasi speciali Spiritus, & iam secundum se ipsum intelligitur, vt Spiritus est, & non Filius, attamen non est alienus a Filio: nanque Spiritus veritatis appellatur, & est Christus veritas, & effunditur ab ipso eo ipso modo, quo & effunditur a Deo, & Patre.* Quod etiam Schismaticus Nicolaus Methonensis concedit, ex eo nempe Spiritum procedere, vnde habet, quod sit. Ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα, ὅθεν ἔχει τὸ εἶναι. Magnum Basilium contra Eunomium audiens; Τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τάξει, &c.

Quis hos, aliosque Patres eadem inculcantes non sequeretur, & animo libentissimo profiteretur Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere? Quod cum verum sit, Spiritum, sicuti est ex Patre, ita etiam esse ex Filio, ab hinc arrepta occasione Auctores hæresis Filij-paternitatis, non distinguentes generationem a processione in probrosam blasphemiam lapsi sunt, & Filio paternitatem Spiritus adiudicarunt. Processio siquidem non notat simpliciter ex Patre Spiritum esse, sed modum, quo est. Ideoque ob modum existentiæ, quæ est existentiæ differentia, a Patribus processioni nomen inditum est, & inter existentiam secundum processionem connotatam, &

ex-

existentiam sine principio, quæ per *ingeniti* nomen explicatur, nec non & existentiam Filij, quæ sibi *genitum* appropriat, distare dicunt Doctores Ecclesiæ, quæ tria nomina tribus personarum proprietatibus consecrata sunt: & eorum singula ex ipsis nominatas in Trinitate personas exprimunt. Si quis enim compellauerit in Triade personam *ingenitam*, nullum alium innuit nisi Patrem, & qui *genitam* Filium, & qui *procedentem* Spiritum Sanctum, & vice versa, qui Patrem inculcauerit, nullam aliam personam quam ingenitam significabit, qui Filium genitam, & qui Spiritum Sanctum procedentem. Cum vero personarum productarum existentiam nomina exprimentia sint, generatio & processio, inde sibi nomen Filius geniti, Spiritus vero procedentis vindicat. Nihilominus si quispiam, generationis nomine tacito, aliud voce pronunciaret de Filio, vt est, *emanare*, *effluere*, *effundi*, *progredi*, *exilire*, & similia, progressum Filij geniti ex Patre notabit: Si de Spiritu eadem dixerit, Spiritus ex Patre processionem. Et si eadem repetat ex Filio de Spiritu, illius quoque processionem designabit. Nanque Filius emanans cum sua proprietate progreditur, modo nempe generationis non processionis: & Spiritus exiliens cum sua proprietate effluit, processionis nempe modo, non generationis. Et sicuti Filius emanans effluensque ex Patre generationis modo effluit, & progreditur, pari modo Spiritus ex Patre, & Filio effluens, & scaturiens, procedens est, & non genitus. Auctores ergo *υἱοπατορίας* cum modum generationis distinctum ab eo, qui processionis est, non discernerent, vtramque productionem, & generationis; & processionis Filio, & Spiritui attribuerunt. Hinc generari Spiritum a Filio, ideoque Filium Spiritus Patrem asserebant, & hac re duos in Trinitate Patres Patrem ingenitum, & Filium genitum introducebant, & duos Filios, Filium, & Spiritum Sanctum. Ad

delendam similem pestem Damasus coacto Concilio Romæ damnauit generationem Spiritus ex Filio, effusionem vero illius, emanationem, progressum non reprobauit, sed tacitus præteriens, nec illi maculam inurens, approbare visus est. Eoque magis cum apud Occidentales Patres palam, & in aperto decantaretur; Spiritum etiam ex Filio procedere, apud Orientales Filium esse principium ex principio, fontem ex fonte, Spiritum esse flatum Filij, & sicuti dicebatur, Patrem esse maiorem Filio, non essentia, sed dignitate, quia generat Filium, ita etiam de Filio asserebatur, eum esse maiorem Spiritu dignitate, non alio sensu, ne Arianæ hæresi fierent obnoxij, nisi quia produceret Spiritum. Hinc factum est, vt apud nonnullos inualuerit, Damasum decreuisse Spiritum esse ex Patre & Filio, cum id quoque in Symbolo, quod sub nomine Damasi circumfertur, legatur.

Quare non ita errarunt Methonensis, & cucullatus Monachus Corbeiensis, & Callecas, vt tam summo iure a te vapulare mererentur. Tu vides additionem in Symbolo, & eam peruellere conaris, quia tempus additionis in dubium vertis, nec in illo assignando scriptores conueniunt. Non sic ratiocinarentur Psitaci. Hora mortis Christi in disquisitione posita est, Ætatem Homeri, & Hesiodi per caliginem cernimus: de multis alijs rebus nescis, cui credas. Ergo mors Christi non extitit. Homerus, & Hesiodus in rerum natura nunquam fuerunt. Adde etiam, de tempore, quo Ioannes Euangelista Euangelium scripsit, Interpretes sacræ paginæ vsque adeo certant, & adhuc sub iudice lis est. Quidam enim tradunt illud ante Apocalypsim scriptum fuisse, alij post, alij post annum, alij anno trigesimo secundo post passionem Christi imperante Traiano, alij cum ipse esset nonagenarius sub imperio Claudij, alij sub Nerua ab exilio reuocatum, alij anno salutis trigesimo secundo, alij anno ab Ascensione Domini sexa-

ſexageſimo octauo, alij ſexageſimo quinto, alij cum eſſet relegatus in inſula Patmo, alij poſt reſtitutionem Epheſi, alij Epheſi, ſed antequam in exilium pelleretur. Rationare ergo ſecundum has tuas hypotheſes: hæc aſſeruntur creditu difficillima, ergo Ioannes non fuit, ſed fictitius, & commentitius eſt, nec ſcripſit Euangelium; quando Methonenſis in Appendice Binniana, quia de tempore additionis nihil certi, vel creditu difficillima ſcripſit, fictitius & commentitius eſt. Quis ita niſi Creyghtonus deſiperet? Ne ergo rimare, quando additio facta ſit, ſed an verum exprimat, & legitime addita ſit, quod diffuſius alibi declarabitur. Quod ſi additio verum non exprimit, inſipide magis argutaris. Pag. 28. *Qua enim male fraude Latini in tertiam Synodum deliquerunt, aut fulmen Eccleſiaſticum commeruere, ſi vocem adiecerint in ſecunda, ante pronunciatum tertiæ Anathema? Lex antecedit reatum.* Deliquiſſent, quia ante id prohibuerant diuina eloquia, & communis Eccleſiæ conſenſus de non addendo Symbolo Nicæno. Quæ lex anteceſſerat Conſtantinopolitanum primum, ordine ſecundum Oecumenicum. Et ſic perfricta fronte Epheſius, & tu cum eo, Symbolum Conſtantinopolitanum proponit, & tot inaniter congerit teſtimonia, cum quod de Nicæno decretum fuerat, ad Conſtantinopolitanum traijcit: quibus tu poſteà; & Codice producto a Iuliano Cardinale concludis. *Synodo contrariari, & aduerſis frontibus inuicem arietare.* Quod a te nunquam probabitur, & ſuo mendacio corruet.

EXERCITATIO XI.

Additionem in rebus fidei ante Nicænum, & Epheſinum Concilia a D. Paulo fuiſſe prohibitam. S. Maximi Epiſtolam ad Marinum Cyprium vti illius genuinam multi cum Catholici tum Schiſmatici recipiunt. Creyghtoni in aſſerenda infallibilitate Eccle-

Ecclesiæ Romanæ inconstantia. Dialogus de processione Spiritus Sancti falso Margunio suppositus. Ut sese gesserint Romani Pontifices in vnione procuranda cum Græcis. Nili Rhodij sententia de Octaua Synodo Photiana.

Pag. 28. N*Emo sanæ mentis inficias ibit, ad Symboli seu Niceni, siue Constantinopolitani formulam nihil additum temporibus Sanctissimi Leonis Tertij, qui a Carolo Magno per Legatos de ea re præstolatus, &c.* Adhuc illatras per rimas, & incertitudinem temporis, quo facta est additio, inani loquacitate obiectas. Sed tuæ oscitantiæ sese opponit Maximus Homologeta, qui anno 657. ante sextam Oecumenicam vita functus, Epistola ad Marinum Presbyterum Cypri, de qua licet nonnulli ambigunt, eius tamen, vti genuinam excipiunt, ex Catholicis Nicephorus Blemmida, Ioannes Veccus, ex Schismaticis præcipui Gregorius Palama, Gregorius Scholarius, qui & Gennadius Monachus, & tuus demum Marcus Ephesius Epistola de Synodo Florentina, & alia ad vniuersos orbis terrarum Christianos, & tandem Epist. ad Georgium Presbyterum; Ἀναγνώτωσαν τὰς τοῦ ἁγίου τοῦ Μαξίμου φωνάς. ἰδέτωσαν τίνες αὐτῷ μᾶλλον ἀκολουθοῦσι, καὶ τοῖς αὐτοῦ λόγοις ἡμεῖς, ἢ ἐκεῖνοι; καί τοιγε ὁ φωστὴρ ἐκεῖνος πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπέδραμεν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀθλῶν, καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τὸν πλεῖστον χρόνον ἐν τῇ δύσει πεποίηκεν ἔν τε Ῥώμῃ, καὶ τῇ Ἀφρικῇ, καὶ οὐκ ἂν εἶπεν οὐδ' ὅλως οὐδὲν, ὃ μὴ διὰ πάσης ἐκράτει τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν χριστιανῶν ἁπάντων. *Legant venerandas Maximi voces. Videant, qui magis ipsum, & suos sermones sequuntur, nos ne, vel illi? Et tamen ille illuminator Ecclesiæ, certans pro veritate, & recta fide totum orbem discurrit, & maximum tempus in occidua parte fecit, Romæ scilicet, & in Africa, nec quidquam aliud dixisset, quam quod tota Ecclesia tenebat, & Christiani omnes.* In ea Epistola Maximus palam fatetur in Synodicis Martini Papæ primi inter alia animaduertisse Byzantinos, notaque erroris

roris deſignaſſe, quod dicebatur Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere. Quod cum notificaſſet Occidentalibus, reſpondiſſe ſcribit, ſe id habuiſſe a Patribus Occidentalibus, & ex Cyrilli expoſitione in Euangelium Ioannis: & eo reſponſo Byzantini expoſtulationem in Latinos depoſuere. Τῶν τοῦ νῦν ἁγιωτάτου Πάπα συνοδικῶν, οὐκ ἐν τοσούτοις ὅσοις γράφετε κεφαλαίοις οἱ τῆς βασιλίδος ἐπελάβοντο, δυσὶ δὲ μόνοις, ὧν τὸ μὲν ὑπάρχει περὶ θεολογίας, ὅτι τε φασὶν ἐκπορεύεσθαι κἀκ τοῦ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τὸ δὲ ἄλλο περὶ τῆς θείας σαρκώσεως, ὅτιπερ γέγραφε, δίχα τὸν Κύριον εἶναι τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, ὡς ἄνθρωπον: καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμφώνους παρήγαγον χρήσεις Ῥωμαίων πατέρων, ἔτι δὲ καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῆς πονηθείσης αὐτῷ ἱερᾶς πραγματείας εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν ἅγιον Ἰωάννην, ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν τὸν υἱὸν ποιοῦντας τοῦ Πνεύματος σφᾶς αὐτοὺς ἀπέδειξαν. μίαν γὰρ ἴσασιν υἱοῦ καὶ Πνεύματος τὸν πατέρα αἰτίαν, τοῦ μὲν κατὰ τὴν γέννησιν, τοῦ δὲ κατὰ τὴν ἐκπόρευσιν, ἀλλ' ἵνα τὸ δι' αὐτοῦ προϊέναι δηλώσωσι, καὶ ταύτῃ τὸ συναφὲς τῆς οὐσίας καὶ ἀπαράλλακτον παραστήσωσιν. *Præſentis Sanctiſſimi Papæ Synodica, non in tot, vt vos ſcribitis, capitibus criminati ſunt Byzantini; ſed in duobus tantummodo: quorum alterum eſt de Deo, quod ille aſſeruerit, inquiunt, Spiritum Sanctum ex Filio quoque procedere: alterum de diuina incarnatione, quod ſcripſerit Dominum, vti hominem, abſque peccato originali fuiſſe. Circa primum concordantes Patrum Latinorum, nec non Cyrilli Alexandrini ex Interpretatione Sancti Ioannis Euangeliſtæ ſententias produxerunt, quibus cauſam non facere Filium ſemetipſos demonſtrarunt. Vnam ſiquidem norunt Filij, & Spiritus cauſam Patrem, ſed vt per ipſum proceſſionem oſtendant, eaque naturam vnam, & eſſentiam inuariabilem confirmant.* Quanam ergo tu ratione, *de accretione in Symbolum audacter aſſeuerare audes, ante lapſos octingentos annos a partu Virginis in Eccleſia Romana nihil tum auditum?* Sed tribuendum eſt aliquid audaciæ. Et Creyghtonus dum audacter audet, & intemperijs agitur, non mirum

eſt,

est, si in ventum vires effundat, cum etiam dum non inflammatur furoribus, & bene valet, sed quando hoc fuerit? semper pedibus, non cerebro argutatur.

Gaudeo tamen ab eodem extortum, cum additionem oppugnat; Pag. 28. *Obstupescendam esse ab vniuerso Orbe Romanæ Ecclesiæ integritatem, cui religionis Christianæ præfecturam ambienti, nihil furtiuum, aut latrocinale potuit affricari*. Sed en, quod non procul hinc admonueram, eodem loco, & temporis vestigio sui oblitus, de statu mediocritatis deflectit, & non sano syncipite vacillat, cum imagines eiusdem Romanæ Ecclesiæ auctoritate in generali Synodo comprobatas ad cultum, & adorationem, per irrisionem stultissimam Pag. 29. *Pupas, & imagunculas* vocat. Quasi vero Ecclesia, cui nihil furtiuum, aut latrocinale potuit affricari, de statu suo eodem ipso momento declinauerit. Et subsidium illud, quo suam integritatem conseruabat, remotum fuerit. *Cuius sub Papæ, vel Concilij nutu tandem accreuerit, impossibile est expedire*. Fateor. Ergo additio facta non est, vel facta est sine nutu vel Papæ; vel Concilij: hoc vero proba tu Creyghtone, qui semper ad audendum proiectus es.

Pag. 29. *Quæcunque de Benedicto septimo, Leone, Damaso effutiuntur, inania sunt; nec alia proijciunt fundamenta, quam coniecturas hominum, nullis historiarum iustis præsidijs subnixas*. Quidquid sit de Leone, & Damaso; de Benedicto hoc tuo VII. temere tuo more pronuncias. Regebat hic Pontificatum post Bonifacium VII. sub Othone II. post Photium annos minimum centum & decem, Photius, *cuius tu monumentis maiorem fidem, ac reuerentiam adhibuisses, quam omnibus S. Ignatij miraculis, aut præscriptionibus Sancti Nicolai*; is, inquam, Photius, dum flectere nequiuit superos, mouens Acheronta, cum de sua restitutione actum, & conclamatum esset, in Romanam Ecclesiam sæuiens, inter alia illi probra obiecta in crimen vocauit, quod Symbolo

bolo fidei quadriſyllabam illam vocem, *Filioque*, addiderit, & recitaret. Ἀλλὰ γὰρ οὐχὶ μόνον εἰς ταῦτα παρανομεῖν ἐξωλίσθησαν, ἀλλὰ καὶ εἴτις κακῶν ἐστὶ κορωνὶς, εἰς ταύτην ἀνέδραμον. πρὸς γάρ τοι τοῖς εἰρημένοις ἀτοπήμασι, καὶ τὸ ἱερὸν, καὶ ἅγιον σύμβολον, ὃ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς, καὶ οἰκουμενικοῖς ψηφίσμασιν, ἄμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς, καὶ παρεγγράπτοις λόγοις, καὶ θράσους ὑπερβολῇ κιβδηλεύειν ἐπεχείρησαν. ὢ τῶν τοῦ πονηροῦ μηχανημάτων. τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι καινολογήσαντες. καὶ τὰ ἑξῆς. *Etenim vero non in iſtis tantum contra leges peccare ſunt inducti, ſed in ipſam impietatis coronidem, ſi quæ vlla eſt, deuenerunt. Præter enim memoratas abſurditates Sacroſanctum Symbolum, quod ab omnibus Oecumenicorum Conciliorum calculis confirmatur, & vim obtinet inuictam, ſententijs ſpurijs, & verbis adſcitijs, quæ ſumma fuit ipſorum audacia, conati ſunt adulterare. O machinationes Diabolicas! Spiritum ſanctum nouo quodam modo, non ex ſolo Patre, ſed etiam ex Filio procedere, commenti ſunt, &c.* Et tu infra non audes id negare; Pag. 31. *Cum enim Patriarcha Photius Nicolai Pontificis fulmine contactus eundem Pontificem anathemate percuſſiſſet, Encyclicam ad Patriarchas Orientis euulgauit, qua inter multa abſurda Romanæ Eccleſiæ inuſta, Nicænum Symbolum incredibili perfidia corrumpi a Latinis vociferabatur. Vt Spiritus ſanctus a Patre, & Filio procedere tuto in poſterum, & perfricte prædicarent. Epiſtola extat in decimum Annalium inſerta a Baronio.*

Et vt validius confirmes, in Andream Rhodium inueheris; Pag. 31. *Vt nulla magis vecors aſſertio videri poſſit quam iſta Andreæ Rhodij in ſexta Seſſione huius Synodi, qui palam dicere non erubuit, Patriarcham Photium, cum quibuſcunque poterat conuitijs in Eccleſiam Romanam, & Pontificem debaccharetur, huius additionis ad Symbolum in tota Encyclica mentionem nullam feciſſe. Certe, nec debuit, nec potuit Græcus homo, & in Latinis non male verſatus ignorare, Epiſtolam Photianam huc plenis velis impellere additionem ad Symbolum præſcribere, vt fa-*

cinorosam, & ab ipso Nicolao nuper introductam impietatem. Adeo vt anno proximo Nicolaus aliam ad Præsules sub Caroli Calui regno constitutos emiserit, quos hortatur, vt Concilijs habitis, & diligenti rerum peruestigatione, quid sentirent, ipsum condocefacerent, & harum criminationum atrocitati, salubri aliquo remedio subuenirent. Quidquid sit de dicto Andreæ, pro quo possem, quod experientia ipsa didici, in medium proferre, Epistolam Photij Encyclicam, multis suis partibus mutilam, pro vt occasio postulabat, ab alijs Patriarchis sub suo nomine, vt propriam missam. Hinc potuit in manus Andreæ venisse ex illis, quæ obtruncata esset, & in qua mentio ista de additione non fuerit. Mentio tamen expressa habetur in Encyclica Photij, quam tu genuinam esse illius agnoscis. Quod mihi ad tua conuellenda satis superque est: nempe contra atque tu dicis illius tempore additionem pronunciatam fuisse in Symbolo. Quidquid tamen sit de hoc, vt impostura Photij magis, ac magis pateat, dabo alium Auctorem Schismaticum Dialogo de Processione Spiritus sancti, & alijs Latinorum erroribus, qui typis Londinensibus sub nomine Maximi Margunij editus est. Scriptoris nomen incompertum latet in Manuscriptis adeo antiquo charactere exaratis, vt ætate ipsa Margunij multo vetustior sit, cui ipse Margunius Epistolam præfixit, qua delusi typothetæ Dialogum vniuersum Margunio supposuere. Auctor itaque Dialogi scribit; εἰ μὲν ὁ τῆς εὐσεβείας βοηθὸς Φώτιος δύο καθολικὰς ἐπιστολὰς πέπομφε. αἳ καὶ τοῖς Βουλγάροις ἀπεκομίσθησαν, ἀλλ' οὐ τὴν ἐκκλησίαν ἀφ' ἡμῶν τῆς Ῥώμης διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων διέτεμεν ὁ θειότατος Φώτιος, ὡς οἱ τῆς εὐσεβείας συνήγοροι διατείνονται, εὐσεβεστάτης οὔσης τῆς τότε. *Ni pietatis vindex Photius binas Catholicas scripsisset, quæ & Bulgaris redditæ fuere; sed non Romanam Ecclesiam eo tempore pietati addictissimam per has Epistolas discidit sanctissimus Photius.* Probra igitur, quæ Latinis Photius obiecit, & additionem interea Symboli, ex perfi-

dia illius enata ſunt. & cui additionem appingunt? Benedictus a crimine eſt eodem Auctore immunis; Ὁ δ' ἔγε μετ' αὐτὸν ἀρχιερατεύσας θεῖος Βενέδικτος εἰς πάντας τοὺς Πατριάρχας ἐπιστέλλει, μὴ δέξασθαι Πάπαν τῆς Ῥώμης εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἂν τὴν ἑαυτοῦ ὁμολογίαν ὀρθόδοξον κομίσῃ πρὸς πᾶσαν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. *Qui vero illi in Pontificatu ſucceſſit*, nempe Leoni, *diuinus Benedictus ad omnes Patriarchas literas miſit, atque impoſuit, ne Papam admitterent Romanum in communionem, ni prius ille rectam fidei ſuæ profeſſionem ad vniuerſam Chriſti Eccleſiam tranſmitteret*. Quod ipſe non legi, ſi recte memini, apud vllum alium. Quemadmodum & illa, Tabulas æneas, in quibus abſque additione inſculptum erat Symbolum, tempore Quartæ Synodi inter Eccleſiaſtica Cimelia Leonem Papam reſeruaſſe. Μανθάνει δὲ ταῦτα ὁ τῆς Ῥώμης ἁγιώτατος Πάπας Λέων. λυπεῖται, ἀδημονεῖ. εἶτα τί; ἐξάγει μὲν ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου τὰς ἱερὰς τοῦ θείου Συμβόλου ἀσπίδας, ἃς ὁ ἁγιώτατος, ὁ τὴν στήλην τῆς ὀρθοδοξίας συγγράψας ἀπὸ τῆς τετάρτης συνόδου προσαπεθησαύρισε θείῳ κινούμενος Πνεύματι. *Cum hæc audiſſet Romæ Papa Sanctiſſimus Leo contriſtatur, indolet. Tum quid? ex Sceuophylaceio educit ſacra diuina Symboli ſcuta, quæ Sanctiſſimus Leo, qui columnam recta fidei in quarta Synodo conſcripſit, vti theſaurum repoſuerat, diuino motus ſpiritu*. Item illud, Romanam Eccleſiam antea fidei integerrimæ poſt aliquos annos ſub Formoſo in hæreſim lapſam fuiſſe; Μετὰ γὰρ παραδρομὴν ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα ἀπὸ τῆς τοῦ θειοτάτου Πάπα Ἰωάννου κοιμήσεως Φόρμοσός τις τὴν ἐπωνυμίαν, μαθὼν μὲν τῆς τοιαύτης αἱρέσεως, δεινὸς ὢν τὸν τρόπον, δολίως ὑποκρινόμενος τὴν εὐσέβειαν, δολίως καὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἐπέβη. *Poſtmodum excurſis ferme annis octuaginta a diuiniſſimi Ioannis Papæ dormitione Formoſus quidam nomine in tali hæreſi enutritus, callidus in fraudes, doloſeque pietatem ſimulans, fraudulenter eam Eccleſiam occupauit*. Et hæc tantiſper adnotata ſint, vt vel claram puero ἀσυμφωνίαν deprehendas. Tu porro qua fronte negas quæcunque de Benedicto VII.

 effu-

effutiuntur, inania esse. Pag. 29. *& coniecturas hominum, nullis historiarum iustis præsidijs subnixas.* Photio ne tuo fidem eleuas, & monumentis Photianis fidei absona supponis? Vbi est illa tua fides, & reuerentia maior monumentis Photianis adhibita, quam omnibus miraculis S. Ignatij, aut præscriptionibus S. Nicolai? Si fides ista tua; & reuerentia deflorata non exaruit, vel ille, vel tu aperti mendacij deprehenderis, & nulla fide es. Et vt me expediam, maiorem ipse fidem, & reuerentiam adhibeo in hac re Photio, quam omnibus tuis in dicendo redundantijs, & male conceptis, concinnatisque præscriptionibus. Non negabis neque tu, si animo integer es. Photium, etiam si voluisset, non potuisse simile crimen in Pontificios contexere. Obuia nanque fuisset Pontificiorum responsio, & in manu additionis inficiatio. Quare concludendum est cum Romanis ea non obiecisse, quæ vel simplici negatione valerent elidere. Sicut enim alia, quæ opposuit de ieiunio Sabbati, matrimonio Sacerdotum, de vnctione Chrismatis ope Sacerdotum, tangens aram asseuerare potuisset, eo pacto & de additione affirmasset, ne perperam insimulasse Pontificios deprehenderetur. Non sunt ergo fundamenta, quæ de Benedicto VII. proijciuntur inania, nec hominum coniecturæ, sed historiæ iustis præsidijs subnixæ.

Pag. 29. *Ita nos admoneat æquioribus animis, & maiori cum caritate, ac commiseratione habendam esse miseram Græcorum gentem, si ab insita contumacia ad communem Christianorum fidem non accesserint.* Laudo caritatem, & commiserationem tuam in Græcos, quam in eos adhibuisse Romanam Ecclesiam creberrime, notum est vel bellulis, & festiuis saperdis; quod tu tantus Theologus iuxta cum ignarissimis scis. Neque enim omnia dogmata, & fidei arcana statim a Christo nato passoque omnibus innotuere, sed progressu temporis, vti sese tulit occasio, a Concilijs, &

Patri-

Patribus nunc vnum, nunc aliud definita sunt: quæ ante definitionem, cum in ambiguo versarentur, ab arbitrio disceptantium pendebant. Vbi vero Ecclesiæ decreto expresse prodita sunt, qui illa non tenent, a communione fidelium tanquam hæretici arcentur, &si in sententia induruerint, etiam puniuntur. Ante quam discidissent Ecclesiam nouis excogitatis erroribus Arius, Macedonius, Nestorius, & infecissent credentium animos, nullus vel Auctores erroris condemnabat, vel hæresim ipsam detestabatur. Vbi vero venenum spargere suscepere, monitique sibi non circumspexere, multi ex Doctoribus singillatim, & pertinacia crescente coacta Concilia, dum non resipiscunt, hæresim vna cum autore condemnarunt. Hoc est in more Catholicæ Ecclesiæ positum, instituto maiorum comparatum. Nec aliter se cum Græcis gessit. Dum enim illi in Symbolo recitant de Spiritu sancto, *qui ex Patre procedit*, nec vltra aliquid determinant, nihil Ecclesia Latina, licet ipsa profiteretur, *qui ex Patre Filioque procedit*, contra Græcos mouit, nec sese aduersus eos conuertit, neque in eos sæuijt. Vbi vero in scriptis non tantum *ex solo Patre* propugnare, negando ex Filio, sed etiam admotis armis insultare, & rebellando asserentes etiam *ex Filio* concutere innixi sunt, &, quod peius est, eam anathema præscriptum a tertia Oecumenica Synodo incurrisse, demonstrare conantur, necesse fuit, vt scriptis sese ab errore vindicarent, & cum cernerent non bene sibi redire conatus, conuocatis Concilijs, accersitisque Græcis ipsis, dogma disputandum proposuere, examinandumque, & additionem ipsam, cum vera sit, an legitime in Symbolo posita sit. In hisce concertationibus publicis Græci victi superatique manus dedere, conueneruntque cum Latinis: at non multo post, in eundem vomitum rediere, & procacius aduersus Latinos inuecti sunt. Non narro somnia. Patet omnibus,

quo-

quoties Græci ſeſe vniuerunt cum Latinis, & quoties ſeparati ſunt.

Sed vt ad intermiſſum Photium me referam. Nilus Chius Rhodi Metropolita Compendio de Synodis ait, ſub Baſilio Macedone celebratam eſſe Octauam Synodum in qua Græci, & Latini in concordiam redierunt, cum Latini faſſi eſſent, ſe Symbolum abſque additione more antiquo, & vt Græci aſſolent, recitare. Nili verba ſunt. Οἱ μὲν τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐβόησαν. πρέπον ἐστὶν, μὴ ἕτερον καινουργηθῆναι. ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἀρχαῖον ὅρον, καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην κρατούμενόν τε καὶ δοξαζόμενον ἀναγνωσθῆναί τε, καὶ ἐπιβεβαιωθῆναι. καὶ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ἀναγνωσθέντος, ἄνευ προσθήκης, ὡς ἔχει, ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν. ἡμεῖς κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος διδασκαλίαν, καὶ τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρι ἡμῶν κατεληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν χριστιανῶν πίστεως ὅρον. καὶ ἐπινοίᾳ, καὶ γλώττῃ στεργόμενοί τε, καὶ πᾶσι παραγγέλλομεν διαπρυσίως οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲ προστιθέντες κατὰ διάνοιαν, ἢ λέξιν, οὐδὲν ἀμείβοντες, οὐδὲν κιβδηλεύοντες. καὶ μετὰ τοῦτο οἵ τε τοποτηρηταὶ Ῥώμης, καὶ ἡ σύνοδος ἅπασα ἐξεβόησεν, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον καὶ ὅρον ἀνακινῆσαι, ἢ προσθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν ποιῆσαι ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι ἱερῷ καὶ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἀνάθεμα ἔστω. ταῦτα καὶ ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς κανόσι τοῖς ἐκ τῆς πράξεως τῆς συνόδου ταύτης εὑρίσκεται ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου Πάπα Ῥώμης πρὸς Φώτιον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. *Quibus congregatis pro communi Eccleſiarum concordia, Presbyteri quidem ſenioris Romæ conclamarunt. Decorum eſt, nihil aliud innouari, ſed veterem definitionem, & toto orbe obtinentem, ac celebratam legi, & confirmari. Cumque ſacrum Symbolum abſque adiectione, ſicuti ſe habet, lectum fuiſſet, ſancta Synodus acclamauit. Nos ſecundum ſeruatoris doctrinam, & Apoſtolorum traditionem, ac præterea ſecundum Canonicos Sanctarum, & Oecumenicarum ſeptem Synodorum typos definitionem ſinceriſſimæ Chriſtianorum fidei antiquitus a Patribus ad nos vſque propagatam, mente & lingua comproba-*

probamus, & omnibus constanter annunciamus, nihil detrahentes, nec adijcientes menti, nec verbis, nihil immutantes, nihil adulterantes. Postea Legati Romæ, & tota Synodus acclamauit. Siquis edat aliud Symbolum, aut hanc definitionem commoueat, vel adijciat, detrahat ve quidpiam huic sacro Sanctoque Symbolo, quomodo lectum est, anathema esto. Hæc etiam in Romanis Canonibus actorum huius Synodi comperiuntur ex Epistola Ioannis Papæ Romani ad Photium Patriarcham Constantinopolitanum. Si Oratores Pontificij firmissime asseuerant, se conseruare Symbolum absque vlla additione, tum cum Ioannes Pontifex præesset, vetantque, ne nouum aliquid addatur, quinimo eos anathemati subdunt, qui demunt, vel addunt. Ergo per illa tempora additio nulla erat. Ergo calumniator pessimus, & sycophanta nequissimus est, qui in Latinos opprobria sæuiter fingit. Non addidisse Latinos ex Photiana hac Octaua Synodo discimus. Vin clarius? in eadem ipsa Synodo refertur ex Epistola Ioannis Papæ ad Photium in Ecclesia Romana seruari Symbolum intemeratum, prout antiquitus traditum fuit, neque in eo quidpiam adiunxisse, aut detraxisse, & si qui similia ausi sunt, eos diuinorum sermonum transgressores censet, & cum Iuda collocat. An non totus ex mendacio factus tuus Photius est, & iniuste, quod non est, crimen appingit Pontificijs? Hæc adnotauimus, vt qualis iste tuus Photius, & quanti æstimandus sit, intelligas. Hinc tractatu nostro singulari prædictam Synodum Photianam reiecimus, vti fallacijs, & fraudibus ex ingenio Photij complicatam. Non sunt ergo Graci æquoribus animis, & maiori cum caritate, & commiseratione habendi, cum toties moniti, receptique locum veritati depulso Schismate non dederint; etiamsi tu eos dignos esse, quorum nos malis indolere, optimum factu ratus, loquacitate importuna *occentas*. Et hic finis est orationis tuæ ad multas paginas productæ, ad reprobandam Binia-

nianam appendicem, eamque vti fictitiam, & commentitiam condemnandam. Quod tamen an effeceris, alij iudicabunt. Multa ego tibi libentissime concessi, vt ratiocinandi inscitiam, & nugas tuas planas facerem. Et nunc vt tua hæc fatuitas manifestius appareat, fac ita esse, vt vis; Appendix Binniana sit ementita, falso a Latinis Georgio Scholario, Gregorio Protosyncello, & Iosepho Methonensi supposita; etiam Ephesij Epistolæ a Latinis confictæ. Collige tu, ne sim ipse molestus. Loquere, prome conclusionem. Ergo quid? Ergo Acta Florentinæ Synodi edita Romæ nulla sunt, & Syropuli Delphis responsa, & veritatis arci insident: vnio Græcorum facta non est, & si facta, non vera; Fundamenta Ephesij euersa non sunt. Pontificiorum excogitata conuulsa. Adde si quid lubet præterea, etiam creditu incredibilia, vel difficillima. Et non vides, te ibi esse, vbi non es, & ibi non esse, vbi es? Excludantur Auctores, ergo & quæ in tractatibus afferuntur eodem ipso momento penitus, & rationes omnes, & argumenta effluent? ò magistrum veteris disciplinæ, & seuerioris?

EXERCITATIO XII.

Iustitia in pœnis collatis a Deo non ex nostri discursus ratione iudicandam esse. Iustam esse punitionem, quia Deus punit: non quia eas pœnas commereamur. Male Creyghtonum iustitiam ex nostris operibus statuere, & iudicare, & non ex Dei dispositione. Molestias & calamitates huiusce vitæ ad bonam frugem nos deducere, & mentem sanam. Malis bona, & prospera non esse perpetua.

Pag. 30. *SEd solent homines plerunque imaginatione mala abrepti, in magnorum calamitatum causis assignandis ad occulta Dei iudicia recurrere, & ineluctabiles irarum*

ruũ destinationes .. Græcos in Spiritus sancti nomen blasphemos, in ipsa Spiritus sancti solemni feria profligatos imperium omne amisisse. Ita in parentis omnium viribus ludunt mortales, dum crimen sibi metipsis impactum, a suis humeris in Deum amoliuntur, quorum iudicia sæpe sæua sunt, & præcipitata. Quid rei hoc est? Quid monstri? Quid prodigij? An non hic furiarum telis ardentibus a consceleratissimis fratribus compulsus Diuinum numen verbo, linguaque scelesta violat, impurus, execrandusque homo? Calamitates, noxas, infortunia, inauspicatas ærumnas, a Deo hominibus inflictas, cognoscere ex Deo prouenire ad sananda impia sceleratetque commissa, & conscientiæ vulnera, hoc est mala imaginatione abripi perditissimi animi ex orco natus Theologus deblaterat. Tu demis occulta Dei iudicia, & ineluctabiles cœlestium irarum destinationes. Ipse a puero didici Numinis de rebus humanis prouidentiam summam, qua disponit omnia. Pœnas ob delictum commeritos arguit, etiam in ira, etiam in furore. Eloquium diuinum est; *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* Ne dubites. Bonus es? felix tibi illucescet dies, vt felicior sis, & luculentior: serenam diei faciem nubes, obducto infortunio, non violabit. Malus? immissa per Deum calamitate contristaberis; & tandem te circumspicies, & factis concruciaberis, vt vel viuens, vel tandem mortuus æternis gaudijs perfruaris. Sed iustus est Dominus. Quis hoc negat? Quare ergo bonis mala, bona malis succedunt? Anne tu magis maior es Ieremia? Vtere eodem Magistro, cap. 12. *Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum: veruntamen iusta loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur? Bene est omnibus, qui præuaricantur? Plantasti eos, & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum. Prope es tu ori eorum, & longe a renibus eorum.* Et Abacuc, cap. 1. *Quare respicis super iniqua agentes, & taces? deuorante impio iustiorem se? Et facies homines, quasi pisces maris, & qua-*

 si re.

ſi reptile non habens principium. Et ante hos Iob. cap. 21. *Quare ergo impij viuunt, ſubleuati ſunt, confortati diuitijs? Semen eorum permanet coram eis. propinquorum turba, & nepotum in conſpectu eorum. Domus eorum ſecuræ ſunt, & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos. Bos eorum concepit, & non abortiuit: Vacca peperit, & non eſt priuata fœtu ſuo. Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus. Tenent citharam, & tympanum, & gaudent ad ſonitum organi.*

Agnoſcis? Tua hæc ſunt; Pag. 30. *Sed quota pars hominum pro meritis, vel beneficia reportant, vel pœnas ſoluunt? Quot inclyti virtute, ac rebus præclare geſtis, ſub inuida fortunæ rota premuntur, dum ſacrilegi, & rebelles in ipſo honoris faſtigio omni gloria, ac opulentitate florent? Et ne longius recedam, a nuperrimo gentis noſtræ infortunio, infames noſtri perduelles facta coniuratione, ſacrum nomen ementita, faces regno ſubiecere, & omnium quotquot vnquam legimus, audiuimus, facinorum triſtiſſima exempla edidere: & tamen iſti homines viuunt, vegetant, regnant, radiant, tam cari ſuis, quam exteris tremendi:* & demum concludis; *ita in parentis omnium iuribus ludunt mortales, dum crimen ſibimetipſis impingunt, a ſuis humeris in Deum amoliuntur, quorum iudicia ſæpe ſæua ſunt, & præcipitata.* Supra in gubernandis dirigendiſque rebus humanis prouidentiam diuinam malæ imaginationi hominum, magnarum calamitatum cauſas ad occulta Dei iudicia referentium aſſignaſti, caue ne poſterioribus iuſtitiam illius iuſtiſſimam in controuerſiam ponas. Hæc tua Manichæorum dogmata ſunt, Creyghtone, cum quibus tibi conuenit de multis alijs, illiſque peſſimis. Petrus Siculus eiuſdem cum Photio ætatis de Manichæis; Βροντᾷ Θεὸς, καὶ πάντες τρέμομεν, κἀκεῖνοι βλασφημοῦσιν. ἀστράπτει Θεὸς, καὶ πάντες εἰς γῆν ὑποκλινόμεθα, κἀκεῖνοι πρὸς οὐρανὸν τὰς βλασφήμους ἔχουσι γλώσσας. *Tonitrua excitat Deus, & omnes contremiſcimus; illi vero diuinum Numen ſcelesta lingua violant. Deus fulgurat, & omnes in terram concidimus, at illi contra cœlum linguas impias vibrant.* Non cre-

credis Siculo? Contineat te auctoritas tui Photij, qui docet reformidare cœleſtes minas, & diuinam prouidentiam reuereri Epiſt. 117. ad Theodoſium Monachum, & Anachoretam; Μηκέτι οὖν ἐκπλήττου τοῖς τετολμημένοις, μηδὲ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀνοχὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ μακροθυμίαν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ νόμιζε τῶν ἀνθρωπίνων. οὐ γὰρ εἰς ἀνεπιστάτητον, καὶ ἀπρονόητον νῦν πόθεν τὰ τῆς προνοίας περιέστη. ἀεὶ δὲ τὰ ἡμέτερα σοφῇ τινι καὶ ἀπορρήτῳ, καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐπὶ τὸ ἄριστόν τε, καὶ θαυμασιώτατον μεθοδεύεται οἰκονομία. *Noli igitur rebus geſtis nimis vehementer percuti; ſed nec Dei patientiam, & longanimitatem in ijs tolerandis ſic interpretari, quaſi rerum humanarum eſſet derelictio: neque enim per hæc tempora diuina prouidentia rebus praeſſe, aut eas procurare deſtitit. Nam qui potuit illud fieri? Sed ita eſt, diſpenſatio diuina res noſtras ſapienter, & ineffabili modo ſupra captum humanum optimum, & mirandum in modum dirigit.* Et Epiſt. 118. Ἔχεις οἶμαι σαφῶς, καὶ οὐδὲν ἐπιδιστάζων τῆς θαυμασίας καὶ ὑπερφυοῦς προνοίας τὸ ἀλάθητόν τε καὶ πανεπίσκοπον, καὶ ὅτι κἂν τοῖς δοκοῦσι παραλογωτάτοις ἀπορρήτῳ τινὶ καὶ ἀπειροδυνάμῳ κράτει, καὶ σοφίᾳ τὸ δίκαιον αὐτῆς καὶ ἄτρεπτον συνεπιζευγνῦσα φυλάττει ζυγά, εἱρμόν τινα θεῖον ἐν αὐτοῖς, καὶ τάξιν ἀρίστην καὶ καλλίστην ἐνεῖσα, εἰ καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διὰ βάθος κριμάτων ἀνεξιχνίαστον, καὶ σοφίας ἀδιεξίτητον πέλαγος οὐκ ἀεὶ πέφυκε γίνεσθαι ἐφικτά. *Habes ita opinor perſpicue, ita vt nihil verius omnino dubites, admirandæ, & naturam excedentis prouidentiæ inobliuioſum, & omniſcium, quæ ipſa etiam in rebus ab omni ratione, quæ videntur alieniſſimæ abſcondita quadam vi, & poteſtate ineluctabili ſapienter iuſtitiam, & incommutabilitatem ſuam copulat, & libræ pondera iuſta ſtatuminat, & diuinam quandam ſeriem, & concatinationem in rebus optimam, ordinem & pulcherrimum immitens, licet hominum ratiocinijs propter iudiciorum profunditatem imperueſtigabilem, & ob pelagus non adeundum, non ſemper vt obuia arripienda.* Et in Amphilochrijs cap. 201. Πῶς δεῖ κρίνειν τὰ κατὰ τὸν βίον συμβαίνοντα; ὑπέχουσί τινες τῶν ἀδικημάτων δίκας ἐν τῷ βίῳ, ἔχεις ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἐστι πρόνοια ἐφεστῶσα, καὶ λογοθετοῦσα,

 καὶ πε-

καὶ ἐξείπωσα τὰ ἐνταῦθα. οὐκ ἴδωκας πολλοὺς δίκας τῶν ἀδικώτερον πολιτευσαμένων. τοῦτο μεῖζον ἀπόδειξις. ὅτι πρὸς ἑτέραν τινὰ πικροτέραν καὶ χαλεπωτέραν συνετηρήθησαν κρίσιν. εὐδαιμόνως ἐβίωσαν πολλοὶ τῶν δικαίων. δέχου πάλιν προοίμια καὶ σύμβολα τῆς ἐκεῖθεν μισθαποδοσίας. ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πολλοῖς ἐνήθλησαν ταλαιπωρίαις. καὶ τοῦτο καὶ τοὺς λίαν ἐπιστομίζει φιλονείκους. ὅτι πάντως ἡμᾶς ἄλλος ἀναμένει βίος, καὶ κριτήριον ἄλλο, ἐν ᾧ τὴν κατ' ἀξίαν ἕκαστος βεβιωμένων ἀπολήψεται τὸν μισθόν. *Quomodo iudicanda sunt, quæ in hac vita contingunt? Sustinent nonnulli eorum, qua in hac vita iniuste egerunt, poenas: iam tenes manifestissimum documentum, prouidentiam esse adstantem, & rationem vitæ, & gestorum reposcentem, & curantem ea, quæ hic sunt. In multos animaduersum non est de enormibus improbitatibus: hoc maius documentum est, ad aliud iudicium eos deferendos esse, & atrocius, & rigidius. Multi iustorum feliciter vitam traduxerunt: Rursus excipe exordia, & symbola futuræ inibi retributionis. Sed & multi multis infortunijs vexati sunt: hoc maxime contentiosos mutire facit; docetque, aliam nos expectare vitam, & aliud iudicium, in quo singuli dignam suis gestis retributionem accipient.* Vide plura eiusdem, si tibi animus est, in Epistola 31. ad fratrem Tarasium. Hæc Photius. Tu vero, qui Photij studiosissimus es; *Sed solent homines plerumque imaginatione vana abrepti in magnarum calamitatum caufis assignandis ad occulta Dei iudicia recurrere, & ineluctabiles cælestium irarum destinationes.* Et recurrere in assignandis causis ad occulta Dei iudicia, & ineluctabiles cœlestium irarum destinationes, est vana imaginatione abripi, Magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Regis Sacellarie domestice, ac ordinarie S. Theol. Doctor, & S. Burianæ Decane? Sed deplorandum, ac miserandum est Creyghtonum S. Theologiæ Doctorem, & Sacellarium domesticum Regis, *tot annorum erroribus perfungi, vrbes exteras peruagantem, qua stipis exiguæ opes per professoriam linguam extrahendi attriuerat.* An parum scelus est infidelitas, perfidia, Catholicorum dogmatum

impu-

impugnatio, rerum Ecclesiasticarum oppressio, vitiosarum opinionum disseminatio, iuris diuini atque humani violatio? Hæc semina sunt diuinæ iustitiæ, hæc esca, ac nutrimentum diuini furoris. Sed hæc tela in maculosos, ac perturpes homines eiaculanda sunt, non in eos, qui absque flagitio ætatem agunt, vt est Creyghtonus. Hæc secreta Numinis cum non possint introspicere mortales, non vana imaginatione abrepti, sed diuinæ Maiestatis secretorum admiratione, sed suæmetipsorum inscitiæ confessione, *ad occulta Dei iudicia recurrunt, & ineluctabiles cœlestium irarum destinationes.*

Summæ bonitatis est, non solum minutiorum, & singularium rerum commodis, sed quid vtilitas regni, prouinciæ, ciuitatis; quid communis salus, quid tempora, quid Christianæ religionis promotio poscant, prospicere, quæ cum in abditis lateant, & præter Deum nullus sit, qui calleat, vel prouideat, necesse est, si rerum vniuersarum ordinem retroagere nolumus, ad occultas illas, neque nobis notas causas recurrere, quod tu pro tuo in Dei prouidentiam obsequio *imaginatione mala abripi* vocas. Adde, cum Deus agat libere, & nos non alio, quam humano sensu eliciamus, hoc ita faciendum esse, illud impediendum: sic adumbratis cogitationibus deceptos, quod non est, Deo attribuere, ideoque nobis illius pondera incertiora redduntur: neque enim scimus, quid illi conueniat, quid nobis permissum sit; Et hoc non est *mala cogitatione abripi*, sed ingenti vocis contentione clamare, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei! Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit ei, & retribuetur ei?* An & Paulus mala imaginatione abreptus hæc pronunciauit? Dices, sed impie. Qui cum integritate viuunt, diuinorum præceptorum asseclæ, dum rebus aduersis crucientur, & opprimuntur,

malis

malis cogitationibus abreptos, ad occulta Dei iudicia recurrere. Recurrunt quid em ad Deum, optimo consilio, & nimium sapientes, vnde etiam si pessimi sunt, doctrinam illam hauriunt ex ipsius αὐτοστάσεως stirpe generatam, qua, quod opus factu sit, mente concipiunt; quidquid accidere potest, præmeditantur; ferunt modice, si aduenerit; ne quid mali accidat, præuident; si accesserit, fortiter ferunt, quæ apud quosque improbantur, angores & molestias libentissime tolerant, & in aduersis agitandis exquirendisque promptum solatium, & perfugium possident. Quis ad hanc scholam infortuniorum, & mercaturam vitæ felicissimæ profectus, inanis vnquam rediit? Quæ nobis videntur aduersa, a Deo immissa, si mala cogitatione non abripimur, beatissima vita in angustijs ipsis perfruemur. Quare lacrymis conficeris? Si lacrymæ dolorum essent medicamentum, ad dolorem profligandum, quanti lacrymæ redimerentur? Rerum asperitate excruciaris, at interim sapis, & homo sis. Inspicis aliorum damna, tua pacate fers. Conuitia si tolerabilius pateris, in conuiciatorem redundant. Cauendum tibi est, ne mala natura sua minora, maiora per te ipsa facias. Mortuus est ex necessarijs quispiam? comploratu prosequere, sed modum tene: nanque si fingas tibi, eum non intuebor amplius, iam vita tibi nulla est: spes tua atque subsidiaria supellex occidit. Indignum o Deus hancine vitam! Hæc si repetis, præter præsentia alia mala tibi colligis. Mala si bene tuleris, fient bona, sic vir viro præstat. Noxæ omnibus, vel euenere, vel venturæ sunt. Eris fortunatus, si quod euenit minimum feceris. Angustias pectoris si non sustinueris, nullum ex tempestate fluctuanti modum imposueris. Quid præterea? pestis, pernicies, crux mala, calcaria sunt, quibus concitatur terrena hæc moles ad deportandum animum celerius ac felicius ad præmium, ad gloriam. Oleum, quo inunguntur palæstritæ, vt viribus aduer-

aduerſarium eludant, diſijciant, & tandem inſigni diademate euinciant tempora.

Non eſt ergo, quod turberis, Pag. 30. *tot inclytos virtute, ac rebus præclare geſtis, ſub inuida fortunæ rota puniri, dum ſacrilegi, & rebelles in ipſo honoris faſtigio omni gloria, & opulentitate florent.* Adhuc cæcus, & mala imaginatione abreptus, non diſcernis occulta Dei iudicia. Nuperrimo gentis tuo infortunio te oculatiorem reddere potuiſſes. Vbi ſunt infames illi tui perduelles, qui facta coniuratione faces regno ſubiecere? Recole, quæ de Aſſure audiuit a Domino Ezechiel cap. 31. *Ecce Aſſur quaſi Cedrus in Libano pulcher ramis, & frondibus nemoroſus, excelſuſque altitudine, & inter condenſas frondes eleuatum eſt cacumen eius. Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltauit illum. Flumina eius manabant in circuitu radicum eius, & riuos ſuos emiſit ad vniuerſa ligna regionis. Propterea eleuata eſt altitudo eius, & eleuati ſunt rami eius præ aquis multis. Cumque extendiſſet vmbram ſuam, in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia cœli, & ſub frondibus eius genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub vmbraculo illius habitabat cœtus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei, abietes non adæquauerunt ſummitatem eius, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini eius. Quoniam ſpecioſum feci eum, & multis condenſiſque frondibus: & æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei.* An dici poteſt ſublimius? excelſius? Annon paria Numini imperat? Neque enim negatur illi diuinitas. Quis Cedrum non diceret, in tot rebus ſecundis ſecuritate parta, non perennaturum? Sic crederet, qui mala imaginatione abreptus ad occulta Dei iudicia non recurrit. Sed aduerte auſpicatus iſte fortunæ impetus frondes ſunt, quæ cito exſiccatæ ad terram accident. Rami vel leuiſſimo vento

to dimoti diſcidentur. Quo excelſior altitudine, eo ventis, turbinibus, gelu, obnoxior erit, & fulmine ictus concidet. Aquæ illius nutrices fluentes, ac refluentes, inconſtantia ipſa inconſtantiores, & cito putreſcentes ſi ſtagnant, perpetuo agitantur nec in eodem loco immorantur. Vmbra habitatio gentium quam primum euaneſcet. Radix illius iuxta aquas nullam firmitudinem ſibi pollicetur. Atque adeo felicitas ſimilis non ſibi conſtabit, nec cubo ſtabili innixa permanebit. Non credis? Diſcito ex eodem Propheta, qui finem illius enarrat. *Propterea hæc dicit Dominus Deus. Pro eo quod ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatem ſuam virentem, atque condenſam, & eleuatum eſt cor eius in altitudine ſua, tradidi eum in manus fortiſſimi gentium. Faciens faciet ei iuxta impietatem eius. Eieci eum, & ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi nationum, & proijcient eum ſuper montes, & in cunctis conuallibus corruent rami eius, & confringentur arbuſta eius in vniuerſis rupibus terræ, & recedent de vmbraculo eius omnes populi terræ, & relinquent eum. In ruina eius habitauerunt omnia volatilia cœli, & in ramis eius fuerunt vniuerſæ beſtiæ regionis, &c.* Et contractius Dauid Propheta Pſal. 37. *Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut Cedros Libani. Et tranſiui, & ecce non erat: & quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius.* Ad quod reſpexit Procopius in Eſaiam; *Qui altum ſapiunt, grauem & inexpectatam ruinam patiuntur.* Theodoretus in Pſalmos; *Vidit enim magnus Dauid & finem regni Saulis, & ſtragem tyrannidis Abſalonis, & ſuperbiam, atque interitum Naas Ammanitæ, & cum faſtu mortem Goliath alienigenæ, & aliorum præter hoc non paucorum arrogantiam, & ſuperbiam, & vltimam perniciem. Merito igitur illorum felicitatem ſterilibus arboribus comparauit. Vanos autem eſſe dicit non ſolum ipſos, verum etiam eorum loca, per hæc autem memoriam ſignificauit.* Experientia edoctus, ſomni abſtinentiſſimus, hiſce meis oculis vidi, ideoque oculatus, non ex mala imaginatione teſtor, Principem ſuperexaltatum, & eleuatum

ſuper

ſuper Cedros Libani, reliquas alias arbores ſuperantes; ſed in ipſo viſionis actu momentaneo; & ipſo progreſſu, & tranſitu abrupte corruit, & euerſus funditus euanuit, vt iam non amplius ſit. Multuſque in opere conquiſiui illius maieſtatem, dignitatem, ſupercilium, Principum gratiam, magnatum fauorem, externorum obſequia, ſubditorum cultum, opes, diuitias, quibus ſibi nunquam deſituram perennitatem promittebat; & nulla vidi. Extincta ſunt omnia, ad nihilum reciderunt, ita vt nec loci, in quo pedes fixerat, & tyrannidem exercuerat, veſtigium appareat; tantum abeſt, vt illis dilapſis ſuperſtes ipſe, & inconſumptus remanſerit. I ergo nunc Creyghtone, & circumſcripto, ac vertiginoſo tuo cerebello Dei ſecreta, & illius prouidentiæ arcana exagita, & occultas cauſas comminiſcere. Tu tamen tui oblitus, nec tenax propoſiti, quæ ſupra de mala imaginatione circa occulta Dei iudicia ſacrilega impietate profuderas, monitus tandem a domeſticis infortunijs, cauſas infortunij tibi patentes, & nemini non notas, quas nos ſupra diximus, tacitus præteriens, ad ſecreta Dei recurris. Pag. 30. *Quare Dei ſecreta Deo permittenda cenſeo, cuius naturam immenſam vt noſtra ingenia non aſſequuntur, ita nec imperueſtigabilem prudentiam in decretis ſuis populorum vſui diſpenſandis circumſcripta, & vertiginoſa cerebella non comprehendant.* Recte iudicas. Ego etiam Dei ſecreta iuſto Dei iudicio permitto, ita tamen, vt ſiue bona ſiue mala eueniant, ſummæ ſuæ prouidentiæ ſiue iuſtiſſimo arbitrio accepta referam, neque curioſius inueſtigem.

EXERCITATIO XIII.

Inter vicinos fere nunquam conuenire. Quare non mirum ſi inter Græcos, & Latinos diſſidia, & odia exorta ſunt. Varias ob cauſas Schiſma Photij, & Cerularij eaſque meras temporales,

 nullam

nullam ob dogma. Litem inter Pontifices Romanos Nicolaum, Adrianum, & Photium, & Ignatium fuisse ciuilem, vt sæpissime fit inter Episcopum, & Episcopum. In rerum humanarum perturbationibus diuinam prouidentiam conspici. Translationis Imperij a Græcis ad Romanos causa.

Pag. 31. *GRæcis a primo gentium satu, nunquam bene conuenit cum Latinis. Seu quid in illorum hominum indole hæreret auersum, & colluctans, seu ex multiplici administratione tam ciuili, quam Ecclesiastica, vtraque gens nimis ferociter æmulandi studium prensaret: inter eos vbique intuta fides, & discors animus.* Supra non inuitis manibus dedi, & nunc etiam esto, vicinum a vicino, alieno vt plurimum esse animo, & mutuis concertationibus discordias exercere, & litigia de possessione agrorum, vrbium mutua odia contrahere: sæpe etiam armis ad aliena, & quæ sua non sunt, occupanda digladiari, &, quod omnium pessimum est, ad internecionem alternis vulneribus confici. Et videtur quodammodo natura comparatum esse, vt vicinus populus proximum vicinum alterum, æmula ambitione exerceat. Ne longius vager, Philippus Cominæus non longe petitis clarius ostendit: *Gallis nanque*, inquit, *oppositi sunt Angli, Anglis Scoti, Hispanis perpetua quædam simultas intercedit cum Lusitanis. Italiæ Principes magna ex parte detinent possessiones nullo ferme titulo, & acerbe suis imperant. Ijs aduersantur reliquæ potentiores ciuitates, Venetiæ, Florentia, Genua: nonnunquam etiam Bononia, Sena, Luca. Aragoniæ Reges oppugnantur ab Andegauorum Ducum familia. Mediolani, & Insubriæ Vicecomites ab Aureliana domo. Venetis sunt infesti Principes Itali, & Florentini. Senenses autem, & Genuenses oderunt Florentinos. Genuates laborant, & diuisi sunt ciuilibus factionibus Fregosiorum, Adorniorum, & Auriorum. In Germania magnæ sunt inter Austriacam, & Bauaricam domum æmulationes, & quæ sunt ex Bauaria Ducum stirpe natæ familiæ*

inter

inter se dissident. Austriacis Principibus graue est odium cum Heluetijs. Impugnantur a Cliuensibus Geldri, & hi valde sunt iniqui Iuliacensibus. Quæ sunt ad Oceanum Germanicum, & Balthicum mare Ciuitates bella sæpius gerunt cum Daniæ Regibus. In Germania plurimæ sunt arces, & Castella munita, quæ res licentius agendi multis occasionem præbet. Populi Asiæ, Africæque dicuntur inter se non minus quam nos, imo turpius aliquanto dissidere: Nam in seruitutem se pertrahunt ipsi, seque inuicem nostris hominibus venundant: & videmus quam multi quotidie ad Lusitanos deportentur. Quinimo vnus etiam populus diuersis factionibus inter se scinditur, & mutuis cladibus ad internecionem vsque committitur. Vide quæ de Guelfis, & Gibellinis narrat Paulus Æmilius; quæ damna inde euenerint, prosequitur Ioannes Riccius Louaniensis rerum Francicarum Decad. 2. lib. 7. & alij. Hinc Thucydides lib. 4. *Πρὸς τὺς ἀςυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον, καὶ ἐλεύθερον καθίςαται. Bonum ac malum hominibus proficiscitur a vicinis.* Et Demosthenes contra Callidem de fundo. *οὐκ ἦν ἄρα χαλεπώτερον ὐδὲν, ἢ γείτονος πονηρῦ καὶ πλεονέκτυ τυχεῖν. Nihil est profecto molestius, quam vicinum auarum atque iniustum habere.* Et permirum politicis hominibus videbitur, si duæ hæ nationes in orbe terrarum Principes, scientijs instructissimæ, ingenio fœcundissimæ, conditionibus disiunctissimæ, omnibus belli militiæque artibus eminentissimæ, sibi e proximo, ambitiosa æmulatione, & lingua contentiosa certarint, & armis hostilibus contenderint, & mentis acumine infestissimo conflixerint: eoque magis, ac magis dissidium accreuerit, cum ab altera sibi regna sublata, prouincias ereptas, vrbes euersas, castra demolita, immani hominum strage, & rerum familiarium nunquam pensabili excisione rapina ferroque subducta conspexerit, quæ vti præferocius atque hostilius euenere, eo acerbiora odia, & inclementiores simultates excitarunt. Et cum non possent armis Græci, lin-

gua, qua pollebant, noxiam vlcisci, & iniurias persequi, animum induxerunt, & cum non possent alio pacto, quod non erat mendum, vti mendum in dogmate arripientes, in Latinos insurrexerunt, & impensius debacchati sunt. Planæ sunt de eorum litigiosis altercationibus historiæ, neque enim de agris, & regionibus, sed de gloria & primatu in contentionem atque discrimen, non antiquis temporibus, & ante Photij ætatem tantum, sed subsecutis etiam venere. Id omnibus exploratum est.

Sed quid hoc est ad dissidia Ecclesiastica comprobanda? Etiam dum de processione ex Filio agitur Spiritus sancti, non de dogmate solum sed de temporali negotio concertatio fuit. Certatur inter Photium, & Ignatium, præmium est Patriarchalis thronus. Photius Imperatoris Bardæque fraudibus expulso Ignatio occupat. Nicolaus cognita causa Photium pellit, restituit Ignatium. Photius ægre ferens expulsionem in Nicolaum inuehitur, & additionem in Symbolo obiectat. Mortuis Nicolao, & Adriano, a Ioanne superstite, & Ignatio itidem mortuo, antequam de dogmate discuteretur, procurante Basilio Imperatore expulsus Photius conniuente Ioanne Thronum recuperat, & in communionem cum Ioanne redit. Dissidij ergo causa non erat dogma: nam si dogma fuisset, qua ratione reconciliatus fuisset cum Ioanne, ante quam hæresim Ioannes abiurasset? Non ergo dogma fuit causa dissidij, sed ambitio: male enim conuenisset, & contra Canonum præscripta Catholicus cum hæretico. Id quoque præstitum est, cum Cerularius, & Anchialus redintegrata quæstione de processione Spiritus sancti ex Filio dissidium renouarunt, quod fuse prosequitur Veccus, Georgius Metochita, alij, & nos pluribus locis ex ipsa historiarum serie petitis testimonijs demonstrauimus.

Pag. 31. *Quin & aliud in ea perplexa temporum momenta incidit, quod vtriusque Ecclesiæ querimonias auxit, de iurisdi-*

ctione

ctione in Bulgaros fidem Christianam recenti confessione amplexos, cui culmini subijceretur, Papæ, an Patriarchæ? Mota quæstio est de Bulgaris ad fidem tum primum conuersis inter Nicolaum Pontificem, & Photium. Nicolaus eos sibi afferebat, & merito, homines intra suam Diœcesim collocatos, ex præscripto Ecclesiasticæ quinque Patriarcharum iurisdictionis, intra cuius fines concludebatur. Photius per potestatem Imperatoris, & vti vicinior per oppressionem Nicolao eripiebat. Seculare dominium nunquam Pontifex sibi procurauerat, de Ecclesiasticis tantum, & Sacramentorum administratione quæstio erat. Photius, vt causam vrgeret, vna, & secularia, & Ecclesiastica immiscens, quasi Imperatoris commodis non suis consuleret, iura Pontificis, quæ non attinebant ad iura Imperij, eneruabat: sicque condensati ad aciem iura Pontificis eleuabant. Sed inique. Quo enim iure poterat Photius Diœcesim Pontificis incursare. ditioni, imperio, potestatique Pontificis subiectus? Puto te non nescire, quæ sunt iura inferioris erga superiorem: huius sunt, iubere, mandare negotia, ad nutum dirigere, contumaces punire: illius in omnibus obsequi, aure facili accipere imperia, ad nutumque illius præsto esse. Byzantium, antequam in Patriarchatum eueheretur, sub Heracleensi inter Episcopos numerabatur. Idque vt designaretur futuris omnibus temporibus, ab Heracleense consecrandum fore censuerant. Quonam postmodum pacto factum sit, vt Constantinopolitanus ante Romanum priores partes habeat, dicent, qui rerum Ecclesiasticarum ordinem ab initio Ecclesiæ positum, nondum callent. Culmen a Christo tributum est Romano, si Christi præceptis standum est; Constantinopolitanus iugum accipit, Romanus imponit, aduersus quem nec portæ inferi, nec Imperatoria Maiestas, nec vlla alia vis præualere ad finem vsque seculi poterunt. Ecclesiam suam dirigendam, & animos

mos fidelium in fide confirmandos, non Imperatoribus, vel alijs ex feculo, fed Petro commifit, & fimilis præeminentia in illius fucceffforibus, Romanis nempe Pontificibus, propagata eft. Quare cum de extenfione Diœcefis mera ciuilis quæftio eft, inter duos Ecclefiafticos, vt fæpe numero contingere folet, non potuit effe diffidij Ecclefiaftici caufa. Quare aliud quippiam opponendum eft. Et patet euidentiffime: nam reftitutus Ignatius a Romano eandem de Bulgariæ iurifdictione litem mouet, & in illius gubernationem etiam renitente Romano, & expoftulante fefe intromittit. Clamant adhuc acres nimis literæ Ioannis, eidemque excommunicationem, & depofitionem a Patriarchatu denunciant, nifi intra triginta dierum fpatium, inde reuocaret omnes Epifcopos, & Sacerdotes eo miffos, & ab omnimoda eiufdem prouinciæ adminiftratione defifteret. Et nihilominus non folum a fuis Græcis, fed etiam a Romanis inter Sanctos relatus colitur, & memoria eius fcripto die in Martyrologio fumma cum laude acclamatur. Et animaduertit accuratiffimus Annalium fcriptor; quamuis ifta ab Ignatio impleta minime inueniantur, eundem tamen femper vfque ad obitum, & poft obitum in Catholicæ, & Romanæ Ecclefiæ communione fuiffe retentum, demonftrant eiufdem Ioannis plures Epiftolæ ad diuerfos datæ poft illius deceffum. Neque eft, quod ob litem hanc Ignatium animo fuiffe in Apoftolicam Sedem infenfo quis exiftimet, cum quæ iuris effe putaret fuæ Ecclefiæ, defendere, iuramento teneretur obftrictus, etiam difpendio æternæ vitæ.

Pag. 30. *Optandum quidem effet, fi cum diuinæ Maieftatis benignitate conftaret, ad conftituendam in hominibus honeftæ vitæ difciplinam, vt nocentes pœnæ, & pios premia a tergo fequerentur.* Ambiguam habens, in dubio ponis diuinam prouidentiam; & legum laqueis, & ftatutorum vinculis Numen liberrimum, folutiffimúmque conftringis. I, doce tu vmbra,

vmbra, minusque quam nihil, ipsissimam sapientiam, vti res humanæ gubernandæ sunt. Sic proficiunt, qui se a Catholicæ fidei cursu retrahunt, & ad religionis Reformatores recurrunt, vt non Principibus, & rebus publicis tantum, sed etiam Numini ipsi ausu temerario leges præscribant, a quo, si non obedierit, pœnas expetant. *Vt nolentes pœna, & pios præmia a tergo sequerentur. Et hæc quasi certa imago dispensandi diuini Numinis iustitiam, ac bonitatem nostris oculis perpetuo contemplandas exhiberet.* Vel admittenda tibi est prouidentia, vel penitus e medio tollenda. Augustino decernente lib. 5. de ciuit. Dei cap. 9. *Confiteri esse Deum, & negare præscientiam futurorum apertissima insania est.*

Principium illud est. *Si Numen est, quo vniuersum hoc regitur, quare improbi inualescunt, quare prosperantur, quare virtutis, & innocentiæ cultores opprimuntur, ad gubernantem prouidentem pertinet, improbos pęnis, & varijs infortunijs, minimum vt ita dicam moniimentis bubulis, vti pueros admonere, procurare, ne pios angoribus suffocent, vt sese emendent, vt ad prudentiam redeant. Cum enim illi dominantur, dicebat ille, in aliorum fortunas impune inuolant, alienos toros violant, omniaque pro sua libidine gerunt. In hac ita infortunata, ac deformata ciuitate, quis diceret gubernatorem esse sapientiam, & prouidentiam!* Hæc ex tuis sunt, vt prouidentiam Numinis de medio tollas. Tua, inquam, sunt, qui vno tantum fine, humano nempe, & politico cum hac vita caduca, & momentanea conflictaris: finis vero potissimi generis humani, quæ est æterna tranquillitas vna cum ipso Numine consequenda, nulla te cupiditas tenet. Et iudicem humanum cum diuino confundis, cuius muneris est, vt res omnes suis facultatibus instructas finat ad certum tempus ferri suis motibus, vt sponte ad virtutem, non necessitate coacti feramur: vt dignitas æterni præmij tantis calamitatibus coëmpta plenius eluceat; & pœna impiorum grauis-

grauiſſima æterna nempe ſupplicia caducam hanc felicitatem exciperent. Vt plures oriantur virtutis cultores, & hominibus etiam ſceleratis, ſi pœniteant, pateat aditus ad ſalutem: vt per illos virtus iuſtorum exerceatur, & illuſtrius appareat, & ſpecioſiori corona cohoneſtetur: vt temporalia bona probis improbiſque communia paruipendantur: vt diuina benignitas lente procedens ad vindictam, dum peccatores ad pœnitentiam expectat, magis commendetur, quæ etiam aliquando delinquentes ſeueriſſime punit. Hinc colligunt Pontificij hanc prouidentiam, quæ tantam perturbationem in rebus humanis permittit, eſſe perfectiſſimam, & ſumma ratione ſubnixam. Illa enim perturbatio ordinis eſt temporalis, & quaſi momentanea, breuique æterna quiete, & ὄντως ἰσ communicabitur. Qui hoc conſiderat, non ſolum hac rerum humanarum iactatione non offendetur, ſed admirabitur, & laudabit diuinam prouidentiam, quæ tam ſapienti conſilio illa permittit. Et tandem illud tibi a me habeas Creyghtone. Numen vti iuſtiſſimum, & integerrimum eſt, & ipſa αὐτοδικαιοσύνη, ita & iudicia eius iuſtiſſima atque integerrima ſunt. Sed punit immerentes, antiquæ religionis exemplaria vexat, ſanctiores ad vltimum vſque vitæ ſpiritum necibus immaniſſimis tradit, loca auguſtiſſima profananda prodit, & e contrario ſacrilegos, ac nefarios proſperat, ditat, euehit, ſuſtentat; vt rapiant, depeculentur, trucident, laceratoſque omnibus, quæ corpus vllum pati poteſt, ſupplicijs ſui ſtudioſiſſimos interficiant. Durum tibi videtur, & auditione ipſa execrandum, vtrumque tamen ipſa iuſtitia iuſtius eſt. Neque enim quod noſtra exiſtimatione iuſtum eſt, ex veritate iuſtum item eſt: ſed quia id Numen efficit, vel permittit, ideo iuſtum, & integrum eſt, & pijs hominibus pergratum accedit. Id ipſe magiſtris diuinis eloquijs, Doctorum Eccleſiæ decretis, quos & veneror,

ror, didici. Tu, qui alias longe es, & quem res diſſocia-biles oblectant, non tantum ea reijcis impudenter, ſed, quod horrendum dictu eſt, diuinam omnipotentiam, ac iuſtitiam æque ac ſi ſub lege, & iudicij tui poteſtate caderet, auſu temerario, & proiecta fronte legum laqueis conſtingere niteris, alga vilior homuncio.

Optandum quidem eſſet, ſi cum diuinæ maieſtatis benignitate conſtaret, ad conſtituendum hominibus honeſtæ vitæ diſciplinam, vt nocentes pœnæ, & pios præmia a tergo ſequerentur. Optandum eſt, ſi bene ſapis, & Chriſto nomen dediſti, vt eius voluntas ſicut in Cœlo, ita fiat & in terra, & ſuum ſortiatur effectum, excipianturque ſiue pœnæ, ſiue præmia, vt illi placet, ſedato & tranquillo animo. Quidquid enim ſiue bonum, ſiue malum adfuerit, ſi moderate feratur, & datori gratiæ agantur, habebuntur omnia, quæ corporis, & animi bona dicuntur: ſecus mala illata peiora, ſi non moderate tuleris, ſi non corpori, ſaltem animo accedent.

Pag. 31. *Ante nonum ſalutis mundo partæ ſeculum vertens, & tempora Photiana nunquam efferbuere: quaſi eouſque idoneo duce potius, quam promptis ad præliandum animis deſtituerentur. Tum vero clamore ſublato omne nomen Græcum, in Latinos coniurarunt, & quidquid vtrinque inerat feralis odij in medullis conceptum, impigre effuderunt.* Et dices magnam ieiunitatem artium non eſſe in Creyghtono? Quis negauerit multo ante tempora Photij clamore ſublato Græcorum nomen in Latinos coniuraſſe, & odium ferale in medullis conceptum foras effuſum? Cauſas transferendi imperium a Leone ad Francos alias atque alias, veras nihilominus de Parietinis Lateranenſibus Diſſertatio hiſtorica in conſpectum omnium profert. A Gregorio Secundo Imperatores Orientis iura Romanæ Eccleſiæ occupauerant, & religionem Catholicam peſſum dederant, & Pontificum defenſionem neglexerant; quos licet ob hæreſim Roma-

na Ecclesia statim proscripserit, attamen modo libertate literarum, modo legationum auctoritate, modo publicis Synodorum congressibus, ab errore illos deterrere, & ad veritatem allicere studuit annos perpetuos quinque & septuaginta, & Italiæ populos tum defectionem parantes, quo ad licuit, in officio continuit. Tandem Gregorius Secundus vbi Leonis Augusti sensit contumaciam, & exercitatam impietatem, Romanum Senatum, Italiamque Sacramento liberauit: quod factum quidquid alij dicant, Theophanes homo Græcus, itemque sanctitate apud Græcos conspicuus, & antiquus scriptor videtur laudasse. Γρηγόριος ὁ πανίερος, καὶ Ἀποστολικὸς ἀνὴρ, καὶ Πέτρου τοῦ Κορυφαίου σύνθρονος λόγῳ καὶ πράξει διαλάμπων ἀπέστησε Ῥώμην καὶ Ἰταλίαν καὶ πάντα τὰ ἑσπέρια τῆς τε πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ὑπακοῆς Λέοντος, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βασιλείας. *Gregorius sanctissimus, & Apostolicus Vir, Petri Coryphæi consessor, verbo & opere illustris, Romæ, Italiæ, ac totius Occidentis terminos cum ciuiles, tum Ecclesiasticos a Leonis obedientia, imperioque abduxit.* Inde postmodum Imperatores Orientis Pontificibus inimicitias denunciarunt, apertoque odio in eos sæuierunt; adeo vt Leo Isauricus minas illas iactare soleret, Ἀποστελῶ ἐν Ῥώμῃ, καὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου τὴν εἰκόνα καταλύσω, ἀλλὰ καὶ Γρηγόριον τὸν ἐκεῖσε ἀρχιερέα δέσμιον ἀνακομίσω. *Romam mittam, & imaginem Sancti Petri confringam, sed & Gregorium illic Pontificem in vinculis adduci curabo.* Quæ cum non e sententia successissent, in Pontificem armatam manum instruxit, quam Gregorius Catholicorum populorum armis fretus plane contempsit. Quid vero de alijs Pontificibus dicitur? Cum Leone III. Nicephorus Imperator Patriarchæ Constantinopolitano amicitiam interdixit, neue ad eundem, vt Theophanes ait, Συνοδικὰς de sua fide ac religione daret Epistolas, qui etiam contra sceleratorum coniurationem Irenæ pientissimæ alioquin Imperatricis opem implorauit, nec obtinuit Græcorum

etiam

etiam teſtimonio;quin imo paulo poſt dicta Irene Theodotum Longobardorum Regem, Catholicæ pietatis deſertorem ad Leonem Iſauricum transfugam in Italiam remiſit contra Carolum Eccleſiæ Romanæ defenſorem. Iura denique Eccleſiæ Romanæ tum ſacra cum ciuilia ab Imperatoribus occupata a Conſtantino, & Irene Adrianus primus repetit. Nam cum omnia Patriarchæ Conſtantinopolitani cauſa Orientis Cæſares nihil prætermitterent, quod ad eius ampliandam dignitatem faceret videbatur; vtque eidem, cui nulla pridem, vel exigua prouincia erat, Diœceſis eſſet quam ampliſſima, ditioni eius adiungendum curarunt, quidquid ex finitimis Romanorum Pontificum prouincijs detraxiſſent. Principio quidem vicinas ademerunt Thraciæ vrbes, olim in albo Diœceſis Romanæ deſcriptas, deinde Theſſaliæ, tum Peloponeſi, poſtea Illyrici, demum Siciliæ, & Calabriæ: præterea cenſum in annos ſingulos Eccleſiæ Romanæ ab Imperatoribus antiquitus penſum in Cæſarianum ærarium intulit Leo Iſauricus, vt non liberalitate maiorum ſuorum, & beneficentia Romanam Eccleſiam priuaret, ſed nominibus fraudarit, debitaque pecunia. Ideoque Adrianus Pontifex Conſtantinum Imperatorem repetundarum lege teneri affirmat, eidemque non reddenti patrimonia proſcriptionem interminat Epiſtola ad Carolum, quæ cum *ἐκπαλαι ab antiquo* ſolui conſueuiſſe ſcribat Theophanes, antiquitatem longiſsimam, & pene vltimam Chriſtianorum Cæſarum indigitare videtur. Quę cum nec Adriano tum poſcenti, nec poſtea ſucceſſoribus, repoſita Nicolaus primus ſeptuageſimo poſt anno a Michaële Imperatore repetens, ſingillatim nominat Calabritanum, & Siculum. Ita enim Leo Iſauricus Eccleſiæ Romanæ patrimonia, quæ nondum in Longobardorum poteſtatem veniſſent, ſed ipſe in ſua teneret, vexare libuit, vbi ipſum non licuit vlciſci Pontificem pro ſui animi ſen-

tentia. Hinc manifeſtum remanet, patrimonia Eccleſiæ Romanæ, quæ in ſuam rem conuerterat Leo Iſauricus, a Pontificibus ſuo, bonoque iure olim exacta, illaque occupantes ſacris interdictos, imperioque ab ijſdem ſpoliatos: contra vero ad ſupremam Chriſtianæ Reipublicæ dignitatem Carolum Magnum euectum, quod alias prouincias ſuis armis vindicatas, & eas, quæ patrimoniorum nomine cenſebantur, exceptis quæ in Siciliæ, atque Calabriæ prouincijs eſſent, Pontificibus reddiderit. Ad quæ recuperanda licet ipſe iam pene caſtra moueret, ſuaderetque; id Leo Tertius tamen Vir ſanctiſſimus iurium Eccleſiæ ſuæ iacturam pati potius habuit, quam vllam Imperij in Oriente bone conſtituendi operam prætermittere, tantum abeſt, vt odio aut fauore Carolum Auguſtum conſalutandum curauerit. Ob hæc igitur adempta Patrimonia, hoſtilemque animum, & hæreſis notam, quos Adrianus primus ab Eccleſiæ communione ſubmouere conſtituerat Imperatores Orientis, hic Leo ſucceſſor iure, & merito ſpoliauit Imperio. Et tu neſcio vnde deprompta hic pro comperto affers; *Ante nonum ſalutis mundo partæ ſeculum vertens, & tempora Photiana nunquam efferbuere, quaſi euſque idoneo potius duce promptis ad præliandum animis deſtituerentur.* Et; *tum clamore ſublato omne nomen Græcorum in Latinos coniurarunt, & quidquid vtrinque inerat feralis odij in medullis conceptum, impigre effuderunt.* Hæc etiam poſtrema a rei veritate quantum diſtant de vnione vtriuſque Eccleſiæ, etiam poſt tempora Photij, ſi ipſe a recta ratione non diſtas, nullo negotio diſcere poteris.

EXERCITATIO XIV.

Epiſtola Encyclica Photij pro varietate temporis varie immutatur a Græcis. Numerandi apud Græcos recentiores notæ a Creyghtono ignoratæ. In Encyclica Photij nulla habetur Nicolai mentio.

tio. Additionem in Symbolo non fuisse causam Schismatis. Nunquam Photium dedisse Nicolaum auctorem additionis. Tempore Photij Romanos Pontifices iura sua exercuisse in Orientales Ecclesias, quorum autoritas nulli iurisdictioni externæ est obnoxia. Male a Creyghtono peti præsidia ad probandum innocentiam Photij, cum contrarium ex eo eliciatur. Photium maledicum in alios male audire iustum esse, & æquum. Non semper eum veracem esse: scripta illius commentitia in Sanctos Ignatium, & Nicolaum. Et propter illa indigna querimonia Creyghtoni, sicuti & Montacutij, & Luteri de alijs.

Pag. 31. *VT nulla magis vecors assertio videri possit, quam ista Andreæ Photij in sexta Sessione huius Synodi, qui palam dicere non erubuit Patriarcham Photium, cum quibuscunque poterat conuitijs in Ecclesiam Romanam, & Pontificem debaccharetur, huius additionis ad Symbolum in tota Encyclica mentionem nullam fecisse, certe nec debuit, nec potuit Græcus homo, & in Latinis non male versatus ignorare.* Esto. Lapsus sit memoria Andreas. Quod in disputationis illo feruore condonari poterat. Tu causam componis non æquus iudex. Videbimus, an obtineas. Sed ante alia corrigendus a te est error in laudanda Sessione Concilij: exprimis enim non numeri nota, sed syllabatim *sextam*, quæ septima est. Et ne errorem in Typothetas remittas, lapsum tuum confirmat sequens pagina, in qua denuo ex *sexta* affers, quæ ex septima sunt; *Quod Ephesinus Præsul Iuliano Cardinali in eadem Sessione sexta dicere non dissimulauit.* Quare bis in eodem falli extra ferulam non est, & potissimum cum ex ignoratione notarum, quibus numeri designantur, error contigit tibi, qui tam accurate scribere profiteris. Græci post Heroica illa tempora, & antiquissimas numerandi notas, vt ex Epistola nostra ad Carolum Moronum de Cryptographia recentiorum Græcorum obseruabamus, ipsas literarum notas, vt iacent, nulla detra-

cta vſurpabant, quæ finiebantur numero quarto, & viceſimo, cum non vltra literariæ illæ notæ prætenderentur, ita vt α vnum, β duo, tria, ε quinque, notaret, & ſic de alijs, & hoc modo libris numerum præfigebant, vt videre eſt apud Laërtium: ſic Homeri libri, & Rapſodiæ ijſdem ipſis literis, ſuppreſſo alio numero indicabantur. Cum vero hæc numerandi ratio non ſufficeret, alia veluti facilior, atque numerorum expreſſior admiſſa eſt, ijſdem literarum notis retentis, & in certas claſſes diſtributis. Prima eſt vnitatum, quam claudit ϑ. Secunda Decadum, quam claudit π. Tertia centenariorum, quam claudit ω. Veruntamen cum ad hoſce numeros complendos literæ ipſæ non ſufficerent, cum ſint octo tantummodo, in quacunque claſſe exſtranea vna aſſumpta eſt, quibus defectum ſuppleuit antiquitas, nempe, ϛ. Ϙ. ϡ. Vnitatis ϛ. Decadis Ϙ. Centenariorum ϡ. Harum itaque adiectione enneades iſtæ literarum numeros omnes exprimunt: nanque ϛ. notat ſex, Ϙ. nonaginta, ϡ. nongenta. Et ſic ratio numerandi ſuum curriculum conficit, & experti omnes non alium ſequuntur numerandi modum. Tu homo nuperus, & nouitius, e conſueta Græcorum numerandi ratione exiliens, ad antiquorum parum caute deflexiſti, & reiecta in vnitate nota adiecta ad literam ſubſequentem ζ proſilijſti, ideoque ſextam loco ſeptimæ intruſiſti. Sed error abs te commiſſus excuſari non poteſt, cum tuum hunc Syropulum ſæpe-ſæpius notam illam, qua ſexta notatur, ad diſcrimen ſeptimæ, qua ζ, præeuntem habeas. Sic apud te confunduntur, atque inuertuntur omnia. Et licet hæc puerilia ſint, omnibuſque etiam ſciolis obuia, nihilominus indocto atque procaci Theologo tradendæ erant numerorum notæ.

Inueheris poſtmodum in Andream Rhodium, Pag. 31. *Qui palam dicere non erubuit, Patriarcham Photium cum quibuſcunque poterat conuitijs in Eccleſiam Romanam, & Pontificem,*

cem, debaccharetur, huius additionis ad Symbolum in tota Encyclica mentionem nullam fecisse. Certe nec potuit, nec debuit Græcus homo, & in Latinis non male versatus ignorare. Eo ipso modo, quo potuit, & debuit in Græcis non male versatus, vt præsumit, & in Latinis purus, & merus Grammaticus Creyghtonus ignorare, in eadem ipsa Epistola Encyclica Photium additionem ad Symbolum præscribere, ab ipso Nicolao nuper introductam impietatem, cum in ea nullam mentionem de addente Nicolao fecisset. Verba Photij in ea Epistola: *Sed neque hoc tantum impie agendum illi decreuerunt, verum etiam si quæ est malorum summa, & apex, ad hunc deducti sunt. Præter enim absurditates, quas supra recensuimus sacrosanctum etiam Symbolum, quod ab omnibus Synodicis, & Oecumenicis calculis infrangibilem vim habet, & auctoritatem, spurijs & falsis quibusdam disceptationibus, & alienis rationibus, & audacia quodam excessu adulterare non dubitarunt. O mali Dæmonis artes! Spiritum sanctum non e Patre solum, sed etiam ex Filio procedere nouiter docentes. Quis vnquam talem vocem ab ijs, qui alias impie sunt locuti, prolatas audiuit? &c.* Vbi hic Nicolaus, vt introductor impietatis accusatus est? Quare habeto tibi ea, quibus Andream admordes. *Epistola extat in decimum Annalium inserta a Baronio. Vt nulla magis vacors assertio videri possit, quam ista tua, qui palam dicere non erubescis, Patriarcham Photium cum quibuscunque poterat conuitijs additionem in Symbolo ab ipso Nicolao nuper introductam impietatem fuisse.* Sed Andreas Rhodius *non erubuit dicere Photium, cum in Ecclesiam Romanam, & Pontificem debaccharetur, huius additionis ad Symbolum in tota Ecclesia mentionem nullam fecisse.* Dixit. Sed quid hoc ad institutum Creyghtonianum? Creyghtonus loquitur de Synodo Octaua in fauorem Photij, Andreas de Octaua Oecumenica contra Photium, in qua in iudicium vocatus Photius, vt se defenderet, & quare a Romana secretus mandatis Pontificijs non obtemperaret; cum re-

spon-

ſpondere poſſet, ideo ſe non obtemperare, quod Romani cultu diuino eiecto in noua atque impia dogmata recidiſſent, vt erat dogma de proceſſione Spiritus ſancti etiam ex Filio, obmutuit, & nihil tale in capitis ſui ſalutem attulit. Tu vero, cum Epiſtolam Photij Encyclicam laudas, quæ in rabiem actus fanda nefandaque publicauit, adducis: & ſic Andreæ, quæ nec cogitabat, appingis. Tenta illius verba, ſi tanti es. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον λέγομεν, ὅτι τοῦ Φωτίου γενομένου ἐχθροῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ πολλὰ συγγραψαμένου, καὶ ἐξενεχθέντος σφοδρῶς, κατά τε Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ, οὐ μέντοιγε τούτοις ἐγκαλεῖ περὶ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης, ὃ καὶ μάλιστα ἐκεῖνον ποιῆσαι ἐχρῆν. βουλόμενος γὰρ κατὰ τῶν ἄκρων ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης συμπλακῆναι, οὐδὲν μεῖζον ἔχειν ἂν ἠδυνήθη ἐπιχείρημα, ἢ ἐξελέγχειν αὐτὸν τὸν ἄκρον ἀρχιερέα ὑποκείμενον εἶναι τῷ ἀναθέματι, καὶ παραβάτην εἶναι τοῦ νόμου. ὅτι δὲ οὐ τοῦτο πεποίηκε, δῆλον ὡς ἀδίκως ἐγκαλουμένη ἐστὶν παρὰ τῶν γραικῶν ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία· ἔτι ἐν τῷ τέλει τῆς συνόδου ἐκείνης ἐπαινοῦσι τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν ἄκρον ἀρχιερέα, καὶ πάντα ὅσα κατέχει καὶ κηρύττει. ἐξήνεγκαν καὶ ἀπόφασιν ὑπὲρ τοῦ Ἰγνατίου κατὰ τοῦ Φωτίου, καὶ ἐγίνωσκον, ὅτι ἐψάλλετο ἐκεῖνο ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἀλλ᾽ οὐκ ἠθέλησαν. *Et ad primum quidem dicimus, Photium qui fuit hoſtis Romanæ Eccleſiæ, multaque ſcripſit, & acriter inuectus eſt aduerſus Nicolaum, & Adrianum, nunquam illos accuſaſſe ob additamentum in Symbolo, quod in primis illi agendum erat. Nam cum vellet manus conſerere cum Summis Romanis Pontificibus, nullum maius habere potuiſſet argumentum, quam ſi redarguiſſet ipſum Summum Pontificem ſubiectum anathemati, legiſque tranſgreſſorem: ſed cum id non egerit, liquido conſtat Romanam Eccleſiam immerito accuſari a Græcis. Præterea ad finem illius Concilij laudant Romanam Eccleſiam, & Summum Pontificem, & omnia quæ tenet, ac prædicat. Tulerunt quoque ſententiam pro Ignatio contra Photium, ſcientes illud in Symbolo cani, & noluerunt tamen.* Acriter inuectus eſt contra Nicolaum, & Adrianum, nempe, poſt ſui depoſitionem.

tionem. Eos non accusauit ob additamentum in Symbolo, quod in primis agendum erat. Quod enim validius argumentum contra Romanam Ecclesiam fuisset, quam Summum Pontificem anathemati subiectum esse? Quod cum non fecisset in Synodo, immerito accusatur a Græcis Romana Ecclesia, & iustissime Photius condemnatur. Sed post sui condemnationem id obiecit. Sed non Nicolao, neque Adriano. Da tu verba Photij, quæ Nicolaum vel Adrianum impietatis deferant. Sed Latini pro additione in crimen vocantur, in Octaua Synodo, in qua restituitur Photius sub Ioanne. Hoc vero pluma haud interest, cum de Nicolao, & Adriano sermo est. Hocque ex verbis Andreæ addiscere poteras. Hac propter concludit Rhodius additamentum non fuisse causam dissidij. Quod si fuisset multo ante tempora Photij Romana, & Græca Ecclesia in contraria studia scissæ fuissent. Præterea Photius ante quam throno pelleretur, eximens se ex culpa, quod neophytus in Patriarchatum ascenderit, Epistola ad Nicolaum scribit, non in omnibus Ecclesijs easdem esse consuetudines, nec ritus, quos qui non obseruat, si sibi præcepti sunt, in noxia est, & pœnas etiam exitio dependet: si cui non sunt præscripti, & illos obseruauerit, laudandus est: si non obseruauerit, extra culpam est: neque enim paria omnibus sunt. Et ne videretur temere loqui, diuersarum consuetudinum exempla adducit, quæ licet non eædem apud omnes obseruentur, non tamen inde fit, vt earum varietate, Ecclesiæ in factiones alias atque alias discedant, quod in dogmate male cedit, cuius vel minima læsio hominem a communione excludit. Inter consuetudines varias affert, ieiunium Sabbati, Quadragesimalis ieiunij mutilationem, nuptias Sacerdotum, in sacris celebrandis non vnum omnium concentum. Sed de processione Spiritus siue de additione nullum verbum. Cum postmodum voti sui compos

factus non est, tum non tantum processio Spiritus, & additio in Symbolo in Epistola sua Encyclica, sed aliæ quoque Ecclesiarum consuetudines, quibus ipse culpam hærere negauerat, culpæ obnoxias esse proclamauit, & vt se immerito ex throno excludi comprobaret, Romanæ Ecclesiæ præuaricationis dogmatum famam inurit. Si sententia de processione Spiritus ex Filio fidem conuellit, & addens illam in Symbolo, ita Concilijs præscribentibus anathemati obnoxius est, & ἀκοινώνητος; Quare Photius, cum petebat thronum, id non expressit? si exulcerabat illius integritatem, quare tacuit? Sic concludit Rhodius; cum manus conferere vellet, cum Romanis Pontificibus, cur argumentum tanti momenti ad illos anathemati subiectos esse probandum, & legis transgressores, obtacuit, leuiora decantauit; tandemque concludit, immerito Græcos Ecclesiam Romanam ob id accusare, ob quod non accusauerat Photius.

Sed in Epistola sua Encyclica id apposuit Photius. Apposuit, sed tum cum perdite se gerebat, & gladiatorio more sibi viam affectabat ad Patriarchatum. Ergo væcors est Andreæ sententia, qui id negabat. Proba tu prius, Andreæ sermonem esse de Epistola Encyclica Photij, & eris mihi magnus Apollo. Sed de rebus hisce verbis conflictari cum Creyghtono, cui nec historia Ecclesiastica, nec eruditio in possessione sunt, perridiculum est. Adde si vales, Epistolam Photij ad Nicolaum scriptam esse, ante quam ille throno trusus exulasset, & Andream cessa lacessere. Et tandem includet tibi vocem ipsa rerum euidentia. Additio in Symbolo non est facta tempore Leonis, Benedicti, Nicolai, Adriani, Ioannis, ita asseueratione sua affirmante Photio. Ergo Photius non potuit scindere Ecclesiam ob additionem in Symbolo. Scripsit Photius postquam inuaserat pulso Ignatio Thronum ad Nicolaum Epistolam, in qua vt tutus ad omnes ictus conserua-

seruaretur, petit vt vna mente, & voce concinat Pontifex: & postquam enarrasset, id ex necessitate fecisse, Imperatoris violentia, ac populi precibus compulsum, licet id & voce, & gestu, lacrymis etiam refutaret, tanto oneri se imparem agnoscens, emittit professionem suæ fidei, Catholicam illam, & integram, & recitatione Symboli de Spiritu sancto dicit, se credere *in Spiritum sanctum, qui ex Patre procedit, qui cum Patre & Filio, &c.* & septem Synodos generales accipere, quarum postremam collocat Nicænam II. de cultu imaginum, Quæ illæ damnarunt, anathemati subijcere, quæ decreuerunt exosculari, ea formula, qua fidei emissio fieri assolet, tum finit; Ταύτην οὖν ἡμῶν τὴν ἔγγραφον τῆς πίστεως ὁμολογίαν ὑποστήσαντες, καὶ τῇ ὑμῶν πανιέρῳ ἱερότητι τὰ καθ' ἡμᾶς ὡς ἐν πίνακι διαχαράξαντες, τοῖς λόγοις ἀνιστορήσαντες, ὅπερ δὴ πολλάκις ᾐτησάμεθα, τῆς ὑμετέρας ἐπιδεόμεθα προσευχῶν, Θεὸν μὲν ἵλεων καὶ εὐμενῆ ἐφ' οἷς τε πράττομεν, καὶ διεπραξάμεθα, ἡμᾶς εὑρεῖν, πᾶσαν δὲ σκανδάλων ῥίζαν, καὶ πέτραν προσκόμματος ἐκ ποδῶν γεγενημένην τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καθορᾶν, ποιμαίνεσθαί τε καλῶς τὸ ὑπήκοον, καὶ μὴ τῷ πλήθει τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων τὴν ἐκείνων ἐπ' ἀγαθῷ προκοπὴν ἀνακόπτεσθαι, ὡς ἐντεῦθεν ἡμῖν πολλαπλάσιον τὸ ἁμάρτημα καταγράφεσθαι· ἀλλ' εἴην μὲν αὐτοῖς ἔγωγε, καὶ ποιῶν καὶ λέγων ἐν διδασκαλίᾳ τὰ δέοντα. εἴησαν δὲ καὶ οὗτοι εὐπειθεῖς τε καὶ εὐηνίως πρὸς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἐναγόμενοι καὶ Χριστῷ τῇ πάντων κεφαλῇ προσφυῶς συναρμολογούμενοι τῇ αὐτοῦ φιλανθρωπίᾳ, καὶ χρηστότητι, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος. *Hac igitur nostra scripto tradita fidei professione substituta, & vestræ sanctissime sanctitati rebus nostris veluti in tabela descriptis, & hoc nostro sermone enarratis, quod sæpius rogauimus, vestras preces exoramus, vt Deum beneuolum, & propitium, in ijs quæ agimus, egimusque, reperiamus, & omni scandalorum radice, & petra offensionis penitus euulsis, Ecclesiasticum ordinem prospiciat, ij qui in ditione nostra atque potestate sunt, bene gubernentur, ne nostrarum iniquitatum copia eorum in bonis progressus interrumpantur, & inde no-*

bis maiori mensura peccatum ascribatur: sed ipsis ego & factis, & sermone, quæ necessaria sunt, insinuem, & ipsi facilius, & propensius ad salutem suam ipsorum deducantur, & Christo omnium capiti illius humanitate atque benignitate confirmentur, cui gloria, & potestas, &c. In hac de additione in Symbolo, deque sententia ipsa, quonam in censu ea habenda sit, altum silentium est. Cum a Nicolao, non vt allubescebat, responsum retulisset, & inter alia promotio ex laico esset obiecta, repetitis alijs literis ad eundem Nicolaum, demisso atque humili animo pacem illius, & beneuolentiam aucupatur, identidem eadem repetens, & vim sibi illatam. Συνεσχέθημεν ἄκοντες. κακούργοις ἴσα καθειρχθημεν, ἐτηρούμεθα φυλασσόμενοι, ἐψηφίσθημεν ἀνανεύοντες, ἐχειροτονήθημεν κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, κοπτόμενοι. ἴσασι ταῦτα πάντες. οὐδὲ γὰρ ἐν γωνίᾳ ἐγένετο. *Comprehensi sumus inuiti. Æque atque rei maximis, & plurimis criminibus occludimur. Vi summa detenti sumus. Coacti calculis promoti, non absque lacrymis ordinati; plangentes, nosmetipsos percutientes. Omnibus hæc notissima sunt. Neque enim in angulis agitata sunt.* Postmodum quam multum operæ, & laboris in ea dignitate consumpturus esset, enarrans, misericordia se potius quam infesta laceratione dignum esse indigitat. Et se ex crimine eximens, ex non apud omnes ijsdem seruatis, vsuque receptis consuetudinibus argumentum perquam validum elicit: neque in sua præpropera ordinatione, vllam canonum prætergressionem factam esse, cum nulli essent Canones, qui id prohiberent, quorum λέγεται παράβασις, ὧν ἡ φυλακὴ παραδέδοται, ἃ δὲ μὴ παραδέδοται, οὐδὲ μὴ φυλασσόμενα παραβάσεως φέρει ἔγκλημα. *Dicitur prævaricatio, quorum custodia demandata est. Quorum vero custodia non est demandata, si non custodiuntur, crimini non ascribitur.* Probatque exemplo Nicephori, Tarasij, Nectarij, Ambrosij, Gregorij Nazianzeni, Thalassij Cæsariensis, qui repente ex laicis ordinati sunt, Viri sanctissimi, Ecclesiæque lumina præcipua.

Tum

Tum alias quoque consuetudines recenset in Ecclesia, quæ non ab omnibus seruantur: non ideo tamen non seruantibus, dummodo illis traditæ non sunt, in vitium vertitur: licet seruantibus, qui eas acceperunt, in laudem. Inter alias est circumcisio Abraamo tradita, non item Melchisedechæ, nutritio barbo, ieiunium Sabbati, cœlibatus Sacerdotum, Diaconi promotio ad Episcopatum, antequam prius promoueatur ad Sacerdotium, Monachorum ad Clericatum ordinatio, Sacri Ministri variatio. Et hæc cum eloquentissime disputasset, tandem subijcit, se Romano Pontifici obedisse, & vti ipse iusserat, coacta Synodo decreuisse. Deinceps de Bulgaria restituenda addit, cum ad se non pertineret, nec sponte sua, sed nutu Imperatoris disponeretur, si effectum, vt Pontifex præceperat, non habuit, non esse sibi ascribendum: nam non ijs solum, quæ ex aliorum nutu pendent, decederet, sed sua etiam profunderet. Vna siquidem cum iurisdictione molestiam quoque pro ea dirigenda deponeret. Et tandem in rebus Ecclesiasticis dirigendis summam auctoritatem agnoscit; Διὸ δὴ καὶ τὴν ὑμετέραν πολυέραστον μακαριότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας ἐν πᾶσι φροντίζουσαν, καὶ τῆς κανονικῆς ἀντεχομένην εὐθύτητος, τοὺς ἄνευ συστατικῶν γραμμάτων πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ἐντεῦθεν ἀπαίροντας, μὴ ὡς ἔτυχεν ὑποδέχεσθαι. *Qua propter vestram optatissimam Beatitudinem, quæ Ecclesiastici ordinis in omnibus curam gerit, & canonicam rectitudinem studiose propugnat, eos qui absque commendatitijs literis hinc ad Romanam Ecclesiam deuolant, ne, vtvt contigerit, recipiat, &c.* In hac eadem Epistola cum multa alia attulisset, in quibus videbatur inter Ecclesias Orientalem, & Occidentalem dissidium posse suboriri, nullum inde tamen dissidium natum, licet in rebus agendis moribus essent, & consuetudinibus dissonæ; cum in fide nec etiam in minimis discordarent, in qua vel tenuissima aberratio, totius fidei lapsio est. Photius scribit ad Nicolaum,

colaum, quem ſciebat non ita ſibi beneuolum futurum. Multa affert, in quibus Græci cum Romanis non congruebant, & ea culpa liberat, quæ poſtmodum iratus Nicolao in criminis loco obijcit; Epiſtola ſua Encyclica, Proceſſione Spiritus ex Filio, & additione, quæ erant potiſſima, nec ſigno quidem conclamatis abijt. Epiſtolam hanc Photij integram Græce, & Latine, cum alijs eiuſdem Photij edendas, cum commoditas adfuerit, reſeruamus, quas nunc veluti prolixiores, ne Lectori tædio ſimus, prætermittimus.

Pag. 31. *Sed Epiſtola Encyclica inter multa abſurda Romanæ Eccleſiæ iniuſta, Nicænum Symbolum incredibili perfidia corrumpi a Latinis vociferatur, vt Spiritum ſanctum a Patre, & Filio procedere in poſterum, & perfricte prædicarent. Epiſtola extat in decimum Annalium inſerta a Baronio.* Epiſtola inſerta eſt in Annales a Baronio. Verum eſt. Sed eam non legiſſe te apertiſſime conſtat. Nam ibi de additione in Nicæni Concilij Symbolo, nec verbulum quidem eſt. Ait, *additionem factam eſſe in Symbolo fidei*. Ait. Ergo in Symbolo Nicæno? O inane profundum! qui neſcias aliud eſſe Nicænum Symbolum, aliud Conſtantinopolitanum: Nicænum antiquatum, Conſtantinopolitanum vicarium ſucceſſiſſe. Et nunc a fidelibus inter Eccleſiaſtica Officia tum a Græcis, tum a Latinis recitari, & cui appoſitum *Filioque*, Latinis Photius obiectat. Et tu tantus Theologus diſtinguere neſcis Nicænum a Conſtantinopolitano. *Additionem ad Symbolum præſcribere, vt facinoroſam, & ab ipſo Nicolao nuper introductam impietatem*. Et Photij tui, & Nicolai tantorum virorum nec reuerentia, nec auctoritas continet, quin eodem momento in vtrumque criminatione falſa iniurius ſis, & reus falſi deprehendaris. Neque enim Photius dicit, Nicolaum additionem in Symbolum introduxiſſe: neque Nicolaus introduxit. Et omiſſis aliorum teſtimonijs, ad Photium prouoco. Ipſe ſiquidem in Tra-

Tractatu de proceſſione Spiritus ſancti, quod ex ſolo Patre procedat, Romanos Pontifices allegans, qui Spiritum ex ſolo Patre procedere decreuerant, ante alios Leonem, qui etiam ancilijs in Baſilicis appoſitis teſtatum id eſſe voluit, Benedictum geminat, καὶ ὁ πρᾶος καὶ ἐπιεικὴς, &c. Poſt Benedictum ad Nicolaum deſcendens, qui poſt eum Pontificatum inierat, æque atque nec de nomine illi eſſet notus, nomen obticeſcens, eum ſecreto, nec palam populo id dicere aſſeuerat; Εἰ δέ τις μετ' ἐκείνους γλώσσῃ δολερᾷ καί τι μὴ πλαττομένῃ, οὐ γὰρ ἐθάῤῥει γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς τὰ κάλλιστα, καὶ θεοφιλέστατα ἀντιπαρατάττεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ φρικτὸν τῆς πίστεως ἀνὰ χειλέων ἀπαίτων περιφέρεσθαι, προκάλυμμα τῆς γνώμης θέμενος τὸ ῥηθὲν θεοσεβέστατον, καὶ φιλοτιμώτατον ἔργον τῶν ἐκκλησιῶν περιέκειρέ τε, καὶ ἐλυμήνατο. οὐκ ἐμὸν γὰρ, ὀνόματι τὰς παλαμναίους πράξεις διεξιέναι, αὐτὸς ἂν εἰδείη, μᾶλλον δὲ πικρῶς οἶδεν ἤδη καὶ ἀθλίως τὴν δίκην ἐκεῖθεν εἰσπραττόμενος τῆς ὑφάλου τόλμης. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, σιγᾷ γὰρ καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ ἑκὼν εἰς τὸ τῆς σιγῆς ἀπεῤῥίφθη χωρίον. *Quod ſi quis poſt eos, & ad omnia audendum proiecta lingua: neque enim aperto capite contra optima, Deoque gratiſſima niti audebat, ſed nec tremendum fidei in ore omnium circumduci ſolitum ſententiæ ſuæ tegumentum prætexens, dictum pijſſimum, & maxime honorandum Eccleſiarum opus attondit, vel læſit: neque enim mei propoſiti eſt ſceleratas actiones edicere, ipſe ſciuerit, quinimo amare iam nouit, miſerandum in modum pœnas illic perſoluens occultæ audaciæ: ſed ille tacet licet inuitus, propterea que in ſilentij receptaculum proijciatur, &c.* Teſtis locuples Photius, Nicolaum ſeparatim ab alijs, nec ſonora lingua, aut id exprimente Spiritum ex Filio procedere cenſebat: & tu ab ipſo Nicolao nuper introductam impietatem declamas, qui fidus eſſe vis aliorum teſtimoniorum excerptor? Photius modum tenens dicendi, moderationem atque vrbanitatem ſeruat, Pontificiam forte dignitatem reueritus: tu immoderatus, & vehemens, vt videaris aliquid ex Photio in Pontificios eiectare, de tuis impro-

improbe profundis, quod silentio prætererat Photius. Si sub lingua, & non aperto capite pronunciabat, non ergo Symbolo addiderat, quod in Ecclesijs sonora voce cantillabatur. Nec poterat Photius id de Nicolao ad liquidum explorata veritate pronunciare, cum originem tanti sceleris iuxta cum ignarissimis sciret: nec ipsum puduit fateri, quod nesciebat: quem si tu vt tui præcursorem æmulatus fuisses, non tot in te aduersæ famæ vulnera excepisses. Sic enim ait in tractatu de processione Spiritus sancti; Καὶ τίνες ἐμάχοντο τῷ ἁγίῳ Πνεύματι; πάλαι μὲν οἱ Μακεδόνιοι ἐκτὸς τῶν ἀχράντων, καὶ λογίων διδασκάλων σφίσιν αὐτοῖς ἀντιπνέοντες. νῦν δὲ οἱ ἐκτὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ μυσταγωγίας. ἀλλ' οὐκ ἔχω, τίνα καλέσω, οὕτως ἐστὶν αὐτῶν ἀκέφαλον τὸ δυσσέβημα. πλὴν ἐκτὸς τοῦ Σωτῆρος οἱ τῇ ἀπωλείᾳ προσδεδραμηκότες. *Et quinam sunt, qui bellum indixerunt Spiritui sancto? Antiquitus quidem Macedoniani, extra immaculatorum disertorumque Patrum eloquia sibimetipsis alia atque alia insusurrantes. Nunc vero extra Christi mysticam doctrinam, sed non habeo, quem nominem, ita est eorum absque capite impietas. nihilominus non in Saluatorem, sed in perditionem procurrentes, &c.* Si non illi suppetit, cui scelus, & impietatem appingat, quia acephala est, non quia caput non habuit: nam si semel in lucem emersit, ex aliquo profluxisse necesse est, sed quia ex quo profluxerit, ipse nesciebat, quod adhuc in incerto res erat, & in disquisitione positum magis, ac magis implicatos disquirentium animos detinebat. Quare concludendum est denuo, nullas magis væcordes assertiones videri posse, quam istas Creyghtoni, qui palam dicere non erubuit, Patriarcham Photium additionem ad Symbolum in tota Encyclica huc plenis velis impellere, ab ipso Nicolao nuper introductam impietatem fuisse. Sin minus, adducat Photij verba, vt se ab falsarij, impostorisque crimine vindicet.

Id tamen, vt probes superaddis. Pag. 31. *Adeo vt an-*

no pro-

no proximo Nicolaus, alias ad Præsules sub Caroli Calui regno constitutos emiserit, quos hortatur, vt Concilijs habitis, & diligenti rerum peruestigatione, quid sentirent, ipsum condocefacerent, & harum criminationum atrocitati, salubri aliquo remedio subuenirent. Hoc tu maligna mente in Nicolaum conijcis, quasi ille criminationibus Photianis succumbens, ad exterorum auxilia profugeret. Sed discito ex ijsdem literis, non tantum Nicolai, sed aliorum etiam Romanorum studia, & diligentiam in digerendis rebus Ecclesiasticis, qui aliorum etiam opem, dum similia pertractantur, inquirunt, & studia repetunt, & non ex tempore, neque inconsulte definiunt.

Pag. 32. *Et iunctis in vnum apicibus, quæcunque sancita reperiebantur, in ea, quam Latini Oecumenicam Octauam nominabant, anno octingentesimo sexagesimo nono celebratam, tam quæ Patriarchas spectabant, quam quæ Papam immittebant in fines Bulgarorum, cum iurisdictione Ecclesiastica rescindunt, vt nec vola, nec manus earum rerum ad posteros permaneret, & Pontificibus Romanis erigendi pedum pastorale in Græcis prouincijs ad Imperatorij præiudicium fastigij via omnis in posterum præcluderetur. Quod Ephesinus Præsul Juliano Cardinali in eadem Sessione sexta dicere non dissimulauit.* Adhuc vesanis, & ludis Concilia, & Constitutiones Ecclesiasticas, in quibus opprimatur dignitas Pontificia, subleuetur Schismaticorum fastus, & ambitio. Et præsumis hæc trabali clauo figere, eo Concilio rescissam iurisdictionem Pontificiam in Bulgaros, & pedum pastorale in Græcis prouincijs diffractum adeo, vt nec vola, nec manus earum rerum ad posteros permaneret, & ad Imperatorij præiudicium fastigij via omnis præcluderetur. Conciliabulum fraudibus Photianis ementitum, quod nec vnquam in rerum natura fuit, tanti apud te est, vt & promissa Christi, & Constitutiones Ecclesiasticas, & decreta Sanctorum Patrum, & aliorum generalium Conciliorum rescindere potuerit. Quid apud te

Alcoranus, & aliorum pessimorum hominum denormata maculis pestiferis contagia, cum ea re ipsa fuerint, non præpolluerint? Agesis ergo. Eiura Euangelium, expunge Patres, deure Concilia, Christianorum sacra vniuersa protere; quia Mahometus suo illa nefario libro pessum dat. Quis hoc audijt vnquam, a Conciliabulo eoque confictο a nebulone, mœcho, laico, & quid non? concilia vera, & Oecumenica, & legitimo iure celebrata, confirmataque rescindi posse, vel vnquam rescissa fuisse? auctoritatem Pontificiam imminutam? priuatum verum possessorem? alienum & exterum suffragio nebulonum locupletatum? Non certo nunc cum Creyghtoni dicacitate. Habeat Pontifex Romanus, a quocunque vult ipse, in præsens tempus suam præeminentiam. Ante hoc Concilium, quod ipse asseris falso, & aperto mendacio, Latinos nominare Oecumenicum Octauum, vt infra demonstrabitur, habebatne iurisdictionem aliquam in Græcas Prouincias Romanus Pontifex? Negas? Album colorem ab atro non distinguis, & bruncus es. Ais? Quæ ergo auctoritas, quæ maiestas, quæ personæ dignitas, quæ præeminentia, etiam si pontificia sit, eum de statu suo disijcere valebat, aliumque in locum illius substituere? Sed quæ tum erat Romani Pontificis in Græcas Diœceses auctoritas? Si nescis, ex ipsis illius ætatis Græcis non infimis, & sordidissimis, sed dignitate conspicuis discito. Et vt ad pauca redeam, adde sis per te Basilij Imperatoris, Nicolai Papæ, Adriani, Ioannis Octaui, Stephani ad Orientales, & ipsam Synodum Octauam pro restitutione Ignatij sententias, quibus nihil euidentius, nihil expressius ætas illa tulit pro præeminentia Romanorum Pontificum: & alia etiam aliorum Patrum illius tempestatis testimonia, quæ in alijs nostris Tractatibus occasionem nacti recitauimus. Sed Imperatoris, & suprapositorum Romanorum Pontificum, eo libentius

addu-

adduximus, quod initio Schiſmatis, cum de iuriſdictione in alias Eccleſias, & Orientis præcipue concertatio mota eſſet, prolata ſunt, ipſo Photio præſente, audienteque, & iudicium non detrectante. Quæ auctoritas non tu m primum vſurpata, ſed ab ipſis Eccleſiæ fundamentis, poſt verba Chriſti ad Petrum, *antiquum morem, retro olim, ſemperque cum hæreſes, ac ſcelera pullularent, noxias illas herbas, & zizania Apoſtolicæ Sedis Romanæ ſucceſſores extirpaſſe: ſæpenumero conuentus a Sanctis Patribus celebratos eſſe; ſed ſine Romanæ ſedis, & huius Pontificia auctoritate confectum eſſe nihil: Imperatorem pro more piorum Imperatorum Chriſtianorum legatos ſuos Romam miſiſſe, qui Sanctiſſimum Adrianum Romæ Pontificem repererunt.* Indignum equidem factum, id temporis non fuiſſe ſuperſtitem Creyghtonum, qui ſuis acutulis rationibus, & procaci loquacitate milium torno ſculpſiſſet, & Photium ab auctoritate Pontificia apud Orientales, ne dicam apud Occidentales, indubitate agnita, exemiſſet, & in libertatem reſtitutum pedum illius paſtorale in Romanas prouincias extendiſſet.

Quid porro? Indoctus iurium ſuorum Photius, atque infacundus obmutuit, & elinguis condemnari paſſus eſt, & pedum ſibi abripi: & in ſe deſcendens, & tum primum partes ſuas noſcens, & Romani Pontificis præeminentiam palam confitens, maluit condemnationi ſubijci, quam dicendo inania atque inſolentia, apud æquos Iudices perridiculus haberi. Sed taciturnitate Pontificum auctoritatem *in poſterum præcluſit*. Ergo erat antea.. Sed licet eſſent, ea ingentium animorum Senex, & collapſa priuilegia ſe reſarcire percommodus, & Pontificia iam iam aſſurgere pertentantia labefecit. Reſponde ſodes, quo iure? qua auctoritate? quibus adminiculis? Politicis ne, & ciuilibus? Quis neſcit Regiam poteſtatem non capere Sacerdotalem neque Pontificiam auctoritatem: quibus tantum res politicæ, ciuileſque curæ ſunt? Pontificum cura gregis tanto præſtantior eſt, quantum eſt inter

cœlestia, & terrena discrimen. Errant, qui existimant discipulum esse super magistrum, seruum supra Dominum. Quis seculares Pontificum Iudices constituit; quorum sacris institutis edocti sumus, & a quibus ad Deum pro nobis preces effunduntur? An illi iudicandi sunt, qui vni Dei iudicio sunt subiecti? quique soli potestatem acceperunt ligandi atque soluendi? Sed vt Ecclesiasticus vna cum Synodo Ecclesiasticum suspendit. Frustra dicitur: neque enim inferior, vel æqualis, sed superior potestatem habet, vti absoluendi, & reconciliandi, ita deponendi, & a communione fidelium segregandi: sic etiam ab inferiore, & æquali in eodem gradu Prælatus, aut æqualis, si non annuat subgrandis, nullo modo absoluitur. Esto Photius virtutibus efflorescat, summa scientiarum laude præstet; excommunicatus nihilominus, & depositus a Romano, a Romano quoque absolutionem expectare debuerat. Ita Canones, ita Patrum instituta præscribunt, multo minus a fidelium cœtu, atque communione excisus, & dignitatibus Ecclesiasticis spoliatus in Romanum Pontificem cornua erigere, & de statu suo eijcere, illiusque præeminentiam sibi assumere potuit. *Quod Ephesius Præsul Iuliano Cardinali in eadem Sessione sexta dicere non dissimulauit.* Examina, an Ephesius id dixerit Iuliano, sed in Sessione sexta. At dixit in alia. Sit sane ita. Et hoc est Creyghtonum numerandi notas incompertas habere, vt supra ostendimus.

Sequeris; Pag. 32. *Octauam contra Photium sub Adriano Papa fuisse abolitam a posteriori Synodo, quæ Photium restituit, sub Ioanne; cuius adhuc pro Photio extant literæ: quarum nec ipsi Latini possunt esse ignari, vti nec Synodi, quæ & additamentum ad Symbolum censuit expungendum, & Octaua, quam prior magis meruit appellari, & omnibus, quæ vel dicta sunt, vel scripta contrà Sanctissimos Patriarchas Photium, & Ignatium, anathema pronunciauit.* Ergo etiam quæ de auctoritate Papæ supra vniuer-

vniuerſas Eccleſias diximus, eodem Synodi decreto abolita ſunt. Quare Allatius in iiſdem probandis ex illius teſtimonio operam ludit. Aliis etiam aliorum teſtimonijs probaſſe me nonnunquam commemini, quæ hic reſumendi locus non patitur. Quod ſi ex hac, quam aduocat pro ſe Synodo Creyghtonus, id probauero, mutabit ne tandem ille ſententiam? Non puto. Mens enim obnixa malo, ratione non flectitur, ſed inflexibili deſtinatione rebellans, & pecudibus ipſis efferatior, exuta humanitate, & ſenſu ſuffugiente non percipit. Non ſum ego, qui primus id tentem. Ante me Gregorius Protoſyncellus, infauſtum Creyghtono nomen, corroborauit Reſponſione ad argumenta Marci Epheſij, in quibus hæc eadem Epheſius effutit, quæ nunc Creyghtonus nugatur.

Ἡμεῖς δὲ καὶ τὰ πρακτικὰ τὰ παρὰ τοῦ Ἐφέσου προκομιζόμενα ὡς τῆς ὀγδόης συνόδου δεχόμεθα. ἔτι δὲ καὶ τὴν λέγει ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Ἰωάννου, καίτοιγε πολὺ τὸ ὕποπτον ἔχουσαν, διὰ τὸ εἶναι ὅλην δηλοῦν ἑλληνικὴν τὴν γραφὴν, καὶ μηδὲν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ ἰδίωμά τι λατινικόν. ἄλλως τε ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ πρῶτον ὤφειλεν αὕτη ἀναγνωσθῆναι, εἶτα δέξασθαι τὸν Φώτιον τὰ ἐγχειρίζοντα τὴν Καθέδραν Κωνσταντινουπόλεως. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἐγίνετο. ἀλλ' ἅμα τῷ παραγενέσθαι τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Πάπα, καὶ τῷ Φωτίῳ κομίσαι τὰ σταλέντα, τό τε ὠμοφόριον, καὶ τὸ στιχάριον, καὶ τὰ σανδάλια, μηδεμιᾶς προηγησαμένης ἐξετάσεως, εὐθὺς ὁ Φώτιος δέδεκται αὐτοὺς, καὶ τὰ κομισθέντα αὐτῷ, ὡς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ταύτης μαρτυροῦσι, καὶ τὸ, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰπεῖν, ὁ νεφέλαις τὸν οὐρανὸν περιβάλλων καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀναχωνεῦσαι, καὶ καθάραι στολισάμενος, αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν, καὶ Πνευματικὸν πατέρα ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ φανερὰν ἄσυλον, καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ στολίσαι, κἂν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὸν νυμφικὸν περιβάλλοι χιτῶνα. ἄξιον τοῦ μακαρίου ἐκείνου νυμφῶνος ἀναδεῖξαι. ἔδει οὖν πρότερον ἐν κοινῷ ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν, καὶ τὴν ὁμολογίαν τῶν πρέσβεων ἔγγραφον λαβεῖν. καὶ οὕτω τὰ τὴν τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνακήρυξιν δηλοῦντα δέξασθαι. ὅμως γε μέντοι ἡμᾶς, ὡς οἰκουμενικὴν σύνοδον αὐτὴν δεχόμεθα,

μετὰ, ἀσμενίσαντα καὶ τὴν ἐπιστολήν. τί οὖν φησὶν αὕτη; οἰόμεθα δὲ μηδὲ τὴν σὴν ἱερότητα ἀγνοεῖν, ὡς οὖσαν εὐσεβῆ τε, καὶ πλήρη σοφίας, ὅτι τε τοὺς λοιποὺς ἡμῶν Ἐπισκόπους καταπεῖσαι οὕτω φρονεῖν. εἰς δυσχέρειαν ἡμῖν οὐ μικρὰν ἐμπίπτει. ὅτι πρᾶγμά τι θειότερον οὕτω ταχέως μεταβαλεῖν, οὐδεὶς ἂν εὐκόλως δυνηθείη, εἰ καὶ βραχεῖ χρόνῳ τὴν ἔναρξιν ἔλαβε, καὶ οὐκ ἔστι παγιωθὲν ἐκ πολλῶν ἐνιαυτῶν. καὶ διὰ ταῦτα καλῶς ἔδοξεν ἡμῖν, ἵνα μὴ μετὰ βίας ἀναγκασθῇ τις παρ' ἡμῶν ἐᾶσαι τὴν προσθήκην, ἣν ἔφθασεν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθεῖναι. ἀλλὰ μᾶλλον μετ' οἰκονομίας παρασκευάσαι κατὰ βραχὺ παραιτοῦντας ἀποστῆναι τῆς βλασφημίας. ποιμαίνετε γὰρ τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον οὐκ ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ ἐπιεικῶς, οὐδ' ὡς κατακυριεύοντες τοῦ κλήρου, ἀλλ' ὡς τύποι γενόμενοι, ὁ ἄκρος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος ἔφη. καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς. τίς δὲ οὐκ ἀκήκοεν, ὡς Λατῖνοι τοὺς κακοδόξους διὰ πυρὸς μᾶλλον δοκιμάζουσιν; πῶς δὲ οὐκ ἀναθεματίζουσιν οὕτω βλασφημοῦντας; ποῦ δὲ ἐν τῇ κακοδοξίᾳ μᾶλλον ἁρμόζει τὸ μὴ κατακυριεύειν τοῦ κλήρου; τοῦτο γὰρ Ἄρειος, καὶ Μακεδόνιος, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς εἴποιεν ἄν. ἔτι γέγραπται, μὴ κατακυριεύετε τῶν κλήρων, καὶ πάντες ὁμοίως οἱ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀλλότριοι. ποῦ δὲ ὁ κανὼν ὁ θεσπίζων, ὁ κοινωνῶν τῷ ἀκοινωνήτῳ καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος ἔσται; δῆλον οὖν ὡς οὐχ αἵρεσις τό, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ προστεθὲν ἐν τῷ θείῳ Συμβόλῳ. εἰ γὰρ αἵρεσις ἦν τοῦτο, οἱ οὕτω ψάλλοντες τῷ ἀναθέματι καθυπεβάλλοντο, εἰ καὶ τὴν τοῦ πυρὸς δίκην διέφυγον. ἀλλ' ὁ μακαριώτατος Πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, καίτοιγε τοσαύτην ἀκρίβειαν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τηροῦντες, ὡς καὶ διὰ τὸ συντάξαι τὸ τοῦ Ἀνθίμου ὄνομα ἐν τοῖς διπτύχοις τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, ἀποσχισθῆναι ἀπὸ ταύτης τῆς Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν. ἀλλ' ἀναγκαῖον προσθεῖναι ἐκ ταύτης τῆς συνόδου, ἀφ' ἧς ὁ αἰδέσιμος προκομίζει Ἐφέσου. ὅπως τε λέγει, ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς θρόνος πολλὴν τὴν ἰσχὺν ἔχει. καὶ σύνοδος ὁρᾶται συνόδου λύουσα διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν καὶ ὅσα αὕτη διαλαμβάνει, καὶ μαρτυρίας προκομίζει, ἃς καὶ ὡς ἔγνωσιν ἐκθήσωμεν. ἵνα γνῷ αὐτός τε, καὶ εἴτις ἕτερος, ὡς οὐ μόνον ἐξ ἄλλων ἀποδείξεων δυνάμεθα συστῆσαι τὴν γενομένην ἀνάπτυξιν παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς συνόδου. φησὶ γὰρ αὕτη ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτῆς πράξει οὕτως, &c. Et

post Epistolam Ioannis idem Protosyncellus colligit. Τί οὖν ἔστιν ἐν τούτοις μαθεῖν; πρῶτον μὲν, ὅτι σύνοδος σύνοδον λύει δι' ἀτέλειαν, ἢ (ὡς συνίσταται), ὅτι ἀνάγκης ἐπικειμένης παραλύονται κανόνες δι' ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς θρόνος ἔχει τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν τοῦ δεσμεῖν τε καὶ λύειν, καὶ ἐκριζοῦν καὶ καταφυτεύειν. εἰ οὖν ταύτην οἰκουμενικὴν σύνοδον στέργει, καὶ μαρτυρίας ἐξ αὐτῆς προφέρει, τί καινὸν καὶ παράδοξον ἡγεῖται, τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον πεποιηκέναι μετὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ πρώτου ἀρχιερέως, τοῦ οὕτω τὴν ἐξουσίαν λέγοντος ἔχειν, καὶ δεχομένου παρὰ τῆς ὀγδόης συνόδου συγχωρήσασαν καὶ νῦν ψάλλεσθαι τὸ ἱερὸν Σύμβολον μετὰ καὶ αὐτῆς ἀναπτύξεως ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ ὡς ἀρχῆθεν ἐτέθη. *Nos porro acta ab Ephesio producta, ac si essent Octauæ Synodi, recipiemus: nec non quam ipse appellat Ioannis Papæ Epistolam, licet in multis suspecta sit, quod tota in omnibus Græce dictata esse comprehendatur, & nullum in se Latinæ dictionis genium præferat. Et alia quoque ratione, quod primum in hac Synodo ante alia omnia lectitanda fuisset, tum deinceps apponenda, quæ Photio sedem Constantinopolitanam astruerent. Quod alio modo peractum est. Sed cum Papæ locumtenentes aduenissent, & Photio datas literas consignassent, & Omophorium, & Sticharium, & Sandalia nullo præuio examine obtulissent, statim ipse Photius eos excepit, & quæ ad ipsum missa fuerant, vt acta eiusdem Synodi contestantur, dixissetque ille; Christus Deus noster, qui cœlum nubibus circumuoluit, nostramque naturam, vt renouaret expurgaretque sibi assumpsit, ipse fratrem nostrum, & comministrum, & spiritualem Patrem nostrum, & in præsenti vita custodia tuta protegat, & in futuro seculo nuptiali indumento circumambiat, dignumque cœlestis illius thalami demonstret. Necessitas itaque flagitabat palam omnes Epistolam legi, & legatorum professionem scriptam accipere, postmodum throni, & præsulatus restitutionem. Nihilominus nos ipsam vti Oecumenicam recipiemus per quam libentissime, nec non Epistolam ipsam. Quid igitur illa pronunciat? Opinamur autem, neque tuam sanctitatem ignorare, tanquam quæ prudens, & plena sapientiæ est, nos reli-*

quos

quos nostros Episcopos ad ita sentiendum, adigere, non leui nos implicari difficultate, quod rem adeo diuinam ita de repente immutare poterit quispiam, licet per breue tempus inualuerit, nec multorum annorum spatio firmitatem obtinuerit. Propterea nobis bene visum est, ne quis vi a nobis adducatur desistere ab additamento, quod in Symbolo iam apposuit. Sed potius cum prudentia praeparare, paulatim adhortantes blasphemiam abiurare. Pascite enim gregem vestrum non violenter, sed leniter, neque vti Clero praedominantes, sed vt typi, & exemplaria facti, summus Apostolorum princeps dicebat, &c. *Et haec verba ex Epistola excerpta sunt. Quis porro non audijt, a Latinis potius igne desertores fidei probari? Qua ratione sic rectam fidem violantes non tradidit anathemati? Vbinam vero contra malam doctrinam accommodabitur, Clero non praedominari? Hoc siquidem Arius, Macedonius, eorumque asseclae dixissent, scriptum esse, ne praedominemini Clero, & omnes insimul Catholicorum dogmatum conculcatores. Vbinam est Canon decernens, qui communicat cum illo, qui extra communionem est, & ipse extra communionem erit? Manifestum itaque est, non haeresim esse illud, ex Filio, Symbolo annexum, nanque si haeresis esset, qui ita concinunt, anathemati subijcerentur, licet poenam ignis effugissent. sed beatissimus Papa Ioannes, & Synodus ab eo celebrata illud non peregit, &si perquam exquisitissime res Ecclesiasticas obseruarent, adeo vt, quod in diptychis Orientalis Ecclesia Anthimi nomen apposuisset, Ecclesia Romana ab ea scissa sit. Sed necessarium est addere ex ea ipsa Synodo, ex qua Ephesius sua habet, qua ratione ea asserat, Thronum Apostolicum ingens robur habere; & quomodo propter vniuersalia commoda Synodus Synodum dissoluat, & quaecunque ipsa comprehendat, & testimonia producat, quae vti se habent, exponemus, vt agnoscat ipse, &si quis alius est, non solum nos alijs demonstrationibus expositionem per Romanam Ecclesiam factam, sed ex hac quoque Synodo. Nanque ipsa in secunda sua actione habet.* Et recitatis quibusdam ex Epistola Ioannis subdit; *Quid itaque in his est, quod nos debemus addiscere? Primum quidem Synodum a Synodo ob vtili-*

vtilitatem dissolui: Tum confirmatur, vrgente necessitate Canones item vnionis causa, & concordiæ Ecclesiarum relaxari: & Apostolicum thronum possidere claues regni cœlorum ligandi soluendique, & eradicandi, & plantandi. Si itaque hanc Synodum vti Oecumenicam amplectitur, & testimonia ex ipsa profert, quid noui, aut præter expectationem factum fuisse opinatur ab ipsa Synodo, & primo Præside talem sibi auctoritatem asserente, & Synodo ipsa approbante, ac permittente, nunc etiam Sacrum Symbolum concini cum dicta expositione in Romana Ecclesia, in Orientali vero vti a principio contextum est. Et Creyghtonus suppetias sibi comparat ex Octaua hac Synodo in præsidium Photianæ innocentiæ?

Dices, commentitia ista esse, & apposita Gregorio Protosyncello, æque atque illa, quæ sunt in Appendice Binniana. Dicis, sed qua fronte? quo ore? Ego vero, neque enim totus echinus sum, dabo & libentissime. Dic tu interim; Octaua ista Synodus Photiana tua, tua siquidem est, quando tu eam lambis, est ne re vera celebrata, an commentitia? Si commentitia est, iam ruunt omnia, quæ tu illius ope extruere conaris, & sic Photius sub Ioanne non est restitutus, non absolutus, additio non condemnata, nec expungendum additamentum ex Symbolo, scripta dictaque contra Photium adhuc stant, & manent, contra Ignatium corruunt. Si vera est; Romanus Pontifex Synodo peragenda præfigit: additio in Symbolo vera est, & legitime per Pontifices facta, quidquid secus garriat Ephesius, & tu cum eo. Ignatius innocens est, nocens Photius, & Protosyncellus optima methodo ratiocinatur, & colligit, Ephesium nihil dicere; & Creyghtonus Protosyncellum conuellens insanit. Quæ producis ex Pithæo non iuuant. Lege nostrum de Octaua Synodo Photiana Tractatum iam editum, & dexterius in posterum rem ages. Pag 33. *At Seuerinus Binnius ira præceps, & partium studio efferatus Photium Infernum amandat ad reprobos,*

probos, execrabile caput, quod ausus fuerit contra Romanum Pontificem de iure suo litem contestari, & si omnia opprobria, maledicta, sannæ, quæ in pessimos Hæresiarchas, & Schismaticos, &c. Sed duo præcipue inter vetustiores Anastasius Bibliothecarius, & Nicetas seu Dauid Paphlago. Si historiæ nobis fucum non faciunt, & non facere vnus omnium tum Pontificiorum tum Schismaticorum consensus non patitur, cum Photius, Hæreticus, Schismaticus, leno, maleficus, homicida, & tandem Ecclesiastici ordinis lues, ac pestis fuerit, apud æquum iudicem omnia opprobria, maledicta, sannas, quæ in prænarratos pessimos homines eiaculantur, a Scriptoribus Pontificijs non immerito pertulerit. Hæresim de duobus in singulis hominibus animis perdocuit, scidit Ecclesiam Græcam a Latina, Græcam etiam in partes diuisit. Michaëlis Imperatoris, & Bardæ plena sceleris gesta, & nefaria facinora, inter notatissimos flagiorum maculis lenones, & prostibula videns, ipse non improbauit, sed gestienti vultu tantum non subscripsit in crimen, non solum adulantibus, sed amicis etiam, vel minima suspicione exitum attulit, & pessime mactatos, & omni supplicio percruciatos necauit, Santabareni præstigijs, Basilium Imperatorem effascinauit, & ad dementiam pepulit. Quasnam non adhibuit machinas ad conterenda Ecclesiæ decora? Et ægre fert Creyghtonus, si generis humani flagitium, immane monstrum, nequissimus latro, nullius fidei, summæ audaciæ, & perfrictæ frontis homo, Stygius Doctor, Cacodæmonis atriensis, tortuosus Draco, magus, & necromanticus audiat? Et tamen Creyghtonus suorum ciuium in Regiam maiestatem impios conatus clamosissime reboat adeo, vt inde diuinam prouidentiam, & consequenter ipsum Deum e commercio humano eliminet, quasi scelerum, & vitiorum animaduersor, cum modo in Photianis sceleribus adeo se ostendat permitem, & placidum, qui verbo illius facino-

ra vel-

ra vulgo decantari moleste tolerat. Quod si perdita turpitudinum nequitia notissimis, qui sibi omnia licere præ libidine rentur, ideoque a nullo abstinent, a noxijs linguarum ictibus sese abesse persentiant, quid illos a dando malo, nocendoque retro aget, & remorabitur? *Sed tu hæc omnia de Photio, vt credas, necessum non habes.* Verum siue credas, siue non credas, haud in magno ponunt discrimine præclara eruditione, atque doctrina viri, cum eum a labibus, & maculis, quibus illum onerant historici, tu non eximas. Displicet tamen tibi Photium ferociter increpari, & iniquissimis verbis dilacerari a pijs, zeloque diuino percitis viris. Si vera sunt conuitia, laudandi sunt, qui perfidissimi hominis male sana consilia publico scripto diffamarunt. An licebit improbo, quantum libido fert, explere; Scriptori historiæ ea literis tradere non licebit? Si falsa, quare non profers mendacia? quare quem tutari debes, & potes, indefensum deseris? Sed cum sartum tectum integrumque tradere non posses in Descriptores scelerum stilum exacuis. Ita scis in fidem tuam receptos sustinere. Non credis Anastasio, & Paphlagoni talia de Photio narrantibus. Affer tu alios illius ætatis scriptores, qui vel scelera Photij pernegent, vel contraria enuncient. Si tibi non suppetunt, quare tu recentioribus, qui antiquiores sequntur, immerito insultas? *Binnius ira præceps, & partium studio efferatus Photium infernum amandat ad improbos.* Indigne fert Creyghtonus Photium execrabile caput in infernum ad improbos a Binnio amandari; cum ipse Heroicas animas, & excelsos spiritus, & de genere humano optime meritos εἰν ἀΐδαο πύλῃσι saluere iubeat, nimium ridicule, impie, & ipsa immanitate immanius. Quod si Photius tot criminum reus, viris integerrimis veritus non est, nouo ac perfido modo absque causa contumelias facere, nouum quidem non fuerit eundem iustis maledictis proscindi, quæ optimo

iure in eum recidunt. Neque enim vnum aut alterum conuitijs, & sibilis oppressit, sed vniuersum Orientalium populum, &, quod magis execrandum est, Occidentalium, & Sanctum Pontificem Nicolaum. Non mentior. In Tractatu de processione Spiritus sancti ad Latinos; Ἐμβλέψατε τυφλοί, καὶ ἀκούσατε οἱ κωφοί, ὡς τὸ σκότος κατέχει τῆς αἱρετικῆς ἐγκαθημένης δύσεως. ἐνατενίσατε πρὸς τὸ ἀείφωτον τῆς ἐκκλησίας φέγγος, καὶ ἐμβλέψατε πρὸς τὸν γενναῖον Λέοντα, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Πνεύματος οἷα δι' αὐτοῦ σαλπίζει καθ' ὑμῶν ἐνωτίσατε σάλπιγγος, καὶ φρίξατε, εἰ μή τινα ἄλλον δυσωπούμενοι, ἀλλά γε τὸν ὑμέτερον πατέρα, μᾶλλον δὲ δι' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ ταῖς προλαβούσαις συνόδοις ἀρεσκοῦντες εἰς τὸν χορὸν τῶν λογάδων πατέρων ἐγγεγράφονται. Et si quis reliqua ipsius scripta percurrerit, semper eosdem petulantissima lingua insectatur. Sed quæ in eos initio suæ Encyclicæ Epistolæ euomit, ferenda nullo modo sunt. Τούτους τοὺς ἀπατεῶνας, καὶ θεομάχους συνοδικῇ καὶ θείᾳ κατεκρίναμεν ψήφῳ, οὐ νῦν αὐτοῖς τὴν ἀπόφασιν καθορίζοντες, ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη συνόδων, καὶ ἀποστολικῶν θεσμῶν τὴν προωρισμένην αὐτοῖς καταδίκην ὑπεκφαίνοντες, καὶ πᾶσι ποιοῦντες ἐπίδηλον. Præterea; *Gens enim illa,* Bulgari *cum vix duos annos rectam Christianorum religionem veneraretur, Viri quidam impij, & quorum commercium est vitandum, & quonam nomine pius aliquis dicere illos posset? Viri inquam e tenebris emergentes: occidentalis enim plagæ fuerunt germina, hei mihi! quomodo reliqua narrare potero? Isti quidem aduersus gentem illam, Bulgarorum videlicet, nuper ad pietatem efformatam, quasi tonitruum quoddam, vel terræmotus, vel grandinis impetus, vel potius, vt magis proprie loquamur, singularis ferus irruentes, vineam Domini dilectam, & nuper plantatam pedibus, ac dentibus conuersationis videlicet praua, malis moribus, & dogmatum corruptela quod ad eorum audaciam pertinet, depradantes depasti sunt. A rectis enim, & puris dogmatibus, & Christianorum immaculata fide euellere multis artibus, & corrumpere illos procurarunt,* &c. Et infra; *Hic illi viam transgressionum aperientes, & dilatantes*

tes a recta, & regia via alios auerterunt: Sacerdotes enim legitimis nuptijs honestatos, isti quidem, qui multas virgines absque viris mulieres ostendunt, & matres filios alentes, quorum patres videre non licet; hi, inquam effecerunt, vt Dei vere Sacerdotes odio haberentur, & vitarentur, malæ messis semina in se ipsis disseminantes, & animas, quæ nuper germinare cœperant pietatis semen, zizaniorum superseminatione proficientes, &c. Quam maledicentiam Photij nec laudat Montacutius. *Romanis Sacerdotibus cœlibatum vouentibus fornicationes, adulteria, lasciuiam, & συνεισάκτους concubitus obijcit: liberos e furtiuo concubitu conceptos, quorum patres nemo nouit, expositos, vel enectos, δριμύτερον, sed veraciter plerumque ingerit.* Agnosco rerum harum cognationem in Photio, & intra modum, *Qui puellas multas sine viro mulieres effecerunt, & mulieres pueros educantes, quorum Patrem nemo nouit.* Sed Montacutius lingua effræni fundit se latius, & exaggerat; *Puellas mulieres effecerunt, fornicationes, adulteria, lasciuiam, συνεισάκτους concubinas, ex furtiuo concubitu liberos eiectos, vel expositos,* dilatat. Photiana calumniæ sunt, Montacutiana vti exaggeratiora, ita & calumniosiora iudicanda sunt. Et Photiana esse calumnias, ipse nobis extricat Montacutius, cum subdat; *δριμύτερον, sed veraciter plerumque ingerit. Si plerumque veraciter ingerit*; ergo quandoque non veraciter, & sic erunt quandoque falsæ criminationes, & falso contorta maledicta. Plane cum non semper eodem modo res se habeat, sed aliquando non est, & plerumque est, distinctione opus erat, & distincta enunciatione, vt alba & nigra dignosceremus. Nunc satis est illud extorquere a Montacutio Photium aliquando mentitum fuisse, vt hinc etiam illius fidem aliquando suspectam reddamus. Non est quod plura efferam. Contritum vetustate prouerbium est, cuius meminisse Montacutius debuerat, cum hæc scriberet; ὁ μὲν ποτε παίξας, καὶ πάλιν παίξει. *Aliquando qui lusit, iterum ludet.* Et illud, *semel malus semper malus*;

lus, ſaltem in eodem genere mali. Non hic concludo Photium ſemel, & aliquando mendacem, ſemper mendacem: illud non effugiet, ſemel mendax, iterum mendax erit. Ergo non ſemper credendum Photio, & Montacutius mendacio non vacabit, qui mendacis itineribus pergit. Quod bene nouerat etiam Syropulus Sect.12. cap.4. de promotione Cherſonenſis a Cyziceno Metrophane celebrata; *εὑρέθη ὁ ζυγός. τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. Repertum eſt iugum. Cæcus ſi cæcum duxerit, ambo in foueam cadent.*

Illud certe non ſine gemitu effari poſſum, quod ex iſto Paphlagone intellexi, duo volumina Photij ſub nominibus actionum Synodalium contra Sanctos Ignatium, & Nicolaum Latinos flammis mandauiſſe, & multum metuo, ne veritas ipſa in eo igne concrepuerit, aut aliqua rariora Photij monumenta, quibus maiorem fidem, ac reuerentiam adhibuiſſem, quam omnibus Sancti Ignatij miraculis, aut præſcriptionibus Sancti Nicolai. Quid facias de iſto homine, qui non ſine gemitu effari non poteſt, duo volumina actionum Synodalium contra Sanctos Ignatium, & Nicolaum Latinos flammis mandauiſſe? Homo ſanctus, homo integer gemitu etiam teſtatur dolorem, quo acerbiſſimo cruciatur; quod acta contra Sanctos ab homine tot, tantis, tamque nefarijs ſceleribus cooperto compaginata ab hominibus antiquæ religionis exemplaribus lignis infelicibus concremata, ac cineſacta ſint. Pro meliore ipſi ſunt nefariorum fraudes, doli, commenta, quam Sanctorum res optimæ geſtæ, quibus Dei gratiam demeriti regnum cœlorum aſſecuti ſunt, & famam apud poſteros immortalem. Et eodem ipſo tempore gemitus edet, & abſumet lumina in fletus, infames perduelles Sacrorum nomen ementitos faces regno ſubieciſſe, & omnium quotquot vnquam audiuimus facinorum triſtiſſima exempla edidiſſe, ludibrio habitam æterni numinis reuerentiam, Deo proximam auctoritatem regiam ple-

bis

bis infimæ contumelijs laceratam. Qui tanto gemitu affligitur, quod tentata contra ſanctiſſimos homines a viro fonte vitij, & periurij flammis conſumpta ſunt, & diligentia pijſſimorum hominum abolita, quibus homo Theologus, diſcernit a religione remotus ſacrilegus, Pag. 34. *Maiorem fidem, ac reuerentiam adhibuiſſet, quam omnibus Sancti Ignatij miraculis, aut præſcriptionibus Sancti Nicolai.*

Annon apposite ipſi quiſpiam reſponderet; Pag. 10. *Gnathonum in tua gente parlamentariorum, & triſtium figulorum pro populis Apologiæ, in quibus iam impotenter delirant, qui a ſuis patronis, vt Galli pugnaces ad caliginem enutriti ea tantum intelligunt, quæ alij infundunt: tum ſtudijs partium illaqueati, ſuo iudicio corrupti libertatem crepant, vt ſua priuilegia defendant adeo mordaci contentioſoque genere dicendi declamant, vt totum mortale genus configant, & ſi quis contrarium hirrire audeat, plauſtra conuitiorum, volumina inuectiuarum, ac recriminationum regerant, magis vſui hominum futura,* quibus tu maiorem fidem adhibere debuiſſes, & maiorem reuerentiam, quam omnibus Creyghtoni Theologi commentarijs, & declamationibus. Et tamen Photius in Romanam Eccleſiam, & Sanctiſſimum Ignatium, quidquid ex ſceleſta illa lingua odio, & libidine effudit, & nequiſſima manu ſcripſit, omnibus turpitudinis notis eos infamans, ementitus eſt. Et tu maiorem fidem adhibuiſſes Photianis Concilijs ex odio, & ira inueterata natis, quam omnibus Sancti Ignatij miraculis, aut præſcriptionibus S. Nicolai? Sic tu maiorem fidem adhiberes Philoſtrato, Hierocli, Iuliano, Porphyrio, alijſque, quando ita non vereris ſcribere, quam omnibus Euangeliſtis, Apoſtolis, Concilijs, Patribus, ne dicam Chriſto. Et ne dubites, veritatem ipſam concrepuiſſe, quæ illa rariora monumenta fuerint, ex eodem ipſo Paphlagone, cui tu de voluminibus concrematis Photij, vti fido teſtimonio credis, accipe. Ille ſi-

qui-

quidem de comprehensis in illis indubie loquitur. In primo volumine contra Ignatium duo supra quinquaginta capita ad Ignatij calumniam perscripta fuisse omnium confessione falsa, & ex impia potius, quam furiosa mente conficta: in altero Synodus in Nicolaum Pontificem Romanum tela contorquens, omnisque generis calumnias, & atrocia maledicta in illius Sancti exauctorationem, & damnationem complectebatur, improbe & tragico prope modo concinnata. Ne ἡμιτομ☉ testis tibi sit Paphlago, vel vtraque cognosce, vel vtraque nega. Tu credis primis, & ingemiscis, quod calumniæ falsaque crimina in Sanctos Ignatium, & Nicolaum coniecta flammis assumpta sint, metuisque multum, ne veritas ipsa eo in igne concremata euanuerit. Quæ veritas in calumnijs, & falsis criminibus in viros Sanctos emicare potuerit, explicabit Creyghtonus. Simili modo ante Creyghtonum Ricardus Montacutius Notis in Epistolam 2. Photij, cum scripsisset Photius, Synodalem quendam Epistolam ex Italia ad se conscriptam venisse, accusationibus infandis contra proprium ipsorum Episcopum, nec non diuersas alias tragicis sexcentis lessis repletas, & lamentis, quarum exemplaria transmittebat, dolore eoque summo angitur, *Epistolas illas non extare, & Scriptorum non meminit*, Photius: *noluit enim morbum illum depalare: vnde patet non fuisse illum tam inimico animo in siue Nicolaum, siue Romanam Ecclesiam, quam passim Baronius tragice exaggerat.* Quid, si responderet Baronius, eas quoque, vt & alias multas, & Synodos contra Nicolaum, & Ignatium fuisse confictas, ideoque noluisse eas depalare? Et consimilia pleraque Photium solitum contexere, nos alibi fuse probauimus. Est hoc in more Hæreticis positum, affligi & doloribus d'ripi, cum viderint, quod in dehonestamentum Ecclesiæ Pontificiæ verti possit, deperditum, illud optare, & expetere cupiditate incredibili: sed Dei nutu fiunt cor-

ui hian.

ui hiantes. Non alia videbantur esse vota Lutheri, si me memoria non fallit pro scriptis Vigilantij contra Sanctissimum Virum; *Quid si adhuc Vigilantij monumenta superessent, quemadmodum Hieronymi etiamnum extant, facile crediderim eum multo christianius super hoc scripsisse, quam ipsum Hieronymum.* Ex arte exstispicum est hæc hariolatio, & facilis credulitas. *Artus* tamen, *& nerui sapientiæ*, dicebat Epicharmus, *sunt non facile credere. Duo volumina Photij sub nominibus Actionum Synodalium contra Sanctos Ignatium, & Nicolaum Latinos flammis mandauisse.* Et hoc ne ex Paphlagone intellexisti? Quæ tua sunt figmenta, & animo concepta insulsissime deliria, alijs, vt fidem assequantur, falso appingere, idque etiam scripto palam profiteri, neque tu negabis, summæ inuerecundiæ est. Latinos volumina Photij flammis mandasse, nusquam id asserit Paphlago. Da verba, & credimus. Hinc planum fit, vel Paphlagonem a te non lectum fuisse, vel si lectum, non intellectum. Paphlago narrat, Basilium Imperatorem imperasse Photio, vt manu sua scripta e Patriarchio sublata, ad se quam primum transmitteret. Photium etiam iureiurando, licet falso, affirmasse, nihil se, e Patriarchio sustulisse: sed tumultuantibus seruis repertos esse in proximo arundineto septem saccos scriptis refertos, inque illis duo volumina actiones Synodales contra Ignatium, & Nicolaum continentia. Ea Imperatorem prius ad Senatum, & totam Ecclesiam palam detulisse, postmodum ad Synodum, Auctorique præsenti cum probro ob os obtrusa igni tradita esse. Hæc sunt in Paphlagone. Tu ex tua liberalitate, & in Pontificios amica incitatione volumina, *Latinos flammis mandauisse*, superaddis, Qualibet in quemuis opprobria dicere sæuus.

EXERCITATIO XV.

Creyghtoni nugamenta de doctrina Photij. Theophylacti ætas. Contentio inter Græcos, & Latinos de Bulgaris, tum primum ad fidem conuersis. Mendacia Creyghtoni de conuersione Bulgarorum. Theophylactus inter Schismaticos in Latinos propensior. Bulgaros a Theophylacto ad Isidorum Ruthenum sub primatu Constantinopolitano nullo modo stetisse. Ante Theophylactum alius Episcopus in Bulgaria a Theodora Imperatrice, & Basilio missus. Photium nunquam animo nec corpore quieuisse. Isidorum Kiouiensem fuisse Romæ, & non Sabaudiæ Cardinalem. De illius patria non fuisse vnam omnium sententiam. Romanæ Ecclesiæ in bene de se meritos gratus animus. Isidorus legatus Pontificius in excidito Constantinopolitano euadit, & Romæ moritur.

Pag. 34. Ridiculum præterea est, quod adijcis. *Qui proprijs oculis, & non alienis in rerum momenta introspiciunt, mecum fatebuntur spero, illustri Photio doctiorem in omni genere literarum, nunquam sedisse in quouis solio, vel Romæ Papam, vel Constantinopoli Patriarcham.* Quis non mirabitur fortunam Creyghtono diuinitus concessam ad introspicienda proprijs oculis non ea, quæ sunt, sed etiam, ea quæ non sunt? Hinc introspicit, *Photio illustri doctiorem in omni genere literarum, prudentiorem in rebus gerendis, omnis iuris diuini, humanique peritiorem, nunquam sedisse in quouis solio, vel Romæ Papam, vel Constantinopoli Patriarcham.* Valeant modo, & Gregorij, & Basilij, & Athanasij, & Leones, & Agathones, & Adriani, & quidquid est aliud in conscribendis libris laudem commeritum, & præclarissimum in rebus agendis nomen obtinens, quando Photius in omnibus, introspiciente Creyghtono, familiam ducit, & caput omnium est. Veruntamen qui sana mente sunt, nec Creyghtoni oculis introspiciunt, sed suis, vti faten-

tur

tur in Photio literarum doctrinam, in agendo prudentiam, iuris diuini humanique peritiam, ita ex reliquis illius scriptis, & historiarum monumentis fatentur diserte illius artes, fraudes, dolos, adumbrata Comitia, vitiatas Synodos, suppositas in illis subscriptiones, perperam in SanctosPontifices insimulata conuitia, crimina, in Ecclesiastica iura assultus, & quid non? Tandemque vti capiti vacuo cerebro fidem abrogant, nec credunt, *nunquam sedisse in quouis solio doctiorem, vel Romæ Papam, vel Constantinopoli Patriarcham.*

Si quidem Photius, vt primum a Basilio instauratus solium obtinuisset, quo exciderat, iam in grande senium prouectus, & multifaria vicissitudinum experientia detritus, Theophylactum Constantinopoli tum in omni literatura florentissimum, & a perenni lectione S. Chrysostomi, quem in succum, & sanguinem conuerterat, facundissimum virum, nec non opinionum suarum, de non violando intercalatis dictionibus Symbolo, acerrimum propugnatorem, eo direxit, donatum sacris infulis, & Archiepiscopali palla, vt ad defectionem a Latinis, Græci moris, & linguæ imperitis, eum populum concionando instigaret. Apes melleos succos colligunt ex floribus:& vsu callidi quæque præstantissima ex ijs, quæ legunt, libant: Creyghtonus veneno, & pestilenti virore infecta suis insinuat. Quæ de Theophylacti ætate, eiusque ad Bulgaros missione narrat, ex penu Petri Pithœi de processione Spiritus sancti hausta, non discernens verum a falso, exscribit. *Et si autem de Theophylacti ætate, nemo adhuc, quod sciam, certi aliquid prodiderit, eum tamen, vt sub Photio vixisse probabilius credam, auctor mihi est liber quidam fratrum Prædicatorum contra Græcos, qui Theophylactum a Photio quodam Patriarcha Bulgaris Episcopum missum habet, vt verisimile mihi sit, Photium virum callidissimum Theophylacti ingenio, ac doctrina aduersus Nicolaum, & Romanam Ecclesiam vsum, vel Bulgariæ Archiepiscopatus tituli proemio, cuius ordinationis vis inter Romanum, & Constantinopolitanum*

Patriarcham, tum quoque controuersum fuiße, præter historiarum testimonia, satis indicat altercatio illa, inter Adriani Papæ, & Orientalium Patriarcharum, &c. Concertatio de Bulgaris tum recens ad fidem conuersis, a nemine, quod ipse sciam, in dubium vertitur. In ipso siquidem conuersionis initio, inter Pontificios, & Græcos altercatum est de iurisdictione. In Concilio Octauo Oecumenico, cum restitueretur Ignatius, eorum legati cum legatis Ludouici Imperatoris admissi sunt. Bulgaros olim Græcis subiectos fuisse, ab eisque ante paganismum accepisse. Legati Pontificij ab ijsdem nuper conuersis Ecclesiæ Romanæ ius repetebant, non secus atque olim a conuersa Dardania, totaque Thessalia: Latinos tum etiam Sacerdotes in Bulgaria sacra administrare, nec deesse Episcopum, a quo suæ fidei fundamenta habuere, quem ipsi ita annuente Pontifice in Archiepiscopum eligere possent: necnon Michaëlem principem statim ab ipso suæ conuersionis initio cum totius Regni populo se Beato Petro Apostolorum principi tradidisse. Sed Legatis Pontificijs alia agentibus nihil definitum est anno 879. Adriani secundi anno 3. Interim Petro Legato misso ad Pontificem, Adrianus ita postulantibus Archiepiscopum mittit. Tum Constantinopoli Patriarchatui præerat Ignatius, qui, auxilio Basilij Imperatoris, in eam prouinciam tanquam ad suam Diœcesim pertinentem creatum a se Episcopum vna cum alijs Clericis ad exercendum Episcopalia munera legat. Quis nam hic fuerit, non omnes indicant. Annalium scriptor ait ex aliorum relatione, Theophylactum fuisse vocatum. Anastasius in historia Octauæ Synodi; *At Michaël Bulgarorum princeps, vt columna mansit immobilis. Donec eorundem Græcorum fraude deciperetur scribentium ei, atque dicentium, quod patria illa vtrum Romano, an Constantinopolitano Pontifici subdi debeat, inter Vicarios Romanos, Patriarchamque Ignatium Constantinopoli disceptatio fuisset canonice ventila-*

tilata, & coniunctis Romanis Orientis sedium loci seruatores iudicauerint, Vulgarorum Diœcesim illi vrbi forte subijciendam, cui ante Vulgarorum aduentum sub debatur, cum alia sit in mundanis negotijs, alia in Ecclesiasticis dispositio iuris. Et quamuis Regio illa Græcis fuerit antea subdita, nullam tamen in ea sibi ius vindicare legitime, quam armis olim amißam, per tot tempora bellando recipere non valuerant, quamuis & priusquam Græcis fuerit antea subdita, Romani hanc possedisse patescant, nec illam Græci, vt supra monstratum est, tenuisse memorentur, dum sceptris Romanicis potirentur, quamquam & si huic Græci Principes regioni, quantum ad rempublicam attinet, dominati sint, &c. Primum itaque Creyghtoni mendacium est, hunc Theophylactum a Photio missum fuisse, cum tum depositus Photius, & exterminatus, sibi potius quam Bulgaris prouidere cogeretur. Alterum est Theophylactum fuisse eum, qui a perenni lectione Sancti Chrysostomi, quem in succum, & sanguinem conuerterat. Theophylactus siquidem ille, qui ex Chrysostomi Commentarijs suas in diuina eloquia lucubrationes concinnauerat, Theophylacto misso ad Bulgaros ducentis annis posterior est, tanquam qui sub Ducis ætatem agebat, vt poterat lampadem præferens Annalium scriptor admonere. Tertium est, quæ de illius doctrina atque eloquentia prædicas. *Theophylactum facundissimum virum, nec non opinionem suorum de non violando interpolatis dictionibus Symbolo acerrimum propugnatorem, eo direxit donatum sacris infulis, &c.* Creyghtone parum circumspecte Theophylacti famam inquinas, & tantum hominem falsum facinus insimulas, cum eundem additionis propugnatorem affirmas. Ille siquidem multo alijs, qui contra Latinos inuecti sunt, æquiorem se & mitiorem præstitit; quod discere poteras, si illius scripta præ manibus non habuisses, ex Demetrij Chomateni, ad Constantinum Cabasilam Responsionibus, qui ex Theophylacti ad Nicolaum Diaconum, & Castrensem,

ſem, tandemque Meleſobæ Epiſcopum, neglectis alijs Latinorum conſuetudinibus, & ritibus, quos reliqui Schiſmatici in crimen vertunt, in ſolo articulo de proceſſione Spiritus ſancti eum non conſentire tradit; Ἐπὶ μόνη δὲ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως οὐδαμῶς συγκεχωρήκασιν, καὶ συνήνεσαν, ὧν εἷς ἐστι καὶ ὁ σοφώτατος Βουλγαρίας ὁ μακαριστὸς Θεοφύλακτος. *In ſolo autem articulo de Sancti Spiritus proceſſione nequaquam aſtipulati ſunt, nec conſenſerunt, quorum vnus eſt, & ſapientiſſimus Bulgariæ, beatus Theophylactus*. Verba Theophylacti leges apud Chomatenum. Et præterea in hoc eonem articulo benignius, ac indulgentius alijs, quos ipſe douerim, ſe geſſit. Verba illius Ioannes Veccus Patriarcha Conſtantinopolitanus Orat. prima de vnione Eccleſiarum exſcribit; Ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις συγχωρήσω χρῆσθαί σε τῇ λέξει τῆς τοῦ Πνεύματος ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως, ὡς ἡ γλῶττά σοι δίδωσι ἐν κοινοῖς λέγω λόγοις, καὶ ὁμιλίαις ἐκκλησιαστικαῖς, εἰ βούλει, ἐν δὲ τῷ συμβόλῳ οὐ συγχωρήσω. *In alijs quidem concedo tibi vocem vſurpandam Spiritus ex Patre, & Filio proceſſionis, vt tibi lingua permittit, in communibus nempe ſermonibus, & colloquijs, ſi allubeſcit, in Symbolo vero ſolo non concedam*. Quare merito ſubdit Veccus; ἀποδέχομαί σου τὸ τῆς ψυχῆς ἱλαρὸν, καὶ διαγινώσκω πολλὴν δοῦναί σε τὴν ἐπὶ τῇ ἑνώσει ῥοπὴν, εἴγε ὀλίγους τινὰς τῶν κατὰ σὲ τότε τῶν ἀρχιερατικὸν κοσμούντων κατάλογον, ἐξεγένετό μοι συνηγόρους τῆς οἰκείας προθέσεως ἔχειν. *Exoſculor animi tui candorem, & agnoſco vnioni te magnum pondus addidiſſe, ſi paucos quoſdam tuo æuo inter Præſules eximios, & conſpicuos tibi contigiſſet proprij propoſiti deprecatores habere*. Et tu eum de non violando Symbolo acerrimum propugnatorem hominem adeo propenſum in Latinos, & facilem, quia genium hominis ignoras, qualem velles eſſe, calamo iſto tuo nocere tantum genito, fatue depingis. Miſſus itaque fuit is, quiſquis fuerit ab Ignatio. Quartum eſt Bulgaros *communione linguæ cum Græcis fuiſſe finitimos*. Quintum eſt, *diſciplinæ Eccleſiaſticæ vſu fuiſſe Græ-*

Græcis finitimos. Cum in prima conuersione habuerint ritus, & consuetudines Latinorum, quas illis tradiderat Nicolaus Pontifex Romanus, vt videre est ex eiusdem Epistolis ad Michaëlem. Licet modo exterarum gentium immixtione Bulgarica, Dalmatica, & Græca lingua vtantur, vt scribit Crusius ex Gerlachio in Turcogræcia, Ideoque Ignatius de iure vsurpato notatur. Et mirum nonnullis videtur, cum iam a Romano Pontifice accepissent, vt Bulgari sibi eligerent ab eodem consecrandum; *Et satis constat*, scribit doctissimus, atque artibus ingenuis omnibus instructissimus Melchior Incofer in Annalibus Ecclesiasticis Regni Vngariæ, *in contentione illa, de qua superiori anno egimus, a Legatis Apostolicæ Sedis vetitum Ignatio recens sedi restituto, ne quid in hac re iniussu Romani Pontificis attentaret, idque eum his verbis recepisse. Absit a me, vt ego his præscriptionibus contra decorum Sedis Apostolicæ impliceer, qui nec iuueniliter ago, vt mihi subrepere valeat: nec ita similiter deliro, vt quod in alijs reprehendere debeo, ipse committam. Hæc Ignatius.* Cum vero Ignatius non desisteret, & fauore Imperatoris fultus, in possessione continuaret Adrianus datis ad Basilium literis inter alia satis acriter perstringit Ignatium præsumpsisse: & vt in posterum ab eiusmodi dispositione coërceatur monet, vitaturus vltionem. Adrianus Basilio, Constantino, & Leoni Imperatoribus; *Et præterea, & aliud, quod prima pietatis vestræ opera, vel circa Sedis Apostolicæ prioris benignitatis indicia contra spem nostram decolorasse conuincitur; imo funditus destruxisse probatur: videlicet quia fauore vestro, frater & coëpiscopus noster Ignatius in Bulgarorum regione consecrare præsumpsit Antistitem; vnde mirati sumus, & quia a pia intentione vestra retro reuersi fuis, admodum obstupuimus. Veruntamen saltem nunc iam dictum reuerendissimum Præsulem ab illius regionis dispositione, salubribus monitis, quæsumus coërcere: alioquin nec ipse canonicam effugiet vltionem; nec ijs, qui præsulatus, vel alterius officij sibi nomen*

illic

illic vsurpant, cum excommunicatione, qua iam tenentur astricti, etiam proprij gradus iactura carebunt. Et licet Ignatius de iniusta occupatione Bulgariæ a Romanis Pontificibus, excommunicatione etiam denunciata, nisi intra dies triginta reuocaret ad se ordinatos Episcopos Bulgariæ, monitus, non inueniatur reuocasse, eum nihilominus Baronius extra omnem culpam ponit, vt supra diximus. Eundem nempe vsque ad obitum in communione Romanæ Ecclesiæ plane demonstrant Ioannis plures Epistolæ ad diuersos post illius decessum. Quod Stylianus Metropolita Neocæsariensis Epistola ad Stephanum, in qua rerum gestarum aduersus Photium texuit historiam, euidenter affirmat, aduentum Legatorum Apostolicæ Sedis Pauli, & Eugenij Constantinopolim contigisse post obitum Ignatij: Sicque necessario oportuit eum antequam recepisset ab eis literas peremptorias excommunicationis, iam ex hac vita migrasse. Et supra laudatus Incoferus *asserentium sententiam reijcit, post peractam Octauam Synodum referentibus gesta Sedis Apostolicæ Legatis, Adrianum vltro id Ecclesiæ Constantinopolitanæ Patriarchis indulsisse, merito Ignatij ita flagitante, quando id Adrianus scriptis deinde ad Basilium literis inter alia satis acriter perstringit, fauore nimirum Imperatoris Ignatium præsumpsisse, vtque in posterum ab eiusmodi dispositione coërceatur, monet, alioquin canonicam haud vitaturus vltionem.*

Vt vt sit, a Theophylacto primo Græcorum in ijs Prouincijs Archiepiscopo, stetit ea gens tota sub primatu Constantinopolitani Patriarchæ vsque ad nostrum Isidorum supra quingentos annos, quem Cardinalem Sabaudiæ Chalcocondylas appellat, euectum non alia reor de causa a Pontifice Eugenio, quam vt tanto splendoris incremento, & munificentia Papali, ditionem Ecclesiasticam principatus sui Metropolitici pendere in posterum a successoribus Petri meminisset. Creyghtonus semper ille ipse est, & sui similis, & ex eodem libro exscribit omnia. Vt supra de iurisdi-

risdictione Bulgarorum, ita nunc de eorum in fide Græcorum constantia narrationem peruertit; sic iuratus hostis est veritatis. *Sub primatu Constantinopolitano vsque ad nostrum Isidorum supra quingentos annos stetit ea gens tota.* Et tamen tradunt historiæ sub Leone Macedonis filio, & Formoso Pontifice, cum bello perplures annos lacesserentur, vinculum inter eos, & Græcos dissoluisse, & sublata spirituali præfectura, quam Græci sibi in ea prouincia vindicauerant, Romanæ Ecclesiæ se rursum sponte subiecisse. Postmodum ab exteris vexati debellatique nouis cessere mutationibus. Et in hunc diem vsu promiscuo, & compascuis agris Græci Latinique simul sub dominio Barbarorum vitam transigunt: tum qui Latinorum, tum qui Græcorum ritibus addicti sunt, sub Archiepiscopis Episcopisue Græci ritus Græci, Latini Latinis per Romanum Pontificem ordinatis. Quidquid sit de Græcis, Latini sunt Metropolitę Achridenus, & Martianopolitanus: Martianopolitano subsunt Nicopolitanus, & Dionysiopolitanus, siue Varnensis: Achrideno Sardiensis, & Scopiensis, qui Pontificiorum consuetudines Ecclesiasticas curant. Et vt clarius res elucidetur; *A Theophylacto primo Græcorum in ijs prouincijs Archiepiscopo.* Inculcatur sine scopo, & ratione ipsa conuincitur, & rerum gestarum narratione. Nanque ante dictum Theophylactum Bulgari anno Christi 845. cum pestilentia, & fame bonis exturbarentur, funditusque extinguerentur, Bogaris sororis in aula Theodoræ Imperatricis baptismo intinctæ, & sacris Christianorum edoctæ, tumque in libertatem vindicatæ monitis, in Christianam religionem procliuis, admissurum se Christum, in se recipit, si lues illa effusis in Christum precibus pelleretur. Nec mora; communi voto Christus inuocatus malum, & noxiam pellit. Hinc ipse a Theodora Augusta Præsule misso sacro fonte abluitur. Optimates regni factum detestati, immani seditiosorum

manu coacta Bogarim frangere prælio conantur. Nouo is molimine ad Christum pristinæ calamitatis depulsorem recurrit, & prælato signo Crucis collatis signisque aduersarios debellat, & parta victoria vniuersa gens Christianis sacris imbuitur. Si Theodora Augusta Pontificem ad id muneris idoneum misit; ergo inepte Theophylactus primus in illis prouincijs Græcorum Archiepiscopus, & qui dicitur ab Ignatio, vel a Photio, missus astruitur. Annos post vnum & viginti Michaël Bulgarorum Rex sacro baptismate cultum Idolorum expians, ad Nicolaum Pontificem datis literis exquirit, quid sibi vlterius pro salute, quid apud populum adhuc baptismi expertem agendum esset? Nicolaus Paulum Populoniensem, & Formosum Portuensem magnæ sanctitatis Episcopos misit, vt illos doctrina, & exemplis emollitos ad veram, integramque fidem allicerent, & radicem religionis altius in eorum animis insererent, reuellerentque quæ illis falsa dogmata Græci Schismatici, Armenique subdole disseminassent: Constantinus Porphyrogenneta in vita Basilij Macedonis narrat, hunc Basilium, vt Bulgaros confirmaret in fide, misisse Archiepiscopum, & Episcopum in Bulgariam; Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τὸ τῶν Βουλγάρων γένος εὑρίσκεται διαγεγονώς. τὸ γὰρ τοιοῦτον ἔθνος, εἰ καὶ πρὸ τούτου τὴν πρὸς εὐσέβειαν μεταβολὴν εἰσδέξασθαι ἔδοξεν, καὶ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν μετηθεῖν, ἀλλ' ὅμως ἀπαγὲς ἦν ἔτι πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀνίδρυτον, ὡς ὑπ' ἀνέμου φύλλα ῥᾳδίως σαλευόμενον, καὶ μετακινούμενον. ἀλλὰ ταῖς τοῦ Βασιλέως συχναῖς παραινέσεσι, καὶ ταῖς λαμπραῖς δεξιώσεσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς μεγαλοψύχοις φιλοτιμίαις τε καὶ δωρεαῖς Ἀρχιεπίσκοπόν τε πείθεται καταδέξασθαι, καὶ ἐπισκόποις καταπυκνωθῆναι τὴν χώραν ἀνέχεται, καὶ διά τε τούτων, διά τε τῶν ἐξ ὀρέων τε, καὶ τῶν σπηλαίων τῆς γῆς μετακληθέντων, καὶ ἐκεῖσε παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀποσταλέντων τῶν εὐλαβῶν μοναστῶν, τά τε πάτρια ἤθη καταλιμπάνει, καὶ ὁλόκληρον τῷ Χριστῷ σαγηνεύεται. *Nec alia ratione se cum Bulgaris gessit. Hæc enim natio licet ante ipsum pietatem amplexari visa est, &*

Chri-

Christianorum ritus recipere, nibilominus ad bonum nondum confirmata induruerat; sed, veluti a vento folia, facili negotio agitabatur, dimouebaturque. Porro frequentibus Imperatoris adhortationibus, munificisque officijs, nec non magnificis muneribus largitionibusque suadetur Archiepiscopum admittere, regionemque illam Episcoporum frequentia stipari: & per hos, perque eos etiam, quos e montibus speluncisque accersiuerat Imperator, eoque miserat, religiosos Monachos, auitas consuetudines relinquens, integre ad Christum irretitur. Non ergo sibi constat Creyghtonus, qui scribit; *Photius vt primum a Basilio instauratus solium obtinuisset, quo exciderat, Theophylactum eo direxit. Stetit ea gens tota sub primatu Constantinopolitani Patriarchæ vsque ad nostrum Isidorum quingentos annos.* Et tamen nondum intermortua memoria est Leonis Imperatoris Basilij Macedonis filij conatus contra Bulgaros, etiam pessimo exemplo Turcarum, & infidelium suppetijs, qua occasione dissoluto inter Bulgaros, & Constantinopolitanos pacis vinculo, proceres illius gentis, & Ecclesiæ Bulgariæ, quos Græci varijs artibus sibi vindicauerant, ad Ecclesiam Romanam concessere sub Sphendoplecto post Rhasisthlauum Morauorum Rege, & Bichnico Episcopo. Idque disco ex Auctore satis Antiquo in vita Clementis Bulgarorum Episcopi, narrante, tum temporis, anno scilicet sex millesimo trecentessimo septuagesimo septimo ab Orbe condito, qui est Christi octingentesimus septuagesimus nonus, opera solertiaque Sanctorum Cyrilli, & Methodij eo a Pontifice Romano missorum Bulgaros sacris Christianis imbutos Baptismate initiatos fuisse. Scriptori alacriores aures præbebis, quod Schismaticus, & sententiæ processionis Spiritus ex solo Patre addictissimus, & propugnator acerrimus est. Ἦν γὰρ ὁ Βορίλας οὗτος καὶ ἄλλως γνώμης δεξιᾶς, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δεκτικῆς, ἐφ' οὗ καὶ τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος τοῦ τε καθαγιάζοντος βαπτίσματος, καὶ χριστιανίζειν ἤρξατο. ὅτε δὲ καὶ οἱ ἅγιοι, Κύριλλός φημι καὶ Μεθόδιος τὸ πλῆθος τῶν πιστευόντων ἰδόντες, καὶ ὡς πολλὰ

μὲν τέκνα γεννῶνται Θεοῦ δι' ὕδατός τε καὶ Πνεύματος, καὶ τροφῆς δὲ πάντως πνευματικῆς δέονται, γράμματά τε ἐξεῦρον, καθὰ προειρήκαμεν, καὶ τὴν τῶν γραφῶν ἐπὶ τὸ Βουλγαρικὸν μετάθεσιν ἐποιήσαντο. ἵνα τὰ γεννηθέντα τέκνα Θεοῦ, καὶ θείας τροφῆς ἱκανῶς ἔχοιεν, καὶ εἰς αὔξην πνευματικὴν, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ ἀνατρέχοιεν. καὶ οὕτω τῆς σκυθικῆς πλάνης τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἀπαλλαγὲν, τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀπλανεστάτην ὁδὸν, τὸν Χριστὸν ἐπέγνωσαν, ὀψὲ μὲν καὶ περὶ τὴν ἑνδεκάτην, ἢ δωδεκάτην, τὸν θεῖον δ' οὖν ἀμπελῶνα εἰσεληλυθὸς, τῇ τοῦ καλέσαντος χάριτι. ἐν ἔτει γὰρ ἑξακισχιλιοστῷ τριακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἑβδόμῳ τῆς τοῦ κόσμου γεννήσεως τοῦ γένους κλῆσις γέγονεν. *Erat autem Borilas hic ſane alioqui mentis compos, & ad bonum admodum perfacilis, ſub quo gens Bulgarorum ſacro lauacro ablui, & Chriſtiano vitæ genere vitam traducere cœpit. Cum & Sancti Cyrillus atque Methodius multitudinem Chriſtianorum cernentes, & vt multi Dei filij per Spiritum, & aquam naſcerentur, qui omnino ſpiritali cibo indigebant, literarum notas comperere, vt iam diximus, & ſacrorum Librorum interpretationem in linguam Bulgaricam moliti ſunt. Vt natis Dei filijs diuinum alimentum abunde ſuppeteret, & in aumentum ſpiritale, & menſuram integræ validæque Chriſti ætatis excreſcerent; & hoc pacto a Scythicis erroribus vindicata Bulgarorum natio, veram & infallibilem viam, Chriſtum apprehenderet: tarde quidem, & circa vndecimam, aut duodecimam in diuinam vineam ingreſſi gratia illius, qui eos accerſiuerat: Anno ſiquidem ſex milleſimo treceenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ab Orbe condito nationis illius vocatio effecta eſt.* Et infra cum eorum a Græcis ad Latinos tranſitum commemorat. Interim tu Schiſmaticum loquentem audi, & in Latinos iniurium; Τὸ δὲ τῶν αἱρετικῶν σύστημα τῇ τοῦ λόγου δυνάμει, καὶ τῇ ἀληθείᾳ νικώμενον, οὐ μόνον ἠδυνάντο, μᾶλλον δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ὑποβαλλόμενοι τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου, καὶ τῷ κακοποιεῖν ἐγκαυχωμένου, τοῦτο δὴ καὶ εἰργάζοντο, καὶ τὸν Σφενδόπλοκον μετὰ Ῥατισλάβον ἄρξει Μοράβου προσηθέντος ἀπατῇ βάρβαρον ἄνδρα, καὶ τοῦ καλοῦ ἀνηκόντον, ὅλον τῆς δόξης ἑαυτῶν ἐποιήσαντο. τί γὰρ οὐκ ἔμελλεν ἐκεῖνος ἀνδρα-

δεσπόσσον γυναικείων ἡδονῶν ὤν, καὶ τοῦ βορβόρῳ τῆς μυσαρᾶς ἐξ-κυλινδούμεν@ πράξεων, ἐκείνοις μᾶλλον δίδοναι τὴν οἰκείαν γνώμην, τοῖς θύραν αὐτοῦ πρὸς τὰ πάθη πᾶσαν ἀνοίγουσιν, ἢ Μεθοδίῳ τοῦ πάσης ἡδονῆς πικρίαν ψυχόλεθρον ἐναλιτδόντι. ὅπερ γὰρ Εὐνόμιος ἐκεῖνος, ὁ τῆς τῶν Ἀνομοίων ἄρξας αἱρέσεως ἐξεῦρε πρὸς τὸ μαθητὰς ἐπισπᾶσθαι πλείονας, τοῦτο δὴ καὶ τὸ τῶν Σπραγγῶν ἀνόητον ἐπενόησε, τὸ τοῖς ἁμαρτάνουσι φημὶ πάντα συγχωρεῖν. καὶ τὰ ἑξῆς. *At Hæreticorum cohors*, ita vocat Latinos Schismaticus, *vi sermonis, & veritate superatum iam Sphendoplectum, qui post Rhasisthlauum regnum obtinuit, fraudibus seductum, virum incultum atque barbaris moribus, nec rei laudabilis capacem, totum in propriam opinionem traxerunt. Et quid aliud facturus erat ille muliebrium voluptatum mancipium, & execrandarum actionum cœno conuolutus? illorum potius adhæres cit sententiæ, qui fores illi ad omne nefas aperiunt, quam Methodio omnis voluptatis virus animo noxium exagitanti. Quod enim Eunomius ille, Anomœorum hæresis primus inuentor ad alliciendos ad se plures discipulos, hoc ipsum & stolidorum Francorum gens adinuenit; peccatoribus scilicet omnia permittere*, &c. Addit præterea multa, Latinos, & Pontificios aspere grauiterque oppugnans. Et cum VVichinus Presbyter, quem ipse Vilchnicum nominat, a Sphendoplecto ad Ioannem Pontificem directus, consecratus ab eodem Nitrensis Ecclesiæ Episcopus rediisset, vt ex Epistola Ioannes 297. colligitur, partes Latinorum, & causam sustinens, Græcorum Episcopi extra Bulgariæ fines eiecti, plures contumaces, & obfirmatæ voluntatis in tutandis Græcorum consuetudinibus, varijs supplicijs coërciti sunt, & regno pulsi, quod fuse narrat idem Anonymus ibidem; Τοῦτον μὲν τῆς ἐπισκοπικῆς ἀρχῆς ἀπελαύνουσι, Βλάχνικον δέ τινα τοῦ τῆς αἱρέσεως ἀκράτου μεθυσθέντα, καὶ τοὺς ἄλλους μεθύσαι δυνάμενον. καὶ μέντοι διὰ τοῦτο παρὰ τοῦ Μεθοδίου τοῦ τῆς ἀναθέματι Σατανᾶ παραδοθέντα μετὰ τοῦ θιάσου τῆς σὺν αὐτοῦ μαινομένων. τοῦτον, ὦ πόνοι, καὶ ἀγῶνες τοῦ Μεθοδίου, καὶ Τριὰς συγχεομένη τὰς ἰδιότητας ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάγουσι, μᾶλλον δὲ τὸν θρό-

θρόνον διὰ τῦτον καθαίρουσιν, ὅσῳ διὰ Μεθόδιον ἔνδοξος ἦν, καὶ τῶν πολλῶν προφαινόμενος, τοσούτῳ διὰ Βιχνίκον τῇ τῆς ἀξίας κοιλάδι ἐπικλινόμενον. *Hunc quidem*, nempe Gorasdum discipulum Methodij, *Episcopali dignitate spoliant, VVichnicum vero quendam hæreseos temulentia debacchantem, & alios quoque in eandem ebrietatem allicere idoneum, propterea que anathemate subactum, satanæque traditum, vna simul cum alijs eiusdem factionis insanientibus. Hunc, o labores, & certamina Methodij, & Trinitas in proprietatibus confusa! in sedem promouent, quinimo sedem per hunc ipsam deponunt, quæ quanto Methodij causa gloriosior erat, & alijs illustrior, tanto VVilchnici causa in dignitatis conualle declinatior.* Et hæc quidem Schismaticus, ne plura referam, cui tu plane sicuti tuo Photio, Ephesio, & Syropulo fidem non negabis. Qua ergo fronte scribis; *a Theophylacto primo stetisse eam gentem totam sub primatu Constantinopolitano Patriarchæ vsque ad nostrum Isidorum supra quingentos annos? Theophylacto primo in illis Prouincijs Archiepiscopo.* Constantinus Porphyrogenneta, qui vitam & res gestas Basilij aui accurate conscripsit, cuius testimonium vti verosimilius, cum circa ea tempora vixerit, alijs præponendum videtur, ante Theophylactum alium, Adrianopolitanum, nomine Manuelem, ex Adrianopoli per Crumum capta, in Bulgariamque deductum, multos ex Bulgaris, cum nondum illa gens ad pietatem aduenerat, ad veram Christi fidem adduxisse, commemorat; & multis in locis Doctrinæ Christianæ semina iecisse, quo iracundia percitum Mutragonem Crumi successorem, Manuelem virum sanctissimum multosque alios, & inter alios Basilij parentes, qui ibi ex capta Adrianopoli seruitio pressi adducti fuerunt, cum adhuc Basilius fascijs deuinciretur, in fide persistentes, fustibus concisos, necique traditos inter Martyres collocauit. Ex Constantino sua exscripsit Cedrenus. Horum Martyrium Crumo, Incofer, quem ipse Crunnum appellat, ascribit,

bit, Anno Christi 813. *Captumque Episcopum Manuelem virum sanctissimum, brachijs prius amputatis, mox gladio per medium dissectum feris ad deuorandum obiecit.* Ante ergo Theophylactum Manuel iste Adrianopolitanus Martyr, Christianæ fidei semina, & documenta in Bulgaria proiecerat, quæ altissimas fixasque egit radices, vt & Christi martyres in lucem suscepti, & cœlesti spiritu exciti indies aucti fuerint. Sed cum in Menologio Basiliano vna cum Manuele duorum aliorum Martyrum nomina pronuncientur Greorgij, & Leonis, non abs re fuerit, illius quoque verba exscribi mensis Ianuarij 22. Ἄθλησις τῶν ἁγίων Μανουὴλ, Γεωργίου, Λέοντος, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀθέων Βουλγάρων σφαγέντων ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου Κροῦμος ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων μετὰ λαοῦ πολλοῦ ἀπελθὼν εἰς Ἀδριανούπολιν τῆς Θρᾴκης, ἐκράτησεν αὐτὴν νόμῳ πολέμου, καὶ μετὰ τῆς πόλεως ἐπίασεν καὶ τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Μανουὴλ, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀποκόψας ἀπὸ τῶν ὤμων πρῶτον, ἔπειτα μέσον μετὰ τῆς σπάθης κόψας, ἔρριψε τοῖς θηρίοις βρῶμα. καὶ διὰ τὴν ἀμετρίαν τυφλωθεὶς ἐμισήθη παρὰ τοῦ οἰκείου λαοῦ, καὶ παρ' αὐτοῦ μετὰ χοινίων ἀπεπνίγη. διαδεξάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν Βουλγάρων Τζόκος ὁ ἀθεώτατος συνήγαγε πάντας τοὺς κρατηθέντας χριστιανοὺς, στρατηγοὺς, πρεσβυτέρους, διακόνους, καὶ λαϊκοὺς, καὶ κατηνάγκασεν ἀρνήσασθαι τὸν χριστιανισμόν. οὔπω γὰρ ἦσαν οἱ Βούλγαροι χριστιανοί. καὶ μὴ πεισθέντας τοὺς μὲν ἀπεκεφάλισεν, τοὺς δὲ διαφόροις τιμωρησάμενος καὶ ἀνηλεῶς ἐφόνευσεν. *Certamen Sanctorum Manuelis, Georgij, & Leonis, & Sociorum ab impijs Bulgaris peremptorum sub Imperio Leonis Armeni. Imperante Leone Armeno Crumus Bulgarorum Princeps cum copioso exercitu Adrianopolim Thraciæ peruectus iure belli captam vastauit, & vna cum vrbe sanctissimum Episcopum Manuelem in seruitutem abduxit, & ex humeris manibus illius abscissis, postmodum medium dissectum bestijs in cibum proiecit. Et ob hanc iniquitatem obcæcatus, & proprio populo inuisus ab eodem fune præclusis faucibus spiritum elisit. Cum vero in principatu successisset illi Tzocus* impijs-

impijssimus, omnes, quotquot erant abducti Christiani, duces exercitus, Sacerdotes, Diaconos, & seculares compulit, vt fidem Christianam eiurarent: nam tum temporis Bulgari Christo nomina nondum dederant, & eos, qui illius voluntati non cesserant, partim capite obtruncauit, partim varijs tormentis crudeliter affectos neci tradidit.

Et hæc quidem de Bulgaria, & de lite inter Patriarcham Constantinopolitanum, & Pontificem Romanum satis sint. Hinc concluditur Marcum Antonium de Dominis lib. 3. cap. 12. num. 13. summopere nugari, cum colligit ex hoc facto Bulgariæ, *Signa manifesta esse Romanum Pontificem, Principem totius Ecclesiæ olim habitum non fuisse*. Nescit enim distinguere inter contentionem de iure regiminis supremi, & Patriarchali. Vt enim Monarcha secularis in quibusdam Prouincijs Imperij sui remotioribus Principes, & Duces ordinat, qui sub ipso illas tanquam proprias Prouincias regant: nonnullas tamen prouincias sibi integre seruat, quæ nullum Principem habeant præter illum, qui sit etiam totius regni supremus Princeps. Sicut ergo contingit sæpe Monarcham cum Principe sibi subdito contendere de ciuitate aliqua, ad quemnam ex ipsis proprium illius regimen pertineat, neque hoc eius Monarchiæ officit: ita nonnunquam Romanus Pontifex cum Patriarchis alijs controuersias habet de Prouincijs nonnullis, ad cuius Patriarchatum illæ proprie pertinent. Quare Marci Antonij illatio contra præeminentiam Pontificis Romani nulla est. Plura de his leges apud Fidelem Annosum Verementanum in Monarchia Ecclesiastica lib. 2. cap. 6. num. 22.

Pag. 37. *Photius non minus sui iuris securus sedebat in solio a Paparum contumelijs, dum vixit, quam post mortem supinus iacebat in sepulchro. Iam mundus ætate prouectior vindicias dedit secundum libertatem: & mortales plurimi a Photij exemplo didicere, istos Salmoneas contemnere, qui tonitrua excitant, in maio-*

maiorem strepitum, quam stragem: fulgur decurrens multa territat animalia, sed rarum cadit bidental. Restitutus enim in solium Photius in oculum vtrumuis conquiescebat: Tam tranquillum siquidem erat forum, quam mare est, cum alcedo pullos educit suos. Facta inficiatur mirifice Creyghtonus, quem omnes illius temporis scriptores conuincunt palam, & præhendunt mendacij manifesto modo. An tranquillitas animi, & securitas adesse potuit homini arrogantiæ, atque insolentiæ pleno, & ob damna accepta efferato, & bile præcordijs inæstuante furibundo? explicet Creyghtonus. An restitutus in solium, præscriptis Ioannis Pontificis non obtemperans, execrandus & detestabilis omnibus, ab eodem etiam promotorum ordinatio, vti a laico facta, decreto Synodali nulla declarata, ideoque illis parum fidens; & quod nec contemnendum est, Leonis Basilij filij, & illius necessariorum iracundia nondum extincta, sed in horas atque momenta accrescente, sui iuris in solio sedere securus potuerit ab aliorum contumelijs, dum vixit? Id plane Epistolæ ipsius ad Familiares declarant. *Quam post mortem supinus iacebat in sepulchro*. Supinum iacuisse in sepulchro post mortem corpore, non ita de facili Græci concedent, qui excommunicatos post mortem instar tympani tumescere experientia ipsa edocti credunt. Lege Crusij Turcograeciam, & Iacobi Gorscij Animaduersiones, siue Crusium. Animo certe non iacuit; quod animæ sempiternis ignibus concreditæ, & tormentis continuis diuexatæ, omnique spe salutis orbatæ, nulla requiete fruantur: Ni tu vna cum corpore in eodem tumulo animam quoque tumulatam, & defunctam existimes. Ideoque tuum Photium supinum etiam post mortem iacuisse tradis. Ita tu impetu magis, quam consilio, rerum pondera conspicis. *Quam post mortem iacebat in sepulchro*. An putas absque dubio esse Photium throno a Leone eiectum, domo, fo-

ro, penatibus extorrem, communione, ingressuque templi a Præsulibus tum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesiæ seclusum, in morte portum, eumque tranquillum corporis habuisse, & sepulturæ locum impetrasse; an proiectum infame cadauer super terram, bestijs ac volatilibus cœli escam fuisse, exsiccataque ossa irrequieto motu hinc inde dispersa, tum demum in puluerem conuersa ad extremum vsque diem iudicij ventis agitata interquiescere? Ego Photium vixisse nunquam de suo statu securum, etiam non quærendo inuestigo, demortuum non est quod quæram; certum enim mihi est, ipsa natura duce. At tumulo contectum, eia effare, quis vnquam ex scriptoribus etiam Schismati addictissimis, & illius fautoribus dixit, quod non tacuere de Ignatio? Et tu ore impudenti audes dicere, eum *non minus sui iuris securum sedisse in solio a Paparum contumelijs dum vixit, quam post mortem supinus iacebat in sepulchro*? Et tamen antequam efflasset animam, a Leone in sententia Paparum cursu vadente de solio eiectus est.

Pag. 34. *Nostrum Isidorum Cardinalem Sabaudiæ Chalcocondylas appellat*. Natus es infelicibus ouis Creyghtone, quando felicitates, quas manibus tenere potes, aduersæ sunt. Erat in promptu Chalcocondylas, ex quo, dum hæc scriberes, addiscere poteras, non semel scribente, hunc Isidorum Sarmatiæ non Sabaudiæ esse Cardinalem. Sed vt in reliquis scientijs, ita & in Geographicis excellis, qui Sarmatiam in Sabaudiam, & Sabaudiam in Sarmatiam propera festinatione, ausu tamen tuo transportas. Sicuti etiam eodem momento Russiam in Bulgariam, & Bulgariam in Russiam; cum addis: *Isidorum hunc Cardinalem Sabaudiæ, non alia de causa, euectum fuisse ab Eugenio, quam vt tanti splendoris incremento, & munificentia Papali ditionem Ecclesiasticam principatus sui Metropolitici pendere in potestatem a successoribus Petri meminisset*. Anne Kiouiensis Metropo-

tropolita, idem & Bulgarorum Ecclesiæ præest? σαυτῷ ταῦτα παραφρόνει, καὶ φλυάρει. Sed nolo tibi molestus esse. Felicitates, vt iam dixi, aduerso flumine ruunt, quando tu, quod recte forte scripseras, Amanuensis, vel Typotheta in putidum errorem detorsit. Hic, Bernardo de Rosergio autore, fuit patria Thessalonicensis, Tituli Sanctorum Pauli, & Marcellini Cardinalis, & administrator perpetuus Pontificalis Ecclesiæ Ruthenæ. In Florentino subscribitur *Episcopus Kiouiensis, & totius Russiæ*. Alij, quamuis Ruthenus diceretur, Constantinopolitanum fuisse tradunt, & creatum Cardinalem ab Eugenio IV. Florentiæ annò 1439. tum cum in Concilio Florentino, Ecclesia Græca, & Latina consensere, discimusque ex Olao Magno, quod ille ex sui germani fratris libris descripserat, & fuisse Primatem Moschouitarum, venisseque cum centum equis in Concilium, in quo Cardinalis creatur, ob bene nauatam operam pro vnione, non ea causa sola, vt tu inique existimas, vt ditionem Ecclesiasticam Principatus sui Metropolitici pendere in posterum a successoribus Petri declararet, sed vt Romanæ Ecclesiæ in se collata beneficia agnosceret. Singulare siquidem Romanæ Ecclesiæ est, gratam non videri tantum, sed & esse: imitatur siquidem agros fertiles, qui multo plus afferunt illis, qui profuerunt, quam acceperunt: &, cum referre gratiam potest, beneficium non eadem mensura reddit, sed etiam cumulatiore. His catenis suos constringit. His ansis aureis vincit, vt semper viua memoria, & gratia extet. Et cum natura omnibus insitum sit, comitatem, benignitatem, gratiam, animum, & beneficij memorem diligere, & e contrario superbos, maleficos, crudeles, ingratos aspernari, & odio prosequi, homines rationis compotes, & pietati addicti, matrem beneficentissimam proniores sibi demereri, etiam cum vitæ dispendio, si opus fuerit, etiam at-

que etiam satagunt. Sic Isidorus tanti splendoris incremento, munificentia Papali euectus, in suam Ecclesiam reuersus, beneficiorum memor, dum populis obedientiam Romanæ Ecclesiæ debitam mira animi flagrantia prædicat, ab illius regionis incolis trucidatur, tempore Eugenij quarti, & Alberti Imperatoris anno 1440. Si Archiepiscopo Vpsalensi fides habenda est. Quod ideo dico, quia, vt narrat Platina, hic cum audiretur, Turcas aduersus Constantinopolim bellum parare, a Nicolao V. Pontifice Maximo Constantinopolim missus est Legatus de Latere, vt Imperatori Constantino auxilium pollicetur nomine Pontificis, si modo ad Catholicam fidem, vt Græci in Florentino Concilio promiserant, redire voluisset, &c. Cum vero capta Constantinopoli, & Imperatore obtruncato a Turcis, Cardinalis quoque interfectus diceretur, nunciatum est postea, eum mutato habitu incolumem euasisse. Et dubitationem auget Paulus Cortesius lib. 1. cap. 39. qui illius Epistolam laudat, quam ille in Thracia de Byzantij direptione scripsit, in qua non modo vrbis euersæ funus, publicamque Græcorum luem deplorando, luget, sed etiam vehementer verendum esse dicit, ne ea quandoque labes in Italiam redundatura sit. *Sed quid Isidoro postea euenerit parum constat*. Debebas scribere, *parum refert*. Quid enim hoc ad momenta Concilij Florentini, siue ille captus a Maumete, siue inter gregaria mancipia diuenditus, siue parum constet, quid illi postea euenerit? Illud certum est, eum in fide, quam in Concilio conseruandam promiserat, eamque apud alios propagandam, vsque ad extremum spiritum, & rogum scripto, & lingua propugnasse, quidquid tu male sanus cum periuris mutum reddere niteris. Esto siquidem Iulianus, & Stanislaus Rex perfidi sint, quia perfidum duxere Sacramentum, quid hoc ad Isidorum? At eodem fato, quo Iulianus obtruncatus cecidit, hoc firmiter asseris,

ſeris, quod antea dixeras non conſtare, quo fato ceciderit. Cecidit tamen eodem, quo & Iulianus, anno. Ergo perfidus eſt. Adde; Ergo omnes, qui eo ipſo anno ceciderunt, perfidi ſunt. Et habes cerebrum in capite?

Pag. 35. *Quamuis Iſidorum Romæ nunquam vixiſſe arbitror, ſed nec oculis vnquam luſtraſſe a reditu Græcorum.* Quidquid incompte arbitretur Creyghtonus, Martinus Cromerus rerum Polonicarum lib. 22. ſic ſcribit; *Nicolaus Pontifex Iſidorum Metropolitam Kiouienſem, qui Cardinalis factus ab Eugenio, & a Ruſſis ſuis, quos cum Latinis in Concilio Florentino coniunxiſſet, pulſus, Romam reuerterat, Conſtantinopolim legatum miſerat.* Qui Romam reuerterat, & Roma Conſtantinopolim legatus miſſus fuerat, hunc nunquam vixiſſe Romæ, nec Romam vnquam luſtraſſe dicitur a Creyghtono: & tamen hæc acta ſunt a reditu Græcorum. Extat ad hæc tempora originale Diploma Eugenij quarti, quo dictum Iſidorum Ioanni Palæologo commendat, & in fidem eius recipi adhortatur, vt auxilio, & auctoritate ſua tectus, tutus ad Ruſſos perueniat. Non fingo. Audi. *Eugenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Cariſſimo in Chriſto filio Ioanni Palæologo Romæorum Imperatori ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem; Cum eſſet profecturus ex Venetijs Venerabilis frater Iſidorus Ruthenorum Archiepiſcopus, vt per Hungariam, & Germaniam rediret in Patriam, caſus accidit mortis Alberti Romanorum Hungariæ & Bohemiæ Regis, quamobrem conſultum eſt prædicto Archiepiſcopo a dominio Venetorum, cæteriſque, qui illa nouerunt itinera, fore tutius ſeſe nauigationis longitudini, atque periculis exponere, quam illud terreſtre iter aggredi, per quod guerris implicitum, & latrocinijs obſeſſum maiora, & certiora ſubiret pericula. Nos etiam audito de ſuſpicione ipſa, quæ dicto Archiepiſcopo erat propoſita, eiuſdem fuimus ſententiæ. Veniet itaque, Domino, & Deo noſtro protegente, Conſtantinopolim vijs, quæ tibi, ſibique videbuntur tum tutiores, tum etiam commodiores in patriam acceſſurus. Quare licet ſciamus tuam celſitu-*

celsitudinem optime intelligere, magnam esse ipsius viri virtutem, non dubitemusque te illum ex corde diligere, tamen cum nos etiam eum amemus, quem nouimus; & in obeunda vnione multum fideliter, & diligentissime laborasse, & speramus plurimum in ea conseruanda profuturum, non possumus abstinere, quin has ad te daremus, prædictum Archiepiscopum singulari quodam modo commendantes. Nihil enim hoc tempore nobis acceptius facere poteris, quam si prædictum Archiepiscopum in hac sua profectione necessarijs fauoribus prosequaris. Datum Florentiæ Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo nono. 4. Kal. Decembris Pontificatus nostri Anno nono. N. de Carbonibus. Accedit itaque ad suos, profectionem facienti dexteram porrigente Imperatore. Dicta illius pro vnione Russi non probant, exterminant, tandem fessus itineribus, Romam reuenit, remittitur a Pontifice Constantinopolim; ea a Maumetha capta, ipse de se scribit in Constantinopolitanæ vrbis Expugnatione, *manus Turcarum euasit, ne occideretur, vel caperetur: quia ingressis in ciuitatem Turcis habitum dimisit, & apparatum Cardinalatus, & vestibus vilibus indutus, inter fugientes e ciuitate se immiscuit incognitus, & inde ad Peram Ciuitatem, non longe a Constantinopoli distantem se duci mare curauit,* indeque rursus Romam se recipit, & reliquum illic vitæ cursum conficit. Sed cui ad liquidum fides exploratior de rebus gestis Isidori fuerit, quam Pio secundo Pontifici Romano συγχρόνῳ, & cui rerum similium notitia a fidei plenis viris obtigere poterat? Hic in suis Commentarijs libro 11. de Isidoro hæc habet; *Primus fuit Isidorus Cardinalis Episcopus Sabinensis. qui diu antea percussus apoplexia perdiderat sermonis vsum: Ruthenis hic præfuerat quondam Pontifex borealibus populis, Græcanicum ritum seruantibus. Cum capta est Constantinopolis a Turcis, legatum illic agebat Apostolicæ Sedis, iam pridem ab Eugenio Pontifice Maximo Cardinalatus dignitate donatus. In cæde Christianorum quæ ingens ibi facta est, iacentis cadaueris hominis, qui sibi fuißet similis, vestimenta*

subtra-

subtraxit, & cum suis permutauit, cucullæ & rubenti pileo supra mortuum dimissis, ipse tanquam vnus de plebe captus paruo pretio redemptus est. Cadaueri, super quo insigne Cardinalatus repertum, caput abscissum est, & hastæ suffixum cum pileo per vrbem castraque Turcarum per ignominiam contemptumque Sedis Apostolicæ vectatum, clamitante præcone, esse Rutheni Cardinalis verticem. Ipse vero paulo post, ad Nicolaum Pontificem rediit, quem aliquot annis postea defuncto Gregorio Patriarcha Constantinopolitano, qui anno, quo Mantuam itum est, non sine sanctitatis opinione Romæ obiit, Pius Pontifex ad Patriarchatus culmen euexit; eique fatis functo, Bessarionem Cardinalem Tusculanum, virum doctissimum substituit, natione Græcum, genere Trapezuntinum. Ad hæc eadem videntur facere verba Georgij Trapezuntij Epistola ad Cretenses de vna sancta Catholica Ecclesia; cum antea de Gregorio Patriarcha Constantinopolitano verba fecisset, Καὶ ὁ τοῦ βίου ἀνεπίληπτος καὶ ἄμεμπτος, καὶ τοῦ λόγου πολὺς, καὶ σοφίᾳ οὐ τῇ ἔξω μόνον ὑψηλὸς, ἀλλὰ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερὸς ὁ Ῥυσίας θεῖος Καρδινάλις αὐτὰ ταῦτα δύναται λέγειν ἀληθῶς. πλουσιωτάτης γὰρ μητροπόλεως ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν κατεφρόνησε, καὶ τῇ πατρίδι κατὰ τὸ δυνατὸν βοηθῆσαι σπουδάσας ἐκινδύνευσεν. ἀσμένως ἐν τούτοις διατρίβω, βλέπων τὸ καταβεβλημένον γένος ἡμῶν, τοῖς κατορθώμασι τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀνδρῶν ἐπικουφιζόμενον. οἷον γάρ ἐστι τὸ τούτων ἔργον; πόση ἡ μεγαλοψυχία; ἡ φιλοξενία ὡς διαβόητος; πάντες θαυμάζουσιν; ὅτι πτωχοὶ ὄντες, καὶ μεγάλα οὐκ ἔχοντες βενεφίκια, μᾶλλον δὲ οὐδὲν, ὅ γε ἱερώτατος Πατριάρχης, ὅμως πάντας ὑπερβάλλουσι ταῖς ἐλεημοσύναις. *Et vita inculpata, atque intaminata, & sermonis doctissimus, & sapientia non externa modo, sed & nostra præclarissimus sacer Russensis, ac diuinus Cardinalis hæc eadem vere & ipse pronunciauerit. Pro vnione siquidem Ecclesiarum ditissimam Ecclesiam floccifecit, & patriæ pro viribus, dum auxilia procurat, capitis periculum adijt. In his libens moras mihi creo, conspiciens deiectam nostram nationem horum duorum magnorum virorum facinoribus subleuatam. Qualis enim est horum operatio? Quanta muni-*

munificentia? Vt est etiam apud omnes famosa hospitalitas? O*mnium in admiratione est, quod cum paruis sint opibus ac facultatibus prediti, nec beneficia ampla obtineant, imo nullum, sanctissimus Patriarcha, in erogandis tamen eleemosynis vniuersos superant.* Qua ergo coniectura arbitraris Isidorum Romæ nunquam vixisse, sed nec oculis vnquam eam lustrasse, nisi oscitante imaginatione, & vmbris nocte volantibus? Isidorus annos, & vitam exegit Romæ, & Romæ vitam posuit: Et, *Isidorus nunquam vixit Romæ nec eam oculis vnquam lustrauit*, quia ita arbitratur Creyghtonus.

EXERCITATIO XVI.

De Synodis pro Photio, & contra Photium Creyghtoni verba proferuntur, & numeratis mendacijs refelluntur. Synodum pro Ignatio contra Photium vti genuinam fere omnes Græci recognoscunt. Quinisexta πενθέκτη Synodus quænam est? De tempore Ioannæ Papissæ non vna omnium sententia. Allatius in Commixtis, & Binnius in Synodi Commentarijs conciliantur. Male in Synodo pro restitutione Photij, Photij promotionem vocari θεόψηφον. Non tantum Catholicorum, sed Schismaticorum etiam sententia promotio Photij fuit iniusta, iniqua, & nefanda.

Pag. 35. SEd ad Photium aliquantisper reuertamur. Et ipse reuertor ad ea, quæ in mea Differt. de Synodo VIII. Photiana contra tua dicta fusius elucubraui, quæ cum te præcipue attingant non patiar, vt ab hinc dimota sola pererrent. Quare hisce sui affinibus innectantur. *Infortunæ Photianæ mutabili decursu illud singulare arbitror contigit tres Synodos Oecumenicas intra octodecim annorum spatia celebrari Imperatorum, Paparum, Patriarcharum auctoritatibus approbatas.* Sola nempe *Creyghtoni* imaginaria apprehensione compositas. In prima, in qua depo-

ſitus fuit Ignatius, intruſus Photius, nullus interceſſit Paparum aſſenſus, nullum Concilij etiam particularis decretum, ſed mera poteſtas, & oppreſſio virum ſanctiſſimum de ſolio deiecit: Nanque cum Ignatius in offenſionem Bardæ incurriſſet, & Sedis abdicationem ſæpius ab Epiſcopis, ad hoc a Barda legatis. ſcribere pernegaſſet, & Patriciorum atque Iudicum machinis & poſt citationibus petitus non deceſſiſſet, ſed firmus, immotuſque in propoſito ſtetiſſet, dignitatem conſtantiſſime propugnans, de ſolio eijcitur, & Photius in Vrbis regiæ Patriarchatum ab Ignatij aduerſarijs, & a profanis magiſtratibus promouetur, conſecraturque a Gregorio Asbeſta Epiſcopo Syracuſano, Conſtantinopoli tum de multis maleficijs reo immorante, & iam Romæ ob ſcelera exauctorato, & quem Ignatius in ſui conſecratione Sacris intereſſe minime voluit. Secutæ ſunt variæ Ignatij relegationes in Inſulas, & certamina; & cum tandem in Mitylenæ exul ageret, Photius ſibi affinium, & perneceſſariorum coacta Synodo in Apoſtolorum templo Ignatium abſentem, non vocatum, non auditum anathemate ferit, & exauctorat, accuſator idem & iudex, & depoſitioni illius non annuentes vinculis, & carceribus, & languoribus mactat: & vt gratiam aliorum captaret, mittit Romam ad Nicolaum Papam Oratores, Romanæ cupiens Eccleſiæ auctoritate Ignatij condemnationem firmare, & teſtatam reddere, ſcribens, Ignatium ſenio & morboque confectum ſe munere abdicaſſe, commorari in Inſula, ab omnibus honore, & officijs cultum. His motus Nicolaus Zachariam, & Rodoaldum Epiſcopos ablegat, & coacta Synodo conuocatur Ignatius de oblatis ſibi criminibus reſponſurus. Proceſſit ſacro Patriarchæ ornatu indutus, quo inter eundum ſpoliatus, Synodo ſiſtitur, condemnatur, & deponitur: quæ poſtmodum cum ſciuiſſet Nicolaus Pontifex, legatos Zachariam, &

Rodoaldum ex auctoratos anathemate percussit; Photium tyrannum, & adulterum pronunciauit, & Synodi suæ decreto deponit, omnesque ab eodem Photio consecratos, ipsumque Imperatorem cum omni eius Senatu per literas suas a cœtu fidelium excludit: Legatur vita Ignatij a Niceta Paphlagone scripta. Et si fides huius sapientissimi viri respuitur, adeatur Synodicum, eodem tempore scriptum, cuius Auctor hæc eadem narrat. Φώτιος ὁ παρὰ τῶν θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τοῦ θρόνου ἐπιλαβόμενος, οὐκ ἔστερξε τοῦ ἡσυχάσαι, ὥσπερ ὠλίσθησεν, ἀλλ' εἰς θυμὸν κινήσας τὸν Αὐτοκράτορα μετὰ μυρία δεινὰ ἐξορίζει πρὸς τῇ νήσῳ Μιτυλήνῃ τὸν ἀθῷον Ἰγνάτιον, καὶ συναθροίσας πονηρευομένων ἐν Βλαχέρναις συνέδριον, καθαιρεῖ μὴ παρόντα τὸν ἀδικούμενον, καὶ τοὺς ἀπαρνουμένους καθυπογράψαι τοῖς πονηροῖς αὐτοῦ νεύμασι, καὶ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ ἀπέχεσθαι, πάσης κακουχίας ἐργασάμενος καταδίκην ἐξορίζας ἔνθα καὶ ὡς ἠβούλετο. Ἔπειτα μὲν καὶ πρὸς τὸν Ῥώμης τὸν μακαριώτατον ἐξαποστέλλει Νικόλαον, ἑκουσίως παραιτησάμενον διὰ γῆρας λιπαρὸν καὶ ἀσθενείας σώματος, Φώτιος αὐτὸς διδάσκει, τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πρὸς ἐπιβουλὴν τῆς ἱερᾶς τῆς εἰκονομάχων αἱρέσεως τοποτηρητὰς πεμφθῆναι αὐτοῦ μεγάλας ἱκετεύειν, Ἰγνατίῳ δόλῳ προσαιτούμενος τὴν κατάκρισιν. Ῥοδοάλδου γὰρ καὶ Ζαχαρίου Ῥωμαίων Ἐπισκόπων, τοποτηρητῶν Νικολάου καταλαβόντων Κωνσταντινούπολιν, Φώτιος ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων Χριστοῦ ἀθετούντων Σύνοδον ποιησάμενος, ἀγώγιμον πρὸς αὐτὴν γενέσθαι τὸν ἱεράρχην Ἰγνάτιον παρεσκεύασεν, καὶ ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἀγύρτας παραστησάμενος ψευδομάρτυρας πάθει αὐτῶν λαϊκοὺς ὄντας, ἀπειλαῖς παρανόμων ταῖς ὑποσχέσεσιν, ὅτι ἐπὶ πάσης θείας ὀμόσαι δυνάμενος, μὴ ἐψηφίσθαι χρόνους ἕνδεκα, μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας εἴκοσι ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Πατριαρχίας διαδραμέντα Ἰγνάτιον, ἐπαναγνοὺς τῇ συνηθείᾳ ἀποστατικῆς αὐθεντίας ἀποτομίαν ἔχουσαν οὕτως. Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος δι' αὐτοῦ ἐγκρατὴς Ἐκκλησίας ἐγένετο, καθαιρείσθω ἀποσιωπήσας τοῦ κανόνος τὸ ἐπαγόμενον, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἀποψηφισάμενος τὴν καθαίρεσιν. Ὅπερ μαθὼν ὁ ἐν ἁγίοις Πάπας Νικόλαος, οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς λαθεῖν τὴν

πᾶσαν

πᾶσαν οἰκουμένην τοιοῦτον ἔργον κακίας εἰς μέσον γενόμενον, τοὺς οἰκείους τοποτηρητὰς ἀκριβῶς ἀνακρίνων, καὶ ἀπὸ τῶν στομάτων αὐτῶν δωροληψίας εὑράμενος, καθαιρέσει δικαιωτικῇ Ῥοδόαλδον, καὶ Ζαχαρίαν ὑπέβαλε, καὶ θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον ποιησάμενος, Φώτιον ὡς μοιχὸν ἀναθεματίζει, καὶ ἐπιβήτορα, τὰ εἰς αὐτὸν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντα ὁρισάμενος μηδὲν ἀποδέχεσθαι, καὶ ἀφορισμὸν τοῖς αὐτῷ κοινωνοῦσι. Μιχαὴλ ἀπέστειλε τῷ Αὐτοκράτορι, Φωτίῳ, ἀρχομένοις, καὶ ἄρχουσι, καὶ τοῖς λοιποῖς ὁσίοις Πατριάρχαις διαπεμψάμενος τὰ Συνοδικὰ αὐτοῦ. *Photius itaque præter diuinorum ſacrorumque Canonum ſtatuta thronum arripiens, non acquieſcebat contentus de ijs, in quibus lapſus fuerat, ſed iracundiam Imperatoris magis, ac magis ſuccendens poſt multas noxas illatas ad inſulam Mitylenem Ignatium innoxium relegat, & coacto apud Blachernas malignantium conciliabulo abſentem, cui erat illata iniuria, deponit, & renuentes ſubſcribere prauis ſuis nutibus, & communionem illius amplexatos, omni calamitatum genere mactauit, ad arbitrium ſuum quo vellet, relegatos. Præterea ad beatum Nicolaum Romanum Præſulem Oratores mittit, quibus ſignificabat, ob grauem Ignatium ſenectutem, & malam corporis valetudinem ſponte throno renunciaſſe, inſtanſque deprecabatur, vt ad Iconomachorum hæreſim prorſus abolendam Byzantium locumtenentes mitteret, hac quoque machina Ignatij condemnationem procurans. Nam cum Rodoaldus, & Zacharias Romani Epiſcopi Oratoreſque Nicolai Conſtantinopolim aduentaſſent, Photius in templo ſanctorum, & glorioſiſſimorum Apoſtolorum Chriſti malignantium Synodo congregata ad ipſam Hierarcham Ignatium conduci procurauit, adductiſque ſeptuaginta duobus hominibus gregarijs, qui falſum teſtimonium dicerent, perſuadet illis, cum eſſent laici, partim minis, partim promiſſis inuertens, & ad ſuam ſententiam transferens, affirmata teſte diuina omni poteſtate, iusiurandum interponere, ante annos vndecim, menſes quatuor, & dies viginti non fuiſſe promotum rite in Sedem Patriarcham, lecto in Congregatione ſegmento apoſtaticæ deciſionis in hunc modum. Si quis Epiſcopus Laicorum Principum ope in poſſeſſionem Eccleſiæ venerit, deponatur; id quod*

sequitur Canonis, premens, & per sola asserta depositionem decernens. Id vbi addidicit Sanctius Papa Nicolaus, neque enim latere poterat per vniuersum terrarum Orbem dispersa consimilis iniquitas, proprios locumtenentes accurate examinatos, & proprijs eorundem sermonibus muneribus corruptos esse comprehensos perpetua depositione punit. & diuina sacraque Synodo coacta, Photium vti adulterum & assultorem anathematizat: quæ illius gratia, & ab ipso, nullo modo admittenda esse decernens, & cum eo communicantibus Michaeli Imperatori, Photio, subditis, Principibus, & reliquis Sanctis Patriarchis Synodicis suis dimissis. Hisce tertius accedet eorundem temporum Scriptor Georgius Hamartolus; Ὁ δὲ Πατριάρχης Ἰγνάτιος φήμης περὶ Βάρδα τοῦ Καίσαρος διαθείσης, ὡς τῇ αὐτοῦ νύμφῃ συμφθείρεται, πολλάκις τούτῳ παρῄνεσεν ἀπέχεσθαι τοῦ τοιούτου μιάσματος, καὶ μὴ πρόσκομμα εἶναι πολλῶν, τῆς ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ὑπόδειγμα εἶναι ὀφείλοντα· ὁ δὲ τοῖς λόγοις ὡς κέντροις πληττόμενος, ἐσκότει αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ μέλλοντα κοινωνεῖν τὸν Βάρδαν ὁ Πατριάρχης ἀπώσατο, ὀργῆς πλήσας τὴν ψυχὴν, τὸν παραινέτην ὡς ἄνομόν τινα, καὶ φθορέα τῆς Ἐκκλησίας ἐξέωσε. καὶ βασάνοις ἀνηκέστοις ὑπέβαλε, παραιτήσασθαι τὴν Πατριαρχίαν ἐκβιαζόμενος. Παραδίδωσι γὰρ αὐτὸν Θεοδώρῳ τῷ Μωρῷ κατὰ κλῆσιν, πρὸς δὲ καὶ Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ, καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτέλωπι, καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων ναῷ ἐν λάρνακι τοῦ Κοπρωνύμου Κωνσταντίνου περιστήσαντες, χειμῶνος ὥρᾳ γυμνὸν εἴασαν· ὁ θεῖος ὁ ἀθλητὴς ἐκ τῶν κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἐποιεῖτο σαπρίας καὶ αἵματος. Οὕτως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς ὁ πανόλβιος, οὐκ ἐφθέγξατο πρὸς κύριον πονηρόν. Τοιγαροῦν διανίστησιν αὐτῷ ὁ κύριος Κωνσταντῖνον τὸν Ἀρμένιον παραμυθούμενον αὐτόν. Ἐπεὶ γὰρ ἀγγείδιον ἐξ ὑέλου πληρῶν οἴνου, πρὸς δὲ καὶ ἄρτον, ὅτι ἔτι καὶ μῆλα, τὴν τῶν κακοποιῶν ὑποχώρησιν λαθραίων, τῷ ὁσίῳ εἰσῆγε, καὶ τῆς λάρνακος αὐτὸν καταβιβάζων ἀποκουφίζων μετ' ὀλίγον τῆς συμφορᾶς μέχρι τῆς ἐκείνων ἐλεύσεως. Ὁ δὲ γε Καῖσαρ Φώτιον Πατριάρχην χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ, πρωτασηκρῆτιν ὄντα, καὶ λόγῳ κοσμούμενον. *Patriarcha Ignatius fama euulgata Cæsarem Bardam nurum suam incestare, sæpius eum adhortatus est, vt a simili piaculo abstineret, neque esset mul-*

tis

tis offensio, qui virtutis, ac pudicitiæ deberet esse exemplum. Cæsar verbis veluti aculeis punctus, odia in Patriarcham nutriebat. Cum vero tandem ad communionem properantem Patriarcha repulisset, vix ille compos animi, & iracundia ardens monitorem ad frugem, veluti iniquum, & corruptorem ab Ecclesia eijcit, tormentisque insanabilibus afflixit, cogens Patriarchatui renunciare. Namque eum dedidit Theodoro cognomento Moro, nec non Ioanni Gorgonitæ, & Nicolao Scutelopi, qui in templo Apostolorum, & Constantini Copronymi vrna cruribus fractis inclusum, hyemali tempestate nudum derelinquunt. Hinc Athleta ex occultis carnes putredine, & sanguine commixtas eijciebat. Ita dira perferens fortunatissimus hic vir, non est ad Dominum malum locutus: ideoque mittit illi Dominus Constantinum Armenium, qui esset vnicum illi in malis solatium. Hic etenim vasculo vitreo vini pleno, nec non & pane, quandoque etiam fructibus, maleficorum conatus fallens, ad Beatum accedens, eumque vrna educens paululum aduersos casus consolabatur, leuabatque fortunas, donec denuo custodes accederent. Cæsar interim Photium in Patriarchatum promouit, qui tum a Secretis erat, virum literis omnibus excultum. Eadem & similia narrat Autor vitæ Michaëlis Theophili Imperatoris filij, cuius verba, si lubet, videre poteris in Dissertatione de Octaua Synodo Photiana pag.76. Et hæc contra Ignatium a Photio procurata, & ad summum perducta Synodus erit Oecumenica? Qui conuenit? Lupus in Pastorem iniurius, in gregem intrusus, aliena indigne occupans, a viro multorum criminum, & deposito consecratus, potestate, ac vi secularium, & tyrannide dominantium promotus Synodum Oecumenicam constituet? Hoc plane Latini non dicent, quod nec Græci etiam ipsi Ecclesiæ Romanæ infensi audent dicere. Quis præter ipsum Photium, & Photij mancipia promotionem Photij approbauit, idque in Photiana hac, de qua agimus, Synodo? Quis Ignatium vnquam inter Græcos vti criminum reum condemnatum fuisse, nisi execrandissi-

dissi-

dissimus quispiam pronunciauit? Hæc Synodus iustum condemnauit, & eum ipsum, quem vniuersa Græcorum Ecclesia inter Sanctos relatum colit, & veneratur: & multorum criminum reum in eius locum substituit. Non erit ergo apud Græcos, quidquid sit apud Hæreticos, Oecumenica, cum Græci suas Oecumenicas Synodos colant, & obseruent, neque ab illis in aliquo deflectere profiteantur. Falsum ergo est, quod de prima dicitur, quam συνέδριον λῃστρικὸν vocauit Stylianus Episcopus Neocæsareæ, illius temporis scriptor, Epistola ad Stephanum Papam.

Secundam contra Photium Oecumenicam esse plane constat, quamuis inter hanc Secundam, & Primam binæ aliæ Photianæ, altera contra Nicolaum Papam, altera contra Ignatium coactæ sint. Et mirum est has quoque inter Oecumenicas ab Creyghtono non accenseri, cum contra Pontificem Romanum, & Ignatium virum Sanctissimum conscriptæ sint, & in sacculis plumbo signatis repertæ in arundineto, scite venusteque exaratæ, quæ tamen nunquam fuere celebratæ, sed plane confictæ, in quarum initijs manu Asbestæ Gregorij coloribus artificiose erat expressus Ignatius. In prima Actione raptatus, & verberatus visebatur, titulo supra caput inscripto, *Diabolus*. In secunda sputis fœdatus, magnaque vi tractus cum titulo, *Principium peccati*. In tertia de throno deturbatus cum titulo, *Filius perditionis*. In quarta vinculis colligatus, & exterminatus, cum titulo, *Auaritia Simonis Magi*. In quinta collari furca inclusus, & titulo, *Qui se extollit supra omne id, quod dicitur, aut colitur Deus*. In sexta iam condemnatus, & titulo, *Abominatio desolationis*. In septima raptatus, & capite plexus, cum titulo, *Antichristus*. Altera in Nicolaum Pontificem Romanum calumnias manifestas & maledicta, & illius damnationem, atque exauctorationem complectebatur, quas Theodoro, & Za-

& Zachariæ tradiderat cum splendidissimis muneribus ad Ludouicum Franciæ Regem deferendas, vt is Nicolaum velut exauctoratum de Throno deturbaret. Omnia hęc fuse narrantur a Niceta Dauide Paphlagone; & in Synodico. Φώτιος γοῦν τὴν καθ' ἑαυτοῦ γνοὺς Νικολάου τοῦ Πάπα διάπυρον, Μιχαὴλ συναρπάσας βασιλέα τὴν ἀλλοπρόσαλλον κρυφηδὸν συγγραψάμενος ψευδοσύνοδον, καὶ δῆθεν τοποτηρητὰς τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν συστησάμενος, φωνὰς καὶ ὑπογραφὰς πάντων Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων, Διακόνων, καὶ Ἡγουμένων τῶν ὑπ' αὐτὸν καταγράψας, καὶ Πατρικίων μὴ καθόλου εἰδότων, πότε, καὶ πῶς, καὶ διατί συνεκινήθη, δι' ὧν ἁπάντων καθαίρεσιν καὶ ἀναθεματισμὸν τοῦ Πάπα Ῥώμης Νικολάου τοῦ θεοσόφου ἀπέστειλε διὰ χειρὸς Ζαχαρίου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος, καὶ Θεοδώρου Καρίας μετατεθέντος εἰς Λαοδίκειαν. *Photius igitur agnoscens Nicolai aduersus semetipsum concitatam, atque exardescentem iracundiam, ad se malitiose Michaële Imperatore tracto; & clanculum versuta illa Pseudosynodo concinnata, & ac si reliquorum Patriarcharum Oratores adessent, vocibus, ac inscriptionibus effictis, nec non omnium Episcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & Abbatum, qui in ditione illius erant, Patriciorum item, qui prorsus ignorabant, quando, & quomodo, & quare motus ille exortus fuisset, depositionem & anathematismum Nicolao diuinitus instructo Papæ Romano per Zachariam Chalcedonis Metropolitam, & Theodorum Cariæ in Laodiceam promotum misit.*

Has duas Synodos excepit Synodus contra Photium, quæ Oecumenica reipsa est, & inter Oecumenicas collocanda, licet dirumpantur Schismatici, cum Auctoritate Romani Pontificis, & reliquorum Patriarcharum, cum ipsius Summi Pontificis Oratores, & Senatus cum ipso Imperatore, & Antistites duo supra centum. & Sacerdotes reliqui interfuerint, & sententiam, & excommunicationem in Photium a Nicolao, & Adriano latam comprobauerint, & constabiliuerint. Quod etiam ipsi Photiani agnoscunt, sed vt malo remedium afferant, in ea,

quæ

quæ ſubſecuta eſt, Synodo, & quam ipſi etiamnum Photianam vocant, ſi tamen vera extitit ita, vt exarata in manuſcriptis legitur, decreto ſuo ſanxerunt, eam in nulla conſideratione habendam eſſe. Et vt condemnatio plauſibilior vtrique parti accederet, etiam Synodum contra Ignatium ab eodem Photio coactam, nouo aſtu, & contrario Vniuerſalis Eccleſiæ more diris deuouerunt, Ἅπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγίων Πατριαρχῶν Γερμανοῦ, Ταρασίου, Νικηφόρου, καὶ Μεθοδίου γραφέντα, ἢ λαληθέντα ἀνάθεμα. *Vniuerſa quæ contra Patriarchas, Germanum, Taraſium, Nicephorum, & Methodium ſcripta, vel dicta ſunt, Anathema.* Quæ etiam ſuppoſita eſſe a Photianis hinc patet, quod Conſtantinus Imperator illis temporibus vitam agens, in Henotico nulla facta mentione de dictis, factiſque contra Ignatium, reliqua recitat.

Et Acta ſimilia Synodi contra Photium Octauæ nempe, Græcis etiam Schiſmaticis clarore miro patuiſſe, fidem facit Gregorius Hieromonachus Reſponſione in Profeſſionem Fidei Marci Epheſij. Περὶ δὲ τῆς τῆς ὀγδόης Συνόδου μάλα καλῶς οἶδεν αὐτὸς ὁ αἰδέσιμος τὰ ταύτης πρακτικὰ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου, τῆς καὶ Πέτρας ὀνομαζομένης, ἰσότυπα ἤγουν μετὰ τῆς ἕκτης καὶ ἑβδόμης, τὰ συνιστῶντα Ἰγνάτιον, καὶ ἐγχειρίζοντα αὐτῷ τὴν Καθέδραν Κωνσταντινουπόλεως, Φώτιον δὲ ὡς ἐπιβάτην ἐκβαλόντα, καὶ ἀναθεματίζοντα· τὸν δὲ Ἰγνάτιον ἐν τοῖς ἁγίοις συνέταξεν ἡ Ἐκκλησία, καθὰ προγέγραπται, εἰ καὶ ἐν τῷ Συνοδικῷ τέτακται. Τῷ Ἰγνατίῳ καὶ Φωτίῳ καὶ τὰ κατ' αὐτῶν γραφέντα τε, καὶ πραχθέντα τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλονται. Ἵνα μὴ γνώριμα τοῖς πᾶσι γένηται τὰ τοῦ Φωτίου. Εἰ καὶ οἱ χρονογράφοι, ὅτι Κεδρηνὸς, καὶ Μανασσῆς, καὶ Γλυκᾶς, καὶ Σκυλίτζης, καὶ ὁ διερχόμενος ἐν βιβλίῳ τῆς μονῆς τοῦ Περιβλέπτου βίος τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου διασαφοῦσιν ὅσα τε πέπονθεν ὁ θεῖος Ἰγνάτιος παρὰ Φωτίου, καὶ ὅπως ὁ Ἰγνάτιος ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον, καὶ σὺν τῇ Συνόδῳ, τὸν δὲ Φώτιον ἐξόριστον ἔσχεν ἡ τοῦ Κοσμιδίου μονή. *De Actis vero Octauæ Synodi*

bene

bene nouit hic Reuerendus, Acta illius in Codice Monasterij Reuerendi Præcursoris, quod etiam Petra nuncupatur, haberi coniunctim cum Actis Sextæ, & Septimæ Synodi, quæ confirmant Ignatium, illique cathedram Constantinopolitanam in manus tradunt, sed Photium veluti insultorem eijciunt, & Anathemate feriunt. Sanctum porro Ignatium inter Sanctos Ecclesia collocauit, vt supra scripsimus, licet in Synodico appositum sit: Ignatio, & Photio; & scripta contra eos, & actitata anathemati subijciantur: ne Photij omnia omnibus innotescant. Licet etiam chronographi Cedrenus, Manasses, Glycas, & Scylitza, & quæ in volumine Monasterij Periblepti vita Sancti Ignatij legitur, palam faciant, quæ S. Ignatius passus est a Photio, & quomodo S. Ignatius decreto Synodi in propriam Sedem restitutus est: & Cosmidij Monasterium Photium exulem custodiebat.

Pag. 35. *In Tertia restitutus sublato e viuis Ignatio Sedem occupauit.* Verum est, Sedem occupasse, alienam scilicet non suam, malignantium, & excommunicatorum Præsulum astu, Photianis fraudibus, & pro potestate agente Imperatore præter æquum, & iustum occupauit. Idque ita esse hac Dissertatione planum fit. Sed hanc esse Oecumenicam nemo nisi dementissimus dixerit, Quis enim Oecumenicam dixerit, in qua nulla potestas, nullum ius Ecclesiasticum, sed omnia ad nutum, & placitum iniquissimorum hominum peracta sunt?

Et licet hanc Tertiam Paulus, & Eugenius Ioannis Noni Legationibus functi cum præsidendi ritu inter Episcopos tercentum & octoginta permunirent, & non solum Photium muneri suo redonatum, sed cuncta a Photio, & Synodo proposita suffragijs corroborarent, Latini tamen Latrocinalis nomine infamant: Et multis obiurgationibus inuehuntur in Photium, in totam gentem Græcorum, in Legatos proprios bis præuaricantes, in ipsos Pontifices ludificatos Nicolaum, & Ioannem. Deplorandam hominis inscitiam! *Paulus, & Eugenius Ioannis Noni legationibus functi.* Ioannes Nonus creatus est Pontifex anno 901. post

reſtitutionem Photij annos 24. cum e viuis ſublato Photio vſque ad reſtitutum Nicolaum Myſticum Ioannes Nonus Theodoro ſubrogatur, in Throno Conſtantinopolitano ſediſſent, Stephanus frater Leonis Imperatoris, Antonius Cauleas, Nicolaus ex Myſtico, Euthymius Monachus ex Syncello, & iterum reſtitutus Nicolaus Myſticus. Non ergo fieri potuit, vt Paulus, & Eugenius, qui reſtitutioni Photij præſederunt, a Ioanne Nono mitterentur. Quod ſi reſtitutioni Photij calculum dederunt, neceſſario a Ioanne Octauo, non a Nono legati ſunt: Et ne dicas hunc errorem, vel calami nimium feſtinantis, vel Typographi cura expertis irrepſiſſe, ipſe firmat Interpres, qui infra cum de eodem Ioanne ſermo recideret, Photij reſtitutionem ſub Ioanne Nono contigiſſe ingeminat; *Primam ſub Nicolao, quæ Ignatium depoſuit, & Tertiam ſub Ioanne Nono, quæ Photium reſtituit.* Sequitur; *legationibus functi cum præſidendi ritu inter Epiſcopos.* Et tamen præſidendi ritus in ea Synodo, quidquid Creyghtonus ſomniet, inuerſus eſt, & præſidentiam Legatis Pontificijs in Synodo debitam Photius vſurpauit, & Thronum primum inſedit. Hocque non niſi cæcus, & Græcæ linguæ plane ignarus negauerit; cum ſæpius atque iterate in ea inculcetur; προκαθεσθέντος Φωτίου. *Et non ſolum Photium muneri ſuo redonatum.* Ex cerebro loquitur, & quæ vellet ita fuiſſe, de facili ita facta eſſe pronunciat. Photius in ea Synodo ante conſenſum Locumtenentium Papæ a Schiſmaticis, excommunicatis, & Imperatoria poteſtate in locum, vnde ceciderat, reponitur: imo numquam eum de gradu ſuo cecidiſſe declaratur, a Patriarchis, Epiſcopis, ſemper etiam poſt ſui depoſitionem Patriarcha legitimus cognitus, vt ex Actis Synodi palam fit. Qui ergo potuit muneri ſuo, quod nunquam amiſerat, a Pontificijs Legatis redonari? Quare impudentiſſime Ioſephus Bryennius Oratione octaua de ſanctiſſima Triade hæc omnia peracta

cta

cta ex voluntate Papæ, & Imperiali studio absoluta fuisse, Τὸ παῖ τῇ τοῦ Πάπα βουλήσει, καὶ βασιλέως σπουδῇ κατεσκευάσθαι dixit: & tamen reliqui Schiſmatici, & inter eos Nili, Cabaſila, & Damyla nulla facta mentione de voluntate Papæ, totum illud negotium Imperatori Baſilio vindicant. Sic quem Romani Pontifices, & Synodus ipſa Oecumenica Octaua multis reum criminibus condemnarunt, in hac Synodo, nunquam ab alijs condemnatus aſſeritur, ſed continuo inſons, & extra culpam omnem agnoſcitur, & Patriarcha legitimus deprædicatur. Noua hæc forte, & inſperato cadunt Creyghtono. Legat ipſe Acta, & ſi intelligens fuerit, acquieſcet: neque enim tenebræ ſunt. *Cuncta a Photio, & Synodo propoſita corroborarent*. Hoc quoque falſum eſt: adeantur Acta Synodi. Multa contra perſtrepentes fautores propoſuere Pontificij, ſed animati illi errones ad alia inclinati, & gratiam Photij ambientes extra inſtitutum, & ſuſceptam ſententiam digladiantur, & Legatorum quæſita vti futilium hominum dicta ſupina aure audiunt, & deſpiciunt. *Latini tamen Latrocinalis nomine infamant*. Hic quoque ſupinus error in hiſtoria eſt. Quippe quæ Synodus Photiana *Latrocinalis* appellata eſt, non fuit hæc, quam Schiſmatici Octauam indigitant, ſed ea, quæ Prima, & Secunda vocata eſt, quod in templo Sanctorum Apoſtolorum, vt tradunt Zonaras, & Balſamon in expoſitione Canonum eiuſdem, dum celebraretur, & Orthodoxi in mutuis diſputationibus præualuiſſent, ne ſcripto conſtituta exararentur, aduerſæ factionis homines impediuerunt, poſtmodum vero nouo conuentu eadem diſputata ſunt, & tum demum decreta monimentis tradita. Atque hinc factum, vt hæc licet vna fuerit, tamen ob Patres bis conuocatos Prima, & Secunda appellaretur, & hanc Latini, ducem ſequentes Nicolaum, vocant *Latrocinalem*. Et argumento maniſeſtiſſimo euincitur. Hæc, de qua agimus, in Templo

Sanctæ Dei Sapientiæ celebrata est; Septimam Oecumenicam Synodum confirmauit, & Photium restituit sub Ioanne Octauo; illa in Templo Apostolorum nullo iure exauctorauit Ignatium sub Nicolao, ideoque *Latrocinalis* a Nicolao vocata est, & a Styliano *σύνοδειον λῃστρικόν*. Qui enim potuit Nicolaus *Latrocinalem* Synodum vocare demortuus non dum habitam, quam nec celebrandam nisi diuinus sciisset? Hanc ergo, & merito Latini, cuius pessima fama in vulgus est, infamant, detestantur, & a Legatis suis vti mandatorum violatoribus, sceleris pœnas expetiuerunt, & congregatos in ea vti sacrilegos, & ab humanitate, pietate, atque religione remotos, *non totam gentem Græcorum* abominati sunt, & modo abominantur. Et has Synodos negotijs, Legatis, locis, & alijs omnibus distractissimas Creyghtonus non discernens, ex duabus vnam constituit. Et si sapit, hoc non in aulæ Pontificiæ, quam ille astu fanatico nihil probans, *perditissimam* nuncupat, & Romanæ consuetudinis infamiam vertitur, sed potius in dedecus Photij. Reos siquidem maximorum plurimorumque criminum maledictis oneramus, & conuicijs insectamur; probos, catosque laudibus extollimus. Et quis in illa Synodo Photio iniquior? Vita, & moribus sanctissimum, Pastorem Ecclesiastici gregis integerrimum, nulla antea iniuria lacessitus, vi atque potestate sæculari persequitur, de solio proprio deijcit, affligit, opprimit, infamat, tandemque ignominiose acceptum, flagellis cæsum ad mortem, fame & siti contritum in exilium pellit. Nicolaus pulsum remittit, afflicto succurrit, & Sedem ab inuasore repetit, & restituit eiecto iura amissa. Et erit hoc potius in infamiam aulæ Pontificiæ, & Romanæ consuetudinis, & non in Photij, & similia afferenti, dedecus?

Pag 35. *At Græci hanc lambunt, & tanquam oraculum pro germana Octaua venerantur, quia omnium trium postrema durat,*

durat, nulla superueniente censura Synodali superstes. Hoc quoque falsum est de omnibus Græcis. Sed Schismatici lambunt. Quid tum? ipse cum illo dixerim, *Ranarum palustrium maior est mihi cura, quam vocum istarum*. Imo etiam a Schismaticis ipsis haud in magno ponitur discrimine, cum nec illius mentionem inter alias Synodos faciant, nec eius Canones inter alios Sinodorum Canones ponant, nec expositione illustrent, sed veluti victos abiectosque despiciant cum quos *Latrocinalis* sunt, exosculentur. *Durat nulla superueniente censura Synodali superstes*. Tot Romanorum Pontificum continuatio in excommunicando Photio, etiam post hanc Synodum Tertiam Synodali iudicio, censura non est? Eam non agnoscere, neque vt localem, neque vt Oecumenicam, & illius Canones nullo vnquam tempore ad reformandos mores vsurpasse, nonne eam eneruat, & destruit? Ratum quippe est, per desuetudinem tacito omnium consensu leges abrogari. Sic illi desuefacti nunquam ad similitudinem consuetudinis reuocati fuere. Adde, cum excommunicaretur Photius etiam mortuus a Pontificibus Romanis, Græcorum Ecclesiam in Photij defensione nihil apposuisse, & vnionem cum Romanis Græcos conseruantes, pronos in sententiam Romanorum abijsse.

Hinc mature notat Gregorius Protosyncellus Hieromonachus, Responsione in Professionem Fidei Marci Ephesij, Canones huius Photianæ Synodi, cũ negotia aliud requirerent in Ecclesia Orientali non fuisse obseruatos, exẽplis adductis demonstrat, licet inter alios Canones haberentur; Οὐ θαυμαστὸν οὐδὲ εἰ καὶ οἱ ἑξῆς τοῦ Φωτίου Κανόνες ἐν τοῖς βιβλίοις εὑρίσκονται, μᾶλλον δὲ, καὶ τὸν ἕνα παρέλυσαν ἐπὶ τοῦ Μαυροβλαχίας Ἀνθίμου ἐκείνου· ἐπεὶ γὰρ εἰς ἑαυτὸν τὸ Ἀγγελικὸν σχῆμα ἀναπληρώσας πάλιν ὑπὸ Συνόδου προσταχθεὶς τὰ Ἀρχιερατικὰ ἐνήργει, καὶ Γοτθίας δὲ ὁ Ὀλόβωλος τὰ ὅμοια ποιήσας ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ, ὡς Ἀρχιερεὺς ἐκρίθη, καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς ἐκηδεύθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φι-

λαν-

λανθρώπου Χριστοῦ, παρόντος καὶ τοῦ ἀοιδίμου, καὶ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κυροῦ Ματθαίου, καὶ τῆς Σερρῶν, καὶ τοῦ Βεῤῥοίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων. καὶ μέχρι παντὸς ὁ Κανὼν οὗτος οὐκ ἐστέργετο· εἰ μὴ ὅτι εὑρέθη κεκωλυμένος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, καθὼς περιέχεται ἐν ταῖς ἐρωταποκρίσεσιν αὐτοῦ. *Non ergo mirandum est, licet hi tres Photij Canones habeantur in Codicibus, in obseruatione non esse. Quin imo & ex his vnum resoluerunt, cum Mauroblachiæ, Anthimi illius, negotium tractaretur. Hic siquidem cum Angelicum habitum induisset, rursus adhortationibus Synodi Archieratica munera exercebat: & Gothiæ Olobolus ante suum ex hac vita exitum, cum similia effecisset, inter Præsules adiudicatus, tanquam Præsul in Monasterio Christi Philanthropi humatus est, glorioso, & sanctissimo Patriarcha Matthæo, nec non Serrarum, & Berrhœæ & alijs Metropolitis præsentibus. Et prorsus Canon iste nullo erat in vsu. Quin eiusdem, vt in Interrogationibus, & responsionibus sancti Theodori Studitæ adnotatur, vsus prohibetur.*

Pag. 36. *Et eodem iure Secundam expunxit, quo Secunda Primam.* Illegitima nempe legitimam; quæ nunquam omnibus suis partibus extitit, summo iure, vereque incœptam, continuatam, atque perfectam; spuria, & Schismaticorum, ac excommunicatorum colluuie dedecorata, illibatam, intactam, atque indepravata virtute constantem. Et hoc *iure* fieri dices? Erit ergo æquo, atque integritate, nefandum, atque iniustum apud homines humanitate perpolitos superius, & nefas iustum expunget, & sic ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαί. Iure ergo Secunda expunxit Primam, inique Tertia Secundam. *Et quamquam Latini Secundæ, quæ Primam expunxit, vt soli Octauæ immoriuntur, multa de Anastasij sui fide crepantes, tam in eadem transuehenda per mare in Latium, quam in transferenda e sermone Græco in Latinum, cuius Autographum membranaceum extare in Columnensi Bibliotheca, asserit Epitomator Baronij, nullius tamen vnquam momenti, aut ponderis, &c.* Id salua fide Latinos

tinos

tinos facere, veritate ipsa coactos, nemo nisi insipiens negauerit. Probant enim, atque defendunt, quod iustum est, fide clarissimorum virorum innixi. & sicut alia, quæ fidem fulciunt, ex Græca in alias linguas, & Latinam præcipue, non quæ apud se sunt, sed etiam aliunde expensis munificis conquisita conuertunt, ita & fide dignis Auctoribus fidem præstantes, vti generi humano proficua ad fidem historicam publicant: ideoque ob simile studium laudandi potius sunt, non in crimen vocandi. Et quid illud sit, quod fidei Anastasij opponant Hæretici, non equidem video, Scriptori, illius æui, non hac sola huiusce Synodi interpretatione, sed Historia, & alijs scriptis clarissimi, qui rebus interfuit, vel res ab illis, qui tum Concilio interfuerunt, acceptas monimentis tradidit. Quod si fidem illius conuellere tentant, proferant ipsi scriptorem alium sanioris Anastasio fidei, qui pugnantia scribat. Sed non poterunt. Parum vero refert, in qua Bibliotheca Codex Acta Synodi continens repertus sit, dummodo Codex antiquus sit, & bonæ notæ, nec sit ab improbissimis scriptoribus, vel additione, vel imminutione, vel immutatione deprauatus. Certe Columnensis illa Bibliotheca & Codicum antiquorum Græcorum item, & Latinorum refertissima, bono publico nata, ex Sirletana, in rem literariam magnos vsus attulit, quæ deinceps transijt in Altempsianam, ex qua postinde multi Codices extracti in Vaticanam publicis commodis inuecti sunt. *Multa de Anastasij sui fide crepantes*. Quasi vero nullo alio testimonio innixi Primam expungant, & Secunda in Photium exultent. Opponendum minimum erat aliquid, cuius causa in dubium vocaretur in hoc argumento fides Anastasij, quam confirmant Nicolai, Adriani, & aliorum summorum Pontificum; nec non multorum Græcorum, & quod magis est, Schismaticorum testimonia, qui Synodum contra Ignatium

iniquam, iniuftam, eam vero, quæ contra Photium acta eft, æquam, & incorruptam appellant; & qui Photij promotionem in thronum, accufant, Ignatij reftitutionem laudant: & leuis, ne dicam ftulta, eft argumentatio; dictum illius non arridet mihi, nec fapit palato, ergo fidem non facit.

Nullius tamen vnquam momenti, aut ponderis ea Synodus habebatur à Græcis, quod contra Photium, quem illi vnicum libertatis vindicem femper prædicabant. Ne tamen Latinis in numero Synodorum fuccumberent, pro vna Latinorum in meditullio fita binas vtrinque extollunt, Primam fub Nicolao, quæ Ignatium depofuit, & Tertiam fub Ioanne Nono, quæ Photium reftituit. Synodum hanc, pro Ignatio nempe factam, nullius vnquam momenti, aut ponderis habitam fuiffe, remotum longe a vero eft: cum eam Græci agnouerint, laudauerint, & vti legitimam exofculati fint. Nicetas Paphlago, qui ijfdem temporibus, fcribebat, in vita S. Ignatij prolixe omnia narrat. Synodicon, Ἀλλ' ἐν ὅσῳ ταῦτα ἐγίνετο, Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως θείᾳ δίκῃ τὸν βίον τελέσαντος, Βασίλειος ὁ φιλόχριστος αὐτοκράτωρ μέσας Ῥωμαίων ἀναγορευθεὶς, καὶ ζήλῳ θείῳ πυρούμενος, ἵνα τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας πάντα ἐξάρῃ τὰ σκάνδαλα, θείαν καὶ ἱερὰν οἰκουμενικὴν ὀγδόην Σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθῆναι ἐθέσπισε· Συνόδου, ἧς ἐξῆρχον προκαθεζόμενοι Ἀδριανοῦ τοῦ Πάπα Ῥώμης, Νικόλαος γὰρ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε, τοποτηρηταὶ Στέφανος, καὶ Δονάτος Ἐπίσκοποι, καὶ Μαρῖνος Διάκονος, Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Ἰγνάτιος, Μιχαὴλ Διάκονος Χαρτοφύλαξ, καὶ Σύγκελλος, Μιχαὴλ τοῦ Πάπα Ἀλεξανδρείας τὸν τόπον ἐπέχων, Θωμᾶς Ἐπίσκοπος Τύρου Νικολάου Ἀντιοχείας Συρίας, καὶ Ἠλίας Μοναχὸς Πρεσβύτερος, καὶ Σύγκελλος Θεοδοσίου Ἱεροσολύμων, Βασίλειός τε, καὶ Κωνσταντῖνος οἱ εὐσεβέστατοι αὐτοκράτορες. ἥτις ἁγία Σύνοδος τὰς ἁγίας, καὶ Οἰκουμενικὰς ἑπτὰ Συνόδους, καὶ τοὺς ἀνέκαθεν αὐτῶν διὰ μέσου Πατέρας μακαρίους ἀνακηρύξασα, Νικολάου, καὶ Ἀδριανοῦ Πάπα Ῥώμης τὰ Συνοδικὰ ἐπεκύρωσε, καὶ τὸν Φώτιον ἀναθεματίσασα, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ πάντα γενόμενα, δικαίοις ὅροις Ἐκκλησια-

στικῆς

στικῆς ἀπειβάλετο παραδόσεως, καὶ οὕτω θεοπρεπῶς τετελείωτο ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι γενομένη τῆς ἁγίας μεγάλης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἥνπερ Σοφίαν καλονομάζειν ἐξεπαιδεύθημεν. *Interim dum ista peraguntur, & Michaële Imperatore diuino iudicio vita defuncto, Basilius Christi amans, Magnus Græcorum Imperator declaratur, qui diuino zelo incensus, vt e Christi Ecclesia omnia scandala eijcerentur, diuinam, & sacram Oecumenicam Synodum in Vrbe Constantinopolitana cogi mandauit, in qua præerant Præsidentes Adriani Papæ Romani, Nicolaus enim ad Dominum migrauerat, Locumtenentes Stephanus, & Donatus Episcopi, & Marinus Diaconus: Constantinopolitanus Patriarcha Ignatius; Papæ Alexandrini locum tenebat Michaël Diaconus Chartophylax, & Syncellus; Antiocheni Syriæ Nicolai Thomas Tyri Episcopus; Hierosolymorum Theodosij Elias Monachus Presbyter, & Syncellus; Basilius, & Constantinus pijssimi Imperatores. Quæ sancta Synodus Sanctas, & Oecumenicas septem Synodos, & a longinquo tempore inter ipsas beatos Patres præconis instar prædicans Nicolai, & Adriani Papæ Romæ Synodica confirmauit, & Photium anathemati tradens, quæ in ipsum, & per ipsum, & ab ipso omnia facta, tentataque, iustis Ecclesiasticæ traditionis definitionibus reiecit: & sic, vt Dei cultoribus addecet, peracta, in dextris sanctæ magnæ Saluatoris Christi Ecclesiæ partibus, quam Sapientiam nuncupare didicimus, absoluta est.* Georgius Cedrenus in Basilio Macedone. Ἐπιστροφὴν δὲ ἐποιήσατο καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐκβαλὼν μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ Συνόδου συναθροισθείσης τὸν ἐπιπηδήσαντα τῇ ἀρχῇ Φώτιον, σχολάζειν κελεύσας, ἕως αὖ τὸν δικαίως ταχθέντα πρὸς αὐτὸν μεταστήσῃ Θεός· ἀντεισαγαγὼν δὲ τὸν κακῶς καὶ παρανόμως ἐκβληθέντα παρὰ τοῦ Βάρδα Ἰγνάτιον· καὶ οὕτω γαληνιᾶν τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ παρεσκεύασεν. *Res etiam Ecclesiasticas correxit, Pontificatu exturbans, auctoritate ad hoc congregati Concilij, Photium, qui in eum se ingesserat: ac tantisper vacare iussit, dum Deus eum ad se reduceret, qui legitime Patriarcha fuerat creatus: reduxitque in locum Photij Ignatium a Barda iniuste pulsum. Itaque.*

que Ecclesijs Dei tranquillitatem restituit. Nec ab his recentiores Græci dissident. Dorotheus Metropolita Monembasiensis in Synopsi Historiarum. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔβγαλε Φώτιον τὸν Πατριάρχην μετὰ Ἀρχιερατικῆς Συνόδου, ὡς παράνομον, ὁποῦ ἔλαβε τὸν θρόνον ἀδίκως, καὶ ἔβαλε πάλιν τὸν νόμιμον Πατριάρχην Ἰγνάτιον τὸν ἡγιασμένον, ὁποῦ ἔβγαλεν ὁ Βάρδας ἀδίκως καὶ παρανόμως. *Imperator vero eiecit Photium Patriarcham cum Archieratica Synodo vti legis transgressorem, qui iniuste Sedem occuparat, & rursus restituit legitimum Patriarcham sanctum Ignatium, quem Bardas iniuste, & contra fas omne eiecerat*. Eadem habet Matthæus Cigala Cyprius. Adde his, post hanc Synodum ordinationes Photij nullas reputatas fuisse a Græcis, & Romanæ Sedis iudicio sese, submisisse, & ab ea dispensationem petijsse. Leo Imperator Synodum a se Constantinopoli coactam ita alloquitur, Ἐν παρακλήσει δὲ μᾶλλον προσφωνῶ τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, ἵνα συνέλθητε τῷ ἀδελφῷ μου, καὶ γένηται μία ποίμνη· ἐὰν δὲ αὐτοὶ τῶν Ῥωμαίων τῶν δεσμευσάντων Φώτιον οὐ θέλετε συνελθεῖν τῷ ἀδελφῷ μου διὰ τὸ χειροτονηθῆναι Διάκονον ὑπὸ Φωτίου, δεῦτε γράψωμεν, καὶ ἀποστείλωμεν ὁμοῦ παράκλησιν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ οἰκονομήσει τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ τῶν ὑπὸ Φωτίου χειροτονηθέντων. Ἔγραψεν οὖν διὰ τοῦτο ὁ Βασιλεὺς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πάπαν· ὁμοίως καὶ οἱ περὶ τὸν Μάπαν τὸν Μητροπολίτην Νεοκαισαρείας ἐποίησαν. *Quin potius vestram pietatem oro, obsecroque, vt cum fratre meo sentiatis, vnumque ouile fiat. Quod si absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnauit, cum fratre meo, vt qui a Photio Diaconus sit consecratus, communicare recusatis, agite Romam scribamus, libellumque supplicem ad Papam mittamus, vt anathematis censura absoluat eos, qui a Photio sunt ordinati*. Scripsit igitur Imperator ad Papam, *vnaque Mapa Neocæsareæ Metropolita cum socijs*. Scribunt itaque ad Romanum Pontificem pro absolutione, & dispensatione, quam in Synodo plena, & Catholica post restitutionem Photij consequi non potuerunt.

Et Sty-

Et Stylianus Neocæsarienſis Epiſcopus ; Ὅθεν χρὴ καὶ τὴν σὴν ἐνάρετον τιμιότητα, τὸν μὲν Φώτιον, ὡς ἐξ ἀρχῆς σχισματικὸν, καὶ παρ᾽ ὁμοίων τὴν χειροτονίαν ἀκανονίστως εἰληφότα, καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα, ἃ εἰργάσατο ὅμοια, ἀποδιῶξαι. τούς γε μὴν ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἐξ ἀπάτης φενακισθέντας συμπαθείας οἰκονομικῶς ἀξιωθήσεσθαι πρεσβεύομεν, ὡς ἂν γένηται εἰρηναία κατάστασις τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ οἱ μὲν Ἀπολλῶ, οἱ δὲ Κηφᾶ, οἱ δὲ Παύλου ὦσι, καὶ οὕτω διαιρῆται τὸ ἓν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. *Quapropter par eſt ; vt & tua ſingularis virtus Photium quidem iam tum a principio ſchiſmaticum , & a Schiſmaticis contra ſacras leges inauguratum , aliaque multa facinora auſum proſcribat : ſed per fraudem ab illo circumuentos , rogamus , vt commiſeratione veniaque per diſpenſationem proſequare , vt Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pax reddatur , & non ſint quidem alij Apollo , alij Cephæ , alij demum Pauli . & ita corpus Eccleſiæ , quod vnum eſt , diſtrahatur .* Si reſtitutione Photij omnia acta, factaque illius admittuntur , plane nugantur hi, qui pro diſpenſatione ordinationum Photij ad Romanam Eccleſiam recurrunt. Firma ergo remanet Synodus contra Photium celebrata , ab ipſis etiam Græcis , & Imperatore Byzantino agnita. Et tu mihi dicis illam Synodum nullius vnquam momenti , aut ponderis a Græcis habitam ? Et ne multus ſim in recenſendis aliorum dictis , Græci omnes, qui Photij promotionem improbant , eodem etiam momento dictam Synodum approbant, quorum teſtimonia infra recitabimus . Quare falſum eſt , ideo Græcos hanc Synodum nullius momenti exiſtimaſſe , quod vindicem Photium ſuæ libertatis agnoſcerent . *Ne tamen Latinis in numero Synodorum ſuccumberent , pro vna Latinorum in meditullio ſita, binas vtrinque extollunt .* Annon eſt hoc verſari prorſum ſurſum deorſum , & corde , ac mente vacuum eſſe ? Debile hoc effugium eſt : plures habent Synodos , ergo iam ſunt cauſa ſuperiores ipſi , & Latini minus habent . Ariani etiam pro vna Nicæna Catholicorum viginti , & amplius

eam diuerſis temporibus repetitam inſinuant: nuſquam primum Secundæ Canonem factum tradunt ad Schiſmata tollenda, quæ quotidie pullulabant propter Photium ſæpius deiectum, & reſtitutum. Et omnia Latinos non inficiari Notis ad marginem, ſi oculi legentis prorſus non cæcutiunt, planum eſt. Hinc certo certius colligitur, Latinos non confundere Hiſtorias turpiter, ſed Creyghtonum, qui omnia ſecus, quam euenere, ſtultiſſime concinnat. Vt tandem ipſum pudeat, verba ab eodem laudatorum teſtium apponamus. Verba Balſamonis ſunt; Τινὲς τῶν ἐπιγραφῶν ἀναγινώσκοντες ἀπορῦσι, πῶς μία οὖσα αὕτη ἡ Σύνοδος πρώτη καὶ δευτέρα Σύνοδος. Λύσις· Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου Πατριάρχου Κυροῦ Φωτίου τοῦ τὸ Νομοκάνονον συνθεμένου, συνεκροτήθη κατὰ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἰγνατίου οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Λαληθεισῶν δὲ καὶ δογματικῶν ὑποθέσεων, καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν, γέγονε διάστασις καὶ μερισμὸς τῆς Συνόδου. ὡς τῶν ἑτεροδόξων μὴ ἀνεχομένων διὰ τὴν ἧτταν ὁμογνωμονῆσαι τοῖς ὀρθοδόξοις. Διά τοι τοῦτο, καὶ ἐδέησε τοῖς θείοις πατράσι γενέσθαι καὶ δευτέραν σύνελευσιν, καὶ γραφῆναι τὰ προλαληθέντα, καὶ κυρωθέντα. ὠνομάσθη οὖν ἐντεῦθεν ἡ τοιαύτη Σύνοδος πρώτη καὶ δευτέρα, καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι Κανόνες ἐξετέθησαν. *Quidam dubitant legentes hanc inſcriptionem, quomodo hæc Synodus, quæ vna eſt, Prima & Secunda dicitur? Solutio. Tempore ſanctiſſimi illius Patriarchæ Domini Photij, qui Nomocanonon compoſuit, coacta eſt aduerſus Beatiſſimum Ignatium Synodus. Cum autem dicta eſſent dogmaticæ cauſæ, alienæque Eccleſiaſticæ, fuit diuiſio, & ſeditio Synodi, vtpote cum qui aliter ſentiebant, nolebant quod victi eſſent orthodoxis aſſentiri. Propterea & ſanctis Patribus opus fuit, vt rurſus fieret ſecunda congreſſio, & ſcriberentur, quæ prius dicta erant, & confirmata. Ex eo ergo nominata eſt hæc Synodus Prima & Secunda, & ſubiecti Canones editi fuerunt.* Zonaræ vero ſunt; Ἡ Σύνοδος αὕτη ἐπιγέγραπται οὕτως. ἡ ἁγία, καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα Σύνοδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστᾶσα ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων, καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. ἀπορεῖν τοίνυν

ποιεῖ

ποιεῖ τοὺς τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκοντας, αὕτη πῶς μία οὖσα, πρώτη καὶ δευτέρα καλεῖται. Λέγεται τοίνυν Σύνοδον ἐν τῷ ῥηθέντι ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συγκροτηθῆναι, καὶ διαλεχθῆναι τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς ἑτεροδόξοις, καὶ δόξαι τοὺς ὀρθοδόξους ἐπικρατεστέρους, μέλλειν τε γραφῇ παραδοθῆναι τὰ λαληθέντα. τοὺς δὲ αἱρετικοὺς μὴ ἀνασχέσθαι γραφῆναι τὰ δόξαντα, ἵνα μὴ φανῶσιν ἡττηθέντες, καὶ ἐκκηρυχθῶσι τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως, καὶ στασιάσαι διὰ τοῦτο, καὶ εἰς τοσοῦτον τὴν στάσιν αὐτοῖς προβῆναι, ὡς καὶ μέχρι ξιφουλκίας, καὶ φόνων χωρῆσαι, καὶ οὕτω διαλυθῆναι τὴν πρώτην ἐκείνην σύνοδον, μὴ χωρήσασαν δῆλον τι ἀποτέλεσμα. Εἶτ' αὖθις παραρρυέντος καιροῦ δευτέρας ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ γενέσθαι συνέλευσιν, καὶ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν γενέσθαι διάλογον, καὶ τότε συγγραφῆναι τὰ λαληθέντα περὶ δογμάτων, καὶ διὰ τοῦτο φασὶν αὐτὴν μίαν οὖσαν κυρίως πρώτην καὶ δευτέραν ὀνομασθῆναι. *Synodi huius inscriptio ita se habet; Sancta, & magna Prima & Secunda Synodus Constantinopolitana in Templo sanctorum, & gloriosissimorum Apostolorum congregata. Apud eos ergo, qui hanc inscriptionem legunt, dubitatio exoritur, qua ratione vna cum sit, Prima & Secunda hæc Synodus nuncupatur? Igitur in Templo sanctorum Apostolorum, quod diximus, Synodum celebratam, ibique inter Orthodoxos, & aduersæ factionis homines habitam disputationem fuisse, ac in ea superiores Orthodoxos extitisse memorant. Cum vero de ijs, quæ vltro citroque disputata fuerant, scripto exarandis constitutum esset, Hæreticos, quippequi se victos, atque conuentu fidelium eliminandos existimari nollent, quæ decreta fuerant scriptis consignari, seditione etiam eam ob causam excitata, minime passos. Quam quidem seditionem, eo vsque processisse, vt eductis quoque gladijs complures interfecti ciderint; atque hoc pacto congressum illum nullo videlicet rei exitu diremptum. Hinc rursum temporis interuallo alterum in eodem Templo conuentum habitum, iterumque de ijsdem rebus disputatum, dogmaticaque decreta literarum monumentis commendata tum demum fuisse. Atque ex hoc factum aiunt, vt hæc licet vna Synodus, tamen ob Patres bis conuocatos, Prima & Secunda merito nominata fuerit.* Falso ergo apponitur

Balsa-

Balſamoni, & Zonaræ, eliſam duarum e medio, quam Latini pro Octaua Oecumenica amplectuntur. Prima & Secunda vna, eademque Synodus eſt, duobus tamen conuentibus abſoluta, in qua & Ignatius depoſitus eſt, & Photius intruſus: & in qua, quidquid afferant Balſamo, & Zonaras, de dogmate nihil actum eſt, ſed tantum de expulſione Ignatij, & intruſione Photij; & cum in prima Seſſione factio Ignatij præualeret, turbis exortis in alium diem conuentu dilato, & præualente Photiana factione, Ignatius pellitur, Photius immittitur in Thronum. Et Seſſiones, ſiue conuentus alij atque alij diuerſas Synodos non efficiunt. Ex quibus porro elicitur, Græcos gemellam Synodum in vnam coniungere? Primæ & Secundæ diuerſos Canones agnoſcere? diuerſis temporibus repetitam inſinuare? Primam contra Ignatium coactam Oecumenicam vocare? Primum Secundæ Canonem factum tradere ad ſchiſmata tollenda, cum in Secunda deiecto Photio Ignatius reſtituitur? & Creyghtonus dicit eliſam fuiſſe e medio duarum eam, quam Latini pro Octaua generali amplectuntur, & non Primam, & Tertiam, ſed Octauam generalem dicunt? Quomodo gemellam Synodum in vnam coniungunt, cum ex his tribus Primam, & Tertiam pro Photio elidunt, Secundam pro Ignatio amplectuntur? Hoc nec Zonaras, nec Balſamo dicunt, & Latini ad marginem a Latrocinali pro Photio, & Tertiam pro illius reſtitutione, a ſua, quæ pro Ignatio fuit, diſtinguunt.

Pag 36. *Hiſtorias turpiter confundunt, dum aduerſarios aiunt calumniari Ioannem Octauum, vt fœminæ, quam viro ſimiliorem, quod tanta lenitate in redarguendis Photij impoſturis vſus eſſet.* Ioannis lenitatem in expetendis ſcelerum pœnis a Photio non modo Latini, ſed Græci etiam ipſi criminati ſunt, non damnantes Concilium vocatum Oecumenicum octauum a Latinis, quaſi Apoſtolicos Canones

violaſ-

violaſſet, ſed ex rebus, quæ poſt Concilium euenerunt, maiorem ſeueritatem deſiderantes: quippe videbatur clementius egiſſe, quam per Canones ipſos agere licuiſſet, ſi ſummo iure agere cum Photio, Photianiſque voluiſſet: Nicetas de vita ſancti Ignatij; Αὐτόν τε τὸν Φώτιον διὰ ταῦτα καθαιρεῖν ἔδει, καὶ ὅτι προκαθῃρημένου χειροτονεῖσθαι κατηξίου, καὶ τοὺς κεκοινωνηκότας δὲ αὐτῷ κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ἀπόφασιν πάντας, καὶ μὴ φιλανθρωποτέρους Θεοῦ, καὶ Θεοῦ γινομένους κρίσεως τὴν ἀπόφασιν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀκυροῦν· τοῦτο γὰρ ἄνω κάτω πεποίηκε. τοῦτο τὸ κρίμα οὐκ ἔστιν ὅσων εἰπεῖν κακῶν αἴτιον, καὶ σκανδάλων ἐχρημάτισεν. Οἶμαι γὰρ ὡς εἰ Ἀποστολικῶς τότε καὶ κανονικῶς κατὰ πάντων ἀπεφήναντο, οὐ τὸν αἴτιον μόνον τῆς διχοστασίας τε, καὶ τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνήσαντας αὐτῷ πάντας ἐκκηρύξαντες, οὐδεμίαν ἂν ἔτι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶχε παρείσδυσιν ἡ ἀδικία. ὥσπερ δὲ πρῶτον κατὰ τὴν ἐπὶ Ταρασίου τὴν θείαν Σύνοδον κατὰ τῶν Εἰκονομάχων γενομένην, ἐπειδὴ συμπαθέστερον μᾶλλον ἢ δικαιότερον ἐχρήσαντο τοῖς Αἱρετικοῖς, καιροῦ πάλιν ἐκεῖνοι δραξάμενοι τὴν οἰκείαν δυσσέβειαν χαλεπώτερον ἐνεανεύσαντο· οὕτω καὶ νῦν τῆς Συνόδου ταύτης περιφερομένης, ἀλλ' οὐκ ἀπροσπαθῶς, καὶ κανονικῶς τὴν κρίσιν ἀποφηναμένης, ἔσχεν αὖθις ἡ πονηρία κατὰ τῆς Ἐκκλησίας χώραν. *Hanc Photius ob cauſam, & preterea quod ab exauctorato ſe conſecrari voluerit, de gradu deturbandus erat, omneſque, qui cum illo communicabant, ſecundum Apoſtolicam ſanctionem; nec oportuit eos Deo, Deique iudicio clementiores eſſe, & ſacroſancti Spiritus decretum antiquare. Hac quippe eorum indulgentia, omnia ſuſque deque egit. Hoc iudicium dici non poteſt quantum offenderit, quantorumque cauſam prabuerit malorum. Perſuaſum enim habeo, ſi tunc ex Apoſtolorum, & Canonum auctoritate ſententiam rite, & in auctorem ſchiſmatis, & offenſionum, & in totam eius factionem cum illo communicantem omnibus exauctoratis tuliſſent, futurum fuiſſe, vt omnis ab Eccleſia impietas in poſterum excluderetur. Sed quemadmodum ante diuino Taraſio Patriarcha in Synodo contra Iconomachos celebrata, cum indulgentius quam ex præ-*

ſcri-

scripto iustitiæ Hæreticos tractaßent, illi arrepta occasione impietatem suam multo magis confirmarunt; ita nunc Synodo remissius agente, nec sine affectu, neque ex Apostolico Canone damnationis sententiam ferente, malitia rursus contra Ecclesiam inuenit locum. Non videtur ergo mirum, si ob similem in Photium lenitatem Ioannem Octauum fœminam compellarunt.

Pag. 36. *Nec enim illa semiuir Papissa successit Adriano ad Photij tempora, sed inter Leonem Quartum, & Benedictum Tertium stat recensenda viginti annis ad minimum ante Photij restitutionem sub Basilio, & hanc Tertiam Octauam.* Qui Papissam hanc de medio tollunt Catholici, non asserunt, hunc Ioannem Octauum fœminam illam fuisse fictitiam, sed causam inuestigantes commenti similis, nonnulli ex ipsis suspicati sunt, lenitatem Ioannis causam fabulæ dedisse, & tum potissimum, cum Papissæ Pontificatus incertis temporibus euagatur, nec certus apud omnes est. Et quænam est hæc computatio temporum? Ponitur femella ista inter Leonem, & Benedictum; ergo vigintiannis ad minimum ante Photij restitutionem sub Basilio? Photius sub Basilio restituitur anno 867. Papissa ista sedit post Leonem Quartum. Leo moritur Anno 855. quo anno eligitur Benedictus tertius. Si ab annis 867. Photianæ restitutionis subtrahas annos 855. obitus Leonis, & Benedicti electionis, remanent tantum anni duodecim, ad quos si adaucti illi tui anni contrahantur, multo pauciores assurgent. Et Papissæ tempora incerta fuisse certum est; dum alij hoc anno, octingentesimo quinquagesimo tertio, alij sequenti, alij octingentesimo quinquagesimo septimo, alij octauo, quidam nongentesimo quarto, & nonnulli etiam post Martinum primum anno sexcentesimo quinquagesimo tertio, vel post Ioannem Quintum anno sexcentesimo octogesimo sexto. Quare ad refellendam causam fictitij commenti, lenitatem nempe Ioannis,

temere annorum iſta ſuppoſitio adducitur.

At quis Leonem Allatium in Commixtis, & Binnium in eius Synodi Commentarijs conciliabit, qui probaturi Photium, hic a duodecim Pontificibus, ille a nouem excommunicatum fuiſſe, vterque fimbrias hiſtoriæ nimis dilatat, & hic infra Photij abdicationem vltimam procurrit, alter catalogum incohoat ante primam eiuſdem inaugurationem? Et tamen vterque Styliani Epiſtola abutitur. Ergo conſtabilitur firmiter iſta Ioanna. Belle ſiquidem concluditur; in enumerandis Pontificibus Romanis excommunicantibus Photium, diſconuenit inter Allatium, & Binnium. Ergo Ioanna iſta vere Thronum Pontificium occupauit. Quaſi vero in probanda ſua ſententia vno eodemque modo qui eam tenent, procedere cogantur. Et falſa Binnium, vel Allatium dixiſſe probandum erat, non vnica interrogatione, ac ſi id fieri non poſſet, argumentum diſſoluendum. Dicta ſua Allatius teſtimonio Auctoris ſatis celebris non multum poſt tempora Photij, qui eundem Photium & videre, & alloqui potuit, nixus confirmauit, cuius verba leguntur in Appendice ad Concilium Octauum generale; Μέχρι τοῦ σήμερον τεσσαράκοντα πέντε ἔτη ἀναθεματίζεται Φώτιος προδήλως ἀπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος ἕως τοῦ Φορμόσου. Ἕνδεκα γὰρ ἔτη ἀνεθεματίζετο κοσμικὸς ὤν, ὡς κοινωνὸς τοῦ καθῃρημένου καὶ ἀναθεματισμένου Γρηγορίου τοῦ Συρακούσης, καὶ ἄλλα τριάκοντα τέσσαρα, ἀφ' οὗ ἐγένετο Ἀββᾶς. Ὁ γὰρ Πάπας Λέων, καὶ ὁ Βενέδικτος, καὶ ὁ Νικόλαος τὸν Γρηγόριον ἀνεθεμάτιζον κατὰ πολλὰς τὰς αἰτίας. Ἐπεὶ δὲ ὁ Φώτιος παρὰ τοῦ καθῃρημένου ἐχειροτονήθη, καὶ δι' ἄλλα μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δέξασθαι παρὰ τοιούτου τὴν ἱερωσύνην ἀναθεματίζεται ἀπὸ τῶν ἐννέα Προέδρων τῆς Ῥώμης Λέοντος, Βενεδίκτου, Νικολάου, Ἀδριανοῦ, Ἰωάννου, Μαρίνου, Ἀδριανοῦ ἑτέρου, Στεφάνου, καὶ Φορμόσου. *Photius quadraginta quinque annis ad hodiernum vſque diem palam anathemate feritur a Leone Papa vſque ad Formoſum. Nam annos vndecim anathematizatur ſecularis, & laicus, tanquam qui cum Gregorio Syracuſano exaucto-*

rato

rato, anathematizatoque communicaret ; & alios triginta quatuor postquam Sacris initiatus est. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus Gregorium propter varias causas anathemate damnabant. Vbi vero Photius a damnato consecratus est, cum propter alia eius facinora, tum quod Sacris a Gregorio esset initiatus, anathematizatur a nouem Romanis Pontificibus Leone, Benedicto, Nicolao, Adriano, Ioanne, Marino, Adriano altero, Stephano, & Formoso. Istius Scriptoris testimonio, qui quadraginta annis post excommunicatum Photium, forte etiam in eadem cum Photio vicinia vitam transigebat, innixus Allatius scripsit a nouem Pontificibus fuisse excommunicatum, inchoando catalogum a Leone, quod rectissime, vel Momo ipso iudice, fecit. Neque enim a prima sui in Sacris inauguratione a communione Ecclesiæ Photius exclusus est, sed etiam ante ipsam laicus per vndecim annos, deposito Gregorio Asbesta Syracusano ob innumera scelera communicans, vt ex eodem Auctore plene discitur: Stylianus etiam in Epistola ad Stephanum Papam, & Gregorij depositionem, & Photij tum secularis cum Gregorio commercium refert; *Gregorium Asbestem, Eulampium, & Petrum Patriarcha cum sæpius ad Synodum citatos, quaque par erat humanitate tractatos sanare vellet, ne ab Ecclesia Dei resecti malo insidiatori præda fierent, illi tamen nullam medicinam admiserunt. Quapropter exauctoratos anathemati subiecit.* Et post Legatos ab vtraque parte missos ad Leonem Pontificem. *Pontifex eandem in Schismaticos sententiam protulit, quam antea in eosdem tulerat Ignatius. Leone deinde ex humanis sublato, rursus illi Benedicto, qui Leoni successit, de iisdem rebus molesti fuerunt. Enim vero & ipse Benedictus, re diligenter excussa, Sententiam aduersus illos secundum Ignatium pronunciauit. Qui Photio postea Constantinopolitanæ Ecclesiæ perduelli, & Schismatico, politicoque Magistratu fungente, socio, & adiutore apud Bardam Cæsarem, & Michaëlis Imperatoris auunculum, eundemque ipsum ab Ignatio Patriarcha ob incestas*

 nuptias

nuptias deprehensum, vsi, Ignatium de Throno per vim detrahunt, comparatisque in illum non paucis periuris calumniatoribus, Imperatori imponunt, qui pulso Ignatio, Photium a Schismaticis designatum, subitoque a Gregorio exauctorato consecratum intrusit. Quod si Creyghtonus non credit, producat ipse testes sanctiores, qui contraria referant; & manus dabimus. Neque puto, eum tantum arrogare, vt maiorem fidem haberi sibi velit extero, elingui, & quod pace sua dixerim, rerum Ecclesiasticarum, & potissimum Græcarum penitus imperito, & ab illis temporibus per quam remotissimo, quam hinc oriundis, & ciuibus, & coæuis, & eruditione rerum omnium præditis. Sed Binnius *a duodecim Pontificibus* scribit. Ergo quid? Auctor ab Allatio laudatus ad sua tempora, atque ætatem excommunicationem Photianam extendit, quid postmodum futurum esset ignorans. An scriptori historiæ prænarranda sunt post illius obitum euentura? Ego nolo Prophetas historicos. Satis mihi est, si quæ viderint, vel a fide dignis audiuerint, scribant, posteris scribenda futura relinquant, nisi quid aliud Creyghtonus obtendat. Binnius a posteriorum scriptis edoctus infra Photij abdicationem procurrit. Ideoque & Allatius, & Binnius excommunicationis Photianæ tempora æqua lance expensa, hic a duodecim Pontificibus, ille a nouem excommunicatum Photium inducunt. Et sic nullo negotio Allatius, & Binnius conciliantur. Quare vero ipse in vtroque, vel saltem in altero, vtrumque inconsiderate accusans, falsitatem, vel errorem productis testibus, vel rationibus non detexit? simplici suo dicto saniores homines, & quibus historia Ecclesiastica cordi est, non credent. Pag. 37. *Et tamen vterque Stylijani Epistola abutitur.* Explicandus erat abusus. Sed hoc etiam, vti cætera, diuinandum reliquit: & quod non erat, æque ac si esset, in suspicionem suo silentio maligne admodum vocauit. Qui enim abusus non ex-

preſſus, neque palam factus excuſari, aut defendi poteſt?

Et plane ex Notis poſt Octauam Synodum contra Photium conſtat, Stylianum Neocæſarienſem a Photio promotum poſt varios de ſua ordinatione apud Romanos Pontifices conatus, ſeductum a Photianis a Pontificia auctoritate deſciuiſſe, ſcripſiſſeque de ea ad Ioannem Nonum, cuius ad dicta Styliani extat reſponſum, in quo confirmat Prædeceſſorum ſuorum acta omnia contra Photium, quæ ſe ſequi firmiſſime aſſeuerat. Hinc colligitur a Nicolao Primo ad ipſum Ioannem omnes illos Pontifices Photium excommunicaſſe, & eius Ordinationes improbaſſe. En verba; Εἰπὼν ὡς ταύτῃ τῇ προωρισμένῃ ἐκείνων κρίσει, καὶ τάξει, καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ἀποδεχόμεθα, καὶ κρατοῦμεν, τὸν μὲν Ἰγνάτιον καθωσιωμένον προδήλως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀκαθοσιώτους. ἕκτος γὰρ ἀπὸ Νικολάου ὁ Στέφανος ἀριθμεῖται. Πρῶτος γὰρ Νικόλαος ὁ καὶ κρίνας Φώτιον, καὶ δικαιώσας Ἰγνάτιον· εἶθ' οὕτως Ἀδριανὸς, καὶ μετ' αὐτὸν Ἰωάννης, καὶ μετὰ τοῦτον Μαρῖνος καὶ μετὰ Μαρῖνον Ἀδριανὸς ἕτερος, καὶ ἕκτος Στέφανος, ἔπειτα Φορμόσος, καὶ μετὰ τοῦτον ἄλλοι τέσσαρες, ἤγουν Βονιφάτιος, Στέφανος, Ῥωμανὸς, καὶ Θεόδωρος, καὶ μετ' αὐτοὺς Ἰωάννης ὁ ταῦτα γράψας. εἰπὼν δὲ, ὅτι καθὼς, καὶ πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησία μέχρι τοῦ δεῦρο ἐκράτησε, συμπεριέλαβε πάντας καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν Πατριάρχας, ὧν τὰς διατάξεις εἶπεν κρατεῖν καὶ αὐτόν. ὡς ἀδύνατον εἶναι τὰ δύο γενέσθαι, καὶ τὰς διατάξεις ἐκείνων κρατεῖν, καὶ τοὺς ἀποβληθέντας περὶ τῶν διατάξεων ἐκείνων δεχθῆναι εἰς ἱερωσύνην τὸ σύνολον, ἀλλὰ μόνον εἰρήνης αὐτοὺς, καὶ κοινωνίας δι' λογίας ἀπολαβεῖν οἷα λαϊκοὺς, ὡς ἀριδήλως δεδήλωκεν. *Cum rurſus dixit; eodem nos loco, quo priores Pontifices, habemus, ac tenemus; Ignatium quidem conſecratum aperte dicit, cæteros autem perinde quaſi pro non conſecratis habendos. Sextus porro Stephanus fuit a Nicolao, qui Photium damnauit, & Ignatium abſoluit, ſecundus Adrianus, tum Ioannes, deinde Marinus, quintus Adrianus, poſtea Stephanus Sextus; hunc Formoſus, Formoſum alij quatuor ſunt ſecuti Bonifacius,*

Stepha-

Stephanus, Romanus, Theodorus, & post hos omnes Ioannes, qui hæc scripsit. Cum porro dixit; quemadmodum tota Romana Ecclesia ad hodiernum vsque diem tenuit; complexus est omnes, qui se præcesserunt, & secuti sunt, Patriarchas, quorum decretis se quoque stare dicit. Vt fieri non possit, hæc duo simul vera esse vt decreta illorum seruet, & per illorum decreta exauctoratos ad Sacerdotium omnino recipiat: sed pacis dumtaxat, & communionis gratiam ritu laicorum illis impertiendam signate declarauit. Sed hi Pontifices cum Ioanne Nono sunt numero duodecim. Igitur Binnius per quam optime duodecim Pontifices Romanos, quemadmodum Allatius nouem Photium damnantes, & excommunicantes adnumerant. Quod si Creyghtonus tempora distinguere nescit, silentio potius, & non tanta garrulitate suam inscitiam obtegisset.

Illud quoque prætereundum non est. Vocatur Sacerdotium Photij in Synodo, qua ipse restituitur. Θεόψηφιστον, *Diuino decreto constitutum*. Quidquid euenit, ex Deo esse certum est. Sed hac ratione & bella, & pestes, & fames, & aduersa quæque θεόψηφιστα sunt, & forte non alio modo Sacerdotium illud θεόψηφιστον fuit, ex quo tot mala Græciæ prognata sunt. Sed vt fuerit examinetur. Photiani ipsi non negant, Ignatium legitime in thronum Constantinopolitanum euectum fuisse. Is per vim eijcitur a Photio, quo eiecto ipse Bardæ & Imperatoris Michaëlis patrocinio fultus Sedem occupat. Hæc quoque sunt Schismaticorum effata. Photius ergo inuasor est, lupus in gregem alienum intrusus. Et Photius iste homo acerrimus bonorum alienorum possessor, expulsor, ereptor, nobis θεόψηφιστος fuerit? Horas bonas esset perdere, si in his probandis diutius immoraremur. Adeantur Nicetas Paphlago in vita Ignatij, Acta Octauæ Synodi, & Libelli Episcoporum in ea contenti, Acta Synodorum Romanarum sub Nicolao, & Adriano Pontificibus Romanis, Styliani Neocæsariensis Epistola ad Stepha-

phanum Papam. Et ne singulos recenseam, Georgius Cedrenus damnationem Ignatij, & electionem Photij vocat, Ταῦτα μὲν τὰ τῆς φιλοπρωτείας τοῦ Βάρδα νεανιεύματα. *Hæc sunt facinora, quæ Bardas imperij obtinendi cupiditate impulsus edidit.* Ioannes Zonaras *inter alia supra modum vituperanda, & detestanda* Bardæ enumerat, Τὰ δὲ ἄλλα καὶ λίαν ψεκτὰ, καὶ ἔκπυστα. Matthæus Cygala in Synopsi historica, Τὸ μετ' ὀλίγον ἔστειλε, καὶ τὸν ἔφερε, καὶ ἔκαμε Σύνοδον ἀρχιερατικὴν, καὶ τὸν ἐκάθηρε τὸν ἁγιώτατον Ἰγνάτιον ἀδίκως, καὶ ἔκαμε Πατριάρχην Φώτιον. *Modicum post tempus, misit, qui eum adducerent, & Synodo Præsulum coacta sanctissimum virum Ignatium iniuste deposuit, creauitque Patriarcham Photium.* Eadem repetit Dorotheus Metropolita Monembasiensis. Basilius Imperator Epistola ad Papam Nicolaum; Τὴν Ἐκκλησίαν εὕρηκαμεν ἐννόμου ποιμένος γεγυμνωμένην, ὀθνείῳ ποιμένι δεδουλωμένην. *Ecclesiam offendimus suo germano Pastore viduatam, alieno mercenario oppressam.* Et infra; Ἰγνάτιον τὸν ἀδικηθέντα ἐπὶ τὸν ἴδιον θρόνον ἀποκατεστήσαμεν. *Ignatium iniuria affectum, solio suo restituimus.* Et infra. Ὅσους ἀπάτη, καὶ πανουργεύμασιν ὁ Φώτιος ἐσκανδάλισεν. Ὀλίγοι γὰρ παντελῶς ἀνώτεροι τῆς ἐκείνου παγίδος γεγόνασι. *Et quicunque artibus Photij, & insidijs circumuenti sunt: perpauci quippe reperiuntur, quos ille cassibus suis non irretiuit.* Michaël Syncellus in Encomio S.Ignatij Patriarchæ; Ὁ δὲ ἀδίκως καταχριθεὶς μετ' εὐφημίας τῷ ἱερατικῷ θρόνῳ ἀποκαθίσταται, τοῦ ἐκ Μακεδόνων Βασιλείου τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τηνικαῦτα παρειληφότος, ὃς καὶ παραυθὺ τὸν μέγαν, καὶ θεοφόρον Ἰγνάτιον ἐκ τῆς πολυετοῦς ἐξορίας ἀνακαλεῖται, καὶ τῇ τοῦ λαοῦ παντὸς αἰτήσει πεισθεὶς, λαμπρῶς καὶ μεθ' ὅσης εἰπεῖν οὐκ ἔνι τιμῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναβιβάζει θρόνον. Οἱ δὴ μαθόντες καὶ οἱ τῶν ἄλλων Πατριαρχικῶν θρόνων. *Iniqua vero sententia damnatus Ignatius ingenti cum gloria sacrum tribunal recuperauit, simul ac Basilius Macedo imperium accepit, qui continuo eximium, & nouum hunc Deiferum Ignatium ex diuturno exilio reuocatum permotus vniuersi populi postulatis, summo cum honore, summaque venera-*

tione

tione in Patriarchium restituit. Quod cum reliqui Orientis Antistites accepissent, ingenti omnes gaudio sunt perfusi Non ignobilis eorum temporum scriptor; Georgius Hamartolus. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς Λέων, τὸν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀνδρέαν ἅμα Ἰωάννῃ Ἁγιοπολίτῃ λογίῳ πάνυ ὄντι, καὶ Λογοθέτῃ γεγονότι τοῦ δρόμου ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἀπέστειλεν, οἳ καὶ ἐν τῷ ἄμβωνι ἀνελθόντες, καὶ τὰς τοῦ Πατριάρχου Φωτίου αἰτίας εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνόντες, τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον, καὶ περιώρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ Βορδωνος. Στέφανον δὲ Σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Πατριάρχην προβάλλεται, ὑπὸ Θεοφάνους χειροτονηθέντα τοῦ πρωτοθρόνου. *Post hæc Imperator Leo eundem copiarum ducem Andream simul cum Hagiopolita Joanne admodum diserto, atque erudito, cursusque Logothetam ad templum S. Sapientiæ misit, qui ambonem ascendentes, & Patriarchæ Photij facinora omnibus audientibus lectitantes, de throno deiecere, eumque in Armenianorum Monasterio Bordonis cognominato relegarunt. Stephanum vero illius fratrem Syncellum in Patriarcham promouent a Theophane Protothrono ordinatum.* Constantinus Porphyrogenneta in vita Basilij Macedonis, quam inter Symmicta nostra Græce, ac Latine edidimus. Ἐπεὶ γοῦν, καὶ ταύτας οἷον εἰπεῖν ἐν σάλῳ τινί, καὶ ταράχῳ τυγχανούσας ἑώρα, διὰ τὸ τῆς κοινῆς λύμης ὑπὸ τοῦ προάρξαντος, καὶ ταύτας μεταλαχεῖν, καὶ ἐξωσθῆναι μὲν τῆς οἰκείας καθέδρας, καὶ ποίμνης τὸν ἐννόμως τούτων κατάρχοντα, ἀντεισαχθῆναι δὲ ἕτερον, οὐδὲ τούτων ἠμέλησεν, ἀλλὰ διὰ κοινῆς Συνόδου, καὶ συνελεύσεως τῶν ἁπανταχόθεν ἀρχιερέων Θεοῦ τῆς Ἐκκλησίας τὸν σάλον καὶ τὸ ἐκδεχόμενον ἔστησε, τήν τε περὶ τούτου ἑβδόμην ἁγίαν Σύνοδον ἐπικυρώσας, καὶ τοὺς περιλυπεῖς τῶν Εἰκονομάχων αἱρετικῶν τῷ ἀναθέματι δούς, καὶ τὸν γνήσιον νυμφίον τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις τὸν πατέρα κανονικῶς παραγαγών, τὸν δὲ ἀντεισαχθέντα σχολάζειν κελεύσας, ἕως τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσειεν ὁ Κύριος. *Illarum uti in salo tempestate, ac fluctibus iactatarum, quod noxam communem ab antecessore contraxerant. deturbatoque de proprio throno, & grege, qui legitime præerat, alio suffecto, tranquillandarum studium nun-*

quam depoſuit: ſed publica Synodo locis ex omnibus Dei Præſulum, vt vt potuit, congregata, procellam deuitauit, & ſeptimam, qua præceſſerat, ſanctam Synodum conſtabiliens, reliquos adhuc ex Iconomachis hæreticos anathemate feriit, legitimum Eccleſiæ ſponſum, & liberis patrem, vt Canones iubent, reſtituit, intruſum denique vacare a munere iuſſit, donec alium ad ſe Dominus aduocaſſet. Auctor manuſcriptus apud me; Ὅστις Φώτιος τὴν Ἐκκλησίαν διέσχισε, διότι οὐχ ὑπακούσας Νικολάῳ, καὶ Ἀδριανῷ τοῖς τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῦσι, παραχωρῆσαι τῷ ἀδίκως ἐκβληθέντι Ἰγνατίῳ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ὃν παρὰ κανόνας αὐτὸς ἔλαβε, παρὰ τῶν προρρηθέντων τῆς Ῥώμης ἀρχιερέων ἀφορισμῷ, καὶ ἀναθέματι, καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ Βασιλεὺς καθυποβέβληται. *Hic Photius Eccleſiam diſcidit, quod cum non obediſſet Nicolao, & Adriano Romanis Pontificibus, Sedem Conſtantinopolitanam Ignatio iniuſte expulſo cedere, quam contra ſtatuta Canonum arripuerat, a dictis Romanis Pontificibus excommunicatione, & anathemate & ipſe, & Imperator feritur.* Audiendus etiam eſt Conſtantinus Manaſſes.

Ὁ Καῖσαρ γὰρ ἐκπικρανθεὶς τοῖς ὀνειδιστηρίοις
Ῥήμασιν, οἷς ἐπλήττετο παρὰ τοῦ Θεοδώρου,
Οὐ μόνον οὐκ ἐφρόντιζε τὴν παραινετηρίαν,
Ἀλλὰ καὶ κότον ἔτρεφε κατὰ τοῦ παραινοῦντος.
Ὅμοιον δρῶν, ὡς ἅτινες ἰχώρων πεπλησμένοι,
Νοσοκομοῦντο πρός τινος. οἱ δ' ἀποδυσπετοῖεν,
Καὶ μᾶλλον ἀγριαίνοιντο πρὸς τὸν εὐεργετοῦντα.
Ἐνθέντοι Βάρδας προσχηθὼν ποτὲ τοῖς μυστηρίοις,
Καὶ μὴ τυχὼν τῆς δωρεᾶς ἐκείνης τῆς ἐνθέου.
Οὐ γὰρ πιστεύεται σαπρὸν ἄγγος εὔοσμα μύρα.
Καὶ πρὸς θυμὸν ἐκπυρωθεὶς ὡς λέων ἐβεβρύχει,
Ὡς πάρδαλις ἐφάλλεται ῥαιδαία τῷ δικαίῳ,
Καὶ ῥήγνυσι, καὶ καταστρᾷ θείας πηδαλυχίας,
Ἀντεφιστᾷ δὲ Φώτιον. φεῦ ἀντὶ τίνος ποῖον;

Nimirum obiurgationibus hiſce Bardas Cæſar exacerbatus, non

modo nihili fecit eas exhortationes, verum etiam conceptam aduersus monentem iracundiam, & indignationem alebat, non aliter agens, atque si saniosos aliquo curare volente, illi non tantum aufugiant, sed etiam erga benefacientem excandescant. Cum igitur aliquando Bardas accederet ad mysteria, nec diuinum illud munus a Patriarcha consequeretur, non enim vnguenta fragrantia vasi putrido committuntur, inflammatus iracundia leonis in modum rugit, ceu violenta pardalis in hominem iustum insilit, lacerat, a clauo summouet, eius in locum Photium substituit. Proh qualem pro quali Viro? Ephræmius in Catalogo Patriarcharum.

Τούτου (Μεθοδίου) μεταστάντος δὲ πρὸς τὸν δεσπότην,
Ποιμὴν θεαυγὴς ὤφθη τῆς Βασιλίδος
Ἰγνάτιος παῖς Μιχαὴλ βασιλέως,
Κανὼν ἀκριβὴς ἀρετῶν, καὶ δογμάτων,
Παιδεύσεως μέλημα, καὶ λόγων κράτος.
Ὃν ἐκτομίαν θηριώνυμος Λέων,
Κράτος καταοχών, ἀπέφηνε σὺν βίᾳ.
Εἶτα μονάζοντος, ὡς Θεοῦ θεῖος νόμος.
Ὕστερον ἔσχε τῆς Κωνσταντίνου θρόνον.
Τοῦτον Μιχαὴλ καταγαγὼν τοῦ θρόνου,
Μᾶλλον δὲ Καῖσαρ Βάρδας ἀδίκῳ δίκῃ,
Ἄνδρα πανοῦργον, καὶ σοφώτατον λίαν.
Ἐκ λαϊκῶν Φώτιον προβατασκηρῆ τις
Ἀντικαθιστᾷ ποιμενάρχην ἀδίκως.
Τοῦ δ᾽ ἀπελθόντος δὲ τῆς πορείας,
Ἰγνάτιος ἔσχηκε τὸν θρόνον πάλιν.

Hic autem cum concessisset ad Dominum, pastor diuinus apparuit reginæ vrbium Ignatius Michaëlis Imperatoris filius, accurata regula virtutum ac dogmatum, eruditionis cura, & sermonum potestas; quem euirauerat efferatus Leo, dum violenter imperium occupat. Postmodum inter Monachos adscriptus, vti diuina præscripta mandant, tandem thronum Byzantinum assecutus est. Hoc Michaël de throno pulso, imo Barda Cæsar iudicio iniusto hominem versipellem simul, atque doctissimum, ex laico Photium primum

primum a secretis substituit iniuste Pastorem. Hoc vero eiecto a primatu Ignatius denuo thronum recuperauit. Christophorus Patritius Mitylenensis in Synaxario de Sanctis, quorum memoria celebratur per annum singulis diebus in Ecclesia Græcorum carmine Iambico conscripto;

Εὗρες μεταστὰς τὴν παλαιὰν ἀξίαν
Ἰγνάτιε πρόεδρε Ῥώμης τῆς νέας.

Reperisti expulsus veterem dignitatem Ignati Præsul nouæ Romæ. Et vt finiam, nemo vnus est, qui Bardæ facinus simile, vel Photij in Patriarchatum intrusionem in laude posuerit; & Deo ascripserit. Quare potius illius Sacerdotium Βαρδοψήφιστον non Θεοψήφιστον vocari meruit. Non est hæc silua verborum, sed densæ numerosæque præstantissimorum ex omni genere cohortes tuum Photium, quo tu Creyghtone *doctiorem in omni genere literarum, prudentiorem in rebus gerendis, omnis iuris diuini humanique peritiorem nunquam sedisse in quouis solio, vel Romæ Papam, vel Constantinopoli Patriarcham,* fateris, *& cuius monumentis maiorem fidem, ac reuerentiam adhibuisses, quam omnibus sancti Ignatij miraculis, aut præscriptionibus sancti Nicolai,* funditus prosternunt. O miseros antiquæ Græciæ Patres, quorum & doctrina, & sanctimonia si comparetur cum Photiana, Creyghtono iudice, iam nutantes fundo euertuntur. Sed bene est. Non est is Creyghtonus, qui de similibus statuere queat. Iudicis ex inscitia laborantis, affectu partium impotentis animi iniquum, minimum inuidiosum iudicium fuerit. In Orientali Ecclesia nunquam Sancti titulo Photius decoratus est, etiam ab ipsis Schismaticis, nisi vbi illius dignitas, sanctissimi sibi nomen vsurpet, denegatus. Ex aduerso Ignatius Pater, & Doctor, & sanctitatis honore percolitur, & memoria eius sacro ritu vigesimo tertio Octobris, eius Synaxario lecto, in veneratione est. Synaxarij archetypum ex Menologio Basiliano, in quo effigies etiam illius inter alias Sancto-

rum internitet, in Græcorum Menæa influxit ' quod hic, vt nouo beneficio Creyghtonum demerear, aſcribam. Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἰγνάτιος γέγονε μὲν ὑιὸς Μιχαὴλ Βασιλέως, ἀδελφὸς δὲ Θεοφίλου, καὶ ἔγγονος Νικηφόρου τοῦ Βασιλέως. Εὐνοῦχος δὲ γεγονὼς, εἶτα καὶ Μοναχὸς γέγονε, καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ τότε μὲν ἐπιλεγομένου Ἀνατέλλοντος, νῦν δὲ Σατύρου. εἶτα προεχειρίσθη καὶ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπεστάτησεν ἔτη ἕνδεκα, μῆνας πέντε, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξεβλήθη ὑπὸ Μιχαὴλ Βασιλέως, ἀντ' αὐτοῦ Πατριάρχην ποιήσαντος Φώτιον γενόμενον πρότερον Μοναχόν. εἶτα ἐξεβλήθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ Βασιλείου βασιλέως, καὶ ἀντικατέστη Ἰγνάτιος πάλιν, καὶ ἐπεσκόπησεν ἔτη ἕνδεκα. καὶ πάλιν ἐξεβλήθη. καὶ ἐγένετο Πατριάρχης Στέφανος ὁ ἐν ἁγίοις ὑιὸς Βασιλείου Βασιλέως, ὁ δὲ ἅγιος Ἰγνάτιος ἀπηλθὼν ἐν τῷ τοῦ Σατύρου μοναστηρίῳ, καὶ καλῶς βιώσας ἐν εἰρήνῃ ἐτελειώθη. *Sanctus Pater noster Ignatius fuit filius Michaëlis Imperatoris, frater Theophili, & Nicephori Imperatoris nepos. Virilitate ſpoliatus Monachum induit, præfuitque Monaſterio, per illa tempora Archangeli Adorientis nuncupato, nunc Satyri. Poſtmodum in Patriarchatum Conſtantinopolitanum promotus, illo munere annos vndecim, & menſes quinque perfunctus eſt. Tum eijcitur a Michaële Imperatore, & loco ipſius Patriarcha ſufficitur Photius, antea Monachus. Tum & ipſe eiectus eſt ab Imperatore Baſilio, & rurſus reſtitutus Ignatius ſedem tenuit annos vndecim, & rurſus eiectus eſt, creatuſque Patriarcha ſanctus Stephanus Baſilij Imperatoris filius, & ſanctus Ignatius progreſſus in Satyri Monaſterium, & integre vita ducta in pace quieuit.* Nec alia ſunt, quæ Græci legunt in Synaxario paucis quibuſdam immutatis. in quibus obiter animaduertendum eſt, ex ſcriptoris oſcitantia veritatis ordinem confuſius enarrari de eiectione Photij & Ignatij. Ignatius enim primum eijcitur a Michaële, ſufficitur Photius, quo eiecto ſub Baſilio reſtituitur Ignatius, & Ignatio vita functo, rurſus Photius ab eodem intruditur, tandemque pellitur a Leone, & exul ſubmotus patria vitam agit, & Photio exuli ſuccedit Stepha-

phanus. Sed in huius notæ mendis ſanctitas Ignatij in-per culo haud vertitur, ſed ſtat aliorum itidem teſtimonijs altiſſimis defixa radicibus. Menologium Sirletanum die 23. Octobris. *Eodem die commemoratio Patris noſtri Ignatij Patriarchæ Conſtantinopolitani. Hic fuit vir generis ſplendore illuſtris, ſed vita, & moribus illuſtrior; poſt multas ærumnas, quas Photij opera perpeſſus eſt, quieuit in Domino.* Gregorius Hieromonachus Reſponſione in Profeſſionem Fidei Marci Epheſij. Εἰ δ' ὁ Φώτιος Πατριάρχης εἶπεν. Ἀλλ' ἴσθι ὅτι ἐν ἁγίοις οὐ συντέτακται, καίτοιγε ἐν τῷ αὐτῷ τε, καὶ ἑνὶ καιρῷ Φώτιος καὶ ὁ Ἰγνάτιος. Ἀλλ' ὁ μὲν σὺν ἁγίοις τέτακται, καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ τοῦ ὀκτωβρίου ἐν τοῖς Συναξαρίοις μετὰ τῶν ἁγίων συντέτακται, ὁ δὲ Φώτιος οὐδαμῶς τοῖς ἁγίοις συγκρίθη. Εἰ καὶ δίκαιον τὰ κατ' αὐτὸν παραδραμεῖν, διὰ τὸ ἐπ' ἄμβωνος τὰ κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰγνατίου, καὶ αὐτοῦ τοῦ Φωτίου γραφέντα ἀναθεματίζεσθαι: *Quod ſi Photius Patriarcha dixit. Sed animaduertito, Photium non eſſe in Sanctorum numero collocatum, licet vna inſimul, & eodem tempore vixerint Photius & Ignatius. Sed hic quidem inter Sanctos adnumeratur, & vigeſima tertia Octobris in Synaxarijs locum habet. Photius vero nullo modo ſanctitatis nomen conſequutus eſt. Licet operæpretium fuerit res illius geſtas ſilentio præterire, quod in Ambone anathemati ſubijciantur, quæ aduerſus ſanctum Ignatium, Photiumque ſcripta ſunt.* Et infra eadem ingeminat, ſuo loco, cum de Actis Synodi Octauæ contra Photium, ſermonem reaſſumemus. Eſt ergo inter Sanctos, & Doctores Eccleſiæ ab Eccleſia Orientali, atque Occidentali, nec non ipſius Photij fautoribus relatus Ignatius, & æque atque alij Sancti, & Doctores Eccleſiæ cultus: Photius in nulla veneratione iacet inglorius, omnium ſcelerum, & flagitiorum maculis notatiſſimus, vt ex iam dictis Græcorum eadem ætate viuentium, & eorum, qui eos ſecuti ſunt, & tandem recentiorum teſtimonijs, ni caligo ob oculos obſiſtat, & in apertiſſimo lumine cæcutire non vis, mani-

nife-

nifestum apparet. Esto sit per me etiam Photius *callentissimus scientiarum, & optimarum artium lucubrationibus deditissimus, & quidquid ad rerum cognitionem diuinarum pertinet, oculatissimus*. At tu non nisi captus mente negaueris, eum ipsum fuisse *ingenio malo, prauoque*, & vt quisquam vnus de alio dixerat, *animo audaci, subdolo, cuiuslibet rei simultate, ac dissimultate, alieni appetente, sui profuso, intento in cupiditatibus*. Hinc quem prius induerat Monachum, tanquam auspicium malum execratus, secularibus negotijs sese implicuit, & cum pessimam, ac flagitiosissimam, & tantum non, & iuuentute, & corruptissimis Principis moribus, & Bardæ fraudulentis artibus nutantem Rempublicam nimis alte concupiscens, & alienæ dignitatis capiendæ libidine inflammatus, nihil pensi habuit, quibus eam modis assequeretur. Sic in innoxium, & innocentem, & omnis culpæ exsortem machinas admouet, & dolis malis solio deijcit, illiusque sedem procurans, cum se male tutum in sede eo superante videret, per oppressionem dignitate spoliat, viuum sepelit, verberibus ad mortem cæsum, in carceres detrusum, immanissimis custodibus dedit, tandemque, vt finiam, in insulas ad conterendum relegat. Immerito ergo in maledicentiæ crimen vocas Anastasium Bibliothecarium, & Nicetam Paphlagonem, qui Photij in Ignatium tyrannidem, & nefanda illius facinora, vti gesta sunt, narrant: & ita gesta esse, ex alijs scriptoribus vna voce, & mente eadem concinentibus clarum est, vt id negare tibi tutum non sit. Pernegabis enimvero tu plane, qui ad omnia natus es, Photium similia patrantem in viros sanctissimos esse Doctorem stygium. Cacodæmonis atriensem, tortuosum draconem, magum, & necromanticum, qui Santabarenicis præstigijs Basilium Imperatorem effascinauit. Pa[illegible] sunt, quæ de illo pronunciant Pontificij. Nihil ipse in Historia Ecclesiastica Photio vidi seditiosius, nullum

lum monſtrum immanius, nullum nequiorem flexiloquũ, cum in eo nulla fides, ſed ſumma audacia, & cætera perfrictæ frontis vitia inualuerint, & prædictionibus ſanctiſſimorum hominum hæc præmonita fuiſſe, non ſunt *Roſæ, & Narciſſi Ieſuitici*, ſed res ipſa, ſi id narrantibus ſcriptoribus fides habenda eſt. Prædictionem ergo ſimilem habeto tibi etiam confirmatam, non ex floſculis Ieſuiticis, ſed ex Græcis ipſis poſt Schiſma dictum ſuum ad antiqua monumenta reportantibus. Simon Byzantius Epiſtola ad Ioannem Nomophylacem; Καὶ γὰρ ὁ ἅγιος Μιχαὴλ τῶν Συνάδων Ἐπίσκοπος προορατικώτατος ὤν, εἰδὼς τὴν τοῦ τοιοῦδε Φωτίου μητέρα τὴν μονάστριαν ἐγκυμονοῦσαν τὸν τοιοῦτον Φώτιον, ἐπεξέτεινέ τε τὴν ἑαυτοῦ ῥάβδον, ὡς δῆθεν πλῆξαι βουλόμενος αὐτὴν, καὶ οὕτως εἶπεν. Εἴθε ἦν ὁ ταύτην ἀποκτεῖναι δυνάμενος, καὶ τὸ ἔμβρυον τὸ ἐν αὐτῇ. Ὁρῶ γὰρ ἄλλην Εὔαν ὄφιν ἐγκυμονοῦσαν, καὶ τὸ ἔμβρυον ἄῤῥεν, καὶ τοῦτο κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ Πατριάρχην ἐσόμενον βλέπω, ἐπὶ ἀθετήσει τοῦ πανσέπτου, καὶ τιμίου σταυροῦ. καὶ αὐτὸς εἰς ἀσέβειαν ἀποκλινεῖ, καὶ πάντας σχεδὸν ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἐπὶ τρίβους κατασυρεῖ σκολιάς, καὶ τῆς καθαρᾶς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἀποβουκολήσει, καὶ εἰς σταυροπατίαν καταστήσει, καὶ καταφρονητὰς τῶν ἱερῶν κανόνων ποιήσει, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας πολλοὺς ταῖς πολυτρόποις αὐτοῦ στερήσει μηχαναῖς. *Nanque ſanctus Michaël Synadorum Epiſcopus; cum acutiſſime res futuras praeuideret, intuens huiuſce Photij matrem, quæ in Monaſterio cum alijs virginibus habitu Monaſtico vitam agebat, Photio grauidam, ſuum extendit baculum, eam percuſſurus, & hæc pronunciauit. Vtinam adeſſet, qui eam, & in ea embryon interimeret. Namque alteram Euam proſpicio ſerpente grauidam. Maſcula proles eſt, & fœtum permiſſione Dei Patriarcham futurum intueor ad abolendam perquam venerandam, & pretioſam Crucem. Ipſe etiam in impietatem prolabetur, & fere omnes e recta via ad diſtortas ſemitas deducet, & a pura Chriſti Fide aberrare faciet, & in adulterinum Crucis cultum compellet, & ſacrorum Canonum contemptores efficiet, & regno Cælorum.*

rum praſtigioſis ſuis machinis priuabit innumeros. Ioannes de Fontibus Epiſtola ad Monachos Conſtantinopolitanos; Ἐνθυμεῖσθε δὲ, ὅτι καὶ ἡ δόξα αὕτη ἐστὶ τοῦ καταράτου Φωτίου ηὐξήθη τε καὶ ἐβεβαιώθη, ὃς πονηρὸς καὶ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι προεφητεύθη. *Animo itaque voluite opinionem hanc a maledicto Photio auctam, & conſtabilitam fuiße, qui etiam antequam naſceretur perditi animi futurus prænunciatur*. De hoc eodem argumento vide, quæ exſcribit Franciſcus Combefis in Recenſitis Auctoribus Bibliothecæ Patrum Concionatoriæ in Photio. Sed quid cæco cum ſpeculo? Robertus Creyghtonus, licet ſacellarius domeſticus, ſiue ordinarius Regis, S. Theologiæ Doctor, & ſanctæ Burianæ Decanus, glorioſus in vulgus honore, & titulis vir, non dum diſcernere didicit album & nigrum, diem & noctem, lucem & tenebras, virtutem, & vitium, ſanctimoniam & malitiam, integritatem & improbitatem. Nec mirum, omnia illi, ſiue proba ſiue mala ſint, vnum ſunt. Ad id vnum deflexit ſimilium hominum religio, vt & barbaris & Turcis, illiſque qui non dum ſalutari Chriſti lauacro abluti Chriſto nomen dederunt, immaniores, inconſultiores, & confidentiores ſint, & non id quod fuerit, ſed quod arriſerit, temere atque impudenter in vulgus effutiant, & quo prodigioſiora effinxerint mendacia, eo ſibi veſanius concrepent. Quare hoc in loco Creyghtono, cui mentis defectu nonniſi lingua conſiſtit, amittenda noxa eſt. Quis enim illum nauigaſſe Anticyras non aſſeuerauerit firmiſſime, cum audit, *Monumentis rarioribus Photij maiorem fidem ac reuerentiam adhibuiſſem, quam omnibus ſancti Ignatij miraculis, aut præſcriptionibus ſancti Nicolai*? Profecto vir iſte rerum momenta proprijs oculis non introſpexit, vel ſi introſpexit, tenebris craſſis circumfuſus male iudicium protulit. Quare non mirum, ſi qui exactius introſpiciunt, atque dignoſcunt, obcœcata illius dicta ludibrio habent, atque per iocum irrident.

dent. Sic de conſenſu vnanimi aliorum ſpem deponat neceſſe eſt. Ludit quoque ſane nos Actione 3. Elias Presbyter, cum Photij depoſitionem Ἀθέμιτον, καὶ ἄθεσμον πρᾶξιν, ἀπόνοιαν, *nefarium, ſceleſtum, nefandum, impium, aſtum & amentiam* appellat. Γινώσκει ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὔτε τὸν Πατριάρχην κύριον Φώτιον προεῖδον, οὔτε γράμμα παρ' αὐτοῦ ἐδεξάμην, οὔτε συνέτυχον αὐτῷ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἀλλὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀθέμιτον εἰς αὐτὸν γεγενημένην ἀπόνοιαν, καὶ τοὺς ψευδοτοποτηρητὰς τοὺς ἀθέους ἐκείνους διὰ ταῦτα παραγέγονα. *Bene nouit bonitas Dei, mihi antea Patriarcham Dominum Photium notum non fuiſſe, neq; literas ab eodem accepiße, neq; illis diebus ſermonem cum eo habuiſſe, ſed propter Eccleſiam, & virtutem illius, & nefariam in illum contumeliam peractam, & falſos illos, atq; iniquos locum tenentes huc acceſſi.* Quin etiam ipſa Synodus dum ait; *Photium non vlla vi, ſed omnium conſenſu, & ab Imperatore compulſum Epiſcopatum accepiſſe:* quæ fuſius ipſe Photius perſequens dicere non erubuit, ſe nunquam Epiſcopatum ambijſſe, nec vi, ac ſeculari potentia innixum, ſed ab vniuerſa Conſtantinopolitana Eccleſia coactum Patriarchale faſtigium conſcendiſſe, atque inde poſtea iniuſte eiectum, æquo & libenti animo exilium paſſum, neque vnquam de reuocatione cum Imperatore egiſſe, ſed illius pietate reuocatum, amicitiam ſibi cum Ignatio fuiſſe, neque ſe vnquam eo viuo Epiſcopatum inuadere voluiſſe, quamuis eum multi ad id agendum impellerent. Verum eo mortuo ſe omnium conſenſu, atque adeo ab Imperatore ipſo compulſum ex neceſſitate Conſtantinopolitanam Sedem recepiſſe. His non diſſona ſunt, quæ idem Epiſtola ad Nicolaum ſatis ampullatis verbis, ac ſeſquipedalibus proijcit.

EXERCITATIO XVII.

In rebus fidei, ſacriſque antiquiora firmiora, & veriora eſſe. Numem in maleficos tonitrua excitare ad ſtragem, & ſæ-

 piſſime

pissime etiam cadere bidental. In hac ætate mundi prouectio-re exemplum desumptum a Photio perniciosissimum esse liberta-ti Ecclesiasticæ, & quod etiam maxime deplorandum est, vniuer-so generi humano. Strages miseranda Constantinopolis sub Ma-bomete secundo. Dispensatio petitur a Pontifice, vt ordinatio-nes Photij validæ sint. Post Photium nullus fere Patriarcha-rum iuris sui securus ab Imperatorum contumelijs sedit. Photij sepultura, quo in loco fuerit?

Pag. 37. P*Hotius non minus sui iuris securus sedebat in solio a Paparum contumelijs, dum vixit, quam post mortem supinus iacebat in sepulchro*. Et tamen supra de Photio dixerat; *Cuius in fortuna mutabili decursu, illud singulare arbitror contigit, tres Synodos Oecumenicas, &c.* Annon in Lethe semper propriorum nugamentorum versatus semper dormitat Creyghtonus? Sed de securitate Photij alibi. *Iam mundus ætate prouectior vindicias dedit ad libertatem.* In hoc pusillo commate, cum a pestiferis de religione opinionibus imbuto permanet, nonnulla consideranda sunt. In humanis nata lex est, ætate prouectiora, stabiliora, & fructuosiora, si tamen ad effœtam non degenerarint, euadere: In homine, vel vsu, vel studio, vel diligentia grauitatem, & prudentiam acquiri, accommodarique ad fructus illius demetendos percipiendosque: non tamen omnibus longiora tempora prodesse: nanque sæpius ex prauo vsu, vel studio, quod suo tempore commodum percepturus erat, in damnum concedit, & virtus in vitium, & seria in sordidissimas insipientias diriguntur. Hinc fit, vt non semper ætas prouectior, licet expertior sit, prudentior habeatur. In rebus tamen fidei, & pietatis, cum alta salutis nostræ fundamenta iacta sint, & non nisi ratione diuina, diuinoque eloquio firmentur, aliter fit. Etsi ætate prouectiori dimetiri vis, antiqua via, tritissima, & celeberrima neglecta, earum faciem varians,

rians, & aliam nouam inducens, etiam ſi minima ſit variatio, dogma, & totam fidei machinam ſubuertes, ſic aſſerente tuo Photio, Οἶδε δὲ καὶ ἡ μικρὰ τῶν παραδοθέντων ἀθέτησις, καὶ πρὸς ὅλην τοῦ δόγματος ἐπιτρέψαι καταφρόνησιν. *Solet autem, vel leuiſſima traditionum neglectio homines ad totius doctrinæ contemptum traducere.* Et; καὶ γάρ ἐστιν ὄντως κοινὰ πᾶσιν, ἃ πάντας φυλάττειν ἐπάναγκες, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὰ τῆς πίστεως, ἔνθα καὶ τὸ παρεγκλῖναι μικρὸν, ἁμαρτεῖν ἐστιν ἁμαρτίαν τὴν πρὸς τὸν θάνατον. *Nam re vera communia omnibus ſunt, quæ omnes cuſtodire neceſſe eſt, & ante alia, quæ de fide habentur, vbi vel paulum declinare, eſt mortifero ſe piaculo obſtringere.* Ideoque omnia noua ſuſpecta ſunt, quidquid dicat ſua nouitate ætas prouectior. *Antiquitas enim*, aiebat Cicero, *quæ propius abeſt ab ortu, & diuina progenie, hoc melius ea, quæ erant, vera cernebat*, Et ſecundo de diuinatione; *Maiorum inſtituta tueri, ſacris, ceremonijſque retinendi, ſapientiæ eſt.* Et temerarium eſt, ne dicam ſtultum, Creyghtonum, quia modo eſt in prouectiore ætate mundi, ideo res fidei melius, ac verius intelligere, quam vel ipſi Apoſtoli, vel Apoſtolorum diſcipuli, licet vindicias ſibi det ad libertatem, qua *cum altius*, vt alij non abſimiles, *quam par eſt, ſe vehat, rupes apprehendit confragoſas, in quibus nec tuto poſſit conſiſtere, nec vltra progredi, nec cum ſecuritate retro veſtigia referre*, neceſſe eſt, vt ſeſe præcipitem deijciat, ad impietatem, & infamiam. Et cum iam in his ſumus, præualet illa non tacere, vt accommodiori exemplo rem deſignem. Annon quiſpiam argutaretur inſipienter, ſi colligeret; Creyghtonus eſt modo ætate prouectior, ergo itidem eſt ad omnia oculatior, & res omnes agit dexterius, & ad ſingula quæque bina crania gerit. Hoc ex ſuis neceſſum eſſe videtur, nihilominus eundem rerum imperitum, quidvis potius quam doctum, tantum abeſt, vt ſit *iamdudum in his rebus verſatus*, experimur.

Et mortales plurimi a Photij exemplo didicere. Sane quia

vero tu, atque ille in ſanctos, & in Deum iniurius es, cum vnam Dei Eccleſiam ſcindis, illius præpoſitos, & auguſta capita ore maledicentiſſimo dilanias, & Sacroſancta Eccleſiæ myſteria flagitioſiſſime proſtituis, & iram Numinis tibi ob hæc ſcelera imminentem per riſum, & iocum deſpicis: ideoque *iſtos Salmoneas contemnis, qui tonitrua excitant in maiorem ſtrepitum, quam ſtragem, & fulgur decurrens multa territat animalia, ſed rerum cadit bidental.* Ita eludis diuina flagra, & verbera impius, qui ſupra dixeras; *homines plerumque imaginatione vana abreptos in magnarum calamitatum cauſis aſſignandis ad occulta Dei iudicia recurrere, & ineluctabilis cœleſtium irarum deſtinationes.* Tum deploras nuperrimum tuæ gentis infortunium: Quæ *infames perduelles facta coniuratione ſacrum nomen ementita, faces regno ſubiecere, & omnium quotquot vnquam legimus, audiuimus facinorum triſtiſſima exempla edidere, ludibrio habitam æterni numinis reuerentiam, Sacramentorum ſanctitudinem proculcatam, ſummam illam, & Deo proximam auctoritatem regiam laceratam, peſſundatamque ſordidiſſimis plebis infimæ contumelijs, ſubditorum inſanis armis, Parlamenti edictis, ac proſcriptionibus, tandemque poſt ſpoliata Dei patrimonia, templa diruta, & vaſtata, ſubmiſſum atrox ferrum carnificis manu in condemnati principis iugulum; & tamen illi homines viuunt, vegetant, regnant, radiant tam cari ſuis, quam externis tremendi.* Sunt ne hæc tonitrua in maiorem ſtrepitum, quam ſtragem: fulgur diſcurrens, & multa territans, ſed rarum cadens bidental? Dicis ea nunquam facta, nunquam audita ſimilia, omnium quotquot vnquam fuerunt, exempla. Et tamen ea legimus, & audimus in hac ætate mundi prouectiore, quæ vindicias dedit ad libertatem, & mortales plurimi a Photij exemplo didicere iſtos Salmoneas contemnere, qui tonitrua excitant, in maiorem ſtrepitum, quam ſtragem. Habeto tibi abſque inuidia hanc ætatem mundi prouectiorem, vindiciaſque ad libertatem, & male tibi grata

ſint

ſint exemplo tui Photij. Dices, malorum caufam fuiſſe, *quos iam fouet vna Britannia, quam a mundo condito terrarum orbis a lluit Socinianos, Trepidantes, Palabundos, Rebaptiſtas, fungoſos Balatrones,qui vel e ſecularijs officinis veterum Doctorum ſcientias Conciliorumque placita naſo adunco ſuſpendunt:vt ſi nulli Canones Eccleſiaſtici vigerent,quibus hæ buccæ ſuperbificæ detumere cogerentur,iampridam omnis relligio in fumum,& vniuerſi fabrica in primordiale chaos reſoluta vertiſſet.* Et notis tuis ad caput 3. Sect. 10. *At nunc Cacodæmones Puritani,& Cromvveliſtæ vtrumque ordinem Eccleſiaſticum, & ciuilem,ſic in nihilum redegerunt,vt nobis nec Sacerdos nunc relinquatur,qui appellet,nec Rex qui appelletur.* At hi etiam ſunt,qui hac ætate mundi prouectiore vindicias poſſident ad libertatem exemplo tui Photij. Annon bene actum eſt de genere humano, ſi vindiciæ ſimiles ad libertatem plus nimio perdurant? Amas nomen libertatis, ſed quæ ſit vera libertas, non intelligis. Tu libertatem vocas liberum vniuſcuiuſque agendi, credendique arbitrium, nullum legum præſcriptis aſtringi, nullum fidei dogma certum tenere, nulli ſuperiori obnoxium eſſe, nullas audacias, ac libidines aliqua ex parte reſecare. Et vt finiam, quidquid expedierit, id licere. Sed hoc eſt perditum ire Rempublicam, Societatem, & omnia ſurſum deorſum voluere; *Dum*, agnoſcis puto tua, *in multiplici opinionum colluuione ſinguli decretorum ſenſa ſuis libidinibus ſubijciunt, & ſic ſpectanda proponunt, vt eadem a diuerſis allata, nec eadem, nec diuerſa, ſed plane contraria iudicentur.*

Concludo de exemplo Photiano. Reipublicæ ſalutem ad metam feſtinare, ſi improborum exemplis improbi iudicio, ac periculo liberabuntur: & qui manifeſtis flagitijs tenetur, adductus in iudicium, flagitia diluet, ſi alios eadem quoque feciſſe demonſtrauerit. Et pleniore manu exemplo eorundem Græcorum poſt ſchiſma Photianum demonſtretur. Non ex meis proferam, quæ ſcio ſuſpecta tibi futura, aliorum & dignitate, & prærogati-

gati-

gatiua, & eadem per id tempus conditione præclarissimorum hominum verba profero, quorum si integerrimis narrationibus detractum iueris, næ tibi fidem omnem deesse concludendum est. Ioannes Veccus secundo Apologetico; Σκόπησον δὲ, εἰ μὴ φανερῶς ἐντεῦθεν, ἤγουν ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης διαστάσεως, καὶ τοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας Ἐκκλησίας, τὸν μέγαν τοῦτον καὶ πρῶτον ἀποστολικὸν θρόνον ἀπορραγῆναι, συνέβη πᾶσαν ἐν τῷ βίῳ κακίαν πληθύνεσθαι· καὶ τὸν σύμπαντα κόσμον ἔχειν κακῶς, καὶ ὅπως αἱ βασιλεῖαι πᾶσαι τῆς γῆς τεταραγμέναι εἰσὶ, καὶ πανταχόθεν θρῆνοι καὶ οὐαὶ πολὺ, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ συνεχεῖς κατὰ χώραν, καὶ πόλιν, καὶ οὐδαμῆ οὐδαμῶς ὡς ἐπίπαν τὰ ἡμέτερα εὐοδοῦνται στρατεύματα. Et; Ἔτι γὰρ τότε Συρίας ἁπάσης, καὶ Μεσοποταμίας ἄρχοντες ἡμεῖς. ἔτι πᾶσα Ἰβηρία τοῖς ἡμῶν ὑπέκειτο αὐτοκράτορσιν. ἔτι τὰ χωρίσματα ἡμῶν ἐς Δάνουβιν ἐκτεινόμενα, Βουλγαρίαν πᾶσαν, καὶ τὴν παρὰ Τριβαλλῶν οἰκουμένην ἐντὸς περιέκλειον. ἔτι Κύπρος καὶ Κρήτη σὺν αὐτῇ Σικελίᾳ, αἱ τῶν νήσων περιφανέστεραι, Καλαβρία τε, καὶ τῆς Ἰταλίας τὸ πλέον τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσιν ἐδούλευον. τί γὰρ ἄν τις Πελοπόννησον ἀπαριθμοίη, καὶ νήσους Εὐβοίας, καὶ ὅσαι τοῦ Αἰγαίου, καὶ Ἀδριατικοῦ πελάγει σποράδην διαλαμβάνονται. νῦν δὲ ὅπη τὰ ἡμέτερα συνεστάλη, αἰσχύνη καὶ ὅλως λέγειν ἐστίν. *Animo porro volue, an non clare hinc, & longa hac dumtaxat separatione, ac dissensione, & a nostra hac Ecclesia magni huiusce, & Apostolici throni abruptione factum est, vt omnis generis mala apud homines cumulata redundarent: vniuersus terrarum orbis grauiter laboraret: regna omnia interturbata vacillarent: vbique eiulatibus, & lacrymis, & ingentibus ærumnis dire atque inhumane conflictaretur: peste ac fame continuis regiones, & vrbes excruciarentur, nulloque in loco vnquam nostri exercitus adprosperantur.* Et, *Nam tum Syria vniuersa, atque Mesopotamia in manu nostra erant. Adhuc Iberia omnis nostris subiecta erat Imperatoribus: Adhuc ditionis nostri termini ad Danubium extensi, Bulgariam vniuersam, & quæ a Triballis habitabatur, regionum in sese concludebant. Adhuc Cyprus, & Creta, & Sicilia ipsa celebriores Insularum; Calabria, & Italiæ potissima pars Græcorum Imperio*

seruie-

seruiebant? Non est opus hic referre, & Peloponesum, & Euboeam Insulam, & tot alias, quas Ægæum, & Adriaticum mare sparsim præterfluit. Nunc vero vti res nostræ contractæ sunt, pudor est prorsus dicere. Sunt ne hæc tonitrua in maiorem strepitum, quam stragem, & fulgur decurrens, multa territans, sed rarum cadens bidental? Sed recentiora, & proximiora inuisamus. Post Concilium Florentinum a reditu in patriam, cum Græci vnionem conuellerent, & iugum, vt ita dicam, Ecclesiæ Romanæ debitum antea, & in Concilio nouo consensu confirmatum abijcere tentarent, quæ a Turca omnium Christianorum hoste perpessi non sunt? Asia vniuersa exclusi in Europam se recludunt, & quod omnium miserrimum, & per quam deplorabile, dum mutuis cladibus inter se de Imperio certant, inclinatis & resolutis viribus Thracia, Peloponeso aliaque Græcia excidunt, & tandem Byzantio ipso, & Græcorum Imperio, & in seruitutem rediguntur, indigne nunc egentes, qui olim felices fuere. Horret animus, & corpore contremisco, vel sola rerum memoria. Ætate prouectior Græcia, dum exemplum Photij sequitur, tonitrua in stragem non in strepitum, & post fulgur decurrens bidental exitiosum persentit. Captum, direptumque est Byzantium a Turca barbaro, nulla fide tyranno, Christiani nominis hoste iuratissimo, adeo vt semetipsum, vel solo aspectu Christiani fortuito, immundum atque inquinatum prætenderet, nec se purgatum existimaret, ni prius os, oculosque ablueret. Leonardus Chiensis, *Mahometem Deus misit adolescentem, audacem, ambitiosum, temulentum, Christianorum capitalem hostem, qui nonis aprilis ante Constantinopolis prospectum cum tercentis, & vltra millibus pugnatorum, in gyro terræ castra, papilionesque confecit.* Et eodem teste Græci, Latini, Germani, Pannones, Beotæ, ex omnium Christianorum regionibus Turcis commixti, fidei Christianæ obliti immanius vrbem

expu-

expugnabant: & cum Turcæ non ſat abunde eſſet ad obſidendum vrbem, nec poſſet per Boſphorum in Thraciam claſſe traijcere, inuentus eſt, qui in ſingula Turcarum capita aureo nummo accepto nauibus ſuis tranſueheret. Pudet dicere, dicendum tamen eſt; Chriſtianus Vngarus bellicorum inſtrumentum fuſor ad barbarum vrbe relicta deficit, & tormentum æneum tantæ magnitudinis fabricat, vt lapidem prægrandem eo impetu emitteret, qui murorum firmitudinem, ac latitudinem vinceret: & cum ictus non proficerent ad murum diſijciendum Ianchi Apocriſiarius Chriſtianus, qui ibi tum aderat, ictus ad diſturbandum murum, vt eſſent dirigendi, inſtruit: Si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque, vel ſex orgyis diſtantem conuerſa machina, ictus vnum, & alterum æqualis altitudinis deſtina, quibus accurate directis, & libratis tertio murum quate, ita vt in trianguli figuram diſpoſiti cernantur, illam mœnium partem in terram ruere conſpicies. Paruit, nec res ſucceſſu caruit: illius enim monitu vrbis muri diſiecti ſunt. Ad hæc cum Iuſtinianus trireme vna, Italorum probatiſſimis ei impoſitis, machiniſque omnibus inſtructa idoneis, tempus commodum obſeruaret, vt biremes Turcarũ noctu inuaderet, ignemque illis inijceret, Galatini rem ſibi compertam Tyranno perdidere, Iuſtinianus proditionis ignarus circa mediam noctẽ anchoras ſine ſtrepitu tollit & triremi ad nauigia fertur. Turci admoniti inuigilãtes lapideo globo triremem conquaſſatam ponto immergunt, & centum quinquaginta iuuenes prõptos, ac bellicoſos miſere in mare demergunt. Cuncti, qui datis nominibus ſtipendijs merebant numerus infinitus, eorum qui ſponte caſtra ſequebantur, ijs adiunctus eſt: Vniuerſi enim, qui vrbem oppugnandam eſſe audierunt, tam pueri ob ætatem teneram vix gradientes, quam ſenes annis grauati accurrerunt. Qui itaque rem con-

considerabant, exercitum quadringenta hominum millia superare coniecerunt. Quo etiam tempore Mahometæ nauigia, acatia, biremes, & triremes trecentæ simul prope vrbem appulerunt. Ex Genua, & Venetijs, & alijs locis auxilia promissa, Numine viam non dante, alias atque alias ob causas retardata, atque interpellata sunt. Et dum Græci externam sibi opem procurant, suam supellectilem hiante auaritia semotam occultant, stipendiariorum hominum necessariam copiam, & ad defendendam vrbem sufficientem defraudant, Vrbs milite destituta infidelibus cedere cogitur. Sic dum priuatæ rei conseruandæ incumbunt, & rem, & vrbem, & sua omnia, &, quod infaustissimum homini libero, ac ingenuo accidere potest, libertatem amittunt, in seruitutem a barbaris redacti. Nec fallimur, capta enim vrbe apud plerosque thesauri immensi ex priuatis quibusque domibus excauati, extractique sunt, & hostes diuitijs collocupletati. Expugnata Vrbe, quid turpe commissum non est? Cæsi Imperatoris caput clauis affixum in Augustij columna ad vesperam vsque ibi spectaculo fuit. Alij tradunt, illius caput ludibrij causa pilo affixum in castris Tyrannum circumferri iussisse. Pellis detracta, paleaque referta per Persarum, Arabumque Principum, aliorumque Turcarum ditiones, vt victoriæ symbolum ostentanda eiusdem mandato circumlata est. Licet in Turcogræcia legatur, in pugna ei caput præcisum pugnanti, & seruitutem neutiquam subire volenti: & in Phranzæ historia; Ameram dedisse negotium his, qui superfuerunt, Christianis, vt corpus eius cum honore Imperatoribus conueniente sepeliretur. Quidquid tamen sit, Imperator cæsus est, & vniuersa illius stirps ferro fere deleta. Deus immortalis! quis horrore non perfunderetur, & toto animo corporeque contremisceret? Narrant hi, Constantini Imperatoris vxorem, filias, & alias nobiles fœminas iussu Tyranni

inter epulas, & conuiuia, post contumelias, & tantæ maiestatis deformationem fuisse dissectas. Alij ferunt, hunc Imperatorem postquam sacra mysteria liberis suis, & Imperatrici, & multis consanguineis, & propinquis impertiuisset, hos omnes obtruncari iussisse, ne in hostium potestatem viui inciderent. Et dictu immanius *bidental* exposcis? Matthæus Camariota Epistola de direpta Constantinopoli; Μεθ' ἃ, ὅτι καί τινες ἀναξίως ἐτόλμων ἱερᾶσθαι, καὶ λειτουργεῖν Θεῷ, καὶ ἔλεγον, ὃ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτοπήμασι πολλοῖς καὶ μεγάλοις ὑπάρξασι τότε οὐδὲν ἧττον εἰ μὴ καὶ μᾶλλον τὴν σιδηρὰν ἡμῖν ὡς ἀστραπὴν παρώξυνέ τε, καὶ ἀνέστιλβέ τε ῥάβδον ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ. παροργίζοντος ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν ἐπίσκεψιν ἐργασαμένου ἐν μάστιξιν, ὅτι ἐξεκαύθημεν ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ἡμῶν, καὶ ἀπέστημεν τοῦ μόνου δυναμένου σώζειν ἡμᾶς. *Huic loco additum quosdam se, cum digni non essent, in Sacerdotis dignitatem ingessisse, & Deo missas celebrasse, vbi addebat: Hoc etiam præter alia absurda, quæ multa, magnaque tunc extiterunt, non minus illis, imo multo magis ferream virgam, tanquam fulgur, in nos irritauit, & vibrauit, stolidam Deo gentem in nos irate, immittente, flagellisque nostras iniquitates visitante, quod cupiditatibus nostris exarseramus, ab illoque, qui solus conseruare nos poterat, defeceramus.* Vin plura? Creyghtonus Notis in cap. 20. Sect. 4. *Vidimus nuper in Anglia; & vidimus & sensimus tremendo, & fatali exemplo, nostrorum Troiugenarum odia in sacras infulas.* Sequitur Constantinopolitanum bidental. Et quæ scelerum facies non admissa? Non dignitatis, non sexus, non ætatis habita ratio: stupra cædibus, cædes stupris additæ. Ex nobilitate plurimos ferreis manicis, & compedibus alligatos, & funibus vinctos extra vrbem deducunt plebeij: mares & fœminæ, virtute & conditione præclari miserum in modum, & multis iniurijs affliguntur. Heroinæ, vt meretriculæ, in lupanari prostitutæ, itaque tractatæ, vt nec bruta animalia, quæ sine rubore

fari

fari minime quis valeat; pueri, puellæque à parentibus disclusæ diuenditæ. Infantes coram genitoribus veluti agniculi mactati. Principes & Domini bubuliorum, porcariorum, homuncionumque mancipia facti. Intra decennium pueri ad ritus perfidæ sectæ compulsi. Omnes passim arma ferentes contrucidati. Matronæ, ac Virgines, in quibus aliquæ libidinum illecebræ apparebant, ad fœdissima commercia reseruatæ. Omnes captæ vrbis anguli, aut Christiano sanguine funesti, aut turpissimarum voluptatum detestabiles obiecti. Et quotquot naturæ reuerentia ab obsequio tantorum scelerum abhorrere videbantur, mox pro cuiusque arbitrio, quibus permissu Mahometi toto triduo nihil in ea ciuitate illicitum erat, supplicijs afficiebantur. Iugulabant alios, alios verubus affixos torrebant, quibusdam detracta cute, exuuijs de humero suspensis fame, atque inedia consumebant: nonnullorum vulnera saliebant, vt diutissime cruciatibus torquerentur. In summa quisque contra alterum alijs atque alijs tormentorum generibus excogitatis contendebat. Et sic crudelibus omnia supplicijs impleuerant, vt tota vrbs non sedes Imperij, sed vnum quasi Christianorum carnarium videretur. Et vt paulatim numerus captiuorum, qui maximus erat, minueretur, nunquam a mensa discedebat Tyrannus, quin sanguine & vino ebrius nobilium aliquot virorum supplicijs æstuantem furore animum expleuisset; quod tandiu vt fieret, præcepit, donec aliquis ex nobilium captiuorum numero superesset. Ex ciuium vxoribus, & liberis delectu habito formosas Virgines, pulchrosque pueros sibi sepositos Archieunuchi curæ, ac diligentiæ custodiendos mandauit. Tum demum vrbis incolæ in castrorum tentorijs conspecti sunt. Cum rediret classis in suas prouincias, tanto onere grauata erat, vt parum abfuerit, quin aquis hauriretur. Erant vero onusta nauigia vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis,

 stan-

ſtanneis ; libris etiam infinitis, captiuis quoque tam Sacerdotalis, quam laici ordinis, Monialibus, & Monachis. Nec minor erat præda in Caſtrorum tentorijs, in quibus cernere erat, hunc ſacco Pontificali indutum, illum collari aureo præcictum, eoque canes alligatos ducentem: equos, iumentaque centonum, & ſtragulorum vice ſtratis auro intextis ſub ſternere. Inter epulandum, in diſcis ſacris appoſitis, fructibus veſci varijs quidam conſpiciebantur, & merum ſacris calicibus haurire. Libros quoſcunque innumeris curribus impoſitos per Orientem, & Occidentem diſperſerunt, & diſtraxerunt. Vno nummo volumina decem Ariſtotelis, & Platonis, Theologica cæterarumque ſcientiarum, & artium vænierunt. Vin plura? Templa ſandis inſandiſque ſceleribus dedecorata ſunt, & ſordibus omnis generis repleta: Sacroſancta Altaria Numini, & eius ſanctis conſecrata, conculcata, ſuffoſſa: Martyrum oſſa, & reliquiæ canibus, ſuibuſque proiecta: Libri Euangelici, & ſacri lacerati, deturpati, flammis abſumpti: Veſtes Sacerdotales, reliquaque Eccleſiæ ornamenta ad indumenta ſua, & ornatus diducta, vel vili prætio diuendita: vaſa ſacro Dei cultui dicata ad nefarios, & ſpurciſſimos vſus translata: Imagines Chriſti, Virginis, & aliorum Sanctorum cœno, aliaque illuuie infuſcatæ, conſpurcatæ, deſtructæ. Et quod vel auditu eſt horrendum, Sacroſanctum ſanguinem, & corpus Chriſti in terram effuſum, & proiectum. Intra S. Sophiæ adyta, & ſuper ſacras menſas edebant, & potabant, & inceſtas libidines ſuas cum Virginibus, & pueris explebant: & Chriſti Crucifixi imaginem addito in fronte titulo, *Hic eſt Chriſtianorum Deus*, militum ſuorum conuicijs obiecerunt, & per præconem præeunte tympano exercitui conſpiciendam, omnique contumeliarum genere afficiendam propinarunt. Et vt breuiter ſumma rerum faſtigia perſtringam, ijſdem funeſtis ominibus

bus Mehemetus secundus subuertit, & pertractauit duo Christianorum Græcorum Imperia Constantinopolitanum, & Trapezuntium, regna duodecim ademit, ducentas Vrbes Christianorum pietatem secutas cæpit; & in his Chalcidem insulam armis, & Capham Ponticam Vrbem expugnauit. Sis mecum Creyghtone. Non campas fingo, nec ex meis ista contechnor. Auctores habeo eiusdem ætatis, & alios incorruptos, ac integros testes, ex quibus hæc exscripsi, Georgium Phranzam histor. lib.3. Ducam historiæ Byzantinæ cap.42. Nicolaum Euboicum Saguntinum de Origine, & rebus gestis Turcarum, Ioannem Ramum de rebus Turcicis lib.2. Andream a Lacuna de Origine Turcarum cap.8. Leonardum Chium de Captiuitate Constantinopolitana, Isidorum Rhutenum Cardinalem de Constantinopolitanæ Vrbis expugnatione, VVolfgangum Drechslerum de rebus Turcicis, Sabellicum in historia Veneta Decad.3.lib.7.& alios. Eloquere, prome vocem. Imperator extinctus in pugna, & post mortem ita indecenter habitus. Tot principes optimatesque fœde, misereque iussu Tyranni perfidi iugulati: tantæ Vrbis casus: tantopere deflenda calamitas: tot tantaque ab hoste rabido in sacra, atque profana, in viros, ac mulieres per immanitatem, & scelus passim patrata facinora, sunt ne *tonitrua in maiorem strepitum, quam stragem, & fulgur discurrens multa territans animalia, sed rarum cadens bidental?* Quæ adeo immania, crudelia, funesta, & ab humano genio aliena, & indigna, quæ narratione in posterorum memoriam ingerantur, vt pijssimi etiam homines, & inter eos doctissimus Iacobus Pontanus Notis in Protouestiarium, *Haud scire se*, fateantur; *Annon inter illa tam lacrymosa, & indigna, quæ afferunt, quædam, & commentitia, ipsisque veris ad maiorem in Turcas indignationem mouendam efficta sint*. Censet nihilominus Phranza, *plurimum isti narrationi fidei tribuendum esse*, Nec absone. Cum

etiam

etiam alij omnes, qui dictæ calamitati, & cladi superfuere, non alia narrent: & tandem Æneas Siluius Epistola ad Nicolaum de Beneuolentibus, Ciuem Senensem; *Insignis ciuitas, caput Orientis, Græciæ culmen, Imperij, ac Patriarchæ magni sedes prostrata ruit. Insignia Christi Saluatoris deleta sunt, loca suo nomini dedicata spurcitiæ patent, nomen eius sine fine blasphematur; reliquiæ Sanctorum ante ora canum, porcorumque iaciuntur: nec excuti potest Christianorum somnus. Quid cædes in regia Vrbe factas referam, prostitutas virgines, ephebos muliebria passos, violatas sanctimoniales, omne Monachorum fæminarumque genus turpiter habitum. Horret animus dicere insolitum, & inauditum scelus, dicam tamen ad confusionem nostram, qui talia pati possumus. Aiunt qui præsentes fuere, spurcissimum illum Turcarum Ducem, siue, vt aptius loquar, teterrimam bestiam apud summam aram S. Sophiæ propalam, videntibus omnibus, nobilissimam Virginem, ac fratrem eius adolescentem regalis sanguinis constuprasse, necarique deinde iussisse. Hæc fiunt, & silemus: parum est, quod Deo debere nos arbitremur, &c.* O Græcos infelices! qui etiam post prouectiorem ætatem Photij, in qua mundus vindicias dederat secundum libertatem, tot annos posteriores, & exemplo Photij præeunte facti cautiores, non dum didicistis istos Salmoneas contemnere, qui tonitrua excitant in maiorem strepitum, quam stragem: fulgur discurrens multa territat animalia, sed rarum cadit bidental. Infortunium hoc, quod vniuersam Græciam pessundedit, perniciosissimum cecidit, & tonitruum excitatum est non in maiorem strepitum, sed in stragem, & ad hanc nostram ætatem pertinacissime viget; & in dies singulos crescit, atque etiam altiores effundit radices. Hinc necessario colliges, vel exemplum Photij inauspicatissimum Græciæ fuisse, cum illud secuti Græci seruitutem apud Barbaros colant, tantum abest, vt in libertatem vindicati sint. Et si prauum atque infaustum, te pessime argutari, & exemplum petere ab

re ab homine, qui non solum sibi metipsi infamiam concepit, & detrimentum contraxit, sed ea etiam in patriam, & vniuersam Græciam infudit. Et hoc suo exemplo, quod tu tantundem celebras, & tantum non imitandum proponis, plus quam dici potest obfuit. Nondum tu didicisti exempla peti debere ex veteri memoria, plena dignitatis, plena gloriæ, & ab hominibus gloriose versatis in Republica, & optimorum morum celebritate conspicuis, & quibus aliquid exempli oculati ad omnia viri statui putant oportere. Hæc exempla facultatem habent idoneam ad probandum, & iucunditatem ad audiendum, & laudem in vestigijs illorum ingredientibus conciliandam. Tu vero mihi exemplum Photij proponis imitandum, quod consectata Græcia exitio data est, & vti agnus, ne quid peius dicam, canibus & lupis obiecta? Nondum agnoscis Photium ausu, atque temeritate sua, res suas nihilo meliores fecisse, neque se in libertatem vindicasse, sed connexioribus nodis sese vinxisse, & Pontificijs parere legibus, præstoque esse eorundem ad nutum didicisse, idque ex ijs, quæ restitutionem Photij subsecuta sunt, manifesto euinci? Photius absque consensu Pontificis non restituitur: Pontifex conditiones præscribit, vt pœniteat, vt veniam in Synodo erratorum confessione petat: quod cum non effecisset, a Leone Basilij Filio rursus de throno eijcitur; erro atque inglorius ad inferos proficiscitur. Illius ordinationibus irritis ab vniuersa Græcia, æque atque Summi Pontifices decreuerant, declaratis: ideoque si pro earum admissione, noua Pontificum Romanorum dispensatione opus fuisset, Imperator Leo spondet, se eam ab illis procuraturum: & eam procurasse quamuis in historia non legatur, certum est, quod eo temporis de firmitate earum publice contenderetur, & dispensatio a Romano literis datis exposceretur: & interim Stephanus Leonis frater a Photio ordinatus eo iure, quo qui optimo

Patriar-

Patriarchatum moderaretur. Et hocne eſt, Creyghtone, *mundum ætate prouectiorem vindicias dediſſe, ſecundum libertatem, & mortales plurimos a Photij exemplo didiciſſe, iſtos Salmoneas contemnere, qui tonitrua excitant in maiorem ſtrepitum, quam ſtragem: fulgur diſcurrens multa territare animalia, ſed rarum cadere bidental?*

Et vt finem faciam, ridiculum plane eſt, quod concrepas; *Photius non minus ſui iuris ſecurus ſedebat in ſolio, a Paparum contumelijs, dum vixit, quam poſt mortem ſupinus iacebat in ſepulchro.* Eſto, ſupinus iacuerit in ſepulchro, certe ſui iuris ſecurum ſediſſe in ſolio a Paparum contumelijs, dum vixit, nonniſi legere neſcius dixerit. Primum poſt occupatum thronum mandato Pontificio in Synodo delatus, de maleficijs in Ignatium, & quod conſideret in throno non ſuo, & nocens conuictus non quieuit in throno, ſicuti poſt mortem ſupinus iacebat in ſepulchro, ſed damnatus, exauctoratus, patria exterminatus, ignotos orbes pererrans, vndique excluditur. Mortuo tandem, Ignatio, denuo in thronum, & non niſi literis Romani Pontificis fultus vtcunque intruditur; & nec dum, ita vt dicam, vita functo Baſilio, a Leone rurſus denuo ſolio dimouetur, atque dignitate, & in vltimas terras traſportatur exul, inglorius, & extra proprios penates vitam finit, & an tumulo contectus ſit, ad hunc diem ignoratur. Quid quid eſt, tu neque per indicium enuncias. Hic tuus Photius, qui non minus ſui iuris ſecurus ſedebat in ſolio, a Paparum contumelijs, dum vixit, quam poſt mortem ſupinus iacebat in ſepulchro, Leone Grammatico circa ea tempora ſcriptore in Baſilio; Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαντος Φωτίου Πατριάρχου, ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τῆς ἐρημίας, ἐν τῷ μερδοσαγάρῃ, οὔσης πρότερον καθολικῆς ἐκκλησίας, *Photio Patriarcha mortem poſt modum obeunte, corpus eius in Monaſterio, nomine Heremia ad Merdoſagarim, quæ erat Catholica Eccleſia, depoſitum eſt.* Digna equi-

equidem patella operculo, in quo ſupinus iaceat poſt mortem. Habeto tibi, quod laudas, vt qui vindicias das ſecundum libertatem a Paparum contumelijs ſecurus, & ſupinus, in Merdoſagare recumbas. Et nutu Romani Pontificis dimotum Photium, idem Leo Grammaticus narrat; Ὁ δὲ βασιλεὺς θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ Ῥωμαίων Ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐξέωσεν, καὶ προεχειρίσατο Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίοις Πατριάρχην τὸ δεύτερον αὐτοῦ. *Imperator Baſilius furore percitus Romam miſit, & Romanis Epiſcopis deferentibus ſcriptam in eum ſententiam obtinuit, eumque throno deturbauit, & Ignatium Sanctum Patriarcham ſecundo inſtituit.* Illud etiam conſiderandum eſt, qua ratione Patriarchę Conſtantinopolitani Papas contemnere ab exemplo Photij cum didicerint, ſecuri ſui iuris ſederunt in ſolio a Paparum contumelijs, dum vixerunt. Non nego illos poſt mortem ſupinos iacuiſſe in ſepulchro. Sed dignitatem ſuam, & decus ſuſtinuiſſe, dices tu, qui in his es *iam dudum verſatus*. Res ipſa dicto tuo fidem dabit. Quomodo ſua conſeruauerit Photius, ſupra vidimus: Poſt Photium Nicolaus Myſticus, Euthymius, Trypho, Baſilius Scamandrenus, Michaël Cerularius, Euſtratius Garidas, Coſmas Atticus, Niceta Muntanus, Leontius, Theodoſius, Arſenius, Germanus, Ioſephus Galeſius, Veccus, Ioannes, Eſaias. Hi omnes, vt recentiores miſſos faciam, arbitratu, atque ingenio, ne dicam libidine, partim ſuis ſedibus eiecti, & a negotijs publicis reiecti ætatem procul a Republica habuere, partim ſedato dominantium furore, atque iracundia, & retractata ſententia, in dignitatem, qua dimoti fuerant, reſtituti, potuere quidem deplorare poſt tempora Photij iniunctam ſibi ineluctabilem conditionem, nunquam ſui iuris ſecuros in ſolio ſedere, qui nutu imperantium vti folia ventis nunc iactati, nunc in terram indigne, miſeriſque modis proiecti ſunt, quod inter alios comploratu proſecutus eſt Ephræ-

mius in Isaacio Angelo Comneno Andronici successore;

Ἐκκλησίας ἔθιμα, καινουργῶν, φύρων,
Ὃν μὲν καθιστὰς Πατριαρχῶν εἰς θρόνον,
Ὃν δ' ἐξάγων αὖ, καὶ μόνῃ προαιρέσει.

Ecclesiasticas consuetudines innouans, perturbans, hunc quidem ad Patriarchale solium euehens, alium vero exturbans nutu suo. Id accuratius extricat Methodius Monachus de Isaacio Angelo; Τί δὲ καὶ Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος οὐ χωρὶς πάσης αἰτίας εὐλόγου, καὶ κανονικῆς αἰτίας, τὸν Καματηρὸν τοῦ θρόνου παραγκωνίσας, Νικήταν τὸν Σακελλάριον ἔθετο; οὐχὶ τοῦτον αὖθις ὡς ἀφυῆ μετ' ἐνιαυτὸν ἕνα καταβαλών, τὸν Θεοτοκίτην Λεόντιον Πατριάρχην πεποίηκεν, ὃν καὶ Θεοτοκίτην ἐκάλεσε, διαβεβαιούμενος τὴν Θεοτόκον ἐμφανισθῆναί οἱ, καὶ προστάξαι Νικήταν μὲν καθελεῖν, Λεόντιον δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῷ θρόνῳ ἐγκαταστῆσαι; οὐχὶ αὖθις τὸν μὲν Λεόντιον τοῦ θρόνου ἐξέωσε, τῆς Θεοτόκου αὐτῷ καὶ πάλιν τοῦτο ποιῆσαι διαταξαμένης ἰσχυριζόμενος, τὸν Ἱεροσολύμων δὲ Δοσίθεον τῆς Κωνσταντίνου Ἱεράρχην ἀπέδειξεν; ἐπεὶ δὲ ὁ γογγυσμὸς πολὺς περὶ τούτου γεγένηται, οὐχὶ Δοσίθεος τούτου ἕνεκα τοῦ θρόνου ἀποπεσών, ἕτερος προεβλήθη; πέντε γοῦν ὅσον Πατριάρχας τῆς Κωνσταντίνου ὁ Ἰσαάκιος ἐγκατέστησεν ἐν χρόνοις ἐννέα, ὅσα καὶ ἔτη βασιλεύσας αὐτός, λόγῳ μέν, καὶ κανονικοῖς ἐγκλήμασιν οὐδαμῶς, ἁπλῶς δὲ οἰκείῳ θελήματι καὶ ὀρέξει τὸν μὲν κατάγων, τὸν δὲ ἀνάγων, καὶ ὅμως οὐδεὶς τούτων, ἢ τῶν δι' αὐτῶν χειροτονηθέντων ἀδεκτος τῇ ἐκκλησίᾳ γεγένηται. Τὸ δὲ δὴ ἀστειότερον, μᾶλλον δὲ ἀτιμότερον, ὅτι πάντες ἔζων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰσαακίου διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον τάχα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ γεγονότες. *Annon praeterea Isaacius Angelus absque vlla rationabili causa, & decreto Canonico, Camatero e solio pulso, Nicetam Sacellarium substituit, & hoc rursus anno exacto, vti oneri parum idoneo, submoto, Thetocitem Leontium, quem Theotocitem nuncupauit, asserens Deiparam sibi apparuisse, mandasseque; Niceta deposito, Leontium loco illius in Throno substituere? Annon postmodum Leontium de throno eiecit, Deiparam vt id etiam perageret, demandasse contendens, & Hierosolymitanum Dositheum Hierarcham C. P. declarauit? Cum ergo de eo murmuratio querula inualesceret, annon propterea Dositheo de throno exci-*

excidente, alius electus est? Hunc in modum itaque quinque Patriarchas Constantinopolitanos Isaacius spatio nouem annorum, quibus imperium tenuit, creauit, nulla ratione motus, aut criminum aduersus Canones reos, sed simpliciter, & proprio arbitrio, & appetitu hunc quidem deprimens, illum vero exaltans. Et nihilominus ex his nemo, aut ex illis, qui ab ipsis ordinati sunt, reiectus ab Ecclesia est. Quod vero festiuius est, vel vt verius dicam, tanta dignitate indignius, omnes hi sub eiusdem Isaacij Imperio vitam ducebant: quod illius dominatus exiguo tempore perdurauit. Et tu non vereris dicere, *mundum ætate prouectiorem vindicias dedisse secundum libertatem: & mortales plurimos a Photij exemplo didicisse, istos Salmoneas contemnere, qui tonitrua excitant*, &c. Paparum ne, an Imperatorum tonitrua sunt truciora, horribiliora, immaniora? Et tamen post exemplum Photij vindicias dedere secundum libertatem, & didicere Salmoneas contemnere. *Quando iam Photius non minus sui iuris securus sedebat in solio a Paparum contumelijs, dum vixit.* Age prome exempla Paparum, qui simili crudelitate lacerarint Patriarchas Constantinopolitanos, etiam postquam exemplo Photij Papatus iugum excusserunt. Excommunicarunt Patriarchas, sed hæreticos, Schismaticos, contumaces, delectos ad omne facinus: vitæ & morum summa probitate præditos, & Catholicæ veritatis aduersus hostes propugnatores, summis gratijs, & fauoribus prosecuti sunt. Aliud est sibi fingere tonitrua, & tum demum argutari, aliud rem, vti est, recolere, & tum demum statuere, Creyghtone *in his dudum versate*. Et hanc securitatem iuris sui in solio Patriarchali constabiliuit Photius Patriarchis Constantinopolitanis dum vixit, cum eos retraxit a Paparum obsequio. Sed de his altera vice in exercitationibus nostris aduersus Syropulum. Neque hic transilienda sunt, quæ ex Schismaticorum vanissimis promptuarijs colligit Matthæus Hieromonachus contra Pontificiorum incolumitatem. Ταύτην ἐπνου

ἱερῶν τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων, καὶ κανόνων διαστροφὴν περὶ τὸ Λατινικὸν οὕτω δυναστεῦσαν γένος λίαν ἐπισφαλῶς περὶ τὰ μέγιστα διακείμενον ὁ τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἰθύνειν λαχὼν Μιχαὴλ, ὁ τὴν ἐπωνυμίαν Κηρουλάριος, καὶ κρεῖσσον ἢ καθ' ἑαυτὸν νομίσας, τὸ στῆσαι τῆς κακίας τούτων φορὰν, οἰκουμενικὴν ἤθροισε Σύνοδον, καὶ ψήφῳ τούτους κοινῷ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξέτεμε. παρῆν μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος. παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀντιοχείας, ἔτι δὲ καὶ ὁ Βουλγαρίας, καὶ ὁ Κύπρου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅσον ἐλλογιμώτερον, καὶ σοφώτερον. ὁ μέντοι Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἱεροσολύμων, εἰ καὶ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων τηνικαῦτα οὐκ ἦσαν ἐπιχωριάζοντες, τὰ πραχθέντα δ' ὅμως καὶ προσεπήνεσαν, καὶ ἀπεψηφίσαντο, καὶ τῆς σφῶν αὐτῶν κοινωνίας, καὶ αὐτοὶ τὸν Πάπαν ἀπώσαντο, ὡς αὐτὰ δήπου μαρτυρεῖ τὰ πράγματα, μηδεμιᾶς τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν εἰς κοινωνίαν εἰσέτι καὶ νῦν τῷ Πάπᾳ προσιεμένης, τὸ νόθον καὶ ἐξαίσιον τῶν λατινικῶν μυσαττομένης δογμάτων. εἰ τοίνυν οὕτως δρᾶσαι οἱ τότε πατέρες κεκρίκασιν, τίς οὕτως ἢ πρὸς ἀκρίβειαν δύσκολος, ἢ τῶν κοινῶν ἔξω λογισμῶν, ὅστις αὖ τούτοις, καὶ τῆς ἐν ἔθνεσι προσρήσεως ἀδείας τὰ νῦν μεταδοίη; οἵ γε δὴ, ἵνα τἆλλα παρῶ, τὸ τῶν Ἀρμενίων γένος αὐταῖς ἀσεβείαις καὶ πονηροῖς δόγμασι προσδεξάμενοι, τὴν ἕνωσιν αὐτῶν καὶ κοινωνίαν ἠσπάσαντο, τὴν φίλην καὶ μόνην ὑποταγὴν αὐτῶν κομιζόμενοι. *Hanc itaque rectorum dogmatum, & Canonum apud gentem Latinam inualescentem, & circa potissima etiam atque etiam longe auiam a vera ratione vagantem, qui tum Constantinopolitanæ Ecclesiæ gubernacula tractabat Michaël cognomento Cerularius, & similem eorum improbitatem impedire, & illius impetum continere supra suas vires esse intelligens, Oecumenicam Synodum coëgit, & communi eos calculo a Catholica Ecclesia abscidit. Aderant siquidem Imperator Constantinus Monomachus; aderant & Antiochenus, & Bulgariæ, & Cypri Metropolitæ, & Ecclesiastici ordinis quotquot eruditione, ac sapientia luculentiores habebantur. Alexandrinus vero, atque Hierosolymitanus, licet tum in Regina Vrbium non commorarentur, acta nihilominus & laudarunt, & comprobarunt, & a sua communione ipsi quoque Papam eiecerunt, vt res ipsæ testantur, cum*

ex quatuor Ecclesijs nulla in sui communionem ad hec tempora Papem admittat, spuria, execrandaque Latinorum dogmata abominantes. Si ita hunc in modum illi Patres facere decreuerunt, quis adeo iners rebus aduigilauerit, vel a sensu communi abstractus fuerit, vt eorum consuetudinibus se applicet, vel illis hoc tempore salutationem det, vel ab illis accipiat, qui iam, vt alia silentio inuoluam, Armenorum gentis cum ipsa impietate, & prauis dogmatibus communionem, & vnionem amplexati sunt, amicam & solam eorum obedientiam lucrati? Quis in historia adeo infans est, vt mendacia & monstra similia æquo animo ferat? Cerularius vidit in prauis dogmatibus asserendis, eamque inflexibilem contumaciam. Vidit quod & alij post Photium Patriarchæ Constantinopolitani, nec hiscere ausi sunt, sed Sedis Apostolicæ Maiestatem, & in rebus Ecclesiasticis infallibilem firmitatem agnoscentes, eandem ipsam, qua & ante Photium vniuersa Ecclesia Græca obseruantia reueriti sunt, & coluere, & legibus ab illa præscriptis paruere. An Cerularius vnus tot Patriarchis sapientia præditis singulari, & ad omnia oculatis Stephano fratre Leonis Imperatoris, Antonio Caulea, Nicolao Mystico, Euthymio Syncello, Stephano Amasiensi, Tryphone Monacho, Theophylacto, Romani Lecapeni Imperatoris filio, Polyeucto, Basilio Scamandreno, Antonio Studita, Nicolao Chrysoberga, Sisinnio Magistro, Eustathio Alexio integrior atque cordatior fuit? Et sic Ecclesia Græca per annos fere centum viginti sex post Photium, sicuti & ante annos octingentos sexaginta tres in summa cæcitate vixit, & contra verum, & religionem niti Pontificios, quibuscum vnum sentiebat, non animaduertit. Aliquis modo ex inferis excitandus est, qui hæc approbet; cum viuentibus hæc incredibilia sunt. Quid si dicamus, vt alias sæpe adnotauimus, Cerularium non ob dogmata praua, & Canonum transgressiones inimicitias cum Pontificibus contraxisse, sed ob alia mera ciuilia?

lia? cum enim affectatos calceos rubros non obtinuisset, indignabundus in Pontifices iram effudit, & cum noua non haberet, ad vetustiores criminationes Photij conuersus, Ecclesiæ Romanæ opposuit. Nec mirum: nihil enim non audet hæresis, & odium inexuperabile, quo ille in Cathedram Petri flagrabat; & qui semel iracundiæ fines transijt, eum bene & nouiter oportet esse impudentem. Et licet extra culpam, & ambitionis crimen ex Schismaticis non nemo eum seponere tentet, ego tamen in medium testem adducam, cuius fidem neque Matthæus, neque Cerularius ipse labefactauerit. Is est Theodorus Balsamo in Nomocanone Photij tit. 8. cap. 1. Ὅτι δὲ ἡ δευτέρα Σύνοδος δέδωκε τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ προνόμια πάντα τοῦ Πάπα Ῥώμης, ἐπεχείρησαν τινὲς τῶν Πατριαρχῶν, ὡς ὁ Κήρυλλος ἐκεῖνος, καὶ κύριος Μιχαήλ, καὶ ἕτεροι, τοῖς αὐτοῖς ἀποσεμνύνεσθαι προνομίοις. οὐ γέγονε δὲ αὐτοῖς εἰς καλὸν ἡ ἐγχείρησις. τιμᾶσθαι δὲ διὰ ἀξιωμάτων τοὺς Κληρικοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐ κεκώλυται, πλὴν καὶ ταῦτα κεκολοβωμένα εἰσίν. ὁ δὲ κατὰ καιρὸς Χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος Ἰδίκτου δικαιοῦται καβαλικεύειν κατὰ τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων Νοταρίων τὸ Πατριαρχικὸν ἄλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. ἔδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς Καδδηναρίου Πατριαρχικοῦ σκέπεσθαι μετὰ χρυσῆς τιάρας, ἥτις καὶ ἐν Χαρτοφυλακίῳ ἀπόκειται. *Quia autem secunda Synodus dedit Archiepiscopo Constantinopolitano omnia Papæ Romani priuilegia, conati sunt nonnulli Patriarchæ, vt ille Cerulas, & Dominus Michaël, & alij, eadem sibi priuilegia arrogare: sed eis non recte cessit. Clericos autem Constantinopolitanos dignitatibus honorari non est vetitum, sed ea quoque sunt mutila. Ius autem habet ex hoc Edicto Chartophylax equitandi in festo Sanctorum Notariorum equum Patriarchalem cum albo linteamine. Oporteret etiam eius caput, vt potè Patriarchalis Caddenarij tegi aurea tiara, quæ etiam in Chartophylacio sita est.* Hinc arguo, cum Alexandrinus, vt idem subdit, beneplacito Papæ Celestini habet, quod vtatur oro, & ait Cerularium a Constantino Papæ concessa sibi

arrogare, & illi non bene succeſſiſſe, inter quæ erant voluiſſe quoque calcei rubri, manifeſtum apparet, illud a Pontifice ſibi denegatum fuiſſe. *Sed eos condemnauit Cerularius Oecumenica Synodo coacta.* Quis id ait? Matthæus. Sed fides Matthæo non eſt, qui ipſa inconſtantia inconſtantior eſt. Ipſe namque ſupra in enumeratione Synodorum Oecumenicarum ſeptem tantum numerat Synodos, & poſtremam Nicænam contra Iconomachos, & de Patrum in illis coactorum numero innumera inſulſe philoſophatur, quaſi poſt dictorum Patrum numerum, quos δισχιλίους fuiſſe definit, omnia in Eccleſia dogmata, & canones veluti cancellis, ac terminis ita circumſcribantur; vt extra illos vagandi, perquirendique aliquid, quod Eccleſiæ vertatur in commodum, facultas omnibus intercludatur; & poſt modum dicti oblitus poſt duas pagines hanc nouam ſub Cerulario Synodum Oecumenicam, qua damnantur Pontificij vt Hæretici, commemorat. Et ne falſi reus conuincatur, Cerularij Patriarchæ, & Monomachi Imperatoris nominibus inductis, reliqua aliorum nomina, tantum Epiſcopatibus memoratis, ſilet: ſicuti, & Patriarcharum Alexandrini, & Hieroſolymitani, qui in Concilio non fuerunt. Quare Matthæo iſto iudice Concilium coactum ab Imperatore duobus Patriarchis Conſtantinopolitano, & Antiocheno, & duobus Metropolitis Bulgariæ, & Cypri, & nonnullis alijs Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſapientioribus tamen, Concilium erit Oecumenicum ſupra Papam, & quod admirabilius eſt, ipſum Papam, & omnes illius aſſeclas potuerit condemnare, & anathemate plectere. Et erit ne ſanus, qui ſimilia deliramenta loquitur? Sed nolo eſſe Matthæo iniurius. Habuerit illa Synodus & Imperatorem, & quatuor Patriarchas, & Metropolitas, & Epiſcopos quotquot vult Matthæus, vt ſua hæc Synodus Oecumenica continuatur; dicetur ne propterea Oecumenica eſſe? Nolo hic.

hic de meo aliquid eloqui. Dicant Ecclesiæ Græcæ lumina, & Patres Sanctissimi, quorum testimonia, certo scio, Matthæus non respuet. Vocant Iconomachi suam aduersus Imagines Synodum Oecumenicam, Stephanus Iunior Martyr apud Stephanum Byzantium, illius vitæ scriptorem, opponit; Πῶς δὲ καὶ οἰκουμενική, πρὸς ἣν οὐδὲ ὁ Ῥώμης εὐδόκησεν, καίπερ κανόνος προκειμένου, μὴ δεῖν τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίχα τοῦ Πάπα Ῥώμης κανονίζεσθαι, οὐδὲ ὁ Ἀλεξανδρείας, ἵνα εἴπω, οὔτε ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων; ποῖοι εἰ αὐτῶν λίβελλοι, ἵνα ἡ ψευδοσύνοδος ὑμῶν οἰκουμενικὴ κυρωθῇ. *Quonam vero modo, & Oecumenica fuerit, quam neque Romanus approbauit, licet Canone decernatur, res Ecclesiasticas absque Papæ assensu Romani non esse dirigendas, neque Alexandrinus, vt ita dicam, neque Antiochenus, neque Hierosolymitanus? Vbi sunt eorum Libelli, vt Pseudosynodus vestra Oecumenica decernatur?* Et apud Simeonem Metaphrastem, itidem eiusdem vitæ scriptoré; Πῶς δὲ καὶ οἰκουμενικὴ ἂν κληθείη, ἐφ' ἣ οὐχ ὁ Ῥώμης εὐδόκησε πρόεδρος, οὗ χωρὶς ἀδύνατον πάντως τὰ ἐκκλησιαστικὰ κανονίζεσθαι, οὐχ ὁ Ἀλεξανδρείας συνῄνεσεν, οὐχ ὁ Ἀντιοχείας, οὔθ' ὁ Ἱεροσολύμων. ποῖοι σοι λίβελλοι τούτων, ἢ τίνες ἄρα καὶ ἐκ τῶν τόπων διεπέμφθησαν τὴν ψευδῆ σύνοδον ὑμῶν συνιστῶντες, ἵν' οἰκουμενικὴ αὕτη κριθείη. *Quanam vero ratione Oecumenica appellabitur, in qua beneplacitum Papæ Romani nullum est, absque cuius assensu fieri nequit, vt rebus Ecclesiasticis modus imponatur. Alexandrinus non consensit, neque Antiochenus, multo minus Hierosolymitanus. Quales tibi oblati sunt eorum Libelli: vel qui demum ex alijs locis transmissi sunt, fallacem hanc Synodum vestram confirmantes, vt Oecumenica reputetur.* Auctor vitæ Pauli Homologetæ Episcopi Constantinopolitani de Synodo Antiochena; Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ συνόδῳ συνῆλθον ἐπίσκοποι ἐνενήκοντα. Μάξιμος μέντοι ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος ἀνὴρ περὶ τὴν εὐσέβειαν ἐπίσημος οὐ παρεγένετο ἐν αὐτῇ ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὁ Μακάριος Ἰούλιος πάπας ὁ Ῥωμαίων ἀρχιεπίσκοπος, οὐδὲ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀπέσταλκέν τινα, καίτοι κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ κελεύοντος, μὴ δεῖν παρὰ τὴν

γνώ-

γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης τὰς ἐκκλησίας κανονίζεσθαι. *In hac Synodo conuenerunt Episcopi nonaginta, sed Maximus Hierosolymorum Episcopus, pietate vir conspicuus non interfuit. Quinimo neque beatus Iulius Romanus Archiepiscopus aderat, neque in sui ipsius locum quemquam miserat; licet Ecclesiasticus Canon iubeat, absque consensu Romani Archiepiscopi nullo modo res Ecclesiasticas disponendas esse.* Et quos non configet septimæ Synodi Oecumenicæ Patres, Nicænæ nempe secundæ, Matthæus, qui inter Synodos Oecumenicas eandem numerando recenset; Πῶς δ' αὖ μεγάλη, καὶ οἰκουμενική, ἣν οὔτε ἐδέξαντο, οὔτε συνεφώνησαν οἱ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι, ἀλλ' ἀναθέματι ταύτην παρέπεμψαν, οὐκ ἔσχε συνεργὸν τὸν τηνικαῦτα τῆς Ῥωμαίων Πάπαν, ἢ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱερεῖς, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν αὐτοῦ, οὔτε δι' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, καθὼς νόμος ἐστὶ ταῖς Συνόδοις, ἀλλ' οὔτε συμφρονοῦντας αὐτῇ τοὺς Πατριάρχας τῆς ἕω, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ τῆς ἁγίας πόλεως, ἢ τοὺς σὺν αὐτοῖς μύστας, καὶ ἀρχιερεῖς. ὄντως καπνὸς ἀχλύος πλήρης σκοτίζων ὀφθαλμοὺς ἀφρόνων ὁ λόγος αὐτῶν, καὶ οὐχὶ λύχνος τεθεὶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτίζειν τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. *Quomodo autem magna, & vniuersalis, quam neque receperunt, neque concordauerunt, reliquarum Præsules Ecclesiarum, sed anathemati hanc transmiserunt? Non habuit enim adiutorem illius temporis Romanorum Papam, vel eos qui circa ipsum sunt, Sacerdotes, nec etiam per Vicarios eius, neque per Encyclicam Epistolam, quemadmodum res dictat Conciliorum: sed nec consentientes sibi Patriarchas Orientis Alexandriæ scilicet, Antiochiæ, & Sanctæ ciuitatis, vel comministros, & summos Sacerdotes, qui cum ipsis existunt. Vere fumus caligine plenus, obtenebrans oculos stolidorum, est sermo eorum, & non lucerna posita super candelabrum, vt illuminet omnibus, qui in domo sunt.* Non potest ergo absque Romani Pontificis consensu Synodus cogi, & si cogatur nulla est, nulloque fulta firmo fundamento labascit. Enunciet nobis Matthæus Pontificem, vel locumtenentes Pontificios, qui dictæ Synodo, vt alijs ab eodem connumeratis, interfuerint, & tum pla-

ne non pedibus, ſed manibus etiam in ſententiam illius concedemus, dicemuſque, eam Synodum Oecumenicam fuiſſe. Sed non poterit. Non adfuere, qui nomine Pontificis intereſſent, quia refragabatur Pontificijs. Quid tum? Annon Pontificij, & Humbertini arbitrium Romani habentes iure, & merito Cerularium, & aſſeclas in eadem ipſa Synodo a ſacris admouerunt, & a piorum Societate, ac communione ſecluſerunt, tandemque iuſſu Imperatoris, vti execrandum, & deteſtabilem, e patria, domoque exulare coëgerunt: & Nicetam Stethatum, quæ in Pontificios contexerat, vſtulanda flammis infelicibus tradere. Sed qui non aderant Alexandrinus, atque Hieroſolymitanus, acta laudarunt, & approbarunt, & Papam eiecerunt. Quid Hieroſolymitanus, & Alexandrinus egerint, nondum, quod ipſe ſciam, liquet. Antiochenum certum eſt, Synodo non interfuiſſe, qui datis literis ad Cerularium, & alios, Cerularij conatus carbone notauit, & inſcitiam Chartophylacis obiecit, & contra atque ille ſcripſerat, cum Byzantij ageret, nomen Romani Pontificis commemoratum in Diptychis, ingenue pronunciauit: imo eundem ad concordiam cum Romanis, quæ videbantur in illis enormia abſurda, in bonum ſenſum inflectens exhortatus eſt. Quare res ipſæ dicta Matthæi, licet montes videantur, vt ita dicam, diſpuluerant. Quæ de Armenis, & eorum vnione verba funditat, meræ calumniæ ſunt, & præter Pontificiæ Eccleſiæ mores quæ ſua tutatur, aliorum ſi reprehenſione digna ſunt, obeliſco notat, & corrigit. Idque manifeſtum fuerit ex vnione facta cum Armenis, & Iacobitis ſub Eugenio IV., quorum non tantum errores, hæreſeſque ſugillauit, & in crimen vocauit, ſed etiam prolixa oratione Chriſtianæ inſtitutionis, & Sacramentorum adminiſtrandorum, & formam protenſa manu concredidit. Quare purum putum mendacium eſt, Pontifices Armenorum impie-

tatem, & falsa dogmata amplexatos fuisse. & hoc, nec fallor, concedet, καὶ Σκύθης, καὶ εἴτις ἄλλος αὐτῶν ἀμαθέστερος.

EXERCITATIO XVIII.

De eiectione Photij Patriarchæ per Basilium contra Montacutium. Immerito iniurium Basilio esse Montacutium. Basilius Michaëlem, & Bardam, sibi cauens, cum non posset aliter, occidit. Immani αἰτιολογίας errore confundi Michaëlem Balbum cum Michaële patrono Basilij. Qua de causa pellitur Photius a Basilio, Zonaras Schismaticus. Photius a Basilio. & Synodo, in qua erant missi Pontificij, eijcitur. Defenditur Niceta Paphlago, & Anastasius Bibliothecarius. Homo dum viuit, commutabilis est. Dictis eiusdem Photij refelluntur mendacia Montacutij.

SEd quando iam huc deuenimus, interquiesce paululum Creyghtone, & animum ex concertationibus lassum recipe: aliquantulum enim post deflectam ad te. Hoc interim spatio res mihi erit cum Richardo Montacutio, qui Notis in Epistolas Photij, dum causam Photij sustinere, illique adesse contra delatores nititur, in multa per errorem atque inscitiam labitur, quibus, ne alijs indiscussa fucum faciant, nota apponenda est. Et ante alia, vt Photium a criminibus, atque facinoribus, ijsque capitalibus exsoluat, quid non in Basilium Imperatorem, Nicetam Paphlagonem, Anastasium Bibliothecarium, & alios eructat? *Basilium Macedonem intelligit hominem nequissimum, ortu ignobilem, perfidia insignem, nulla virtute commendatum, Baronio tamen tantum non canonizatum, qui cum ab Imperatore Michaële, post Bardæ Cæsaris mortem, cuius architectus fuit Basilius iste, Imperij Socius esset assumptus, & iubente Michaële per Photium Patriarcham esset coronatus,* χρίσμα καὶ χειροθεσίαν βασι-

λάδας accipiens, omnium bipedum ingratissimus, dominum suum & patronum Michaëlem Imperatorem occidit: Photium optime de se meritum Patriarchatu pellit, eo quod regicidam nequissimum non admitteret ad Eucharistiam. Iste sexcentis Paphlagonibus præferendus, vel ipso Baronio capitalissimo Photij hoste, fatente ad annum Christi 867. Sect. 101. Basilius, inquit Zonaras, die festo magnam Ecclesiam ingressus, vt incruentæ victimæ particeps fieret, per Photium Patriarcham est prohibitus, eum homicidam appellantem, ob quam repulsam iratus, in dicto Concilio Photium dignitate priuatum Ecclesia mouet, quasi Ignatius contra Canones, & leges a Barda Cæsare Sede Pontificia deiectus esset. Ad hæc Baronius nihil aliud respondet; quam fuisse Zonaram Schismaticum, nempe quia Græcus. Ridicule. Nam quid Schisma, si tamen erat Schismaticus, ad Basilij, & Michaëlis, & Bardæ causam? Si valeret hoc argumentum, sequeretur quidquid scriptum a Zonara, aut quocunque historico Græco, post Schisma, vt vocant, Græcorum, mera esse mendacia. Nemo enim non Schismaticus foret eo sensu. Pudenda certe Baronij maledicentia communem ei sensum expectorauit. Patet autem ex hac Epistola, quam acerbam, barbaram, & plusquam tragicam carnificinam passus fuerat Photius per Basilium illum Macedonem. Et Epistola 117. & 118. similia repetit; *Synodus erat Latrocinalis, nec a Græcis ipsis approbata, & agnita, quam non contradicentibus Romanis Marcus Ephesius Sect. 6. in Concilio Florentino iugulauit, quidquid blaterant apud Binium. Huic Synodo præsidentes non immerito comparat Photius cum Anna, Caipha, Pilato, &c. qui Dominum, & Seruatorem nostrum Stephanum Protomartyrem, Iacobum, Paulum pro tribunali sedentes morti adiudicarunt.* His flosculis Montacutius Basilium Imperatorem exornans, putat se satis fecisse obiectionibus Photio factis; quasi vero praui Basilij mores Photium a sceleribus eximant. Esto nanque fuerit Basilius homo nequissimus, ignobilis, bipedum omnium ingratissimus, qui Michaëlem patronum trucidauerit. Nolo siqui-

ſiquidem ego nunc extra culpam Baſilium ponere. Eſto ille per me ſceleris, parricidij, periurij, & capitalium omnium facinorum pleniſſimus; ideo ne Photius a culpa erit immunis, & ſententia Synodali damnatus, eiectuſque a Sede iniuſte occupata, a Baſilio paſſus eſſe dicetur, exterminatuſque iniuſte? Pulſus eſt a non ſuis, qui aliena occupauerat, & a non iuſte retentis, reſtitutus Paſtor germanus, decreto Synodi Romanæ, & poſtmodum Conſtantinopolitanæ rite coactæ, non abnuente Baſilio. Cauſæ iuſtitia, & æquitas adeo patens, hominem parricidam, & omnibus flagitijs inquinatiſſimum compulit, vt in Ignatium tentata, patrataque iniuſtiſſime ſecundum ius, faſque ſanaret, & excitaret iacentem. Opus glorioſum & laude dignum probri accuſat, & pro ſceleſto reputat Montacutius, quaſi in malefico atque facinoroſo per totum vitæ curriculum nunquam ſignificatio virtutis, vel minima apparere apta nata ſit. Quid ſi Bardæ, & Michaëlis cædem, vt ſibi caueret, procurauit? Quid ſi non coniectura tantum, ſed argumentis pluſquam locupletiſſimis ſibi cædem a Barda, & Michaële commoliri cognoſceret? Quid ſi tantam Bardæ, & Michaëlis in vaſtanda Republica, & rebus Eccleſiaſticis affligendis firmam, & ſtabilem permanſionem de medio tollere mente verſaret? Cui nota non ſunt Bardæ flagitia? Spectata, & cognita Michaëlis huiuſce momentorum omnium crapulæ, & temulentia, & in ipſa temulentia innoxiorum ciuium neces, quos poſtmodum egeſto vino cæſos eſſe lamentabatur. Fruſtra hic aggererem, quæ ille in venerandos Eccleſiæ ritus, & Sacroſancta myſteria, in homines ſacris infulis decoros, ac ſplendidos opprobria? Quid plura? deiectionem dignitatis, & mortem minitatus fuerat Baſilio. Vin certiora? Baſilicianum ſibi palpantem ob curſum ab eo ſolerter rectum Imperialibus ocreis ſibi detractis induit, & obteſtatus Deum infit Baſilio, *me-*

lius

lius illi, quam Basilio congruere. Nunquid enim, vt te constitui, alium pariter Imperatorem, creandi mihi potestas non est? Et Eudociæ, quæ super his tristabatur, respondit; *Ne super his contristeris, Basilicianum ad Imperium promouere mihi animus est.* Leo Grammaticus; Ἔφη δὲ ὁ βασιλεὺς μετ' ὀργῆς πρὸς Βασιλείῳ, ὡς ὑπέρ τι κάλλιον αὐτοῦ πρέπουσι. μὴ γὰρ οὐκ ἔχω ἐξουσίαν, ὥστε βασιλέα ἐποίησα, καὶ ἄλλον ποιῆσαι. καὶ ὠργίζετο κατὰ Βασιλείου θυμούμενος. Et Eudociæ; μὴ λυποῦ περὶ τούτου. καὶ γὰρ καὶ τὸν Βασιλικιανὸν βασιλέα θέλω ποιῆσαι. Vltra hæc persuasit aulico cuidam, vt in venatione tanquam feram impetiturus, Basilium hasta transfigeret. Sed ictus futile prouenit. Quid tu fecisses tum Montacuti? Expectasses ne irati atque impotentis, & quod peius est, temulenti animi, & sibi non consistentis mentis impetum? Exposuisses ne suppliciorum exactori corpus dilaniandum? Indignatus est Basilij generosus animus, & periculum sibi certo impendens, quod aliorum exemplo didicerat, cauens, cum aliter non quiret, cæde minitantis repulit, & noxiam subterfugit. Sed poterat fuga impetum aggressoris declinare. Communis Doctorum sententia est. Tu loqueris de ignoto, aut infimæ sortis homuncione, qui fugiendo exiguam honoris sui iacturam passurus est. Esto etiam de Religiosis, & Clericis, quorum laus apud Pontificios non in vsu armorum, sed virtutum charitatis, humilitatis, & patientiæ consistit. At hic noster Basilius miles, Imperator, etiam si fuga posset declinare periculum, non tenebatur, quia nimis ignominiosum erat: incertus adhuc, an minitãtis Imperatoris ad similia facinora procliuissimi iram effugere potuisset. Nanque optime callebat, & experimento didicerat, Regum, atque Imperatorum longas esse manus. Herodotus in Vrania. καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλῆος ἐστὶ, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. *Etenim potentia Regum supra hominem est, & manus prælonga.* I tu modo in scholis, & disputa perfidiam hanc esse, &

con-

conclama homine nobili indignam. Quare non doces, qua ratione absque Imperatoris nece fauces mortis, & hiatus potuisset effugere, vt Basilio meritissimo iure, & parricidij, & perfidiæ, & ingrati animi crimen imponas. Sed is, tantusque Basilius tot criminum reus, *tantum non est Baronio canonizatus*. A Baronio certe canonizatus non est. Qui enim potuit a Baronio canonizari, cui huius rei nulla facultas erat? Sed nimis effusus est in Basilij laudes Baronius. Hoc vero ex tuo cerebro est. Nanque vti bene facta laudat, ita etiam, cum opus est, criminosa culpat facinora, & reprehendit. Minima ne tibi videntur, quæ in Basilio exagitat Baronius? Deceptum a Photio, & Santabareno ingenti Ecclesiæ damno, subscribere Pseudosynodo Photianæ, in Romanos Pontifices inuehi, & alia, quæ passim in Annalibus occurrunt.

Omnium bipedum ingratissimus, Dominum suum, & patronum Michaëlem Imperatorem occidit. Quis negaret, grauiter dormitasse; dum hæc scriberet, Montacutium? Basilius *occidit Michaëlem Imperatorem suum patronum*. Ergo est ingratissimus omnium bipedum, quia occidit Dominum suum, & patronum. Sed non occidit Dominum suum, & patronum, ergo nullo modo erit ingratissimus, & multo minus omnium bipedum. Et non occidisse Dominum, & Patronum, do tibi testem Montacutium, cuius testimonium, & iudicium si probabitur, nemo puto ibit inficias. Notat in Epistolam ad Basilium Imperatorem, ad illa verba; Λέοντα τὸν δυσσεβῆ. *Intelligit Armenium nominatum, recte autem ait, multos eius meminisse. Nam post annos* VII. *successorem habuit Michaëlem τὸν ζαυλὸν, qui post annos Imperij sui 26. ab isto Basilio impurissimo, & impijssimo trucidatur.* Tu scribis, vt vides, Michaelem ζαυλὸν post annum Imperij sui 26. ab isto Basilio impurissimo, & impijssimo trucidatum fuisse. Sed Michael ζαυλὸς a nullo alio,

alio, nec ab isto impijssimo trucidatus fuit. Cedrenus; ὁ Μιχαὴλ δὲ ἐπὶ μῆνας ὀκτὼ, καὶ ἔτη ἐννέα τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατὴς, δυσεντερίᾳ ἁλοὺς ἀῤῥωστήματι κατέστρεψε τὸν βίον. *Michaël vero cum imperaßet annos nouem, menses octo, ex dyssenteria mortuus est.* Leo Grammaticus; Μιχαὴλ ἐκ δυσουρίας, καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀλγηδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τῆς ζωῆς. *Michaël vrinæ difficultate, renumque dolore in cruciatibus male finiuit vitam.* Et Zonaras, in Michaële, Ὁ βασιλεὺς δὲ Μιχαὴλ ἐπὶ ἔτη ὀκτὼ, καὶ μῆνας ἐννέα ἀπολαύσας τῆς βασιλείας, φρενίτιδι νόσῳ, καὶ ἐπισχέσει τῶν οὔρων, ἢ δυσεντερίᾳ, λέγεται γὰρ καὶ ἄμφω, κατέστρεψε τὴν ζωὴν τῷ υἱῷ Θεοφίλῳ τὴν βασιλείαν καταλιπών. *Michaël porro Imperator cum octo annos, & nouem menses imperasset, phrenitide, & retentione vrinæ, siue intestinorum dolore, nam vtrumque fertur, obijt, imperio filio Theophilo relicto.* Et tandem Methodius Monachus Tractatu de Schismate; τοῦτον, Leonem Isauricum, διεδέξατο Μιχαὴλ ὁ τραυλὸς, καὶ ὁ τούτου υἱὸς Θεόφιλος. ἐν ὅλοις δὲ εἴκοσι καὶ ἓξ ἔτεσιν, οἷς οἱ ῥηθέντες ἤδη αἱρετικοὶ τυραννήσαντες ἀναγεγράφονται, οὐδεὶς σχεδὸν διαμεμένηκεν ἀρχιερεὺς ὀρθόδοξος. μετὰ δὲ τὸν θάνατον Θεοφίλου τὸν ἁγιώτατον Μεθόδιον Πατριάρχην, ἡ μεγάλη Θεοδώρα ἀπεκατέστησεν. *Huic Isaurico succedit Michaël Balbus, & filius illius Theophilus annis integris viginti sex, quibus iam dicti Hæretici tyrannidem exercuerunt, nullus fere extitit Pontifex Orthodoxus. Vita porro functo Theophilo sanctissimum Methodium magna Theodora Patriarcham creauit.* Non occidit ergo Michaelem Balbum Basilius, ideoque ineptit Montacutius, cum omnium bipedum ingratissimum compellat, quod dominum suum, & patronum occiderit. Quem etiam si voluisset occidere, non poterat, cum nondum Byzantium peruenisset. Et quis æquo animo ferret tantam Montacutij ἀνιστορησίαν, cum vel pueri sciant, post Michaelem hunc Balbum imperium tenuisse Theophilum Balbi filium, cui Michaël iste, de quo sermo est, & dicitur occisus a Basilio, imperium tenuit. Sed occidit Mi-

chaë-

chaëlem,a quo in Imperium euectus est. Errat ergo altero tanto peius, qui occisum a Basilio Balbum scribit, & erga Balbum ingratissimũ fuisse criminatur, a quo nullo affectus beneficio fuerat. Et quando iam in his sumus, vnde nam habes, Michaëlem hunc Balbum anno imperij sui vigesimo sexto a Basilio fuisse trucidatum? Regnauit ille annos octo, & menses nouẽ, vt discere poteras ex Leone Grammatico, Zonara, Cedreno, Glyca, Suida, & alijs. Tu nihilominus annos filij Theophili illi ex tua largitate impertiris, qui cum non sufficerent, ex annis quoque Michaëlis a Basilio cæsi annos mutuatus, numerum illum tuum annorum viginti sex comples. An dici potest obtusius? Et multo stultiora sunt, quæ repetis Notis in 18. Epistolam; *Michaëlem intelligit eius nominis tertium Balbum, siue ψαυλὸν nominatum Constantinopolitanum Imperatorem, hominem nullius rei, quem miris immerentem laudibus euehit Photius, plane Æthiopem dealbans; ille, de quo narrantur illæ calamitates, Bardas erat Cæsar, iussu huius Michaëlis interemptus sub prætextu affectati imperij, & structarum in vitam Imperatoris insidiarum; falso omnino, & immerito. Quo patrato homicidio viam sibi ad ruinam muniuit Baldus ille, & Bardus Imperator: statim enim a Basilio interimitur, quem humili, & sordido loco natum ad amplissimos honores euexerat, qui Bardam curabat e medio tollendum*. Quæ tu confundens omnia repetis Epist. 117. & 118. *Hac & sequenti Epistola, quæ nonnihil intumescit, prosequitur morem procedendi in* VIII. *Synodo, vt appellat Baronius per Basilium Imperatorem contra Photium συνκροτηθεῖσαν, in qua depositus erat, & quod regicidam nequissimum Domini sui, & patroni Michaëlis tertij interfectorem a communione propulsarat.*

Photium optime de se meritum Patriarcham pellit, quod non admitteret ad Eucharistiam. Esto fuerit Photius de Basilio optime meritus. Quis vnquam dixit, promerita eam vim in bono viro obtinere, vt qui dederit, etiam si perdita

nequitia homo sit, & impermissa, atque iniusta efflagitet, in eorum comparatione, esse illius cupiditati suffragandum? Amicus cum vitijs ferendus est, prouerbio dicitur, sed cum detrimentum alteri non adiungunt, sed cum ordini Ecclesiastico exitium non afferunt, & religioni non officiunt, quæ potissimum in Photij vitijs eminebant. Ordine siquidem Ecclesiastico perturbato Pastorem populorum legitimum debita gubernatione exterminat, iusque Ecclesiasticum violando, & ab obedientia Romani Pontificis sese auellit. *Pellit quod non admitteret ad Eucharistiam.* Hoc dicit Zonaras. Fateor. Sed quanti Zonaræ testimonium faciendum est in hoc negotio? Schismaticus auctorem Schismatis a culpa, vti potest, vindicat. *Nempe quia Græcus.* Non quia Græcus excluditur a Baronio, sed quia Græcus Schismaticus. Et Zonaram fuisse Schismaticum tu solus nescis? Testantur hoc eius Poëmata aculeatissima de processione Spiritus sancti, & alia monumenta aduersus Latinos composita, quæ Genebrardus cum converteret, criminationes illas missas fecit. Et Zonaram fuisse Schismaticum, & Schismatis causa omnia magnopere voluisse, quando cætera defuissent, ex eodem ipso loco, in quo de expulsu Photij tractat, id ipsum erudiri poteras, si vel minima animi inductione, verba percurrisses; agit siquidem de promotione Photij, eam contra Canones fuisse, cum vero Pastore pulso ipse cathedram violenter occupasset: & hoc a nullo Schismatico in dubium vertitur. Causa igitur illius eiectionis e throno legitima erat, iniusta occupatio alieni. Quare ergo de hac æque, ac si dubia esset sermonem habet, additque illud, τάχα ὡς τάχα παρανόμως τοῦ Ἰγνατίου? Quid inter causam, & occasionem intersit, disces ex doctissimo Polybio. Eijciendi itaque Photium causam in occasionem Schismaticus conuertit. *Ridicule. Nam quid Schisma, si tamen erat Schismaticus, ad Basilij, & Michaëlis,*

& Bardæ causam? Et tu perridicule argutaris, cum non intelligis, quid Schisma faciat ad similium causam: Si Photius culpa vacat, & Bardas, & Michaël iniuste trucidati sunt, auctor Schismatis Photius, & qui eum ad Patriarchatum promouerunt, a reprehensione absunt, & Schisma exortum in Ecclesia tum non erit damnationi obnoxium, & Pontificiorum querelæ in inane cadent. Hinc quoque ridicule concludis; *Si valeret hoc argumentum, sequeretur quidquid scriptum a Zonara, aut quocunque historico Græco post Schisma, vt vocant, Græcorum mera esse mendacia, nemo enim non Schismaticus foret illo casu.* Et dubitas tu, quidquid scribunt Schismatici Græci pro tutandis suis erroribus, Romanæ Ecclesiæ obtrectantes, pura puta mendacia esse? Quæ ad gratiam dicunt, vt ab inimicorum ore extorta apertis vlnis excipiuntur. Neque propterea Græci omnes, quod tu videris instare, Schismatici erunt, in quibus licet Catholici sint, vt etiam in alijs nationibus fit, multa inueniri mendacia, & absurda non negauerim: Neque enim omnia scire potest quilibet; *Nemo enim non Schismaticus foret illo casu.* Quasi vero omnia, quæ scribunt Græci, repudientur. Quot sunt in Zonara, Eusebio, alijs Scriptoribus tum Schismaticis, tum Hæreticis, quæ perlibenter suscipimus, & tenemus? Tu vero, quod laudem meretur, in Baronio oscitanter nimis calumniaris. Baronius etiam inimicorum in ipsam Romanam Ecclesiam dicteria, in quæ casu incidit, etiam si pergrata non sint, ne fallat Lectorem, in Annales suos inserit, & responsione sua amolitur. Lauda fidem hominis integerrimi. Lauda zelum viri pijssimi, qui veritatem antiquitatis modis omnibus in lucem educit. Si Photianæ eiectionis modus tibi fuisset certo autore pio explorato, profecto mutasses sententiam. Synodo siquidem generali, aduocatis etiam missis Pontificijs id fecisse Basilium vidimus supra ex Leone Grammatico, quæ confirmat

firmat Constantinus Imperator in vita Basilij Macedonis. Μὴ βουλόμενος δὲ μηδὲ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ δοκεῖν ἀμελεῖν. πάντως γὰρ ὡς ἐν τῷ κοσμικῷ περιεχόμεναι σκάφει ὑπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ κρατοῦντος, καὶ αὗται τυγχάνουσιν, ἐκείνου δὲ καὶ μᾶλλον ἅτε θεοφιλοῦς, καὶ πολλὴν περὶ τὰ θεῖα κεκτημένου εὐλάβειαν. ἐπεὶ οὖν καὶ ταύτας οἷον ἐν σάλῳ τινὶ καὶ ταράχῳ τυγχανούσας ἑώρα διὰ τὸ τῆς κοινῆς λύμης ὑπὸ τοῦ προεξάρξαντος καὶ ταύτας μεταλαχεῖν, καὶ ἐξωθῆναι μὲν τῆς οἰκείας καθέδρας καὶ ποίμνης τὸν ἐννόμως τούτων κατάρχοντα, ἀντεισαχθῆναι δὲ ἕτερον, οὐδὲ τούτων ἠμέλησε, ἀλλὰ διὰ κοινῆς Συνόδου καὶ συναθροίσεως τῶν ἁπανταχόθεν ἀρχιερέων Θεοῦ τῆς ἐκκλησίαις τὸν σάλον κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἔστησεν; τήν τε περὶ τούτου τὴν ἑβδόμην ἁγίαν Σύνοδον ἐπικυρώσας, καὶ περιλειπεῖς τῶν εἰκονομάχων αἱρετικῶν τῷ ἀναθέματι δούς, καὶ τὸν γνήσιον νυμφίον τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις τὸν πατέρα κανονικῶς περιαγών, τὸν δὲ ἀντεισαχθέντα σχολάζειν κελεύσας, ἕως τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσει ὁ κύριος.. *Et ne videretur Ecclesiarum Dei curam negligere; omnino siquidem veluti in mundi naui contentæ, prouidentiæ imperantis subsunt, illiusque potissimum, qui Dei amans impense rebus diuinis diligentem cultum tribuit, illarum veluti in salo tempestate, ac fluctibus iactatarum, quod noxam communem ab antecessore contraxerant; deturbato de proprio throno, & grege, qui legitime praerat, alio suffecto, tranquillandarum studium nunquam deposuit, sed publica Synodo locis ex omnibus Dei præsulum, vtut potuit, congregata procellam deuitauit, & septimam quæ præcesserat, Sanctam Synodum constabiliens, reliquos adhuc ex Iconomachis Hæreticos anathemate ferit; legitimum Ecclesiæ sponsum, & liberis patrem restituit; intrusum denique vacare a munere iussit, donec alium ad se Dominus aduocasset.* Quod nec ipse negauit Zonaras, vti Schismaticus, quæ de legatis a Pontifice Romano missis, vt coacta Synodus vniuersalis sibi nomen vindicaret; alij narrant; reticens; Ὅθεν καὶ διὰ τοῦτο Σύνοδον συνήθροισε, καὶ τὸν Φώτιον τῆς ἐκκλησίας ἐξώθησεν, ὡς τάχα παρανόμως τοῦ Ἰγνατίου καταπαυθέντος τοῦ θρόνου τοῦ ἀρχιερατικοῦ παρὰ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, καὶ αὐτοῦ μὴ κανονικῶς

ἐκείνου

ἐκείνου ζῶντος τοῦ θώκου τοῦ θείου ἐπιβατεύσαντος. *Ob quam repulsam iratus, indicto Concilio Photium Ecclesia expulit, quasi D. Ignatius contra leges a Barda Cæsare Sede pontificia deiectus esset, & ille non rite diuinum thronum, & eo superstite occupasset.* Nec Cedrenus in Basilio; Ἔτι γε μὴν δὲ ἐπεσκέψατο καὶ τὰ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐκβαλὼν μὲν τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ Συνόδου συναθροισθείσης τὸν ἐπιπηδήσαντα τῇ ἀρχῇ Φώτιον. *Res etiam Ecclesiasticas correxit, Pontificem exturbans autoritate ad hoc congregati Concilij Photium, qui in ea se ingesserat, vacare iussit.* Conclude tu, non solum Basilium, sed Synodum quoque illam Constantinopoli coactam Vniuersalem, & ex tot sanctissimis Præsulibus congregatam, & Græcis, & Pontificijs, quæ anathemate Iconomachos ferijt, & legitimum Ecclesiæ sponsum, & liberis Patrem, Canonum præscripto restituit, intrusum denique vacare a munere iussit, donec Ignatium ad se Dominus aduocaret, impurissimam atque impijssimam fuisse. Id non dubito dices, quia Iconomachos confixit, & Photium tuum e solio deturbauit, cum eam tu & impurissimus, & impijssimus *Latrocinalem* prælicenter voces: & ex te fingas, pronunciesque, eam *a Græcis ipsis neque approbatam neque agnitam*, quod falsissimum esse supra, & alibi demonstrauimus. *Iste*, nempe Zonaras, *sexcentis Paphlagonibus præferendus, vel ipso Baronio Photij hoste fatente ad annum Christi* 867. *Sect.* 101. Sic ratiocinatur Montacutius, & rem conatur dexter agere; sed sine iudicio, & modo. Baronius vtitur testimonio Zonaræ, non probans, imo excipiens, & redarguens; ergo fatetur, sexcentis Paghlagonibus præferendum esse Zonaram. Ego dico Montacutium transubstantiationem negare, improbareque: ergo fateor Montacutium præferendum esse Innocentio III. & Concilio Lateranensi IIII. & sexcentis alijs, qui in transubstantiationem subscripsere. *Sexcentis Paphlagonibus.* In quem etiam alibi non minus iniquus es. *Illa autem, quæ hic commemo-*

memorantur, ob eam causam in Theophanem admissa sunt, quod Photium nollet accusare de impostura, quam ex Niceta omnium mendaciorum rapsodo commemorat Baronius ad annum 878. *Sect.* 38. Vnus est Zonaras, vnus Paphlago. Paphlago rebus interfuit: Zonaras longum post tempus, & post confirmatum Schisma historiam scripsit, cuius erit fides ambigua? Sed quidquid sit, gesta Photij, & artes ad occupandum solium, disijciendum Ignatium, & postmodum tempore Basilij iustam ipsius e throno eiectionem, & iustam Ignatij restitutionem narrant omnes fere Græci antiqui, & recentiores, etiam Schismatici, Nicetas Paphlago, Constantinus Porphyrogenneta, Leo Grammaticus, Basilius Imperator, Leo Imperator, Stylianus Neocæsariensis, Michaël Syncellus, Auctor vitæ Michaëlis Imperatoris, Georgius Hamartolus, Georgius Cedrenus, Constantinus Manasses, Ephræmius Byzantius, Christophorus Patritius Mitylenensis, Dorotheus Monembasiensis, Matthæus Cigala, ipse etiam Zonaras, si recte consideretur, quorum omnium testimonia alibi religiosissime producta sunt. Et tu mihi sexcentis Paphlagonibus præferendum esse Zonaram, quæ fieri non poterant, narrantem, clamas? Vti itaque tu tot alijs præferendum esse dicis, quia congestas in vnum Photium culpas extenuat, ita Anastasium Bibliothecharium, quod illius scelera vrget, teruntij non facis; sed putide, & indecore, ne quid peius dicam. *Amici nomen meritus non est, ille fungus Bibliothecarius Photij hostis infensus, is est autem, cuius opus cacata charta, bardum, ridiculum extat de vitis Pontificum Romanorum.* Esto, sit bardus, & ridiculus Bibliothecarius: quæ reiectas ex intimis visceribus in eum reliqua, authoritate, quam præfers, indigna sunt, & humana verecundia. Cum possim plurima addere, prætereo: illa Christi, si tamen eloquia Christi vera esse credis, non negabis. *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui,*

cum

cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo, de bono thesauro profert bona: malus homo de malo thesauro profert mala. Rubebam, mihi crede, adnotare, sed cum tu verecundatus non es, ea scribere, ne verecundare, etiam si non placent, ad mensam quoque tuam apponere. Notis in Epistolam 49. scribis; *Photius pulso Ignatio legitime eligebatur Patriarcha.* Quis vnquam audijt, quando pellitur, & vi subigitur, opprimiturque pastor legitimus, superinductum legitime eligi? Hæc ne est iustitia apud te Montacuti? Sic seruatur æquum apud Reformatos? Sed esto Basilius hic scelerum omnium maculis notissimus. Idque discere poteras ex tuo Photio Epist. 65. Οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδ᾽ ὁ τέλειος ἀπὸ ῥύπου καθαρεύει, καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδ᾽ ὁ κάκιστος παντελῶς ἀμέτοχος ἀρετῆς, δόγμα παλαιὸν, καὶ μέχρι νῦν ταῖς ἁπάντων καὶ ψήφοις, καὶ πράξεσι φυλαττόμενον. *Nemo mortalium ne quidem perfectus a maculis purus, & sordibus: nullus homo ne quidem pessimus, quin alicuius virtutis particeps sit. Antiquum dogma est etiamnum singulorum calculis, & actionibus custoditum.* Et ante Photium M. Varro in lege Mœnia; *Vti in bona segete neque nullum est spicum nequam: neque in mala non aliquod bonum.* Photius id didicit ex Patribus, certum fixumque esse, eum, qui vere stat, vere cadere; & eum qui vere cecidit, vere iterum resurgere; atque adeo vere stare posse. Damascenus lib. 1. Parall. *Vt quisquam hæreticus fiat, nisi prius, vel in verbis, vel in actionibus rationes vitæ suæ male compararit.* Et Augustinus Tractatu 45. in Ioannem; *Quam multi modo luxuriantur, casti futuri? Quam multi blasphemant Christum, credituri in Christum. Quam multi se inebriant, futuri sobrij? Quam multi rapiunt res alienas, donaturi suas? &c. Item quam multi intus laudant, blasphematuri, casti sunt, fornicaturi? sobrij sunt, se vino postea sepulturi? stant, casuri?* Et quamuis Cantacuzenus Histor. lib. 4. cap. 15. scripserit; Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τὸν ὀρθοῦ βίου μετὰ τῆς πίστεως ἐχόμενον ναυαγῆσαί ποτε περὶ τὴν πίστιν παρὰ Θεοῦ ἐπικουρίας ἔρημον

γε-

γενόμενον. *Non enim est, non, inquam, est vitæ integritatem, cum vera fide sectantem, aliquando circa fidem, diuino auxilio destitutum, naufragari*. Et ante eum Cyprianus de Veritate Ecclesiæ; *Nemo existimet, bonos de Ecclesia posse discedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subuertit. Inanes paleæ tempestate iactantur, inualidæ arbores turbinis incursione euertuntur*, Qui videntur innuere, eum, qui semel veram fidem adeptus est, vt notat doctissime Iacobus Pontanus, vitæque & morum honestati, & probitati studet. non posse a fide excidere, quod dogma Caluini, & Caluinistarum est, recte consideranti testimonia adducta in eum sensum accipienda sunt. Deum non destituere quenquam auxilio necessario, ad hoc vt fidem, & charitatem conseruet, dummodo ille fide, & charitate præditus sit. Si vero amittit, culpa, & negligentia sua amittit, non defectu, & penuria cœlestis subsidij ad conseruationem gratiæ necessarij. Ideoque dicunt, vt qui in hæresim, aut aliam infidelitatis speciem labitur, prius sceleratam, vitijsque contaminatam vitam duxisse. Sic etiam contra, qui homo nequissimus est, adiuuante diuino auxilio, optimus euadet. Quod & Basilio euenisse inficiandum non est, nisi ab impiobissimo. Quod *antiquum dogma, & ab Ecclesia approbatum* vocat Photius. Ineptissime ergo argutaretur Montacutius. Basilius aliquando fuit homicida, ingratus, flagitiosissimus. Ergo semper is ipse fuit: neque vnquam ad bonam frugem reuersus est, & semper in eodem genere culpæ perstitit: & etiam cum eiecit inuasorem Photium, & restituit Ignatium, nouo impietatis scelere se contaminauit. Sequeris Epist. 13. ad Tarasium fratrem; *Miror autem, & indignor, Baronium sic vbique insultare miserijs hominis certe doctissimi, & nisi quod erat a Romana Ecclesia animo alienior, Nicolai iniurijs irritatus, inculpabilis* Hic & alibi sæpius deploras, & non sine voce lamentabili, a Baronio Photium

iniu-

iniurijs laceſſiri. Sed primum illud probandum erat, Baronium inſultare miſerijs Photio. Nunquam Photio male ludificatus eſt vir prudentiſſimus, & benegniſſimus. Aliud eſt in alienis miſerijs, & alienas ærumnas ridentem traducere, aliud facinora alterius, & ſupplicia pro illis data malefactori narrare. Baronius recenſet ſcelera Photij, & pœnas pro illis depenſas. Tu factum immutans, miſerijs hominis inſultare ſcribis. Annon hæc calumnia eſt, Photianis pœnis afficienda? An parum tibi videtur, ſubiectum alieno imperio aduerſus Dominum ſuum cornua vertere, & conuertere calamum, enſemque in eum, quo adiutore omnia factus es? Etiam poſtquam irritatus eſt Photius Nicolai iniurijs, ad eundem ſcribens, ſui in thronum promotionem vti violentiſſimam, fatalem, & neceſſariam excuſat, petit veniam, & obſequia promittit, & ad id vſque inculpabilis eſt. Si contrarium egerit, culpabilis. Te ipſum huiuſce rei teſtem aduoco, cui fidem non negabis, qui ſic vis Notis in Epiſtolam ſecundam, de ieiunio Sabbati; *Ab hoc Græcorum ritu receſſerant Occidentales Eccleſiæ, quas ideo violentiſſimis conuitijs proſcindit Photius, vt Baronio, cæteriſque ignoſcendum ſit, ſi a lege talionis tanquam ἀφ' ἁμάξης* illum *προπηλακίζουσιν. Photius Romanis Sacerdotibus celibatum vouentibus fornicationes, adulteria, συνειζάκτους concubinas obijcit, filios a furtiuo concubitu, quorum patres nemo nouit expoſitos, vel enectos δειμύτερον, ſed veraciter plerunq; ingerit*. Indignatio ergo tua in Baronium indignior atq; iniquior dici poteſt, cum propter crimen, quod quandoq; criminaris alio, atque alio loco extenuas.

Præterea, perperam indignaris, Baronium *ſic vbique inſultare miſerijs hominis longe doctiſſimi*. Tu non exprimis quænam ſint illæ miſeriæ, quibus inſultat Baronius, quas numerare debueras, vt te a criminatione falſa contra Baronium eximeres. Quod cum tu ipſe non egeris, ego peragam non alio teſte quam ipſo Photio in Epiſto-

ſtolis, quas ipſe vocibus inſtat, & aſſiduas iacit ore querelas. Viuere ipſum vitam morte acerbiorem, in captiuitatem eſſe adductum, rebus omnibus, cognatis, amicis, ſolida & neceſſaria ſeruitute, alijſque prorſus priuatum. Audiatur. Ἡμᾶς δὲ βίον βιοῦμεν θανάτου πικρότερον. ᾐχμαλωτίσμεθα. πάντων ἐστερήθημεν, συγγενῶν, ὑπηρετῶν, συνήθων, πάσης ἁπλῶς ἀνθρωπίνης θεραπείας. *Aſt ego viuo vitam quauis morte acerbiorem, in captiuitatem adductus, rebus omnibus exuor cognatis, familia, amicis, omni omnimodo humano miniſterio.* Ibidem; Ἀλλ' ὅτι ἐστερήθημεν καὶ βίβλων, καινὸν τοῦτο καὶ παράδοξον, καὶ νέα καθ' ἡμῶν ἐπινενοημένη τιμωρία. *At nos etiam libris priuati ſumus, & hoc certe nouum & paradoxum recens in me excogitatum ſupplicium.* Ibidem; Λέων ὁ δυσσεβὴς Νικηφόρον ἐλαύνων τοῦ θρόνου οὐκ ἐλιμοκτόνησεν, ὡς ἡμεῖς λιμαγχονούμεθα. *Leo Imperator impius Nicephorum de Throno eijciens, non confecit inedia, quemadmodum nos fame enecamur.* Ibidem; Καθ' ἡμῶν δὲ, οἴμοι, πάντα καινὰ, καὶ τραγῳδίας ἐπέκεινα, αἰχμάλωτοι, πάντων ἔρημοι φίλων, ἔρημοι συγγενῶν, ὑπηρετούντων, ἔρημοι ψαλλόντων, μοναζόντων, ἀντὶ δὲ φίλων, ἀντὶ μοναζόντων, ἀντὶ ψαλλόντων, ἀντὶ πάντων ἁπλῶς, στρατιωτῶν κουστωδίαις, καὶ στρατιωτικοῖς λόχοις ἐκδεδόμεθα. *At contra me, hei mihi, omnia noua, omnem tragœdiam exuperantia vſurpantur. Captiuus, ab omnibus deſeror amicis, ab affinibus: famulis priuor, pſallentibus, monachiſmum colentibus; militum cuſtodiæ, militaribus turmis trador.* Et tu in Notis; *Patet autem ex hac Epiſtola, quam acerbam, barbaram, & plusquam tragicam carnificinam paſſus fuerat Photius per Baſilium illum Macedonem.* Sed hæc omnia falſa eſſe & compoſita mendacia ad extorquendam ſibi apud ſciolos commiſerationem, vel vnus Conſtantinus Porphyrogenneta Imperator in vita Baſilij Macedonis Imperatoris euincet, qui poſt eiectum Photium, & reſtitutum Ignatium ſcribit; Οὐ μὴν οὐδὲ περὶ τοῦτο διέλειπε φιλοφρονούμενος αὐτὸν, καὶ τιμῶν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παντοδαπὴν σοφίαν τε καὶ ἀρετήν. ἀλλὰ μὴν εἰ καὶ καθέδρας μετέστησεν, οὐδὲν τοῦ

δι-

δικαίως θέλων ἄγειν ἐπίσπευδεν. ὅμως τῆς εἰς παραμυθίαν οὐδὲν ἐνέλειπε παρεχόμενος, ὅθεν καὶ τοῖς βασιλείοις διατριβὴν αὐτῷ δοὺς τῶν οἰκείων παίδων ἀπέδειξε παιδευτὴν καὶ διδάσκαλον. Photium antea quoque continuo peramanter complectebatur ob eius omnigenam sapientiam & virtutem, honoribusque nunquam intermissis afficiebat. Quem licet e cathedra deturbauisset, nihil iustitiæ præferens, nullo tamen loco deerat, neque ad consolandum, neque ad leuandum illius fortunam incommodam, proptereaque sedem in Regia assignauerat, & liberorum suorum declarauerat institutorem atque Magistrum. Basilius nullo loco deerat ad leuandam Photij fortunam incommodam, & quod magis est, & in aula moram assignauerat, & eum liberorum suorum Magistrum creauerat. Et estne ista captiuitas, affinium, & amicorum, & ministerij humani, & librorum, & eduliorum, & cantantium, & Monachorum priuatio, & acerba, barbara, & plusquam tragica carnificina? Quis simili difficultate temporum pressus, inter tot calamitatum angustias optare poterat securius, auspicatius? Tu tamen infers Epist. 3. *Photio autem cur non fidem habeamus suam causam narranti, quam conuitijs aduersariorum?* Insulse admodum. Ideo fidem non habeo, quia suam causam tuendo, suo libitu quid gesserit, & quid passus fuerit, exponit. Non credo grassatori, alieni throni occupatori, & vitæ alienæ insidiatori res a se gestas narranti. Quis de parricidio delato, si de vi lege tenetur, rem vti gesta est, apud iudicem narranti credet? Natura instruimur crimen patratum, vti fieri potest, mitigare, & pœnas pro illo persoluendas ingeminare ferreque in maius, & iudicem, cui interest, misericordia commotum reddere in nos benigniorem Sed Constantinus, vt Basilium extra culpam poneret, hæc commentus est. Quid uetat hoc etiam asseuerare de Photio? Photius suam causam agit, & liberare se culpa nititur, ideoque necessario ad talem scribendi modum adigitur,

Yy 2 Con-

Cônstantinus sui iuris homo, & nulli causæ mancipatus poterat, quæ non sibi arridebant, absque iniuria prætterire: quis de mendacij nomine suspectior est? Dices tu, nec dubio; Constantinus. Ego vero dico; Photius, cui vsitatum est, similia contexere, vt alibi fuse probauimus. Sed morem etiam tibi gero. Fides habeatur Photio suam causam narranti. Quid porro ipse Photius ad eundem Basilium Epistola 3. Νῦν δὲ εἰς τοῦτο τὰ τῶν ἡμετέρων ἐλπίδων περιέστηκεν, ὅτι κἂν ὀψὲ τοῦ καιροῦ, ὅμως εὐχαριστίαν τῇ σῇ προσάγομεν βασιλείᾳ· ἐπὶ τίνι καὶ διατί; ὅτι τὰς τῶν λῃστῶν, καὶ κακούργων τιμωρίας, αἷς ἐναθλοῦντες ἡμεῖς κατεδαπανώμεθα, εἰς τὸ μετριώτερον σχηματίζειν ἐπεχείρησας. *At nostra iam tandem huc spes deuenerat, vt licet sero, nihilominus tuo imperio gratias habeamus. Quorsum autem & in quo, inquies? Quod malorum & sceleratorum hominum supplicia, cum quibus vsque ad absumptionem conflictabamur, ad temperatiorem modum conuertere aggressus es.* Cessat ergo acerba, barbara, & plusquam tragica carnificina tui Photij. Tu si contrarium sustinere nitaris, caue, ne religionem, & hominem exuas.

Sed cum nunc de Photio agitur, damnum, quo illum afficis in rem domesticam, ex praua voculæ intelligentia, quamuis ille indignus sit, qui subleuetur, ipse contra Montacutium leuabo. Photius Epistola ad Nicolaum Pontificem vocat Tarasium Patriarcham Πατρόθειον. οὐδὲ τούτων οὐδέτερον, οὐδεὶς ἂν ἐν εὐθυνίαις λογίζεσθαι τολμᾷ, οὐδ' εἰ πάντα θρασὺς εἴη, οὐδὲ Ταράσιον τὸν ἡμέτερον πατρόθειον, οὐδὲ Νικηφόρον, καὶ τοῦ γένους καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν τρόπων ἀξίως διάδοχον. Et Epistola Encyclica de septima synodo Generali, καὶ τούτων ἁπάντων συνεληλυθότων, ἅμα τῷ ἡμετέρῳ πατροθείῳ ἁγιωτάτῳ καὶ τρισμακαριστῷ Ταρασίῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως ἡ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ ἑβδόμη Σύνοδος συνεκροτήθη. Tu vertis; *Isti omnes conuenere vna cum diuino nostro Patre sanctissimo & beatissimo viro Tarasio aderant, Constantinopolis Archiepiscopo, magnum hoc & vniuersale Concilium congregabatur,* &c. Ista in-

nterpretatione, Montacuti, Photium tuum cognatione mplissima mutilas, cum illi patruum sanctissimum, & doctrina, & moribus, & dignitate celeberrimum adimis, Tarasium nempe, quem ait sibi patruum fuisse, & patris fratrem, vocula enim illa πατρόθειος designat, quod alij dissolute dixerunt, ἀπὸ πατρὸς θεῖον, vti & πρὸς πατρὸς θεῖον dixere. Parco exemplis, ne tibi nimium molestus sim oculatissimo Grammatistæ.

EXERCITATIO XIX.

Multo minus habere sal in chronologicis Creyghtonum. In Græcia esse Episcopos Latinos, qui animarum curam gerant, iurisdictioni Pontificiæ obnoxios: Apameas in quibus præsidet Spondanus, esse in Galliis, non in loco Patriarchæ subiecto. Quæ certitudo reponenda est in synodis ex Creyghtono? Seculares non se intromittunt in rebus Ecclesiasticis, quod rebus in Ecclesia gestis comprobatur.

Pag. 38. VT *magnopere mirer Abbreuiatorem Baronij Spondanum anno 705. num. 2. Græcorum artes incredibiles, vt loquitur, criminari, quibus nisi sunt sibi subijcere Romanam Ecclesiam, quod aliquot Græci pro primis Ecclesiæ nascentis temporibus ad Pontificatum aspirauerint, Ioannes sextus, septimusque, & Zacharias quorum vitas Anastasius plurimis ornat elogijs.* Neque in his sanior est Creyghtonus. Iurgatur cum Spondano abbreuiatore Baronij: & litem inter Baronium & Spondanum concitare contendit. Spondanus, si bona fide verba Baronij compendio expressit, laudem meretur; si male, tum lis est intentanda Spondana. Verumtamen quod tibi solemne est, etiam innoxijs iniuste dicis. *Quod aliquot Græci pro primis nascentis Ecclesiæ temporibus ad Pontificatum aspirauerint.* Si Ioannis sexti, & Ioannis septimi, & Zachariæ tempora prima sunt nascentis Ecclesiæ,

clesiæ, vt in reliquis alijs ita & in rebus chronologicis Creyghtonus instructissimus est, qui annum septingentesimum ad prima tempora Ecclesiæ nascentis refert, cum in exortu illius multo plures occurrerent Græci, Anacletus, Euaristus, Telesphorus, Hyginus, Eleutherius, Anterus & alij; *At ille non sine miraculo asserit fuiße, vt ijdem creati Apostolicæ sedis Pontifices spiritum hæreditarent Apostolicum*. Et vere asserit. Neque enim mentitur Christus, qui Petro promisit, cum eo esse in æternum. Sed id non admittit Creyghtonus, qui infallibilitatem Petro, & successoribus concessam ad humanam diligentiam traijcit, quæ *suffragijs cauet, ne Papam admittat, quem rebus suis ineptum scit*. Supra negauerat diuinam in rebus humanis moderandis prouidentiam, nunc ex spiritualibus & Ecclesiasticis dirigendis ac conseruandis exterminat. Quasi vero Deus desit Ecclesiæ suæ. Vt enim promissis suis stet, quæ constant sibi perpetuo, nec immutantur, ita afflatu diuino mentem rerum futurarum prouidam efficit, & cælesti instinctu concitat, vt suffragio Papam eligant, quem Ecclesiæ catholicæ accomodatissimum futurum dignoscunt, cum eo etiam ipse futurus in omne æuum. Sicque electus diuino spiritu tactus, ita se voluntati Dei conformat, vt abnegatis omnibus, quæ ante suam electionem firmiter etiam deputabat, id vnum præ oculis habeat, ad quod afflatu illo diuino concitatur, illudque determinet. Reformati non verentur singulis hominibus, etiam ex vili plebecula peculiarem spiritum assignare, quo fidem vnusquisque suam extra fallaciam dirigere valeat: non dum intelligo, quare id negent, in capite moderante nauigium vniuersalis Ecclesiæ, cui Christus vsque ad finem seculi sese adfuturum promiserat. Sed Creyghtonus adeo indurato corde est, atque obstinata voluntate, vt promissionibus Christi, quia ad vnum Romanum Pontificem spectant, fidem non adhibeat, &

quod

quod nullum est, illius promissum ad singulos quoque per vim transportet, illisque subigat, & tribuat infallibilitatem. *Quod exemplo Ioannis septimi comprobat, qui sibi missos a Iustiniano Canones Synodi sextæ conuocato Episcoporum Concilio recusauit confirmare: etiam si Anastasius, e quo Spondanus hæc mutuauit, de Concilio per Papam conuocato ne gry quidem.* Tacuit Anastasius Concilium, ergo congregatum non est. Multa quæ re ipsa fuere, si ex taciturnitate Anastasij improbanda sunt, multa ex historia Pontificia detruncanda fuerint & reijcienda. Dicit Anastasius Sacra sua rogasse Concilium Imperatorem; *Sacram, per quam denominatum Pontificem coniurauit, & adhortatus est, vt Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, & quæque ei visa essent, stabiliret, & aduersa renuendo excluderet, sed hic humana fragilitate timidus; hos nequaquam tomos emendans per supradictos Metropolitas direxit ad Principem.* Non erat ergo necesse, vt id repeteret. Et plane etiam si non rogasset Imperator, dicendum est, consuetudini Romanæ Ecclesiæ insistentem Ioannem conuocasse Concilium, in quo Canonibus examinatis, cum vidisset multa ibi asserta esse contra Romanam Ecclesiam, dubitans, si in illis corrigendis, expungendisque manum admouisset, ne quid sibi sinistri a non ita sedati animi Imperatore succederet, satius esse duxit, ita vti erant intactos remittere, quam illis corrigendis, vel quos non faciebant ad stomachum expungendis, in iram Imperatoris incurrere. Quare nec proba stabiliuit, nec aduersa exclusit, humana fragilitate timidus. Sed esto. Remiserit Ioannes Canones Imperatori nullo coacto Concilio, quia de Concilio conuocato nec gry quidem Anastasius, & Papa timidus tomos, vti acceperat, remiserit, ideo ne illi Canones confirmati dicentur? Et similem congregandorum Conciliorum vsum in Ecclesia Romana in negotijs arduis tu quoque, dummentis compos es, insinuas: scribis enim supra, Nicolaum

laum calumnijs Photij oppreſſum & tan tum non perterritum, *ad Præſules ſub Caroli Calui regno conſtitutis Epiſtolam emiſiſſe, quos hortatur, vt Concilijs habitis, & diligenti rerum perueſtigatione, quid ſentirent ipſum condocefacerent, & harum criminationum atrocitati, ſalubri aliquo remedio ſubuenirent. Certe ſi meminiſſet Spondanus ſe Epiſcopum Apamiarum, quæ Patriarchali iuridictioni olim paruere, æquiorem de Græcis opinionem aluiſſet.* Quaſi vero qui paret iuriſdictioni Patriarchali, religione obſtrictus ſit, ſpreta veritate ad aſſentatricem comitatem conuerti, & mendacio fallere Lectorem ſuum. Sed dic ſodes, vnde nam ſcis, Spondanum Apamienſem Epiſcopum Patriarchali iuriſdictioni obnoxium eſſe? Sunt Epiſcopi in Græciæ partibus & alibi, qui cum titulo curam etiam animarum fidelium ritus Latini ſuſtinent. Mittuntur hi a Pontifice, vt conſuetudines, & ritum Latinum doceant, & ſuſtineant, & a ſuperſeminantibus zizania defendant. Et hi non alium quam Romanum agnoſcunt. Id ſi ſciſſes Spondanum Apameæ Epiſcopum, neque Patriarchali iuriſdictioni parere, neque æquiorem Græcis pro tua æquitate exoptaſſes. Et tamen id diſcere poteras ex tuo Syropulo ſect. 10. cap. 14. in qua Græci Epiſcopi rogant Pontificem, vt, cum iam vnio finem habuerat, ex ſuis Diœceſibus Latinos Epiſcopos ſubtrahant. Τινὲς δὲ τῶν ἀρχιερέων καὶ μάλιστα οἱ ἔχοντες λατινεπισκόπους ἐν ταῖς τῶν ἑαυτῶν Μητροπόλεων ἐπετίθεντο καὶ παρεκάλουν τὸν βασιλέα, ἵν' ἐπιμεληθῇ, καὶ ἐκβάλῃ τοὺς λατινεπισκόπους ἐκ τῶν ἰδίων ἐκκλησιῶν· οἱ δὲ ἦσαν ὁ Μονεμβασίας, ὁ Ῥόδου, ὁ Μιτυλήνης, καὶ ἕτεροι. *Nonnulli Meoropolitani, & præcipue, qui intra ſuas Diœceſes, & vrbes Metropoliticas habebant Latinos Epiſcopos, Imperatorem obſecrabant; & implorabant, vt curam in ſe reciperet, eijceretque ex ſuis Eccleſijs, Latinos Epiſcopos.* Reſponſum Pontificis fuse refert Syropulus ibidem. Erant ergo Latini Epiſcopi in Græcia, qui auctoritatem Patriarchalem defugientes, iuriſdictioni Romani Pontificis ſuberant; multo magis,

gis, qui in iurisdictione Pontificia vitam agebant, titulo tenus Episcopi, vt erat Spondanus per te; quare non erat illi opus recordatione renouare, cui olim Patriarchali iurisdictione Apameæ paruerint. Sed tu male curris & extra viam; & ex Gallia ictu oculi in alienas prouincias saltitas more tuo per summam inscitiam: & qui iurisdictioni Pontificiæ paret, eum Patriarchæ submittis. Apamiæ, in quibus Spondanus Episcopus sedet, non sunt neque in Bythinia, neque in Phrygia, neque in Syria, neque vllo alio in loco, in quo se Patriarchalis iurisdictio extendat; sed est in Gallia, quæ Ciuitas vulgo dicitur *Pamiers*, estque in prima Narbonesi sub Archiepiscopo Tolosano. Hinc tibi spongia corrigendus est hic Spondani Patriarchali iurisdictioni subiectus Episcopatus.

Tum contra eundem argutaris; *Et videat Venerabilis Dominus Episcopus Apamensis, si sextam Synodum Ioannes Papa septimus repudiauerit, septimam Carolus Magnus Imperator, tres octauas Ecclesiæ Orientis, & Occidentis digladiationibus inuicem bacchatæ abrogarint, quam fidei certitudinem in reliquis Conciliorum voluminibus reponamus.* Eam ipsam, quam tu supra dixeras esse reponendam; *Si nulli Canones Ecclesiastici vigerent, quibus hæ buccæ superbificæ detumere cogerentur, iampridem omnis relligio in fumum, & vniuersi fabrica in primordiale chaos resoluta vertisset. Concilia sunt solidi iudicij statiua, rectæ rationis promuralia, claustra diuinæ legis ac humanæ, quæ nullus vnquam ceruicosus sine supremi Numinis despectu, animæ suo periculo, ac sempiterna infamia transiliuit.* Quare compellatio ista tua Spondano opus non est. Non fugit ipsum quod constat omnibus Pontificijs; Concilia omnia ab Apostolica sede non confirmata reprobanda esse, & prorsus repudianda, nulloque in pretio habenda, nec vllam in illis certitudinem reponendam. Post Nicænum primum vniuersale triginta fere alia Concilia ab Heterodoxis celebrata sunt, quibus cum assensum non dederit Pontifex,

villia habentur & nullius aliis. Hinc concludimus, Canones hos, quos affers repudiatos a Ioanne, abrogandos esse, & condemnandos. Quis dubitauerit? Hi Canones confecti sunt in Trulli Palatio post quintam, & sextam Oecumenicas Synodos annis plurimis, nec ab illis Episcopis, qui dictas Oecumenicas suo interuentu adornauerunt, subscripti, quamuis postmodum sub sextæ Synodi nomine a nonnullis decantati sunt; attamen Quinisextæ πενθέκτης, alterius a Quinta, & Sexta primum euulgari meruerunt. Balsamon; Τῶν δύο οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς πέμπτης δηλαδὴ τῆς γενομένης ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, καὶ τῆς ἕκτης τῆς γενομένης βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, μὴ ποιησασῶν Κανόνας εἰς κατάστασιν τῶν ἐκκλησιῶν, γέγονεν αὕτη ἡ Σύνοδος εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν δύο. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οὐδὲ ἕκτη κυρίως κατονομάζεται, ἀλλὰ Πενθέκτη. ἀνεπλήρωσε γὰρ τὸ ὑστέρημα τῆς τε πέμπτης, καὶ τῆς ἕκτης Συνόδου. *Cum duæ uniuersales synodi, quinta scilicet, quæ fuit regnante Magno Iustiniano, & sexta, quæ fuit regnante Constantino Pogonato, non fecerint Canones ad Ecclesiarum constitutionem, hæc facta est ad supplementum duarum. Propterea enim nec sexta proprie nominatur, sed quinisexta; nam quod quintæ & sextæ Synodi deerat, repleuit.* Nos nihilominus deosculamur, & fidei certitudinem in alijs reponimus asseueratione Pontificia constabilitis. Et hæc presse dicimus: cum alibi fusius de hisce Canonibus, & quamnam fidem mereantur egerimus in libris de Consensione. *Septimam Carolus Magnus Imperator repudiauerit.* Esto Magnus sit iste Carolus Imperator tuus. Qua se auctoritate repudiandi Synodos suffulcitur? Quo iure se in Ecclesiastica intromittit? Qua prærogatiua in decernendis rebus fidei præfulget? Homo secularis, quamuis filius Ecclesiæ est, extra tamen adyta stat, hæretque, opertaneis sacris non pascit oculos; audit, non legit; instruitur, non docet; obedit, non imperat: inferior ordine, non eminet supe-

riori

riori. Et tu mihi aduocas Carolum Magnum, repudian-
tem septimam Synodum, quam approbarunt Antistites
Ecclesiæ Orientales atque Occidentales, & vnis animis
vniuersi orbis catholici, & Imperatores æque atque Ca-
rolus iste tuus Magnus, & Reges? Pace tua dixerim; li-
mitibus Imperij iusultans iste Carolus Magnus intempe-
stiue & contra leges in Ecclesiam Catholicam insulta-
uit, vt illi Adrianus Pontifex demonstrauit. Hocque
ita esse fuse alibi ostendi. Quod nescio quis Iuuenis
ægre ferens atque indolens non potuit se continere, quin
erga me declamarit; *Res ex primo Consensionis libro reddi-
tur manifesta, in quo quibus non machinis, artificijs, schemati-
bus, conatibus, inuentis illud Pontificale Palladium extruere
& firmare annititur? Quis non miretur ingeniose excogitatas, &
intortas rationes, quibus asserto suo fidem facere conatur? Frau-
dem tamen prodit, dum inter alia manifeste nimis contra veterum
scriptorum auctoritatem, & consensum potestatem Conciliorum
cogendorum vni Papæ Romano transcribit, Principesque vt ex-
traneos ab ijs audacissime, cuius rei intolerabile specimen exhibet
in delineatione Concilij Nicæni.* Hæc in Allatium præferuidus
iste Iuuenis occinit; interim nihil affert opinioni suæ
accomodum. Sic satisfacit ille machinis, artificijs, sche-
matibus, conatibus, inuentis Allatij. Sic diluuntur ar-
gumenta Catholicorum ab Hæreticis. Audiat vero; in
ipso sancti Concilij Chalcedonensis initio sedis Apostoli-
cæ Legatus obiecit Dioscoro, eum personam Iudicis arri-
puisse, quam non habebat, & ausum esse cogere Synodum
sine auctoritate sedis Apostolicæ, quod nunquam fa-
ctum est, nec fieri licet: & hoc solo nomine, cum nihil
haberet, quod responderet, surgens e consessu tanquam
reus sedit in medio. Hoc dictum est in publica sessione
Concilij, in ore atque omnium oculis. Si iniusta, si non
propria Pontificiæ maiestatis Legati propinant; quare
Principes Imperij, Patriarchæ, quorum tantundem inter-

ter erat; ipse Dioscorus, de cuius causa disceptabatur, reliqui Præsules Occidétales, atq; Orientales elingues redditi sunt, & factũ approbant; & Dioscorus occupatæ iurisdictionis reus in medio sedet? Stephanus Papa ad Basilium Macedonem. Καὶ ταῦτα τῷ εὐσεβεῖ σου κράτει ἐπισταμένῳ, ὅτι βασιλικὴ χεὶρ οὐ δέχεται τὸ ἱερατικὸν καὶ Ἀποστολικὸν ἡμῶν ἀξίωμα. καὶ γὰρ αὐτοῦ Χριστοῦ τὸ ἀρχικώτατον ἐπὶ γῆς ἐπιφέρεις ὁμοίωμα, τῶν ἐπὶ γῆς κοσμικῶν μόνον ὀφείλεις φροντίζειν, ὃ καὶ εὐχόμεθα ἐπὶ μακροὺς χρόνους κρατεῖν· καθ' ὃν οὖν τρόπον ἐκ Θεοῦ τὸ ἄρχειν τῶν βιωτικῶν ὑμῖν δέδοται, οὕτω καὶ ἡμῖν διὰ τοῦ κορυφαίου Πέτρου τὸ ἄρχειν τῶν πνευματικῶν. Et; ἡ γὰρ κατάστασις καὶ ἀρχιερωσύνη πασῶν τῶν ἐν κόσμῳ ἐκκλησιῶν παρὰ τοῦ κορυφαίου Πέτρου τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο, δι' οὗ καὶ ἡμεῖς ἀκεραιοτάτῃ διδασκαλίᾳ πάντας νουθετοῦμεν καὶ διδάσκομεν. Et; τίς ὁ κατὰ τοῦ ἀμωμήτου αὐτοῦ νυμφίου καὶ ἱερέως, καὶ κατὰ τῆς μητρὸς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν λέγειν τολμήσας ἀπατᾶται ὁ νομίζων μαθητὴς εἶναι ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, καὶ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Et; τίς σε ἐπάτησε ἀρχιερέα οἰκουμενικὸν κωμῳδῆσαι, καὶ τὴν ἱερὰν τῶν Ῥωμαίων κακοτεχνῆσαι ἐκκλησίαν, ἣ μετὰ σεβασμιότητος ὀφείλεις ὑποτάττεσθαι; ἢ οὐ γινώσκεις, ὅτι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν αὕτη κατάρχει; τίς σε τῶν ἀρχιερέων κριτὴν κατέστησε; ὧν ταῖς ἱεραῖς διδασκαλίαις καθηγετῆσαι. παρ' ὧν εὐχαὶ περὶ σοῦ τῷ Θεῷ ἀναφέρονται. Et; πῶς κρίνεις τοὺς τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ μόνῃ ὑποκειμένους, καὶ λαβόντας μόνους ἐξουσίαν δεσμεῖν τε καὶ λύειν; Et; οὐκ ἔγνως ἐν τῇ πρώτῃ Συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ, τί ὁ μακάριος Σίλβεστρος ὁ Πάπας ἐξεφώνησε προκαθημένους ἐκεῖσε καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου, περὶ τοῦ μὴ ὑπό τινος κρίνεσθαι τὸν πρωτόθρονον; *Præsertim cum pia potentia norit regiam potestatem non esse capacem sacerdotalis atque Apostolicæ nostræ dignitatis. Quamuis enim ipsius Christi summam imperando similitudinem in terris geras, tamen res tantum politicas & ciuiles curare debes; quod etiam ut diutissime facias, optamus. Quemadmodum igitur vobis rerum temporalium principatus a Deo est traditus, ita nobis per Coryphæum Apostolorum Petrum rerum spiritalium principatus.* Et; *Omnium enim in orbe terrarum ordo, & Pontificatus Eccle-*

ſiarū a Principe Apoſtolorum Petro originem accepit, per quem & nos ſincera & incorrupta doctrina inſtruimus omnes, & docemus. Et; *Quis vero ille eſt, qui aduerſus intemeratum illius ſponſum & ſacerdotem, contraque matrem omnium Eccleſiarum auſus eſt verbum effutire? Errat, qui exiſtimat eſſe diſcipulum ſupra Magiſtrum, ſeruum ſupra Dominum.* Et; *Dic age, quis te ita ſeduxit, vt Oecumenicum Pontificem conuitijs, & ſcommatis laceſſeres, ſanctamque Eccleſiam Romanam maledictis lacerares, cui oportet, vt ſumma te cum veneratione ſubijcias? An non intelligis, hanc omnibus Eccleſijs præeſſe? Quis te Pontificum iudicem conſtituit? quorum ſacris inſtitutis edoctus es, a quibus ad Deum pro te preces effunduntur.* Et; *Quomodo iudicas eos, qui vni Dei iudicio ſunt ſubiecti? Qui ſoli poteſtatem acceperunt ligandi atque ſoluendi.* Et; *An ignoras, quid in prima Synodo Nicæna, præſidente ibi ſancto Conſtantino beatus Silueſter Papa de non iudicando ſupremo Throno pronunciauit?* Quod ſi in minutioribus quoque nullam ſibi facultatem de iure vindicat Imperator, quid de maioribus exiſtimandum eſt? Callem, quem terimus, non deſero. Exanimato Baſilio ſuccedit in paternas opes Leo Filius, & religionis zelo fretus, auctoratum a Baſilio Photium dimittit, conaturque in locum illius Stephanum fratrem Baſilij filium ſubrogare: conatus incidebat Photij ordinatio, qua ille ad Diaconatum euectus decreto Pontificum Diaconatu procidebant. Cogit Synodum vt arbitrio eius defectus ſuppleretur; Ἐν παρακλήσει δὲ μᾶλλον προσφωνῶ τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, ἵνα συνέλθητε τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ γένηται μία ποίμνη. ἐὰν δὲ ἀνδρῶν Ῥωμαίων τῶν δεσμευσάντων Φώτιον, οὐ θέλετε συνελθεῖν τοῖς ἀδελφοῖς μου διὰ τὸ χειροτονηθῆναι διάκονον ὑπὸ Φωτίου, δεῦτε γράψωμεν καὶ ἀποστείλωμεν ὁμοῦ παράκλησιν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ οἰκονομήσει τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ τῶν ὑπὸ Φωτίου χειροτονηθέντων. ἔγραψεν οὖν διὰ τοῦτο ἐπιστολὴν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Μάπαν τὸν Μητροπολίτην Νεοκαισαρείας ποίησαι. *Quin potius veſtram pietatem oro obſecroque, vt cum*

fra-

fratre meo sentiatis; vnumque ouile fiat. Quod si absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnauit, cum fratre meo, vt qui a Photio Diaconus sit consecratus, communicare recusatis, agite, Romam, scribamus, libellumque supplicem ad Papam mittamus, vt anathematis censura absoluat eos, qui a Photio sunt initiati. Scripsit igitur Imperator ad Papam. vnaque Mapa Neocæsareæ Metropolita cum socijs. Mirum est, quod Imperator, totque alij efficere non possunt, & plena Synodus, vnus Pontifex, si modo illi complacitum est, ad effectum adducet. Procumbendum igitur, post exemplum illud tuum Photianum, ad pedes illius est suppliciter, & maiorem in modum ab eo petendum est solo. Sed hæc Pontificis Romani sunt contendentis, decertantis, & sibi nimium contra ius, & æquum arrogantis, & quæ sua non erant, vsurpantis. Sed scribit ad Basilium, in cuius vnius potestate & moderatione omnia vertebantur, ad quem vniuersa deferebantur: si mendacio fallere non vis, omnia; sed politica & ciuilia: eorum si quidem est, vt ait Stephanus Papa, a Deo tradita rerum temporalium cura & principatus. Id si aliter se habebat, nonne ore impudente, atque inuerecundo Pontifex Basilio quod non erat obiecisset. sibique quod suum non erat vsurpasset? Eratque ne Basilius ita rerum inscius atque inexpertus, vt ab alijs sua iniuste præsumpta proderet, & rem adeo iniquam & sibi noxiam tacitam præterisset. Sed nolo modo ex silentio ipsius argutari. Loquatur ille, vt opus commendet artificem ex sua Allocutione in fine octauæ Synodi Λαϊκῷ δὲ οὐδήποτε κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἐξεῖναι λέγω περὶ Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων λόγον ἀνακινεῖν, ἢ ἀνθίστασθαι ὁλοκλήρῳ Ἐκκλησίᾳ, ἢ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. ταῦτα γὰρ ἀνιχνεύειν τε καὶ ζητεῖν Πατριαρχῶν ἔργον ἐστί, καὶ ἱερέων, καὶ διδασκάλων, οἷς τὸ λύειν τε καὶ δεσμεῖν δέδοται ἐκ Θεοῦ. ὁ γὰρ λαϊκὸς κἂν πάσης ἐστὶν εὐλαβείας καὶ σοφίας μεστός, ἀλλὰ λαϊκός, καὶ πρόβατον, οὐ ποιμήν. ὁ δὲ ἀρ-

ρχειρὸς κἂν πᾶσαν ἐπιδείκνυται εὐλάβειαν, ἀλλὰ ποιμνίῳ ὅ ἐστιν,
ς αἱ ἐν ἀρχιερεῦσι τηρῆ, καὶ οὐ χρὴ κατεξανίστασθαι τῶν ποιμένων
ῶ περίβατο. Hæc ſummatim ex Græcis Baſilij, ita reddita
ab Anaſtaſio Bibliothecario in integra Allocutione. *Vobis autem laicis, nullo modo licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & vniuerſali Synodo aduerſari. Hoc enim inueſtigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & ſacerdotum eſt, qui regiminis officiũ ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ligandi, & ſoluendi poteſtatem habent: qui Eccleſiaſticas, & cœleſtes adepti ſunt claues: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel a ligamento ſolui egemus. Quantacunque enim religionis, & ſapientiæ laicus exiſtat, vel etiam ſi vniuerſa virtute interius polleat, donec laicus eſt, ouis vocari non deſinet, rurſusq; quantacunq; Epiſcopus ſit irreuerentia, & irreligioſitate plenus & nudus omni virtute, donec Antiſtes eſt, & veritatis verbum recte prædicauerit, paſtoris mentionis & dignitatis damna non patietur. Quæ ergo nobis ratio eſt in ordine ouium conſtitutis, paſtores verborum ſubtilitate diſcutiendi, & ea, quæ ſuper nos ſunt, quærendi & ambiendi? Oportet nos cum timore, & fide ſincera hos adire, & a facie eorum vereri; cum ſint miniſtri Domini omnipotentis, & huiuſmodi formam poſſideant: & nihil amplius, quam ea, quæ ſunt noſtri ordinis, requirere. Nunc autem videmus adeo multos malitia in inſaniam accendi, vt obliuiſcentes proprij ordinis, & quod pedes ſint minime cogitantes, legem ponere velint oculis, non vt natura ſe habet, ſed vt ipſi cupiunt, & ſinguli ad accuſandum quidem maiores exiſtunt ſemper promptiſſimi, ad corrigendum autem quidquam eorum, in quibus accuſantur, & criminantur, pigerrimi. Sed moneo & exhortor omnes, qui tales ſunt, vt maledictum & alternum odium auertentes, & iudicare iudices deſinentes attendant ſibi, & ſecundum diuinam voluntatẽ conuerſari contendant. Nam non quieſcit ſupernum iudicium, ſed contra diffidentes diuinus furor ſtillabit, & vltionem iuſtam opere cunctis oſtendet.* Adhuc minutiora conſiderentur. Patriarcha cerularius ſuis rebus contentus non

eſt;

eft, patriarchalibus infignibus non conquiefcit, maiora expetit, & fplendidioribus pigmentis fuam appetit dignitatem condecorare, de communibus contritifque calceis indignatus, Phœniceos contendit, quos in tanta excelfitate, quam fibi videbatur ex fubiectione Romani Pontificis exemiffe, cū impetrare non poffet, fupplex exorat Romanum, vt fibi eos deportandi facultatem concederet, idque licet valeret rogando, non obtinet. Inde fit contumax, & præfumit, nec affequitur. Hinc illæ minæ. Hinc lacrymæ, & in integerrimam Romanam Ecclefiam calumniæ, & maledicta a Cerulario coniecta. Non infimulo falfum facinus Cerulario. Dabo teftes. Georgius Metochita Oratione Hiftorica prima. Συνυφάπτεται τοῦ ἔργου διαφερόντως τηνικαῦτα τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον κατέχων Μιχαὴλ, τὴν ἐπίκλησιν ὁ Κηρουλάριος, πάλαι μὲν ὠδίνων τὸ ἀπὸ τοῦ Πάπα διαρραγῆναι, ὡς τὸ πρωτεῖον ἰδιαζόντως κληρώσαιτο, μὴ παραχωρούμενος τούτου καθόσον ὑφίστατο. συνηθείᾳ καὶ ἑνώσει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ ὁπωσοῦν ἀνακρίνεσθαι ἐν δεινῷ τιθέμενος, καὶ οὐ φορητόν. ἐπεὶ λόγοις καὶ λόγοις ματαίοις ἐν φαντασίᾳ γενέσθαι τοῦ κατ' ἐκεῖνον ἐλλαμπρύνεσθαι τοῖς ἐρυθροβαφέσιν ἀπήχθη, τότε δὴ τὴν ὠδῖνα λύσας, καὶ κυοφορήσας τὸ συλληφθὲν τοῦ καιροῦ μονονουχὶ ἐπιστάντος εἰς φῶς τοῦ ὠδινωμένου παρεισφορήσεως, ἡνίκα ἡ κατὰ τοῦ Πάπα Βασίλειος ἀγανάκτησις ἔνθεν κορυφωθεῖσα κατεφέρετο ῥύμῃ πολλῇ τῆς ἑνωτικῆς ἀλληλουχίας ἑκατέρων ἐκκλησιῶν, καὶ ἄλλων συμπτωμάτων κοσμικωτέρων τὰς ἀρχὰς λαβοῦσα τῶν αἰτιῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ τέλεον διέστα, καὶ εἰς τέλεον συγχωρεῖ διάλυσιν. *Opus ante alios ftudiofe aggreditur, qui tum Patriarchalem thronum regebat Michaël, cognomento Cerularius, iampridem fefe a Papa difterminare inhians, vt primatum fibi foli vindicaret, quod illi non concedebatur, dum illi effet cum Pontifice Romano arctiffima confuetudo, & mutua beneuolentia: & quocunque modo ab eo in iudiciū vocari ægre ferens & plane intolerانter. Quando ille rationibus fed inanibus imaginatione conceperat æque atque Pontifex phœniceis calceis exornari, tum dolore direptus*

ptūs, & quod mente comprehenderat sustinens, vsq; dum tempus instaret opportunum illius, quod conceperat, in lucem procreationis, cum & regia indignatio immenso adauctu grandescens impetu magno in vtriusq; Ecclesiæ vnionem & mutuam cohærentiam deferretur, & ex quibusdam euentibus magis secularibus occasionem nacta res Ecclesiasticas penitus exterminauit, & ad vnum omnibus perniciem attulit. Et Auctor Dialogi de Processione Spiritus Sancti sub Maximi Margunij nomine edito; Ἀλλὰ ἡμεῖς τὸν Κηρουλάριον Μιχαὴλ ὕστερον ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου φαμὲν ἐξᾶραι τὸν Πάπαν τῆς ἀναφορᾶς τῶν διπτύχων, διὰ τὸ ἱμείρεσθαι αὐτὸν ἐμβαλεῖν τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, καὶ κωλυόμενον ὑπὸ τοῦ Πάπα τῆς Ῥώμης, ὡς αὐτοῦ μόνου ἔχοντος ἐξουσίαν ἐγκαλλωπίζεσθαι τούτοις, καὶ μὴ τοῖς ἄλλοις τῶν Πατριαρχῶν ἐξεῖναι τοῦτο ποιεῖν. *Sed nos Michaëlem Cerularium posteriorem sub imperio Monomachi dicimus, Papam ex commemoratione Diptychorum deleuisse, quod ambiret indui coccineis calceis, & Romanus Pontifex impediret, cum ille solus haberet facultatem illis se exornandi, nec fas esset alijs Patriarchis hoc facere.* Licet hoc factum a Græco excusetur, quod aliter Christus statuat, & ab hisce deterreat. Nihilominus multa ab hominibus aliter atque Christus præcepit, effici conspicimus? & de Cerulario procacissimo homine hisce peiora affirmanda esse videntur: cum etiam Ioannes Patriarcha Constantinopolitanus, sub Ioanne Cantacuzeno, ambiens, non atramento, sed colore cyaneo nomē suum in Diplomatibus subscribere, quemadmodum tradit Nicephorus Gregoras, nec compos factus, Græcorum imperio, Ecclesiæque Constantinopolitanæ malam rem, multasque ærumnas dedit. Hinc obseruandum est ad tempora Cerularij Patriarchas Constantinopolitanos, ita se submisse moderateque erga Romanam Ecclesiam gessisse, vt nec de mutandis quidem calceorum coloribus, absque Romani Pontificis consensu ex se sancirent. Si in minimis tantam supremæ potestatis auctoritatem agnoscebant, quid in

mediocribus & maximis acturi fuissent? Laudabilis profecto religio, prudens moderatio, opportuna reuerentia. Iam vero addam & testem postremum, qui indignum factum, Imperatorem nempe sese immiscere rebus Ecclesiasticis, & eas pro arbitrio perfungi, nominat, & plane vituperatione annexa reprehendit: Audi; Ἐγὼ δὲ πάντα τὰ τοῦ θαυμαστοῦ βασιλέως θαυμάζων, ἓν τοῦτο καὶ μόνον ἐπαινεῖν οὐκ ἔχω. ἀνάξιον γὰρ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς σοφίας, καὶ τῆς συντετριμμένης ἐκείνου καρδίας ἡγοῦμαι, τὸ δουλείᾳ ὑποβαλεῖν τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, καὶ ἐξ ἐκείνου οὕτως, καὶ τοὺς ἑξῆς αὐτὴν διαδέχεσθαι. τῶν γὰρ ἀρχιερέων ψηφισάντων κατὰ τὸ ἔθος τρία πρόσωπα, παρόντος καὶ τοῦ Μηδείας, ἐκλέγεται ὁ βασιλεὺς τὸν Ἐφέσου Κῦριν Ἰωσὴφ, καὶ εἰς Πατριάρχην προβάλλεται. *Ego huius augustissimi Imperatoris omnia admirans, illud tamen vnicum laudibus extollere non queo. Indignum etenim virtutis, & sapientiæ, & contriti illius cordis existimo, Ecclesiam Christi seruituti mancipasse, sic, vt ipse & omnes illius posteri in sese admiserint. Præsules itaque cum suis suffragijs, vt moris est, tres elegissent, præsente etiam Mediense, Imperator Ephesi Præsulem Dominum Iosephum eligit, & Patriarcham renuntiat.* Hoc tu factum Imperatoris Episcoporum proditionem nuncupas, Episcoporum, scilicet, *qui partes Imperatoris amplexi, immunitates Ecclesiæ eidem prodere satagebant*. Bene sese res habet. Tamen hoc testimonium tibi ineluctabile est. Frustra nunc effugia quæsiueris. *Magnus Ecclesiarcha Sgyropulus inter purpuratos Patres, sacri senatus eximius Patritius, & Concilij Patriarchalis sublime decus: quem mira sagacissimi ingenij dexteritate, in abditissima mysteria penetrantem Deus ipse designaße videtur, vt ex vniuersis, quotquot Synodum Florentinam adierint, septingentis Patribus, solus eiusdem Historia posterorum secula locupletaret, tam sancto patriæ relligionis, & veritatis studio, vt ei fidem omnem deeße neceßum sit, qui suis integerrimis narrationibus detractum iuerit. Cum nihil sibi grandius in alto pectore insederit, quam simplici rerum gestarum propalata serie, mortales a mendaciorum*

um in uolucris absoluere, & quæ ipse viderit, quæ fecerit, memoriæ temporum fideliter commendare. Hæc tua sunt de tanto viro. Hic indignum factu existimat, Imperatorem se in res sacras intromittere. Tu proditores vocas, qui Imperatoris partes amplexi, similem illi facultatem concedunt. Nunc expedi sodes, quæ Syropulus de Ioanne sibi iurisdictionem Ecclesiasticam vindicante declamat, veranè sunt, an falsa? Si vera sunt. Ergo tu male sanus es, & mendacij profligatissimi reus, qui Caroli Magni Imperatoris abolentis septimam Synodum, vti bene factum admittis, & contraria tuo Sgyropulo deblateras: si falsa; fidem tibi omnem deesse fatendum est, qui integerrimis illius narrationibus detractum is. Elige quod commodum est: neque iuuat, neque prodest. Vtcunque dixeris, semper mendax, & nulla fide es. Et firmum remanet, res Ecclesiasticas fori Ecclesiastici esse, non secularis. Et si Carolus abrogauit Synodum, chorum saltauit, & ab officio Imperatoris decessit, & deinceps tu ex culmo spicam collige; illa abrogatio nulla fuit. Et eo etiam renitente, Ecclesiæ tum Orientalis, tum Occidentalis, Synodum ab illo inique abrogatam, & iure quoque optimo amplexatæ, cultum imaginum venerantur, & Imaginum osores, vti execrandos, ac detestabiles a communione fidelium excludunt. Sed de auctoritate Imperatoris in Concilijs, & creandis Patriarchis, & rebus Ecclesiasticis alias commodius. *Tres octauas Ecclesiæ Orientis, & Occidentis digladiationibus inuicem bacchatæ abrogarint.* De his tribus Synodis Photianis, prima, qua eijcitur Ignatius, intruditur Photius; secunda, qua exploditur Photius, restituitur Ignatius; tertia, qua defuncto Ignatio Photius immittitur, deque earum auctoritate & firmitate supra satis multa diximus, quibus perspicuum fit, delirare Creyghtonum, dum asserit, tres octauas ab Ec-

clesijs Orientis & Occidentis digladiationibus inuicem bacchatis abrogatas fuisse.

EXERCITATIO XX.

Annæ Comnenæ de præeminentia in Ecclesia ridicula assertio. Patriarchæ Romani Pontificis obedientia se eximere conati sunt: sed nunquam super illum dominium sibi vindicare præsumpserunt; & frustra ab Imperatoribus miseris modis afflictati impetrassent. Etiam seculo vnico post Photium in Græcia literis & eruditione plerosque inclaruisse. Creyghtonum vel non legere, vel non intelligere lectos Auctores euincitur. Dissidium inter Cerularium & Leonem Pontificem Romanum, & alterutrius ab alterutro excommunicatio contra Creyghtonum veritatis trutina exeminata. Photij ineptissimum præconium. Matthæi Hieromonachi perridicula dicta in Pontificios refelluntur. Nullum Concilium Oecumenicum esse sine approbatione Romani Pontificis. Concilium Barense vere coactum Scriptorum testimonijs probatur.

Pag. 38. *GRæci nunquam eo uecordiæ aut improbitatis degenerarunt, vt aliorum loca iniuste vsurpata peruerterent, aut sua ab alijs corrumpi paterentur, ad bellum prouocati, &c.* Non excurram longius. Græci sunt suorum consuetudinum tenacissimi, antiquitatis plusquam dici potest studiosissimi, opinionibus, quas sibi semel animo fixerunt, addictissimi: non tamen ita a mente consilioque deducti sunt, vt sibi in Ecclesiam Romanã præeminentiam, licet id, & forsam plus æquo ambirent, vindicandam præsumerent. Hinc ridicula est Annæ Comnenæ assertio, Histor. lib. 1. de Romano Pontifice; Καὶ ταῦτα πρώτου ἀρχιερέως, καὶ ταῦτα προκαθημένου τῆς οἰκουμένης ἁπάσης γενόμενον, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ Λατῖνοι λέγουσί τε καὶ οἴονται· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἀλαζονείας αὐτῶν. μεταπεπτωκότων γὰρ τῶν σκή-

πρώτων ἐκεῖθεν, ἐνθάδε εἰς τὴν ἡμεδαπήν τε, καὶ ἡμετέραν πόλιν, καὶ δὴ καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ ἅμα πάσης τῆς τάξεως, μεταπέπτωκε, καὶ τῶν θρόνων ἀρχιερατικὴ τάξις. καὶ δεδώκασιν οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς τὰ πρεσβεῖα τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος εἰς περιωπὴν πρωτίστην τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβιβάσασα θρόνον, τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διοικήσεις ἁπάσας ὑπὸ τοῦτον ἔταξε. *Atque adeo summus Pontifex, & in orbem terrarum vniuersum præsidens fecit. Nam id sibi Latini tribuunt & vindicant. Quod proprium eorum arrogantiæ est. Translatis enim de veteri Roma sceptris in nostram hanc vrbem, senatu quoque, atque ordinibus, indeque huc traductis, Pontificatus quoque primaria dignitas transuecta est. Et ab Imperatoribus, qui hic regnarunt throno Constantinopolitano adiudicata est, & præcipue a sacra Chalcedonensi Synodo supremo in fastigio Constantinopolitanam Ecclesiam stare iussit, cui Diœceses omnes, quæ sunt per orbem terrarum vniuersum illi subiectas esse statuit.* Vocaui ridiculam assertionem. Et vere est. Quis enim non videt leuicula assertionis momenta? Translatum est regnum, ergo translatus est quoque Pontificatus. Græcorum Imperium translatum est ad Turcas. Ergo translatus est & Patriarchatus Constantinopolitanus. Si translatus esset Pontificatus, conuenientius dici poterat, translatum quoque esse Imperium, cum superius trahat inferius, & maior sit imperio Pontificatus. Et quis vnquam somniauit dignitaté Pontificiam & præeminentiam dono Imperatorum manasse? Quæ diuina eloquia, quæ potestas simile quid concessit Imperatoribus? Et si concessit, quare potius Orientali, quam Occidentali? Et quare non & Regibus, inter quos nonnullis & opes maiores, & effusior potestas, & rerum idonearum facultas promptior affulgent ad sua conseruanda, & ea etiam, quæ sunt alterius, occupanda? *Sed id habuit decreto Synodi Chalcedonensis.* Factum bene, quod adhuc Synodus superest. Non puto Canonem Annam lectitasse, feminam li-

literis & eruditione instructissimam: si legisset, non asseruisset similia. Ibi enim Constantinopolitanus secundus post Romanum constituitur. Sed secundum esse non significat ὑποβιβασμὸν τῆς τιμῆς, *honoris submissionem*. Hæc sunt Schismaticorum commenta. Si ante Chalcedonensem Synodum, & post Patriarcha facto ipso submittebatur Romano, quis de tali potestate ac præeminentia priuauit Romanum? Certe non Chalcedonensis, quæ dicit se, τοῖς τῶν ἁγίων ὅροις ἕπεσθαι, *Sanctorum Patrum decreta sequi*. Ergo quidquid Patres de Romano sensere, sentit & ipsa. Sed vt intelligi debeat hic Canon, quemadmodum & Constantinopolitanus, diximus alibi.

Si dicas, Græcos omnes eorum conatus in id direxisse, vt se a Pontificio dominatu eximerent, sibique solis viuerent; non repugnanter concessero. Sed Pontifices suorum iurium conseruatores passi non sunt, vt quæ sua essent, cæteri diriperent. Quare cum Græci non possent, neque viribus neque armis, verbo & lingua tutari sua prospexere, & lacessiti ad pugnam scripto sua defendere, aliena oppugnare conati sunt. Qua enim vi Patriarchæ Constantinopolitani imperio, potestatique, ne dicam seruitio Imperatorum subiecti, quorum arbitrio promouebantur, eijciebantur, & immutabantur, in simile fastigium ascendere contendissent, quibus satis fuisset a persecutionibus eorundem, vel aliorum minimum conquiescere? Contra vero Romanus iustitiæ suæ innixus, quod alias in Græcia obtinuerat, & absque vlla controuersia ab antiquis temporibus, & ex ipso fidei Christianæ exordio, a Christo sibi delatum possederat, pugnacissime defendens, ictus Patriarcharum quoscunque elusit: & licet alio atque alio turbine dimotus, labascere nonnunquam visus sit, non multo post ope diuina succurrente, e periculo emersit, & continuata serie ad hæc vsque tempora perdurat, & cum hac mundi machina perennat.

Pag.

Pag. 39. *Itaque exacto tantum vnico post Photium seculo, eodemque bonarum artium supra modum infœcundo, in quo nulla eloquentiæ vestigia, nulla politioris literaturæ apparuere.* Ait Creyghtonus, necesse est ita esse. Nihil vltra cogitari potest. Quia post Photium nullum nouit ipse, in quo eloquentiæ vestigia, vel politioris literaturæ specimen apparuerint; nullus est, qui insigniter doctus fuerit. Cerebro suo dimetitur omnia. Quid quæris, summa est. Natare non didicit; ergo mare non est. Hoccine seculum, quo vix natæ literæ restinctæ sunt? & tam cito studia Bardæ & aliorum in reducendis literis, & puriore eloquentia in pristinum statum euanuere? Sic arridet Creyghtono. Et tamen seculum suis scriptionibus, scriptisque varijs illustrarunt Leo sapiens, Constantinus Porphyrogenneta, Constantinus alter Romani frater, Basilius iunior, Nicephorus Phocas Imperatores; Alexius, Nicolaus Mysticus, Ioannes Xiphilinus Patriarchæ; Nicetas Dauid Paphlago, Nicetas Nicænus Sceuophylax, Michaël Psellus, Michael Porphyrogenneta, Ioannes Cameniota, Ignatius Diaconus, & inter eos præcellentissimus Simeon Metaphrastes, & alij, quos modo non recolo. Sed horum nulla in Romanam Ecclesiam scripta extant. Hoc vero, & libenter quidem concedo; quod a creato Stephano Patriarcha Leonis fratre ad Cerularium, Græca atque Latina Ecclesia concordiam inter sese, & pacem conciliatam tuerentur. Tu taciturnitatem in ignorantiam, atque infantiam vertis. Iam video te animi affectu ad stolidissima quæque abreptum, & vt vim argumenti effugias, Imperatorum illas, siue Patriarcharum Constitutiones in extremis ponere; sed compescet inscitiam Freherus Præfatione Iuris GræcoRomani Leuinclauij, qui te & ingenio & doctrina, mirum quantum superat; *Quod si quis seposito animi affectu res suis momentis æstimare velit, ne ille credo has Byzantinas leges tam Philosophico & vere Platonico stilo,*

lo, & suasorio magis genere, quam illo imperatiuo scriptas, quæque a iuris ciuilis sapientissime constitutis fontibus quasi deriuantur, & eiusdem vestigijs insistunt, vescis illis nostrorum Longorbardicis, Francicis, Gothicis, Alemanicis, Boioaricis, atque adeo Carolinis longe præferet; quæ præterquam quod verbis asperæ, etiam re ipsa longius a summa illa æquitate recedunt, &c.

Pag. 39. *Mox vt decimum expleuit quinquaginta tres annos supra mille Leo Papa Nonus Vnionis Ecclesiarum cupidus Legatos Constantinopolim amandauit Humbertum, & Fredericum Cardinales, Petrumq; Episcopum Amalfitanum pro Ecclesiastica pace inter Latinos & Græcos concilianda.* Quid isti Legati Constantinopoli egerint, fuse alibi diximus, *Permotus maxime a duabus Marci Cerularj Patriarchæ Constantinopolitani Epistolis, vna ad Tranensem Episcopum data, altera ad Petrum Antiochiæ Patriarcham, quæ hoc peculiare continebat, vt ait ad annum* 1054. *num.* 4. *Spondanus, Ecclesias Antiochiæ, Alexandriæ, & Hierosolymorum retinuisse eo tempore communionem Romanæ Ecclesiæ, nomenque Pontificis Maximi ex Diptychis recitasse; quod falsissimum comprobatur, ex Coriolani summa, vt vnum summulistã alio submoueam, qui ad vigesimum nonum Canonem Oecumenicæ quartæ adnotauit, non modo Alexandrinos, sed vniuersam Ægyptum a Dioscoro ad Clementis octaui tempora, & an:* 1594. *Apostolicæ sedis communionem nunquam expectiuisse. Si Romanæ Ecclesiæ firmitatem fortioribus argumentis non stabiliunt Latini, aut Constantinopolitanæ leuitatem diluunt, vt loquitur ille, vitam turpiter fefellit ridica, vt est in prouerbio.* Et hæc quoque læuis ominibus dictas, quid Michaël scripserit Cerularius, quid Antiochenus rescripserit, minime discernens. Quare antequam pronunties, Auctorum scripta considerate non lectitas, & lectitata vicissim non committis, vt inde veritatis compos saltem semel per annum aliquid afferre ex vsu temporis videaris? *Permotus maxime a duabus Marci Cerularij Epistolis.* Non obtundam te eadem re sæpius. Iam supra notaueram, Michaëlem

lem Cerularium Patriarcham, neque enim Marci Ephesij tui memoria, quam corde confixam geris, effluere ex animo tuo potuit, *Marcum* fecisti. Pag. 39. *Altera ad Tranensem Episcopum data, altera ad Petrum Antiochenum, &c. vt ait ad annum* 1054. *Spondanus*. Vbi presto sunt Epistolæ Michaëlis, quid tibi Spondanum aduocas? Habes fontem & limpidum, & cœnosos riuulos consectaris? Michaël Cerularius, vt ipsi Schismatici tradunt, post Sergium consanguineum Photij sub Constantino Monomacho, quem tu pro ea, qua es in Græcos Imperatores, & potissimum Ecclesiæ Romanæ coniunctos beneuolentia, *gladiatorem & tyrannum* facis, Romani Pontificis nomen, quod ex Filio quoque processionem Spiritus assereret, erasit e diptychis. Epiphanius Patriarcha de origine dissidij inter Græcos, & Latinos; Μετὰ δὲ τὸν Σέργιον τὸν δηλωθέντα Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀπὸ τῶν διπτύχων ἐκβαλόντα Χριστοφόρον τὸν Πάπαν Ῥώμης διὰ τὸ ἐκ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ πανάγιον Πνεῦμα λέγειν αὐτὸν ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀπολογίᾳ τοῦ ἁγίου συμβόλου, γέγονε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ὃς καὶ ἀναθεμάτισε τοὺς λατίνους ἀναφανδὸν ὡς αἱρετικούς. *Post iam dictum Sergium Patriarcham Constantinopolitanum, qui Chrystophorum Papam Romanum a diptychis eiecerat, quod diceret, ex Filio quoque procedere sanctissimum Spiritum, in professione, quam ad ipsum direxerat, sancti symboli, creatus est Patriarcha Constantinopolitanus Michaël Cerularius, qui palam Latinos vt hæreticos anathemate perstrinxit*. Sed quantum in Chronologia hac delirent Schismatici, satis superque demonstraui in opere meo de consensione vtriusq; Ecclesiæ lib. 2. cap. 8. Sed siue Sergius, siue Cerularius id egerit, parum refert. Hoc certum est, Cerularium pro tutanda hac sua contra Romanos Pontifices causa, inter Romanorum errores processionem Spiritus etiam ex Filio adnexisse, ob quam nomen Romanorum Pontificum e Diphychis a sexta

Bbb Sy-

Synodo erasum fuisse datis literis ad Petrum Antiochenum, & alios Patriarchas calumniarum & mendaciorum plenis significauit. Sed enatum tum inter Ecclesias dissidium, quidquid illud fuerit, non fuisse neque propter additionem, ex Ioannis Vecci Patriarchæ Constantinopolitani secundo Apologetico bene me probasse existimo, cum non dum Reformati contra illa ad hunc diem mutire ausi sint. Sicuti & singulari tractatu in vindicijs Synodi Ephesinæ aduersus Nilum Cabasilam, neutrum damnatum fuisse. Adde, Petrum Antiochenum eadem ipsa Epistola ad Cerularium affirmare, ante quadraginta annos, cum moraretur ipse Constantinopoli, in Patriarchio recitari solitum fuisse e Diptychis, contra atque Cerularius scripserat, a sexta Synodo ablatum fuisse e Diptychis. Inde plane tua fatuitas castiganda est, dum Summulistam Summulista submouere conaris, Coriolano nempe Spondanum. Quasi vero Coriolanus nobis σύγχρον@, & sexcentis minimum annis melius tenuerit, quod tempore Cerularij Constantinopoli, & Antiochiæ agebatur, Petro Antiocheno, qui ijs ipsis temporibus vitam ducebat, & cuius testimonium oculatum, & auctoritas maxima apud Catholicos fuit, in hoc potissimum Græcorum negotio. Et de duobus alijs Patriarchis Alexandrino & Hierosolymitano non audet affirmare.

Pag. 39. *Profecti enim Constantinopolim Constantino Monomacho, seu gladiatore, flagitiosissimo tyranno, in partes pellecto, Græcos omnium antiquarum hæresum reos accusant, & damnant. Nicetam Studitensem Monachum recantare cogunt, & scripta comburere. Patriarcham molestia Latinorum iurgia vitantem, & ad Latina sacra Ecclesias interdicentem telo Ecclesiastico feriunt. Episcopum Achridanum cum Patriarcha sentientem deponunt, atque ea præstant, quæ nullibi sedium Patriarchalium forte tentassent.* Miseram prouectioris ætatis conditionem! O saxea &

ada-

adamantina Græcorum cum Cerulario, & Achrideno ſentientium ingenia, quæ poſt tot annos vindicias ſibi ſecundum libertatem non dederunt, & ne quid ſua præeminentia & dignitas a Romana Eccleſia imminueretur, impedire potuerunt. Sed, vt vides, etiam Cerularius & Achridenus exemplo Photij didicere, iſtos Salmoneas plurimi pendere, qui tonitrua excitant ad ſtragem, non ad crepitum, & fulgur diſcurrens multa territare animalia, & ſæpenumero cadere bidental. Legati Pontificij Cerularium, & Achridenum, cum verbis non emollirentur, nec bonis monitis locum darent, eo modo accepere Conſtantinopoli, Imperatore, & Senatorij, atq; Eccleſiaſtici ordinis primatibus, & ciuibus, etiam aduentitijs præſentibus, videntibus, nec hiſcere audentibus, quo contumaces & refractarij accipi ſolent. In propria Diœceſi Patriarcha Conſtantinopolitanus, & illius aſſeclæ diſcuſſa cauſa deponuntur, excluduntur a communione Eccleſiæ, patria pelluntur. Studita Monachus ad comburenda ſcripta, quæ ille contra Eccleſiæ Romanæ conſuetudines euulgauerat, compellitur & deurit. Et tu præeminentiam Romani in Conſtantinopolitanum ſub Cerulario, & Conſtantino Monomacho, quem improba, & maligna interpretatione ob agnitam pontificiam auctoritatem *gladiatorem* nominas, & *flagitioſiſſimum tyrannum*, conuellere tentas? Vitauit Patriarcha *iurgia*, ſic vocas Chriſtiana monita; & ad Latina ſacra Eccleſias interdixit: nec defuere ſocij criminum, qui ſe, & Patriarcham defenderent, & tamen nutibus Romanorum & pœnis multati etiam nolentes obediunt. Et ſimilia, quæ tu in dubium vertis inſulſe, in alias ſedes Patriarchales alio atque alio tempore tentarunt, & exegerunt, non veterum iniuriarum memores, ſed vnionis procurandæ gratia, & pacis, vt Chriſti præceptum

adimpleretur; *Pacem meam de vobis. Pacem meam relinquo vobis.* Quod summi iuris auctoritatem signis omne luce clarioribus doces, Pag.40. *In Patriarcham suo throno potientem, spectante Clero, & vniuerso populo, obstupescente mundo auctoritatem euibrant, & excommunicandi sententiam promulgant Humbertini, sine vllo Græcorum consessu, vel consensu Synodali priuato, vel publico.* Hinc nota, vbi Romanus decernit, non requiri neque nationum, neque Synodalem consessum publicum, vel priuatum. *Humbertini*. Legatos Pontificios, quia inter eos Humbertus primus erat, per contemptum Creyghtonus *Humbertinos* vocat. Quasi in Humbertinorum potestate situm esset contra Constantinopolitanum Patriarcham excommunicationis sententiam promulgare. An nescis potestatem paris in parem, multo minus in maiorem, nullam esse? Sed promulgarunt auctoritate sibi a Pontifice in minorem concredita. Romanus committit iudicium de Patriarcha Humberto, eiusque Socio Friderico, eodemque momento, quam ille in Patriarcham exercere poterat facultatem impertitur condemnandi & puniendi, si reus actus non resipiscat. Humbertus causa examinata, & criminis manifesto modo prehensum reum pronunciat, & contumacem excommunicatione configit. Idque exequitur Humbertus. Tu porro decus Pontificij iudicij ad delegatum trahis, & mimico dente male & per iocum Pontificiæ potestati irrides. *Græcos omnium antiquarum hæreseon reos accusant & damnant.* Asinum sub frœno currere doces. Dum odia & simultates inter Græcos, & Latinos proferere conaris, tuum in Catholicis odium acerrimum ostendis. Humbertini damnant Cerularium, Achridenum, Constantinum Michaëlis Sacellarium, & omnes sequaces eorum in præfatis erroribus, & præsumptionibus, & tu nonnullorum multam in omnes Græcos, quasi vero omnes Græci ad errores Cerularij accederent, profundis. & eo-

dem

dem tempore tot insontes atque innoxios, qui vno ore cum Pontificijs consentiebant, & a vero contra mendacium stabant, improbe infamas, atque in crimen vocas. Idque asseruit, in sua Cerularij excommunicatione idemmet Humbertus. Καὶ γὰρ ὅσοι πρὸς τοὺς κίονας τοῦ κράτους, καὶ τοὺς αὐτοῦ τετιμημένους, καὶ τοὺς πολίτας σοφοὺς χριστιανικώτατος, καὶ ὀρθοδοξότατός ἐστιν ἡ πόλις. *Nam quod pertinent ad columnas Imperij, virosque ab eodem cohonestatos, & ciues sapientes, maxime omnium Christiana & orthodoxa vrbs est.* Namque Imperator ipse Constantinopolitanus, reliquique Byzantini proceres, & multitudo, summum tum temporis Pontifici honorem deferebant: vnum si Cerularium, & alios non adeo multos excipias, in crimine socios.

Pag.40. *Hæc gesta sunt contra Patriarchas Photium & Cerularium pares fatis, & Romanorum detestatione, sed meritorum magnitudine impares. Nam æqualem Photio nulla ætas dedit, nulla dabit.* Quare non addidisti, pares hæresi, pares contumacia, pares insolentia, pares ambitione, pares artibus: ideoque non mirum, si pares pœnas scelerum persoluerunt? *Æqualem Photio nulla ætas dedit, nulla dabit.* Non nego, Photium in artibus ciuilibus, & doctrinis humanis fuisse versatissimum, sed vitijs etiã fuisse instructissimum vitæ illius continuus æstus, & de improuiso obortæ procellæ compensant. *Æqualem Photio nulla ætas dedit.* Valeant igitur quicunque a primordio mundi ad Christi natales vel pietate, vel scientia, vel bonis moribus per ora virum volitant, & illustri laude celebrantur, omniumque sermone, Aristoteles, Plato, Demosthenes, Cicero, Liuius, Salustius. Valeant post Christum natum Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Leo Pontifex, Augustinus, Ambrosius. Vnus Photius cunctis emitet. Papæ prodigium! etiam ne sanctitate? Non negabit Creyghtonus

nus, & propenso animo concedet, vt plus ipse dicat de suo Photio, quam Christus de Ioanne Baptista, *Non surrexit maior Ioanne Baptista*. Si vera Christi verba sunt, falsus est Creyghtonus, cum aliqua ætas non æqualem, sed maiorem Photio dederit: si falsa, iam rem loquitur Creyghtonus. Age sis, dicito Creyghtone, si tuum Photium defendere aues; *Non surrexit maior Photio*. Et vtcunque sit, mentiatur potius Christus, quam Creyghtonus, vt Photius omnibus maior sit. Itane? itane Creyghtone? *Æqualem Photio nulla ætas dedit, nulla dabit*. Ergo tuus iste Sgyropulus Photio inferior est. Sin minus, æquipara quæ supra dixeras de Syropulo, qui indignus erit, qui illi calceos detrahat. Et tamen de illo a te audio; Pag. 9. *Et quamquam autoris nostri*, nempe Sgyropuli, *stilus ad immortalium oratorum pulchritudinem non assurgit, nemo tamen ab eorum temporibus inter omnes Græcos, qui ad posteriora mundi secula lucubrationes protulere puriore scriptione scripsit, quam noster Sguropulus, & si cum Byzantinis confertur Niceta, aut Gregora, qui nostrum aliquot æuis anteuerterunt, Deus bone quantum discriminis! Isti adeo lutulento lacu restagnant circumductis in anfractuosam obscuritatem periodis, & noster tam limpida scaturigine defluit, vt Græca eloquentia in ijs primum suffocata mori videretur, in nostro ad primæuum decus, maiestatemque reuiuiscere. Noster non solum nuper exortos in Græcia Oratores ad certamen prouocat, sed vetustissimos in omni gente, quotquot Athenis, quotquot Romæ floruere, & absque æmula contentione indubiam palmam omnibus præripit. Qui enim in Hyperide, Demosthene, Cicerone, aut quouis alio prensi Dictatore, præter sententias mellifluas arte conditas, & verba venuste manantia expectat, se ipsum ludificat*. Non amas tanquam osurus, sed mentis concitatione extra legem epularis, nec seruas modum in perturbationibus, ideoque omnia apud te etiam contra fas summa sunt. Prudentia est, quandoque natare circa terram. Et tu supra dixeras, *consultissimum in omnia secula, & salu-*
bre-

berrimum manasse illud monitum senis Coi μηδὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον: & standum esse prudenti viro intra metas modestiæ, nec quicquam ad extremitatem protrahendum. Qui altius, quam par est, se euehit, rupes apprehendit confragosas, in quibus nec tuto possit consistere, nec vltra progredi, nec cum securitate retro vestigia referre. Cum altius quam par est, te euehis, caue ne cadas a confragosis istis rupibus quas tuto non tenes. *Æqualem Photio nulla ætas dedit, nulla dabit.* Nunc Creyghtonus futura prænuntiat: nullam ætatem æqualem Photio daturam. Sed qua mente prospexerit, dicant sui similes; qui Spiritum sanctum sibi afflantem in intestinis intimis tenent. Certe eodem iudice vel Photius Deus est, ad cuius numeros nihil addi potest, vel Dei potentia exinanita, quæ vllo vnquam tempore futuro æqualem Photio dare non poterit, tanto minus eo maiorem. Et est ne stupiditas hæc, an insania? Tanta in Photio eminentia, neque ex scriptis illius, quæ multa extant, neque ex aliorum narratione, neque ex actionibus illius, quibus homo dignoscitur. quæ tamen illum impobissimum, & omnium, quos vnquam sol vidit, sceleстissimum euincunt fuisse, præsentiri, aut præuideri potuit. Nec inuitus, vt gratiam Creyghtoni ineam, illi concedam, in fraudibus, in dolis consuendis, in alienis occupandis, in serendis dissidijs, in lacerandis innoxijs, in pijs hominibus trucidandis, in perfidissimis ad gradus Ecclesiasticos promouendis, ac demum in Ecclesia deturbanda, & iustitia conculcanda illi æqualem nullam ætatem dedisse, nullam daturam. Sed non miror, Creyghtonum ita addici Photio sibique Deum illum assumere, & venerari, & præferre reliquis omnibus, cum videam nonnullos eodem pacto Diabolum illiusque asseclas colere, & inter Deos collocare. Quanto moderatius de suo Luthero Vvolgangus Seuerus scripsit.

Iapeti de gente prior, maiorque Luthero:

Ne-

Nemo fuit: sed nec credo futurus erit.

Pag. 40. *Verumtamen si illi a commentando calamos inhibuissent, nulla in hunc diem istius Synodi superfuisset memoria. Nam quorsum Papa Concilium in eum Italiæ sinum conuocaret aut quid illic Græci peterent, aut quibus aucti mercimonijs ad suos remearēt, nemo literis prodidit. Barensis Synodi omnia silentio obruuntur præter testimonia Eadmeri, & Malmesburij.* Certum est ad memoriam rerum retinendam scriptis opus esse. Ideoque Barensis Concilij memoria superest; quia commentando Eadmerus, & Malmesburius calamos non inhibuere. Indica tu modum certiorem, cui duorum testimoniorum fides cassa videtur, Christi verbo constabilita; *In duobus vel tribus testibus stat omne verbum.* Ni tu prærogatiuam datam a Christo duobus testibus reijcias. Sed ex arena funiculum nectis, si putas, te probasse Synodum illam celebratam non fuisse, quia Synodi illius omnia obruta sunt. Etenim id si sequeretur, quot Synodi coactæ non erunt, quia eorum omnia non sunt præ manibus? Detur, perierint acta, an necessario etiam memoria Synodi venit intercidenda? gladio tuo te iugulas. Eadmeri & Malmesburij commentarijs illius memoria ad nostra tempora perennauit. Proba tu eam celebratam non fuisse, quod tui muneris erat. Coniectura de rogatu Hidelberti Cenomanensium Episcopi ad extorquendum libellum sancti Anselmi de processione Spiritus sancti nihil te iuuat. Et si testis tertius accesserit, credes? Ita, si Christi eloquio fidem adhibes: effectus rem monstrabit. Sit ergo testis tertius Guillelmus Gemeticensis scriptor non multo post dictum Concilium lib. 6. Histor. Normannorum cap. 9. Anselmus Cantuariensis scripsit varios libros, inter eos duodecimus est, *qui & vltimus illi Tractatus fuit, de Processione Spiritus sancti. Confutauerat enim Græcos in Barensi Concilio, negantes Spiritum sanctum a Filio procedere, vnde sumpta materia, rogatu Hidelberti*

Ce-

Cenomanorum Episcopi hunc librum composuit. Quid si addam quartum Hidelbertum ipsum id idem asserentem, cuius rogatu de ea controuersia disputationem susceperat Anselmus? *Appulsorum relationibus didici, vos in Concilio Barensi sermonem habuisse de Spiritu sancto, quem calumniosa Græcorum versutia a Filio minime procedere fabulatur. Quod igitur aduersus hanc illorum dementiam in præfato promulgastis Concilio, succincto tractatu deprecor annotari.* Et cum satisfecisset Anselmus, idem Hidelbertus addidit in gratiarum actione inter Epistolas dicti Anselmi lib.3. Epist.53. *Beatum sane pectus, quod reuerendus conuentus reuerendum sibi penetrale consecrauit.* Neque prætereundus est Anonymus Manuscriptus in Biblioth. Viennensi Societatis Iesu; *Interfuit etiam Concilio Barensi, vbi contra Græcos disputans de processione Spiritus sancti, & eos confutans, de eadem materia librum fecit.* Et tu sanior factus Notis in cap.7. sect.2. *Hæc magis Vrbanum secundum attinerent, qui concilium Barense celebrauit anno* 1097. *in quo noster Anselmus tunc exul Angliæ, vt nos hodie fidei, ac religionis ergo, Græcis multa obstrepentibus de Spiritus sancti processione grauiter restitit, & immortalem ex illo Theatro gloriam reportauit, vt ab ipso Papa Romano alterius orbis Papa diceretur, quemadmodum duo Monachi testatum reliquerunt, Malmesburiensis lib.* 1. *de gestis Pontificum Anglorum, & Eadmerus Nouorum* 2. *pag* 49. *qui tunc ad scabellum Archiepiscopi decumbebat, cum ille se ad disputandi palæstram hortante Vrbano Papa accingeret.* Testes à se reiectos, vt acta Concilij Barensis eliderct, in Præfatione ad Lectorem, in Notis vsurpat ad illa comprobanda. Et dicemus perpetuam & constantem esse voluntatem Creyghtoni? Neque qui Barense Concilium probant, coniectura id assequuntur ex Libello ab Anselmo scripto rogatu Hildeberti, de processione Spiritus sancti, sed certo tenent, cum definite id exprimat Hildebertus, vt supra vidimus. Et quamuis congregati Concilij Barensis non habeatur geometrica demonstratio, non in-

inficiaberis, non leuem esse coniectionem, quæ ex historia sumi potest. Anonymus non ita recens Auctor scribens de Azymis contra Latinos, Tractatus incipit, εἰ ἔστι συνέσεως, φησὶ Σολομὼν, ἀποκρίθητι, narrat sua ætate missos inter alios Basilium Abbatem Ordinis S. Benedicti, & Episcopum Barensem, vt de vnione cum Romana Ecclesia ageret, propositis articulis examinãdis, quibus ipse respondet; Ἵν᾽ οὖν μὴ κενοὶ συνέσεως, καὶ τῆς πρεπούσης ἀπολογίας ὀφθῶμεν, Ῥωμαίοις ἄρτι πρὸς ἡμᾶς ἐπιδεδημηκόσιν διὰ τοῦ εὐλαβεστάτου πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ Βασιλείου τοῦ προεστῶτος τῶν κατὰ τὸν ἅγιον ἐκεῖσε Βενέδικτον Μοναστηρίων, καὶ διὰ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Βάρεως προτεινομένην ἡμῖν τινῶν κεφαλαίων ζήτησιν, τῶν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν τηρουμένων, φημὶ δὴ τῶν Ἀζύμων, τῆς τοῦ Σαββάτου νηστείας, τοῦ γάμου τῶν ἱερέων, καὶ τῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς πανσέπτου νηστείας τηρουμένης πρὸς αὐτῶν τελείας καθεκάστην μυσταγωγίας, οὕτω πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἄνωθεν χορηγίαν τοῦ Πνεύματος τὸν λόγον ποιούμεθα. *Ne ergo vacui prudentia, & addecente responsione deprehendamur, Romanis modo, qui ad nos peruenerunt, per pijssimum Patrem & Fratrem Basilium Monasteriorum omnium sacrorum, quæ sub regula S. Benedicti militant, nec non Dei amicissimum Barensem Episcopum oblata nobis sunt ad inquirendum nonnulla Capita, quæ in eorum Ecclesiastico ordine obseruantur, nempe Azymorum, ieiunij sabbati, sacerdotum cælibatus, & ieiunij tempore per quam maxime colendi sacrificij, integri, perfectique singulis diebus, dum missam celebrant. Sic ad illos secundum nobis concessam gratiam Spiritus sermonem instituimus.* Sed hoc non probat Concilium coactum fuisse. Iam dixi. Nihilominus, cum Episcopo Barensi legatio illa ad Græcos commissa est, verisimile videtur, scriptum Græcis traditum e Concilio Barij coacto vel ante, vel post ad Græcos sibi conciliandos missum fuisse. Sed siue dictum Concilium celebratum sit, siue non, argumentum tuum, illam Synodum non esse celebratam, quod nulla in hunc diem illius supersit memoria, & Papa in eum Italiæ sinum

num Concilium conuocauit, qui esset Græcis accommodatissimus, & valde proximus, & accessu facillimus: & quamuis mercimonia, quibus illi aucti fuerint, qui Concilium ponunt, non prodiderint, non ideo tamen sequitur, Concilium non esse celebratum. Namque si hæc ratio valet ad destruendum; quot, non solum Concilium hoc, sed alia quoque reapse facta subuerterentur? Tandemque adde Epistolam Gregorij Papæ, quam nobis exhibet Codex 361. Heidelbergensis; Γρηγόριος Πάπας Ῥώμης δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τῷ εὐλαβεστάτῳ ἀδελφῷ ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπῳ Βάρεως χαιρετισμὸν καὶ Ἀποστολικὴν εὐλογίαν. Τοὺς ἀποσταλμένους παρὰ σοῦ Γραικοὺς ἀρτίως ἐνώπιον ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ τύπου τοῦ βαπτίσματος ἀσπασίως τε, καὶ προσεκτικῶς ἐνωτίσθημεν. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ ἀναμονὴ τῆς τελειοτέρας ἐξετάσεως τὴν ἀκριβῆ διάσκεψιν παρεκτεῖναι δίδωσι τοῦ ζητήματος, ἀπολύομεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὰ ἴδια, ἀνεχόμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθεσιν αὐτῶν. καὶ βουλόμεθα τούτους ἐν τῷ ἀναμεταξὺ μὴ παρά τινος ἐνοχλεῖσθαι. *Gregorius Papa Romanus, seruus seruorum Dei religiosissimo fratri nostro Archiepiscopo Barensi salutem & Apostolicam benedictionem. Missos à te Græcos nunc recens ad nostri præsentiam super dispositione formæ Baptismatis animo libenti attentoque audiuimus. Sed cũ expectatio perfectioris examinis accuratum quæstionis spectamen in longiora tempora protraheret, dimissimus eos in pace ad propria, tolerantes eos in proprijs eorum ritibus. Volumusque eosdem interea a nullo molestari.*

EXERCITATIO XXI.

Rem & notionem subiectam Transubstantiationis nomini ante Innocentium in Ecclesia tum Græca, tum Latina fuisse. Significationi verborum, non verbis attendendum esse ex Patribus. Transubstantionis nomen etiam ante Concilium, licet in sacris eloquijs non reperitur, ad quæ dum effugitur, præcipua fidei Christianæ dogmata tollenda veniunt, quod non probatur nec ab ipsis

Hæreticis, & præcipue Lutero. Aliud esse Missam, aliud Canonem Missæ. In quibus differat Missa Græcorum a Missa Latinorum.

Pag.41. N*Ec magis luculenta apparent, quæ ad annum 1215. proximi centenarij referuntur sub Innocentio tertio in Lateranensi quarto, quando panis Eucharistici transelementatio primum orsa est in Ecclesiam introduci.* Neque hic contentus addis in Notis ad Caput octauum Sectionis Decimæ ex verbis Syropuli narrantis, quare Imperator noluisset inseri in definitionem Concilij, iisdem verbis consecrare Græcos, & Latinos; *Verebatur enim*, inquit, *ne cum Constantinopolim rediisset, perfidiæ præstolaretur, asserere volentibus, Imperatorem euertisse ritum Missæ celebrandæ, quam & Magnus Basilius, & diuinus Chrysostomus nobis tradiderunt a Iacobo fratre Domini acceptum.* Hic stultissime argutatur Simiolus iste, repente e terra natus Theologus; *Ergo diuersus est Canon tam D. Basilij, quam D. Chrysostomi a Canone Romano, vt noster hic auctor, & omnes viri cordati sentiunt, diuersum etiam Græcorum sacramentum a Pontificio, vel in duobus ex hoc loco patebit. Primo Græci de Transubstantiatione nunquam cogitarunt, nec per insomnia quidem, operati semper sacramentum in pane vulgari, ac fermentato: nec ipsi Pontificij altius rem intellexerunt, ante Idololatricum ἄζυμον. Hostia sine fermento primitus Transubstantiationem peperit, & illa hostiam stabiliuit: Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me. Hæc est nuda simplexque veritas, licet Bellarminus in contrarium voluat, vt olim Gigantes Pelion in ossam, rationes & argumenta vltra cacumina montium in Luna. Secundo non a verbis Dominicis cuiuscunque ore prolatis vis consecrandi pendet; aliter Pastores ouium possent esse Pastores animarum, sed a sacerdote solo cum oratione supplice & votis pronunciante: sacerdos ministrat, sacerdos consecrat; nullus sacerdos, nullum Sacramentum. Notabilis locus.* Eia age, vrge & crescentem tumidis infla

ser-

ſermonibus vtrê.Quis vel ad clitellas natus,vel pecus ſtolidû crederet, ita loqui? Sed condonandum Creyghtono; ex more atque ingenio ſuo,dum ſemper garrit,ſemper delirat, & in ea ſtatim præceps deijcitur, quæ in alijs, ſi ſanus eſſet, reprehenderet, quæ viro Theologo, vt vt ille falſa perſuaſione nomen ſibi arrogat,nec commemorare quidem inter Bacchum & Venerem fas fuerit. Ni has velimus dicere vafri hominis artes & verſutias eſſe. Quis perſuaſum haberet, in hoc verborum mare, tantum eſſe flumen, & ſenticetum errorum? Vt verum fatear, λέξεων μὲν ποταμὸς, νοῦς δὲ ὅσ᾽ ἐν σταλαγμὸς. Idque Lector vt videas, ſingula expendantur. *Panis Euchariſtici tranſelementatio ſub Innocentio III. primum orſa eſt in Eccleſiam introduci.* Si Tranſubſtantiationis nomini notionē ſubiectam intelligeres, ante Innocentij tempora in Eccleſia tum Latina, tum Græca alio atque alio illi reſpondente nomine fuiſſe plane comperiſſes. Non dormio, neque ineptias ſomnio. Tranſubſtantiatio eſt, vt Græci, & Pontificij, & alij cordati viri ſentiunt, ex vna materia, eſſentia, ſiue ſubſtantia in aliam tranſitus,mutatio, conuerſio, & quam tu dicis, tranſelementatio, ex rebus nempe, & elementis, quibus conſtituitur, in alia diuerſi generis traſmutatio, migratio, transformatio. Neque enim attendendum eſt, quod delecti ad omne facinus homines ad illam euertendam comminiſcuntur. Videamus ergo, quid ante Innocentium III. cordati fere omnes de re tranſubſtantiationis, atque ſignificatu tradiderunt, neglectis nouatoribus rerum ſacrarum inimicis apertis. Petrus de Riga in Aurora.

Verborum virtus agit, vt tranſumptio fiat,
Panis cum vino fit caro fitque cruor.
Dum Dominus profert hæc verba duo ſacra, panis
Fit corpus, vinum ſanguis ad illa duo.

Petrus Cluniacenſis Epiſtola contra Petrobruſianos; *Vide*

de igitur quisquis in sacramento Ecclesiæ panem in Christi carnem, vinum in eius mutari sanguinem, aut non credis, aut dubitas: quia vel de voluntate eius, vel de potentia, vel de vtroque diffidis. Nulla enim alia res te vel ad non credendum, vel ad dubitandum impellit. Aut enim voluit, & non potuit; aut potuit, & non voluit, aut neque voluit, neque potuit. Sed quod voluerit, si Euangelio credis, dubitare non potes. Nam in sui memoriam hoc fieri non præciperet, si hoc fieri noluisset. Quod vero potuerit, si Prophetæ credis, certum tenebis. Nam si omnia quacunqne voluit, fecit, vtique & hoc quia voluit, fecit. Voluit ergo, & potuit, vt panis in carnem suam, & vinum conuertatur in sanguinem. Et quia voluit, & potuit, id circo & fecit. Si enim Deus est omnipotens, & Christus est Deus, sequitur quia ad conuertendum panem in corpus suum, & vinum in sanguinem suum omnimode sicut & ad vniuersa potens est. Petrus Lombardus 4. distinct. 11. *Post consecrationem ergo non est ibi substantia panis, vel vini, licet species remaneant. Est enim species panis & vini, sicut & sapor,* &c. *Sacerdotes dicuntur conficere corpus Christi, & sanguinem: quia eorum ministerio substantia panis fit caro, & substantia vini fit sanguis Christi.* Hugo Victorinus de Sacramentis part. 8. cap. 7. *Videtur species panis, & vini, & substantia panis & vini non creditur, creditur autem substantia corporis & sanguinis Christi, & tamen species non demitur.* Et cap. 9. *Per verba sanctificationis vera panis, & vera vini substantia in verum corpus, & verum sanguinem Christi conuertitur, sola specie panis & vini remanente, & substantia in substantiam transeunte, conuersio autem ipsa non secundum vnionem, sed secundum transitionem credenda est. Quoniam nequaquam essentia essentiæ in augmentum accedit, vt per id, quod accedit, vnum fiat. Nec sic in pane corpus Christi consecrari dicimus, vt de pane corpus Christi esse accipiat, nec post nouum corpus subito factum est de mutata essentia, sed in ipsum corpus verum mutatam essentiam. Nec ipsam substantiam panis & vini in nihilum redactam, quia desijt esse, quod fuit: sed mutatam potius, quia cœpit*

esse:

esse aliud, quod non fuit; & ipsum quod cœpit esse, ex eo esse non accepit, quia panis fuit, sed ipsa eius esse accepit, quando desijt esse, quod fuit. Rupertus Tuitiensis de S. Spiritus operibus lib. 3. *Panem communem accepit Christus, sed benedicendo longe in aliud transmutauit. Item vini substantiam accepit,* &c. *Item vini substantiam accepit, sed itidem gratias agendo, vel benedicendo, sic in aliud vertit, vt diceret veritas, quæ non mentitur; Hic est sanguis,* &c. Zacharias Chrysopolitanus lib. 4. Concordiæ Euangelicæ. *Tria distingui oportet, quæ & sancti Doctores asserunt, & Ecclesia firmiter tenet. Vnum est quod panis & vinum per consecrationem vertitur in verum corpus, & sanguinem Christi.* Iuo Carnotensis sermone de conuenientia veteris, & noui Testamenti, *Offertur principaliter a ministris panis & vinum in Christi corpus sacerdotali benedictione commutanda.* Anselmus Laudensis in cap. 11. prioris ad Corinthios. *Sciendum est prolatione verborum illorum, hoc est corpus meum* &c. *Mysterium consummatur, & panis in corpus Christi conuertitur.* Bruno Carthusianus in eandem Epistolam; *In his verbis, quibus Christus gratias agit Patri, dicitur substantia panis, & vini apposita in altari transire in veram carnem & verum sanguinem Christi.* Hugo Lingonensis Epist. ad Berengarium; *Sicut non capis, quomodo verbum caro factum est, sic non potes iterum capere, quomodo panis iste mutetur in carnem, & vinum in sanguinem transformetur, nisi te docuerit omnipotentiæ fides.* Adelmanus Brixiensis Epistola ad Berengarium; *Et qui tanta virtute aquam vertit in vinum, non efficacius poterat, si quid tamen de Deo efficacius dici potest, sonante vocaliter eadem virtute vinum ipsum in sanguinem suum transferre?* Fulbertus Carnotensis Epist. ad Adeodatum; *Si Deum omnia posse credis, & hoc consequitur vt credas, nec humanis disputationibus discernere curiosius insistes: si creaturas, quas de nihilo potuit creare, has ipsas multo magis valeat in excellentioris naturæ dignitatem conuertere, & in sui corporis substantiam transfundere.* Paschasius Corbeiensis, de corpore & sanguine Domini cap. 19.

Sub-

Substantia panis & vini in Christi carnem & sanguinem efficaciter interius commutatur. Ita vt deinceps post consecrationem iam vera Christi caro, & sanguis veraciter credatur. Remigius Antisiodorensis ad Psalmum 21. *Qui mortalia corpora nostra imperij sui potentia faciet immortalia, panis & vini naturam transferre possibile est*. Et vt etiam ad antiquiores recurramus. Aymo in passionem Christi secundum Marcum, *Merito idem panis in carnem Domini mutatur, & idem vinum in sanguinem Domini transfertur, non per figuram, neque per vmbram, sed per veritatem*. Alcuinus de diuinis officijs cap. 39. *Et ille quidem panis, & illud vinum per se irrationabile est, sed orat sacerdos, vt ille rationabiliter tractatus, & ab omnipotente Deo consecratus rationabilis fiat, transeundo in corpus Filij eius*, &c. Beda in librum Boëtij de Trinitate; *Panis fit corpus Christi: transit enim substantia panis in corpus Christi, non forma, sed potius hæ subsistunt in aëre, vel sine substantia*. Isidorus Hispalensis lib. 1. Offic. cap. 18. *Panis, & vinum sunt visibilia, sanctificata tamen per Spiritum sanctum in Sacramentum diuini corporis transeunt*. Eucherius Lugdunensis Homil. 5. de Paschate; *Nam inuisibilis sacerdos visibiliter creaturas in substantias corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit. Nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potentiæ præsentia maiestatis in Dominici corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat artificio cœlestis misericordiæ corpus Christi effectum*, &c. Hæc Patres, & Doctores Pontificij ante tertium Innocentium sentiebant, quos tu videre debebas, nisi professionem mentiri vis: & tamen tu rerum diuinorum nescius argutaris, a primis Ecclesiæ temporibus ad illa tempora neque nota, neque vulgata fuisse, quæ iam erãt communi calculo constabilita. *Transumptio fit. Conuersio in sacramentum carnis & sanguinis. Panis in Christi carnem, vinum in eius mutatur sanguinem. Post consecrationem non est ibi substantia panis vel vini, licet species remaneant. Ministerio sacerdotum substantia panis fit caro, & substantia vini sanguis Christi. Per*

ver-

verba sanctificationis vera panis, & vera vini substantia, in verum corpus & verum sanguinem Christi conuertitur, substantia in substantiam transeunte. Panem communem longe in aliud Christus transmutauit; vini substantiam in aliud vertit. Panis, & vinum per consecrationem vertuntur in verum corpus, & sanguinem Christi. Sacerdotali benedictione commutantur. Verbis Christi substantia panis & vini transit in veram carnem, & verum sanguinem Christi. Panis & vinum mutatur, & transformatur in corpus, & sanguinem Christi. Christus sonans vocaliter vinum ipsum in sanguinem suum transfert. In sui corporis substantiam transfundit. In sui corporis & sanguinis naturam transfert. Et tu tantus Theologus audes dicere, *panis Eucharistici transelementationem in Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio primum orsam esse in Ecclesiam introduci?* Nonne vides iam dudum ante eam agnitam, & a Doctoribus fidelibus diuulgatam firmitatem in ipsa obtinuisse, vt fere nemo fuerit, qui cum de Eucharistia sermo incidisset, eam scriptis non tradiderit? I tu modo Grammatista, & puerorum in schola formator eam planitius describe, & dilucidius alijs atque alijs verbis, idem tamen notantibus, explica, si potes. Rem tenes, & sententiam habes, & tu de nomine quæstionem moues, & insipidissime argutaris. Quale est hoc argumentũ, Panis Eucharistici transelementatio sub Innocentio tertio cæpit introduci. Ergo transelementatio in Ecclesia non fuit? Conclude etiam B. Virgini Deiparæ nomen stabilitum est in Synodo Ephesina, in Nicæna prima consubstantialitas Filij cũ Patre, in Constantinopolitana prima Diuinitas spiritus declarata. Ergo cõsubstãtialitas Filij ante Nicænam, diuinitas Spiritus ante Constantinop. & Dei humana generatio ante Ephesinam in Ecclesia non erant, sed tum orsa sunt in Ecclesiam introduci. Aliud est, ni Theologus stramineus es, in Ecclesia esse, & in Ecclesia apud plerosque constare; aliud consensu publico Patrum sententiam comprobari, & rei

decretæ ſtatutæque, cum vetus nomen in promptu non eſt, peculiare nomen etiam de nouo excogitatum atque compoſitum apponi, & certa fide tenendum alijs proponere. Ante Lateranenſe eadem res alijs, atque alijs nominibus euulgabatur, Concilium penſim atque enucleate re conſiderata, cum aptiſſime Tranſubſtantiationis nomine exprimi reperiſſet, decreuit eo nomine explicandam eſſe, non dogma nouum introducens, ſed antiquum nouo nomine, vt id etiam concedam, exprimens; licet tu nomen inuertens Tranſelementationis nomen imponas, quod licet rei, de qua agitur, accommodatiſſimum ſit, non id tamen eſt, quod tum orſum, vt tu dicis, ſit in Eccleſiam introduci, cum multo antea in re tanta exprimenda in vſu fuerit, vt infra videbimus. Quod grauius audiendum eſt in Richardo Montacutio de vita Ieſu Chriſti, *Nullus veterum de modo vel hiſcere voluit ante tertium Innocentium in Laterano præſidentem: nemo hoc credere cogebatur: at poſt Innocentium, niſi illum metuiſſent in Eccleſia loquentem, illius ſucceſſores* καταναγκάζοντας *non credidiſſent.* Dicebat Epictetus, referente Gellio, φιλόσοφοι ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν, *Philoſophi factis procul, verbis tenus*. Quod ego aptius ſimilibus Theologis applicauerim, qui aquam cribro hauriunt.

Sed nomen nouum *Tranſubſtantiationis*, Creyghtono panica ſunt, & ſepulchrorum terriculamenta; res ipſa pilæ luſio. Audiunt tonitrua Reformati; vident ſtragem, & ſtrepitu territantur; vident cadens bidental, & fulgur diſcurrens, & nemini officiens obſeruant. Synodorum, & Doctorum Eccleſiæ conſtans, & perpetuum fuit decretum, & ad noſtra hæc tempora continuatum, *cum dictiones eandem pietatis ſententiam innuunt, de dictionibus non eſſe diſputandum*. Dionyſius Areopagita; Ἄλογον καὶ σκαιὸν οἶμαι τὸ μὴ τῇ δυνάμει τοῦ λόγου προσέχειν, ἀλλὰ ταῖς λέξεσι. καὶ τοῦτο μὴ τῶν τὰ θεῖα νοεῖν ἐθελόντων ἴδιον ἐστι. ἀλλὰ τῶν ἤχους ψιλοὺς ταῖς ἀκο-

ἀκοαῖς εἰσδεχομένων. ὥσπερ οὐκ ἐξὸν τὸν τέσσαρα ἀριθμὸν διὰ τοῦ δὶς δύο σημαίνειν, ἢ τὰ εὐθύγραμμα διὰ τῶν ὀρθογράμμων, ἢ τὴν μητρίδα διὰ τῆς πατρίδος, ἢ ἕτερόν τι τῶν τοῖς πολλοῖς τοῦ λόγου μέρεσι ταὐτὸ σημαινόντων. *A ratione alienum, & absurdum est, non vim ipsam orationis attendere, sed verba: namque est hoc proprium eorum, qui res diuinas intelligere cupiunt, sed sonos exiles aucupantur, eosdemque extrinsecus admittunt. Quasi non liceat quatuor per bis duo significare, aut directas lineas per rectas lineas, aut maternam per patriam, aut aliud quodlibet per id, quod in pluribus orationis partibus æquiualet.* Athanasius Tomo ad Antiochenos; Συμβουλεύετε καὶ ἐκείνοις τοῖς ὀρθῶς ἑρμηνεύουσί τε καὶ φρονοῦσι, μηδὲν πλέον ἀλλήλους ἀνακρίνειν, μηδὲ λογομαχεῖν ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον, μήτε ταῖς τοιαύταις λέξεσι διαμάχεσθαι, ἀλλὰ τῷ φρονήματι τῆς εὐσεβείας συμφωνεῖν. οἱ γὰρ μὴ οὕτως διανοούμενοι, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις λεξειδίοις φιλονεικοῦντες, καὶ παρὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ γραφέντα ζητοῦντες, οὐδὲν ἕτερον ποιοῦντές εἰσιν, ἢ ποτίζουσιν ἀνατροπὴν θολερὰν τοὺς πλησίον ὡς φθονοῦντες τῇ εἰρήνῃ, καὶ ἀγαπῶντες τὰ σχίσματα. *Consuletis illis, qui recte interpretantur, & recte sentiunt, ne vlterior vlla inter vos adhibeatur disquisitio, neque verborum pugnis studeatis ad nullam prorsus vtilitatem, sed sensus cogitationesque pietatis exhibere. Nam qui ita affecti non sunt, sed tantummodo super istiusmodi voculis contentiose rixantur, & aliud quippiam prꝛterquam quod Nicææ scriptum est, requirunt, hi profecto nihil aliud agunt, quam quod proximis suis turbidam subuersionem propinant vt inimici, & discordiarum, schismatumque æmulatores.* Et; Τὸ μὲν ἀσεβεῖν παντελῶς κεκώλυται, κἂν ποικίλοις ὀνόμασι, καὶ πιθανοῖς σοφίσμασι περιβάλλειν αὐτό τις ἐπιχειρεῖ. τὸ δὲ εὐσεβεῖν ὅσιον παρὰ πᾶσιν ὡμολόγηται, κἂν ξενιζούσαις λέξεσί τισι χρῆσθαι, ἕως μόνον ὁ λέγων εὐσεβὲς ἔχει τὸ φρόνημα, καὶ δι' αὐτῶν ὃ νενόηκεν, εὐσεβῶς βούλεται σημαίνειν. *Impietas quidem modis omnibus abrogatur, licet eam varijs verbis, & probabilibus argutiolis circumuestire quis tentet. Pietatem autem colere iustum omnes confitentur etsi, peregrinis quibusdam vocibus vtantur*

 dum-

dummodo dicens piam sententiam teneat, illisque quod in animo habet, pie enunciet. Gregorius Nazianzenus; Αἰσχρὸν μὲν, αἰσχρὸν καὶ ἱκανῶς ἄλογον κατὰ τὴν ψυχὴν ἐῤῥωμένους μικρολογεῖσθαι περὶ τὸν ἦχον, καὶ κρύπτειν τὸν θησαυρὸν, ὥσπερ ἄλλοις βασκαίνοντας. αἴσχιον δὲ ἡμῖν ὃ ἐγκαλοῦμεν παθεῖν, καὶ μικρολογίαν καταγινώσκοντας αὐτοὺς, μικρολογεῖσθαι περὶ τὰ γράμματα. *Turpe est, turpe est, & perabsurdum, dum animo valemus, longos sermones texere, circa vocis sonum, & occulere thesaurum, quasi alÿs eum inuidentes: turpius autem est eodem vitio teneri, quod nobis obijcimus, atque cum anxiam vestram de minutis rebus contentionem damnamus, literarum tamen minutias anxie vrgere:* Et; Δότε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, καὶ δώσομεν ἡμεῖς τῆς φωνῆς τὴν συγχώρησιν. ὁμολογήσατε τὴν φύσιν ἐν ἄλλαις φωναῖς, αἷς αἰδεῖσθε μᾶλλον, καὶ ὡς ἀσθενεῖς ὑμᾶς ἰατρεύσομεν. *Vim diuinitatis, ac potentiam nobis date, & nos vicissim diuinitatis vocem vobis concedemus. Naturam alÿs vocibus, quibus plus tribuitis, confiteamini: ac vos vt infirmos curabimus.* Et de Magno Basilio; Αὐτοῖς μὲν γὰρ οὐδεμίαν εἶναι ζημίαν ὑπαλλαττομένων μικρὸν τῶν λέξεων, καὶ φωναῖς ἄλλαις τὸ ἴσον διδασκομένοις. οὐδὲ γὰρ ἐν ῥήμασιν ἡμῖν εἶναι τὴν σωτηρίαν μᾶλλον, ἢ πράγμασιν. *Ipsos enim nihil ex eo incommodi ac detrimenti accepturos, si vocabula paululum immutarentur, modo alijs verbis eadem docerentur: neque enim salutem nostram in verbis potius, quam in rebus consistere.* Et orat. de Spiritu sancto; Τοσαύτης οὖν οὔσης διαφορᾶς ἐν τοῖς ὀνόμασι καὶ τοῖς πράγμασι, πῶς οὕτως σὺ λίαν δουλεύεις τῷ γράμματι, καὶ γίνῃ μετὰ Ἰουδαϊκῆς σοφίας, καὶ συλλαβαῖς ἀκολουθεῖς, ἀφεὶς τὰ πράγματα; εἰ δέ σου καὶ δὶς πέντε λέγοντος, ἢ τὰ δὶς ἑπτὰ, τὰ δέκα συνῆγον, ἢ τεσσαρακαίδεκα ἐκ τῶν λεγομένων, ἢ ἐκ τοῦ, ζῶον λογικὸν θνητὸν, τὸν ἄνθρωπον, ἆρα ἄν σοι ληρεῖν ἐνομίσθην; καὶ πῶς τὰ σὰ λέγων; οὐ γὰρ τοῦ λέγοντος μᾶλλον οἱ λόγοι, ἢ τοῦ λέγειν συναναγκάζοντος. ὥσπερ οὖν ἐνταῦθα οὐκ ἂν τὰ λεγόμενα μᾶλλον ἐσκόπουν, ἢ τὰ νοούμενα. οὕτως οὐδὲ εἴ τι ἄλλο τῶν μὴ λεγομένων, ἢ μὴ σαφῶς ἐκ τῆς γραφῆς νοουμένων, εὕρισκον· ἔφυγον γὰρ τὴν ἐκφώνησιν, φοβούμενός σε τὸν συκοφάντην. *Cum ergo in nominibus, & rebus tantum discrimen reperiatur, quid causa est,*

est, cur literæ tantopere seruias, Iudaicaq; sapientiæ te ipsum adiungas, relictisque rebus syllabas consecteris? Quod si te bis quinque aut bis septem dicente, decem, aut quatuordecim ex verbis tuis colligerem, aut ex eo quod animal ratione præditum & mortale diceres, hominem esse concluderem, an tibi nugari viderer? Nequaquam profecto, quum tua dicerem. Neque enim hæc verba magis sunt eius, qui loquitur, quam illius, qui loquendi necessitatẽ affert. Quemadmodum igitur hic non ea magis quæ dicuntur, quam quæ intelliguntur, expenderem, etiam modo nec si quid aliud eorum, quæ vel nullo modo, vel certe non satis aperte dicuntur, exscriptum tamen intelligi, colligique reperirem, adeo in vocabulorum Sycophantam pertimescerem, vt ab enunciatione ipse refugerem. Ioannes Chrysostomus in cap. 2. prioris ad Corinth. Καὶ ποῦ γέγραπται ταῦτα; λέγεται γεγράφθαι, καὶ ὅτε μὴ διὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων κείμενα ᾖ ἐπὶ τῶν ἱστοριῶν. ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ μὲν νόημα κείμενον ᾖ, μὴ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ῥημάτων. *At vbi hæc scripta sunt? Dicitur scriptum esse aliquid, etiam tunc, quando non verbis sed rebus ipsis expreßum fuerit in historijs: aut quando mens quidem est expreßa, licet verbis non ijsdem.* Maximus Homologeta ad Pyrrhum Presbyterum; Οὐχ ἁπλῶς γὰρ φωνὰς ἀσήμους προφέρομεν, ἀλλ' ἐννοίας ταῖς φωναῖς διασημαινόμενοι, δι' ἣν αἰτίαν φωνὰς μὲν πολλάκις παραχωροῦντας εὗρον τοὺς θεηγόρους πατέρας, ἐννοίας δὲ οὐδαμῶς. ὅτι μὴ ἐν συλλαβαῖς, ἀλλὰ νοήμασί τε καὶ πράγμασι τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑπάρχει μυστήριον. *Neque enim voces nihil significantes simpliciter afferimus, sed sententias vocibus exprimimus. Quam ob causam voces sæpenumero Deiloquos Patres comperi concedentes, sententias nullo modo: quod non in syllabis, sed sententijs, & rebus salutis nostræ mysterium existit.* Theodorus Studita in Antirrhetico primo contra Iconomachos; Πολλὰ δή, ἃ οὐ γέγραπται λέξεσιν αὐταῖς, ἰσοδυναμεῖ δὲ τοῖς γεγραμμένοις τοῖς ἁγίοις πατράσι κεκήρυκται. καὶ γὰρ ὁμοούσιος ἂν τῷ πατρὶ ὁ υἱός, οὐκ ἐν τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, ἀλλὰ παρὰ τῶν πατέρων ὕστερον τετράνωται, ὥσπερ καὶ θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ θεοτόκος ἡ κυριοτόκος. ἄλλα τε ἄλλα μακρὸν ὂν ἀπαριθμεῖν, ὧν μὴ ὁμο-

λογυμένων ἐξήγηνται ἡ ἀληθινὴ λατρεία ἡμῶν, τότε δὲ ὁμολογηθέντων, ὁπηνίκα πρὸς καθαίρεσιν τῶν ἐπανισαμένων αἱρέσεων ἡ χρεία ἐκάλεσεν. *Multa equidem dictionibus ipsis scripta non sunt; & tamen illis, quæ a sanctis Patribus publicata sunt, ad amussim respondent; Etenim consubstantialem esse Patri Filium, nullo in loco diuinitus inspiratæ scripturæ scriptum reperies, & nihilominus a Patribus palam enunciatum est, quemadmodum Deum esse Spiritum sanctum, & Deiparam Dominiparam. Multaque præterea alia, in quibus enumerandis prolixa nimis oratio opus esset, quæ si negaueris, verum nostrum cultum eiurabis. Tum vero ea Ecclesia professa est, cum ad debellandas hæreses de nouo exortas necessitas compulit.* Hæc sunt documenta Ecclesiæ luminum: hæc monita, vocum differentias negligendas esse, cum sententiæ vnus consensus, inter Christi fideles intercedit. Quod nec negant Schismatici, & inter eos pessimus Gregorius Palamas, referuntur in Concilio Florentino sessione 6. Λέξεων ἐμοὶ λόγος ὀλίγος. οὐ γὰρ ἐν ῥήμασι μόνον, ἀλλ' ἐν πράγμασιν ἡ εὐσέβεια κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. περὶ δογμάτων δὲ καὶ πραγμάτων ποιοῦμαι λόγον. κἄν τις ἐπὶ τῶν πραγμάτων συμφωνῇ πρὸς τὰς λέξεις, οὐ διαφέρομαι. *De vocibus parum curo: non enim in solis vocibus, sed in rebus consistit pietas iuxta Gregorium Theologum. Dogmata, & res mihi curæ sunt; et si quis in re conuenit, contra voces non pugno.* Et in concione publica, quæ inserta est, in Tomo Synodico pro eodem Palama sub Ioanne Cantacuzeno, & Callisto Patriarcha, Ἕτερον ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία, καὶ ἕτερον ἡ τῆς πίστεως ὁμολογία, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀντιλογίας, οὐκ ἀνάγκη περὶ τὰς λέξεις ἀκριβολογεῖσθαι τὸν ἀντιλέγοντα. ὡς καὶ ὁ μέγας φησὶ Βασίλειος. ἐπὶ δὲ τῆς ὁμολογίας ἀκρίβεια διὰ πάντων ζητεῖται. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐμαυτοῦ πρὸς Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνον ἀντιρρητικοῖς λόγοις συνέταξα, καὶ ἣν παρὰ τῶν ἁγίων ἐδεξάμην ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἵνα οἱ ἐντυγχάνοντες τοῖς ἡμετέροις ἐκ τῆς ὁμολογίας μανθάνοιεν τὸν τῆς ἀντιλογίας σκοπόν. *Aliud est pro pietate responsio aduersus illam*

cri-

trimdrantem . aliud fidei professio . In responsione non est necessaria vocum disquisitio respondenti , vt magnus tradit Basilius; in fidei vero responsione accurata circa omnia disquisitio requiritur . Propterea; meis contra Barlaamum , & Acindynum Antirrheticis inserui , quam a sanctis Patribus fidei professionem accepi, vt scripta legentes ex ipsa fidei professione mea responsionis propositum teneant . Et meritò ; Οὐ γὰρ τὰ ὀνόματα πίστις τῶν πραγμάτων ἐστὶ, dicebat Dio Chrysostomus orat. ad Nicomedienses, τὰ δὲ πράγματα καὶ τῶν ὀνομάτων. *Neque enim nomina rebus fidem afferunt , sed res nominibus .* Sed nullum in his Transubstantiationis nomen est. Et Bellarminus & alij, cum respondent, asserentibus nomen Transubstantiationis primum inuentum & excogitatum fuisse in Cōcilio Lateranensi, Anno 1215. sub Innocentio III. licet rem ipsam perspicue omnes veteres vsque ad Concilium Tridentinum mutationem substantiæ panis in substantiam corporis Christi transire demonstrare conentur , nullum tamen auctorem adsciscunt, qui nomen Transubstantiationis vsurpauerit. Quid hic audio Creyghtone? rem habes conspicuam , atq; indubitatam, substantiam transmutari panis in corpus Christi : & nomen in quæstionem & disceptationem morose vocas ? Non id faciunt neque Græci neque Pontificij. Foras lumbrice, ne dicam, vbi pastum coruos . Non erit opus neque Bellarmino neq; alijs, cum rem, & vim nominis clauo trabali fixissent , in nomine diutius conquirendo operam perdere . Quid porro tu , si ante Concilium natum ostendatur? cedes ne aciem? Ildegardis Epist. de corpore & sanguine Christi ad Moguntinenses ; *In eadem virtute altissimi , Dei oblatio panis cum vino & aqua in carnem & sanguinem Saluatoris, quam de Maria Virgine assumpsit , a verbo sacerdotis Transubstantialiter , quemadmodum lignum in ardentem carbonem per ardorem ignis, mutatur .* Petrus Blessensis in Anglia Archidiaconus, & Cantuariensis Archiepiscopi Cancellarius Epist. 40.

Ma-

Magna in sacramentis est eminentia, intelligentia, quorum fide potius expedienda est, quam adinuentione humana. Et vt gratia exempli videas abyssum profundissimum, & humano sensui imperceptibilem, pane & vino transubstantiatis, virtute verborum cœlestium in corpus & sanguinem Christi, accidentia, quæ ibi prius fuerant, sine subiecto remanent, & apparent. Et sermone 38. *Sacerdotes corpus Domini conficiunt, sumunt, sumendum alijs tribuunt. Eorum ministerio panis & vinum in carnem transubstantiatur.* Quid hisce respondebis? Multa; nugacia tamen censenda; si non probentur. Permulta alia ob prolixitatem missa facio. Sed scio. Audio, te similia nec vitiosa nuce empturum. Sed quando tu minor bos es, ex tui gregis boue principe addiscere poteris, hæc catholicæ Ecclesiæ consilia veta esse. Ioannes Caluinus lib. 1. cap. 13. §. 3. *Si verbum exoticum appellant, quod totidem syllabis compositum in scriptura ostendi non possit, iniquam sane legem nobis imponunt, qua damnatur omnis interpretatio, quæ scripturæ contextui non consarcinatur.* Et paucis annexis; *Sed quid vetat, quo minus, quæ captui nostro perplexa in scripturis, impeditaque sunt, ea verbis planioribus explicemus, quæ tamen religiose & fideliter ipsius scripturæ veritati seruiant, & parce modesteque, nec citra occasionem vsurpentur? Cuius rei non desunt satis multa exempla. Quid autem vbi Ecclesiam summa necessitate vrgeri ad vsurpandas Trinitatis, & Personarum voces comprobatum fuerit, si quis verborum nouitatem tum reprehendat, non ne merito iudicetur, lucem veritatis indigne ferre? Et qui tantum id reprehendat, veritatem planam ac dilucidam reddi.* Et mox §. 4. *Huiusmodi autem verborum nouitas, si ita appellanda est, tum potissimum vsu venit, dum aduersus calumniatores asserenda est veritas, qui tergiuersando ipsam eludunt. Quod hodie plus satis experimur, quibus plurimum est negotij in expugnandis puræ, sanæque doctrinæ hostibus, adeo obliquo & volubili flexu lubrici isti angues effugiunt, nisi fortiter premantur, & deprehensi vrgeantur. Sic veteres varijs prauorum dogmatum certaminibus exagitati, quid sen-*

ſentirent conati ſunt, exquiſita perſpicuitate ediſſerere, ne obliqua ſubterfugia impijs relinquerent, quibus verborum inuolucra errorum erant latebræ. Et Epiſtola 350. *Quoniam voces iſtæ Trinitatis, & Perſonarum plurimum Eccleſiæ Chriſti commodare intelligimus; ita vt vere Patris, Filij, & Spiritus ſancti diſtinctio clarius exprimatur, ab his neque adeo non abhorremus, vt libenter eas amplexamur ſiue ex alijs audiendæ, ſiue a nobis vſurpandæ ſint.*

Quamuis in his ſit vera temeritas atque impudentia, qui cum præſentem ſuam religionem vniuerſam adeo recentem cernant, vtpote nõ ante annum 1534. excuſam, minime erubeſcunt, nouum appellare Tranſubſtantiationis vocabulum, quod expreſſit Concilium Generale Lateranenſe, anno 1215. ſub Innocentio tertio celebratum. Applica Creyghtone, Verbum Tranſubſtantiationis, tum potiſſimum expreſſe, cum calumniatores aduerſus veritatem Euchariſtici corporis, & ſanguinis Chriſti realem præſentiam denegabant, & puram ſanamq; doctrinam hoſtes conuellebant, ad ſimiles ludiones compeſcendos Concilium morem antiquorum ſecutum, veritatem declarans compoſuiſſe. Ni velis dicere hoc, quod modo licet Reformatis, non licuiſſe Concilio vniuerſali, & Romanæ Eccleſiæ ſummo capiti, quaſi Romana Eccleſia peioris conditionis ſit, quam ſint ipſi, qui tam abiecte, calumnioſe, atque inuerecunde de ea loquuntur adeo, vt etiam ab illius hoſtibus mimico dente carpantur.

At enim Tranſubſtantiatio in verbo Dei non eſt. Multa alia non ſunt. Id ſi admiſeris, miſeranda ac deploranda rerum Eccleſiaſticarum, & traditionum ab ipſis Apoſtolis emanatarum, dogmatum quoq; integrorum, ita dictante Diabolo, vaſtatio in Eccleſiam irrepſerit, hoc ad verbum diuinum effugio. Audi toleranter, & mirare. Duitæ in Polonia Petro Gouicezio duce, *De Spiritu nondum eſt reuelatum quid ſit.* Ergo Spiritus Deus non eſt. Serueriani in Tranſyluania; *Symbola Apoſtolicum, Nicænum, & Athana-*

ſianum non conſentiunt per omnia Verbo Dei: Ergo non ſunt admittenda, niſi cum hac exceptione, quatenus Verbo Dei conſentiunt: ergo non ſunt tres perſonæ diuinitatis: Filius & Spiritus ſanctus non ſunt perſonæ, ſed altiſſimi Patris virtutes. Et ſic Auguſtinus, & omnes veteres, qui tres in diuinitate perſonas profitentur, Sophiſtæ ſunt. Georgius Blandrata, & Franciſcus Dauid; *Aliter ſcriptura loquitur*. Ergo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus non debent dici tres perſonæ, multoque minus vocandus eſt Deus trinus & vnus e tribus perſonis. Henricus Riſuuich. *Nuſquam ſcriptura teſtatur, Angelos eſſe creatos a Deo*. Ergo Angeli non ſunt creati a Deo. Magdeburgenſes; *Neque præceptum, neque exemplum extat in ſacra ſcriptura de baptizandis prius exorcizatis, & adiuratis*. Ergo exorciſmi Energumenorum & Catechumenorum improbandi. *De patrinis ſeu fideijuſſoribus, qui offerunt infantes ſiue adultos in Baptiſmum, nihil legitur in ſacris Scripturis*. Ergo ad Baptiſmum Patrini, Compatres, ſuſceptores, & fideijuſſores non adhibeantur. *De habitu Monachorum & tonſura nihil habetur in ſacris literis*. Ergo ſuperſtitioſa ſunt; nec conſentanea obſeruationi purioris Eccleſiæ. Miniſtri Eccleſiæ in Heluetia & Tiguri; *Quadrageſimale ieiunium nulla habet ex literis Apoſtolicis teſtimonia*. Ergo licet illud habeat vetuſtatum, non poteſt, nec debet imponi fidelibus. Lucas Sternberger; *Nihil in ſcripturis ſacris veteris ac noui Teſtamenti de ſpiritus diuinitate legitur, nec appellatur Deus, aut Dominus*. Ergo Deus non eſt, & potius vult redire in Cœnobium, quam credere in Spiritum ſanctum. Franciſcus Dauid; *Non extat in ſcriptura mandatum de inuocando Chriſto*. Ergo Chriſtus nec inuocandus, nec adorandus eſt, nec fiducia in eo collocanda. Henricus Bullingerus; *Apoſtoli nunquam in ſcriptis præcipiunt orare, & offerre ſacrificia pro defunctis*. Ergo orationes, & oblationes pro defunctis improbandæ. Ioannes Riccius; *De aſſumptione B. Mariæ Virginis nullus locus extat in ſacra ſcriptu-*

ptura. Ergo nullo modo affirmandum eſt, eam aſſumptam fuiſſe cum corpore. Sebaſtianus Francus; *Templorum, Feſtorum, ſacrificiorum, &c. nullus in nouo teſtamento vſus eſt*. Ergo abolenda ſunt. Eraſmus Sarcerius; *Sine verbo Dei Scholaſticorum figmentum eſt aſſerere, Hierarchias & prælaturas Angelorum, quæ in Angelos ſimpliciter, Archangelos, Thronos, Dominationes, &c.* Ergo aſſerenda non ſunt. Chriſtianus Francus; *Nullum extat in totis Biblijs de diuinitate Spiritus ſancti apertum teſtimonium*. Ergo commentitia fictaque eſt doctrina, quæ docet illum eſſe Deum, quam communis totius ſacræ ſcripturæ conſenſus refellit. Ioannes Sommerus Pirnenſis; *Nuſquam mandatum eſt a Deo Patre Spiritum ſanctum eſſe Deum*. Ergo neque Deus inocandus, neque adorandus tanquam Deus. *Concilium Nicænum præter verbum Dei Ethnica ſomnia in ſymbolum inuexit*. Ergo nos nō poſſumus illius auctoritati ſtare. Theodorus Beza; *Non dedit Dominus, vt ordine Eccleſiæ conſueto infans baptizaretur*. Ergo infantes baptizandi, ſi vita excedant ante baptiſmum, ſaluantur, & ſanctificati ſunt. Vldaricus Zuinglius, *Fere omnes quotquot ab Apoſtolorum tempore de Baptiſmo ſcribere inſtituerunt, ex eorum numero nullum inuenire licet, qui non aquæ tribuerit, quod nec illa habet, nec eam habere Apoſtoli docuerunt*. Ergo externus Baptiſmus, qui aqua conſtat, ad peccatorum ablutionem nihil facit. Eraſmus Roterodamus; *Secreta Confeſſio ſingulorum peccatorum non eſt iure diuino inſtituta, vel imperata*. Ergo confeſſio ſingulorum peccatorum neceſſaria non eſt. Philippus Melanchthon; *Euangelium non conſulit, nec præcipit diſcedere a facultatibus, niſi eripiantur: nec præcipit, nec conſulit res in commune conferre*. Ergo facultates ſuas relinquere propter Chriſtum, & paupertas, quam vouent pro Chriſto Monachi, mala ſunt. *Nuſquam extat præceptum diuinum de enumeratione ſingulorum peccatorum*. Ergo nulla enumeratio delictorum neceſſaria eſt. *Sacramenti Ordinis non meminit ſcriptura*. Ergo ſacramentum non eſt. Sacramenta, quorum non meminit ſcriptura, male a

Pontificijs inter ſacramenta referuntur, ſicuti eſt & ſacramentum Ordinis. Andreas Carlſtadius, *Deus in ſacris literis nuſquam imperauit, vt ſacramenti voce vteremur*. Ergo non licet in rebus diuinis nomina, quæ Deus non iuſſerit, vſurpare. Nicolaus Henningius; *Diaconatus, quem poſtea finxerunt Pontificij, nullam habet in verbo Dei firmitatem*. Ergo Diaconatus Ordo non eſt. Martinus Luterus; *Feſtum Natiuitatis Mariæ nullo ſcripturæ teſtimonio nititur*. Ergo omittendum eſt. *Matrimonium non ſolum ſine vlla ſcriptura pro Sacramento confertur*. Ergo matrimonium ſacramentum eſt, non diuinitus inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſiam inuectum, ignorantia tàm rei, quam verbi adductis. *Satisfactionis pro peccatis in tota ſcriptura nullus eſt apex*. Ergo hoc vocabulum, ſatisfactio, tollendum eſt e medio, & pænæ pro peccatis, & Quadragenæ, & Septenæ & ſimilia. *Quod ad ipſam voti ratione͂ attinet, neque præcipit, neque conſulit ſcriptura, vt quicquam deuoueatur*. Ergo nihil accedit pietati per votum. *Sine verbo Dei Purgatoriu͂ excogitatum eſt*. Ergo Purgatorium exitiale ſatanæ eſt commentum, quod Chriſti Crucem euacuat, quod contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit, & euertit. Similia alia nugatoria, & ridicula commenta, & hiſce obſceniora hic inſerere pudet. Leo Imperator Iconomachus; *Adoratio Imaginum non eſt neque in Euangelijs, neque apud Apoſtolum clare, & ad verbum*. Ergo licet antiqua eſſet traditio adorandi Imagines, adorandæ non ſunt. Si hæc ratiocinandi Methodus ad probandum vel minimum valeret, & in queſtum verti poſſet, eumque vberrimum, iam video, Dei Eccleſiam antiquitate ſua venerandam, maieſtate auguſtam, auctoritate potentem, dominio locupletem, in poteſtate turbulentorum hominum, atque inſipientium factam, eorumque, qui rectum honeſtumque putant, quod apud honeſtiſſimos atque æquiſſimos viros minus commode audit, & cuius

cuius pessima fama in vulgus est, & a quibus nihil fit, aut tentatur, quod videre possis sine dolore, imo quibus quo sceleratiores sunt, eo citius Deus suam gratiã infundit, vt ipsi sibi arrogant: conspicio, inquam, capite obtruncato, auribus admutilatis, naribus desecatis, labijs circumcisis, facie deformata, pulchritudinis insignibus deuenustatis, defuscatam næuis, & maculis, delassatam, & tenera beta languidiorem, truncum, & stipitem folijs, ramisque, cortice etiam denudatam languescere, & plane emori, nisi virtute diuina labens, ac prope cadens præfulciretur, atq; sublevaretur, firmitatemque sibi in perpetuum, vt verba Christi sonant, polliceretur, ipsorum etiam aduersariorum, votis ac calculis comprobata. De nouis nominibus in Ecclesiam necessitate vrgente introductis supra diximus ex Caluino, nunc ipse Lutherus, qui tantundem Verbum diuinum crepat & reboat, manum porrigat. Illius verba sunt de Verbo diuino; *Ego ad dicta Patrum, hominum, Angelorum, Dæmonum pono non antiquum consensum, non multitudinem hominum, sed vnius maiestatis æternum Verbum, Euangelium, quod ipsimet coguntur probare. Hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho, hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum, quantumlibet sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei verbum est super omnia. Diuina maiestas mecum facit, vt nihil curem si mille Augustini, mille Tertulliani, mille Ecclesiæ Henricianæ contra me starent. Deus errare, & fallere non potest. Augustinus, & Cyprianus sicut omnes alij errare potuerunt, & errarunt. Dogmata mea stabunt, & Papa cadet.* Idem; *Neque alia doctrina in Ecclesia tradi, aut audiri debet, quam purum Dei verbum, hoc est, sacra scriptura, Doctores vel auditores alij cum sua doctrina, anathema sunto.* Et hæc rabie stimulatus & efferus: sed repressa improbitate, & fracto furore, ac petulantia, Epistola de Anabaptismo ad duos Parochos; *Quod pueri credant, nullo*

nullo expreßo sacræ scripturæ testimonio, probare poßumus, quæ expresse his aut similibus verbis loquatur. Infantes baptizabitis, quia credunt. Si quis huiusmodi sententiam ad literam nos proferre cogeret, credendum nobis erit, & victos esse fatebimur: nusquam enim legimus. Idem aduersus cœlestes Prophetas: *Anne mihi liceret Dominum meum Christum nomine aliquo appellare, quod non extat in sacris literis? Quid? quod si eum vocarem coronam cordis mei, cordis mei iubilum, meum rubinum, si non contra conscientiam agerem, ac si oporteret me illum hoc, & non alio nomine vocare? Vbinam vero huiusmodi nomina in sacris literis reperiuntur? Item quod si de Baptismo, aut Cœna Domini sermonem deberemus instituere, quomodo ageremus? Nullum in sacris literis nomen est, quod vnum omnia sacramenta & signa complectatur. Hic nobis tacendum esset, aut non iocose loquendum. Alioquin hi Prophetæ pro Apostatis nos reputarent. Item plures sunt articuli fidei, multæ partes doctrinæ Christianæ, multa capita in Biblijs, quid ageremus? Huiusmodi nomina, articuli, partes, capita non habentur in Biblijs. Hic non amplius nobis liceret loqui de articulis fidei, de partibus doctrinæ, de capitibus Bibliæ. Imo quid agerent ipsi cælest.s Prophetæ? Profecto ipsa capitula nominatim ex Biblijs adducerent. Nonne tales Christi sunt occisores vel proprio iudicio, quod diuinis rebus nomina imponunt, quæ nusquam in sacris Bibliorum scriptis extant?*

Addis in Notis ad Caput 8. sectionis decimæ, ex verbis Syropuli narrantis, quare Imperator noluerit, inseri in Definitionem Concilij ijsdem verbis consecrare Græcos, & Latinos, vt asseuerat Bessario Cardinalis. *Verebatur enim Imperator, ne cum Constantinopolim rediisset perfidiæ postularetur, quod eum sacris operandi Canonem, quem Magnus Basilius, & diuinus Chrysostomus nobis legassent, deriuatum ab ipso fratre Domini Iacobo, iam Imperator Latinis proditum, euertisset.* Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδ᾽ ὅλως παρεδέχετο τοῦτο, δεδιὼς μήποτε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθὼν, δώσει αἰτίαν τοῖς βουλομένοις λέγειν, ὅτι ἀνέτρεψεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἱερουργίαν, ἣν ὅ, τε μέγας

βασίλειος, καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος παρέδωκαν ἡμῖν, ἀπὸ τῶν ἀδήφαγων τῶν ἀποστόλων παραλαβόντες. Quidquid sit de Interpretatione: neque enim idem est *αἰνίττειν*, & *Latinis prodere*. Hinc tu colligis: *Ergo diuersus est Canon tam D. Basilij, quam diui Chrysostomi a Canone Romano, vt noster hic Auctor, & omnes viri cordati sentiunt: diuersum etiam Græcorum sacramentum a Pontificio, vel in duobus ex hoc loco patet. Primo Græci de Transubstantiatione nunquam cogitarunt, ne per insomnia quidem, operati semper sacramentum in pane vulgari, ac fermentato. Nec ipsi Pontificij altius rem intellexerunt, ante idololatricum ἄζυμον. Hostia sine fermento primitus Transubstantiationem peperit & illa hostiam stabiliuit: mater me genuit, eadem mox gignitur ex me. Hæc est nuda simplexque veritas, licet Bellarminus in contrarim voluat, vt olim Gigantes Pelion in Ossam, rationes & argumenta vltra cacumina montium in Luna.* Deflendam hominis inscitiam? Quis crederet, in paucissimis lineis, tot mendorum atque errorum plaustra? Ne mireris Lector. Peculiare hoc genium Creyghtoni est, dimetiri in digitis. Canonem cum integra Missa, quæ *ἱερουργία* est, confundit. Missa est tota illa orationum series a Prothesi incipiens, & in dimissione populi finiens. Canon tantummodo pars Missæ, & preces anteriores, & posteriores, quibus sacramentum conficitur, *τὰ ἅγια τελοῦνται*, vsque ad orationem Dominicam. Quare Canon fuerit pars Missæ. Missa & *ἱερουργία* tota illa sacrificandi actio, quæ præparat munera, sanctificat, & distribuit: ideoque dicitur *ἱερουργία*, quasi sacrorum factio, ἀπὸ τοῦ τὰ ἱερὰ ἐνεργεῖν, quæ etiam a nonnullis *ἱεροτελεστικὴ πραγματεία* nominatur. Et hæc diuidebatur in duas, alteram, quæ dicebatur Catechumenorum, fidelibus & Catechumenis communis, cui interesse poterant vna simul omnes & fideles, & Catechumeni, & in qua Psalmi, & sacræ Scripturæ sectiones recitabantur, & precationes, & Litaniæ pro omnibus a sacerdote fundebantur: alteram, in qua pulsis

Ca-

Catechumenis solis fidelibus videnda sacra proponebantur. Quorum omnium plane in Missis Iacobi, Basilij, Chrysostomi, & aliorum, si tibi animus fuerit, vestigia intueri poteris: quemadmodum & in Iustiniani Nouella: 8. Ἐν οἷς Μοναστήριόν τε καθιδρύθη, καὶ ἱερὰ γέγονε λειτουργία, ὁποίαν εἰωθός ἐστιν ἐν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις γίνεσθαι, τῶν τε θείων ἀναγινωσκομένων γραφῶν, τῆς τε ἱερᾶς καὶ ἀῤῥήτου μεταδιδομένης κοινωνίας, μοναχική τε ἐκεῖσε γέγονεν οἴκησις. *In quibus locis Monasterium extructum est, & sacra Missa celebrata, qualis sanctissimis Ecclesijs in vsu esse assolet, tum cum recitantur diuinæ scripturæ, tum cũ sacra atque ineffabilis communio distribuitur, & Monachorum ibidem habitatio extiterit.* Namque Catechumeni a supplicationibus deuotiori & sacratiori ritu peragendis abesse debent. Sed hæc puerilia sunt, & tyronibus relinquenda. *Ergo diuersus est Canon tam D. Basilij, quam D. Chrysostomi, a Canone Romano, vt noster hic Autor, & omnes viri cordati sentiunt*, Quid hic agis, Creygtone? Tibi sunt omnia tenebræ. Discutitur in Florentino de verbis consecrationis, prorsus necessarijs ad consecrandum. Conueniunt Græci cum Pontificijs, ita vt nulla residua sit dubitatio. Poscunt Pontificij, vt hoc quoque in definitionem Concilij inseratur. Abnuit Imperator, veritus ne redux in Patriam vocaretur in iudicium, quod præuertisset Basilij, & Chrysostomi Missas traditas a Iacobo fratre Domini. Cum enim supplicationes illæ post verba Christi in Liturgijs Græcorum recitarentur, quæ a Pontificiorum deerant, si in Definitione Concilij res fuisset exposita, omnino declarandum fuisset, vel illas non esse necessarias, vel omnino delendas, vt sic per omnia conformarentur. Imperatori satis fuerat, tam Græcorum, quam Latinorum ritum pro consecratione accommodum esse, cum neuter in offensionem alterius caderet: ideoq; voluntati Pontificiorum obnoxius est. Tu vero colligis ex his, aliam longe esse Basilij, aliam Chryso-

sosto-

ſoſtomi, aliam Romanam Miſſam, ſiue Liturgiam, æque atque ſi inter diuerſæ factionis Reformatos diſputatio eſſet, an Baptiſmus conferat gratiam, vel aliquid ſimile, & poſtquam de eo conueniſſent vtriuſque iudicia, & ab altera parte peteretur, vt in Syngrapham conſtitutum referretur, & altera pars renueret, tu ſtatim colligeres, alium eſſe Baptiſmum Sacramentariorum, alium Luteranorum. Quid enim illud aliud, & aliud fuerit, cum quæſtio eſt de ſenſu & arbitratu bono vel malo? Et vt tibi morem geram, alia longe ſit Baſilij, alia Chryſoſtomi, alia Pontificiorum Miſſa, ſiue Liturgia. Non nego. Sed in ijs, quæ cerimonias, conſuetudines, & ritus ſpectant: in ijs vero, quæ ad ſacrificium faciunt, conſecrant munera, Creyghtonus ex ſuo male ſano cerebro colligit, cum cordati alij viri oppoſitum ſentiant; *Diuerſum etiam Græcorum Sacramentum a Pontificio.* Nunc a mente conſilioq; deductus, plane veſanis. Pontificium Sacramentum eſt, panis, & vinum aqua immixta, verbis conſecrationis in verum corpus, & verum ſanguinem tranſubſtantiata, & ſi mauis tranſelementata, vti reliqua Sacramenta gratiam conferens, conducenſque perquam maxime ad remiſſionem peccatorum, & vitam æternam conſequendam. Græcorum non aliud eſt. Haud in magno pono diſcrimine, quid antiquiores, quid recentiores cordati iſti tui viri, & pro hac eadem re plenis Synodis, & communi conſenſu Eccleſiæ condemnati ſenſerint. Rem vti modo in more poſita eſt, ex inſtituto Maiorum tum apud Græcos, tum apud Latinos narro.

EXERCITATIO XXII.

Græcos ſub ſpeciebus panis & vini verum eſſe corpus Chriſti & verum ſanguinem palam & firmiſſime profiteri, ex eorundem Ri-

tualibus libris; ſanctorum Patrum, & Doctorum illius Eccleſiæ, etiam Schismaticorum teſtimonijs. Tranſubſtantiationis nomen poſt inſtitutionem huius Sacramenti, tranſitum nempe ex ſubſtantia in ſubſtantiam ſemper apud Græcos de Sacramento altaris innoleuiſſe varijs dictionibus Μεταποιεῖσθαι, Μεταβάλλεσθαι, Μετασκευάζεσθαι, Συναλίσκεσθαι, Μεταρρυθμίζεσθαι, Ἀλλοιοῦσθαι, Μεταστοιχειοῦσθαι, *& ſimilibus.*

DE Tranſubſtantiatione quid apud Latinos cordati viri ſenſerint, eorum dictis ſupra peruicimus: ad Græcos oratio conuertenda eſt, qui vel plane inſipiunt, cum ore profiteantur, quod corde non credunt: vel ſi ſubleſti non ſunt, non aliud lingua exprimunt, aliud verſant in mente. Quod ſi id in vno, vel altero concederemus; certe ad eorum communitatem, ſi quis id tranſfundat, næ is homo plusquam inſanus haberetur. Græci in ſuis Liturgijs, quas diebus ſingulis recitant, & in alijs Officijs, & potiſſimum dum præparantur, antequam Euchariſtiam abſumant, vti firmum, fixumque ſibi confirmant, dum panem illum, & vinum a ſacerdote ſibi porrectum ore accipiunt abſumendum, fatentur ſe manducare veram carnem Chriſti, & verum ſanguinem bibere. Ergo credunt, panem illum & vinum verum eſſe corpus, & ſanguinem Chriſti; & eſſe corpus & ſanguinem, cum panis ex ſe non habeat; ſic enim omnis panis, & vinum eſſet corpus & ſanguis Chriſti, neceſſe eſt, vt illi pani & vino peregre accita ſint corpus & ſanguis, nec ab alio niſi ab illis conſecrationis verbis. Ergo verbis illis conſecrationis panis, & vinum tranſubſtantiatur, vel tranſelementatur aduentu Spiritus ſancti, in veram carnem, & verum ſanguinem, carnem, inquam, quam ipſi comedere, & ſanguinem, quem ipſi bibere fatentur. Non eſt cur dicas, Liturgias, ſiue Miſſas eſſe cultum impium, idolatria plenum, & recentiorum pulchra reperta, ideoque

que nullius esse momenti, nec multum conferre ad probationem dogmatum. Mihi modo res non est cum Reformatis, cum Græcis negotium est. Annon ex eorum probatissimis scriptis, sententia eorum quænam sit, expiscanda est? Græci Liturgias suas acceptas referunt Basilio, Chrysostomo, Iacobo, eisque vti veritatis arcibus insident, & post diuina oracula secundas illis partes tribuunt, nec in illis mendacium, aut fucatas præstigias suspicantur inesse, sed summam rerum & dogmatum firmitatem. Ergo quidquid dicunt Græci illis suggerentibus, firmiter tenent, & credunt. Ergo etiam firmiter tenent, & credunt, sub panis, & vini speciebus veram Christi carnis, & sanguinis substantiam contineri. Hoc postmodum tam Græcorum Patrum antiquorum, quam recentiorum Catholicorum, & Schismaticorum testimonijs suffulcitur. Et extra Liturgias in Officio ante communionem edito cum Horologio Græco; Πιστεύω, ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου, sub Chrysostomi nomine. *Credo hoc ipsum eße immaculatum tuum corpus, & hoc ipsum esse pretiosum sanguinem tuum.* Itidem Oratione ad Virginem, Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἠξίωσάς με τὸν ἀνάξιον κοινωνὸν γενέσθαι τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ υἱοῦ σου. *Gratias tibi ago, quod me indignum dignum fecisti, vt particeps fierem immaculati corporis, & pretiosi sanguinis filij tui.* Ignatius Martyr apud Theodoretum Dialogo 3. Simonianorum, & Saturnianorum hæresim notans scribit ad Smyrnenses, *Eucharistias, & oblationes non admittunt, quod non confitentur, Eucharistiam esse carnem Saluatoris, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitauit.* Et Epist. ad Romanos. Οὐχ ἥδομαι τροφῇ φθορᾶς, οὐδὲ ἡδοναῖς τοῦ βίου τούτου. ἄρτον τοῦ Θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ γενομένου ἐν ὑστέρῳ ἐκ σπέρματος Δαυίδ, καὶ Ἀβραάμ, καὶ πόμα θέλω τὸ αἷμα αὐτοῦ. *Non gaudeo nutrimento corruptionis, non voluptatibus vitæ huius. Panem*

Dei volo, panem cælestem, panem vitæ, quæ est caro Christi filij Dei, qui factus est posterioribus temporibus ex semine Dauid & Abrahæ, & potum volo sanguinem illius. Dionysius Alexandrinus Epistola ad Sixtum Romanum Pontificem apud Eusebium Histor. Eccles. lib. 7. Εὐχαριστίας γὰρ ἐπακέσαντα, καὶ συνεπιφθεγξάμενον τὸ, ἀμὴν, καὶ τραπέζῃ παραστάντα, καὶ χεῖρας εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἁγίας τροφῆς προτείναντα, καὶ ταύτην καταδεξάμενον, καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταχόντα ἱκανῷ χρόνῳ, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς ἀνασκευάζειν ἔτι τολμήσαιμι. *Eum enim, qui Eucharistias audiuisset, qui Amen vna pronunciasset, qui mente astitisset, qui manus ad sacrum illud alimentum suscipiendum porrexisset, qui illud recepisset, qui longo tempore corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi fuisset particeps, de integro renouare non audebam.* Athanasius Apologia secunda aduersus Arianos: Τοῦτο μόνον ἐστὶ τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προεστώτων, μόνον γὰρ ὑμῶν ἐστι προπίνειν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδενός. ἀλλ᾽ ὅσον τὸ μυστικὸν ὁ θλαίων ἀσεβής, τοσοῦτον ἀσεβέστερος ὁ ἐνυβρίζων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. ἐνυβρίζει γὰρ ὁ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τοῦτο ποιῶν. *Idemque dumtaxat penes eos habetur, qui Ecclesijs præsunt, solum enim vestrum est propinare sanguinem Christi, & præterea nullius. Ceterum vt impius est, qui hunc mysticum calicem frangit; ita multo magis impius est, qui sanguini Christi contumeliam facit. Contumeliam autem facit, qui præter Ecclesiasticam constitutionem calice illo abutitur.* Gregorius Nazianzenus Orat. secunda de Paschate; Ἀλλ᾽ ἀνεπαισχύντως, καὶ ἀνενδοιάστως φάγε τὸ σῶμα, πίε τὸ αἷμα, εἰ τῆς ζωῆς ἐπιθυμητικῶς ἔχεις. *Quin potius sine pudore, ac sine dubitatione corpus ede, sanguinem bibe, si modo vitæ desiderio teneris.* Idem in Apologetico; Τίς ὁ πλάττων καθάπερ ἀνδριάντας τοὺς πηλίνους, τὸν τῆς ἀληθείας προστάτην, τὸν μετ᾽ Ἀγγέλων στησόμενον, καὶ μετ᾽ Ἀρχαγγέλων δοξάσοντα, καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω θυσιαστήριον ἀναπέμψοντα, τὰς θυσίας, καὶ Χριστῷ συνιερεύσοντα, τὸν ἀναπλάσοντα τὸ πλάσμα, καὶ παραστήσοντα τὴν εἰκόνα, καὶ τῷ ἄνω κόσμῳ δημιουργήσοντα, καὶ

τὸ

τὸ μεῖζον εἰπεῖν θεὸν ἐσόμενον καὶ θεοποιήσοντα. *Quis eſt, qui veritatis propugnatorem, vnius diecula ſpatio, veluti eluto ſtatuam fingit: illum inquam, qui cum Angelis ſtabit, cum Archangelis glorificabit, & ad ſupremum altare ſacrificia tranſmittet, cum Chriſto ſacerdotio fungetur, figmentum transmutabit, imaginem exhibebit, ſuperno mundo opificium aget, & vt quod maius eſt dicam, Deus erit, Deumque efficiet* Nota hic, ſacerdotem figmentum tranſmutare, in ſuperno mundo creare, & vti Deum, Deum efficere. Macarius Ægyptius Homil. 4. Σωματοποιεῖ γὰρ ἑαυτὸν καὶ εἰς βρῶσιν καὶ πόσιν ὁ κύριος, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὁ τρώγων τὸν ἄρτον τοῦτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ἵνα ἀναπαύσῃ ἀνεκλαλήτως, καὶ ἐμπλήσῃ εὐφροσύνης πνευματικῆς τὴν ψυχήν. καὶ γὰρ φησὶν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. *Se ipſum enim corporeum reddit Dominus in cibum & potum, ſicut ſcriptum eſt in Euangelio; qui manducat panem hunc, viuet in æternum: vt recreet ineffabiliter, & lætitia ſpiritali repleat animam: inquit enim, ego ſum panis vitæ.* Origenes contra Celſum lib. 8. Ἡμεῖς δὲ τῷ παντὸς δημιουργῷ εὐαρεστοῦντες, καὶ τοὺς μετ' εὐχαριστίας καὶ εὐχῆς τῆς ἐπὶ τοῖς δοθεῖσι προσαγομένους ἄρτους ἐσθίομεν, σῶμα γενομένους ἅγιόν τι, καὶ ἁγιάζον τοὺς μεθ' ὑγιοῦς προθέσεως αὐτῷ χρωμένους. *Nos vero creatori rerum omnium morem gerentes, panes etiam, qui offeruntur, cum gratiarum actione & oratione, pro acceptis donis comedimus, qui quidem corpus fiunt ſanctum quoddam, eos ſanctificans, qui bono cum propoſito ipſis vtantur.* Iſidorus Peluſiota in Epiſtolis. Ὥσπερ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ὑποπεσὸν τοῖς ὀδοῦσι τοῦ ᾅδου φθορὰν μὲν θανάτου τηνικαῦτα ἐδέξατο, διαφθορὰν δὲ θανάτου οὔ. οὕτω καὶ νῦν αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τοῖς ὀδοῦσιν ὑποπίπτον τοῖς ἡμετέροις φθορὰν μὲν ὁμοίως ὑφίσταται, διαφθορὰν δ' οὐ μένει. ἀλλ' εὐθέως ἀπαρτιζόμενον τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ οὐ δίδοται, πλὴν οὐ δίδοται μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αἰῶνα συμπαραμένει ταῖς τῶν δικαίων ψυχαῖς. *Quemadmodum corpus Domini, cum dentibus inferni ſubiacuiſſet, corruptionem mortis admiſit, ſed non mortis abſolutam corruptionem: ſic etiam nunc ipſum corpus Domini, dum noſtris dentibus ſubijcitur, pari modo corruptionem*

ſubit, ſed non abſolutam: ſtatim enim eſſentiæ animæ conglutinatum non deditur: & tantum abeſt vt dedatur, vt in futura ſecula vna cum iuſtorum animis inhæreat. Nilus Diſcipulus Ioannis Chryſoſtomi, Epiſt. ad Philippum Scholaſticum; Ἐκ παπύρου καὶ κόλλης χάρτης κατασκευασθεὶς, χάρτης ψιλὸς καλεῖται. ἐπὰν δὲ ὑπογραφὴν δέξηται βασιλέως, δῆλον ὡς Σάκρα ὀνομάζεται. οὕτως μοι νόει καὶ τὰ θεῖα μυστήρια· πρὸ μὲν τῆς ἐντεύξεως τοῦ ἱερέως, καὶ τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος ψιλὸν ἄρτον ὑπάρχειν, καὶ οἶνον κοινὸν τὰ προκείμενα λέγομεν, μετὰ δὲ τὰς φοβερὰς ἐκείνας ἐπικλήσεις καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ζωοποιοῦ, καὶ προσκυνητοῦ, καὶ ἀγαθοῦ Πνεύματος, οὐκέτι ψιλὸν ἄρτον, καὶ κοινὸν οἶνον τὰ ἐπιτεθειμένα τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν εἶναι, ἀλλὰ σῶμα καὶ αἷμα τίμιον, καὶ ἄχραντον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ἁπάντων, καθαρίζον ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ τοὺς μεταλαμβάνοντας φόβῳ καὶ πόθῳ. *Ex papyro & glutine compacta charta, charta ſimplex dicitur. Vbi autem ſubſcriptionem Imperatoris acceperit, manifeſtum eſt, eam Sacram nominari. Sic mihi intellige & diuina myſteria, ante enim precationem ſacerdotis, & deſcenſum ſancti Spiritus merum ſimpliceinque panem, ac vinum vulgare propoſita dicimus. Poſt terribiles autem illas inuocationes, & aduentum viuifici, adorandi, & boni Spiritus, non iam ſimplicem panem & vulgare vinum oblationes impoſitas ſacra menſa credimus, & confitemur eſſe verum corpus & ſanguinem pretioſum, atque immaculatum Chriſti Dei omnium, purgantem ab omni inquinamento communicantes ijs cum timore, & deſiderio multo.* Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus Refutatione ſecunda hæreſis Iconomachorum; Διὸ κατὰ τὸν τῆς εἰκόνος λόγον, ὃν αὐτοὶ εἰσηγήσασθε ἐξ ἀνάγκης, ἢ συγκαταθύεσθε τὸν λόγον ὁμολογήσετε διὰ τὴν μίαν ὑπόστασιν, ἢ διὰ τὸ ἀπερίγραπτον εἶναι κεχωρίσθαι τοῦ σώματος, καὶ οὐδὲν πλέον ἄρτου κοινοῦ καὶ οἴνου ἱερουργήσετε, ἢ μεταλήψεσθε. σωτηρίας δὲ ἢ ἁγιασμοῦ μετέχειν, οὐδὲ ὑπονοεῖν ἄξιον. ὁ δὲ πιστὸς οὐκ ἀποπλανᾶται· πιστεύει γὰρ, ὅτι σῶμα Χριστοῦ ἐστι τὸ παρὰ τοῖς ἀξίοις ἱερουργούμενον, καὶ ἐν χερσὶ συνέχων περιγεγραμμένον οἶδεν, ἐνδεδοκώς τε ἁγίου.

ἁγιάζεται, καὶ ἁμαρτιῶν καθαίρεται, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτεύξεσθαι διὰ τούτων ἀσφαλῆ τὴν ἐλπίδα κέκτηται. Propterea secundum rationem imaginis, quam vos introducitis, necessario aut vna simul verbum sacrificari conceditis, propter vnam hypostasim, aut, quod incircumscriptum sit, diuisum esse a corpore, nec vltra aliud, quam panem communem & vinum esse, quod sacrificatis, & participatis. Salutis vero, aut sanctificationis participes esse, nec vel mente cogitare dignum est. Sed fidelis non decipitur: Nanque credit corpus Christi esse, quod a dignis sanctificatur, & manibus tenens circumscriptum esse nouit, idque dum comederit, sanctitatis compos fit, & a peccatis expurgatur, & regnum cœleste se consecuturum per ea certam spem habet. Ioannes Chrysostomus Homil. 26. In Matthæum; Πόσοι νῦν λέγουσιν, ἐβουλόμην αὐτοῦ ἰδεῖν τὴν μορφὴν, τὸν τύπον, τὰ ἱμάτια, τὰ ὑποδήματα. ἰδοὺ αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτοῦ ἅπτῃ, αὐτὸν ἐσθίεις. Quot modo dicunt; Vellem formam & speciem eius, vellem calceamenta videre. Ipsum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. In caput 10. Epistolæ prioris ad Corinthios. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; Calicem benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio corporis Christi est? Et infra; Ὁ γὰρ λέγει τοῦτό ἐστιν. ὅτι τοῦτο τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ ὂν, ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ῥεῦσαν, καὶ ἐκείνου μετέχομεν. Hoc est autem quod dicit: id quod est in calice, est id quod fluxit e latere, & illius sumus participes. Et homil. 3. ad Ephesios; Περὶ σώματος ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ τοῦτο οὐδὲν ἐκείνου διαφέροντος, οὐδὲ διεστῶτος. ὅσοι μετέχομεν τοῦ σώματος, ὅσοι τοῦ αἵματος ἀπογευόμεθα, ἐννοεῖτε, ὅτι ἐκείνου τοῦ ἄνω καθημένου, τοῦ προσκυνουμένου παρὰ ἀγγέλων, τούτου ἀπογευόμεθα. &c. De corpore a nobis agitur, & hoc, quod ab eo nihil differt, nec distat. Quicunque corporis sumus participes, quicunque gustamus sanguinem, cogitemus, quod illius sanguinem gustamus, qui supra sedet, qui adoratur ab Angelis. &c. Idem sermone de Incredulitate Thomæ; Μακάριοι ὑμεῖς οἱ καθ' ἑκάστην πανήγυριν ὁρῶντες αὐτὸν, καὶ προσφέροντες τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς στόμασι καταασπαζόμενοι καὶ τοῖς εἴδεσιν ἐσθίοντες, καὶ μὴ καταναλίσκοντες, ὃ ἐσθίετε. ἀλλ' ἀμυστηρίων φρικτῶν

ὁ κα-

ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐν ταῖς δεξιαῖς εὑρίσκεται τῶν ἁμαρτωλῶν. *Beati vos, qui singulis celebritatibus videtis eum, & admouetis ad oculos, & ore exosculamini, & dentibus comeditis, & non consumitis, quod comeditis. Sed ô tremenda mysteria, qui sedet in dextera Patris, is reperitur in manibus peccatorum.* Homil. 11. ad populum Antiochenum; Εἰ γὰρ πορφυρίδα τις βασιλικὴν, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο χερσὶ δέξασθαι μεμιασμέναις, πῶς σῶμα δεσποτικὸν δεξόμεθα ἀκαθάρτῳ γενομένῃ γλώττῃ; ὁ μὲν γὰρ ὅρκος τοῦ πονηροῦ. ἡ δὲ θυσία τοῦ δεσπότου. *Si nemo nanque purpuram regalem manibus accipere inquinatis auderet, quomodo dominicum corpus lingua polluta suscipiemus? Iuramentum enim maligni sacrificium vero Domini.* Theodorus Antidorum Episcopus in Expositione Missæ. Καίτοιγε οὐδὲ σῶμα καλοῖτο ἄν ποτε, τὸ μόνην κεφαλὴν ἔχον, ποδῶν δὲ καὶ χειρῶν καὶ τῶν ἄλλων μελῶν ἀπεστερημένον. ὅτι δὲ σῶμα τέλειον τὸ θυόμενον, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. *Licet neque corpus vnquam appellaretur, solo capite conspicuum, pedibus vero, & manibus, & reliquis membris truncum. Corpus vero, quod sacrificatur, perfectum esse discito ex ipso Christo dicente. Accipite, manducate, hoc est corpus meum.* Et infra; Καὶ εὐθὺς ὁ μερισμὸς τοῦ θείου γίνεται σώματος, ἀλλὰ κἂν μερίζεται, ἀμέριστος διαμένει καὶ ἄτμητος ὑφ' ἑνὶ ἑκάστῳ μέρει τεμνομένων. ὁ αὐτὸς ὅλος θεάνθρωπος μεριζόμενός τε καὶ εὑρισκόμενος. εἰ γὰρ καὶ φθορᾷ ὑπέστη καὶ θανάτῳ, ἀλλ' ἡ σάρξ αὐτοῦ ἐν τῷ ᾅδῃ, οὐκ οἶδε διαφθοράν. ἡ δὲ ὕψωσις τοῦ τιμίου σώματος εἰκονίζει τὴν ἐπὶ σταυροῦ ὕψωσιν. *Et statim diuini corporis diuisio fit. Et licet diuidatur, indiuisus remanet & infractus, in vnaquaque diuisorum parte ipse totus Deus & homo diuisus reperitur. Licet enim corruptionem subierit & mortem, caro tamen ipsius in Inferno nullam corruptionem passa est. Eleuatio vero diuini corporis illius exaltationem in Cruce repræsentat.* Theodoretus Dialogo secundo. Ἐρ. μετὰ δέ γε τὸν ἁγιασμὸν πῶς ταῦτα προσαγορεύεις; Ὀρθόδ. Σῶμα Χριστοῦ καὶ αἷμα Χριστοῦ. Ἐρ. καὶ πιστεύεις γε σώματος Χριστοῦ μεταλαμβάνειν, καὶ αἵματος; Ὀρθόδ. οὕτω πιστεύω. *Eran. Post sanctificationem autem quomodo*

do ea appellas? Orthod. Corpus Christi, & sanguinem Christi. Eran Et credis te fieri participem Christi Corporis, & sanguinis? Orthod Ita credo. Proclus Patriarcha Constantinopolitanus de Traditione Missæ; Διὰ τοιούτων τοίνυν εὐχῶν τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος προσεδόκων, ὅπως τῇ αὐτοῦ θείᾳ παρουσίᾳ τὸν προκείμενον εἰς ἱερουργίαν ἄρτον καὶ οἶνον ὕδατι μεμιγμένον αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποφήνῃ τε, καὶ ἀναδείξῃ, ὅπερ οὐκ ἔλαττον καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνεται, καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος γενήσεται. *Per has igitur preces Spiritus sancti aduentum expectabant, vt eius diuina præsentia propositum in sacrificium panem, & vinum aquæ permixtum, ipsum illud corpus, & sanguinem seruatoris nostri Iesu Christi efficiat. Qui quidem religiosus ritus obseruatur ad hoc vsque tempus, & ad finem vsque seculi florebit.* Cyrillus Hierosolimitanus Catech. prima Mystagog. Ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος τῆς Εὐχαριστίας πρὸ τῆς ἁγίας ἐπικλήσεως τῆς προσκυνητῆς Τριάδος ἄρτος ἦν καὶ οἶνος λιτός. ἐπικλήσεως δὲ γενομένης ὁ μὲν ἄρτος γίνεται σῶμα Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος αἷμα Χριστοῦ. *Panis, & vinum Eucharistiæ ante sacram inuocationem adorandæ Trinitatis, panis erat, & vinum simplex: peracta vero inuocatione panis quidem fit corpus Christi, vinum autem sanguis Christi.* Et Catechesi 3. Mystagog. Ὁ ἄρτος τῆς Εὐχαριστίας μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐκέτι ἄρτος λιτὸς, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ. *Panis Eucharistiæ post sancti Spiritus inuocationem non amplius est panis communis, sed est corpus Christi.* Petrus Siculus orat. contra Manichæos, siue Paulianos; Ἰδοὺ πρὸς τοῖς δυσὶ, τρίτον ἡμῖν προκείσθω κεφάλαιον περὶ τῆς φρικτῆς καὶ θείας τῶν ἁγίων μυστηρίων μυήσεως. ὅτι μέση τῆς τοῦ κυρίου γεννήσεως, καὶ τῆς σταυρώσεως αὐτοῦ αὕτη γέγονεν. ὅτι μὲν γὰρ φανερόν ἐστι τοῦτο, ὡς καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὸ δι' ὕδατος, καὶ Πνεύματος ἁγίου, ὃ πάντες χριστιανοὶ βαπτιζόμεθα, καὶ μὴ διαβληθεῖσαι παρ' αὐτῶν δυνάμενον, ὡς ἀπλουστάτην ἔχον ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τὴν δήλωσιν, πᾶσι πρόδηλον. ὅμως καὶ ἐν τούτῳ πειρῶνται τοὺς ἀπλουστέρους ὑποκλέπτειν οἱ ἀνόσιοι λέγοντες, μὴ δεῖν λειτουργίαν τοιαύτην ἐπιτηδεύειν, μηδὲ τῆς ἱερᾶς τροφῆς τοῦ τιμίου σώματος

καὶ αἵματος τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν μετέχειν, αἰτίαν ἐντεχνῶς μὲν ἐπιφέροντες διὰ τὸ τῶν Εὐαγγελικῶν, καὶ Ἀποστολικῶν μαρτυριῶν ἀποίκιλον γνώρισμα, λέγοντες δὲ μόνον, ὅτι συμβολικῶς εἴρηται ὑπὸ τοῦ κυρίου τὸ, λάβετε, φάγετε, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τὰ ῥήματα αὐτοῦ λέγων. ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀληθῶς ἄρτος καὶ οἶνος. τάχα καὶ τοῦτο τοῦ πονηροῦ σόφισμα βασκαίνοντος αὐτοῖς πρὸς τὸ μὴ τοῦ φωτισμοῦ τῆς θείας ἐλλαμφθῆναι κοινωνίας. οὐδὲ γὰρ τοῦτο θεμιτὸν αὐτοῖς ὑπάρχει, μὴ τῷ θείῳ βαπτίσματι τελεσθεῖσι, καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει βεβαιωθεῖσιν. ἡ γὰρ θεία κοινωνία τῶν τετελεσμένων καὶ πιστῶν ἐστι μετάληψις. τοῖς δὲ ἀτελέσι καὶ ἀσφραγίστοις καὶ ἀπίστοις πάμπαν ἀπρόσιτος ὑπάρχει καὶ ἀμέτοχος, διὰ τὸ ἐξ ἑκουσίου γνώμης τυφλώττειν αὐτοὺς περὶ τὴν ἀλήθειαν. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, ὥς φησι τὸ ἱερὸν λόγιον, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσιν αὐτῶν τὰ ἔργα. ἡμεῖς τοίνυν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ εἶναι πιστεύομεν τὸ παντοδύναμον πρόσταγμα, ἐν μὲν τῇ τοῦ κόσμου γενέσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος, εἰρηκότος, βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ εἰσέτι καὶ νῦν τῷ θείῳ ὑπείκουσα προστάγματι, πάντα τὰ φυτὰ ἀνελλιπῶς ἐτησίως ἐκφέρει. ἐν δὲ τῷ ἱερῷ δείπνῳ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἄρτον ἀληθῶς, καὶ οἶνον δόντος καὶ λέξαντος, λάβετε, φάγετε, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. καὶ νῦν καὶ εἰσέτι τὸ αὐτὸ διαφυλάττεται πρόσταγμα τῇ τῶν θείων ὑπηρετῶν ἱερουργίᾳ τελειούμενον. ὁρατῶς μὲν τοῦ ἄρτου προκειμένου. ἀοράτως δὲ τοῦ παναγίου ἐπιφοιτῶντος Πνεύματος, καὶ τὰ προτιθέμενα ἁγιάζοντος. καὶ οὐκ ἀντίτυπα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πανάγιον σῶμα, καὶ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἀποτελοῦντος. ἐξ οὗ καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁγιαζόμεθα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν μεταλαμβάνοντες. ἅτε δὴ καὶ τὰς περὶ τούτου ἱερὰς ῥήσεις, ὡς διάκεινται, ἐν ταῖς ἱεραῖς πτυχαῖς ὑπογράψωμεν, τῷ ἁπλουστέρῳ, καὶ ἀποικίλῳ τῆς φράσεως αὐτῶν πρὸς ἀξιοπιστίαν τοῦ παρόντος ζητήματος ἀρκούμενοι. τίς γὰρ ἀξιοπιστότερος τοῦ Θεοῦ; τίς δὲ μετ' ἐκεῖνον ἕτερος πλὴν τῶν αὐτοπτῶν αὐτοῦ καὶ ὑπηρετῶν, τῶν Εὐαγγελιστῶν λέγω καὶ Ἀποστόλων ὑπάρχει πιστότερος;

ὀν-

ὄντως εὐδαίς· καὶ μάρτυς καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ βίος αὐτῶν, καὶ τὰ θαύματα ἄληπτα παρὰ πᾶσιν ὑπάρχοντα, καὶ ἀνεπίληπτα, καὶ δεικνύντα δικαίως τοῦ Θεοῦ ἀληθινοὺς αὐτοὺς ὑπάρχειν, καὶ μάρτυρας. διὸ καὶ νῦν αὐτῶν λεγόντων ἀκούωμεν. *Et iam præter hæc duo tertium a nobis caput proponatur, de tremenda diuinaque sacrorum mysteriorum initiatione, quid media inter Domini natiuitatem, illiusque crucifixionem extiterit. Hoc etenim notissimum testatumque esse, vti & sacrum Baptisma ex aqua & Spiritu sancto, quo Christiani omnes abluimur, & cui ab ipsis macula inferri non poterit, tanquam quod apertis verbis in sacris literis manifestum habetur: nihilominus etiam in hoc simplicioribus nituntur fucum facere, vere impij, dum asserunt, non opus esse simile ministerium exequi, neque sacri alimenti, pretiosi nempe corporis & sanguinis Domini, & Dei nostri participes fieri, nullam subdole causam afferentes, propter Euangelica, & Apostolica testimonia pure & sine inuolucris rem explanantia, sed tantum asserentes symbolice dictum a Domino, Accipite, manducate, & bibite ex eo omnes, verba sua indicante. Quandoquidem non erat vere panis, & vinum, forte etiam Dæmonis tergiuersatio fuit, illis inuidentis, ne lumine diuinæ communionis illustrarentur. Neque enim illis id fas est, nondum diuino Baptismo initiatis, & orthodoxa fide constabilitis. Nam diuina communio perfectorum, & fidelium est communio, imperfectos vero & non signatos, & infideles modis omnibus arcet, neque illis sui copiam facit, quod nulla vi cogente erga veritatem obcæcati sunt. Omnis siquidem agens improba, vt sacrum eloquium asserit, odit lucem, propterea que non accedit ad lumen, ne opera illius deprehendantur. Nos igitur vnius eiusdemque Dei esse credimus omnipotens præceptum in mundi ab eodem conditi generatione, cum dixit, germinet terra herbam virentem, seminans semem secundum genus, & similitudinem, quæ nunc quoque diuino mandato obnoxia omnes plantas incessanter singulis annis producit. In sacra vero cœna sanctis Apostolis, vere panem & vinum tradidit, dixitque; Accipite, manducate, & bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & multis effunditur in remissionem peccato-*

 rum

rum. Hoc facite in meam commemorationem. Et nunc, & futuro seculo hoc præceptum obseruatur, & diuinorum ministrorum sanctificatione perficitur, sub aspectu pane proposito, inuisibiliter vero sanctissimo adueniente Spiritu, & proposita sanctificante, & non sunt Antitypa, sed ipsum sanctissimum corpus & pretiosum sanguinem Domini nostri perficiente. Et quo nos quoque peccatores sanctificamur in remissionem peccatorum assumentes. Age vero, & diuina eloquia de hoc, vt iacent in sacris literis, subscribamus, simplici & minime fucata dictione ad maiorem præsenti quæstione fidem comparandam contenti. Quis enim ipso Deo fide dignior fuerit? Quis post illum alius præ illis, qui suis oculis ipsum inspexerunt, & seruierunt, Euangelistis, inquam, & Apostolis incorruptior ac integrior testis? Equidem nemo. Testimonio fuerint & sermo, & res gestæ eorum, & miracula apud omnes irreprehensibilia, & quæ nemo inceßerit, demonstrantia, eos veros Dei seruos, & testes fuiße. Quare nunc eos audiamus. Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 133. Ὡς γὰρ ὁ Ἰωσὴφ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα σινδόνι ἐνειλήσας τῷ τάφῳ παρέπεμψεν, δι' οὗ ἅπαν τὸ γένος ἡμῶν τὴν ἀνάστασιν ἐκαρπώσατο, οὕτως ἡμεῖς ἐπὶ σινδόνος τὸν ἄρτον τῆς προθέσεως ἁγιάζοντες, σῶμα Χριστοῦ ἀδιστάκτως εὑρίσκομεν, ἐκείνην ἡμῖν πηγάζον τὴν ἀφθαρσίαν, ἣν ὁ παρὰ Ἰωσὴφ μὲν κηδευθεὶς, ἐκ νεκρῶν δὲ ἀναστὰς Ἰησοῦς ὁ σωτὴρ ἐχαρίσατο. *Vt enim Ioseph Domini corpus sindone inuolutum sepulturæ mandauit, per quod vniuersum mortalium genus resurrectionem percepit: eodem modo nos propositionis panem in sindone sanctificantes, Christi corpus sine dubitatione reperimus, illam nobis immortalitatem fontis in modum proferens, quam Saluator Iesus a Iosepho funere elatus, postea quam a morte ad vitam rediit, largitus est.* Paulus Latrensis in constitutionibus Monasticis, quas recitat Anonymus in eius vita; Προσιέρχεσθαι τοῖς ἀχράντοις μυστηρίοις, ὡς ἀληθῶς μεθέξοντας ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Accedere ad immaculata mysteria, vere viuificum corpus, & sanguinem Iesu Christi recepturos.*

Quid his respondes Creyghtone? Vti isti, ita & cæteri

teri Græci omnes cordati clamant, ſcriptiſque contendunt, ante conſecrationem vinum & panem, eſſe vinum & panem vtibilem, & communem, poſt conſecrationem aduenientis Spiritus virtute, eſſe verum corpus Chriſti, & verum ſanguinem, quæ oculis aſpiciuntur, manibus contrectantur, ore abſumuntur, per fauces in ſtomachum deſcendunt: & quia tu præuaricaris, negaſque ſacramentum veri corporis Chriſti & veri ſanguinis, Tranſubſtantiationis vocabulum, quod tempore Innocentij tertij in Eccleſiam introductum eſt, vti nouum reijcis: & rem ipſam ſub eo nomine Eccleſiæ ab ipſo ſui initio notiſſimam, & tot ſanctorum & cordatorum virorum ſcriptis teſtatam vocas in crimen, & cera miniata, vt dicitur, notas. Inferto tu contraria, tum demum colligito, & concludito. Non eſt cur latres: audio. Non ſum captus auribus. Quos attuliſti teſtes, beneuolo animo ad Pontificios conceſſere; ideo non mirum ſi eadem atque Pontificij diſſeminarunt. Stulta reſponſio. Ergo conclude, a Chriſto nato nullam vnquam fuiſſe Eccleſiam Catholicam, quando hæc iam tua recens & commentitia non erat. Vel ſi mauis, neque enim demoror te, concludе, Pontificijs probanda hæc eſſe ex hoſtibus, quod æque iniquum fuerit. Sed quando ex Pontificiorum aduerſarijs teſtificationes perquiris, arripe illas tibi, ſed ex infenſiſſimis, qui cum in leuioribus illam culparint, non eſt cur te in diuerſum trahant, ſi rem tanti momenti taciti præteriere. Id enim genus homines de Pontificijs cum quieſcunt, probant: cum patiuntur, decernunt: cum tacent, clamant. Theophylactus in cap. 6. Ioannis, *Ὡς ἄπειρος οὖν καὶ τὴν πνευματικὴν βρῶσιν τῆς τοῦ κυρίου σαρκὸς οὐ νοεῖ, ἧς μὴ μεταλαμβανόμενοι ἀμέτοχοι ἔσονται τῆς αἰωνίου ζωῆς, ὡς μὴ παραδεξάμενοι τὸν Ἰησοῦν τὸν ὄντα ζωὴν ἀληθινήν. οὐ γὰρ ψιλοῦ ἀνθρώπου σάρξ ἐστιν ἡ ἐσθιομένη, ἀλλὰ Θεοῦ, καὶ θεοποιεῖν δυναμένη ὡς ἀνακραθεῖσα θεότητι. Vt igitur non intelligit ſpiritalem*

vſum

vsum Dominicæ carnis, quam qui non participant, vita æterna priuabuntur, vt qui Christum non receperint, qui est vera vita. Non enim caro, quæ comeditur, est hominis nudi, sed Dei, quæ sumentem Deum efficere potest, cum sit admixta Deitati. Nicephorus Callistus Histor. Eccles. lib. 1. cap. 28. Εἶθ' αὖθις ἀναπεσόντα τὴν μυστικὴν παραδοῦναι θυσίαν τῶν καθ' ἡμᾶς φρικτῶν τε καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, ἐνζύμῳ ἄρτῳ καὶ οἴνῳ ἐξ ἀμπέλου γεγενημένῳ. ἃ καὶ εὐλογήσας μετ' εὐχαριστίας καὶ ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος μεταδιδοὺς, καὶ ὡς ἀληθῶς σῶμα ἑαυτοῦ ταῦτα εἶναι μετὰ πίστεως παρεγγυησάμενος μεταλαχεῖν ἐκείνους παρασκευάσαι, ἅτε δὴ ταῦτα κατὰ μηδὲν τῆς αὐτοῦ θείας σαρκὸς διαφέροντα. οὑτωσὶ δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοῖς πιστοῖς πράττειν εἰς μνείαν αὐτοῦ ἀκραιφνῆ παραδέδωκεν. *Cum vero rursum accubuißet, mysticum tradidiße sacrificium tremendorum simul & viuificorum nostrorum mysteriorum pane fermentato, & vino ex vite expresso. Eaque cum per gratiarum actionem & sanctificationem benedixisset, discipulis dedisse, & quum vere corpus, & sanguinem suum esse, quasi fide sua interposita confirmaßet, accipere & participare eos illa, quippe nulla re a diuina carne sua discrepantia iussisse; atque id ad eundem modum in futurum deinceps fidelibus faciendum ad sinceram euidentemque sui memoriam per manus tradidiße.* Ioannes Hierosolymitanus Tractatu de Azymo: Τοῦτο δὲ καὶ παρ' ἡμῖν, ἐπεὶ καὶ σῶμα Χριστοῦ, τὴν ἐλευθερίαν χαρίζεται. τοῦτο τῶν φαύλων ἔργων δωρεῖται τὴν ἄφεσιν. τοῦτο τῆς αἰωνίου ζωῆς καθέστηκεν αἴτιον. τοῦτο τὴν καρδίαν ἡμῶν στηρίζει, μὴ ἐξολισθαίνειν ῥᾷον πρὸς τὰ κακὰ, εἰ μὴ ῥαθυμήσωμεν. *Hoc etiam apud nos est. Quandoquidem corpus Christi libertatem impertitur. Hoc prauorum operum remissionem elargitur. Hoc æternæ vitæ causa extitit. Hoc cor nostrum firmat, ne facilius labatur in mala, ni desidiæ atque inertiæ nos dederimus.* Nicolaus Cabasila de vita in Christo Orat. I. Καὶ πλάττει μὲν αὐτοῖς ὀφθαλμὸν ἑαυτῷ, φωτίζει δὲ ἑαυτοῦ πάλιν. παρέχει δὲ ὁρᾷν ἑαυτὸν, καὶ τροφὸς ὢν καὶ τροφή ἐστι. καὶ αὐτὸς μέν ἐστιν ὁ παρέχων τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, αὐτὸς δὲ ἐστιν ὃ παρέχει. *Et creat quidem cum ipsis oculis semetipsum: rursusque semetipso illuminat,*

ex-

exhibetque ſemetipſum aſpiciendum, & licet altor ſit, eſt & alimentum: & ipſe quidem eſt, qui tradit panem vitæ, eſtque præterea ipſe, quod exhibet: Idem ibidem Orat. 2. Σιτούμενοι δὲ τὸν ἱερώτατον ἄρτον, καὶ τοῦ θειοτάτου πίνοντες ποτηρίου, αὐτοῦ μετέχομεν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τῷ σωτῆρι προσειλημμένων. *Sanctiſſimum panem manducantes & diuiniſſimum calicem bibentes, ipſius carnis participes ſumus, & ipſius ſanguinis, quæ ſaluator aſſumpſit.* Idem ibidem: Ὁ δὲ τῆς ζωῆς ἄρτος, καὶ τὸ ποτήριον τῆς Εὐχαριστίας βρῶσίς ἐστι καὶ πόσις ἀληθινή. *Vitæ vero panis, & Euchariſtiæ calix comeſtio eſt, & verus potus.* Idem ibid. *Menſæ virtus carnem Chriſti & ſanguinem illi, qui initiatur communia facit;* Ἡ δὲ τραπέζης δύναμις τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ αἷμα κοινὰ ποιεῖ τῷ τελουμένῳ. Idem Ibidem Orat. 3. Τὰ θυσιαστήρια δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος μιμεῖται χεῖρα καὶ τὸν ἄρτον ἀπὸ τῆς ἀληλιμμένης τραπέζης, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ἀκηράτου χειρὸς ἐκείνης Χριστοῦ κομιζόμεθα σῶμα, καὶ πίνομεν τὸ αἷμα τοῦ αὐτοῦ, καθάπερ οἷς πρώτοις ὁ δεσπότης τῆς ἱερᾶς ἐκοινώνησε τραπέζης τὴν φρίκης γέμουσαν φιλοτησίαν προπίνων. *Altaria autem ſaluatoris imitantur manus, & panem a menſa delibuta, velut ab incorrupta illa manu Chriſti, corpus accipimus, & ſanguinem eius bibimus, velut illi, quos dominus primos tali commercio accepit, poculum prope tremendum propinans.* Idem Orat. 4. Καὶ γὰρ τοῦτο τὸ σῶμα τοῦ πληρώματος τῆς θεότητος ἐγένετο θησαυρὸς. καὶ πάσης μὲν ἦν ἄγευστον ἁμαρτίας. ἐπλήρωσε δὲ πᾶσαν δικαιοσύνην, ἐκήρυξε δὲ τοῖς ὁμογενέσιν ἀγνοούμενον τὸν πατέρα, καὶ ὃς ἦλθε, καὶ οἷς ἐπεδείκνυτο. τοῦτό ἐστι τὸ σφαγὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. καὶ ὁ τῇ σφαγῇ προσάγων ἐδειλία, καὶ ἠγωνία, καὶ ἱδρῶτι περιερρεῖτο, καὶ προὐδόθη, καὶ συνελήφθη, καὶ κριτὴν εἶχε τὸν παρανόμων, καὶ ἐμαρτύρησε μὲν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ἥ φησι Παῦλος. ἔδωκε δὲ δίκην τῆς ὁμολογίας θάνατον, καὶ τοῦτον ἐπὶ σταυροῦ, καὶ μάστιγας μὲν ἐπὶ τῶν μεταφρένων, ἐπὶ δὲ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἥλους, τῇ πλευρᾷ δὲ τὴν λόγχην ἐδέξατο, καὶ ἤλγησε μαστιγούμενον, καὶ ὠδυνήθη προσηλούμενον. τοῦτο τὸ αἷμα τῶν πληγῶν ἐκπηδῆσαν τὸν ἥλιον ἔσβεσε, καὶ τὴν γῆν ἔσεισε,

καὶ

καὶ τὸν ἀέρα ἥγιασε, καὶ πάντα τὸν κόσμον ἀπέκλυσε τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας. *Hoc namque corpus plenitudine diuinitatis thesaurus fuit, & omnis peccati expers erat, omnem iustitiam implebat, generis consortibus Patrem, quem ignorabant, promulgauit, tum per ea quæ loquebatur, tum per ea quæ patiebatur. Immolatum est, nimirum in Cruce, & quæ immolationem præcedunt, pauidum, anxium fuit, sudore diffluxit, proditum, comprehensum est: iudicium iniquum subijt, sub Pontio Pilato passionem pertulit: bonam confessionem, vt Paulus inquit, pœnasque confessionis huius in Cruce moriens dedit. Et flagella tergo, manibus ac pedibus clauos, latere lanceam accepit. Flagris coopertum doluit, & confixum clauis cruciatum est. Hic sanguis e vulneribus erumpens solis lumen obscurauit, & terram concussit, & aërem sanctificauit, & mundum vniuersum peccati sordibus lauit.* Et infra; Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἐνῆν ἡμᾶς ἀνελθόντας τῶν αὐτοῦ μεταχεῖν, αὐτὸς κατελθὼν εἰς ἡμᾶς τῶν ἡμετέρων μεταλαμβάνει, καὶ οὕτως ἀκριβῶς οἷς ἔλαβε συνεφύη. ὥστε δι' ὧν ἡμῖν, ἃ παρ' ἡμῶν παρέλαβεν, ἀποδίδωσιν, ἑαυτὸν μεταδίδωσιν, καὶ σαρκὸς καὶ αἵματος μετέχοντες ἀνθρωπίνου, τὸν Θεὸν αὐτὸν ταῖς ψυχαῖς δεχόμεθα, καὶ σῶμα Θεοῦ καὶ αἷμα, καὶ ψυχὴν Θεοῦ καὶ νοῦν, καὶ θέλησιν οὐδὲν ἔλαττον, ἢ ἀνθρώπινα. *Quoniam enim nos ascendere, & bonorum eius participes fieri non valebamus, ipse ad nos descendit, adeoque perfecte ijs, quæ assumpsit, coaluit, vt per quæ nobis, quæ a nobis sumpsit, reddit; per ea seipsum communicat, & carne, sanguineque humano Deum ipsum animabus suscipiamus, & corpus, & sanguinem, & animam, & mentem, & voluntatem Dei, æque vt hominis.* Item ibidem; Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν φυσικῶν τὸ νῦν αἷμα τῶν παίδων, οὐκέτι καὶ τῶν γεγεννηκότων ἐστίν. ἀλλ' ἦν ἐκείνων πρινὴ τῶν παίδων εἶναι, καὶ τοῦτο ποιεῖ τὸ γένος. ὅτι ὃ νῦν τούτων, ἐκείνων πρότερον ἦν. τὸ δὲ τῆς τελετῆς ἔργον. τὸ αἷμα, ᾧ ζῶμεν, νῦν ἐστιν αἷμα Χριστοῦ, καὶ ἡ σάρξ, ἣν πήγνυσιν ἡμῖν, τὸ μυστήριον σῶμά ἐστι τοῦ Χριστοῦ, καὶ κοινὰ ἐστὶ τὰ μέλη, καὶ κοινὴ ἡ ζωή, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀληθὴς κοινωνία, ὅταν ἀμφοῖν τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον παρῇ. *Nam in naturalibus, qui nunc est sanguis filiorum, parentum iam non est, sed illorum fuit, prius-*

quam

quam filiorum esset. Atque hæc est origo generis, quia qui sanguis nunc est horum, ante illorum erat, ex sacramento autem iste sanguis, quo viuimus, etiam nunc sanguis Christi est, & caro quam nobis coagmentat, corpus Christi est, & communia insuper membra, communis vita. Atque hæc est vera communio, cum ambobus idem eodem tempore adest. Idem ibidem; Ὁ γὰρ ἄρτος οὗτος τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ ἐνθένδε ἀπὸ τῆς τραπέζης ἐκεῖ κομίζοντες ἥξουσι, τοῦτό ἐστιν ὅπερ ἀπὸ τῶν νεφελῶν τότε φανεῖται πᾶσιν ὀφθαλμοῖς, καὶ δείξει τὴν ὥραν ἀνατολῇ καὶ δύσει δίκην ἀστραπῆς ἐν μιᾷ χρόνου ῥοπῇ. *Nam panis hic, corpus hoc, quod hinc ex mensa illinc deferentes conuenient, hoc idem est, quod supra nubes tum oculis omnibus apparebit, & pulchritudinem ortui & occasui commonstrabit instar fulguris vno temporis momento.* Idem Oratione in Passionem Domini; Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον θύων τε ἐστὶν ὁ αὐτὸς καὶ προσάγων, καὶ ἱερεῖον, καὶ θῦμα, καὶ ἔδει γε μυρίων ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος καὶ θυόντων καὶ θυομένων, καὶ μηδενὸς εὑρεθέντος τοῦ δεχομένου Θεοῦ, μήτε τῶν προσαγόντων, μήτε τῶν προσαγομένων ἀξίου, τὸν ἀληθινὸν ἱερέα, καὶ τὸ καθαρὸν ἱερεῖον, περὶ τῷ τέλει τῶν αἰώνων ἀναδειχθῆναι. *Et hoc modo idē ipse sacrificans est, & offerens, & victima, & sacrificiū: & cū innumeri ab orbe condito & sacrificarent itemq; sacrificarētur, & nemo repertus esset, tū ex iis qui offerebant, tū ex iis qui offerebantur accipiente Deo dignus, opus erat verū sacerdotem, & puram victimam in fine seculorum commonstrari.* Idem in Interpret. Missæ cap. 29. Καὶ διὰ μὲν τῶν εἰκόνων αἱ πόλεις τὸν τύπον μόνον τοῦ σώματος ἔχουσι τῶν εὐεργετῶν, ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τῆς προσαγωγῆς ταύτης, οὐ τὸν τύπον μόνον τοῦ σώματος ἔχομεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀριστέως. *Et mediis imaginibus vrbes figuram tantum corporis possident eorum, qui de se bene meriti sunt: nos vero ex hac oblatione non solum figuram corporis possidemus, sed corpus ipsum strenuissimi optimatis.* Idem ibidem cap. 28. Καὶ οὐ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἔπεμψεν ὁ κύριος ἡμῖν, ὥστε μένειν μεθ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπηγγείλατο μένειν μεθ' ἡμῶν μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ἀλλ' ὁ μὲν παράκλητος ἀόρατος πάρεστιν, ὅτι σῶμα αὐτὸς οὐκ

ἐφόρισεν. ὁ δὲ κύριος καὶ ὁρᾶται, καὶ ἀφῆς ἀνέχεται διὰ τῶν φρικτῶν καὶ ἱερῶν μυστηρίων, ὡς ἂν τὴν ὑμετέραν φύσιν καὶ δεξάμενος, καὶ φέρων εἰς τὸν αἰῶνα. *Et non solum Spiritum sanctum misit nobis Dominus, vt maneret nobiscum: sed ipse quoque promisit manere nobiscum vsque ad consummationem seculi. Verumtamen Paracletus inuisibiliter adest, quod corpus ille nullum portauit: sed Dominus & conspicitur, & tactum suffert per tremenda sacrosanctaque mysteria, tanquam ille, qui nostram naturam accepit, fertque in omne æuum*; Simon Thessalonicensis Dial. contra Hæreses; Ὕστερον δ' αὖθις εἰσκομισθέντων τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ θεοτέλεστου ἄρτου ἐν τῷ ἱερῷ ποτηρίῳ, δείκνυται τοῖς πᾶσιν, ὅπερ ἐστὶν ὁ Χριστὸς, αὐτὸ αὐτοῦ ἀληθῶς τὸ σῶμα καὶ αἷμα, ἃ διὰ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν περιούσιον ἱερούργησεν, καὶ γεύεσθαι, καὶ βλέπειν, καὶ ἅπτεσθαι παρέχει τε, καὶ ἐφίεται. διὸ καὶ ὁ ἱερὸς λαὸς ἐκ ψυχῆς ὁρᾷ τοῦτον, καὶ προσκυνεῖ, καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτεῖται. *Tandem rursus intromissis in sacrum calicem sacris diuini panis reliquijs, ostenditur omnibus, qui est Christus, ipsum illius verum corpus, & sanguis, qui propter nos populum suum peculiarem sacrificauit, & comedere, & oculis vsurpare, & attrectare concedit, & concupiscit. Quapropter sacer populus ex animo eum aspicit, & adorat, & ad salutem sibi necessaria ab eo flagitat.* Idem ibidem; Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἐν τῷ ποτηρίῳ ζῶντα ἄρτον μετὰ τοῦ αἵματος μέχρις ἐδάφους ὁλοψύχως δεῖ προσκυνεῖν. καὶ οὕτω τὰς χεῖρας δεσμεῖν σταυρικῶς πρὸς ἔνδειξιν τῆς δουλείας, καὶ τῆς τοῦ ἐσταυρωμένου ὁμολογίας. ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ κοινωνῆσαι προσέρχεται, καὶ οὕτω μετὰ φόβου, καὶ τρόμου, καὶ ταπεινώσεως καρδίας δεῖ προσέρχεσθαι. *Et ipsum etiam, qui in calice est, sacrum panem, & sanguinem ad pauimentum vsque inclinati ex toto corde adorare debemus, & sic manus adinstar Crucis copulando iungere, vt seruitutem indicemus, vnaque simul crucifixum profiteamur, quando iam paratus est, illius particeps fieri. Et sic cum timore, & tremore, & cordis humilitate accedendum est.* Idem ibidem; Τοῦτο δὲ τὸ ἀντίδωρον ἡγιασμένος ἄρτος ἐστὶν, ἐν τῇ προθέσει προσενεχθεὶς, οὗ τὸ μεσαίτατον ἐκβληθὲν ἱερουργήθη, καὶ σῶμα Χριστοῦ γέγονεν. *Hoc Antidorum,*

rum, donum vice panis consecrati, *sanctificatus panis est in Prothesi adductus, cuius pars media extracta sacrificata est, & corpus Christi facta*. Idem ibidem; Τοῦτο φρίκης ἁπάσης μεστόν. δείκνυσι γὰρ, ὡς οἰκονόμος τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων γίνεται. καὶ οὐκ ἄλλον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν τὸν ζῶντα ἄρτον λαμβάνει ἱερουργεῖν, καὶ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ὡς παρακαταθήκην πιστεύεται. *Hoc tremoris vniuersi plenum est. Namque ostendit diuinorum mysteriorum Oeconomum fieri, non alium sed Iesum viuum panem accipit consecrandũ & sacerdotium illius, & ipse veluti depositum suæ fidei mandatur*. Anonymus de Azymis contra Latinos; Οἱ γὰρ ἐν τῷ φωτὶ περιπατοῦντες τῆς χάριτος ἄρτον ἐσθίουσι τὸ σῶμα Χριστοῦ, καὶ πίνουσιν αἷμα τὸ ἄχραντον αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔχουσι μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ Χριστοῦ κοινωνίαν καθαριζόμενοι, ὥσπερ εἴρηται, ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. *Qui enim in luce inambulant gratiæ, panem edunt corpus Christi, & sanguinem immaculatum illius bibunt, & sic mutuo & cum Christo interse communicant, & expurgantur, vt iam dictum est, ab omni peccato*. Et; Καὶ μόνη καινὴ κτίσις ἐστὶν ἐν Χριστῷ ἡ τῶν πιστῶν ἐκκλησία, ἐν ᾗ μόνος ὁ ἄρτος τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τοῦ ἀχράντου αὐτοῦ καὶ θείου αἵματος. ἡ δὲ καινὴ κτίσις ἐσμὲν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. *Et sola noua creatura est in Christo fidelium Ecclesia, in qua solus panis corpus Christi, & calix immaculati, ac diuini illius sanguinis. Et noua creatura sumus in Iesu Christo*.

Si lucidiora poscis Creyghtone, ea plane in ingenuis artibus omnibus instructissimo, & in recto omni studio versatissimo isthoc seculo non facile repereris. Hęc decretis statuta, edictisque sancita Græcorum antiquorum, recentiorum, Catholicorum, Schismaticorum, hæreticorum ante, & post schisma sunt, & nunc ipsa eadem prædicant, & scribunt. Pontificiorum non alia sunt. Nequissime ergo concludis, *Canonem Basilij & Chrysostomi diuersum esse a Canone Romano, & Græcorum sacramentum a Pontificio*. Et quod peius est, hanc tuam nullis herbis medicabilem insaniam cordatis tuis viris, & tuo tam

callidiſſimo patrono Syropulo affigis, cum quæ ille de ritibus exequitur, tu ad dogmata transferas. Neque demiror, de Tranſubſtantiatione ſermo eſt, rem ſanctiſſimam ſonante, te, qui a ſacris alienus es, inter iocularia profanorum hominum dicacitatẽ inſaniter numerare, & ex ſacris reijcere. Hinc fit, vt mutatis rerum conditionibus alias ſupponas, & affictis affanijs inter nebulones colloces, illoſque ad deliramenta tua comprobanda teſtes aduoces. Sic qui apud te *cordati* ſunt, apud vere cordatos a mente alieniſſimi reputantur. Non proijcio hanc tuam tranſubſtantiationem, qua te inter dementiſſimos recenſes. *Primum Græci de Tranſubſtantiatione nunquam cogitarunt*. Et vt tui argumenti vis magis ac magis firmitatem nanciſcatur, *nec per inſomnia quidem*, o peponem! Tranſubſtantiatio eſt ex vna ſubſtantia in aliam tranſitus, non dimotis, neque labefactatis accidentibus. Neque enim te adeo bacchantem exiſtimo, vt de verbo Tranſubſtantiationis Latine pronunciato te intelligere, etiam per inſomnium, cogitem. Græci ſiquidem res, quas aliæ nationes ſuis vocabulis, ipſi ſuis, vti poſſunt, vim verbi interpretantes Græcis ſonis euulgant. Quare de re ſub tali vocabulo notata intelligendus es. Erit itaque Tranſubſtantiatio ſua ſignificatione non alia, quam *mutatio, transmutatio, permutatio, immutatio, commutatio, transformatio, tranſitus, migratio, conuerſio, tranſelementatio*, et ſi quæ ſunt alia apud Latinos, *ex vna re in aliud:* quod fuerit apud Græcos, Μεταποίησις, μεταβολὴ, μετασκευὴ, συναλλοίωσις, ἀλλοίωσις, μεταῤῥύθμησις, μεταστοιχείωσις. Et hinc verba μεταποιεῖσθαι, μεταβάλλεσθαι, μετασκευάζεσθαι, συναλλοιοῦσθαι, μεταῤῥυθμίζεσθαι, ἀλλοιοῦσθαι, μεταστοιχειοῦσθαι. Hæc vbi oſtendero apud Eccleſiæ Græcæ Patres, atque Doctores, antiquos, recentes, catholicos, ſchiſmaticos, hæreticos in iſto tranſitu ex vna ſubſtantia in aliam, verba ſimilia vſurpaſſe, non puto negabis, eam Eccleſiam, & Græcos ipſos, non per in-

ſom-

ſomnia, ſed re ipſa de Tranſubſtantiatione non cogitaſſe modo, ſed ſtatuiſſe firmiter: & vt via, & ratione oratio procedat, de ſingulis vti diſpoſita ſunt, ſermonem inſtituemus.

Μεταποίησις, & Μεταποιεῖσθαι. Græca Eccleſia in Euchologio, in ordine ſeruando, ſi mota fuerit ſacra menſa: *Καὶ δεόμεθά σου δέσποτα πολυέλεε, πλήρωσον δόξης, καὶ ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος τὸ ἁγιαστήριον τοῦτο, εἰς τὸ μεταποιεῖσθαι τὰς ἐν αὐτῷ προσφερομένας σοι ἀναιμάκτους θυσίας τοῦ ἀχράντου σου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, πρὸς σωτηρίαν τοῦ παντὸς λαοῦ σου, καὶ τῆς ἡμῶν ἀναξιότητος. Rogamus ideo valde miſericors Domine, gloria, ſanctitate, & gratia altare hoc reple; vt oblatæ in eo incruentæ hoſtiæ illibati corporis, & pretioſi ſanguinis vnigeniti Filij tui, in populi tui, noſtræque indignitatis ſalutem tranſmutentur*. Eadem repetunt in conſecratione Antimenſiorum. Et Oratione in plantanda vinea; *Ἔπιδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά σου, ἵνα ἀποδῷ ἐν καιρῷ τοὺς καρποὺς αὐτῆς εἰς ὥραν, καὶ καταξιωθῶμεν ζευγῆσαι καὶ προσκομίσαι σοι ἐξ αὐτῆς εἰς τὸ μεταποιηθῆναι εἰς αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου. Reſpice & viſita vineam iſtam tua dextera plantatam, vt in tempore & maturitate fructus proferat, & ex ijs offerre tibi in Chriſti tui ſanguine conuertendos*. Gregorius Nyſſenus Orat. Catechetica, *Καλῶς οὖν καὶ νῦν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἁγιαζόμενον ἄρτον εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ λόγου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν. Pulchre nunc Dei verbo ſanctificatum panem in Dei verbo corpus credimus tranſmutari*. Theophylactus in cap. 6. Ioannis; *Μεταποιεῖται γὰρ ἀρρήτοις λόγοις ὁ ἄρτος οὗτος διὰ τῆς μυστικῆς εὐλογίας καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς σάρκα τοῦ κυρίου. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per myſticam benedictionem, & acceſſionem ſancti Spiritus in carnem Domini. Ἀρρήτῳ γὰρ ἐνεργείᾳ μεταποιεῖται κἂν φαίνηται ἡμῖν ἄρτος. ἐπεὶ γὰρ ἀσθενεῖς ἐσμέν, καὶ οὐκ ἂν ἐδεξάμεθα κρέας ἐσθίειν ὠμόν, καὶ ἀνθρώπου σάρκα, διὰ τοῦτο ἄρτος μὲν ἡμῖν φαίνεται, σὰρξ δὲ τῷ ὄντι ἐστίν. Ineffabili enim operatione transformatur, etiamſi nobis videa-*

deatur panis : quoniam infirmi sumus , & abhorremus crudas carnes comedere , maxime hominis carnem : & ideo panis quidem apparet , sed re vera caro est . Matthæus Hieromonachus Tract. de Azymis contra Latinos ; Καὶ τοῦτο τὸ οἰκεῖον εἶναι σῶμα. μεταποιεῖται γὰρ ἀτεχνῶς ἀρρήτῳ τινὶ καὶ θείᾳ δυνάμει εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα. εἰ καὶ ἡμῖν ἀσθενέσιν δήπου περικειμένοις, ὡς ἄρτος ἔτι καθορᾶται. οὐ γὰρ ἂν συνεχόμεθα σαρκῶν ὠμῶν ἅπτεσθαι ἔτι φοινισσομένων τῷ αἵματι. *Et hoc proprium esse corpus : neque enim ex arte transformatur , sed ineffabili quadam diuinaque virtute in ipsum corpus Domini , licet nobis imbecillitate oppressis, vti panem intuendum se dedit : neque tolerare potuissemus carnes crudas , & recenti sanguine effuso madidas attrectare .* Theodorus Antidorum Episcopus in expositione Missæ ; Εἶτα μετὰ τὴν ἐπαγομένην εὐχὴν ἀναδείκνυσιν ὁ ἀρχιερεὺς τὰ ἅγια λέγων. ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, ἃ δὴ καὶ γινώσκομεν καὶ πιστεύομεν οὕτω μεταποιεῖσθαι ὡς ἡ ἐπίκλησις ἔχει. *Postmodum post subsequentem orationem ostendit sacerdos sancta dicens . Fac quidem hunc panem , ipsum pretiosum corpus Domini , & Dei , & Saluatoris nostri Iesu Christi ; quod vero in calice est , ipsum pretiosum sanguinem tuum, transformata Spiritu sancto tuo . Quæ vero & cognoscimus, & credimus hoc modo immutari , vt inuocatio continet .* Petrus Patriarcha Antiochenus Epist. ad Episcopum Gradensem : Ὁ δὲ ἐκ τῆς προζύμης τέλειος ἄρτος, ὁ ἐκ τῆς ἁγιστείας μεταποιούμενος εἰς τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἀνάμνησιν ἐδόθη τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας αὐτοῦ. *Panis vero ex fermento perfectus per consecrationem sanctificatus in immaculatum corpus Domini , & Saluatoris nostri Iesu Christi conuersus, in commemorationem illius incarnationis datus est.* Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus de Azymis; Καὶ κοινά ἐστι τοῖς ἔθνεσιν, ὡς ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ φυσικοῦ διδασκόμενα, ἰδιαίτατα δὲ τοῖς Ἰουδαίοις ὡς γνώρισμα εἰς ἀνάμνησιν τῆς σφῶν ἐλευθερίας ἐδόθη τὸ ἄζυμον, ἡμῖν δὲ τὰ πάντα καινά, καὶ

μή

μὴ καθότι οὐ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἐξισάζοντα. τὰ τε οὖν εἰς βίου βελτίωσιν πολλῷ κρείττω τῶν σπουδαζομένων τοῖς ἔθνεσιν, ὥσπερ καὶ εἰς θυσίαν πολλῷ καλλίονα καὶ ἐξαίρετα, ἄρτος καὶ οἶνος εἰς σῶμα, καὶ αἷμα μεταποιούμενα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀνάμνησιν φέροντα τοῦ φρικωδεστάτου θύματος τοῦ τὴν κοσμικὴν ἐξαλείψαντος ἁμαρτίαν. *Et gentibus communia sunt, tanquam quæ lege naturali instruantur: sed Iudæis potissimum, uti nota in commemorationem suæ libertatis azymum traditum est. Nobis vero noua omnia, nulla in re cum gentibus alijs æqualia. Quæ itaque in vita correctionem meliorem faciunt, multo aliarum gentium præstantiora sunt, quemadmodum & sacrificia multo præstabiliora, atque excellentiora, panis & vinum, quæ in corpus & sanguinem Christi transformantur, & commemorationem inferunt tremendissimæ veræque victimæ mundanas abolentis iniquitates.* Simeon Patriarcha Hierosolymitanus. Ὁρᾶτε, ὅτι ἄρτος ἦν ἡ δοθεῖσα παρὰ Θεοῦ θυσία τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ οὐκ ἄζυμον. ὁ γὰρ ἄρτος ἄρτιός ἐστι καὶ λέγεται, καὶ θυσία ὁλοτελὴς καὶ ὁλόκληρος διὰ τοῦ προζύμου καὶ τοῦ ἅλατος, καὶ τοῦ ὕδατος εἰς τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ἁγιστείας μεταποιούμενος. *Aspicite, panem esse sacrificium a Deo traditum Apostolis, & non azymum: nam panis integer est & dicitur, & sacrificium integrum, & omnibus suis partibus constans, quod fermento, sale, & aqua confectum in immaculatum Domini & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi per sanctificationem conuertitur.* Nicolaus Methonensis Tractatu de Azymis: Τὴν τοίνυν μυστικὴν, καὶ ἀναίμακτον ἱερουργίαν, καθ' ἣν τὸν ἄρτον, καὶ τὸ ποτήριον καθαγιάζομεν εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν, παρὰ τίνος αὖ τὴν ἀρχὴν φαίης δοθῆναι; ἆρ' οὐχὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἡμᾶς τὰ ἱερὰ διδάσκουσιν Εὐαγγέλια. *Hoc igitur mysticum, & incruentum sacrificium, in quo panem & calicem sanctificamus, in corpus & sanguinem Domini transmutari credimus: a quonam in principio traditum? dices: nonne ab ipso Deo & Saluatore nostro Iesu Christo, uti nos sacra Euangelia perdocent?* Et, Ἀναγκαῖα δὲ ὑμῖν αἰθέρποις τε ὄσι, καὶ ὑπὸ χρόνον τὸν πάτερα

λι-

λήθης τυχοῦσιν ἡ τῆς εὐεργεσίας ἀνάμνησις, ἵνα μὴ λάθωμεν ἑαυτοὺς ἐξ ἀμνημοσύνης, ὡς οἱ ἀπ' ἀρχῆς γεγονότες, ὅτε τῆς χάριτος οὐ μετειχόμεν. διὰ τοῦτο ἄρτος καὶ οἶνος τὰ μυστικὰ ταῦτα παραλαμβάνεται σύμβολα, τὰ διὰ τῆς πνευματικῆς ἁγιστείας εἰς σῶμα Χριστοῦ, καὶ αἷμα μεταποιούμενα, δι' ὧν ὁ θάνατος τοῦ κυρίου, καὶ ἡ ζωοποιὸς ἀνάστασις διὰ παντὸς καταγγέλλεται. ἃ καὶ πρῶτοι μυηθέντες οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου, παρ' αὐτοῦ τοῦ λόγου εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν, καὶ ἑτέραν μέχρι τῆς ἡμετέρας διὰ τῶν ἐν τῷ μέσῳ πατέρων παραπέμψαι, ἀπαγγέλλοντες τὰς αἰνέσεις τοῦ κυρίου, καὶ παραδιδόντες ἄλλοις ἄλλοι τοῖς διαδόχοις τὰ μεγάλα ταῦτα, καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἐξαίρετα. Necessaria porro nobis hominibus,& tempori obliuionis parenti obnoxijs beneficij cõmemoratio, *ne forte in obliuionem adducamur, vt in principio contigit, cum gratiæ non eramus participes. Propterea panis & vinum mystica hæc symbola assumuntur, quæ spiritali sanctificatione in corpus Christi ac sanguinem conuertuntur, quibus mors Domini & viuifica resurrectio continuo denunciatur: & quibus primi, cum initiati essent, qui ab initio verbum aspexerant, illique inseruierant, ab eodem verbo in generationem, & generationem, & aliam ad hæc nostra tempora per eos, qui inter nos, & illos intermedij fuerunt, ad nos demandarunt, denunciantes laudes Domini, & tradentes alij alijs successoribus magna hæc, & admirabilia, & excellentia.* Samonas Dialogo cum Achmete; Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὸν κόσμον πεποίηκεν, καὶ ὁ αὐτοῦ λόγος ἀληθής ἐστι, καὶ ζῶν, οὐ δύναται τὸν ἄρτον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα μεταποιῆσαι, καὶ τὴν τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος κρᾶσιν εἰς τὸ ἴδιον αἷμα; *Si enim ex non existente mundum facit, & eius verbum verum est, & viuens non potest panem in proprium corpus transformare, & vinum aqua mixtum in sanguinem?* Elias Cretensis Commentario in Apologeticam Orat. Gregorij Nanziazeni; Θυσίαν τὴν διὰ τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου λέγει, ἅπερ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης προκείμενα διά τινος ἀρρήτου ἐνεργείας τοῦ παντα ἰσχύοντος Θεοῦ ἀληθῶς εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ μεταποιεῖται. ἵνα γὰρ μὴ ἀποναρκήσωμεν σάρκα τε καὶ αἷμα ἐν ἁγίαις τραπέζαις ἐκκλησιῶν προκείμενα βλέποντες, συγκαθιστάμενος ὁ θεὸς

θεὸς τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας, ἐνίησιν τοῖς προκειμένοις δύναμιν ζωοποιόν, καὶ μεθίστησιν αὐτὰ εἰς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκός. καὶ μὴ ἀμφίβαλλε, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, αὐτοῦ λέγοντος ἐναργῶς, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα. δέχου δὲ μᾶλλον πίστει τοῦ Σωτῆρος τὸν λόγον. ἀληθινὸς γὰρ ὢν οὐ ψεύδεται. *Sacrificium, quod per panem & vinum peragitur, intelligit, quæ quidem in sacra mensa proposita per ineffabilem quandam omnipotentis Dei vim, & facultatem in corpus Christi & sanguinem, vere commutantur. Etenim ne carnem & sanguinem, in sanctis Ecclesiarum mensis proposita conspicati, horrorem concipiamus; idcirco Deus ad infirmitatem nostram se demittens, propositis rebus viuificam vim immittit, atque ea ad carnis suæ operationem transfert. Nec vero, quin hoc verum sit, vllo pacto ambige, cum ipse aperte dicat: Hoc est corpus meum, &, Hic est sanguis meus. Quin potius Saluatoris sermonem fide accipe. Nam cum verus sit, minime mentitur.* Michaël Glycas Epistola ad Ioannicium Monachum; Ἐνθέντοι καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν κεφαλαίῳ αὐτοῦ τῷ περὶ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων οὕτως εὕρηται λέγων, οὐ τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθὲν ἐξ οὐρανοῦ κατέρχεται, ἀλλ' ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς σάρκα καὶ αἷμα μεταποιοῦνται Θεοῦ. εἰ δὲ καὶ τὸν μεταποιοῦντα βούλει μαθεῖν, ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν διδάξει σε. ἡ λέγουσα δεσποτικὴ φωνή, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὰ προκείμενα μεταρρυθμίζει. καὶ καθάπερ ἐκείνη ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα· αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, ἐρρύθη μὲν ἅπαξ διὰ παντὸς μὲν τοῦ χρόνου γίνεται ἔργῳ δυναμοῦσα τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν πρὸς παιδοποιίαν, οὕτω καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἅπαξ λεχθεῖσα; ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς σήμερον, καὶ ἕως τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὴν θυσίαν ἀπηρτισμένην ἐργάζεται. σφάλλουσι λοιπὸν οἱ λέγοντες, ὅτι τοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγηγερθέντος ἀφθάρτου, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος, ἐκείνου κατερχομένου τὴν σάρκα ἐσθίομεν ἐκείνου τὸ αἷμα πίνομεν. ποία καὶ γὰρ ἐκείνη σάρξ, ἔνθα σῶμα θεοειδέστερον. Hinc Ioannes Damascenus Cap. de immaculatis Christi mysterijs ita sermocinatur. *Non corpus quod assumptum est de cœlo descendit, sed panis & vinum in corpus & sanguinem Dei transmutatur.*

tur. Quod si transmutantem aues discere, aureus lingua instruet te. Vox Domini dicens, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, proposita commutat: & quemadmodum vox illa præcipiens; Crescite, & multiplicamini, & replete terram pronunciata, quæcunque omni tempore generantur, efficit, naturam nostram corroborans ad generandum: sic & vox ista semel enunciata ex eo ad hoc tempus, & vsque ad illius aduentum sacrificium perfectum conficit. Errant ergo asserentes, illius qui ex mortuis resurrexit, incorruptibilis, assumptique in cælum, illius, descendentis carnem edimus, illius sanguinem bibimus. Quæ enim illius caro fuerit, cuius corpus diuinitatem adijt? Matthæus Hieromonachus Tractatu de Azymis: Καὶ τοῦτο τὸ οἰκεῖον ἐστὶ σῶμα εἰπεῖν. μεταποιεῖται γὰρ ἀτεχνῶς ἀῤῥήτῳ τινὶ, καὶ θείᾳ δυνάμει εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα, εἰ καὶ ἡμῖν ἀσθένειαν ἔτι ὑποκειμένοις ὡς ἄρτος ἔτι καθορᾶται. οὐ γὰρ ἂν ἠνεσχόμεθα σαρκῶν ὠμῶν ἅπτεσθαι, ἔτι φοινισσομένων τῷ αἵματι. *Et hoc proprium corpus esse dicitur. Transmutatur enim re vera ineffabili quadam & diuina virtute in ipsum Domini corpus, licet nobis imbecillitati obnoxijs adhuc panis videatur. Neque enim crudis carnibus, & sanguine cruentatis vesci sustineremus.* Et, quem puto non negabis, Marcus Ephesius, tanti apud te vir nominis; Ἐπεύχονται δὲ ὕστερον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπικαλοῦνται χάριν, ὥστε αὐτὴν ἐλθοῦσαν τὰ εἰρημένα τότε τοῖς νῦν ἐφαρμόσαι, καὶ τὰ προκείμενα τελειῶσαι, καὶ πρὸς τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ αἷμα μεταποιῆσαι. *Precantur postea, & sancti Spiritus gratiam inuocant, vt ipsa veniens ea, quæ nunc dicta sunt, ad ea, quæ nunc fiunt, accommodet, & proposita dona perficiat, & immutet in corpus & sanguinem Domini.*

Μεταβάλλεται, Μεταβολή. Anonymus de Azymis contra Latinos: Τὸ δὲ ζῶν καὶ ἅγιον Πνεῦμα ἔμεινεν ἐν τῇ τεθεωμένῃ σαρκὶ αὐτοῦ, ἣν ἐσθίοντες ἡμεῖς ἐν τῷ ἄρτῳ τῷ μεταβαλλομένῳ διὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ γινομένῳ εἰς σάρκα Χριστοῦ, ζῶμεν ἐν αὐτῷ, ὡς ζῶσαν σάρκα, καὶ τεθεωμένην σάρκα ἐσθίοντες. οὕτω δὲ καὶ τὸ αἷμα τὸ ζῶν, καὶ θερμότατον αὐτοῦ πίνοντες μετὰ τοῦ ἐγκραθέντος ὕδατος ἐκ τῆς

ἀκη-

ἀκηράτου πλευρᾶς αὐτοῦ καθαιρόμεθα πάσης ἁμαρτίας, καὶ ζέοντος πληρούμεθα Πνεύματος. *Viuus autem, & sanctus Spiritus mansit in carne illius deificata, quam nos comedentes in pane, qui per Spiritum transformatur, & euadit in carnem Christi, viuimus in ipso, tanquam qui viuam carnem, & deificatam comedimus: Pari modo & sanguinem viuum, & feruentissimum bibentes cum aqua, quæ ex immortali illius latere effluxit, mundamur ab omni iniquitate, & feruente replemur spiritu.* Theophylactus in cap. 14. Marci: Οὐ γὰρ ἀντίτυπος τοῦ κυριακοῦ σώματός ἐστιν ὁ ἄρτος. ἀλλ' εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο μεταβάλλεται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ κύριος γὰρ λέγει, ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω, σάρξ μου ἐστίν. οὐκ εἶπεν, ἀντίτυπός ἐστι τῆς σαρκός μου, ἀλλ' ἡ σάρξ μου ἐστίν. *Non enim figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis est. Sed in illud ipsum conuertitur corpus Christi. Dominus enim dicit, Panis, quem ego dabo, caro mea est; non dixit, Figura est carnis meæ, sed Caro mea est.* Theodori, Heracleensis, & Mopsuestenus, in Tolosana Possinij Catena, ex quibus prior, Τοῦτό μου, φησίν, ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ τοῦτο τὸ αἷμα, ἵνα μὴ νομίσῃς τύπον εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ὅτι ὁ ἄρτος αὐτοῦ ἐκείνου τὸ σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ τὸ αἷμά ἐστι μεταποιούμενον εἰς σάρκα, καὶ αἷμα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀρρήτῳ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Nec alia sunt Mopsuesteni. Notat doctissimus Cõbefis. *Quæ sic aduersari suæ doctrinæ senserunt nonnulli nouæ Eccl. Euangelicique ministri, vt falsi dicam præsidium illi quærendum putauerint, habueritque necesse Illustriss. Carolus de Monchal eius Vrbis Archiepisc. qui librum ministraret, Syngrapha sua illius auctoritatis pondus vindicare, quod sincerus, & antiquus Codex Græca manu olim exaratus.* Emmanuel Caleca Oratione Theolog. 6. Πῶς μεταβάλλεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ; ἀνθρώποις λόγοις εἰπεῖν οὐ δύναται. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ δεσπότης τῆς κτίσεως τοῦτο εἶπεν, οὕτως ἔχειν ὥσπερ πιστεύομεν, ὅτι τῷ ῥήματι αὐτοῦ ὁ κόσμος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος συνέστη, καὶ ἅπαξ μὲν ἐν ἀρχῇ εἴρηκεν, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐξάγει τὰ ἴδια βλαστήματα τῷ θείῳ προστάγματι συνεχομένη, καὶ δυναμουμένη. οὕτω καὶ τοῦτο ὑπηρετουμένου τοῦ

 ἱερέως

ἱερέως πιστευόμενον γίνεσθαι, ὥστε τὸν ἄρτον εἰς σῶμα αὐτοῦ καὶ τὸν οἶνον εἰς αἷμα αὐτοῦ μεταβάλλεσθαι διὰ τὴν τοῦ εἰπόντος δύναμιν, καὶ ὥς φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, σχῆμα μόνον πληρῶν ἕστηκεν ὁ ἱερεύς. ἡ δὲ δύναμις παρὰ τῶν λόγων ἐστίν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἑαυτοῖς. *Quomodo itaque immutantur panis, & vinum in corpus, & sanguinem Christi; hominibus oratio verbis exponere potis non est. Sed cum creationis Dominus id dixit, ita res se habet, vti credimus, mundum verbo illius ex eo, quod non erat, productum esse. Et semel quidem in principio dixit; Producat terra herbam virentem; & ad hæc tempora propria genimina producit, diuino præcepto compulsa, & corroborata. Pari ratione hoc quoque ministrante sacerdote credimus perfici; adeo vt panis in corpus illius, & vinum in sanguinem illius propter illius, qui dixerat, virtutem, & vt inquit diuinus Chrysostomus; Figuram tantum supplens adstat sacerdos: sed vis vniuersa verborum est. Ipse enim dixit; nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et infra; Πρὸς τοὺς τοίνυν διαπορῶντας περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἄρτου, καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μεταβολῆς, τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ προβαλλόμεθα. εἰ γὰρ ὁμολογοῦσι τὸν θεὸν παντοδύναμον εἶναι, οὐδὲ τοῦτο διαπορήσουσιν. εἰ γὰρ κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἡ ὑποκειμένη τοῦ ἀέρος ὕλη δύναται κατὰ τὸ εἶδος μεταβάλλειν εἰς πῦρ, πολλῷ μᾶλλον ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ὃς ὅλην τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων παρήγαγεν, οὐ κατ' εἶδος μόνον μεταβαλεῖ, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ὅλον τοῦ ἄρτου, καὶ τοῦ οἴνου εἰς ὑποκείμενον σάρκα καὶ αἷμα μεταποιήσει. εἰ δέ τις πάλιν διὰ τὰ τῇ αἰσθήσει φαινόμενα, τῇ μεταβολῇ ταύτῃ διαπιστεῖ, κατανοήτω, ὅτι τὰ θεῖα ἡμῖν οὕτω προβάλλονται, ὡς ὑπὸ περιπετάσμασι τοῖς αἰσθητοῖς. ὅθεν διὰ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου τῆς συνήθους ἡμῖν βρώσεως καὶ πόσεως δέδωκεν ἡμῖν, ἐκείνων μεταλαμβάνειν, ἵνα μὴ ξένον τι καὶ ἀηθὲς τῇ αἰσθήσει δοκῇ. οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ φαντασίαν γίνεσθαι τοῦτο πιστεύομεν. δυνατὸς γὰρ, ὡς εἴπομεν, ὁ θεὸς καὶ τὸ ὑποκείμενον μεταβάλλειν, καὶ τὰ πρότερον συμβεβηκότα πάλιν διατηρεῖν. *Illis itaque, qui dubitant de immutatione ex pane, & vino in corpus,*

pus, & sanguinem Christi, Dei virtutem proponimus: namque si confitentur, Deum esse omnipotentem, non vertent hoc in dubium: etenim si virtute naturali sub aëre iacens materia potest specie in ignem transmutari, multo valentius diuina virtus, quæ essentiam rerum omnium produxit, non specie tenus transformabit, sed quidquid pani, & vino subijcitur, in subiecta carnem, & sanguinem commutabit. Quod si quis rursus propter ea, quæ sensui obijciuntur immutationi simili fidem non adhibet, intelligat, diuina nobis ita proponi veluti sub velis in sensum cadentibus. Hinc per panem, & vinum consuetum nobis cibum, & potum dedit illorum communionem, ne quid insuetum aut peregrinum sensui obijceretur. Neque enim per imaginationem id fieri credimus: potest enim, vt diximus, Deus quod subijcitur, immutare, & quæ antea accidentia adhærebant, conseruare. Theodorus Graptus Oratione de inculpata Christianorum fide, cuius nobis fragmentum edidit in Originum Constantinopolitanarum Manipulo doctissimus, & de rebus Ecclesiasticis perquã optime meritus Franciscus Combefis; Ὡς γὰρ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τὴν σάρκα διὰ τοῦ Πνεύματος ἁγίου ἑαυτῷ ὑπεστήσατο. εἰ χρὴ δὲ καὶ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τοῦτο δηλῶσαι, ὥσπερ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὸ ὕδωρ φυσικῶς, εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἐσθίοντος καὶ πίνοντος μεταλαμβάνεται (lego μεταβάλλεται) καὶ οὐκ ἂν εἴποι μὲν, ἕτερον σῶμα γίνεται παρὰ τὸ πρότερον. οὕτω δὴ καὶ ταῦτα ὑπερφυῶς ἐπικλήσει τοῦ ἱερεύοντος, ἐπιφοιτήσει τε τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μεταβάλλεται. τοῦτο μὲν καὶ ἡ τοῦ ἱερέως αἴτησις ἔχει. καὶ οὐ δύο ταῦτα νοοῦμεν, ἀλλ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πιστευόμενον γίνεται. *Quemadmodum enim ex Beata Virgine carnem sibi per Spiritum Sanctum condidit. Quod si ex his, quæ in nobis sunt, declarandum est. Quemadmodum panis, & vinum, & aqua, in eius, qui manducat, & bibit, natura corpus sanguinem transeunt, neque tamen aliud esse corpus, ac erat antea dicimus: sic sane Sacerdotis inuocatione, & Spiritus Sancti accessu in corpus, & sanguinem Christi conuertuntur. Hoc enim vnum habet sacerdotis petitio: neque hæc duo esse intelligimus, sed vnum idemque fieri credimus.*

Ma-

Maximus Homologeta, & Georgius Pachymeres ad cap. 3. de Ecclesiastica Hierarchias Dionysij Areopagitæ: Αὐτὸς δὲ ὁ Ἱεράρχης πρὸς ἐκεῖνα τὰ πρωτότυπα, αὐτὸ τὸ τοῦ κυρίου τίμιον σῶμα, καὶ αἷμα ἀνάγεται, πιστεύων ὅτι καὶ τὰ προκείμενα εἰς ἐκεῖνα μετεβλήθησαν τοῦ ἁγίου καὶ παντουργοῦ Πνεύματι. *Sed ipse Pontifex ad ipsa Prototypa, ipsum Domini pretiosum corpus, & sanguinem seipsum defert, credens quod proposita dona in illa mutata sunt sancti, & omnia operantis Spiritus virtute.* Iustinus Martyr Apologia 2. ad Antoninum; Οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν· ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου Θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σάρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν, οὕτως καὶ τὴν δι' εὐχῆς λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν, ἐξ ἧς αἷμα, καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ καὶ σάρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν. *Non enim vt communem panem neque communem potum ista sumimus: sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Iesus Christus Saluator noster, & carnem, & sanguinem salutis nostræ causa habuit: ita alimoniam per precationem Verbi ab ipso profecti eucharistizatam, ex qua sanguis, & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Iesu carnem, & sanguinem esse edocti sumus.* Theodoretus in Dialogo, cui titulum dedit Immutabilis; Ἠβουλήθη δὲ ὁ σωτὴρ τοὺς τῶν θείων μυστηρίων μεταλαγχάνοντας μὴ τῇ φύσει τῶν βλεπομένων προσέχειν, ἀλλὰ πιστεύειν τῇ ἐκ τῆς χάριτος γεγενημένῃ μεταβολῇ. *Voluit Saluator sacrorum participes mysteriorum non spectare naturam apparentium, sed mutationem credere factam a gratia.* Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. Αὐτοῦ οὖν ἀποφηναμένου, καὶ εἰπόντος περὶ τοῦ ἄρτου, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τίς τολμήσει ἀμφιβάλλειν λοιπὸν, καὶ αὐτοῦ βεβαιωσαμένου καὶ εἰρηκότος, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα, τίς ἐνδοιάσει ποτὲ λέγων, μὴ εἶναι αὐτοῦ αἷμα; τὸ ὕδωρ ποτὲ εἰς οἶνον μεταβέβληκεν οἰκεῖον αἵματι, ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἀξιόπιστός ἐστιν, οἶνον μεταβαλὼν εἰς αἷμα; *Cum igitur Christus sic affirmet, atque dicat de pane, Hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?*

atque eodem confirmante, & dicente, Hic est sanguis meus, qui inquit in dubitauerit, & dicet, non esse illius sanguinem? Aquam aliquando mutauit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilææ sola voluntate; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset? Michael Choniata in forma conuersionis Turcæ; Καὶ τὸν παρὰ τῶν χριστιανῶν μυστικῶς ἱερουργούμενον ἄρτον καὶ οἶνον, ὃν ἐν ταῖς θείαις τελεταῖς μεταλαμβάνουσι, πείθομαι, καὶ ὁμολογῶ, καὶ πιστεύω σῶμα καὶ κατ' ἀλήθειαν εἶναι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταβαλλόμενα τῇ ἐκείνου θεϊκῇ δυνάμει. *Et panem ac vinum mystice sacrificatum, quem in sacris officijs Christiani participant, credo, & confiteor esse corpus, & sanguinem vere Domini nostri Iesu Christi, mutatione facta panis, & vini in corpus, & sanguinem.* Nicolaus Cabasila in Interpretatione Missæ cap. 1. Τῆς ἁγίας τελετῆς τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἔργον μὲν ἡ τῶν δώρων εἰς τὸ θεῖον σῶμα καὶ αἷμα μεταβολή. τέλος δὲ τὸ τοὺς πιστοὺς ἁγιασθῆναι δι' αὐτῶν. *Sacræ initiationis sacrorum mysteriorum ritus opus est, munerum in diuinum corpus, & sanguinem immutatio; finis per illa fidelium sanctificatio.* Idem ibidem; Ὅτι τὰ τίμια ταῦτα δῶρα εἰς αὐτὸ τὸ Κυριακὸν μεταβάλλει σῶμα, τὸ ταῦτα δεξάμενον, τὸ σταυρωθὲν, τὸ ἀναστὰν, τὸ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναληφθέν. *Hæc munera in ipsum Dominicum corpus immutat, omnia hæc perpessum, cruci affixum, quod resurrexit, quod in Cœlum assumptum est.* Idem ibidem; Ἔπειτα δηλῶν, ὡς ὁ ἄρτος οὗτος εἰς ἐκεῖνον ἐπείγεται μεταβληθῆναι τὸν ἀληθινὸν ἄρτον τὸν ἐσταυρωμένον, τὸν τεθυμένον. *Postmodum significans, panem hunc in illum gestire commutari verum panem cruci affixum, victimam factum.* Idem ibidem cap. 27. Εἶτα προστίθησι, καὶ εὔχεται, καὶ ἱκετεύει τὰς θείας ἐκείνας φωνὰς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ σωτῆρος ἐφαρμόσας, καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων δώρων, καὶ δεξάμενα τὸ πανάγιον αὐτοῦ, καὶ παντοδύναμον Πνεῦμα μεταβληθῆναι τὸν μὲν ἄρτον εἰς αὐτὸ τὸ τίμιον αὐτοῦ, καὶ ἅγιον σῶμα, τὸν δὲ οἶνον εἰς αὐτὸ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ καὶ ἅγιον αἷμα. τούτων δὲ εὐγμένων, καὶ εἰρημένων, τὸ πᾶν τῆς ἱερουργίας λέλυσται, καὶ τετέλεσται, καὶ τὰ δῶρα ἡγιάσθη, καὶ ἡ θυσία ἀπηρτίσθη, καὶ τὸ

μέγα

μέγα θαῦμα καὶ ἱερεῖον τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου σφαγὲν, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ὁρᾶται κείμενον. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Κυριακοῦ σώματος οὐκέτι τύπος, οὐδὲ δῶρον, εἰκόνα φέρων τοῦ ἀληθινοῦ δώρου, οὐδὲ γραφήν τινα κομίζων ἐν ἑαυτῷ τῶν σωτηρίων παθῶν, ὥσπερ ἐν πίνακι, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν δῶρον, αὐτὸ τοῦ δεσπότου πανάγιον σῶμα, τὸ πάντα ἀληθῶς ἐκεῖνα δεξάμενον, τὰ ὀνείδη, τὰς ὕβρεις, τοὺς μώλωπας, τὸ σταυρωθὲν, τὸ σφαγὲν, τὸ μαρτυρῆσαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τὸ ῥαπισθὲν, τὸ ἐμπτυσμάτων ἀναχόμενον, τὸ χολῆς γευσάμενον. ὁμοίως καὶ ὁ οἶνος αὐτὸ τὸ αἷμα, τὸ ἐκπηδῆσαν σφαττομένου τοῦ σώματος. τοῦτο τὸ σῶμα. τοῦτο τὸ αἷμα, τὸ συσταθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου, τὸ γεννηθὲν ἀπὸ τῆς ἁγίας παρθένου, τὸ ταφὲν, τὸ ἀναστὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, τὸ ἀνελθὸν εἰς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός. καὶ τίς ἡ πίστις; αὐτὸς εἶπε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τοῦτο τὸ αἷμά μου. αὐτὸς καὶ τοῖς Ἀποστόλοις ἐκέλευσε, καὶ δι' ἐκείνων ἁπάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦτο ποιεῖν, τοῦτο γάρ, φησι, ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. οὐκ ἂν κελεύσας τοῦτο ποιεῖν, εἰ μὴ δύναμιν ἐνθήσειν ἔμελλεν, ὥστε δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν. *Tum sese inclinando supplicat, & deprecatur, Sacras illas voces Unigeniti illius Filij Saluatoris adaptans super praiacentia dona, quæ cum acceperint sanctissimum illius & omnipotentem Spiritum, transmutari panem quidem in ipsum pretiosum illius, & sanctum corpus, vinum vero in ipsum immaculatum illius, sanctumque sanguinem. His itaque supplicatis, enunciatisque vniuersum santificationis transactum est, & ad finem perductum, & munera sanctificata sunt, & sacrificium absolutum, & magna victima atque hostia pro mundo trucidata supra sacrum montem conspicitur iacens. Panis etenim Dominici corporis non amplius figura, neque donum, sed imaginem præferens veri doni, neque signum aliquod in semetipso gestat salutarium passionum, veluti in tabula, sed ipsum verum donum, ipsum Domini sanctissimum corpus, vere illa omnia perpessum, opprobria, iniurias, flagella, cruci suffixum, mactatum, pulchram sub Pontio Pilato professionem professum, palmis excussissimis pulsatum, flagris cæsum, sputis fœdatum, quod gusto fel tentauerat. Similiter & vinum sanguis ipse,*

qui

qui ex cæso corpore exilijt. Hoc corpus, hic sanguis ex Spiritu Sancto consistens, ex sancta Deipara natum, quod tertia die resurrexit, quod in cœlos ascendit, quod ad dexteram Patris sedet. Et quænam est hæc fides? Ipse dixit, Hoc est corpus meum; Hic est sanguis meus. Ipse & Apostolis præcepit, & per eos vniuersæ Ecclesiæ hoc facere. Hoc enim, dicit, facite in meam commemorationem. Nunquam id faciendum præcepisset, nisi immissurus facultatem ad id efficiendum. Idem ibidem cap. 37. Εἶτα καὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον εἰς ἐκεῖνο τὸ πανάγιον σῶμα, τὸ ταῦτα ἀληθῶς ὑπομεῖναι, καὶ ἀναστᾶν, καὶ ἀναληφθὲν, καὶ καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς μεταβαλλόμενον. *Postmodum & ipsum panem, qui in illud sanctissimum corpus. quod re ipsa illa sustinuit, & resurrexit, & ascendit, & sedet in dextera Patris, trasformatur.* Idem ibidem cap. 45. Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς προσάγει, ὁ δὲ κύριος δέχεται τὰ δῶρα. προσφέρει μὲν γὰρ καὶ ὁ κύριος, ἀλλ' ἑαυτὸν τῷ πατρὶ, καὶ τὰ δῶρα ταῦτα, ὅταν αὐτὸς γένωνται, ὅταν εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα, καὶ αἷμα μεταβληθῶσιν. ὅτι γὰρ ἑαυτὸν προσφέρει διὰ τοῦτο λέγεται ὁ αὐτὸς καὶ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος. προσφέρων μὲν, καὶ προσδεχόμενος ὡς Θεός. προσφερόμενος δὲ ὡς ἄνθρωπος. ἄρτον δὲ καὶ οἶνον ἔτι ὄντα τὰ δῶρα προσφέρει μὲν ὁ ἱερεὺς, προσδέχεται δὲ ὁ κύριος. καὶ τί ποιῶν τὰ δῶρα προσδέχεται; ἁγιάζων αὐτὰ εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, καὶ αἷμα μεταβάλλων. *Et Sacerdos quidem offert, Dominus autem accipit dona. Offert enim & Dominus, sed semetipsum Patri. Et munera hæc, quando quod est ipse, facta sunt, cum in illius corpus, & sanguinem transformata sunt. Etenim, quod se ipsum offert, propterea dicitur esse & offerens, & oblatus, & accipiens. Offerens enim, & accipiens vt Deus, oblatus vero vt homo. Panem vero, & vinum adhuc existentia dona, offert quidem vt sacerdos, accipit vero vt Dominus. Quid autem agens munera accipit? Sanctificans ipsa, & in sui ipsius corpus, & sanguinum transmutans.* Niceta Presbyter Studita Tract. de Zeo, ex Codice Bibliothecæ Palatinæ; Ὀ πλύνικα τὸ αἷμα, καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἐῤῥύεσαν, λόγχη νυγείσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς, τὸ δὲ ζῶν

ἅγιον Πνεῦμα ἔμεινεν ἐν τῇ τεθεωμένῃ σαρκὶ αὐτοῦ, ἣν ἐσθίοντες
ἡμεῖς ἐν τῷ μεταβαλλομένῳ ἄρτῳ διὰ Πνεύματος ἁγίου εἰς σάρκα
Χριστοῦ ζῶμεν ἐν αὐτῷ, ὡς ζῶσαν καὶ τεθεωμένην σάρκα ἐσθίον-
τες, οὕτω δὲ καὶ τὸ αἷμα τὸ ζῶν, καὶ θερμότατον αὐτοῦ πίνοντες μετὰ τοῦ
κεράσαντος ὕδατος ἐκ τῆς ἀκηράτου πλευρᾶς αὐτοῦ, καθαιρόμεθα
πάσης ἁμαρτίας, καὶ ζέοντος πλευρᾶς τοῦ Κυρίου τὸ ποτήριον πί-
νομεν, ἐπειδὴ ἐκ ζώσης σαρκὸς τῷ Πνεύματι, καὶ θερμότητι Χριστοῦ
θερμότατον τὸ αἷμα ἡμῖν καὶ τὸ ὕδωρ ἐξέβλυσεν: *Cum sanguis, & aqua ex latere illius effluxit, per lanceam illius carne compuncta, viuens vero Spiritus sanctus, in deificata carne permansit, quam nos comedentes, in iam transmutato pane per Spiritum sanctum in carnem Christi, in ipso viuimus, tanquam qui viuam carnem, & deificatam carnem comedimus: Pari ratione & sanguinem viuum, & calidissimum illius bibentes, cum aqua immixta ex immaculato illius latere, mundamur omni peccato, & calidi lateris Domini calicẽ bibimus, cũ ex viua carne spiritu, & calore Christi calidissimus sanguis nobis, & aqua scaturijt.* Nicolaus Methonensis; Τί πάλιν ζητεῖς αἰτίαν, καὶ τάξιν φύσεως τῆς τοῦ ἄρτου μεταβολῆς εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, καὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ αἷμα, ἐπεὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ λόγον, καὶ νοῦν, καὶ ἔννοιαν ἐκ παρθένου ἐτέχθη; οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών, καὶ ὁ τὸν ἄρτον εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα μεταβάλλεσθαι προστετακώς; *Quid rursus quaeris causam, & ordinem naturae mutationis panis in corpus Christi, & aquae, & vini in sanguinem, cum supra naturam, & rationem, & mentem, & cogitationem ex Virgine natus est? Annon ipse est, qui ex non existente omnia eo adduxit, vt essent, & qui panem in corpus suum mutari praecepit?* Samonas Dialogo cum Achmete. Ὁ ἱερουργούμενος ἄρτος εἰς τὸ ἀληθὲς τοῦ Χριστοῦ σῶμα μεταβαλλόμενος δυνάμει θείᾳ. *Panis sacrificatus in verum corpus Christi mutatur diuina virtute.* Et; Τίθησι γὰρ ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν ὁ ἱερεὺς τὸν ἄρτον ὁμοίως, καὶ τὸν οἶνον, καὶ δεόμενος ἐπικλήσει ἁγίᾳ τὸ Πνεῦμα ἅγιον κάτεισι, καὶ ἐπιφοιτᾷ τοῖς προκειμένοις, καὶ τῷ πυρὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον μεταβάλλει. *Ponit enim in sacram men-*

mensam Sacerdos panem pariter & vinum, precatusq; inuocatione sancta, Spiritus sanctus descendit, & succedit in dona proposita, & igne eius diuinitatis in corpus, & sanguinem Christi panem, & vinum mutat. Simeon Thessalonicensis Responsionibus ad Gabrielem; Ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη τετελεσμένον τὸ μὴ δεξάμενον τὰς εὐχὰς μηδὲ διὰ τῆς σφραγῖδος, καὶ ἐπικλήσεως τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ θεῖον αἷμα μεταβληθὲν, μὴ εὑρεθὲν ἐκεῖσε τότε. τὸ γὰρ ἱερουργηθῆναι διὰ τῆς προσκομιδῆς, καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ ἱερέως, καὶ τὴν σφραγῖδα δέξασθαι δύναται. *Quandoquidem non fuerit absolutum, quod supplicationibus subactum non est, neque per sigillum, & inuocationem Spiritus in diuinum sanguinem conuersum non est, cum tum illic ibi non adfuisset. Namque consecratio fit, cum coram adest, & Sacerdotis supplicationes, & sigillum potest accipere.* Soterichus Panteugenus Dialogo de suo Dogmate; Προσφέρει δὲ καὶ νῦν, τοὺς δι' αὐτοῦ σωζομένους, προσφέρεται δὲ διὰ τῆς εἰς τὸ αὐτοῦ ζωοποιὸν καὶ σωτήριον σῶμα καὶ αἷμα μεταβαλλομένης ὑπερφυοῦς θυσίας. *Offert vero, & nunc eos, qui per ipsum saluantur: offertur autem per sacrificium, quod supra vires humanæ naturæ in illius viuificum, & salutare corpus, & sanguinem immutatur.* Et tandem Photius tuus, *quo doctiorem in omni genere literarum,* tuum est de illo iudicium, *prudentiorem in rebus gerendis, omnis iuris diuini humaniq; peritiorem, nunquam sedisse in quouis solio, vel Romæ Papam, vel Constantinopoli Patriarcham*; in Epistola ad Nicolaum Papam, cuius illud principium, Ἀγάπης μὲν ὡς ἀληθῶς, scribit, ὅρα δὲ εἰ βούλει πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ τὰς τῶν λειτουργιῶν ἑτερότητας, τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς, τὰς ἐν ταῖς ἐπικλήσεσι, τὰς ἐν τάξει, καὶ ἀκολουθίᾳ, τὰς ἐν τῷ τοῦ χρόνου μήκει, καὶ τῇ βραχύτητι, τὰς ἐν πλήθει, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τὸ δι' αὐτῶν, ὦ τοῦ θαύματος, ὁ κοινὸς ἄρτος εἰς σῶμα Χριστοῦ μεταβάλλεται, καὶ ὁ κοινὸς οἶνος αἷμα χρηματίζει, τοῦ λύτρον ἡμῖν ἐξ οἰκείας πλευρᾶς τοῦτο σὺν ὕδατι βλύσαντος, καὶ ἡ τῶν εἰρημένων ἑτερότης τε, καὶ παραλλαγὴ τὴν ἑνοειδῆ καὶ θεοποιὸν χάριν τοῦ Πνεύματος ἀπληθυντῶς καὶ ἀπαραλλάκτως ὑποδέξασθαι, τὰ ἐφ' οἷς ταῦτα τελεῖται, οὐ διεκώλυσεν. *Præ his illud quoque attendas, si*

tibi animus est , missarum diuersitates, & quantum inter se distant in precibus, in supplicationibus, in ordine, in consectarijs, in temporis longitudine, & breuitate, in multitudine, & exiguitate, & quod per illas intenditur. Rem miram! Communis panis in corpus Christi immutatur, & cōmune vinum sanguis existit illius, qui pretium nostræ redemptionis ex proprio latere vna cum aqua effudit. Et dictorum diuersitas ac dissimilitudo, vnicam, Deosque efficientis gratiam Spiritus abunde vniformiterque excipere nec ea, pro quibus similia conficiuntur, remorata est. Et hæc Photij pro falsis duces? Non credo.

Μεταστοιχειοῦσθαι. Μεταστοιχείωσις. Nyssenus in Catech. magna; Ταῦτα δὲ δίδωσι τῇ τῆς εὐλογίας δυνάμει πρὸς ἐκεῖνο μεταστοιχειώσας τῶν φαινομένων τὴν φύσιν. *Dat nobis vt vniamur carni suæ cum per benedictionis virtutem eorum, quæ apparent, naturam transelementarit.* Theophylactus in cap. 14. Marci. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν ἄρτος καὶ ὁ οἶνος συνήθη ἡμῖν. αἷμα δὲ προκείμενον, καὶ σάρκα ὁρῶντες οὐκ ἂν ἠνέγκαμεν, ἀλλ᾽ ἀπεναρκήσαμεν. διὰ τοῦτο συγκαταβαίνων ἡμῖν ὁ φιλάνθρωπος, τὸ μὲν εἶδος ἄρτου καὶ οἴνου φυλάττει, εἰς δύναμιν δὲ σαρκὸς καὶ αἵματος μεταστοιχειοῖ. *Quia panis, & vinum ex his sunt, quibus assueuimus, ea non abhorremus, sanguinem vero præpositum, & carnem videntes non ferremus, sed abhorreremus: Id circo misericors Deus nostræ infirmitati condescendens speciem quidem panis, & vini seruat, in virtutem autem carnis, & sanguinis transelementat.* Hoc nomen Transelementationis mysterium hoc germanius exprimere ipso Transubstantiationis nomine adnotarunt. Cum enim ex communi Aristotélis, aliorumque Philosophorum sensu, in substantijs compositis materia, & forma soleant prima illarum elementa nuncupari, maximè vero materia, sequitur, Transelementationis vocacabulo aptissimè repræsentari totalem substantiæ mutationem, in qua scilicet non forma dumtaxat, verum etiam materia ipsa commutatur: Et quid tandem notant atque designant μεταστοιχειώσεις, & quam infra vsurpat

pat ἀλλοίωσις Nyssenus, nullo alio quam ipso Nysseno magistro vtamur. Namque in eadem Oratione Catechetica rem ita extricat; Οὕτως οὖν καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου σκεύους πλάστης τῷ αἰσθητῷ μέρει, τὸ κατὰ τὸ σῶμα φημὶ τῆς κακίας, καταμιχθείσης διαλύσας τὴν παραδεξαμένην τὸ κακὸν ὕλην, πάλιν ἀμιγὲς τοῦ ἐναντίου διὰ τῆς ἀναστάσεως ἀναπλάσας, πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς κάλλος ἀναστοιχειώσει τὸ σκεῦος. *Ita ergo nostri quoque vasis figulus sensili parti; eam dico, quæ est in corpore, immisso vitio dissoluta materia, quæ vitium acceperat, vas rursus refictum contrario non mistum per resurrectionem ad eam, quæ fuerat, reformabit pulchritudinem.* Audis, partem dissoluta per resurrectionem materia, quæ vitium acceperat, vas rursus refictum ad eam, quæ fuerat, transelementabit pulchritudinem? Materia dissoluitur, quæ vitio adhæserat, & pristinam pulchritudinem assequitur. Ergo sicut per vitium deuenustauit, & dignitatem suam amisit, ita postea dissoluta materia, denormata infectaque maculis ad eam, quam perdiderat, pulchritudinem reformatur, ex vno in aliud itaque μεταστοιχείωσις transitio est.

De alteratione ibid. cap. 37. Ἐν ἐμοὶ γὰρ ἐκεῖνα γενόμενα αἷμα καὶ σῶμα γίνεται κατάλλήλως διὰ τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως πρὸς τὸ τοῦ σώματος εἶδος τῆς τροφῆς καθισταμένης. *Nam cum illa in me fuerint, fiunt sanguis, & corpus, nutrimento per vim alterandi congruenter redacto ad formam corporis.* Panis conuertitur in corpus humanum; & alia est panis, alia substantia corporis, & hoc ἀλλοιοῦσθαι Nysseno est. Ergo vice versa cum ἀλλοιοῦται in corpus Christi substantia panis, fit corpus Christi. Ergo est substantia in substantiam. Ergo Transubstantiatio, cum sit substantiæ in substantiam transitus. Nec aliud esse μεταποιεῖσθαι apud eundem, ex eodem disco. Ὡς γὰρ τῷ φθοροποιῷ πρὸς τὸ ὑγιαῖνον ἀναμιχθέντι, ἅπαν τὸ ἀνακραθὲν συνηχρειώθη, οὕτω καὶ τὸ ἀθάνατον σῶμα ἐν τῷ ἀναλαβόντι αὐτὸ γενόμενον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν τὸ πᾶν μεταποίησεν. *Vt cum tabificum aliquid ad salubre admistum est,*

illud

illud omne, quod commixtũ, euanescit & dissipetur, ita, & immortale corpus in sumente existens omnia trahit, & vertit in suam naturam.

Vis hæc Transubstantiationis, siue Transelementationis alijs quoque vocibus, quarum vsus in hoc argumento apud Græcos, & Chrysostomum potissimum. Μεταςκευάζειν. Chrysostomus Homil. 83. in Matthæum. Ὁ τότε αὐτὰ ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος καὶ νῦν αὐτὰ ἐργάζεται ἡμῖν. ὑπηρετῶν τάξιν ἐπέχομεν ἡμεῖς. ὁ δὲ ἁγιάζων αὐτὰ, καὶ μεταςκευάζων αὐτός ἐστιν. *Qui hæc fecit in illa cæna, is & nunc eadem efficit. Ministri tantum sumus nos: Qui autem sanctificat ea, & transmutat idem est.* Συναλίσκεσθαι; Idem Homil. Quod fides mortua est sine operibus, Ἄφθαρτα γὰρ τὰ μυστήρια. ὥσπερ γὰρ κηρὸς πυρὶ ὁμιλήσας οὐδὲν ἀπουσιάζει, οὔτε περιττεύει. οὕτω καὶ ὧδε νόμιζε συναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια, τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. *Incorruptibilia enim sunt mysteria: vt enim cera ad ignem admota nihil essentiæ eius superfluit, neque accrescit. ita & hic puta, mysteria absorberi, & consumi corporis Christi substantia.* Καταςκευάζειν; Idem de proditione Iudæ; Τὸ Ἰουδαίων Πάσχα οἱ μαθηταὶ παρεσκεύασαν. τὸ δὲ ἡμέτερον αὐτὸς κατεσκεύασεν. οὐ μόνον δὲ αὐτὸς κατεσκεύασεν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Πάσχα ἐγένετο. *Iudæorum Pascha Discipuli præpararunt; illud autem nostrum ipse præparauit; non modo ipsum præparauit, sed & ipse Pascha factus est.* Μεταρρυθμίζειν. Idem de cœna Domini, & Proditore; Πάρεστιν ὁ Χριστὸς καὶ νῦν ἐκεῖνος, ὁ τὴν τράπεζαν ἐκείνην κοσμήσας, οὗτος καὶ ταύτην διακοσμεῖ νῦν. οὐ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα γενέσθαι αἷμα καὶ σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν Χριστός. σχῆμα γὰρ πληρῶν ἕστηκεν ἱερεὺς, τὰ ῥήματα ἐκεῖνα φθεγγόμενος τὸ προσευχῆς. ἡ δὲ δύναμις, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστιν. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, φησί. τοῦτο τὸ ῥῆμα τὰ προκείμενα μεταρρυθμίζει καὶ καθάπερ ἐκείνη ἡ λέγουσα, αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, ἐρρήθη μὲν ἅπαξ, διὰ παντὸς δὲ τοῦ χρόνου γίνεται, ἔργῳ δυναμοῦσα τὴν ἡμετέραν πρὸς παιδογονίαν φύσιν τὴν,

οὕτω

ίτω κỳ αὕτη ἡ φωνὴ, ἡ ἅπαξ λεχθεῖσα καθεκάστην τράπεζαν ἐν
ἐκκλησίαις, ἐξ ἐκείνη μέχρι σήμερον, κỳ μέχρι τῆ αὐτῆ
παρουσίας τὴν θυσίαν ἁγιάζει, *Adest & nunc Christus ipse,*
qui mensam illam ornauerat, ipse & hanc nunc ornat. Non
enim homo est, qui proposita facit corpus, & sanguinem Christi,
sed ille, qui pro nobis crucifixus est Christus. Nam Sacerdos pro-
ferens deprecationis verba, figuram illius præfert, sed potestas, &
gratia est a Deo. Hoc est, ait, corpus meum. Hoc verbum
proposita permutat. Et quemadmodum vox illa dicens, Crescite,
& multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est,
semper autem fit opere, confortans ipsam naturam in filiorum pro-
pagationem. Sic, & hæc semel dicta in qualibet mensa apud Eccle-
siam, ab illo vsque ad hoc temporis, & vsque ad eius aduentum san-
ctificat sacrificium. Α᾽λλοιοῦται. Ioannes Hierosolymitanus.
Ὁρᾷς, πῶς καὶ ἄρτον κỳ σῶμα τοῦτο Παῦλος ἐκ ἐπαισχύνεται καλεῖν.
ὅμως ἔσω, μὴ ὅλως ἄρτον τοῦτο καλεῖν, κỳ εἰ μὴ ἄρτος ἦν, ὅτι ζυ-
μίτης ἔσαι ἄρα, ὅτ᾽ ἄζυμος. μετὰ τὸν ἁγιασμὸν δὲ ταύτας τὰς
κλήσεις ἀφαιρεῖθήσεται. περὶ δὲ τῆ ἁγιασμοῦ, περὶ ταύτης τῆ φρικω-
δεστάτης ὁλοκαυτώσεως, ὅταν περὶς ἁγιστείαν παρὰ σοῦ προσφέ-
ρεται, ἐχὶ ἄρτος αὖ ἐιν, ὅτε ἄζυμον. τὰ γὰρ τῆ προσφορᾶς κεῖται
παρ᾽ ἡμῖν. τὰ δὲ τῆ θαυμαστῆς ἀλλοιώσεως ἐχ ἡμέτερα, τῆ Θεοῦ δέ.
Vides, quod panem, & corpus hoc Paulus non veretur nuncu-
pare? Nihilominus esto, non prorsum panem hoc appellare. Et
cum panis non est, neque azymus fuerit. Post sanctificationem
vero hisce appellationibus spoliatur, ante sanctificationem, ante
hanc tremendissimam victimam, cum a te in sacrificium offertur,
non erit neque panis, neque azymum. Oblationes autem apud nos
sunt: quæ vero admirandæ sunt transmutationis, non sunt nostra,
sed Dei. Vis maiora? Θεοποιεῖν, Gregorius Nazianzenus in
Apolog. Τίς ὁ πλάττων καθάπερ ἀνθημερὸν τὰς πηλίνας, τὸν τῆ
ἀληθείας στρατηγὸν, τὸν μετὰ Α᾽γγέλων συστησόμενον, κỳ μετ᾽ Α᾽ρχαγγέλων
δοξάσοντα, κỳ ἐπὶ τὸ ἄνω θυσιαστήριον ἀναπέμψοντα τὰς θυσίας, κỳ
ἱερεῦσι συνιερεύσοντα, τὸν ἀναπλάσοντα τὸ πλάσμα, κỳ παραστή-
σοντα τὴν εἰκόνα, καὶ τῷ ἄνω κόσμῳ δημιουργήσοντα, καὶ τὸ μεῖ-
ζον

ζον εἰπεῖν, Θεὸν ἐσόμενον, καὶ θεοποιήσοντα; *Quis est, qui veritatis propugnatorem vnius diecula spatio, veluti e luto statuam fingit: illum, inquam, qui cum Angelis stabit, cum Archangelis glorificabit, ad supremum altare sacrificia transmittet, cum Christo sacerdotio fungetur, figmentum instaurabit, imaginem exhibebit, superno mundo opificium aget, &, vt, quod maius est, dicam, Deus erit, Deumque efficiet.* I tu modo Creyghtone, & Transubstantiationis vocabulo notam subiectam, & vim luculentius atque expressius, & magis sonantibus verbis Gręcis Grecæ Ecclesiæ dona, & explicatiore oratione tuis artibus, quibus tu magnus apud ineruditos paruulos turgescis, & in Theologicam aream Dijs nefastis intruderis, rem tanti momenti reuela. Plane hic campus non est in quo possit exultare oratio: idque si tentaueris, & verborum angustias, & Stoicorum dumeta non effugies. Fac, & iunge verba, & rotunda constructione rei accommoda. Non is vnquam fueris, qui aptius atque dilucidius, aut felicius Transubstantiationem, vel Transelementationem, quam Autores laudati fecerint, designaueris. Si aliquid sapis, reperies in illis, ante Lateranense Concilium verbis Christi, aduentante Spiritu sancto panem, & vinum, quæ ante verba illa prolata erant aliud, & aliud, in aliud atque aliud transelementata fuisse, panem nempe, & vinum communia, & eorum substantiam in corpus, & sanguinem Christi, quod omnia perpessum est, & Cruci affixum, quod resurrexit, quod ascendit in Cœlum, quod sedet ad dextram Patris, & sanguinem, qui e diuino eius latere effluxit, & qui absumit panem sic consecratum, manducat verum corpus Domini, & verum sanguinem bibit, & non figuram, aut typum, aut antitypum corporis, & sanguinis, quæ sub accidentibus vti velis panis, & vini delitescunt. Et sic credit, & profitetur Ecclesia Græca, firmiterque tenet a sua prima origine: ita enim Christus præcepit Apostolis,

stolis; & per eos vniuersæ Ecclesiæ hoc facere: nanque nunquam id præcepisset faciendum, nisi immissurus esset facultatem ad id faciendum.

EXERCITATIO XXIII.

Perpetua Græcorum omnium transubstantiationis assertio, si Iconomachos, & Cyrillum Lucarim Caluinistam excipias. Zachariæ Gergani impie dictum refellitur, & vrgetur varijs exemplis Transubstantiatio. De hac eadem mens Dionysij exponitur. De Transubstantiatione verba Montacutij examinantur. Transubstantiationis modus inintelligibilis, & inexplicabilis est. Non propterea tamen Transubstantiatio non fit. Similitudines non per omnia æqualitatem significant: neque in illis modus quærendus. Quidquid tamen sit, in hoc sacramento est mutatio substantiæ in substantiam.

QVA ergo fronte dicis, Græcos *de Transubstantiatione nunquam cogitasse, nec per insomnia quidem?* Quomodo non cogitarunt, qui vno consensu, & coniunctis sententijs sub alijs atq; alijs vocabulis, quia lingua eorum ad id exprimendum aptior quam Latinorum, singuli non vno in loco palam eam professi sunt. Ita tu homo in tuis deliramentis comprobandis sine sensu es, nec symbolam, qui conferat, habes. Vnum vel minimum si adduxisses, tuo effato subcribentem, non apparuisses in oculis omniũ dgliarem vitã ducere. In Ecclesia Græca si excipias Iconomachos quos ob hoc etiam eadem Ecclesia condemnauit, nullus, quem ipse sciam, de Transubstantiatione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi dubium habuit, præter duos eosque recentissimos ex Luteri, Caluinique schola, Zachariam Gerganum Artensem, & Cyrillum Lucarim Patriarcham Constantinopolitanum. Ille in Catechesi, in qua

 docet,

docet, *communionem constare ex duabus substantijs visibili, & inuisibili, & substantiam visibilem esse verbum Dei, Hoc est corpus meum*. Hic, nempe Cyrillus, Tract. contra Iudæos. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς ἱερουργίας καὶ θυσίας, καὶ λειτουργίας, ὁποῦ καθεκάστην κάμνομεν, δὲν εἶναι θαῦμα, ἂν ἴσως καὶ πιστεύοντας καθάρια, καὶ μὲ τὴν καρδίαν μας, μεταλαμβάνομεν τὴν σάρκα, καὶ πίνομεν τὸ αἷμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ἐκείνην, τὴν ἰδίαν σάρκα, καὶ ἐκεῖνο τὸ ἴδιον αἷμα, ὁποῦ ἐχύθη καὶ ἐκαρφώθη εἰς τὸν σταυρὸν, ὄχι. ποῦ νὰ τὸ μασοῦμεν μὲ τὰ δόντιά μας τὰ αἰσθητὰ, καὶ νὰ τὸ καταπίνομεν μὲ τὸν λαιμόν μας, μόνον μὲ τὴν πίστιν καὶ μὲ τὸ πνεῦμα μεταλαμβάνοντας τοῦ ἁγίου ἄρτου, καὶ τοῦ ποτηρίου, ἅπερ εἰσὶ σύμβολα, ὡς βλεπόμενα. μᾶς κάμνει ἡ πίστις, καὶ μεταλαμβάνομεν τοῦ σώματος τοῦ ἁγίου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος. τὸ ὁποῖον ἂς μὴν σᾶς φαίνεται σκληρὸν κανενὸς, ὅτι ἔτζη ὁ θεὸς ἠθέλησε, καὶ διὰ τοῦτο ἐπροετύπωσεν εἰς τὸν νόμον. *Propterea nos Christiani in sacrificijs, victimis, Liturgijs, quas singulis diebus celebramus, non est mirum, si pure, & ex corde credentes assumimus carnem: & bibimus sanguinem Domini Iesu; illam ipsam carnem, & illũ ipsum sanguinẽ qui effusus est, & quæ clauis suffixa est in Cruce, non quod dentibus sensilibus mandemus, & gutture deglutiamus, sed solum fide, & Spiritu participantes sanctum panem, & calicem, quæ vti visa symbola sunt. Fides facit, quod communicemus corporis sancti, & pretiosi sanguinis. Quod non debet ab aliquo durum reputari: sic enim Deus voluit, & propterea illud in lege præsignauit.* Hæc Cyrilli damnata sunt in synodo Constãtinopolitana sub Pathenio Patriarcha cum alijs eiusdem Hæresibus: Τὴν θείαν δὲ Εὐχαριστίαν οὕτω διαῤῥήγνυσιν, ὡς μηδὲν αὐτῇ ἕτερον εἰ μὴ τύπον ψιλὸν ἐγκαταλείπειν. ὡς ἂν εἰ ἔτι τῇ σκιᾷ τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐλατρεύομεν. οὐ γάρ φησιν εἶναι σῶμα Χριστοῦ ἀληθινοῦ τὸν ὁρώμενον καὶ ἐσθιόμενον ἄρτον, ἤδη ἁγιασθέντα, ἀλλὰ τὸ νοούμενον πνευματικῶς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φανταζόμενον, ὃ πάσης ἀσεβείας ἀνάπλεων. ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐκ ἔφησε, τοῦτο ἐστὶν ὁ τύπος τοῦ σώματός μου, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου. τοῦτο δηλαδὴ τὸ ὁρώμενον, καὶ λαμβανόμενον, καὶ ἐσθιόμενον, καὶ κλώμενον

ἁγια-

ἁγιασθὲν ἰδεῖν καὶ εὐλογηθέν. Diuinam autem Eucharistiam ita conuellit, vt nihil ipsi aliud nisi nudum signum relinquat; quasi adhuc in vmbra veteris legis seruiremus. Negat enim eum, qui videtur, & comeditur, panem iam sanctificatum esse verum Christi corpus, sed spiritualiter tantum intellectum, aut potius imaginatione fictum: quod omni impietate plenum est. Neque enim dixit Iesus, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus: hoc scilicet quod videtur, & accipitur, & comeditur, & frangitur, sanctificatum iam, & benedictum. Vide etiam impietatem verborum Gergani; *Ex duabus*, inquit, *substantijs constare Eucharistiam; quæ fuerint altera panis, & vini, altera corporis, & sanguinis.* Et quare non potius tribus, vt cœleste numē scelesta lingua ter tanto peius violetur, altera panis, altera vini, tertia corporis, & sanguinis Christi contra Sanctorum omnium, & Doctorum Ecclesiæ pronunciata? Nam si Transubstantiationem negant, necesse est, Eucharistiam fieri per additionē extrinsecus adiecta Christi præsentia. Et sic panis consecratus erit tria imperfecta non vnum, totus nempe panis, & totum vinum, & quantus quantus Christus est. Et Christus exhibens corpus suum, dicensq; *Hoc est corpus meum*, vel *sanguis meus*, aperte mendacium diceret, cum non purum corpus suum, & sanguinem purum sincerumque suum largiretur, sed corpus vna cum pane commixtum, quemadmodum, si Adamus de Eua ex ossibus, & carne conflata diceret. Hoc est os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quinimo impendio magis mentiretur, quanto magis distat substantia panis a corpore Christi, quam caro ab ossibus. Præterea nulla mutatio fit in pane sanctificato, cum substantia panis superet, & substantia panis æque atque prius remaneat, corpus Christi tum non immutat, tum neque panis ille dicitur sanctificatus, & sic erit amussis alba in albo lapide. Non puto dices, panem vicinitate corporis Christi sanctificari.

Eodem modo, & aurum & auri e proximo corpus Chri-sti in seculo sanctificaretur. Et si panis sanctificatur verbis Christi, modo quo sonant verba, sanctificari tenendum est, vt verba resque ipsa verbis expressa nullo addito vel dempto sibi respondeant, quod in alijs quoque sacramentis obseruare est. Verba sunt, *Hoc est corpus meum*, *Hic est sanguis meus*. Hoc totum quod ostenditur indicat, & manibus tenetur integrum. Quare sententia verborum Christi necessario fuerit; Hoc totum quod prę manibus est, & vobis porrigo, corpus meum est. Ergo si id absoluit, quod significatur verbis, panis totius substantia in substantiam corporis Christi conuertitur: Hinc mutationem intercedere necesse est, & tum panem consecrari, cum cessante substantia panis, corpus Christi in substantiam illius transmigrat; iuxta atque, si rebus naturalibus atque exemplis res diuinæ, & supra humanum ingenium explicandæ sunt, in mutationibus nobis congenitis, in quibus vnius generatio alterius corruptio est, sic panis ante corrumpitur, postmodum in substantiam comedentis accrescit, nec amplius panis est. Verba sunt Theodori Grapti: Quemadmodum panis, & vinum, & aqua naturæ vi ac virtute in corpus, & sanguinem comedentis, & bibentis transmutantur, sicque dicere nobis licet, aliud esse corpus illud, Οὕτω δὴ καὶ ταῦτα ὑπερφυῶς ἐπικλήσει τοῦ ἱερατεύοντος, καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ μεταβάλλεται. *Similiter, & hæc supernaturali modo per sacrificantis inuocationem, & accessum Spiritus sancti in corpus, & sanguinem Christi transformantur.* Ioannes Damascenus; Οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ φυσικῶς διὰ τῆς βρώσεως ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῆς πόσεως εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἐσθίοντος καὶ πίνοντος μεταβάλλονται, καὶ γίνονται ἕτερον σῶμα παρὰ τὸ πρότερον αὐτοῦ σῶμα. οὕτως ὁ τῆς προθέσεως ἄρτος, οἶνός τε καὶ ὕδωρ διὰ τῆς ἐπικλήσεως, καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπερφυῶς μεταποιοῦνται εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ αἷ-

μα;

ma. Sicque vt hoc addam, ea ipsa ratione, qua naturaliter per comestionem panis, & vinum, & aqua per potionem in corpus, & sanguinem comedentis, & bibentis transmutantur: Sic, & propositionis panis, vinumque, & aqua per inuocationem, & aduentum Spiritus sancti supernaturaliter transmutantur in corpus, & sanguinem Christi, & non sunt duo, sed vnum, & idem. Samonas Disputatione cum Achmete Saraceno; Τίθησιν ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν ὁ ἱερεὺς τὸν ἄρτον, ὁμοίως καὶ τὸν οἶνον. καὶ δεόμενος ἐπικλήσει ἁγίᾳ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κάτεισι, καὶ ἐπιφοιτᾷ τοῖς προκειμένοις, καὶ τῷ πυρὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ τὸν ἄρτον, καὶ τὸν οἶνον μεταβάλλει, οὐχ ἧττον ἢ τὸ ἧπαρ τὴν τροφὴν εἰς τὸ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. ἢ οὐ δίδως, ὦ τᾶν, δύνασθαι τὸ πανάγιον τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα, ὅπερ τὸ σὸν δύναται ἧπαρ ἐκτελεῖν; *Sacerdos panem super sanctam mensam deponit, pariter, & vinum, & comprecatur inuocatione sancta, & Spiritus S. descendit, & superuenit in ea, quæ sunt proposita, & igne suæ diuinitatis in corpus, & sanguinem Christi, panem, & vinum commutat, non minus quam iecur alimentum in corpus cuiusdem hominis. Annon amabo concedis, posse sacrosanctum Dei Spiritum idem præstare quod tuum iecur?* Gregorius Nyssenus in Catech. Orat. cap. 37. Ὥσπερ διὰ τῆς στερρᾶς, καὶ ἀντιτύπου τροφῆς τὸ στερρὸν τοῦ σώματος ὑποστηρίζομεν. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῷ ὑγρῷ τὴν προσθήκην ἐκ τῆς ὁμογενοῦς ποιούμεθα φύσεως. ὅπερ ἐν ἡμῖν γενόμενον διὰ τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως ἐξαιματοῦται, καὶ μάλιστα εἰ διὰ τοῦ οἴνου λάβῃ τὴν δύναμιν πρὸς τὴν εἰς τὸ θερμὸν μεταποίησιν. *Quomodo autem per durum, & solidum alimentum soliditatem corporis fulcimus, ac stabilimus: eodem modo etiam humori adiungimus occasionem, ex natura eiusdem generis, qui quidem cum fuerit in nobis per alterandi facultatem fit sanguis; & maxime si per vinum acceperit virtutem transmutandi in calidum.* Panis comestus, & sto machi calore concoctus atque digestus, & vinum cum aqua potum in carnem comedentis conuertitur, & transelementatur, adeo vt substantia panis, & vini abeat, transeatq; in substantiam carnis: nec amplius sub-

ſubſtantia panis eſt, & hoc in naturalibus: & vt proximius rem attingam ex Nyſſeno; in Chriſto incarnato hoc idem fiebat. Abſumptum ſiquidem panem, & vinum in ſuam carnem ita conuertebat, vt abolita ſubſtantia panis, ſubſtanria carnis remaneret. Et tu negas ſubſtantiam panis in ſubſtantiam corporis Chriſti tranſire? Gregorius Nyſſenus Ibidem; Καλῶς οὖν καὶ νῦν τὸν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἁγιαζόμενον ἄρτον εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ λόγου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ σῶμα ἄρτος τῇ δυνάμει ἦν. ἡγιάσθη δὲ τῇ ἐπισκηνώσει τοῦ λόγου τοῦ σκηνώσαντος ἐν τῇ σαρκί. οὐκοῦν ὅθεν ἐν ἐκείνῳ τῷ σώματι μεταποιηθεὶς ἄρτος, εἰς θείαν μετέστη δύναμιν, διὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ νῦν τὸ ἴσον γίνεται. ἐκεῖ τε γὰρ ἡ τοῦ λόγου χάρις ἅγιον ἐποίει τὸ σῶμα, ᾧ ἐκ τοῦ ἄρτου ἡ σύστασις ἦν, καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτὸ ἄρτος ἦν. ἐνταῦθα τε ὡσαύτως ὁ ἄρτος, καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἁγιάζεται διὰ λόγου Θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, οὐ διὰ βρώσεως προϊὼν εἰς τὸ σῶμα γενέσθαι τοῦ λόγου, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς τὸ σῶμα διὰ τοῦ λόγου ποιούμενος, καθὼς εἴρηται ὑπὸ τοῦ λόγου, ὅτι τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου. *Recte ergo nunc quoq; Dei Verbo sanctificatum panẽ in Dei Verbi corpus credo mutari. Etenim panis erat poteſtate illud corpus. Fuit autem ſanctificatus habitatione Verbi, quod tanquã in tabernaculo habitauit in carne. Igitur vnde in illo corpore tranſmutatus panis tranſit in diuinã virtutem, perinde nunc fit ſimiliter. Nam illic gratia Verbi ſanctum faciebat corpus, cui ex parte erat ſubſtantia, & quodammodo ipſum quoque erat panis, & hic ſimiliter panis, ſicut dicit Apoſtolus, ſanctificatur per Verbum Dei, & orationem, non eo quidem, quod cibo mediante, in Verbi corpus euadat, ſed quod ſtatim per Verbum in corpus tranſmutetur, ſicut dictum eſt a Verbo; Hoc eſt corpus meum.* Argumentum hoc ineluctabile eſt. Subſtantia panis a Chriſto comeſta in ſubſtantiam corporis Chriſti tranſijt, & vera tranſubſtantiatio eſt: Alia enim eſt panis, alia ſubſtantia corporis Chriſti. Non aliter fit in pane ſanctificato; ergo tranſitio ſubſtantiæ in ſubſtantiam eſt, & ſubſequenter tranſubſtantiatio eſt. Adde, lignum igne abſumptum

ignis

ignis est, nec amplius ligni substantiam tenet. Et panis dicitur sanctificatus, diuinus, sacrosanctus, & panis vitæ, cum ablegata substantia panis, residuis suis attributionibus, Christi corpus in se continet: Sin minus esset monstrum compositum ex duobus, vt ita dicam, sibimetipsis aduersis, pane inanimi, & corpore Christi animato. Quod vel cogitare homini Christiano ridiculum fuerit: cum hac eadem ratione omnes vniuersæ Ecclesiæ, Patres fallaces atque impostoras declararet, qui nobis & fide credendum, & ore profitendum tradiderunt, panem, & vinum ante Christi verba esse verum panem, & verum vinum, post enunciata illa verba, virtute Spiritus sancti conuerti, commutari, transubstantiari, transelementari, vt supra vidimus, in verum corpus Christi, & verum sanguinem, non mutatis, quæ in sensum cadunt, accidentibus. Si rem patentem habemus, & immutationem edocemur, non est cur de nomine curiosius contendamus, & disceptemus. Voca tu, vt lubet, alijs placuit Transubstantiationem vocare, quo explicatur mutatio, & mutationem fieri, si sanus es, non negaueris, quam tot Patres Sanctissimi, & doctissimi professi sunt ab ipsis Apostolis Ecclesiæ traditam. Mutatio itaque est. Dicito sodes, cuius? Non alius nisi panis, & vini cum aqua: neq; enim, in mensa alia proponuntur. Accidentia vides, tractas, libas; ergo illa mutata non sunt. Tertium non est. Ergo mutatio illa, & non accidentium necessario mutatio erit, vel essentiæ, vel substantiæ. Ergo cum nihil aliud apponas, cui illa inhæreant, erunt accidentia absque subiecto, & perse subsistentia, quod natura non patitur. Ergo necesse est substantiam aliam panis substantiæ locum occupare quæ ὑπεστῶς regat illa, & sub illis lateat. Id non aliud fuerit, quam corpus, & sanguis Domini: ideoque substantia panis dicitur conuerti, transubstantiari in substantiam corporis, & sanguinis Christi.

Sed

Sed mens Dionysij attendenda est. Scribit ille: Καὶ τὰς ἱερὰς θεουργίας ὁ Ἱεράρχης ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θειότατα, καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ ὑμνημένα διὰ τῶν ἱερῶς προκειμένων Συμβόλων. Et, Τῶν πολλῶν εἰς μόνα τὰ θεῖα Σύμβολα παρακυψάντων, αὐτὸς δ' ἀεὶ τῷ θεαρχικῷ Πνεύματι πρὸς τὰς ἁγίας τῶν τελουμένων ἀρχὰς ἀναγόμενα. Et, Ἡ δὲ θειοτάτη τοῦ ἑνὸς καὶ ταυτοῦ, καὶ ἄρτου καὶ ποτηρίου κοινὴ μετάδοσις. Et, ἐννόησον, ὡς ἐπιτεθέντων τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ τῶν σεβασμίων Συμβόλων, δι' ὧν ὁ Χριστὸς σημαίνεται, καὶ μετέχεται. *Vbi Hierarcha celebrauit excellentissima Dei opera, diuinissimum perficit opus, & sub aspectum ponit, quæ laudauit, per sacra proposita symbola. Et, Inferiores quidem nuda ipsa symbola inspiciunt, Hierarcha vero semper diuino spiritu euehitur ad contemplandam sacram originem sacrificij. Et; Diuinissima vero vnius, & eiusdem panis, & poculi in omnes dispensatio. Et; Cogita quod positis super sacrum altare venerandis symbolis per quæ Christus significatur, & accipitur.* Si Christus significatur, & accipitur sub diuinis symbolis. Ergo Christus est sub illis symbolis. Ergo Dionysio viam nobis ad veritatem patefaciente, fieri nequit, vt ille panis, quem ille vocat consecratum, essentiam panis in se concludat: tum enim symbola proprijssime essentiam panis, a qua illa pendent, & ad quam natura sua referuntur, & substantiam notarent; & tamen Dionysius dicit symbola illa significare Christum, & per illa Christum accipi. Ergo nulla interueniente panis substantia Christus significatur, & sumitur. Quod expressius in principio Theoriæ nos docuit; Ἀλλ' ὦ θειοτάτη καὶ ἱερὰ τελετὴ τὰ περικείμενά σοι Συμβολικῶς ἀμφιέσματα τῶν αἰνιγμάτων ἀποκαλυψαμένη τηλαυγῶς ἡμῖν ἀναδείχθητι. *Sed o diuinissima, & sacra Hostia liquido te nobis ostende, detractis, quæ tibi symbolica circumiacent, ænigmatum velaminibus.* Hic velamina ænigmatum non possunt esse panis substantia, sed accidentia tantum, quæ corpus Christi, & sanguinem in se occulte celant, ac continent. Montacutius retur se vim argumenti eludere, cum modus quo ista mu-

mutatio fiat, non declaretur. *Sed quomodo fiat, non assequitur. De modo non loquuntur, ne dum quid statuunt transubstantiationis. Modum non attingit Auctor, vltra ὑπὲρ φυσῶς supra naturam illud fieri statuit, quod verum est, per Transubstantiationem non statuit fieri: nam id falsum est. Neque enim hoc posito, συμβόλων δημιουργὸς, quod a te statuitur,* loquitur cum Bulingero, *Sacerdos dici, & nominari poterat, si vere, & corporaliter, quod non est ὑπὲρ φυσῶς, panem, & vinum transubstantiaret. Sed Χριστοῦ δημιουργὸς, aut σώματος δημιουργὸς, aut etiam Θεοῦ δημιουργὸς, καὶ κτίστης κτίστου dici debuit. Quomodo qui loquuntur sunt inuenti. Panem, & vinum non ἐδημιούργησε, nec in quantum panis, & vinum sunt, nec in quantum symbola sacramentalia. Hæc enim non cadunt sub nomine δημιουργίας, illa debent suam substantiam alijs. Neque ille, quisquis erat Dionysius Hierarchiæ, Auctor antiquus sane, non Sacerdotem, sed Christum appellauit δημιουργὸν συμβόλων. Quamquam, & sensu sano haud abnegauerim dici posse, & Sacerdotem illorum δημιουργὸν, qui panem communem, & vinum profanum ad vsus sacros separatum ἐπικλήσει sua vi verborum Christi μεταβάλλει in eum finem, vt sint symbola significatorum corporis, & sanguinis Iesu Christi.* His se cum inuoluisset veluti in laqueis Montacutius, & non sine negotio multa afferens, videtur sibi clauam Herculi extorsisse. Sed frustra laborem insumpsit. *Sed quomodo fiat, non assequitur,* nempe Bulingerus. *De modo non loquuntur: ne dum quid statuunt Transubstantiationis. Modum non attingit Auctor vltra ὑπὲρ φυσῶς, supra naturam illud fieri statuit, quod verum est: per Transubstantiationem non statuit fieri: nam id falsum est.* Modus est supra naturæ creatæ captum, & quidquid lingua etiam si in eo intelligendo, atque exponendo tota mente incubueris, expresseris, minus erit. Modus ineffabilis est. Sermo rei magnitudine obrutus labascit, & magis quã piscis mutescit. Quis inroiuit in potentias Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Transubstantionis modus dicitur nõ intelligitur, non de-

claratur a Patribus, quę mens humana non assequitur. Ita est. Fatentur quoq; alij Doctores, Nicolaus Methonensis; Τί πάλιν ζητεῖς αἰτίαν, καὶ τάξιν φύσεως τῆς τοῦ ἄρτου μεταβολῆς εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ αἷμα. ἐπειὴ ὑπὲρ φύσιν, καὶ λόγον, καὶ νοῦν, καὶ ἔννοιαν. ἐκ παρθένου ἐτέχθη; οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών, καὶ ὁ τὸν ἄρτον εἰς τὸ αὐτοῦ αἷμα μεταβάλλεσθαι προστάξας; *Quid rursus quæris causam, & ordinem naturæ mutationis panis in corpus Christi, & aquæ, & vini in sanguinem, cum supra naturam, & rationem, & mentem, & cogitationem ex Virgine natus est? Annon ipse est, qui ex non existente omnia eo adduxit, vt essent, & qui panem in corpus suum immutari præcepit?* Emmanuel Caleca; Πῶς μεταβάλλεται ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἀνθρώποις λόγος εἰπεῖν οὐ δύναται. *Quomodo itaque immutatur panis, & vinum in corpus, & sanguinem Christi, hominibus verbis exponere oratio potis non est.* Ioannes Damascenus lib. 4. cap. 14. Οὕτω καὶ νῦν ἡ τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια τὰ ὑπὲρ φύσιν ἐργάζεται, ἃ οὐ δύναται χωρῆσαι εἰμὴ μόνη ἡ πίστις. *Sic & nunc Spiritus sancti operatione hæc super naturam operatur, quæ non potest capere nisi sola fides.* Theophylactus, ἀῤῥήτῳ γὰρ ἐνεργείᾳ μεταποιεῖται. *Ineffabili operatione transformatur.* Et, Μεταποιεῖται γὰρ ἀῤῥήτοις λόγοις ὁ ἄρτος οὗτος διὰ τῆς μυστικῆς Εὐχαριστίας, καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. *Transformatur enim ineffabilibus verbis panis hic per mysticam benedictionem, & accessionem Spiritus sancti.* Matthæus Hieromonachus; Μεταποιεῖται γὰρ ἀτέχνως ἀῤῥήτῳ τινὶ καὶ θείᾳ δυνάμει εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα. *Neque enim ex arte transformatur, sed ineffabili quadam diuinaque virtute in ipsum corpus Domini.* Et ne longius diuagari videar, cadit apte in rem, de qua agimus, quod Gregorius Nazianzenus de processione, & diuinitate Spiritus sancti contra Arianos, & Macedonianos, dum processionis quærentibus inculcauit, Orat. de mo- Spiritu sancto; Τίς οὖν ἡ ἐκπόρευσις; εἰπὲ σὺ τὴν ἀγεννησίαν τοῦ πατρὸς, κἀγὼ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ φυσιολογήσω, καὶ τὴν ἐκ-

πο-

πόρδυσιν τοῦ Πνεύματος, καὶ παραπληκτίσομεν ἄμφω εἰς Θεοῦ μυστήρια παρακύπτοντες, καὶ ταῦτα τίνες; οἱ μηδὲ τὰ ἐν ποσὶν εἰδέναι δυνάμενοι, μηδὲ ψάμμον θαλασσῶν, καὶ σταγόνας ὑετοῦ, καὶ ἡμέρας αἰῶνος ἐξαριθμεῖσθαι, μὴ ὅτι γε Θεοῦ βάθεσιν ἐμβατεύειν, καὶ λόγον ὑπέχειν τῆς οὕτως ἀρρήτου, καὶ ὑπὲρ λόγον φύσεως. *Quæ ergo est hæc Processio, inquis? Dic tu, quæ Patris ingenitura sit, & ego Filij generationem, & Spiritus processionem explicare aggrediar, vt ambo mentis vesania præcipites agamur, in Dei mysteria oculos inijcientes. Idque qui tandem? Nempe qui ne ea quidem, quæ ante pedes sunt, scire, nec arenam maris, aut pluuiæ guttas, & dies sæculi enumerare possumus: ne dum in Dei profunda penetrare, naturaque adeo arcanæ, atq; omnem orationis facultatem vsq; adeo superantis rationes reddere.* Et infra; δὸς οὖν μοι, φησὶν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν υἱὸν, τὸ δὲ οὐχ υἱὸν, ἔπειτα ὁμοούσια, καὶ δέχομαι Θεὸν καὶ Θεόν. δός μοι καὶ σὺ ἄλλον Θεὸν, καὶ φύσιν Θεοῦ, καὶ δώσω σοι τὴν αὐτὴν Τριάδα μετὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων. εἰ δὲ εἷς ὁ Θεός τε, καὶ μία φύσις ἡ ἀνωτάτω, πόθεν παραστήσω σοι τὴν ὁμοίωσιν. ἢ ζητεῖς πάλιν ἐκ τῶν κάτω, καὶ περὶ εἰ λίαν μὲν αἰσχρὸν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ μάταιον ἐπιεικῶς ἐκ τῶν κάτω τῶν ἄνω τὴν εἰκασίαν λαμβάνειν, καὶ τῶν ἀκινήτων ἐκ τῆς ῥεούσης φύσεως, καὶ ὅ φησιν Ἡσαΐας ἐκζητεῖσθαι τὰ ζῶντα ἐν τοῖς νεκροῖς. *Da igitur mihi, inquit, ex eodem alterum filium, alterum qui filius non sit, & tamen eiusdem cum illo substantiæ, & Deũ admittã, & Deum. Da tu quoq; mihi Deum alium, Deiq; naturam, & tibi Trinitatem aliam cum ijsdem nominibus, & rebus dabo. Quum vero Deus vnus, atque vna suprema natura sit, vnde tandem similitudinem tibi repræsentabo? An rursus postulas, ex terrenis, & humanis rebus eam duci? Valde profecto turpe est, nec turpe modo, sed etiam valde stultum, & inane, ex humilibus rebus superarum cœlestiumque simulacrum sumere, rerumque certarum, atque constantium, ex fluxa fragilique natura, quodque Esaias ait, viuentia in mortuis requirere.* Et; Οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τῶν εἰκαζομένων οὐδὲν πρὸς πᾶσαν ἐξικνεῖσθαι φανερῶς τὴν ἀλήθειαν. *Neque enim fieri potest, vt imago vlla, & similitudo rei verita-*

tem plane perfecteque assequatur. Eustratius Presbyter Constantinopolitanus; Τὰ παραδείγματα κατά τι μὲν παραληπτέον, κατά τι δὲ παραιτητέον. εἰ δέ τις θελήσει ὅλα ὅλοις συγκρίνειν, οὐκέτι παράδειγμα, ἀλλὰ ταυτότης δειχθήσεται. *Exempla secundum vnam partem assumenda sunt, secundum alteram reijcienda. Quod si quis omnibus omnia comparauerit, iam tum non amplius exemplum, sed res eadem fuerit.* Gregorius Nyssenus Oratione Catechetica magna cap. 10. de igne, & materia, qua pascitur ignis ad demonstrandam animæ, & corporis coniunctionem; Οὕτω καὶ μηδεὶς τὸ φθαρτικὸν τοῦ πυρὸς συμπαραλαμβανέτω τῷ ὑποδείγματι, ἀλλ᾽ ὅσον εὐπρεπές ἐστι μόνον ἐν τῇ εἰκόνι δεξάμενος τὸ ἀνοίκειον καὶ ἀπεμφαῖνον ἀποποιείσθω. *Ita etiam nemo in igne simul sumat exemplum id, in quod cadit interitus, sed eo tantum, quod decet, sumpto, ad similitudinem, id quod non est proprium, & conueniens reijciat.* Lanfrancus contra Berengarium cap. 21. *Pace tua dictum sit, multum falleris in hac verborum intelligentia: neque enim similitudinis aduerbia identitatem, siue æqualitatem vbique posita significant: in Euangelio namque Saluator dicit; Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est; non tamen eadem, sed æqualis misericordia potest in esse Deo cum hominibus: & in Euangelio secundum Ioannem; Et ego, inquit, claritatem, dedisti mihi, quam dedi eis; vt sint vnum, sicut, & nos vnum sumus & alibi: Dilexisti eos sicut & me dilexisti. vnde & B. Augustinus in expositione eiusdem Euangelij ait; Neque enim semper æqualitatem significat, qui dicit, sicut illud, ita & illud, sed aliquando tantum, quia est illud, & illud, aut quia est illud.* Gregorius Papa Homil. 26. in Euangelia. *Sciendum nobis est, quod diuina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis, nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Verba, monitaque Cyrilli Alexandrini, si minimum, Τὰς κοινὰς φρένας ἔσωζε, καὶ μὴ τὸ παράπαν ἀθέως, καὶ ἀσεβῶς τὰ πάντα συνέχεεν, oculatiorem, & consideratiorem reddere poterant lib. 4. in Ioa. cap. 13. Δεῖ τοιγαροῦν ἐντεῦθεν ἡμᾶς ὠφελημένους, καὶ ἐξ ὧν ἕτεροι πταίουσιν

τὸν ἐκείνων ἐπανορθοῦντας βίον ἐν ταῖς παραλήψεσι τῶν θείων μυστηρίων πίστιν μὲν ἔχειν ἀζήτητον, μηδενὶ δὲ τῶν λεγομένων ἐπιφέρειν τὸ, πῶς. Ἰουδαίων γὰρ τὸ ῥῆμα, καὶ κολάσεως δὲ τῆς ἐσχάτης, διὰ τοῦτο παραίτιον. *Hinc igitur vtilitatem capientes, & per quæ cæteri cadunt, per hæc ipſa vitam noſtram emendantes in ſuſceptione diuinorum myſteriorum, fidem habere quidem nos oportet, curioſitatis expertem, neq; cum aliquid dicitur, ſubijcere illud,* quomodo. *Iudaicum eſt enim illud vocabulum, & extremi proinde cauſa ſupplicij* Et; ἐντεχνέστεροι τοίνυν πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος θήραν, καὶ διὰ τῆς ἑτέρων ἀτοπίας εὑρισκόμενοι, τὸ, πῶς, λέγειν ἐφ᾽ οἷς ἂν ἐργάζηται Θεὸς, παραιτώμεθα. ἀνατιθέναι δὲ μᾶλλον μνηστεύσωμεν αὐτῷ τῶν ἰδίων ἔργων τὴν ὁδὸν ἐξεπίστασθαι. ὅνπερ γὰρ τρόπον εἴσεται μὲν οὐδεὶς τὸ, τί κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ Θεὸς, δικαιοῦται δὲ πιστεύων, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. οὕτως ἀγνοήσει μὲν πάλιν τὸν ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν τελουμένων παρ᾽ αὐτοῦ τρόπον, ἀνατιθεὶς δὲ τῇ πίστει τὴν ἔκβασιν, καὶ τὸ, πάντα δύνασθαι συναινῶν τῷ ὑπὲρ πάντας Θεῷ, κομιεῖται τῆς οὕτως ἀγαθῆς διαλήψεως οὐ καταφρονητὸν τὸν μισθόν. *Aliorum igitur ſtultitia ad rei vtilis inueſtigationẽ ſapientiores facti de ijs, quæ Deus operatur, illud,* quomodo *vſurpare caueamus, ſed ei potius operum ſuorum viam perſpectam eſſe fateri ſtudeamus. Quemadmodum nemo nouit, quid ſit natura Deus, ſed iuſtificatur credens, eum eſſe, & quærentes eum mercedem ab ipſo accipere: ita rurſus modum, quo ab ipſo quæque fiant, ignorabit quidem, ſed vtcunque res cadat, fidei permittendo, & ſupremum Deum cuncta poſſe fatendo, tam recti iudicij non leue præmium reportabit.* Et quibuſdam interpoſitis; Πολλὰ γὰρ ἤδη προτεθαυμακὼς ἁλώσῃ μεγαλουργήματα, οἷς εἴπερ ἐπάγοις τὸ, πῶς, ... λη πανταχῶς ἀπειθήσεις τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ πάντας τῶν ἁγίων ... ροφητῶν ἀναστρέψεις τοὺς λόγους, καὶ αὐτοῦ δὲ πρὸ πάντων τοῦ ... ωσέως τὰ ἱερὰ συγγράμματα. οὐκοῦν ἔδει μᾶλλον πιστεύοντας τῷ Χριστῷ, καὶ τοῖς παρ᾽ αὐτοῦ λεγομένοις ἀμελητὶ καταθέντας μανθάνειν ἐπείγεσθαι μᾶλλον τῆς εὐλογίας τὸν τρόπον, οὐκ ... περισκέπτως ἐμπαροινεῖν λέγοντας. πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι ... σάρκα αὐτοῦ φαγεῖν; *Multis enim deprehenderis iam antea*

alto-

attonitus esse miraculis, de quibus si tuum illud, quomodo, *subinde inferas, omni plane diuinæ scripturæ fidem derogabis, & omnia Sanctorum Prophetarum scripta, adeoque ipsius Moysis ante omnia sacros libros vertes. Decebat itaque potius Christo credentes, eiusque scriptis incunctanter assentientes, ad discendum potius eulogiæ modum eniti, quam temere, & inconsiderate temulentorum more dicere; Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et infra; Καὶ τίνα μὲν τρόπον αὐτοῖς τὴν σάρκα δώσει φαγεῖν, οὔπω διδάσκει. ἤδει γὰρ ὄντας ἐν σκότει, καὶ νοεῖν οὐδαμόθεν ἰσχύοντας τὸ ἀπόῤῥητον. *Et modum quidam, quo carnem suam ad manducandum traditurus esset, non dum explicat. Sciebat enim eos in tenebris versari, nec illud arcanum vllo modo capere posse.* Quod nec Montacutius post tot ambages, & mæandros verborũ ad Transubstantiationem euellendam, etiam nolens asserit. Aures admoue Lector. Interroganti, Annon potest τὸν ἄρτον ἑαυτοῦ σῶμα ποιῆσαι; Respondit; *Procul dubio, & effectum dat. Sed an tu Bulingere modum mihi designabis in particulari, quo Cœlum ille, & terras de nihilo fecit?* ἄπορον τοῦτο. Certe ἄπορον est, & modus creationis Cœli, & terræ de nihilo, & modus Transubstantiationis panis, & vini in corpus Domini. Neque in hoc longe abijt a sententia Nysseni; *Omnem creatam naturam, quæ sub intelligentiam cadit, factam esse admittimus credimusq; quemadmodum vniuersum consistat curiose indagare prætermittimus, vt quod sit omnino in effabile, atq; inexplicabile.* Et tamen quia mysterij modum non assequitur Montacutius concluderit, Ergo mysterium non est. Modum Incarnationis Filij Dei non assequimur. Ergo Incarnatio non est. Pater generat Filium, producit Spiritum; non assequimur modum generationis, & productionis. Ergo productio, & generatio nulla est, multa hac ratione negabit Montacutius, quia modus eorum nec animo comprehenditur, nec mente concipitur. Et quod nostræ fidei dogma, si licentiam similem concesserimus, erit a

per-

peruerforum hominum ictibus tutum, & periculo vacuum? Rectè itaque Græci, & Pontificij supra naturam Transubstantiationem fieri statuunt, quia Diuina operatione fit, & verum statuunt, & per Transubstantiationem fieri illum non statuere; id ex tuo cerebro falsum dicis, quia vbi vnius substantiæ mutatio est, & in aliam transitus. vt in pane sanctificato substantia panis esse, cesset & substantia corporis Christi intromittitur, ibi vera transubstantiatio dicitur, & est, licet modus transitus ignoretur, & verbis inenarrabilis est, quia supra naturam est. Quod subditur de Sacerdote, qui in rebus Theologicis versati sunt, non dubitant, sed certo teneat, auctoritate ordinis, Sacerdotem esse symbolorũ factorem, & si vis, creatorem, non quia illa de nouo creat, qua enim ratione, quæ ante consecrationem sunt, fieri de nouo, & Christus creator omnium, æterni Dei filius a creatura creari, vel fieri dicetur? Et tamen sic loquuntur, quia verborum diuinorum prolatione, & aduentu Spiritus S. operatur, vt accidentia panis, & vini, quæ post consecrationem supersunt, mutata substantia corpus Christi, idem per illa verba a Sacerdote introductũ, vt sic dicã, conditur; & hoc modo vere possunt cadere sub ratione δημιουργίας, cum substantia panis transubstantietur, corporis Christi substantia, vbi non erat, immittatur. ia vero totum id quod fit, virtute diuina fit, Dionysius autor antiquus, vt transubstantiationem exprimat, ristum δημιουργὸν συμβόλων appellauit. Est siquidem um symbolorũ factor, non quod illa tum produxerit, quod tum absque substantia sua naturali facit existere quod a Montacutio nolente vis veritatis, licet non nequaquam, extorquet. *Quamquam, & sensu sano haud neim dici posse, & Sacerdotem illorum, δημιουργὸν, qui panem munem, & vinum profanum, ad vsus sacros separatum vrei sua, vi verborum Christi μεταβάλλει*. Annon me-

meminiſſe ſuorum poterat. *Non credidit Ambroſius cum Aquinate, ne tum cum in libro de ijs, qui myſterijs initiantur cap. 9. ſcriberet;* Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe dominus, natus de Virgine? *Recte curioſitati humanæ patibulum fixit, qui modum Deo figere præſumpſerunt. Veram, ait, extitiſſe Chriſti carnem, nemo ambigit, at non ſub ſpeciebus panis, & vini, ſubſtantia mutata. Hoc non dicit, ſed* veram *: nam qui de phanaſia blaſphemant, erant multi.* Quare non quod in alijs deſideras, & laudas patibulum fixum, tuæ curioſitati non figis? Pag. 349. *Credimus Chriſtum fide adeſſe, Chriſtum eſſe, corpus Chriſti participatum, ſed μυϛηριωδῶς, μυϛήριον enim eſt. Ideo hic oportet μύειν ϛόμα, & fibulam imponere curioſitati.* Et nihilominus impudens muſca eſt, dũ percurioſius a Pontificijs efflagitat; *Non vrges Tranſubſtantiationem, monſtrum hoc verbi rei e Patrum ſcriptis appone, infer, conclude.* Teneſne, quid dicit? Dum dicta θεραπεύειν ἐθέλεις, αὐτὶ φαρμάκων ἐμφυτεύεις τὰ δηλητήρια. Et dum ſuſtinere pugnam contentionibus videri vis in improba cęcaq; contradictionum præcipitia, funeſtis ominibus deijceris. Quæ ſequuntur, laborant ſacramentariorũ morbo; *In eũ finem, vt ſint ſymbola ſignificantia corporis, & ſanguinis Ieſu Chriſti.* Neq; enim ſignificant corpus, & ſanguinẽ Chriſti. Sed re vera ſunt corpus, & ſanguis Chriſti, & dũ abſumuntur, veriſſime editur corpus Chriſti, & bibitur ſanguis quod Chriſtus dixerat, *Qui manducat meã carnem, & bibit meum ſanguinem* Nec aliud innuunt, quæ ſubiungit; *Sed nunquam modus determinatur per μετουσίωσιν, mutationem ſubſtantiæ panis in ſubſtantiã corporis, a te flagitamus.* Nec quicquam plane vult, cum flagitat, quod tenet, & abundanter. Quæris μετουσίωσιν, quam interpretaris mutationem. Et iam tot apud Patres antiquos, & recentiores vocabula legis, quæ mutationem notant; μεταβολὴν μεταποίησιν, μεταστοιχείωσιν, &c. & nihilominus μετουσίωσιν flagitas. Habes rem tot expreſſam vocabulis, & de nomine

mine quæstionem mouet? Quasi vero veteres, & prisci viri superiori memoria Doctores Ecclesiæ in Græcorum lingua, ac studijs eo magistro vti debuissent, & pro illius nutu rebus Ecclesiasticis nomina imponere. Vsurparunt, quæ ad tantū mysterium, & Transubstantiationem in ea lingua videbantur aptissima, inter quæ non postremum locum videbatur occupasse μεταποιεῖσθαι, & μεταποίησις quibus, si °nimium tui iuris, & sententiæ non est substantiam vnius in alterius substantiam immutari, & transelementari persuasissimum habuere. Vt alios missos faciam, Gregorius Nazianzenus eadem Oratione: γεννᾶσθαι γὰρ λέγεται οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ μόνον, οὐδ᾽ ἐξ ἑτέρων ἕτερα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἕτερα. εἰ δέ τῳ πιστὸς ὁ λόγος καὶ ἄλλος ἐστὶ τρόπος γεννήσεως, αὐτό τι ὑφ᾽ αὐτοῦ δαπανώμενον, καὶ τικτόμενον. ἔστι δ᾽ ἃ καὶ ἐξίσταταί πως ἑαυτῶν ἐξ ἄλλων ζώων εἰς ἄλλα μεθιστάμενά τε καὶ μεταποιούμενα φιλοτιμίᾳ φύσεως. *Gigni etenim dicuntur, non modo ex ijsdem eadem, atq; ex diuersis diuersa, sed eadem ex diuersis, ac diuersa ex ijsdem. Quod si etiam cuiquam fidem facit hic sermo, alius est generationis modus, vt idē animal a se ipso consumatur, & procreetur. Sunt etiā, quæ velut quadam naturæ magnificentia a se ipsis quodammodo desciscunt, atque ex alijs animalibus in alia transeunt, atque immutantur.* Hos generationis modos alij exponunt, & inter hos præcipuus, Elias Cretensis, *Ex diuersis diuersa*, vt ex limo mare, & equa muli: *eadem ex diuersis*, vt ranæ, quæ partim ex ranis, partim ex cæno lutoque gignuntur; tamen & hæc, & illa ranæ sunt. *Ex ijsdem diuersa*, vt quæ ex asinis equas, & asinis ineuntibus generantur: tam enim horum quam illarum patres asini sunt, & tamen fætus inter se differunt. Ex alijs animalibus in alia, huiusmodi sunt ἐμπίδες, culicum species quædam, quæ ex ascaridum, siue tipularum natura in empidas transeunt, Μεθιστάμενά τε καὶ μεταποιούμενα. Dabo tibi Græca Eliæ Crerensis verba, quæ, quia diffusiora, expressius hęc notant, designantur.

Οὐχ ἵσαται μέχρι τούτου, ἀλλ' ἔρχεται πρὸς τὴν διὰ τῶν φυσικῶν ὑποδειγμάτων ἀπόδειξιν, ἐκ τε τῆς περὶ ζώων ἱστορίας βίβλου, καὶ τῆς τούτων γεννήσεως, ὡς Ἀριστοτέλης ἐξέθετο, ταύτην λαμβάνων, καὶ φησί. γεννᾶσθαι γὰρ λέγεται οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ μόνον, ὡς ἐξ ἀνθρώπου, ἄρσενος φημὶ καὶ θηλείας ἄνθρωπος. πάλιν ἐκ βοῶν βόες. οὐ γὰρ ἐκ τῶν ὁμοίων μόνον ἡ δημιουργὸς φύσις ἐφιλοτεχνήσατο γεννᾶσθαι τὰ ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων ἕτερα. ὡς ἐξ ὄνου ἄρρενος, καὶ ἵππου θηλείας ἡμιόνος. καὶ ἐξ ἑτέρων αὖθις τὰ αὐτά. τῶν γὰρ βατράχων, οἱ μὲν ἐκ βατράχων γεννῶνται, οἱ δὲ ἐκ τέλματος. καὶ ὅμως οὗτοι κἀκεῖνοι βάτραχοι. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ ἕτερα, ὡς τὰ ἐξ ὄνων ἀρρένων ἵπποις θηλείαις μιγέντων, καὶ τὰ ἐξ ὄνων ἀρρένων καὶ θηλείαις μιγέντων, ὄνοι μὲν γὰρ καὶ τούτων, κἀκείνων οἱ πατέρες, καὶ τὰ αὐτὰ, ἕτερα δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ τούτων γεννήματα. τὰ μὲν γὰρ ἡμίονοι, τὰ δὲ ὄνοι. ἢ καὶ ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἐξ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων λεγομένων μελισσῶν αὐτούς τε τοὺς ἡγεμόνας γεννᾶσθαι, καὶ τὰς μελίσσας, ἕτερόν τι εἶδος παρ' ἐκείνους. ἐκ δὲ μελισσῶν τοὺς κηφῆνας. εἰ δ' ἔτι τῷ πιστὸς ὁ λόγος, καὶ ἄλλος τις τρόπος ἐστὶ γεννήσεως, αὐτό τι ὑφ' ἑαυτοῦ δαπανώμενον, καὶ τικτόμενον. ἔστι δὲ ἃ καὶ ἐξίσταταί πως ἑαυτῶν ἐξ ἄλλων ζώων εἰς ἄλλα μεθιστάμενά τε καὶ ποιούμενα φιλοτιμίᾳ φύσεως, ἤδη δὲ καὶ τὸ αὐτοῦ τὸ μὲν οὐ γέννημα. τὸ δὲ γέννημα πλὴν ὁμοούσια, ὃ καὶ τῷ παρόντι πως μᾶλλον προσέοικεν. ἐπειδὴ παράδοξόν τινα τρόπον γεννήσεως μέλλει εἰπεῖν προασφαλίζεται τὸν λόγον. εἰ δέ τινι πιστὸς ὁ λόγος ὁ ῥηθησόμενος. ἔστι καὶ ἄλλος τις τρόπος γεννήσεως, καὶ διδάσκει τίς ἐστιν, αὐτό τι ὑφ' ἑαυτοῦ εἰρηκὼς δαπανώμενον καὶ τικτόμενον. τοῦτο γὰρ ἑρμηνευτικὸν τῆς παραδόξου ταύτης γεννήσεως. τοιοῦτον ἱστοροῦσι, καὶ τὸν φοίνικα τὸ ἰνδικὸν ὄρνεον, ὃς μετὰ πολλὰ ἔτη ἀρωματικοῖς φρυγάνοις ἐπιπεσὸν εἶτα ἐξ ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἐμπυρίσας αὐτὰ καταφλέγεται. καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ σποδιᾶς γεννᾷ σκώληκα τὸν μετ' οὐ πολὺ πτερούμενον, καὶ αὖθις εἰς φοίνικα ἀποκαθιστάμενον. εἰσὶ δέ τινα τῶν ζώων ἅπερ καὶ ἐξίσταται ἐξ ἄλλων ζώων εἰς ἄλλα μεθιστάμενά τε καὶ μεταποιούμενα, ὡς ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἐμπίδες ἐξ ἀσκαρίδων εἰς ἐμπίδας μεθιστάμεναι καὶ μεταποιούμεναι μεγαλουργίᾳ καὶ ὑπερβολῇ σοφίας καὶ δυνάμεως.

Ergo, quidquid de alijs generibus sit, est quædam origo

ſiue productio, &,ſi mauis, tranſitus naturalis, atque ingenitus, quo vnum animal remutata ſpecie in alterius animalis ſpeciem migrat, Nazianzeno teſte, & quod verbo, μεταποιῆσθαι exprimitur, *tranſmutari*. Et hoc, quod naturali facultati eſt integrum, virtuti diuinæ denegabitur? Tranſubſtantiatio per illum eſt, ex vna ſpecie in aliam tranſitus. Hoc Græce abunde voce μεταποιῆσθαι docuit Nazianzenus, & Montacutius, & illam, & alias illi reſpondentes, vel etiam expreſſius rem indicantes, cum in Patribus non obſeruaſſet, ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti mutationem anxius efflagitat a Bulengero, & mutationem ſubſtantiæ deſiderat? Sed ſanior factus aures diuerborat verbis, An præſtabit, quod promittit? Hæreo. Vtcunque tamen ſit, audiendus eſt. Scribit; *Nulli, nullus Pater hoc affirmat, ſubſtantiam panis effici ſubſtantiam corporis Chriſti. Profer vel vnum, & monſtrum illud admittam Tranſubſtantiationis.* Dabit ergo manus, admittetque Tranſubſtantiationem, ſi oſtendero ſcriptorum Eccleſiaſticorum teſtimonijs, ſubſtantiam panis in ſubſtantiam corporis Chriſti commutari, ſubſtantiam vini in ſubſtantiam ſanguinis. Et Anno 95. antet Concilium Lateranenſe, & Innocentium III. Ruperus Tuicenſis ad cap. 6. Ioannis; *Credamus fideli Saluatori Deo in eo, quod non videmus, ſcilicet panem, & vinum in veram corporis, & ſanguinis tranſijsſe ſubſtantiam, & comedentes, atque bibentes viuimus in eterno.* Lanfrancus Cantuarienſis contra Berengarium cap. 14. ante Concilium Anno 130. *Credimus igitur terrenas ſubſtantias, quæ in menſa Dominica per Sacerdotale myſterium diuinitus ſanctificantur infallibiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter operante ſuperna potentia conuerti in eſſentiam Dominici corporis reſeruatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam alijs qualitatibus, ne percipientes cruda, & cruenta horreant, & vt credentes fidei præmia ampliora percipiant.* Et anno 95. ante Conciliũ Latera-

nenſe Hugo Victorinus 2. de Sacram. part. 8. cap. 9. *Per verba ſanctificationis vera panis, & vera vini ſubſtantia, in verum corpus, & verum ſanguinem Chriſti conuertitur, ſola ſpecie panis, & vini remanente, & ſubſtantia in ſubſtantiam tranſeunte. Conuerſio autem ipſa non ſecundum vnionem, ſed ſecundum Tranſitionem credenda eſt.* Anno 115. ante Concilium, Anſelmus Laudenſis Epiſcopus in cap. II. prioris ad Corinthios; *Nos incerta relinquentes, quod ex auctoritatibus certum eſt profitemur; ſcilicet ſubſtantiam panis, & vini in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Dominici conuerti. Modum vero conuerſionis nos ignorare non erubeſcimus fateri. Quæ autem remaneant de priori ſubſtantia accidentia ſcilicet, color, ſapor, forma, pondus, nec ipſum corpus Chriſti afficiunt, nec in eo fundantur.* Hæc eadem verba annis 375. ante Concilium dictauerat Strabus in cap. 11. ad Corinthios prioris.

Vis antiquiora? Ante annos 715. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus Homil. de Paſcha; *Vnde merito cœleſtis confirmat auctoritas, quia, caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quemadmodum, qui auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inuiſibilis Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis ſui verbi ſui ſecreta poteſtate conuertit; ita dicens: Accipite, & edite, Hoc eſt corpus meum; & ſanctificatione repetita; Accipite, & bibite, Hic eſt ſanguis meus.* Habes tot annis ante Lateranenſe ſubſtantiæ in ſubſtantiam tranſitum, ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti, & ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis. Exſolue fidem tuam, exitu præſta pollicita, admitte Tranſubſtantiationem; ſinminus expers veritatis auides apud cordatos viros. Tene quod poſcis, Trans aliud denotat, quã productionem, e ſubiecto itionem nimirum vnius in alterum diuerſum. Quare ergo non credis, ſicut in perſona Chriſti videbatur humanitas, latebat diuinitas, ita in Sacramento altaris, ſub viſibilibus accidentibus occulte ineſſe,

inesse , latereque substantiam corporis Christi, & san-
guinis? Si modum atque exempla ex naturalibus flagi-
tas, & desideras, quasi naturalia diuina atque ὑπερφυῆ
possint repræsentare, discito ab eodem Nazianzeno, Καὶ
ὅλως οὐδὲν ἐστιν ὅ μοι τὴν διάνοιαν ἵστησιν ἐπὶ τῶν ὑποδειγμάτων θεω-
ροῦντι τὸ φανταζόμενον, πλὴν εἴτις ἓν τι λαβὼν τῆς εἰκόνος ὑπ' εὐγνω-
μοσύνης τὰ λοιπὰ ῥίψειεν. *In summa nihil est, in quo mens mea
gradum figere queat, dum quod imaginor in exemplis considero:
nisi forte quisquam ea animi æquitate sit, vt cum vnum aliquid ex
imagine proposita acceperit, reliqua proijciat.* Ex exemplis si-
quidem propositis ea sumenda sunt, quæ ad indicandam
rem propositam peraccommoda sunt, abijcienda quæ di-
screpant. In perdifficili siquidem est exemplum seu ima-
ginem illius, cuius exemplum atque effigem reddimus,
ita in omnibus respondere, vt ab illo non habeat in ali-
quo dissimilitudinem, & præcipue si ὑπερφυῆ, & supra
naturam assimilanda sunt, & ob eam ipsam causam
subobscura, vt est Transubstantiationis modus, quem
Montacutius a Pontificijs deposcit.

*Sed de modo non loquuntur, ne dum quid statuit Transubstan-
tiationis. Modum non attingit.* Modum scire desideras? Audi
Damascenum dicto loco. Καὶ νῦν ἐρωτᾷς, πῶς ὁ ἄρτος γίνεται
σῶμα Χριστοῦ, καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ ὕδωρ αἷμα Χριστοῦ. λέγω σοι κἀγώ,
Πνεῦμα ἅγιον ἐπιφοιτᾷ, καὶ ταῦτα ποιεῖ τὰ ὑπὲρ λόγον, καὶ ἔννοιαν.
*Et nunc interrogas, quomodo panis fit corpus Christi, & vinum,
& acqua sanguis Christi? Respondeo tibi & ego: Spiritus san-
ctus obumbrat, & hæc operatur super sermonem, & intelligentiam.*
Εἰ δὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς, πῶς γίνεται; ἀρκεῖ σοι ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ
Πνεύματος ἁγίου, ὥσπερ καὶ ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου διὰ Πνεύματος
ἁγίου ἑαυτῷ, καὶ ἐν ἑαυτῷ ὁ κύριος σάρκα ὑπεστήσατο. καὶ πλέον
οὐδὲν γινώσκομεν, ἀλλ' ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀληθής ἐστι, καὶ ἐνερ-
γής, καὶ παντοδύναμος. ὁ δὲ τρόπος ἀνεξερεύνητος. *Si autem
modum requiris, quonam pacto fit: Sat sit tibi audire, quoniam per
Spiritum sanctum, quemadmodum ex Deipara sibi ipsi, & in se ipso*

Do-

Dominus carnē conformauit. Et nihil amplius cognoſcimus, quā quod verbum Dei verum eſt, & efficax, & omnipotens, modus autem inſcrutabilis. Auguſtinus in Pſalm. 33. *Vbi dicitur, quomodo eſt. Non intelligitur. Tenebræ ignorantiæ ſunt.* Ambroſius de ijs, qui myſterijs initiantur cap. 9. *Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus natus de Virgine?* Hinc tu curſu in eam ſententiā vadis; *Recte curioſitati humanæ patibulum fixit, qui modū Deo figere præſumpſerunt.* Et infra addis ad verba Theophylacti: *In Theophylacto eſt* μεταποίησις, ſed ἀῤῥήτοις λόγοις. *Itaq; non per tranſubſtantionē: nam τὸ ἄῤῥητον ita ceſſat facile effertur, & cogitatur, ille modus determinat rem indeterminabilem. Eſt ergo* μεταποίησις *aliud quid, quam* μεταποίησις. Riſum vix teneo. Quæ eſt iſta tua inductio. μετουσίωσις. *ergo non per Tranſubſtantiationem.* Concedis, fit ἀῤῥήτοις λόγοις; & tamen modum exprimis, & fixum patibulum humanę curioſitati laxas, & indeterminabile determinas, & de facili ἄῤῥητον affers, reuoca animum ad Lanfranci Cantuarienſis monitū C. 21. contra Berengariū; *Humana autem ſapientia perquiri diuina opera prohibet Apoſtolus ad Romanos dicens; Non plus ſapere, quā oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Et ad Corinthios; ſermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis, vt fides noſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei. Et ad Coloſſenſes; Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi. &c. B. Gregorius in Homil. Paſchali; Sciendum, inquit, nobis eſt, quod diuina operatio, ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis, nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Præterea in tanta rerum profunditate, magis oportuit, te orare Deum, vt aut intelligeres, quæ pro humana capacitate intelligi poſſunt, aut patienter, & humiliter ferres, & tamen crederes, quæ in tanto arcano humani ingenij vires excedunt, & in hac vita intelligi minime poſſunt; quam litem mouere eſt ab vniuerſali Eccleſia diſſentire, nouum*

Schisma verbis, & scriptis contra Sanctorum Patrum præcepta inferre. Profecto hoc modo agens, quod agi oportuit, legislator dicens; Ne transgrediaris terminos Patrum. & B. Augustinus in primo libro de Sermone Domini in monte; Quod vero, inquit, aut obscurum, aut absurdum illi sonat, non inde concitet contradictionum certamina, sed oret, vt intelligat. Et in libro 3. de Trinitate; Mihi autem, ait, vtile est, vt meminerim virium mearum, fratresque meos admoneam, vt meminerint suarum, ne vltra quam tutum est, humana progrediatur infirmitas. Et in libro contra Felicianum hæreticum: scripturarum auctoritate contentus, simplicitati obedire potius studeo, quam tumori. & paulo post; Quam rationem efferre potes, si partum prædicas Virginis, si redditos oculos non negas cæcis, si sepultos ostendas redire a mortuis: Si ergo horum & incomprehensibilis est ratio, & veritas prompta est, facilius in negotijs fidei testimonijs creditur, quam ratio vestigatur. Sed sit sane ita, vt dicis. Tum colligis. Est *μεταποίησις non per Trasubstantiationem.* Ergo μεταποίησις est aliud quid, quam μετουσίωσις Ex nomine rei, quæ est, ad modum ipsius rei subsultas. Aliud est, mutatio, transitio, conuersio, transelementatio in corpus, & sanguinem Christi: aliud quomodo id agatur. Primum concedunt Patres, & non inuitis manibus dant: fatentur siquidem interminatis vicibus mutationem, siue transelementationem, siue transubstantiationem. Voca tu interim, vt lubet. De modo, quo illa fiat, altum apud illos silentium est, cum ea sit ὑπερφυὴς, ideoque eam non comprehendat mens humana, te quoque teste. Ergo si mutatio est, & transitus in verum corpus Christi, quocumque modo illa fiat, est vnius substantiæ, nempe panis in aliam substantiam, corporis nempe, & sanguinis Christi transitio, quæ vera Transubstantiationis ratio. Quare, si mutatio est substantiæ in substantiam, potius erit Transubstantiatio, & μετουσίωσις: & argumentum tuum nullum est. Tu scribis, μεταβολὴ & alia

repe-

reperimus in scriptis Patrum, sed nusquam modum determinatum per μετουσίωσιν. mutationem substantiæ panis in substantiam Christi corporis a te flagitamus. Vel proba, si tanti es, μεταποίησιν esse, & non per Transubstantiationem. De hoc enim quæstio est. Vis dicam? si id tentaueris, næ tu, cum id facere nequiueris, planissime Iesuitismum indues, vel quod tibi magis complacitum est, collifragium feceris. Non inique iniurius sum. Tu tibi ista, vtinam inflatu diuino, pronuncias. Tua sunt. *Profer vel vnum ex scriptoribus Græcis Latinis per annos mille ab exortu seruatoris, qui vel vocem, vel rem Transubstantiationis tueatur, vel referat: & ego tecum pariter Iesuitismum induam, qui mauelim facere collifragium.*

EXERCITATIO XXIV.

Panis post consecrationem neque Azymus, neque fermentatus est, sed corpus Christi. Azymorum in Ecclesia Latina antiquitas. Petri Antiocheni sententia de vsu Azymorum. Transubstantiationis nomen antiquum.

SEd iam sopitus sommo acquieuit Creyghronus. Examinandus est, si tamen inexpugnabilis lethargi necessitate oppressus, aliquando tandem excitari poterit. Scribit, *Græci de transubstantiatione, cogitarunt, nec per insomnia quidem.* Verum est. Nanque neq; Græci neq; Pontificij obdormiscentes atque vti animantia insomniosi, sed peruigilantes suæ Ecclesiæ, & quæ Dei sunt, tractant. Quare quidquid de transelementatione vulgarunt, non id per insomnia, aut censore, auctoreque Diabolo, vel malo genio cogitauerunt. Et Græcos de ea nunquam cogitasse constabilis, sed quo fundamento, tu videris. *Operati semper Sacramentum in pane vulgari, & fermentato.* Demus hoc, Græcos operatos esse semper Sacramentum in pane vulgari,

gari, & fermentato. Ergo quid? Ergo Græci nec per insomnia quidem, de Transubstantiatione cogitarunt. Et estne insipientia, aut delirium, ne dicam insomnium caliginosius? Operari in pane vulgari, & fermentato, estne neq; per insomnium de Transubstantiatione cogitare? Si fermentatus panis est materia apta pro Transubstantiatione, & corpus Christi non est, nisi post consecratum panem fermentatum; qua mente concludis, eum, qui in fermentato operatur, non cogitare de Transubstantiatione? Dicunt Græci, panem fermentatum, quo ipsi ἱερουργοῦσι, τρέπεσθαι immutatione, conuersione, transelementatione, & alijs, quibus notatur vnius substantiæ cessatione in aliam transitus, quod de ratione transubstantiationis est; & tu ex panis fermentati consecratione, Transubstantiationem de medio tollis? Considera, sed attentius, quæ Græci dicant: tum demum argue de insomnijs, & transubstantiatione. Panis consecratus, vt id quoque discas ex Græcis, post consecrationem neque azymus, neq; fermentatus est, sed corpus Christi, sicuti vinum, siue nigrum sit, siue album, non amplius vinum est, sed sanguis Christi. Theorianus Philosophus Epistola ad Sacerdotes; Ὁ θεῖος ἄρτος πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι, εἴτ᾽ ἄζυμος εἴτ᾽ ἔνζυμος ἦν, ἀδιαφόρως ἄρτος ἐστί τε καὶ λέγεται παρὰ τῶν θείων λογίων, ὡς ὕστερον δείξομεν. μετὰ δὲ τὸ ἁγιασθῆναι οὔτ᾽ ἔνζυμος, οὔτ᾽ ἄζυμος, ἀλλὰ σῶμα καὶ σὰρξ τοῦ κυρίου ἡ αὐτὴ καὶ οὐκ ἄλλη ἀντ᾽ ἄλλης. μία γάρ ἐστι καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς ἀφθόρου παρθένου καὶ θεοτόκου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λόγου ληφθεῖσα, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθημένη, καὶ ὑφ᾽ ἡμῶν ὀρθοδόξων μυστικῶς μεταλαμβανομένη. διὸ καὶ μυστήριον λέγεται ς κρύφιον καὶ τοῖς πολλοῖς οὐ καταληπτόν. Καὶ πάλιν. εἰ οὖν τὸ θεῖον εταβάλλει τὰ προκείμενα δῶρα εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ περισσ-ν λοιπὸν τὸ φιλονεικεῖν, ἢ ἐξ ἀζύμων, ἢ ἐνζύμων ἦν, ἢ λευκοῦ, ἢ υθροῦ τυχεῖν οἴνου, καὶ ταύτας τινὰς περιεργείας μωρὰς περὶ τῶν φρικτῶν ιστηρίων διερευνᾶν. καὶ πάλιν. ἄρτος ἄρα καλεῖται, ὡς δέδεικται ἄζυμος. τὸ γὰρ ἄρτος ὄνομα γένος ὂν τοῦτε ἐνζύμου καὶ ἀζύμου ἐπι-

τας κατηγορεῖ), εἰδῶν ὄντων αὐτοῦ. ταῦτα πρὸς τοὺς ἡμετέρους τοὺς λέγοντας, ὅτι ὁ ἄζυμος ἄρτος οὐ λέγεται. *Diuinus panis ante quam consecretur, siue azymus, siue fermentatus fuerit, indifferenter panis est, & dicitur, ante diuina eloquia; postquam consecratus est, neq; azymus, neq; fermentatus est; sed corpus, & caro Domini eadem ipsa, nec alia pro alia: vna siquidem est; & ipsa, quæ ex incorrupta Virgine, & Deipara aßumpta est, & quæ in dextera Patris sedit, & a nobis Orthodoxis mystice communicatur. Quapropter mysterium dicitur, veluti secretum aliquod, nec a multis comprohensum*. Et: *Si itaque Numen commutat proposita munera in corpus, & sanguinem Christi, superuacaneum fuerit contendere, an ex azymo, vel fermentato est, aut albo, vel rubro vino, & similes stultas atque ineptas curiositates de tremendis mysterijs agitare*. Et; *Panis igitur dicitur, vt ostensum est, azymus. Panis etenim nomen genus, cum sit azymi, & fermentati, æqualiter prædicatur de ijsdem cum sint illius species. Et hac quidem ad nostros, qui contendunt azymum panem non dici.*

Nec ipsi Pontificij altius rem intellexerunt, ante idololatricum azymum. Et Deum tantam verborum impietatem toleranter ferre, & demisso cœlitus igne linguam similia euomentem non absumere, non obstupescimus? Azymũ *Idololatricum* nuncupas, non ante consecrationem, quia tum merus panis azymus est, sed post consecrationem, cum corpus Christi seruatoris factum est? Quasi vero Idolum tibi Saluator tuus venerandus obijciatur, qui ita in te affectus est, vt bona sua ad felicitatem omnia æternam conquirendam tibi propinet, sed etiam carnem suam tibi in alimoniam, & sanguinem in potum exhibeat. Hostiam pontificiam, magnamque victimam, diuino ritu sacram, sub cuius speciebus re ipsa Christus est, Deorum impurum simulacrũ existimas impie, & *Idololatricum* prænominare lingua sacrilega, & inconsulta amentia audes? Appinge notam hanc tuis, qui communem panem, & purum vinum vti corpus Christi, & sangui-

nem

nem fide tantum atque imaginatione absumunt, & Deum mere panaticum inconsiderate exorant, & obtestantur. *Hostia sine fermento primitus Transubstantiationem peperit: & illa Hostiam stabiliuit. Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.* Ergo Hostia sine fermento, & Transubstantiatio natæ simul, cœptaq; sunt; quando quæ generat mater a filia gignitur. Sed Hostia sine fermento apud Pontificios multo antiquior est & Concilio Lateranensi, & Innocentio III. Ergo Transubstantiatio panis Eucharistici, quam tu orsam esse in Ecclesiam introduci parum circumspecte scripsisti, Innocentio III., & Concilio Lateranensi multo fuit antiquior. quod, vt multorum opinio fert, Christus in azymo Sacramentum instituit, & Apostolis corpus suum in azymo impertitus est. Ergo Pontificij ab institutione per Christum panis Eucharistici Transubstantionem agnouerunt, & confessi sunt. Et ecce tibi in ipso Ecclesiæ Christianæ exortu Transubstantiationem renitentem, erumpentemq; contra tuas & insulsas aduersariorū oppositiones. Sin minus, tuum erit mendacium, *Hostia sine fermento primitus Transubstantiationem peperit, & illa Hostiam stabiliuit.* Gregorius Pontifex in Registro; *Solet multos perturbare, quamobrem in Ecclesia quidam panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana Ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine vlla commixtione suscepit carnem: sed ceteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum pro eo, quod Verbum Patris indutum est carne, & est verus Deus, & verus homo. Item & fermentum commiscetur farinæ, & efficitur corpus Domini nostri Iesu Christi viui. Sed siue in Azymo, siue in fermentato conficiatur Domini nostri corpus, & Saluatoris nostri sumimus.* Alij scribunt, *Leonem Pontificem Romanum, affirmare, ab initio sacerdotalis officij totam Dei Ecclesiam Azymum obtulisse: sed cum Ebio omnia legalia simul cum Euangelicis præceptis debere seruari contenderet, statuerunt Patres ab illo sacrificandi genere abstinere, dum illa hæreticorum rabies euanesceret, deinde in prio-*

 rum

rem obseruantiam venire. Et Innocentius III. lib. 4. de Sacrosancto Altaris mysterio cap. 2. & S. Thomas in 4. *Initio vniuersa Ecclesia, tam Orientalis, quam Occidentalis azymo vtebatur in sacris mysterijs, idque ex Christi, & Apostolorum institutione. Verum postea exorta hæresi Ebionitarum, & Nazaræorum, qui simul cum Euangelio legalia seruanda docebant, in horum detestationem tota Ecclesia remotis azymis fermentos panes assumpsit ad mysteria. Vnde apud Græcos, Chrysostomum, Originem, aliosque vetustiores, nullum apparet vestigium. Postmodum vero ea hæresi extincta rediјt Ecclesia Latina ad morem pristinum consecrandi azymos: Græcis interim receptam ex occasione consuetudinem retinentibus. quæ prima extitit consuetudinis inter vtrosque diuersitas*. Horum tamen dictis solis non insisto. Epiphanius hæresi 30. de Ebionitis; Μυστήρια δὲ δῆθεν τελοῦσι κατὰ μίμησιν τῶν ἁγίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ ἐνιαυτοῦ εἰς ἐνιαυτὸν διὰ ἀζύμων, καὶ τὸ ἄλλο μέρος δι' ὕδατος μόνου. *Mysteria autem faciunt ad imitationem Sanctorũ in Ecclesia ab anno in annum per azyma: & ad alteram mysterij partem aquam adhibent*. Quæ verba alij sic verterunt; *Et ex Christianorum, Ecclesiæque imitatione mysteria quædam quotannis celebrant, in quibus panes Azymos, & ad alteram mysterij partem meram aquam adhibent*. Ergo Ebionitæ eundem seruabant ritum, quem in Ecclesia, nempe Catholica, quæ sanctorum Ecclesia est, & dicitur, & sacrosancta mysteria conficiebant in Azymo, quod non nisi a suis ipsorum Patribus, Apostolis Domini, & ipso Christo accepisse fatendum est. Ergo Ecclesia sanctorum tempore minimum Epiphanij azymum ante Conciliũ annos octingentos, & trigintasex in conficiendis mysterijs adhibebat. Sic etiam ante Concilium annos 45. Bruno Astensis in Argumento de sacrificio in Azymo ad Leonem Monachum tradit; *Principem, caputq; omnium Apostolorum post Domini Ascensionem primum obtulisse inuenimus sacrificium, non aliter quam illi a Domino, & suo Magistro iussum est offerri. Eo defuncto B. Clementem, & Sylue-*

strum

ſtrum ad tempora vſque Conſtantini Magni continuaſſe, & reliquos eorum ſucceſſores Pontifices, & Gregorium ipſum Eccleſiæ Doctorem eximium, & ad ſua vſque tempora Romanos Pontifices ſuo ritu incolume, atque integrum obſeruaſſe. Græci nonnulli in ea fuere ſententia, in ſexta ſynodo ſub Conſtantino Imperatore, Agathonem Papam, & Agrigentinum Epiſcopum Gregorium aduerſus Azyma legem tuliſſe, ne in poſterum fierent a quoquam fidelium. Hilario Monachus de pane Græcorũ myſtico, & Latinorũ azymo, Πόθεν δὲ ἐκεῖνα τὰ ἐνύπνια τῶν εἰπόντων καὶ τὴν ἕκτην σύνοδον ἐπὶ Κωνσταντίνου Βασιλέως Ἀγάθωνα τὸν Πάπαν, καὶ Γρηγόριον τῶν Ἀκραγαντίνων Ἐπίσκοπον κατὰ τῶν ἀζύμων νομοθετοῦντας, ταῦτα ὕστερον μὴ γίνεσθαι παρά τινος τῶν πιστῶν; Reſpondet Hilario; ἀφ' οὗ γὰρ καιροῦ ἤρξαντο οἱ Λατῖνοι τὴν τῶν ἀζύμων θυσίαν, ταύτης πώποτε οὐκ ἀφίστηνται. καὶ μᾶλλον περὶ τῆς ἕκτης συνόδου αἰέγνων τοὺς πατέρας μετὰ τὸ ἀποδοκιμάσαι τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν τῇ ὀγδοάδι τοῦ Πάσχα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας τῷ Θεῷ χαρίτας χαριζομένους ἑορτάσαι λατινικῶς, ἐπαινέντων ὅλων τῶν ἑλλήνων τρόπον τῆς θυσίας λατινικῆς. *Ex quo enim Latini Azymorum ſacrificium cæpere, nunquam ab eo deſtiterunt. Imo Patres in ſexta ſynodo comperi, poſtquam Monothelitarum hæreſim reprobaſſent octaua Paſchatis apud Vrbem Conſtantinopolitanam in templo S. Sophiæ Deo gratias reddentes, ex præſcripto Latinorum ſolemnitatem peregiſſe, Græcis omnibus modum ſacrificij Latini collaudantibus.* Poſt Photium anno Domini 1053. Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopolitanus, & eum ſecuti plures alij ex Græcis, Latinos tanquam azymitas condemnant. Et inter Photium eiectum, & Innocentium III. ſiue Concilium Lateranenſe, anni numerantur, tercentum quadraginta ſex: inter Cerularium, & dictum Concilium anni centum duo, & ſexaginta. Ante etiam Innocentium annos 25. Hildebertus ex Cenomanenſi Epiſcopo Archiepiſcopus Turonenſis, ad Epiſcopum Andegauenſem, Azymorum in Eccleſia

Ro-

Romanæ meminit, & inter Græcos, & Pontificios moris esse non dogmatis discrupantiam pronunciat; *Sacerdos præsentium lator, dum ministraturus sacris adstaret altaribus, nec hostiam præparatum panem inueniret, de communi pane sacrificium se confitetur obtulisse. Qua in re licet potius consuetudo, quam fides inpugnetur, nos tamen nonnullam in eo culpam attendimus, arbitrantes grauius puniendum esse Ecclesiæ scandalum, quam delictum, & Sacerdotis incuriam, quam reatus qualitatem. Quod quia in vestra diœcesi factum est, personam quæ peccatum peccauit, sub vestro statuimus iudicio, quatenus ab eo pastore transgressio puniatur, cuius gregem sacrificij nouitas conturbauit. Erit igitur vestræ deliberationis in Sacerdotem, qui male grauatus est, eam proferre sententiam, quæ plus patris habeat, quam iudicis, plus misericordiæ quam censuræ. Scriptum est enim, Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* Rupertus Abbas lib. 2. de diuinis Officijs cap. 22. *Cur sancta Romana Ecclesia nunquam in sacrificio fermentatum admiscuit, non otiose queritur, nec inutiliter scitur; maxime quia consuetudini huic tota hactenus Græcia refragatur.* Et ne singulos recenseam, Rabanus Maurus lib. 1. de Institutione Cleric. cap. 31. *Ergo panem infermentatum, & vinum aquæ mixtum in Sacramento corporis, & sanguinis sanctificari oportet.* Quid diceres Platinæ affirmanti de Alexandro primo. *Voluit oblationem quoque ex azymo non autem ex fermentato, vt antea fieri mandauit. Quia hoc modo panis haberetur, & Ebionitis Hæreticis calumniandi occasio auferretur.* Si tum vigebat Hostia sine fermento, & Hostia sine fermento primitus Transubstantiationem peperit, mihi quidem animus non est, dicito tu confidentissime, quomodo *in Lateranensi sub Innocentio III. orsa est Transelementatio introduci.* Et si maiora etiam temporum interualla poscis, ad ipsam sextam generalem synodum non ne erunt quingenti, & triginta quatuor? Et licet Græci Schismatici Christum in azymo consecrasse inficientur, habeo tamen inter ipsos non indoctum, sed qui

qui atrocius Pontificiorum opinionem impugnauit, indoluitq; sæpius quod illud vsurparent, & scriptis etiam eos a simili vsu retrahere conatus est, hoc idem testantem Tract. de Azymo; is est Petrus Antiochenus Patriar.
Εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων δύναμιν δυσαναχετεῖτε, καὶ φι-
λονίκως διϊνίστασθε, παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου, καὶ Παύλου
λέγοντες τὴν τῶν ἀζύμων παράδοσιν παραλαβεῖν· συγχωρούμεθα.
κἂν τούτῳ τῇ ὑμετέρᾳ ἀδηφότητι, καὶ δεχόμεθα παρὰ τῶν Ἀπο-
στόλων σὺν Θεῷ τινὰ τῶν παραδοθέντων ἀπ' ἐκείνων αὖθις πάλιν
ἀναιρεθέντα καὶ μεταποιηθέντα πρὸς τὸ εὐσεβέστερον, οἷα τῆς εἰς
Χριστὸν πίστεως κρατυνομένης, καὶ τῆς ἐκκλησίας Θεοῦ χάριτι στερεου-
μένης, καὶ πλατυνομένης. καὶ τὸ Σάββατον γὰρ ἴσα τῇ ἁγίᾳ κυρια-
κῇ προστεταγμένον τιμᾶν, καὶ φυλάττειν, καὶ μηδὲν ἐν αὐτῷ ἐργά-
ζεσθαι. ἀλλὰ τοῦτο νῦν οὐ γίνεται. καὶ Πέτρος δὲ τοὺς ἐξ ἐθνῶν προ-
ερχομένους τῇ ἀμωμήτῳ πίστει τῶν χριστιανῶν τὸ πρῶτον περιέτεμ-
νε, καὶ οὕτως ἐβάπτιζε. καὶ Παῦλος δὲ τὸν Τιμόθεον περιέτεμεν.
ἀλλὰ καὶ οἱ κατηχούμενοι τριακονταετεῖς ἐβαπτίζοντο. καὶ ἄλλας
τινὰς νομικὰς παρατηρήσεις οἱ πιστεύοντες ἐφύλαττον. καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
γυναιξὶ συνεζεύγνυντο. ἀλλ' οὐδὲν ἄρτι τοιοῦτον ἐμπολιτεύεται,
τῆς Θεοῦ ἐκκλησίας, ὡς εἴρηται, ἰσχυροποιουμένης, καὶ προκοπ-
τούσης ἐπὶ τὸ ἐντελέστερον. καὶ τί θαυμαστὸν, ἢ ξένον, εἰ τηνικαῦτα
μὲν οἱ μαθηταὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος τῇ τῶν πολλῶν ἀσθενείᾳ
συγκαταβαίνοντες τινὰ τῶν ἐθίμων αὐτοῖς συνεχώρησαν τηρεῖσθαι ὑπ-
…, τῇ κατὰ μικρὸν ταύτας ὑφαιρέσει σαφῶς ὑπαλλάττοντες αὐ-
…, καὶ ἀπάγοντες ἐπὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἤδη γεγυμνασμένους πρὸς δι-
…θεῖαν. μηδὲ γὰρ αὖ πρότερον λοξὸν ἐνεῖκαι ἀθρόον μετακλι-
…, καὶ βίαν χειρὸς ἀπευθυνούσης, ὥστε τῶν καθ' ἡμᾶς ἔφη θεολό-
…ν, θᾶττον μέντ' ἂν πληγείη, ἢ ὀρθωθείη. καὶ διὰ τοῦτο, ὡς
…ται, πρὸς καιρὸν μὲν συνεχωρήθη τὰ ἄζυμα. ὅτι μεγάλη ἦν
…αϊκὴ τότε εἰς Ῥώμην, καθὼς ἡ βίβλος τῶν πράξεων τῶν Ἀπο-
…λων διασαφεῖ. ἔπειτα δὲ ἡνίκα καιρὸς κατηργήθη καὶ ταῦτα. ὅπερ
ἐπὶ Μωϋσέως ὁρᾶται παρὰ Θεοῦ οἰκονομούμενον, συγχωρήσαντος
τὰς θυσίας τοῖς Ἑβραίοις, ἵνα καταστήσῃ Θεόν. ἔπειτα δὲ ἡνί-
καὶ τοῦτο κατωρθώθη, καταλύσαντος αὐτὰς ὕστερον. *Quod ex*

rouore

robore iam dictorum molestia afficimini, & contentiose altercamini a Sanctis Apostolis Petro, & Paulo, azymorum traditionem dicentes obtinuisse: In hoc etiam cum vestra paternitate conuenimus; ostendemusque, Deo annuente, pleraq; ab Apostolis tradita, ab iisdem rursus abolita, & immutata fuisse ad magis piam sanctamq; consuetudinem, cum fides in Christum validius roboraretur, & Ecclesia diuina gratia firmius stabiliretur, ac propagaretur. Namque Sabbatum, & diem Dominicum pari honore afficienda, parique obseruantia colenda esse, nullamque in illius operam insumendam, praeceptum est. Sed hoc vsui nunc non est. Et Petrus ex Gentibus ad inculpatam Christianorum fidem aduenientes primum circumcidebant, tum sacro abluebat lauacro. Et Paulus Timotheum circumcidit. Et qui sacris Christianis initiabantur, non ante triginta annos baptizabantur. Et alias quasdam legales obseruationes credentes custodiebant: & Praesules mulieribus coniugio iungebantur. Sed nihil horum in praesens tempus in vsu est; Dei Ecclesia, vt dictum est, firmitatem nanciscente, & maiore perfectione proficiente. Et quid mirum, aut peregrinum videtur, si tum Discipuli in exordio praedicationis multorum infirmitati vltra suam dignitatem sese demittentes, nonnullas ex suis consuetudinibus in vsu onere illis permiserunt, vt sic sensim facta subtractione, sapienter eos immutatos, & tractos ad Euangelium, & exercitos, haberent sibi obedientiores. Neque enim distortus ramus confertim declinationem, & vim manus dirigentis sustinebit, vt quidam ex nostris Theologis praefatus est, sed potius vulnerabitur, quam dirigetur. Propterea que, vt dictum est ad paruum tempus permissum est azymum, quod ex tempore Iudaeorum ingens copia erat, vt aperte discere est ex Actis Apostolicis. Tum postmodum abolenda erant haec. Quod & sub Moyse a Deo dispositum videtur, qui sacrificia Haebreis permisit, vt Deum constitueret; postea vero hoc recte peracto, tandem ea dissoluit. Dicito ab oppugnatore Azymi, Azymis Apostolos adhuc in vita manentibus in Ecclesia quod tu vocas idololatricū, vsurpari: quia etiam post Apostolos vsque ad tempora Gregorij

rij I. Romani Pontificis, cum punitus est Sacerdos, qui in pane fermentato celebrare præsumpserat. Et tu non vereris asserere, hostiam sine fermento Transubstantiationem peperisse, vt eam sub Innocentio III. in Concilio Lateranensi primū orsam esse in Ecclesiam introduci? Compone dicta tua, si potes. Sed quis tantam in Historijs Ecclesiasticis Creyghtoni infantiam, vel temere conficta mendacia non deplorauerit? Dices tibi quæstionem esse de nomine, non de re. Hoc puerile est, & puporum refugium. Rem habes, & de nomine quæstionem moues? Dum res habetur, vtcunque sint nomina, cordati viri manum non verterint, vt supra planum fecimus.

Sed ne morosus sim, liceat. Verum liceat quoque mihi per te. Tu Transubstantiationem, & Transelementationem esse vnum idemque notas: *Sub Innocentio III. in Lateranensi IV. panis Eucharistici Transelementatio orsa est in Ecclesiam introduci*. Et post Syropulum in Notis; *Hostia sine formento premitus Transubstantiationem peperit, & illa hostiam stabiliuit*; Ergo vnum sunt Transubstantiatio, & Transelementatio. Sin minus, discrimen a te præfiniendum est. Sed Transelementationis μεταστοιχειώσεως ante Concilium Later. & Innocentium ex Theophylacto centum quadraginta quatuor, ex Nysseno annos DCCCXXXVIII. mentio habetur. Ergo Creyghtonus nugatur, & imagines rerum, quæ non sunt, in somnijs sibi visas, vti in vigilijs visas, somnians experrectus euulgat, illisq; chartas illinit.

Hac est nuda, simplexque veritas, *Nuda* certe est, nullis veris, sed colores mentientibus vestibus circumsepta, *simplexque*, quia ampulla inanior est, &, vt verum fatear, inanitas ipsa. Quid enim in ea continetur, quo Lector fallacijs exemptis sanior factus veritatem addiscat, veritas ipsa, Creyghtono præeunte ac ducente, tantundem de statu tuo aberrat? Ego de hac tua veritate non laboro, dum nuda, simplexque est. Tuismet verbis

te conficio. Tuis istam vendita, qui ex rebus turbidis, infuscatis, & mendaciorum refertissimis propositionibus puram, simplicemque veritatem expiscando, hominibus cordatis sese contradere putant. Addis a Puritanis profecta; *Bellarminus in contrarium voluat, vt olim Gigantes Pelion in Ossam, rationes, & argumenta vltra cacumina montium in Luna.* Vt videaris aliquid respondere, ad fabellas, & nugacissimas nænias conuolas. *Bellarminus in contrarium voluat.* Interim neque tu, neque tui similes alij rationes illius, & argumenta, quibus illa Pontificiorum dogmata probat, firmatq; reiecerunt; vel saltem infirmarunt, etsi multi, licet inani conatu, id aggredi præsumpserunt. Nec mirum, vltra cacumina montium sublimior in ipsam quoque lunam peruolitat, & aquilis cernens acutius, mysteria diuina introspicit, introspectaque, atque emollita cordatis viris explanat mirifice, quæ vos pedanei, humique repentes, lambere vel leuiter non valetis. Quare vti reprobas tu, ita ego respondeo tacendo. Et discant a te Refomati tam catam rationem respondendi rationibus, & argumentis Pontificiorum. *Bellarminus in contrarium, vt olim Gigantes Pelion in Ossam, vltra cacumina montium in luna.* Belle, & festiue. Nonne iam soluta sunt argumenta, & rationes de Transubstantiatione a Creyghtono? *Fateor non a Verbis Dominicis cuiuscunque ore prolatis vim consecrandi pendere.* Gaudeo bonæ menti tuæ: neque enim desipis cum Cytræo, & alijs, qui Sacramentum Ordinis e numero Sacramentorum eijciunt, eaq; omnia, quæ Sacerdotum munia sunt, vocatis, electis, ministris etiam sine eo ritu, & ordine posse sacramenta administrare, cum eo ritu nullus imprimatur character, concedunt: neque religionem, & pietatem violas cum Lutero; *Ego non dicam, quod Papistæ dicunt, nullum Angelorum, imo ne Mariam quidem consecrare posse: Sed e contrario dico: si Diabolus ipse veniret, & ego postea*

re-

refcifcerem, Diabolum fic irrepfiſſe in officium Paſtoris Eccleſiæ, in ſpeciehominis vocatum ad prædicandum, & publice in Eccleſia docuiſſe, & baptizaſſe, & celebraſſe miſſam, & abſoluiſſe a peccatis, & tali munere functum iuxta inſtitutionem Chriſti, tum cogeremur fateri, Sacramenta ideo non eſſe inefficacia, ſed verum baptiſmum, verum Euangelium, verum Sacramentũ corporis, & ſanguinis Chriſti nos accepiſſe. Et cum Caluino: *Totum Sacerdotium Papiſticum non ſolum impia eſt veri myſterij profanatio, ſed execrabilis in Chriſtum contumelia, vt quiſquis eſt Sacerdos Papalis, donec titulum illum abiecerit, Chriſti ſeruus eſſe non poſſit.* Laudo itaque in hoc moderationem tuam, atque modeſtiam, cum ſcribis; *Verbis Dominicis cuiuſcunq; ore prolatis vim conſecrandi non pendere. Aliter paſtores ouium poſſent eſſe paſtores animarum:* tum addis; *Sed a Sacerdote ſolo verba Dominica cum oratione ſupplice, & votis pronunciante, Sacerdos miniſtrat. Sacerdos conſecrat, nullus Sacerdos, nullum Sacramentum.* Veruntamen cum quem Sacerdotem intelligas, non exprimas, ſuſpectus es. Namque Epiſcopus quoque Sacerdos eſt, & quæ puri Sacerdotis munia ſunt, Epiſcopus obit, non ex contrario, quæ ſunt Epiſcopi Sacerdos. Nonnulla etiam Sacerdotis, ſi neceſſitas vrget, ſecularibus permittuntur, qui baptiſmum conferunt. Sacerdotum Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, Communionis, Matrimonij, Extremæ vnctionis in poteſtate ſita ſunt: Epiſcoporum conſecratio Chriſmatis, & tandem Ordinis. Ita Græci ſuae rigunt Sacramenta, ita Pontificij: ſi; *Vbi nullus eſt Sacerdos, nullum eſſe Sacramentum intelligis*, & confundis hierarchiam, & Ordinem, ſceleſtus es, impius es, & a Græcis, atque Pontificij diſſides, & a nuda ſimpliceque veritate aberras. Ne antiquiores huc referam, ex Græcis & recentioribus id diſcito; Simeon Theſſalonicenſis dialogo contra Hæreſes: Καὶ ἐκ τῶν χειροτονουμένων διὰ τοῦτο ...ον. σφραγίζεται ὁ ἀναγινώσκειν ταχθεὶς, καὶ λαμβάνων χάριν. ...γνώστης κέκληται χάριν. οὐ γὰρ ἰσχύει τὰ τοῦ ὑποδιακόνου ἐνεργεῖν.

καὶ διάκονος δὲ ὁμοίως οὐ τὰ τοῦ Πρεσβυτέρου ἰσχύει, οὐδὲ γὰρ Πρεσβύτερος τὰ τοῦ ἱεραρχικοῦ χάριτος. *Et ex ijs,qui ordinantur,hoc manifestũ est. Signatur qui ad lectoratum promouetur, & gratiã accipiens,lectoris gratiam acquirit. Neque enim potest, quæ sunt subdiaconi munia obire: nec Diaconus similiter, quæ Sacerdotis sunt, potest. Neque Sacerdos, vt antea diximus, quæ Præsulis sunt.* Et supra dixerat; Διὸ οὐδὲ τὸ βάπτισμα λαβὼν εὐθὺς τυγχάνει καὶ ἱερεὺς, οὐδὲ ὁ διάκονος γεγονὼς καὶ τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου λαμβάνει δύναμιν, οὐδ' ὁ Πρεσβύτερος χειροτονηθεὶς καὶ τὴν τοῦ Ἐπισκόπου λαμβάνει χάριν, ἀλλ' ἕκαστος ὅπερ ἔλαβεν, ἔλαβεν. καὶ ὁ μὲν ἐν ἐλάττονι, ὁ δὲ ἐν μείζονι, ἐστι τῇ δυνάμει. καὶ διάκονος μὲν ὑπηρετεῖ, ἱερεὺς δὲ ἱερουργεῖ, ἀρχιερεὺς δὲ χειροτονεῖ, καὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ μεταδίδωσι καὶ λύειν καὶ δεσμεῖν πταίσματα τὴν ἐξουσίαν πλουτεῖ. *Quapropter neque qui Baptismum suscepit, illico etiam Sacerdos existit: neque qui ad Diaconatum promotus est, Presbyteri quoque virtutem accipit: neque qui Sacerdos factus est, gratiam Episcopalem; sed vnusquisque, quæ percepit, percepit. Et hic in minorem, hic vero in angustiorem virtutem sublatus est. Et Diaconus quidem ministrat, Sacerdos vero sanctificat, Præsul ordinat, & dona Dei dispensat, & soluendi atque ligandi delicta auctoritatem abunde possidet.* Itaque si Luteri Sacerdotem animo capis, etiam si Diabolum ab hoc ministerio arceas, næ tu truncus es, & caput vacuum cerebro, & in hoc quoque, vt rebus in alijs, homo plusquam insanus. *Notabilis locus.* Quis id negauerit locum ob insignitam improbitatem notandum, in quo nec signum quidem veritatis elucet, & in quo tot mendacia e sensu tuo depromis? *Notabilis locus.* Si Syropuli verba respicis, ex quo illa tua; Canonem Basilij, & Chrysostomi, & Ecclesiæ Romanæ esse diuersum, sicuti Græcorum Sacramentum a Pontificio: Græcos de Transubstantiatione neque per insomnia cogitasse, & Hostiam sine fermento Transubstantiationem peperisse, & similia, vere notabilis est ad tuam notandam inscitiam, dum nec Syropulum tenes, quid dicat, nec senten-

tiam

iam illius assequeris, vt infra signis omni luce clarioribus demonstrabitur.

Illud etiam addere non fuerit permolestum, vt antiquissimam Transubstantiationis, & transelementationis virtutem fuisse in Ecclesia agnoscas. Refert Iustinus Martyr, & Athenagoras Philosophus in Apologijs, quas illi pro Christianis ediderunt; famam Christianorum a Gentilibus inquinatam fuisse eam potissimum ob causam, quod carnibus vescerentur humanis, non aliunde accersita calumnia, quam ab huiusce panis Eucharistici comestione: rumore enim ad illos perlato, Christianos corpus Christi comedere, ac consumere, & sanguinem bibere, atque haurire postquam illum immolassent, ad pauca animum intendentes, sacrificium adeo sanctum, & incruentum in crimen vertentes, atque calumniam, luce, & palam decantarunt, Christianos carnem humanam vorare, & sanguinem bibere, ideoque esse Anthropophagos: Ergo per idem tempus, & forte etiam Apostolorum ea erat Christianorum communis sententia, panem Eucharisticum esse veram carnem Christi, & verum sanguinem vinum, & illa comedentes carnem, & sanguinem humanum comedere. Quod si alio pacto sentirent, calumniam Gentium non sustinuissent, Quis enim si mente captus vt tu de esu panis quemquam argueret?

EXERCITATIO XXV.

Corpus Christi, & sanguinem non esse neque figuras, neq; imagines, neq; typos, neque symbola, neque antitypa, sed ipsissimum corpus Christi, & ipsissimum sanguinem, et si aliquando sic dicta inueniuntur, quomodo intelligenda sunt? Dionysius Areopagita, Theodoretus, Basilius, & alij exponuntur. Antitypa quid notant? Consecrationis formam Apostolis referre Græcos. De forma consecrationis, quænam sit Basilij sententia, disquiritur.

Basilij

Basilij capita de Spiritu sancto ad Amphilochium, Basilij esse genuina. Precationum Basilianarum, & Chrysostomianarum expositio.

PRæterea, corpus Christi, & sanguis in pane, & vino Eucharisticis, vt illa corporis, & sanguinis neque imagines, neque typi, neque symbola, neque antitypa sint; sed ipsissimum corpus Christi, & ipsissimus sanguis. Corpus, quod Cruci suffixum est, quod mortuum, quod sepultum, quod resurrexit, quod ascendit in Cœlum, quod sedet ad dexteram Patris, quod venturum est iudicare viuos, & mortuos, quod traditum est Apostolis a Christo: sanguis, qui de latere Christi lancea transfixo effusus est, si Græcorum Ecclesiæ Patribus fides neganda non est. Et qui adeo mente captus fuerit, vt in rebus Græcorum, & Ecclesiasticis potissimum potius Creyghtono, Hottingero, alijsque nullius Ecclesiæ animis, quam Græcis ipsis, & doctrina, & religione Patribus eximijs fidem adhibeat? Ioannes Chrysostomus Homil. 26. in Mathæum. Πόσοι νῦν λέγουσιν, ἐβουλόμην αὐτοῦ ἰδεῖν τὴν μορφὴν, τὸν τύπον, τὰ ἱμάτια, τὰ ὑποδήματα. ἰδοὺ αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτοῦ ἅπτῃ, αὐτὸν ἐσθίεις. *Quot modo dicunt: Vellem videre formam, & typum eius, vellem vestimenta ipsa, vellem calceamenta. Ipsum igitur vides, ipsum tangis, ipsum comedis.* Ioa. Damasc. Οὐκ ἔστι τύπος ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, μὴ γένοιτο. ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τεθεωμένον, αὐτοῦ τοῦ κυρίου εἰπόντος, τοῦτό μου ἐστὶν οὐ τύπος τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ σῶμα. καὶ οὐ τύπος τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τὸ αἷμα. καὶ πρὸ τούτου τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθὴς ἐστι βρῶσις καὶ πόσις. *Non est figura panis, & vinum corporis, & sanguinis Christi: absit enim hoc, sed est ipsum corpus Domini deificatum; ipso Domino dicente, hoc est meum, non figura corporis, sed corpus, & non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsis Iudæis; Quoniam*

niam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: caro enim mea verus est cibus, & sanguis meus vere est potus. Ea antitypa esse negat Samonas Disputatione cum Saraceno. Nanque cum interrogasset Saracenus; Num quod offerunt Sacerdotes, verum sit corpus Christi, vel verus sanguis, an Antitypum corporis, perinde atque sacrificium hirci, quod udæi offerent, Respondet; Μὴ γένοιτο ἡμᾶς εἰπεῖν ἀντίτυπον ῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, ἢ ψιλὸν ἄρτον, ἢ ύπον, ἢ εἰκόνα, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ αἷμα ἀληθῶς Χριστοῦ ῦ Θεοῦ ἡμῶν τεθεωμένον μεταλαμβάνειν τοῦ σαρκωθέντος καὶ εννηθέντος ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας: οὕτω γὰρ ιστεύομεν, καὶ οὕτως ὁμολογοῦμεν κατὰ τὴν φωνὴν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὗ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ μεταδιδοὺς υτοῖς τὸν ζωοποιὸν ἄρτον, ἔλεγε, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ῶμα. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μεταδιδοὺς αὐτοῖς φησὶ, τοῦτό μου ι τὸ αἷμα, οὐκ εἶπε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ἀντίτυπον τοῦ σώματος, τοῦ αἵματος, ἢ εἰκών. *Absit nos appellemus Antitypon corporis hristi sacram communionem, aut panem nudum, aut figuram, t imaginem: quinimo corpus ipsum re vera, & sanguinem Chri- Dei nostri in Deum conuersum aßumimus; qui incarnatus, & itus est ex Sancta Dei genitrice, semperque Virgine Maria. c enim credimus, & ita profitemur iuxta ipsius Christi, quæ Discipulos in cœna illa mystica tradens eis panem viuificantem nunciabat; Accipite, comedite. Hoc est corpus meum. Si- iter & calicem eis tradens, inquit; Hic est sanguis meus. n dixit, hoc est Antitypon mei corporis, & sanguinis, aut ima-* Euthymius Zygadenus in cap. 26. Matthei. *Vt vetus mentum hostias, & sanguinem habebat, ita sane & no- , corpus videlicet, & sanguinem Domini. Non dixit, hæc signa corporis mei, & sanguinis mei; sed, hæc sunt corpus n, & sanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum, proponuntur, aspicere, sed ad virtutem eorum. Quemad- m enim supernaturaliter aßumptam carnem deificauit, si ita*

loqui

loqui liceat, ita, & hoc ineffabiliter transmutat in ipsum viuificum corpus suum, & in ipsum pretiosum sanguinem suum, & in gratiam ipsorum. Anastasius Sinaita contra Gaianitas. Μὴ γένοιτο ἡμᾶς εἰπεῖν ἀντίτυπον τοῦ σώματος Χριστοῦ τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, ἢ ψιλὸν ἄρτον, ἀλλ' ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. *Absit vt dicamus sacram communionem Antitypum corporis, & sanguinis Christi, aut nudum panem, sed re vera corpus, & sanguinem Christi.* Nec alio modo edisserendum est de symbolis. Theodoretus Dialogo secundo panem, & vinũ ante consecrationem symbola; post, corpus & sanguinem nominat. Μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμὸν πῶς ταῦτα προσαγορεύεις; σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ. Καὶ πιστεύεις σώματος Χριστοῦ μεταλαμβάνειν καὶ αἵματος; οὕτω πιστεύω. ὥσπερ τοίνυν τὰ σύμβολα τοῦ δεσποτικοῦ σώματός τε, καὶ αἵματος, ἄλλα μέν εἰσι πρὸ τῆς ἱερατικῆς ἐπικλήσεως, μετὰ δέ γε τὴν ἐπίκλησιν μεταβάλλεται, καὶ ἕτερα γίνεται. ἑάλως, αἷς ὕφηνας ἄρκυσιν. οὐδὲ γὰρ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τὰ μυστικὰ σύμβολα τῆς οἰκείας ἐξίσταται φύσεως. μένει γὰρ ἐπὶ τῆς προτέρας οὐσίας, καὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ εἴδους, καὶ ὁρατά ἐστι, καὶ ἁπτά, οἷα καὶ πρότερον ἦν. νοεῖται δὲ ἅπερ ἐγένετο καὶ πιστεύεται, καὶ προσκυνεῖται, ὡς ἐκεῖνα ὄντα ἅπερ πιστεύεται. *Post consecrationem, quomodo ea vocas? Corpus, & sanguinem Christi. Et credis te participare corporis, & sanguinis Christi? Ita Credo. Vt igitur symbola corporis, & sanguinis Domini alia sunt ante inuocationem Sacerdotalem, post inuocationem autem mutantur, & alia fiunt. Captus es retibus, quæ texuisti. Non enim post consecrationem mystica symbola discedunt a propria natura, manent enim in priori essentia, & figura, & specie, & visibilia sunt, & tangi possunt, vt prius, intelliguntur autem ea, quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, vt quæ sint illa, quæ creduntur.* Laudatur etiam Origenes in Matth. Καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἄρτου μετέχων τοῦ σώματος τοῦ κυρίου μεταλαμβάνει. οὐ γὰρ προσέχομεν τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν προκειμένων, ἀλλ' ἀνάγομεν τὴν ψυχὴν διὰ πίστεως ἐπὶ τὸ τοῦ λόγου σῶμα. οὐ γὰρ εἶπε, τοῦτό ἐστι σύμβολον, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα, δεικτικῶς. ἵνα μὴ νομίσητε τύπον εἶναι. *Etenim qui panem comedit, corporis Domini participat.*

Non

Non enim attendimus ad naturam sensilium, quæ proposita sunt. sed erigimus animum, & eleuamus per fidem ad corpus Domini. Non enim dixit, Hoc est symbolum, sed, Hoc est corpus, demonstratiue, ne quis putet typum esse. Et obserua vocem, *demonstratiue, δεικτικῶς*. Nanque pronomen, *Hoc*, non demonstrat panem, cum panis non sit corpus Christi; nec etiam signatum, siue significatum per hoc complexum, *Hoc est corpus meum*, cum in sacramentis id efficiatur, quod significatur;& sic per hanc formam non fieret, quod Christus esset in hoc sacramento secundum virtutem; sed solum sicut in signo, quod est hæreticum. Neque etiam demonstrat corpus meum pro instanti locutionis, sicut cum aliquis dicit, *nunc taceo*, quia secundum hoc esset sensus locutionis, *Hoc est corpus meum*, corpus meum est corpus meum, quem prædicta locutio non facit, quia hoc fuit ante prolationem verborum. Sed demonstrat contentum, seu circumtectum sub his speciebus, sub quibus prius erat panis, esse corpus Christi in extremo instanti locutionis: ideoque, non dixit Dominus, *Hic panis est corpus meum*, sed in communi, *Hoc est corpus meum*, nullo nomine apposito ex parte subiecti, sed solo pronomine, quod non demonstrat accidentia, sed substantiam sub accidentibus contentam in communi, hoc est sine forma aut natura determinata. Et hæc est in hac quæstione expositio Pontificiorum, & si quis verba attente consideret, Græcorum. Non desunt apud Pontificios graues, cordatiq; viri ante Innocentium, & Concilium, qui hoc idem pro comperto asserunt, quos hic referre superuacaneum duco, Ni tu teneas corpus Christi, in quod conuertitur panis substantiam non esse. Tum enim illi falsum dicerent, substantiam panis in substantiam corporis Christi, & substantiam vini in substantiam sanguinis Christi conuerti. Dicito tu defectum, quare effectus tanti mysterij post verba consecrationis non

consequatur. Negabis, Christum esse Deum, ideoque omnipotentem, & quidquid voluerit, solo verbo operari? Quare ergo non credis, sed dubitas? Non defuit illi potentia, non voluntas, & tu temere de vtroque diffidis. Assigna tu rem aliam, quæ te ad non credendum, vel dubitandum compellat. *Aut enim voluit, & non potuit*, dicebat Petrus Cuniacensis contra Petrobrusi. *Aut potuit, & non voluit, aut neque potuit neque voluit. Sed quod potuit, si Euangelio credis, dubitare non potes: nam in sui memoriam hoc fieri non præciperet, si hoc fieri noluißet. Quod vero potuerit, si Prophetæ credis, certum tenebis: nam si omnia quæcumque voluit fecit. Voluit ergo, & potuit, vt panis in carnem suam, & vinum conuertatur in sanguinem. Et quia voluit, & potuit, id circo & fecit. Si enim Deus est omnipotens, & Christus est Deus, sequitur, quia ad conuertendum panem in corpus suum, & vinum in sanguinem suum omnimode, sicut ad vniuersa potens est.* Cyprian. Dominus de Cœna Domini; *Panis iste, quem discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia Dei factus est caro: & sicut in persona Christi humanitas videbatur, & latebat diuinitas: ita Sacramento visibili ineffabiliter diuina se infudit essentia, vt eßet religioni circa Sacramenta deuotio, & ad veritatem, cuius corpus, & sanguis Sacramenta sunt, sincerior pateret accessus, vsque ad participationem spiritus.*

Age quod in manu est. Τὰ προκείμενα δῶρα non sunt figura, non sunt imagines, non sunt symbola, non sunt typi, non sunt antitypa, post verba prolata, sed ipsissimum corpus Christi, & ipsissimus sanguis. Græci sunt, qui id fatentur, non aliter Pontificij. Id est Transubstantiationem palam fateri: & tu inuerecunde, quod audis, quod aspicis, negas, & Græcos de Transubstantiatione nunquam cogitasse, nec per insomnia quidem, nugaris? Non dubito, dices apud eosdem Græcos, nec infimi nominis scriptores, hæc eadem post Christi verba enunciata de ijsdem hæc eadem, & similia repeti. Non

nego.

nego. Sed intellectus eorum quiſnam fuerit, non alij, ipſi nuncij, atque interpretes ſint. In Sacramento ſcilicet duo conſiderant; primum externam rerum faciem, quæ cadit in ſenſum, nempe figuram, colorem, ſaporem, & ſimilia: alterum, quæ ſub illis quodammodo velantur, & reconduntur a communi ſenſu ſecluſa. Primum accidentia vocant, alterum ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti. Cum itaque typum, & figuram, & ſymbola vocitant, non de corpore, & ſanguine verba faciunt, ſed de accidentibus propoſitis, quæ ſunt typus, & figura corporis, & ſanguinis Chriſti, quæ ſub ſe eſſe corpus illud, & ſanguinem indicant. Nihil enim ſui ipſius typus eſt, nec exemplar, quæ diuerſum quid ab eo, cuius ſigna, & exemplaria ſunt, ſonant. Neque enim pictus Petrus, licet Petro ſimillimus, idem atque Petrus eſt. Et ita ſymbola Dionyſij declarat Maximus Homologeta, & Georgius Pachymerius. Neque aliud Dionyſius nomine ſymbolorum ſignat: dicit etiam ibidem; Hæc ſymbola ſignificant, & in ſe continent Chriſtum. Et apertius; Ἀλλ' ὦ θειοτάτη, καὶ ἱερὰ τελετὴ τὰ περικείμενά σοι συμβολικῶς ἀμφιέσματα τῶν αἰνιγμάτων ἀποκαλυψαμένη τηλαυγῶς ἡμῖν ἀναδείχθητι. *Sed o tu diuiniſſimum atque Sacroſanctum Sacramentum circumiecta tibi ſymbola enigmatum velamenta detegens, perſpicue nobis oſtendito:* Velamenta ſunt panis, & vini Euchariſtici accidentia: ſed quia ineffabili modo atq; in intelligibili ratione, quã mens humana non capit, velant, & ſub ſe tectum continent Chriſtum, ænigmatum velamina compellat, affirmatque Dionyſius, illa continere ſanctiſſima ſacra, nempe corpus, & ſanguinem Chriſti, quæ exoptat ſibi oſtendi, &, ſi fieri poſſet, oculis quoque conſpicere. Et tu dimiſſa fide, quam profiteris, panis ſubſtantiam cum ſubſtantia corporis Chriſti in cœlo commorantis confundis. An, vt poſſis videre panem in ſubſtantia panis, fides requiritur.

Vbi nullum Christi corpus, nec ſanguis eſt, nullum Sacramentum eſt. Ad illa Theodoreti in Eraniſte. Ἠβουλήθη ὁ σωτὴρ τοὺς τῶν θείων μυστηρίων μεταλαγχάνοντας, μὴ τῇ φύσει τῶν φαινομένων προσέχειν, ἀλλὰ προσέχειν τῇ ἐκ τῆς χάριτος γεγενημένῃ μεταβολῇ. *Voluit Saluator ſacrorum participes myſteriorum non ſpectare naturam apparentium, ſed mutationem factam a gratia.* Mens Theodoreti plana eſt. Neque enim intendendi ſunt oculi in ea, quæ conſpiciuntur: conſpicitur ſiquidem purus panis, & purum vinum, quæ repræſentant naturam, & ſubſtantiam panis, & vini, etſi nulla ibi panis, & vini ſubſtantia eſt; ſed mente recolendum eſt, quod ibi per gratiam factum eſt, immutationem ſcilicet in corpus Chriſti, & ſanguinem. Et licet quod hic *naturam*, alio loco *ſubſtantiam* nominet, non propterea poſt conſecrationem illis eſſentiam panis, & vini largitur. Nam cum Hæreticus aſſereret corpus Chriſti poſt aſcenſionem mutatum fuiſſe in diuinam ſubſtantiam, ſicuti panis per conſecrationem in corpus Chriſti, vt hæreſim conuelleret, *Quemadmodum corpus Chriſti manens quod erat, glorificatum eſt, ſic etiam ſymbolis non mutatis in Euchariſtia fit corpus Chriſti.* Reſpondet. Subſtantia corporis Chriſti, poſt reſurrectionem manet eadem, & ſola mutantur accidentia: contra in Euchariſtia deſinit eſſe panis, & vini ſubſtantia, & ſola remanent accidentia, vocabulis abuſus, quia ſublatis illis nulla remanet ſubſtantia panis. Mentem nihilominus Theodoreti fuiſſe, ſubſtantiam panis conuerti in corpus Domini, & vini in ſanguinem, nulli dubium eſt, & abunde patet ex teſtimonijs Ignatij. & Ambroſij ad dicta ſua ſtabilienda in eodem Dialogo productis. Hinc ineptit Montacutius, Theodoretum *Affirmare expreſſe, ſymbola poſt conſecrationem non exiſſe a natura ſua prima, ſed manere illibatam ſubſtantiam, quæ fuit, priorem.* Et infra; *Quod ſi vere ſint ſymbola cœleſtium illa* ἅγια δῶρα, *vt recte Maximus apud Dionyſium: non ſunt iſta cœleſtia.*

stia. Ἡ γὰρ εἰκὼν, *vt Theodoretus*, οὐ πάντα ἔχει ὅσα τὸ ἀρχέτυπον. *symbola ergo rei non sunt res*. Hinc præterea arguitur falsi, quod quidam ex Reformatis dicunt, eam affinitatem esse inter symbola, & res significatas, vt eorum nomina promiscue vsurpentur. Aqua Baptismi, quod signum est, sub sensum cadens, non ponitur pro expiatione a peccato originali, quæ est res significata: neque expiatio illa, & regeneratio ponitur pro aqua. In Eucharistia tamen sæpe panis ponitur pro corpore Christi. Paulus ait, *Qui manducat hunc panem, aut bibit hunc calicem indigne*. Corpus vero Christi nunquam ponitur pro pane. Sic etiam mentiuntur, dum aiunt, pane, & vino, res inuisibiles adorare. Quæ enim res illæ inuisibiles sunt, cum tantummodo substantia panis, & vini sit, quam in corpus Christi, & sanguinem mutatam negant? Græci, & Pontificij sub panis, & vini speciebus corpus Christi, & sanguinem adorant. Et Creyghtonus inuerecunde, ac impie *Idololatricum Azymum*, post consecrationem appellare præsumit, cum ipse ex vero nomine *Idololatra* sit, qui in pane, & vino. quod nullo modo est, adorat, & panaticum Deum comprecatur, & quem credit Christum fide adesse, corpus Christi participat, sed μυστηριωδῶς. μυστήριον enim est. Neque corpus Christi est, neque Christus ipse, sed imaginatione vana specie confi[cta], velut ægri somnium.

Nō minor difficultas est in verbis Basilij in Liturgia, qui [po]st consecrationem corpus, & sanguinem Christi vocat [ἀν]τίτυπα. καὶ προσθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν ἅγιε ἁγίων, [εὐδοκ]ίᾳ τῆς σῆς ἀγαθότητος ἐλθεῖν τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς [καὶ ἐ]πὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτὰ καὶ ἁγιάσαι, [καὶ ἀν]αδεῖξαι, &c. *Et propositis antitypis sancti corporis, & sanguinis [Chri]sti tui, te rogamus, & te obsecramus, sancte sanctorum, per tuæ [bonit]atis placitum, vt Spiritus sanctus tuus, ad nos veniat, & ad*

hæc

hæc propoſita dona, & ea benedicat, & ſanctificet, & declaret. Cum id deprecetur Baſilius poſt enunciata verba Chriſti, eaque antitypa corporis, & ſanguinis Chriſti vocet, planum fit, verbis Chriſti illa non eſſe conuerſa in corpus, & ſanguinem Chriſti. Difficultatem adauget refutatio definitionis Conciliabuli facta ex mandato Concilij ſeptimi generalis, quã nonnulli Taraſij Patriarchæ Conſtantinopolitani eſſe autumant, de hoc Baſilij loco ita pronuncians; Σαφῶς ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμοῦ, οὔτε ὁ κύριος, οὔτε οἱ Ἀπόστολοι, ἢ πατέρες εἰκόνα εἶπον τὴν διὰ τοῦ ἱερέως προσφερομένην ἀναίμακτον θυσίαν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα, καὶ πρὸ μὲν τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ τελειώσεως ἀντίτυπα τισὶ τῶν ἁγίων πατέρων εὐσεβῶς ἔδοξεν ὀνομάζεσθαι, ὧν ἐστὶν Εὐστάθιος ὁ εὐσταθὴς πρόμαχος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς Ἀρειανῆς κακοδαιμονίας καταλυτής. καὶ Βασίλειος τῆς αὐτῆς δεισιδαιμονίας καθαιρέτης, ὁ τὴν ὑφ' ἥλιον τὴν λείαν βάσιν τῶν ὀρθῶν ἐκδιδάξας δογμάτων. ἐξ ἑνὸς γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος φθεγγόμενοι. ὁ μὲν ἑρμηνεύων τὸ ἐν ταῖς παροιμίαις Σολομῶντος ῥητὸν, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν, τάδε φησί. διὰ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν ἄρτων, τὰ ἀντίτυπα τῶν σωματικῶν τοῦ Χριστοῦ κηρύττει μελῶν. ὁ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀπαντλήσας, ὡς ἴσασι πάντες οἱ τῆς ἱερωσύνης μυστοπόλοι ἐν τῇ εὐχῇ τῆς θείας ἀναφορᾶς, ὧδέ πως λέγει. θαρροῦντες προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα, καί σε παρακαλοῦμεν. καὶ τὸ ἑξῆς ἐπιφερόμενον ἐκδηλοτέραν τὴν ἔννοιαν τοῦ πατρὸς καταρτίζει, ὡς πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι ἐκλήθη ἀντίτυπα, μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμὸν σῶμα κυρίως, καὶ αἷμα Χριστοῦ λέγονται, καὶ εἰσὶ, καὶ πιστεύονται. *Manifeſte oſtenſum eſt, quod nullibi, neque Dominus, neque Apoſtoli, vel Patres imaginem dixerunt incruentum ſacrificium per Sacerdotem oblatum, ſed ipſum corpus, & ipſum ſanguinem: tamen ante ſanctificationis conſecrationem, quibuſdam Patribus pie, ſaneque viſum eſt antitypa nominare. Quorum de numero Euſtathius eſt, orthodoxæ fidei conſtans, vt ſcilicet nomen ſonat, propugnator, & Arianæ inſaniæ expugnator.*

tor. Basilius item eiusdem superstitionis exstinctor, qui planam basim rectorum dogmatum totum orbem perdocuit. Vno nanque ac eodem spiritu cum loquerentur, hic quidem exponens dictum illud in prouerbijs Salomonis; edite meum panem, & bibite vinum, quod miscui vobis, hæc ait: Per panem, & vinum antitypa membrorum corporalium Christi prædicat. Ille vero ex eodem fonte hauriens, vt omnes Sacerdotij mystæ in precatione diuinæ oblationis norunt, ad hunc fere modum ait; Confidentes tuo sacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te precamur, & inuocamus, & quod deinceps sequitur, mentem Patris manifestiorem reddit, quod ante quam sanctificarentur, antitypa vocata sunt, post consecrationem autem corpus proprie, & sanguis Christi dicuntur, sunt, atque creduntur. Vna voce, & mente concinit Damascen. lib. 4. Εἰ δὲ καί τινες ἀντίτυπα τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον ἐκάλεσαν, ὡς ὁ θεοφόρος ἔφη Βασίλειος, οὐ μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι εἶπον, ἀλλὰ πρὶν ἁγιασθῆναι αὐτὴν τὴν προσφορὰν οὕτω καλέσαντες. *Quod si nonnulli panem, & vinum nominarunt Antitypa corporis, & sanguinis Domini, sicut deifer Basilius dixit, non post consecrationem, sed priusquam consecraretur ipsa oblatio; sic appellarunt.* Et dictum Damasceni recitat quoq; Elias Cretensis in Orat. Apologeticam Nazianzeni Commentario; ἀλλὰ πῶς αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος, τοῦτό μου τὸ σῶμα δεικτικῶς εἰπόντος, καὶ τοῦτό μου τὸ αἷμα, οἱ θεῖοι οὗτοι διδάσκαλοι ὅ τε μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἀντίτυπα ταῦτα τοῦ δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ αἵματος προσηγόρευσαν; Ἰωάννης ὁ τῶν Δαμασκοῦ θρέμμα μέσος παρελθὼν τὴν δοκοῦσαν λύει διαφωνίαν, οὑτωσὶ λέγων. οὐκ ἐστὶ τύπος ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ μὴ γένοιτο. εἰ δὲ καί τινες ἀντίτυπα ταῦτα τοῦ σώματος, καὶ αἵματος τοῦ κυρίου εἶπον, οὐ μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι, εἶπον, ἀλλὰ πρὶν ἁγιασθῆναι. *Verum quonam pacto cum Saluator ipse demonstrationis modum dixerit, Hoc est corpus meum, & est sanguis meus, diuini hi Magistri, nempe Magnus Basilius & hic Theologus Antitypa Dominici corporis, & sanguinis*

guinis hæc appellarunt? Nimirum eximius ille Ioannes Damasci alumnus interuentu suo dissensionem eam, cuius hic species quædam obijcitur, dissoluit his verbis vtens. Panis, & vinum corporis, & sanguinis Christi minime figura sunt. Absit. Quod si nonnulli ea corporis, & sanguinis Domini antitypa dixerunt, non post consecrationem dixerunt, sed priusquam consecrarentur. Theodorus Graptus Oratione de inculpata Christianorum fide; Ἡμεῖς τὰ ἄχραντα τοῦ Χριστοῦ μυστήρια, οὔτε εἰκόνα, οὔτε τύπον τοῦ σώματος ἐκείνου λέγομεν, εἰ καὶ συμβολικῶς ἐπιτελεῖται, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τεθεωμένον. &c. Et infra; Ἀντίτυπα δὲ εἴπου λεχθείη, οὐ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τοῦτο, ἀλλὰ πρὶν τοῦ ἁγιασθῆναι ἐκλήθησαν. *Si vero vspiam Antitypa dicta sint, non post consecrationem, sed antequam fiat consecratio, appellata sunt.* Quare si ante consecrationem apposita sunt, corpus Christi non dum etiam post alia adnexa verba correctum est. Vel si ante verba Christi, quibus Sacramentum conficitur, si Auctor Refutationis, & Damascenus non fallitur, Basilij verba suo loco mota, & alio uersum translata sunt. Nihilominus eadem sacra munera antitypa apud alios Patres non respuendos post consecrationem dicta reperio, Clementem lib. 5. Constitut. cap. 14. Cyrillum Hierosolymitanum Cathechesi 5. Gregorium Nazianzenum Apologetico, & Oratione funebri in Sororem Gorgoniam, Macarium Ægyptium Hom. 27. Theodoretum, & alios, quos leges, si tibi probabitur, apud Arcudium de Sacramentis. Hinc mirari subit, vndenam tam Damascenus, quam Auctor Refutationis Conciliabuli Icononomachorum extorqueat a Basilio, n..m de Eustathio, cum illius expositionem in Prouerbia Salomonis, non sim contuitus, illius verborum veritatem ad liquidum explorare potis non sum) nomen illud Antitypum ante munerum consecrationem vsurpatum fuisse cum verosimilius sit, Basilium non alio modo locutum fuisse, quam quo & Gregorius Nazianzenus,

nus, & Cyrillus Hierosolymitanus, & Macarius Ægyptius, & alij locuti sunt, apud quos indubitatum est, antitypa esse dicta post verba Christi prolata, & consecrationem, quod ante me alij quoque adnotarunt, rerum harum obseruatores oculatissimi, & inter eos Ioannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus Oratione 1. de Vnione Ecclesiarum, respondens ijs, qui dictum Nysseni reijciebant, quod vnus esset solus, qui id dixerat, nec plena synodo illud dictauerat: Τί γὰρ ἡμῖν καὶ παροράσεως κρίνεται; καὶ ὅτι εἷς φασι, καὶ οὐ συνοδικῶς εἴρηκε ταῦτα. Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐχ ὡς ἕνα τῶν πολλῶν εἶδει καὶ τὸν θεολογικώτατον Νύσσης ἕνα λέγειν, ὑμᾶς αὐτοὺς διακρῖναι ζητῶ. καὶ τὴν παρ᾽ ἄλλων οὐκ ἐκδέχομαι ψῆφον. ὅτι δὲ οὐχ εἷς ἦν, ἀλλὰ τρεῖς οἱ εἰπόντες, ἅπερ εἶπεν ὁ Νύσσης, ἐκεῖνο μοι τῷ λόγῳ συμμαρτυρήσουσιν, ὅσοι τὸ σύγχρονον οἴδασι τῶν ἀνδρῶν, αὐτοῦ τε τοῦ Νύσσης φημὶ, καὶ τοῦ μεγίστου Γρηγορίου, καὶ Βασιλείου τοῦ πάνυ, καὶ ὅσοι οὐκ ἀγνοοῦσι τὸ ἐπὶ πᾶσιν ὁμόπνουν αὐτῶν, καὶ ὁμόψυχον. τί γὰρ αὐτὸς καὶ εἴρηκε τῶν τριῶν, ὅπερ μὴ ἐκοινώσατο καὶ τοῖς ἄλλοις; εἰ δέ τινι δοκεῖ εἶναι τινὰ ἴσως ῥηθέντα παρὰ τοῦ ἐσύστερον τῷ βίῳ ἐναπομείναντος, ἐφ᾽ οἷς ὁ εἰπὼν σκεμμάτων τῶν προειχομένων οὐκ ἐκοινώνησεν. ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ ζῶντες τῷ αὐτῷ ἐμπνεόμενοι Πνεύματι τὰ παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐδογμάτιζον, καὶ μετὰ τὴν ἐνθένδε λῆξιν, τῷ αὐτῷ συνδέδενται Πνεύματι, οὐ δέχομαι ἔγωγε, ἐμπνευσθῆναί τι τῷ ἑνὶ καὶ μετὰ θάνατον τῶν λοιπῶν, ὅπερ οὐχὶ καὶ τὸ τῶν προειχομένων γνώμης ἐξήρτητο. *Quid enim a vobis despectui dignum iudicatur? Quod vnus est, aiunt, & quod non plena synodo illa dictauit. Sed enim neq; tanquam vnum ex multis reputandum esse Nyssenum in rebus Theologicis pertractandis excellentissimum, vos ipsos dijudicare postulo, & aliorum abnuo calculum. Veruntamen non vnum, sed tres a Nysseno dicta tradidisse, illi mihi testimonium præbebunt, qui eandem eorum virorum ætatem tenent, ipsiusmet Nysseni, inquam, maximi Gregorij, & Basilij præclarissimi, & qui eorumdem rebus in omnibus vnam mentem, & concordes animos non ignorant. Quid ex illis tribus quisquam* *dixit*

dixit, quod cum alijs non communicauit? Quod si videtur non nemini, quædam fortaße eſſe dictata poſteriori, qui in vita remanſerat, & conſiderationum defunctum antea participem non feciße, & cum adhuc conuiuerent ab eodem ſpiritu inflati de rebus ſpiritus decernerent, & fine vita poſito, eodem colligarentur ſpiritu, non admiſero vnquam ego, vni aliquid inſpiratum, etiam reliquis vita defunctis, quod a mente eorum, qui antea mortem obierant, non fuerit. Concinebant ergo inter ſe & Baſilius, & Nazianzenus, & Nyſſenus in conſentaneis ſibi diſciplinis, amicitia, moribus, & ſpiritu coniunctiſſimi. Hinc arguo in hoc quoque inter illos non diſconueniſſe, & Baſilium geminum inferendis ſententijs Nazianzeno æque atque Nazianzenus de donis conſecratis pronunciaſſe, vocaſſeque ea poſt conſecrationem Antitypa.

Id porro declarandum eſt, quanam ratione, quæ vere corpus, & ſanguis Domini ſunt, Antitypa dici poſſint? Nodum Herculeum diſſoluemus, & præceps ſaxum vitabimus. Non negabis, Creyghtone, in veteri Fœdere plurima fuiſſe, quæ hoc ſacroſanctum myſterium repræſentarent, & illius exemplum, atque imaginem redderent. Illa typi, figuræ nempe, imagines, & rerum futurarum, & verarum prænotiones, ac præſagia, & ſymbola fuere. Sacrificia veteris teſtamenti omnia immolabantur in huius futuri ſacrificij typum. Iuſtinus Martyr Dialogo cum Tryphone ſcribit; Oblationem ſimilæ pro emundatione leproſorum fuiſſe figuram panis Euchariſtici in memoriam paſſionis Chriſti, pro ijs, qui ſpiritualiter mundantur ab omni nequitia. Chryſoſtomus in Epiſtolam ad Corinthios ad illa; *Hæc autem in figura facta ſunt*; Hæc ſunt ſymbola ſacræ menſæ: ſicut enim tu comedis Domini corpus, ita illi manna, & ſicut tu ſanguinem bibis, ita illi aquam de petra, & illa quidem figuræ, hæc veritas. Et lib. 3. de Sacerdotio; Subijce oculis tuis Eliam, & circumſtantem numeroſiſſimum

popu-

populum, & hostiam super lapides iacentem ; & omnes quidem alios immotos, & silentes, solum vero prophetam precibus cum Deo agentem. Tum ex improuiso flammam e cœlis iactatã ad absumendam hostiam. Transi igitur inde ad ea, quæ nunc peraguntur. Stat Sacerdos non ignem e cœlo trahens, sed Spiritum sanctum; & longam supplicationem fundit, non vt lampas e cœlo demissa comburat proposita munera, sed vt gratia in Hostiam delapsa per illam animos omnium inflammet, & efficiat argento ignito puriores. Epiphanius contra Melchisedecianos. Abraæ obuius fuit Melchisedech, protulitque illi panem, & vinum, præfigurans mysteriorum ænigmata, Antitypa Domini dicentis; Ego sum panis viuus, & antitypa sanguinis ex eius latere puncto effusi in emundationem contaminatorum, Gregorius Nazianzenus Oratione de Theologia, de Abraamo, Hostiam peregrinam mactat, & magnæ antitypam. Et ne reliqua inculcem, illud certum, atq; indubitatum est, in veteri Testamento pleraque esse, quæ diuinissimum hoc mysterium veluti typi, figuræ, & symbola prænunciabant. Non mirum ergo est dici Antitypa, quod loco typorum atque figurarum nobis a Christo traditum est. Ideoque nobis proponitur, non vt figura, & typus, sed vt res vera nobis ab illis præsignificata. Quare merito post consecrationem, cum verum Christi corpus, & verus sanguis sint, vice eorum proponuntur. Et sic Antitypa sunt post consecrationem, quæ antea panis purus, & vinum purum fuerant, nec quicquam aliud nisi substantiam panis, & vini referebant. Nec alio sensu D. Petrus Epist. 1. Baptismum vocauit antitypum Arcæ: Nam Arca, in qua saluatæ sunt octo animæ, præfigurabat Baptismum in salutem fidelium a Christo instituendum. Post Baptismo instituto, cessante figura, Baptismus locum Arcæ occupauit, & factus est illius antitypon.

Alio quoque modo dona conſecrata cum Patribus dixeris Antitypa corporis Chriſti, veri in terra, & quod in cœlo eſt viſibilis. Diſco ex Ambroſio libro 1. Officiorum cap. 48. *Vmbra in lege, imago in Euangelio, veritas in cœleſtibus. Ante agnus offerebatur, offerebatur vitulus; nunc Chriſtus offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ſe ipſe quaſi Sacerdos, vt peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, vbi apud Patrem pro nobis quaſi aduocatus interuenit. Hic ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus; illic facie ad faciem, vbi plena perfectio omnis in veritate eſt.* Maximo Homologeta in illa verba Dionyſij Eccleſ. Hierarch. cap. 3. Εἰσελθωμεν ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν εἰς τὰ αἴτια τεταγμένοις ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν συμβόλων ἐπὶ τὰ νοητὰ, καὶ νοερὰ, ἤγουν ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων εἰς τὰ τελειότερα, οἷον ἀπὸ τῶν τύπων ἐπὶ τὴν εἰκόνα, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. σκιὰ γὰρ τὰ τῆς παλαιᾶς, εἰκὼν δὲ τὰ τῆς νέας διαθήκης, ἀλήθεια δὲ ἡ τῶν μελλόντων κατάστασις. *Hoc eſt ab ijs ſignis, quæ ſub ſenſum cadunt, ad ea quæ animo cernuntur, & ratione intelliguntur, ſcilicet ab imperfectioribus ad perfectiora, & a figuris ad imaginem, ab ea vero ad veritatem, quippe vmbra ſunt, quæ ſunt veteris teſtamenti; imago noui, ſtatus vero futurorum veritas.* Et rurſum; Συμβολικὴν τὴν θείαν ἱερουργίαν, καὶ τὰ ἅγια δῶρα, σύμβολα τῶν ἄνω, καὶ ἀληθινωτέρων. *Symbolicum diuinum ſacrificium, & ſacra munera ſymbola eorum, quæ ſurſum ſunt, & veriora.* Et ipſo Damaſceno lib. 4. cap. 14. Ἀντίτυπα δὲ τῶν μελλόντων λέγονται, οὐχ ὡς μὴ ὄντα ἀληθινὰ σῶμα καὶ αἷμα, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν δι' αὐτῶν μετέχομεν τῆς Χριστοῦ θεότητος, τότε δὲ νοητῶς διὰ μόνης τῆς θέας. *Antitypa vero futurorum ea nominamus, non quod non ſint vere corpus, & ſanguis. ſed quoniam nunc quidem per ipſa diuinitatis Chriſti ſumus participes; tunc vero animo cernemus per ſolam viſionem.* Theodorus Studita in Catecheſi, Ὅτι τὸ Πάσχα τοῦτο τύπος ἐστὶ πρὸς τὸ μέλλον καὶ αἰώνιον Πάσχα. *Præſens Paſcha typum eſſe futuri, & æterni Paſchatis;* Ἀλλ' ὅμως ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν διατορεύουσιν. τύπος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ Πάσχα. μία

ἡμέρα καὶ παρέρχεται. ἐκεῖνο δὲ ἀδιάδοχον τὸ Πάσχα, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ λύπη, καὶ στεναγμὸς, ἔνθα χαρὰ καὶ εὐφροσύνη ἦχος ἑορταζόντων, καὶ φωτὸς ἀϊδίου θεωρία, ὅπου τὸ καθάριον ἄριστον Χριστοῦ, ἡ πληθοῦσα τράπεζα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, καὶ τὸ καινὸν πόμα, περὶ οὗ ἔφη ὁ Χριστὸς, οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου. *Veruntamen Patres nostri exclamant: Dies vnus, & transit. Illud vero Pascha perpetuum, vbi aufugit dolor, mæstitia, & planctus, vbi lætitia, & gaudium, strepitus diem festum agentium, & luminis sempiterni inspectio. Vbi purum prandium Christus; mensa sempiternis bonis referta, & nouus potus, de quo dixit Christus: Non bibam ab hac hora ex genimine vitis.* Corpus siquidem Christi, sub speciebus panis, & vini partim respicit corpus Christi cruci affixi, immolatum, partim gloriosum in cœlo. Vt ergo corpus gloriosi dicitur antitypum. Paulus ad Hebræos cap. 9. cum manufacta sancta præsignarent cœlum, Christus non est ingressus in ea cœli antitypa, sed in cœlum illis præsignatum, in quo sunt vera bona. Hic antitypa, quæ cœlum vereque bona prænotant, dicuntur. Comprobat Epiphanius de Melchisedecianis agens. *Abrahæ obuius fuit Melchisedech, protulitque illi panem, & vinum præfigurans mysteriorum ænigmata antitypa Domini dicentis, ego sum panis viuus, ex eius latere puncto effusi, in emundationem contaminatorum.* Hæc itaque cum modo prius, modo posterius indicent, Patres vtroque versam significationem antityporum vsurparunt, ad significans, & significatum demonstrandum. Hæc disces ex Nazianzeno, Abraami sacrificium Christi corporis typum fuisse, dona consecrata corporis Christi mactati, & Christi mactati mysteria Christi patientis, ideoque dici Antitypa, quoniam continent corpus, & sanguinem Christi, præsentium, vt vero sunt in memoriam Christi affixi, præteritorum. Sic etiam ex Epiphanio, figuras antiquas vocari futurorum antitypa. Corpus siquidem Christi sub speciebus

panis

panis, & vini partim respicit corpus cruci affixum, & immolatum, partim gloriosum in cælo. Vt ergo corpus Christi specierum velamine tectum, ita & corporis gloriosi dicitur antitypum. Quæ quidem satis esse videntur ad probandum apposite Basilium nominasse munera post consecrationem antitypa corporis, & sanguinis Christi. Et quamuis in cœlo corpus non sit separatum a sanguine, & in hoc sacrificio sit: nihilominus tamen in cœlo corpus viuum cum sit, non intelligitur absque sanguine, cum nec illud mutetur, vt necesse sit, sanguinem a corpore separari. Quare non est attendendum asserentibus verba Basilij esse traiecta, & in alium locum transmota. cum apud Liturgiarum expositores, tum veteres, tum recentiores codices, eodem, quo nunc digeruntur, modo reperiantur. Hęc cum incomperta haberet Montacutius, nihil extricans voce consuetissima sua ineptissime crocitat. *Quod si vere sint symbola cœlestiũ illa ἅγια δῶρα, vt vere Maximus apud Dionysium, non sunt ista cœlestia.* Εἰ γὰρ εἰκὼν, *vt Theodoretus* οὐ πάντα ἔχει, ὅσα τὸ ἀρχέτυπον. *Symbola ergo rei non sunt res.* Quasi vero vna eademque res secundum aliam, & aliam intelligentiam non possint esse symbola, & res. Et tamen id fieri posse Patres docent, & tenent.

Elias Cretensis in Apolog. Orat. Nazianzeni hæc antitypa interpretatur ἰσότυπα, quod prępositio ἀντὶ significat æqualitatem, Ἀντίτυπον δὲ τὴν ἰσότυπον νοήσεις, εἴγε μεγάλα μυστήρια, τότε πανάγιον σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ ἐνδείξῃ. οὕτω γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος αὐτὴν προσηγόρευεν. ἡ γὰρ πρόθεσις αὕτη καὶ τὸ ἴσον ἐστὶν, ὅτε δηλοῖ. εἰ δὲ πρὸς τὰ μέλλοντα μυστήρια. εἰσὶ γὰρ οἵτινες καὶ οὕτω τὸ ῥητὸν ἐδέξαντο, τὴν ἀναφορὰν ἔχει, οὐχ ὡς μὴ ὄντα ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ ἀντίτυπα λέγεται, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν δι' αὐτῶν μετέχομεν τοῦ Χριστοῦ θεότητος συναναμιγνύμενοι ὥσπερ τοῖς ἡμετέροις σώμασιν, τότε δὲ νοητῶς διὰ μόνης τῆς θεωρίας. *Antitypum autem intelliges esse isotypum, si magnorum myste-*

riorum

riorum locus est, & sacratissimum corpus, & pretiosum sanguinem Christi assumis. Sic namque magnus Basilius nomine notauit. Namque præpositio hæc æqualitatem aliquando significat. Quodsi ad futura mysteria mentem referas, sunt enim permulti qui, dictum hoc in ista significatione accipiunt, relationem habet, vere corpus, & sanguis Christi Antitypa dicuntur: quod nunc per ea Christi diuinitatis participes efficimur, quod vna cum nostris corporibus deperditur; tum vero intellectualiter per solam speculationem. Quod notat Suidas. Sic dicimus Ἀντιτάλαντος pro ἰσοτάλαντος, ἀντίθεος pro ἰσόθεος, ἀντίῤῥοπος pro ἰσόῤῥοπος, cum lancibus imposita ob par. & æquale pondus, neutram degrauant, sed æquilibrium faciunt. Leguntur que apud Nonnum, Ἀντίτυπα ἤθη, ἀντίτυπον μίμημα, φωνὴ ἀντίτυπος βροντῆσι. *Similes, compares mores, simile exemplum, vox tonitrui similis.* Cum vero consecrata munera typi a nonnullis dicantur, non male quoque ἰσότυπα erunt, quod earum similitudinem referunt, vel quod aspectui speciebus panis, & vini velata videantur esse paria, æquipollentia, æqualia, & similia, quamuis ipsa gratiam conferant, & ad salutem conducant, vel quod ipsa sunt rerum cœlestium, vt supra probatum est, typi, & exemplaria, quæ dum animam in sacramento reficiunt, satietatem vberiorem in cœlis percipiendam pollicentur. Nazianzenus Oratione in S. Pascha de æneo serpente; Κρεμᾶται δὲ κατὰ τῶν δακνόντων ὄφεων, οὐχ ὡς τύπος δὲ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος, ἀλλ' ὡς ἀντίτυπον. *Suspenditur quidem aduersus admordentes serpentes, non vt figura pro nobis passi, sed vt antitypum.* Et obseruat doctissimus Goar, duplicem esse figuram; vnam, quæ vmbram tantum, & speciem referat, aliam quæ veritatem ipsam ita adumbret, vt etiam contineat: illam extraneam esse, & diuersæ penitus naturæ a re per eam repræsentata, sicut ab homine picturam: hanc quæ nullam in substantia diuersitatem agnoscit, licet modum, & statum immutatum ostentet. Sicut si Cæsar Cæsaris per-

sona

ſona vultum obduceret, & Cæſaris perſonam in Theatro ageret. Hac ratione Chriſtus ſub munerum ſacrorum ſpeciebus, quia mortis quondam pro nobis oppetitæ memoriam renouat, & illius ardui certaminis a ſe olim initi figura eſt, non aliena, ſed intima antitypa eſt, & ſe ipſum per ſe ipſum repræſentat. Quod alio exemplo illuſtrat Bellarminus. *Si Rex aliquis grauiſſimo bello confecto idem ipſum bellum ad oblectandum populum in ſcena repræſentari vellet, & ipſe idem, qui vere pugnauerat, in ſcena ſe ipſum repræſentaret, tunc eſſet ipſe* ἀντίτυπος *ſui ipſius.* Sic cum non nude, ſed ſub ſpeciebus Chriſtus offertur, & immolatur, immolari, & offerri dicitur in Symbolis ab Andrea Cretenſi; Ἱεροθυτέμενος ἐν ἀντιτύποις συμβόλοις. *Immolatur, & ſacrificatur in antitypis ſymbolis*: & apud Euthymium, Ἀντιτύποις ἐντιθέμενος, *antitypis intromiſſus*, ſub quibus exhibetur.

Sed nondum nodus Baſilianæ difficultatis ſolutus eſt. Demus, antitypa ſint verum corpus, & verus ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quid ad illa dicemus, cum ille rogat, exoratque, vt iam dicta antitypa conuertantur, atq; immutentur in corpus, & ſanguinem Domini? Εἶτα ὁ διάκονος δείκνυσι τῷ ὠραρίῳ τὸν ἅγιον ἄρτον, καὶ λέγει μυστικῶς. εὐλόγησον δέσποτα τὸν ἅγιον ἄρτον. καὶ ὁ ἱερεὺς ἀνιστάμενος σφραγίζει τρὶς τὰ ἅγια δῶρα, λέγων μυστικῶς. τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον ποίησον, αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὁ διάκονος. ἀμήν. καὶ αὖθις ὁ διάκονος. εὐλόγησον δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον. ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν λέγει. τὸ δὲ ποτήριον τοῦτο, αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὁ διάκονος. ἀμήν. ὁ ἱερεὺς, τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ὁ διάκονος. ἀμήν. καὶ αὖθις ὁ διάκονος δεικνύων μετὰ τοῦ ὠραρίου τὰ ἅγια λέγει, μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. ὁ διάκονος. ἀμὴν τρίς. *Deinde Diaconus ſtola ſacrum panem commonſtrat, & ſecreto dicit. Benedic Domine ſacrum panem. Et Sacerdos erectus ter ſancta dona ſignat, dicens ſecreto; Panem quidem hunc fac pretioſum corpus Domini, & Dei, & Saluatoris*

Ieſu

Iesu Christi. Diaconus. Amen. Et rursum Diaconus; Benedic Domine sacrum calicem. Sacerdos autem benedicens ait; Hunc vero calicem pretiosum sanguinem Domini, & Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Diaconus. Amen. Sacerd[illegible], Qui pro mundi vita effusus est. Diaconus; Amen, Et rursum Diaconus stola vtrumque ostendens dicit, Benedic Domine. Sacerdos vero vtraque manu benedicens ait; Immutans Spiritu sancto tuo. Diaconus dicit ter; Amen. Hæc verba cum in Liturgia Ioannis Chrysostomi ipsissima reperiantur, & communia sint cum Basilio, communem quoque subeunt difficultatem. Multa hic essent agitanda, quæ nonnullis dubitationem inijcere possent, quæ maiori ex parte, cum Græcorum res agitur, quorum Ritualibus libris fides, eaque certissima adhibenda est, vti superuacanea vitabimus. Non me latet a Reformatis Liturgias hasce Græcorum tanquam incertas, & dubias, & veluti fungos e terra natas, abrogatis eorum Autoribus, vti spurias vndique excludi; sed iniquissime id fieri, & non sine totius nationis iniuria sæpenumero demonstrauimus. Græci illas tanquam genuinos fętus eorum, quibus inscribuntur, recipiunt, illisq; in sacrificio hoc faciendo indubitate vtuntur. Quare admittendæ etiam si dirumpantur Reformati. Nos quid Græci agant, non, an iure agant, examinamus. Iura sua sibi habeant, teneantque Reformati, quibus sese Græci subijcere, veluti inauspicatis sibi nominibus piaculũ ducunt. Sed quidquid sit de Autoribus, ritus in illis contentos, sed præcipue has precationũ formulas in conficiendo Sacramento ab Apostolis, & eorum successoribus Ecclesię traditas procul dubio tenent. Non sunt ludus, iocusq; stolidissimorum hominum. Theodorus Antidorum Episc. in expositione Missæ; Γέγονε δὲ ὅπερ ὑπέσχετο τοῦ Παρακλήτου ἐλθόντος τότε δὴ καὶ ἀρχιερεῖς οἱ Ἀπόστολοι ἐχρημάτιζον, καὶ τοῦ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐνοικίσαντος ἐν αὐτοῖς θείου Πνεύματος διδάσκον-

ἥκοντος αὐτοὺς, οἷα δὴ καὶ προχειρισαμένων ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ ἔθνει, οὗ τὴν διάλεκτον λαλεῖν τοῦτον ἐσόφισεν, εὐχὰς μυστηρίων θείας, καὶ ἱερουργίας καταλλήλους τῇ καρτερίᾳ τῶν ἐθνῶν, καὶ τοῖς καιροῖς τῶν περιστάσεων, καὶ ταῖς ἐνέδραις τῶν διωκόντων ἐποίουν, καὶ ἐν μὲν ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς ἐκφωνήσεσιν ἴσως διέφερον ἀλλήλων. ὁ δέ γε τύπος τῆς παραδόσεως τῶν μυστηρίων παρὰ πάντων ὁ αὐτὸς ἀπαραλλάκτως ἐτελεσιουργεῖτο, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῦτον παρέδωκε. μετὰ δὲ τοὺς θεηγόρους Ἀποστόλους τινὲς τῶν θείων πατέρων ἰδιαζόντως ἕκαστος καὶ εὐχὰς ἐποιοῦντο, καὶ ἐκφωνήσεις, καὶ ἀπηρτισμένης ἱερουργίας ἀκολουθίαν. ὡς ὁ ἐν ἁγίοις ἐπιφανὴς Ἐπιφάνιος, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος. πάντες δὲ ὅμως ἐκ τῶν ναμάτων τῆς ζωοῤῥύτου πηγῆς τοῦ Παρακλήτου ἠρύσαντο τὰ διδάγματα. ἅπερ ἡ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησία, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λεχθέντα, καὶ πραχθέντα ἐδέξατο. καὶ νῦν παρὰ τῶν ἄλλων ἡ θεία ἱερουργία τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου κρατεῖ. μετά γε τὴν τῶν προηγιασμένων, ἣν τινες μὲν Ἰακώβου φασὶν εἶναι τοῦ ὀνομασθέντος ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου. ἕτεροι δὲ Πέτρου τοῦ κορυφαίου, καὶ ἄλλοι ἄλλων. *Factum vero est quod promiserat, cum spiritus aduenisset. Tum & Apostoli præsules euasere, & cum in illis in specie ignearum linguarum diuinus spiritus inhabitasset, eosque docuißet, tanquam in singulis nationibus promouendos, quarum lingua, vti, sarique instruxit, diuinas mysteriorum precationes, & opportuna firmitudini gentis sacrificia, & circunstantiarum occasionibus, & persequentium insidijs. Et in precibus quidem, & acclamationibus forte inter se dissidebant. Verum traditionis mysteriorum forma ab omnibus sine illa immutatione perficiebatur. Sed post diuiniloquos Apostolos, quidam ex Sanctis Patribus singillatim singuli & preces, & acclamationes concinnabant, & perfecta, absolutaq; sanctificationis speciem, vt sanctus, illustrisque Epiphanius, & magnus Basilius, & diuinus Chrysostomus. Omnes nihilominus ex fluentis viuifici fontis Paracleti doctrinam hauserunt, quam Orthodoxa Ecclesia, tanquam ab ipso Christo dictatam vsurpatamque excepit. Et nunc ante alias diuina magni Basilij, & Ioan. Chrysostomi. Missa locum occupat, post*

illam

illam Præsanctificatorum, quam nonnulli Iacobi fratris Domini esse tradunt, alij principis Apostolorum Petri, & alij aliorum. Et infra; Οἱ δὲ καὶ νουνεχέστερον προσχόντες οἱ πρώτως ἀρχιερατικοῦ καταξιωθέντες χαρίσματος, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς θεῖοι πατέρες ἄχρι τῶν χρόνων τῆς γεννήσεως τῶν μεγάλων φωστήρων, καὶ τεχνουργῶν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας Βασιλείου φημὶ καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὰς ἐν αὐτοῖς ἐντολὰς τοῦ πρώτου ἀρχιερέως Πνεύματι θείῳ ποδηγούμενοι ἀνεπλήρωσαν. τίνες δὲ ἄρα αἱ ἐντολαί; πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι. ἐξαιρέτως δὲ αἱ πρὸς τὴν ἡμετέραν κάθαρσιν, καὶ οἱονεὶ ἀναζώωσιν, λάβετε, φάγετε, φησί, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καί μετ' ὀλίγον, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. *Cui sane, & prudentius attendentes, qui primum Præsulatus gratia digni effecti sunt, & post illos Sancti Patres usque ad tempora magnorum luminum, & Dei Ecclesiæ fabricatorum Basilij, & Ioannis Chrysostomi tradita in illis a primo omnium Pontifice Spiritu sancto duce perfecerunt. Quænam autem tradita sunt? Multa equidem, & alia, sed ea potissimum, quæ ad nostram expurgationem, & vitæ restitutionem pertinent. Accipite, manducate, ait, Hoc est corpus meum. Et paucis interiectis, Hoc facite in meam commemorationem.* Nicolaus Methonensis Tract. de Azymis, Οὕτω πιστεύομεν, οὕτω προσφέρομεν, ἄρτον τέλειον ζῶντα, εἴτ' οὖν σῶμα Χριστοῦ τέλειον, καὶ μετὰ τὸ πάθος διαμεμενηκὸς, καὶ ὁλόκληρον. οὐδὲ γὰρ ὀστοῦν αὐτοῦ συνετρίβη, καὶ τῆς θείας ζωῆς ἀχώριστον. τοιοῦτον οἷον αὐτὸς ὁ πρῶτος ἡμῶν καὶ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ θύτης καὶ θῦμα τοῖς οἰκείοις μύσταις παρέδωκεν. αὐτοί τε πάλιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται τοῦ λόγου, καὶ ὑπηρέται τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης παρέδωκαν. πάντες μὲν τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις, Πέτρος, καὶ Παῦλος τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ, Παῦλος δὲ ἰδίως, καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, Μάρκος τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας τῇ ἐν Ἀσίᾳ τε καὶ Εὐρώπῃ, καὶ πάντες τῇ πανταχοῦ. οὐδὲ γὰρ Πέτρος, καὶ Παῦλος ἑαυτοῖς ἔμελλον, καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀποστόλοις ἐναντιοῦσθαι, καὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ, καὶ ἄλλο τῇ ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίᾳ παραδιδόναι, παρ' ὃ παρέλαβόν τε αὐτοὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέδωκαν. *Sic credimus, sic offerimus panem perfectum, vinum, siue cor-*

pus Christi perfectum etiam post passionem conseruatum, & vniuersis suis partibus constans: neque enim os illius comminutum est, nec vita separata, sed quale ipse primus noster, & magnus Pontifex, & sacrificator, & Hostia suis mystis contradidit: ipsique rursum, qui ab initio verbum conspexerunt, & illi ministrarunt Catholicæ Ecclesiæ, quæ a finibus terræ ad fines vsque illius diffusa est, transmiserunt, omnes simul Hierosolymitanæ, Petrus, & Paulus Antiochenæ, Paulus quoque separatim orbi vniuerso, Marcus Alexandrinæ, Ioannes, & Andreas, quæ in Asia, & Europa est, & omnes vniuersali. Neque enim fieri poterat, vt Petrus, & Paulus, & reliqui Apostoli sibi ipsis, & Christo aduersarentur: & aliud quidpiam contraderent præter id, quod ipsi acceperunt. Certum itaque est ritus huiusce sacrificij primum a Christo ad Apostolos, ab Apostolis ad successores, a successoribus continuata serie ad nos vsque deriuasse: & pro rerum varietate, non tamen in necessarijs, neque essentialibus, noua aliqua additione, aut detractione immutatos fuisse. Qui supra Theodorus Antidorum Episcopus; Ὥστε εἴ τις τῶν ἐν τῷ τέλει τῷδε ξυντάγματι ἐντυγχάνων εὑρήσει τινὰ ἑτέρως ὀνομασθέντα παρά τινος, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐξήγησιν μηδαμῶς ξενιζέσθω, μόνον εἰ πρὸς εὐσεβείας λόγον, καὶ ταῦτα ὁρᾷ. πολλὰ γὰρ καὶ τοῦ τότε καιροῦ τὰ θαυμάσια, καὶ ἴσως τοῖς ἱεροῖς, καὶ θείοις Ἀποστόλοις, καὶ αὐτοῖς τοῖς θεόφροσι πατράσιν ἔδοξε τὸ ἓν τῶν νῦν λεγομένων, ὡς εἴρηται πρὸς πλείονα τῶν τότε ἐναποδίδοσθαι. εἰ καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἀναγκαῖον νενόμισται, ὥστε τὰ μείζονα, καὶ συνεκτικώτερα τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐντάξαι τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ κατὰ τὴν τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν παρατήρησιν. *Adeo vt si quis in dignitate constitutus, tractatum hunc lectitans, inuenerit quædam non eodem modo ab alio nominata, neque secundum nostram expositionem, nequaquam nouitate turbetur, si pietatis rationem in illis deprehenderit: multa siquidem fuerunt illius temporis admiranda, & forte Sanctis diuinisque Apostolis, ipsisque Deiferis Patribus visum est, vnum ex illis, quæ nunc dicuntur, maiori verborum copia ea, quæ tum erant contradere. Vel etiam hoc sibi necessarium existimarunt,*

ma-

maiora, & ſubſtantialiora noſtræ ſalutis in diuino hoc ſacrificio ſecundum Sanctorum Euangeliſtarum obſeruationem enunciare. Non eſt ergo quod in illis vnam rerum, & verborum ſeriem, & formam efflagites. Subſtantiam vero, & quæ ad conficiendum ſacramentum neceſſaria ſunt, tum Græci, tum Latini ſummo conſenſu, atque vnitate tenent, quæ Verba Chriſti ſunt reliqua, vti viſum eſt, ab Autoribus Miſſarum pro varietate temporum annexa, & pro varietate temporum, vario ordine, varijſque dicendi formulis diſtincta, non ita tamen, vt ab antiquiſſimis Eccleſiæ temporibus in ipſam Eccleſiam non promanarint. Quare ſi verum eſt, quod Damaſcenus, & Autor Refutationis Conciliabuli dicit, Baſilium ante conſecrationem vocaſſe antitypa munera illa, vel Baſilij verba loco ſuo mota ſunt, vel Baſilius in ea eſt ſententia, corpus Chriſti, & ſanguinem non confici verbis Chriſti, ſed precibus ſubſequentibus, quod de Baſilio nec cogitandum quidem eſt.

Videtur confirmari ex precibus additis; Ποίησον τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ ποίησον τὸ ποτήριον τοῦτο. *Fac calicem hunc*, &c, *Fac panem hunc*, Quare quænam fuerit Baſilij mens de forma huius Sacramenti, perueſtigandum eſt. Et ne diutius ſermonem pertraham, Baſilius ad Amphilochium de Spiritu ſancto cap. 27. de Traditionibus non ſcriptis; Τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα, ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐδὲ γὰρ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχὺν ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. *Inuocationis verba, cum conficitur panis Euchariſticus, & poculum benedictionis, quis ſanctorum in ſcripto nobis reliquit? Nec enim his contenti ſumus, quæ commemorat Apoſtolus, aut Euangelium, verum alia quoque, & ante, & poſt dicimus, tanquam multum habentia momenti ad myſterium,*

rium, quæ ex traditione citra ſcriptum accepimus: Procedamus bona fide Creyghtone, ſi bona vlla fides penes te eſt. Locum hunc Baſilij incorruptum, atque ſanctiſſimum teſtimonium examinemus. Sic enim apertam Baſilij mentem de verbis Conſecrationis obtinebimus. Audio te. Non eſt cur diem clamoribus laceres, afferendo in medium Eraſmianæ ad Ioannem Dantiſcum Epiſtolæ contra hoc opus, vndique ſibi conſtans, atque integrum abſque vlla ratione ſomnia, & Ioannis Coci ad illa conſtabilienda argumenta. Perſpectum iam tibi eſt, idque certiſſimis indicijs compertum, Allatium non quærere, quid Proteſtantes, Reformatiue in Græcorum atque Pontificiorum Eccleſiam debacchentur. Græci enim ſua ſacroſancta habent, atque fide intemerata, quidquid illi nugentur, profitentur. Quare id ſi monſtrauero Tractatum illum de Spiritu ſancto ad Amphilochiũ, vti Baſilij fœtum agnoſci, admittique, & ambos tum Græcos, tum Pontificios in eo afferendo conuenire, qui ſcopus præcipuus huius Operis eſt, næ tu cirrum depones, & linguam demorſam canibus obijcies, ita vt in poſterum ne mu quidem facere audeas. Dicant ergo quidquid arriſerit, Eraſmus, & Cocus, & ſimiles alij, ſi qui ſunt. Ego illis præpono Theodoretum fere Baſilio æqualem in primo Dialogo, & in Refutatione Anathematiſmorum Cyrilli, librum pro genuino Baſilij laudantem, Et ſi tibi non diſplicet, Caſaubonum exercitatione 16. in Baronium num. 33. *Nam, vt hoc obiter dicam, Magno Eraſmo non aßentior, qui partem poſtremam huius libri ſuſpectam habuit, parum memor, Joannem Damaſcenum bis eius meminiße, &* τριακοντακέφαλον *Librum nominaße, quia in capita diuiſus eßet triginta, vt hodie diuiditur. Omitto nunc graues alias cauſas, quæ me mouent*. Et Græci recentiores fere omnes, vulguſque Scriptorum eruditorum non alium, quam Baſilium illius Commentationis Scriptorem agnoſcunt, Demetrius Cydonius

donitus de processione Spiritus sancti, Gregorius Palamas contra Ioannis Vecci Epigraphas, Andronicus Camaterus Viglæ Drungarius super scripto traditis testimonijs de Spiritu sancto, Animaduersionibus. Maximus Chrysoberga de processione Spiritus sancti, Constantinus Meliteniota Oratione 1. & 2. de Processione Spiritus sancti. Gennadius Patriarcha pro quinque Capitibus Synodi Florentinæ, Ioannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus de iniusta sui depositione Oratione 2. Ad Sugdçæ Theodorum lib. 1. & de vnione Ecclesiarum Oratione prima, & sæpius in Epigraphis. Et cum nonnulli librum 3. contra Eunomium eiusdem Basilij asserent fuisse corruptum, ipse Veccus probat euidenter nullo modo fuisse corruptum, vel potuisse corrumpi, concluditque Cap. 1. de Processione Spiritus sancti; Ἔστι μὲν οὖν μηδενὸς ἄλλου προσδεῖν, ἀλλὰ τῇ γεγονυίᾳ ἤδη ἀποδείξει ἀρκεῖσθαι, ἐπὶ τὸ διαγινώσκειν τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἶναι τὴν ῥῆσιν, καὶ οὐχὶ νόθον τι ἔχειν τὰς αὐτὴν ἐχούσας βίβλους, οὐδὲ παρέγγραπτον. *Neque alia vlla opus fuerit, sed iam asserta demonstratio abunde sufficiet, ad dignoscendum dictum Magni Basilij esse, & illud referentes libros adulteratos non esse, neque nouæ scriptionis aditione fœdatos.* Et reliqui omnes Græci ad vnum, & Schismatici, & Catholici, quos sequuntur Pontificij. Stat ergo firmum, Capita illa ad Amphilochium Basilij esse. Ex illis Græci Basilio suo adhærescentes discunt, Inuocationis verba illa, licet antiquissima, & ab Apostolis ipsis enata sint, & recitentur, Ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου, *in demonstratione, ostensione, designatione,* quod diuersum quid est a consecratione, siue sanctificatione munerum, cum illa consecrentur tantum verbis Christi, & non illis, quæ Christus non pronunciauit, esse addita post consecrationem, quemadmodum & ante consecrationem alia efficititia atque aduentitia sunt, quæ licet nihil ad consecrationem faciant, habent tamen

multum

multum momenti ad ostensionem. Et cum ad perfectionem, atque integritatem Sacramenti, non satis sint, vt panis, & vinum in substantiam corporis, & sanguinis transeant: sed etiam requiratur, vt fidelibus conducibilia sint, atque frugifera, gratiam conferendo, peccata delendo, viam ad salutem dirigendo, tandenque ad regnum cœleste conducendo, quæ eorum virtutis atque facultatis ostensio est, orant, & supplicant, vt illa sibi fiant verum corpus, & verus Christi sanguis. Quod apertissime ipsi absque vllis verborum inuolucris, & interpretis explanatione notioni omnium substernunt: Nam post verba Christi, *Hoc est corpus meum*, &, *Hic est sanguis meus*, &c. Sacerdos supplex exorat, vt Deus mittat Spiritum sanctum suum super se ipsum, & super oblata dona, efficiatque panem corpus Christi, &, quod est in calice, sanguinem suum, ea transmutans, *Ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παῤῥησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα, ἢ εἰς κατάκριμα. Vt fiant accipientibus in sobrietatem animæ, in remissionem peccatorum, in communionem Sancti spiritus, in regni cœlorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum, aut damnationem.* Quamuis enim more colloquentium multa interserantur, cursu nihilominus recto in hanc sententiam oratio tendit, etsi contentionem deponas, non alium sensum veriorem elicies: illud siquidem *ὥστε γενέσθαι*; *vt fiant*, si constructionis seriem non euertis, non ad aliud, quam ad illud, *ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον*, *Fac quidem panem hunc*. Hæc Chrysostomiana sunt. Audi Basiliana, postquam se ipsum Diaconus Sacerdoti commendauit, addit Sacerdos, oratque; *Ἡμᾶς δὲ πάντας τοὺς ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου, καὶ τοῦ ποτηρίου μετέχοντας, ἑνώσαις ἀλλήλοις εἰς ἑνὸς Πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, καὶ μηδένα ἡμῶν εἰς κρίμα, ἢ εἰς κατάκριμα ποιήσαις μεταχεῖν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου.*

ἀλλ'

ἀλλ' ἵνα εὕρωμεν ἔλεον καὶ χάριν μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων. *Nos autem omnes, qui de vno pane, & calice participamus, iunge ad inuicem in vnius Spiritus sancti communionem: & fac, vt nemo nostrum ad iudicium, & condemnationem sit particeps sancti corporis, & sanguinis Christi tui: sed vt inueniamus misericordiam, & gratiam cum omnibus Sanctis, qui a seculo tibi complacuerunt.* Non dissimilia sunt, quæ in alijs aliorum Liturgijs leguntur, sed præcipue in Præsenctificatis, quæ nullus dubitat iam esse μεταστοιχειωθέντα, Ibi etiam sic deprecatur: Ὑπὲρ τῶν προκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν. *Pro oblatis, & sanctificatis pretiosisque Donis, Dominum precemur.* Sed quo fine? Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον, καὶ ὑπερουράνιον, καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν θείαν χάριν, καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου Πνεύματος. *Vt clemens Deus noster, qui in sanctum, & supercoeleste, & intellectuale suum altare suscepit in odorem spiritalis suauitatis, nobis diuinam gratiam, & sanctissimi Spiritus donum rependat.* Confirmat Cabasilas in Interpretat. Missæ cap. 34. Οὐχ ἵνα ταῦτα δέξωνται ἁγιασμόν. διὰ τοῦτο γὰρ ἁγιασθέντα ταῦτα εἶπον, ἵνα μὴ σὺ τοῦτο νομίσῃς, ἀλλ' ἵνα ἡμῖν αὐτῶν μεταδοίη. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, φιλάνθρωπον θεὸν τὸν προσδεξάμενον αὐτὰ τὴν χάριν ἡμῖν ἀντικαταπέμψαι. *Non vt ea sanctificationem suscipiant: propterea enim ea dixit sanctificata, ne tu hoc putares, sed vt ipsa nobis impertiatur. Hoc enim est, benignum Deum, qui ea suscipit, gratia nobis illa compensare.* Et hoc esse ἀνάδειξιν, quod alij verbo ἀναφαίνεσθαι expresserunt; nempe cum ostenditur corpus Christi fidelibus eleuatum, & communicaturi aduocantur, ratum firmumque est. Quod est Græcis, & Pontificijs solemne, quidquid nugantur Luterus, & Beza. Tum siquidem Sacerdos clamat, *Sancta sanctis*, nempe vt sancti, & vita inculpata procedant, & accipiant; sin minus peccatis obnoxij, atque indigne accesserint, iudicium sibi mandu-

cabunt, & bibent. Quare nunc post panem, & vinum consecrata, adduntur illa verba ex traditione antiquissima, etsi non scripta, quæ multum momenti habent *in ostensione*, vt affirmat indubitate Basilius; μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, *multum habentia momenti ad mysterium*. Rogat siquidem, vt sibi, alijsque proueniat, eo tempore, cum communicant, & vere mysterium est, mysterij effectus. Et hanc esse mentem Basilij, & Chrysostomi satis consequimur ex Sancto Maximo, in Ecclesiasticam Hierarchiam Dionysij; Κυφίζων ὁ Ἱεράρχης τὸν ἅγιον ἄρτον ἐδείκνυ τὴν εὐλογίαν λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. *Eleuans sacrorum Antistes sanctũ panem monstrabat benedictionem dicens, sancta sanctis*. Neque ab his longe abit Lanfrancus Cantuariensis contra Berengarium cap. 20. *Species namq; & similitudo illarum rerum vocabula sunt, quæ ante fuerunt, & ex quibus corpus Christi, sanguisque conficitur, Panem dico, & Vinum, vnde in fine cuiusdam Missæ oratur, & dicitur; Perficiant in nobis Domine quæsumus tua Sacramenta, quod continent, vt quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. Postulat quippe Sacerdos, vt corpus Christi, quod sub specie panis, vinique geritur, manifesta visione, sicuti reuera est, quandoque capiatur. Veritas enim pro manifestatione in sacris sæpe literis reperitur. De qua manifesta visione Dominus in Euangelio secundum Ioannem Discipulis dicit, Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo illi me ipsum. Et Dauid in persona Dei Patris, Longitudine dierum replebo illum, & ostendam illi salutare meum. Quamuis non improbabiliter quidam exponant; hoc loco esse carnis, & sanguinis veritatem ipsam eorumdem efficientiam, idest peccatorum remissionem: illis nanque omnibus modis vera Christi caro, & sanguis existit, qui digne percipiunt, qui percipiendo delictorum indulgentiam consequuntur. Vnde in Canone Missæ Sacerdos dicit; Vt nobis corpus, & sanguis fiat dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi, nobis, inquam, idest credentibus, & misericordia tua digne sumentibus.*

Qui

Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit. Hinc & S. Gregorius in 4. Dialog. lib. *Tunc vera pro nobis Deo hostia erit, cum nosmet ipsos hostiam facerimus. Est quidem etiam peccatoribus, & indigne sumentibus vera Christi caro, verusq; sanguis, sed essentia non salubri efficientia*. Fallitur ergo Casaubonus, qui similem *ostensionem* ad refellendum transubstantiationem, vna cum alijs vocabulis, quæ transelementationem panis, & vini in corpus, & sanguinem Domini indicant, confundit: cum ex ijsdem verbis Basilij ante illa verba transmutationem esse factam verbis Dominicis sentiat, quibus preces similes ad apparitionem, & ostensionem maxime conducentes ante, & post consecrationem adnectuntur. Licet enim Protestantes negent, *manducationem, & bibitionem corporis, & sanguinis Christi fructum aliquem vtilitatis præbere ad vitam, & salutem æternam, & ad remissionem peccatorum: & idem esse dicere, si te angunt peccata, accedas ad mensam Domini, & accipias corpus Christi, ac si dicas: esuris? accipe pugnum ordei, & comede, vt habeas remissionem peccatorum, Eucharistiæ vsum non tollere peccata: Carnem Christi corporaliter edi pestis est, qua propediem repullulante, ac grassante vastabitur Euangelium: vsitata, sed heretica sententia est, sacramenta nouæ legis dare gratiā non ponentibus obicem: Circumcisio nihil est, ita Baptismus nihil est, participatio mensæ Domini nihil est*, & similia impia, ac sacrilega in Dei beneficentiam, & misericordiam verba; Græci nihilominus cum Pontificijs tenent, *digne munerum horum participes corpore, & anima sanctificari: Panem illum immortalitatem, & vitam æternam parere: esse neruum nostræ salutis, mentis vinculum, fiduciæ fundamentum, spem, salutem, lucem, & vitam: Sanctum Christi corpus ad immortalitatem, & vitam æternam nutrire: Carne, & sanguine Christi vesci, vt anima saginetur: Christi panem, & Christi poculum quæri, vt terrena fragilitate contempta substantia hominis immortali pabulo saginetur. Cœlesti cibo renouari hominem perditum, & quid-*

quid in vobis mortuum eſt, diuinis beneficijs renaſcatur. Iſta eſca, quam occipis, iſte panis viuus, qui deſcendit de cœlo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicunque hunc panem manducauerit, non morietur in æternum: & non alterius notæ alia. Quid vero Græci ipſi ſupplicant pro *oſtenſione* ſimili, ſupra vidimus. Et hoc manifeſtius apparet, ex Codicibus Regijs Manuſcriptis, vt obſeruauit doctiſſimus Goar, in quibus verba ita digeruntur; Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡμᾶς δὲ πάντας; &c. *Et fac hunc quidem panem, ipſum pretioſum corpus Domini, & Dei, & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti: & quod eſt in calice, ipſum pretioſum ſanguinem Domini, & Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Nos vero* &c.

Si ab ingenio improbus non es, Chreyghtone, & margaritas in tabem non reſoluis, agnoſces; vt puto, linguæ Græcæ genium, & ſtructuram, & toties repetitum illud αὐτὸ, & iunctum cum articulo, non eam, quam ſibi tricoſi iſti, & loquaces litigioſi falſo componunt, inuocationum iſtarum eſſe ſententiam, ſed aliam textui, & conſtructioni orationis conformiorem: & eſſe; *Fac quidem panem hunc, quod eſt pretioſum corpus Chriſti, & quod eſt in calice, qui eſt pretioſus ſanguis Chriſti, vt ſit nobis*; &c. *Fac panem ſiquidem, quem interpretatur, iam verbis Chriſti corpus Domini eſſe factum, & quod eſt in calice, qui factus iam eſt ſanguis; vt*; &c. vel ſi arriſerit; *Fac panem hunc, nempe corpus Chriſti, & quod eſt in calice, nempe ſanguinem Chriſti tui, nobis eſſe*; &c. Id ſi inficiatus fueris, næ tu Tireſia ipſo cæcior fueris. Intende animum, & reputa.

Sed non dum, qui oculatiſſimus es, difficultatem exenteras; adhuc in ſalo mentis, & cogitationum verſaris. An vnquam te ex ſæuis mentis turbinibus in tranquillum transferes? Chryſoſtomus, & Baſilius habent in hiſce pre-

precibus, μεταβαλών, *immutans, conuertens, transformans*. Ergo nondum conuerſa ſunt munera: dum rogant, vt conuertantur, nondum conuerſa tenent: Fruſtra enim quod eſt expoſcimus, vt fiat. Sic eſt. Sed a Grammatiſta vis vocabuli, & verborum tempora, ne longe anteire omnes Grammatiſtas ſtultitia videatur, cum animo agitanda ſunt, antequam ſententia ex illis eliciatur. Agnoſco vocem μεταβαλών participium eſſe, nuncia tu tempus. Præſentis non eſſe ſerio affirmabis: præſens enim μεταβάλλων eſt. Quare erit Aoriſti, & Præteriti. Ita prorſus. Quare ergo tu parum fidus interpres vertis, *immutans, conuertens, transformans*, & ſignificantium varias? Nec ſonabit, immutationem tum fieri, aut faciendam, ſed iam factam eſſe. Ideoque ſenſus erit; *Fac vt panis hic, quem in pretioſum corpus Chriſti, & quod eſt in calice, quod in pretioſum ſanguinem Chriſti, quæ iam immutaſti, ſint nobis participatio Spiritus ſancti, remiſſio peccatorum*. &c. Quod non abſone dixeris Italice, ſed magis expreſſius; *Fà, che queſto pane conuertito in coteſto corpo tuo, e queſto che è nel calice conuertito nel ſangue tuo, ſia a noi participatione di Spirito ſanto, e remiſſione de' peccati*. &c. Et licet ringaris, & res moliaris nouas, atque innumeras, nunquam id efficies vt μεταβαλών ſenſum præſentis immutationis admittat. Ariſtophanes in Pluto, Τὸν δ' υἱὸν, ὅσπερ ὢν μόνος μοι τυγχάνει, πευσόμενος, εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους, εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲ ἕν. *Conſulerem eum de Filio, quem habeo vnicum, an illi expediat permutatis moribus eſſe improbo, male verſuto, ſani nihil*. Et μεταβαλών vim præteriti, non præſentis inferre. in non abſimili verbo Marci cap. 14. Vertit etiam Beza. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε. *Et cum erupiſſet, fleuit*. Vel, *quum hoc animaduertiſſet*; Galli ſcilicet cantum. In vita Anargyrorum Cyri, & Ioannis; Οὗ μέχρι καὶ νῦν τὸ ἐργαστήριον ἅπασι γνώριμον, μεταβαλὸν μὲν τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ Θεοῦ ναὸς ἤδη, καὶ ἱερὸν τῶν ἁγίων τούτων παίδων

δων καλέμενον, συμμεταβαλὸν δέ πως καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἢ θειοτέραν μᾶλλον αὐτὴν ἐργασάμενον. καὶ ἀντὶ τῆς προτέρας ἐκείνης τῶν νόσων ἀπαλλαγῆς, ἣν ἡ ἰατρικὴ τέχνη, καὶ πόνοι, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς τέχνης παρεῖχον φάρμακα, παντοδαποῖς ἄρτι, καὶ αὐτομάτως βρύουσι τοῖς θαύμασιν. ὅπως δὲ τὴν μεταβολὴν ἐδέξατο, ταύτην ἄνωθεν ὁ λόγος δηλώσει. *Ad hæc vsque tempora officina, nemini non nota, immutato nomine, iam templum Dei, & sacra trium sanctorum Puerorum ædes vocatur. quodammodo vna simul immutata actione, vel potius diuiniore perfecta. Et loco illius pristinæ morborum sanationis, quam ars medica, laboresque, & quæ ex medicina proueniebant, remedia, omnis generis nunc, & insperatis perfluunt miraculis. Vt vero immutationem hanc subijt, oratio ab antiqua origne manifestabit.* Et infra; Ἡ αὐλὴ δὲ μεταξὺ τὸ ἀδόμενον τοῦτο περιελάμβανεν ἐργαστήριον, ὅπερ εἰς ναὸν μεταβαλόντες, τοῦ ὀνόματος μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ τοῦ πράγματος ἀπέστησαν. *Impluuium autem hanc officinam circumambiebat, quam in templum immutatam, nomine tantum, non re alterarunt.* Fac sis mutato præterito in præsens tempus, historiam conferas, annon præter rem expresseris omnia, & sententiam Auctoris in alia, atque alia versam, atque transformatam dilaniaueris? In ipso quoque Euchologio rituali Libro Græcorum præcipuo, in quo ritus omnes, & ordines officiorum continentur, in vna ex Orationibus absolutorijs, apud Goarem legitur Τὴν ἐντολὴν δὲ παραβάντα τοῦ σοῦ προστάγματος, καὶ μεταβαλόντα τὸ εἰκόνος, καὶ μὴ φυλάξαντα. &c. licet in alijs editionibus perperam, & nullo sensu legatur μεταλαβόντα. *Iussionem vero mandati tui pretergressum, imaginis forma mutata, & non seruata damnasti.* Si in præsenti expresseris, nihil est: *Iussionẽ vero mandati tui pretergredientem, & imaginẽ immutantem damnasti.* Qua enim ratione id affirmaueris? neque enim, dum immutaret imaginem, sed ea immuta, fœdataq; condemnatus est. Ne multis agam; ex tuo Sguropulo, & temetipso discere poteras, si tamen tuo Sguropulo, tibique adcredis; ille siquidem sect. 3. cap. 18.

18. ſcribit. Νῦν οὖν ἐπεὶ τοιαύτη δόσις ἐστὶ, δεῖ με λοιπὸν μεταβάλλοντα (legendum μεταβαλόντα) παραγενέσθαι ζητεῖν πρὸς τὴν σύνοδον. μᾶλλον δὲ μηδ' ἀπελθεῖν ὅλως, μή τε πρὸς τὸν Πάπαν, μή τε πρὸς τὴν σύνοδον. Tu reddis. *Ita nunc cum plane videam Papalem munificentiam alio, quam par eſt, deriuari, mutata in melius ſententia, autor ero migrandi ad Concilium, vel potius ad neutrum, nec ad Papam, nec ad Concilium.*

Quid ſi dicamus illud μεταβαλὼν in Miſſa Baſiliana, eſſe extrinſecus additum, & confarcinatum, reiecta vera, & genuina lectione? Theodorus Antidorum Epiſcopus Auctor nõ recens, ſed ſatis antiquus in expoſitione Miſſæ; Ἀλλ' ὁ μέγας Βασίλειος ἀντὶ τοῦ μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, τὸ, ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, τέθηκε. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλήλοις ἐναντία. ὁ μὲν γὰρ τὴν ἰδιότητα τοῦ ζωαρχικοῦ δηλῶν Πνεύματος τοῦτο ἔγραψεν, ὁ δὲ οὐρανοφάντωρ τὸ ταυτὸν τῆς οὐσίας, καὶ ἐνεργείας, πρὸς δὲ καὶ θελήσεως, καὶ δυνάμεως τῆς τριάδος παρίστησιν, ἀποδιδοὺς τὴν συνεργείαν τῆς μεταποιήσεως τῷ πατρί. κἀντεῦθεν συνιστῶσιν ἀμφότεροι τὸ, ὅσα ὁ πατὴρ ἐνεργεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ ὅσα ὁ υἱὸς, ταῦτα καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ Παράκλητος, καὶ ὅσα ἐκεῖνος, ταῦτα καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ μονογενής. *Sed magnus Baſilius loco illius* μεταβαλὼν *Spiritu tuo ſancto, qui effuſus eſt pro mundi vita, appoſuit. Hæc autem inter ſe non diſcrepant. ille enim proprietatem vitæ principis Spiritus indicans ſcripſit: cœleſtium vero rerum reuelator vnum, idemque eſſentiæ, & operationis, nec non & voluntatis, & virtutis Triadis demonſtrat, cooperationem tranſmutationis Patri regerens. Indeque vterque comprobat, quæcunque Pater operatur, illa eadem, & Filium, & Spiritum ſanctum operari, & quæcumque Filius, eadem & Patrem, & Paracletum; & quæcumque Parecletus, eadem & Patrem, & vnigenitum.* Similes caſus ſæpiſſime ſcriptis Patrum incidiſſe, non nouum eſt. Et Codex Vaticanus 573. Poſtquam retuliſſet verba Chryſoſtomiana de conſecratione, refert Baſiliana in hunc modum; Εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου οὕτως. τὸν μὲν ἄρτον τοῦ-

τον,

τον, αὐτὸ τὸ κύριον σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὁ διάκονος. ἀμήν. τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὁ διάκονος. ἀμήν. ὅτε δὲ ἐπάνω εὐλογῶν λέγει, τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας. ὁ διάκονος ἐκ τρίτου πάλιν τὸ ἀμήν, εἶθ' οὕτω τό, εὐλογημένος ὁ ἀρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. In Liturgia vero magni Basilij sic. *Panem autem hunc, ipsum Dominicum corpus Domini, ac Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi. Diaconus. Amen. Et quod est in Calice hoc, pretiosum sanguinem Domini & Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Diaconus. Amen. Cum vero super benedicens ait, Qui effusus est pro mundi vita & salute. Diaconus ter Amen. Tum subsequitur illud; Benedictus qui venit in nomine Domini.*

EXERCITATIO XXVI.

Licet in Ecclesia Græca aliæ atque aliæ quæstiones circa Sacramentum Eucharistiæ exortæ sint, nunquam tamen Transubstantiatio in quæstionem vocata est. Prima tempore Cœlestini Papæ, & Cyrilli contra Nestorium, Secunda contra Soterichum & Socios, sub Emanuele Comneno, Tertia sub Alexio Isacij Comneni fratre, Quarta de qua nunc inter Græcos ipsos decertatur, & contenditur; An verbis solmmodo Christi dona consecrentur, vel præter illa precationes etiam additæ necessario requirantur.

HIs omnibus liquido constat, si obstinata voluntas, & duritia animi non obstiterit, Sacramentum Græcorum a Sacramento Pontificiorum nullo modo distare. Licet enim in Græcorum Ecclesia de eodem sacrificio aliæ atque aliæ quæstiones exortæ sint, & altercantium animi in alias factiones distracti, numquam tamen eo ventum est, vt illius transubstantiatio in dubitationem vocata sit, sed ea semper firma remanente, de alijs dubijs

bijs decertatum, atque peruestigatum est, & sententiæ non rectæ, earumque Auctores condemnati, & pænis inflictis compressi. Primam inter alias, & antiquissimam Lanfrancus Cantuariensis sexcentos fere ante annos prænotauit, retulitque in scriptis de corpore, & sanguine Domini cap. 17. *Et nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ex quibus Domini verbis ortæ sunt duæ hæreses antiquis temporibus. Et in hoc quidem consenserunt omnes, quod panis, & vinum in veram Filij hominis carnem, verumque sanguinem conuerterentur. Sed quis esset iste Filius hominis, non omnes eandem sententiam tenuerunt. Quidam arbitrati sunt, hunc oportere intelligi quemlibet hominem siue iustum, siue peccatorem, in cuius carnem, & sanguinem conuersa terrena substantia sumeretur in remissionem peccatorum. Alij arbitrati sunt, non hunc esse de turba quemlibet hominem, sed virum iustum sanctificatum, e communi hominum vita per suæ vitæ celsitudinem segregatum, qui templum Dei esset, qui diuinam in se habitationem verissime possideret. In huius carnem, & sanguinem commutari posse panem, vinumque altaris hæretica pertinacia delirabant. Factum est hoc paucis annis post obitum beati Augustini, tempore Coelestini Papæ, & Cyrilli Alexandrini Episcopi, quibus præcipientibus, atque enitentibus indicta, ac celebrata est Synodus Ephesina, vna de quatuor, quas beatus Gregorius in Epistola ad Patriarchas fatetur, se ita suscipere, complecti, & venerari, quemadmodum sancta quatuor Euangelia Domini nostri Iesu Christi. In qua synodo damnatæ sunt vtræque superius comprehensæ lethales pestes. Roborata est fides, qua credimus panem conuerti in eam carnem, quæ in Cruce pependit, vinumque in eum sanguinem, qui de pendentis in Cruce latere emanauit. Deniq; ducenti, qui eidem Concilio interfuere Episcopi, inter cætera de hoc sacramento sic scripserunt, & Nestorio hæretico, quasi Hæreticorum capiti transmiserunt. Ad benedictiones, inquiunt, mysticas accedimus, & sanctificamur participes facti sancti corporis, & pretiosi sanguinis Christi, omnium nostrum redemptoris*

effecti, non vt commune carnem percipientes, quod absit, nec vt viri sanctificati, & Verbo coniuncti secundum dignitatis vnionem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed vere viuificatricem. & ipsius Verbi propriam factam. Vita enim naturaliter, vt Deus existens, quia propria carni vnitus est, viuificatricem eam esse professus est. Et ideo quamuis dicat ad nos. Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen eam, vt hominis vnius ex nobis existentem debemus, (quomodo etiam iuxta naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit?) Sed vt vere propriam eius factam, qui propter nos Filius hominis & factus est, & vocatus. Et circa finem Concilij; Si quis non confitetur carnem Domini viuificatricem esse, & propriam ipsius Verbi Dei Patris, sed velut alterius prater ipsum coniuncti eidem per dignitatem, aut quasi diuinam habentis habitationem, ac non potius viuificatricem esse, quia facta est propria Verbi viuificare valentis, anathema sit. Quid manifestius audire desideras, si studio scita noua contentionis animum studio antiquæ pacis omittas. Non est, vt sancta Synodus definit, hæc caro alicuius de vulgo hominis, non iusti, & sanctificati hominis, sed potius cui ipse vnitus, idest, incarnatus est, Dei, & hominis. Quod vero ait, Benedictiones mysticas, sic dictum accipe, quasi diceret, Secretas. Mysterium nanque sicut B. August. in lib. de Catechizandis rudibus dicit, a secreto nomen accepit. Girandus Aenerius Tract. de Concept. Mariæ Virginis, narrat in primitiua Ecclesia fuisse quosdam Hæreticos, ex pia, vt dicebant, deuotione ductos, afferentes, sub speciebus panis, statim atque tangebat labia peccatoris, desinere esse corpus Christi, horrentes, quod corpus Christi ingrederetur sub illis speciebus ventrem peccatoris. Sed hi quoque moti inani deuotione id asserebant, non tamen negabant substantiam panis in substantiam corporis Christi transelementari.

Altera quæstio sub Emmanuele Comneno, Constantino Patriarcha Constantinopolitano, & Ioanne Hierosolymitano,

mitano, anno ab Orbe condito 6664. Christi 1156. Indictione 4. inter Soterichum Panteugenum, Hypopsephium Antiochenum, Eustathium Dyrrhaconũ Episcopum, Michaëlem Thessalonicensem Rhetorum Magistrum, Euangeliorum Doctorem, Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Protecdicum, Nicephorum Basilacium, & Basilium Diaconum exorta est. Hi cum aliquando Basilium Diaconum inter concionandum audissent afferentem, vnum Dei filium, & sacrificium factum fuisse, & vna cum Patre sacrificium suscepisse, dictum arripientes, quasi ille duas Christi hypostases, seu personas introduceret, vti Hæreticum condemnarunt. Soterichus Sermonis vi, & eloquentia reliquos superans, scripto etiam ad hæc vsque tempora residuo sententiam suum propugnare conatus est. Idque vbi resciuisset Imperator Synodo Constantinopoli congregata, & sententia in deliberatione proposita, cum eam sanctorum Patrum dictis repugnantem comperisset, decreto Præsulum, vna cum assertoribus condemnauit, Ioannes Cinnamus rem nobis eloquentissime sub oculos ponit libro Histor. 4. Ἐν δὲ τούτῳ ἐν Βυζαντίῳ τάδε συνέπεσεν. ἦν τις Λευίτης, ἐς διακόνους καλοῦμεν, ὄνομα τούτῳ Βασίλειος. τοῦτον ἀναπτύσσειν τοῖς πολλοῖς τὰς θείας ἐν ταῖς ὁπουδήποτε τελεταῖς περιστάμενος φωνάς. ἄλλους τε τῶν καὶ βραχὺ προσκεκρουκότων αὐτῷ ἐν ταύταις δὴ ταῖς ὁμιλίαις σχήματι καὶ ἐπικρύψει κατηγορεῖν ἤθελε. καὶ δὴ καὶ Μιχαὴλ, καὶ Νικηφόρον ἐπίκλησιν Βασιλάκιον. ὧν ὁ μὲν Ῥητορικῆς ἐς τόδε χρόνου καθηγητὴς ἐτύγχανεν ὤν, ὁ Μιχαὴλ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ τῆς Σοφίας ἱεροῦ διεξηγεῖτο τῶν Εὐαγγελίων ῥητά. ἕτερος δὲ δόκιμος, ἄλλα τε τῶν ἐν λόγοις ἦν, καὶ δὴ καὶ λόγων ἀγαθὸς δημιουργός. ἀμέλει γοῦν καὶ πολλὰ τῶν κατὰ τὴν ῥητορικὴν μεμψίτητο αὐτῷ ἄγαν δεξιῶς. ἐπὶ τούτοις ὠδινόν τε τὼ ἄνδρε τούτω, καὶ ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο, εἰ τηλικούτω τὰ ἐς σοφίαν ὄντε πρὸς τοιούτου διαμυκτηρίζοιτο ἀνδρός. ὅθεν ἑαυτοῖς τε καὶ πλείστοις ἑτέροις, ἀνηκέστων ἄρτι ἐγενέσθην κακῶν. τοῦ Βασιλείου γάρ ποτε εἰς τὸ περὶ τοῦ ἄστεος

Ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου νεὼν, τὴν συνήθη τηνικαῦ τος αὐτοῦ λειτουργίαν, ἦσαν ἀκουσόμενοι καὶ οὗτοι, ἀκοαῖς γε μὲν ἐπιβούλοις, καὶ πλήρεσι δυσμενείας. ὡς γὰρ Εὐαγγελικήν τινα, οἶμαι, περικοπὴν ἐκεῖνος διεξιὼν, τὸν αὐτὸν ἔφη καὶ ἕνα τοῦ Θεοῦ υἱὸν, καὶ θῦμα γενέσθαι, καὶ σὺν τῷ πατρὶ τὴν θυσίαν προσδέχεσθαι, ἥρπασάν τε τὸν λόγον εὐθὺς, καὶ ἄνω καὶ κάτω διεκλεύαζον ἰόντες, διττὰς ἐντεῦθεν τὸν Βασίλειον λέγοντες εἰσάγειν ὑποστάσεις. εἰ τὸ μὲν ἐτύθη, τὸ δὲ τὴν θυσίαν ἐδέξατο. ἄλλοι τε σὺν ταύτῃ τῇ δόξῃ συνέθεντο, τῶν ἐπὶ λόγοις τέως δοκίμων. καὶ δὴ καὶ Σωτήριχος, ᾧ Παντεύγενος ἡ ἐπίκλησις ἦν, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον σοφίᾳ, καὶ λόγων δεινότητι τοὺς ἄλλους ὑπερβαλὼν. ὃς καὶ τὸν Ἀντιόχου τὸν θρόνον λαβεῖν, οὔπω ἔτι κεχειροτόνητο. ὁ τοίνυν Σωτήριχος οὐκ ἀπὸ γλώσσης μόνον καὶ στόματος δόξῃ τῇ ἐκείνων παρίστατο. ἀλλὰ δὴ καὶ καλόν τι χρῆμα λόγου συντάξας, οἷος ἐκεῖνος ἐξαισίαν τινὰ πρὸς Πλάτωνα ἐν διαλόγοις ὁμοιότητα ἔχων, πολλὰ ἐν τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ συνεφόρησεν ἄτοπα, δι' ἅπερ αὐτός τε τὴν θρόνου καθαίρεσιν ὑπέστη, βασιλέως τοῖς ἀμφιβαλλομένοις διαιτήσαντος, καὶ ὅσοι ἤδη συνίσταντο τούτῳ. Βασίλειος δὲ τὴν ἐπιτιμίαν αὖθις ἔσχεν. ἐτύγχανεν γὰρ ἤδη ταύτην ἀποβαλών. εἰ καὶ χρόνῳ ὕστερον αὖθις ἀπώλετο ταύτην, οὐκ ὀρθὸς, ὡς ἐλέγετο, τὰ δόγματα φωραθείς. τὰ μὲν δὴ τῆς δογματικῆς ἐκείνης ἀμφισβητήσεως τοιοῦτον εὕρηκε πέρας. *Interea Byzantij hæc contigerunt. Ex Leuitarum numero, quos nos Diaconos nuncupamus, quidam, cui nomen erat Basilio, ad exponendas populo diuinas voces, inter officiorum, quæ vbicunque peragerentur, solemnia constitutus; alios quoque vel leuiter sibi infensos in eiusmodi sermonibus, quasi aliud agens, nec palam redarguebat, & inter eos, Michaëlem, & Nicephorum cognomento Basilacium, quorum hic quidem edocendæ Rhetoricæ tum præerat. Michaël sacra Euangeliorum verba in Sophiæ templo exponebat. Verum primus inter disserendum optimus habebatur, & scribendarum orationum instructissimus artifex: quando etiam, & pleraque Rhetorica monumenta quam dexterrime illi elaborata sunt. Propterea viri isti odio in eum concepto ægre ferebant, si, cum ipsi tantum sapientia pollerent, ab eiusmodi homine flocci penderentur, exagitaren-*

renturque. Quapropter sibi, aliјsque quamplurimis deploratissimorum incommodorum causa fuere. Cum enim Basilius aliquando in Ioannis Apostoli, & Theologi templo ante Vrbem extructo, suetum sibi munus exequeretur, ipsi quoque ad concionem accesserunt, fraudulentis, & inuidiæ plenis auribus, auditionem illius procurantes. Veruntamen ille cum textum Euangelij, vt ipse opinor, exponeret, dixissetque. Vnum Dei Filium, & sacrificium factum fuisse, & sacrificium accipere, *verbum ipsi arripientes, seseque hac atque illac conferentes incusabant, ex ijs infesti affirmantes, Basilium duas personas inuehere, si hoc quidem in sacrificium oblatum est, illud sacrificium accepit. Multi itaque alij non elingues, sed facultate dicendi exercitati huic assertioni assensi sunt, & præcipue Soterichus, cui Panteugeno cognomen fuit, vir eo æuo, & sapientia, & dicendi vi, & copia nemini cedens. qui in Antiochenam sedem elatus, nondum fuerat ordinatus. Soterichus itaque non voce solummodo, & ore eorum assertionem propugnabat, & Orationem quam optime instructam componens, & quam ille mirificam ob eam, quam cum Platone gerebat, similitudinem, conscribere poterat, multa in ea absurda congesserat, ob quæ ipse sede summotus est, ita in ea quæstione sententiam dicente Imperatore, & alijs quicunque vna cum ipso sentiebant. Basilius vero suo est honori restitutus, quem ipse iam diu antea amiserat: quamquam postmodum rursus amisit, male sentire in dogmatibus deprehensus. Et hunc quidem finem habuit Quæstio illa de Dogmate.* Eadem prosequitur Nicetas Choniates de rebus gestis Emmanuelis lib. 7. quorum versionem VVolfianam in Excerptis nostris varijs, Epistola ad Lectorem castigauimus. Sed quid consectamur infectos riuulos, cum Deo auspice integrum sit, & licitum hæc eadem ex puro fonte, nempe ipsius Synodi Actis, haurire. Synodus ipsa cum rarissimum sit, & pulcherrimum antiquitatis monimentum, & quod ipse sciam, nemini vsque dum cognitum, & materiæ de qua tractat accommodatissimum, si e tenebris educatur in solem, non ingratum tibi

fu-

futurum existimo, licet hæc præ fastidio tibi bilem moueant, & plane subsipiant, Creyghtone, primum eam occasione oblata peruulgabimus. Tu interim meis hisce in eandem notulis fruere, quæ tamen si non tibi, certe cordatis viris, & qui pleno pectore sapiunt, iucundissimæ, & acceptatissimæ erunt. In hac sua dicta retractasse Basilacem Nicephorum, Eustathium Dyrrhacenum, Soterichum Hypopsephium, quem & condemnatum, ac depositum multis nominibus fuisse ex Actis huiusce Synodi euincitur, cũ de Michaële Thessalonicensi nullum habeatur verbum. Hinc quidam depositũ concludunt non fuisse φαίνεται ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, ὅτι οὐ καθῃρέθη. καί τοι λόγος περὶ τούτου κρατεῖ. *Apparet ex hoc scripto depositum non fuisse, licet illius depositionis constans fama sit.* Hic tamen sub finem vitæ professionem suæ fidei emittens, plane Soterichi hæresim aperte damnat, fateturque se continuo ita sensisse quemadmodum Synodus ipsa sentiebat, neque vnquam contra atque fas esset, tenuisse. Vide quæ de eo scripsimus lib. 2. de perpetua Consensione cap. 12. Ephræmius in Chronico asserit eos, cum non mutassent sententiam, condemnatos fuisse;

Ζητήσεως οὔσης τηνικαῦτα συμβάσης
Διεξιόντος γραφικοῦ ῥητοῦ πέρι,
Ὡς προσδέχεται, προσφέρειν τε σαυάμα
Σάρκα λαβόντα τὸν θεόν τε, καὶ λόγον
Καὶ τὴν τότ' αἰδεστὴν ἐν λόγοις τεθραμμένην.
Ἀποκλειθέντων εἰς ἐναντία μέρη,
Λόγοι κατῆλθον ἐξ ἑκατέρου μέρους,
Ἀντιστατικῶς ἀντερίζοντος λόγοις.
Τῇ κρείττονι δόξῃ δὲ προστεθειμένην
Καὶ πατρικῇ κάλλιστα τοῦ Βασιλέως
Καθῃρέθησαν ἱερᾶς λειτουργίας
Ἄνδρες λογάδες λαϊστὴν ἐκκλησίας
Ἀντίφρονες μείναντες ἀνεπιστρόφως

Σαυ-

Σωτήριχός τις Παντεύγενος τοὐπίκλην,
Τηῶν ὑποψήφιος Ἀντιοχείας.
Εὐστάθιος πρόεδρος Ἐπιδαμνίων
Ὁ τῶν Θετταλῶν Μιχαὴλ ῥήτωρ τότε
Καὶ Βασιλάκης τῶν σοφῶν Παύλου λόγων
Διδάσκαλος τυγχάνων τε καὶ Λευίτης.

Cum vero tum quæstio orta esset, & discuteretur illud ex sacra scriptura, sumpta occasione, Deum, & Verbum cum carnem assumpsisset, simul accipere, & offerre: & multi: Viris proceres, & literarum antesignani in aliam atq; aliam sententiam abijssent, multa vtrinque pugnantia interlocuti sunt. Verum Imperatore rectiori sententiæ assensum præbente, & quæ videbatur sanctis Patribus conformior, depositi sunt a sacerdotali ministerio Viri in Ecclesiasticis muneribus præcipui, cum permansissent in contraria sententia, Soterichus quidam cognomento Panteugenus, qui erat Antiochiæ Hypopsephius, Eustathius Præsul Epidamniorum, & qui tum erat Rhetor apud Thessalos, vna cum quodam Basilace, sapientum Pauli sermonum Magistro, & Sacerdote. Quidquid tamen sit de hoc, hic vt vides, tum qui negant, tum qui affirmant Christum esse offerens, & oblatum, Sacerdotem, & victimam, licet interse digladientur, & alter alterum pertinaciter arguat, & letaliter iugulet, vterque tamen transubstantiationem asseuerat firmissime, & antiquum Ecclesiæ suæ Dogma πατροπαράδοτον a tua calumnia vindicat. De affirmantibus planum est: inter negantes princeps Soterichus, eo ipso Tractatu, in quo suum dogma defendit. Προσφέρει δὲ καὶ νῦν τοὺς δι' αὐτοῦ σωζομένους, ὡς εἴρηται. προσφέρεται δὲ διὰ τῆς εἰς τὸ αὐτοῦ ζωοποιὸν καὶ σωτήριον σῶμα, καὶ αἷμα μεταβαλλομένης ὑπερφυῶς θυσίας. *Et nunc quoque offert eos, qui per ipsum saluantur, vt diximus. Offertur vero per sacrificium, quod in viuificum, & salutarem illius sanguinem, & corpus supernaturali quodam modo immutatur.* Et vere πατροπαράδοτον esse, non negabis Creyghtone, εἰ μὴ παντελῶς θρασὺς εἶ. Nanque obruent tuam inscitiam,

tiam, & noui, & prisci illius gentis scriptores. Præter enim in synodo laudata Patrum testimonia hæc quoque de meo tibi repono. Athanasius Alexandrinus expositione in illud; *Regium Sacerdotium*, Μελχισεδὲκ τις Βασιλεὺς Σαλὴμ, δύναται δὲ τοῦτο, εἰρήνη, τύπος Χριστοῦ γενόμενος, οὐ μόνον ὡς ἀπάτωρ τε καὶ ἀμήτωρ, ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ αὐτὸς τὰ τῶν βασιλέων τε καὶ ἱερέων ποιῶν, καὶ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τυπῶν διὰ τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου; καὶ οὗτος ἴσως τὸ βασίλειον κατέδειξεν ἱεράτευμα. κατὰ δὲ τὴν νῦν πολιτείαν αὐτὸς Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν Μελχισεδὲκ, ὡς ἐπ' ἀληθείας ἀπάτωρ τε καὶ ἀμήτωρ, τὸ μὲν τὸ πρότερον, τὸ δὲ τὸ δεύτερον, καὶ ἄρχων εἰρήνης, Βασιλεὺς μὲν ὡς Θεὸς, καὶ ἱερεὺς δὲ, ὡς αὐτοῦ τε θύτης τε καὶ προσαγωγεύς. ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ ἱερεὺς, καὶ ἱερεῖον. *Melchisedec quidam Rex Salem, quod denotat pacem, figura Christi existens, non solum vti sine Patre, & sine Matre, sed vt quæ sunt Regum, & Sacerdotum exercens, & incruentæ victimæ figuram representans pane, & vino. Hic itaque & ipse regium Sacerdotium demonstrauit: secundum vero hodiernum institutum ipse Christus verus noster Melchisedec, vt vere sine Patre, & sine Matre, hoc quidem posterius illo prius, & princeps pacis. Rex quidem vti Deus, Sacerdos vero tanquam sui sacrificus, & offerens: ipse enim est, & Sacerdos, & victima.* Idem. Orat. de Incarnat. Verbi: Πρῶτον μὲν τὸ ἴδιον σῶμα ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ὁ κύριος καὶ συνύψωσεν ἑαυτῷ. μετὰ ταῦτα ἐγείρει καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἵνα χαρίσηται αὐτοῖς τὰ πάντα ὡς Θεὸς, ἅπερ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ἔλαβεν. αὐτὸς μὲν ἑαυτῷ χαρίζεται ζωὴν, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἁγιάζει, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ὑψοῖ. ὅτε μὲν λέγει, ὅτι ὁ πατὴρ ἡγίασεν αὐτὸν, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ζωήν. δηλονότι δι' αὐτοῦ τὰ πάντα ποιεῖ ὁ πατήρ. δι' αὐτοῦ μὲν αὐτὸν ἐγείρει, καὶ δι' αὐτοῦ αὐτὸν ἁγιάζει, καὶ δι' αὐτοῦ αὐτὸν ὑψοῖ, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ζωὴν αὐτῷ δίδωσιν. καὶ ὅτε παρατίθεται τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ὡς ἄνθρωπος εἰς χεῖρας τοῦ πατρὸς, ἑαυτῷ παρατίθεται ὡς Θεῷ, ἵνα πάντας ἀνθρώπους παραθῆται τῷ Θεῷ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ χεὶρ, καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Θεοῦ. *Primum quidem proprium corpus resuscitauit ex mortuis Dominus, & vna secum exaltauit,*

uit, postmodum resuscitabit & membra corporis sui, illisque elargietur omnia vti Deus, quanta ipse accepit vt homo. Ipse itaque sibimetipsi largitur vitam, & ipse seipsum sanctificat, ipse seipsum exaltat. Quando itaq; dicis; Patrem ipsum sanctificaße, & resuscitaſſe ipsum, & donaße illi nomen, quod est supra omne nomen, & dediſſe illi vitam. Per ipsum nempe omnia Pater operatur, per ipsum itaque illum suscitat, per ipsum illum sanctificat, per ipsum illum exaltat, & per ipsum vitam illi tradit, & cum deponit Spiritum suum, vt homo in manus Patris, sibi ipsi deponit tanquam Deo, vt omnes homines deponat Deo: ipse enim est vnica manus, & plures manus Dei. Gregorius Nazianzenus in Apolog. Ἤδειν. ταῦτα συνειδὼς ἐγώ, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄξιος τοῦ μεγάλου καὶ Θεοῦ καὶ θύματος, καὶ ἀρχιερέως, ὅστις μὴ πρότερον ἑαυτὸν παρέστησε τῷ Θεῷ θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν. *Hæc igitur cum ego noßem, illudque insuper, neminem magno & Deo, & sacrificio, & summo Sacerdote dignum eſſe, nisi qui prius seipsum hostiam viuentem sanctam Deo exhibuerit.* In quem locum Elias Cretensis. Δεῖ τὸν μέλλοντα καθαρῶς τῷ ἀληθεῖ καὶ πρώτῳ ἀρχιερεῖ λειτουργεῖν Χριστῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξομοιοῦσθαι αὐτῷ, ὃς Θεὸς ὤν, ἐπειδὴ ἄνθρωπος γέγονεν, ἑαυτὸν προσενήνοχεν ὑπὲρ ἡμῶν. κἀντεῦθεν οὐκ ἀπεικότως ὁ αὐτὸς καὶ ἀρχιερεύς, καὶ θύτης, καὶ θῦμα καὶ λέγεται, καὶ ἔστι, καὶ παραστῆσαι ἑαυτὸν θυσίαν ζῶσαν τῷ Θεῷ. *Oportet sacra factiurum pure, vero, & primo Pontifici Christo, vti fieri potest, aſſimilari, qui cum eſſet Deus, factus homo semetipsum obtulit pro nobis, indeque non incongrue, idem ipse & Pontifex, & sacrificus, & victima dicitur & est, & semetipsum hostiam viuentem Deo exhibere.* Cyrillus Hierosolymit. Orat. in Hypapantem; Βρέφος βλέπω νομικὴν θυσίαν προσάγοντα ἐπὶ γῆς, ἀλλ' αὐτὸν τὰς πάντων εὐσεβῶν θυσίας δεχόμενον ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸν ἐν θρόνῳ χερουβικῷ, θεοπρεπῶς αὐτὸν προσφερόμενον, καὶ ἁγιαζόμενον, αὐτὸν τὰ πάντα ἁγιάζοντα καὶ καθαίροντα, αὐτὸς τὸ δῶρον, αὐτὸς ὁ ἀρχιερεύς, αὐτὸς τὸ θυσιαστήριον, αὐτὸς τὸ ἱλαστήριον, αὐτὸς ὁ προσφέρων, αὐτὸς ὁ ὑπὲρ κόσμου θυσία προσφερόμενος, αὐτὸς τὸ πῦρ ὑπάρχων, αὐτὸς ὁ ὁλοκαύτωσις, αὐτὸς τὰ ξύλα τῆς ζωῆς, καὶ τῆς γνώσεως, αὐτὸς ὁ

ἀμνὸς, αὐτὸς ἡ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος, αὐτὸς ὁ ποιμὴν, αὐτὸς τὸ ἀρνίον, αὐτὸς ὁ θύτης, αὐτὸς ὁ θυόμενος, αὐτὸς ὁ ἀναφερόμενος, καὶ αὐτὸς ὁ τὴν θυσίαν ἀναδεχόμενος, αὐτὸς ὁ νόμος, καὶ αὐτὸς ὁ τὸν νόμον πληρῶν. *Puerum intueor legale ſacrificium ſuper terram offerentem, ſed ipſum omnia piorum ſacrificia in cœlis accipientem, ipſum in throno cherubico, vti Deum addecet, oblatum, & purgantem. Ipſe donum, ipſe Pontifex, ipſe altare, ipſe propitiatoriū, ipſe offerens, ipſe pro mundo ſacrificium oblatus, ipſe ignis exiſtit, ipſe holocauſtum, ipſe ligna vitæ, & cognitionis, ipſe agnus, ipſe cultellus ſpiritus, ipſe paſtor, ipſe agnus, ipſe ſacrificus, ipſe ſacrificatus, ipſe oblatus, & ipſe qui victimam accipit, ipſe lex, ipſe legem complens.* Greg. Nyſſen. Orat. in Paſch. & in Reſurr. Domini 5. Ἀλλὰ προσλαμβάνει τῇ οἰκονομίᾳ τὴν ἔφοδον κατὰ τὸν ἄρρητον τῆς ἱερουργίας τρόπον, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀόρατον, καὶ ἑαυτὸν προσήνεγκε προσφορὰν, καὶ θυσίαν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἱερεὺς ἅμα καὶ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. πότε τοῦτο; ὅτε βρωτὸν ἑαυτοῦ τὸ σῶμα εἰς βρῶσιν, σαφῶς ἐνδείκνυται ὅτι ἤδη τελείως ἐστάθη τὴν ἀμνοῦ τὴν θυσίαν. εἰ γὰρ ἂν ἦν σῶμα τοῦ ἱερείου πρὸς ἐδωδὴν ἐπιτήδειον, εἴπερ ἔμψυχον ἦν. οὐκοῦν ὅτε παρέσχε τοῖς μαθηταῖς ἐμφαγεῖν τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος ἐμπιεῖν, ἤδη κατὰ τὸ θελητὸν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ τὸ μυστήριον οἰκονομοῦντος ἀρρήτως τε καὶ ἀοράτως τὸ σῶμα ἐτέθυτο, καὶ ἡ ψυχὴ ἐν ἐκείνοις ἦν, ἐν οἷς ἡ ἐξουσία τοῦ οἰκονομοῦντος ἐναπέθετο μετὰ τῆς ἐγκεκραμένης αὐτῇ θείας δυνάμεως τὸν ἐν καρδίᾳ ἐκεῖνον χῶρον περιπολοῦσα. οὐκοῦν ἀφ' οὗ προσήχθη τῷ θεῷ ἡ θυσία παρὰ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως, τοῦτον ἑαυτοῦ ἀμνὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁμαρτίας ἀρρήτως τε καὶ ἀοράτως ἱερουργήσαντος ἀπὸ τότε τὶς ἀριθμῶν τὸν χρόνον οὐχ ἁμαρτήσεται. *Sed conſilio ſuo anteuertit, & arcano ſacrificij genere, quod ab hominibus cerni non poterat, ſe ipſum pro nobis hoſtiam offert, & victimam immolat, ſacerdos ſimul exiſtens, & agnus Dei, ille qui mundi peccatum tollit. Quando id præſtitit? cum corpus ſuum diſcipulis congregatis edendum, & ſanguinem bibendum præbuit, tum aperte declarauit, agni ſacrificium iam eſſe perfectum: nam victima corpus non eſt ad edendum idoneum, ſi animatum ſit. Quare cum corpus edendum, & ſanguinem biben-*

dum

dum discipulis exhibuit, iam arcana, & non aspectabili ratione corpus erat immolatum, vt ipsius mysterium peragentis potestati collibuerat, & anima in illis erat, in quibus eadem ipsa potestas illam deposuit, simulque cum diuina virtute, quæ cum illa erat coniuncta, in ea regione cordis versata est. Itaque si quis inde tempus incipiet dimetiri, cum sacrificium Deo factum est a magno illo Principe Sacerdotum, qui ratione, quæ nec verbis explicari, nec oculis perspici potuit, se ipsum pro communi omnium salute tanquam agnum obtulit, non recedet a veritate. Cyrillus Alexandrinus contra Theodoretum; Ἐπεὶ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος, κεχρημάτικε καὶ ἱερεύς, οὐχ ὡς μείζονι Θεῷ προσκομίζων τὴν ἱερουργίαν, ἀλλ' ἑαυτῷ τε, καὶ τῷ πατρὶ, τῆς πίστεως ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν πραττόμενος. ἐρυθριᾷς δὲ ἀκούων, ὅτι κεχρημάτικεν ἱερεὺς διὰ τὸ ἀνθρώπινον, εἶτα πῶς οὐ τεθαύμακας, ὅτι μὴ κατὰ τὸ τῶν ἱερέων ἔθος ἑτέροις ποιεῖται τῆς ἱερουργίας τὸν τρόπον, ἑαυτῷ δὲ μᾶλλον καὶ τῷ πατρί. *Quando autem homo factus est, & Sacerdos, non vt Deo maiori sacrificium offerens, sed sibi metipsi, & Patri fidei nostræ professionem pertractans, in eamque incumbens. Rubore suffunderis, cum audis propter humanitatem Sacerdotem factum, & nihilominus non admiraris, quod ille non ea, qua solent Sacerdotes ratione modum sacrificij explet, sed potius sibimet ipsi, & Patri.* Et Oratione ad Imperatores. Αὐτὸς οὖν ἄρα γέγονεν ἀρχιερεὺς κατά γε τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι παρὰ πάντων θυσίας δεχόμενος θεϊκῶς. αὐτὸς τὸ θῦμα κατὰ τὴν σάρκα. αὐτὸς ὁ ταῖς ἁμαρτίαις ἱλασκόμενος ἡμῶν κατά γε τὴν τῆς θεότητος ἐξουσίαν. *Ipse autem factus est Sacerdotum princeps secundum humanitatem, licet ab vniuersis, vti Deum decet, victimas accipiat. Ipse victima secundum carnem, ipse propitius peccatis nostris secundum Deitatis auctoritatem.* Nicolaus Cabasila Orat. 1. de vita in Christo; Καὶ πλάττει μὲν αὐτοῖς ὀφθαλμὸν ἑαυτοῦ. φωτίζει δὲ ἑαυτῷ πάλιν. παρέχει δὲ ὁρᾶν ἑαυτόν, καὶ τροφεὺς ὢν καὶ τροφή ἐστι, καὶ αὐτός μὲν ἐστιν παρέχων τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς. αὐτὸς δέ ἐστιν, ὃ παρέχει. *Et format quidem ipsis oculum semetipsum, rursusque eo illuminat, & semet ipsum videndum exhibet, & nutritor existens, est idem & alimen-*

mentum . Et ipse quidem est , qui porrigit panem vitæ , & ipse est , quod porrigit . Et in Interpretatione Missæ cap. 45. Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς προσάγει, ὁ δὲ κύριος δέχεται τὰ δῶρα. προσφέρει μὲν γὰρ καὶ ὁ κύριος, ἀλλ' ἑαυτὸν τῷ πατρὶ, καὶ τὰ δῶρα ταῦτα, ὅταν αὐτὸς γένωνται, ὅταν εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα, καὶ αἷμα μεταβληθῶσιν. ὅτι γὰρ ἑαυτὸν προσφέρει, διὰ τοῦτο λέγεται εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ προσφέρων, καὶ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος ὡς θεὸς, προσφερόμενος δὲ ὡς ἄνθρωπος. ἄρτον δὲ καὶ οἶνον ἔτι ὄντα τὰ δῶρα, προσφέρει μὲν ὁ ἱερεὺς, προσδέχεται δὲ ὁ κύριος. καὶ τί ποιῶν τὰ δῶρα προσδέχεται; ἁγιάζων αὐτὰ εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα καὶ αἷμα μεταβάλλων. *Et Sacerdos quidem offert ; Dominus autem accipit dona . Offert enim & Dominus , sed semetipsum Patri, & munera hæc , quando, quod est ipse , facta sunt , cum in illius corpus , & sanguinem transformata sunt . Etenim quod se ipsum offert , propterea dicitur esse & offerens , & oblatus , & accipiens : offerens enim , & accipiens vt Deus , oblatus vero vt homo . Panem vero , & vinum adhuc existentia dona offert quidem vt Sacerdos , accipit vero vt Dominus . Quid enim agens munera accipit ? sanctificans ipsa , & in sui ipsius corpus , & sanguinem transmutans .* Theophanes Nicænus Episc. contra Iudæos lib. 8. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς κοινὴν μὲν θυσίαν φαμὲν ἅπαξ τοῦ παρόντος αἰῶνος γενέσθαι ὑπὲρ πάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως παρὰ Χριστοῦ, ἀρχιερέως ὄντος τοῦ αὐτοῦ καὶ θύματος. *Vnde & nos commune quidem sacrificium dicimus semel præsenti sæculo factũ esse pro vniuersa humana natura a Christo , qui summus ipse Sacerdos erat, & sacrificium.* Nicolaus Methonensis Tractatu de Azymis , Βαβαὶ τὶ φρικτὸν καὶ φοβερὸν τὸ μυστήριον , ὃ παραδέδωκως διὰ φιλανθρωπίαν , καὶ ἄνθρωπος γενόμενος , καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐπὶ σφαγὴν καὶ θάνατον προερχόμενος, ἵνα τὸν ὑπόδικον τῷ θανάτῳ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἄνθρωπον τοῦ θανάτου ἐξέληται , αὐτίκα τῆς παραδόσεως ἡ τῆς μεγάλης ταύτης εὐεργεσίας ἀνάμνησις , σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τὰ τελούμενα . τῆς τῃγετῆς τέλος , καὶ ζωὴ αἰώνιος , ταυτὸν δὲ εἰπεῖν , τῶν μετεχόντων ἐκθέωσις . *Papæ quam horrendum , tremendumque est hoc mysterium , quod nobis tradit Deus ob beneuolentiam in genus huma-*

num

num tradidit homo factus, & vti homo ad cædem, mortemque procedens, vt morti condemnatum propter peccatum hominem de morte eriperet, statim traditionis immensi huius beneficij recordatio. Corpus, & sanguis Christi, quæ sacrificantur. sacrificij finis, participatio Christi, & vita æterna, quod idem est dicere, participantium deificatio. Et; Οὕτω πιστεύομεν, οὕτω προσφέρομεν ἄρτον τέλειον ζῶντα, εἴτ' οὖν σῶμα Χριστοῦ τέλειον, καὶ μετὸν, τὸ πάθος διαμεμενηκὸς, καὶ ὁλόκληρον. οὐδὲ γὰρ ὀστοῦν αὐτοῦ συνετρίβη, καὶ τῆς θείας ζωῆς ἀχώριστον. τοιοῦτον οἷον αὐτὸς ὁ πρῶτος ἡμῶν καὶ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ θύτης καὶ θῦμα τοῖς οἰκείοις μύσταις παρέδωκεν. *Sic credimus, sic offerimus, panem perfectum viuum, siue corpus Christi perfectum, participabile, & integrum, quod passionem sustinuit: neque enim os illius confractum, neque vita diuina separatum est. tale, quale ipse primus noster, & magnus Præsul, & sacrificus, & sacrificium suis mystis tradidit.* Oecumenius in c. 5. Epist. ad Hebr. Οὐ γὰρ τὴν πρὸς ἅπαξ γενομένην ὑπὸ Θεοῦ θυσίαν καὶ προσφορὰν εἶπεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἀφορῶν εἰς τοὺς νῦν ἱερουργοὺς, δι' ὧν μέσον Χριστὸς ἱερουργεῖ, καὶ ἱερουργεῖται, ὁ καὶ παραδιδοὺς αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἱερουργίας. *Non enim ad ipsam tantum, quæ a Deo semel facta est, Hostiam & oblationem dixit, in æternum; sed ad nostri temporis Sacerdotes respiciens, per quos Christus & sacrificat, & sacrificatur, quiq; eis in mystico illo conuiuio, ac cæna Sacrificij huius tradidit formulam.* Vis plura? Synodicum solitũ legi Constantinopoli, & per totam Græciam singulis annis, dictam hæresim configit; Τοῖς λέγουσιν, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κοσμοσωτηρίου πάθους τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσαχθεῖσαν ὑπὲρ τῆς ἡμῶν σωτηρίας παρ' αὐτοῦ θυσίαν τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματός τε καὶ αἵματος, ὡς ἀρχιερέως κατὰ τὸ ἀνθρώπινον δι' ἡμᾶς χρηματίσαντος, ὅτι περ ὁ αὐτὸς καὶ θεὸς καὶ θύτης, καὶ θῦμα κατὰ τὴν πολλὴν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριον, προσηγάγε μὲν αὐτὸς τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ, οὐ προσεδέξατο δὲ ὡς θεὸς μετὰ τοῦ πατρὸς, αὐτός τε ὁ μονογενὴς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς διὰ τούτων ἀποξενοῦσιν αὐτόν τε τὸν θεὸν λόγον, καὶ τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμόδοξον τούτοις παράκλητον Πνεῦμα τῆς θεοπρεποῦς ὁμοτιμίας τε, καὶ

ἀξίας

ἀξίας, ἀνάθεμα. Τοῖς καθεκάστην προσαγομένην θυσίαν ὑπὲρ τῶν παραλαβόντων ἀπὸ Χριστοῦ τὴν θείων μυστηρίων ἱερουργίαν μὴ δεχομένοις τῇ ἁγίᾳ Τριάδι προσάγεσθαι, ὡς ἀντιφθεγγομένοις ἐντεῦθεν τοῖς ἱεροῖς, καὶ θείοις πατράσι Βασιλείῳ τε, καὶ τῷ Χρυσορρήμονι, οἷς συμφωνοῦσι καὶ οἱ λοιποὶ θεοφόροι πατέρες ἐν τοῖς οἰκείοις λόγοις τε καὶ συγγράμμασιν, ἀνάθεμα. Τοῖς ἀκούουσι μὲν τοῦ Σωτῆρος περὶ τῆς παρ' αὐτοῦ παραδοθείσης τῶν θείων μυστηρίων ἱερουργίας λέγοντος, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, μὴ ἐκλαμβανομένοις μὲν ὀρθῶς τὴν ἀνάμνησιν, ἀλλὰ τολμῶσι λέγειν, ὅτι καινίζει φανταστικῶς, καὶ εἰκονικῶς τὴν ἐπὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν προσαχθεῖσαν θυσίαν τοῦ ἰδίου σώματός τε, καὶ αἵματος εἰς κοινὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λύτρον τε καὶ ἐξίλασμα ἡ καθεκάστην προσαγομένη θυσία παρὰ τῶν τὰ θεῖα ἱερουργούντων μυστήρια, καθὼς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ δεσπότης τῶν ὅλων παρέδωκεν, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλην εἶναι ταύτην παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῷ Σωτῆρι τετελεσμένην εἰσάγουσι, καὶ πρὸς ἐκείνην φανταστικῶς, καὶ εἰκονικῶς ἀναφερομένην, ὡς κενοῦσι τὸ τῆς φρικτῆς, καὶ θείας ἱερουργίας μυστήριον, δι' οὗ τὸν τῆς μελλούσης ζωῆς ἀρραβῶνα λαμβάνομεν, καὶ ταῦτα τοῦ θείου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ πανσόφου χρυσορρήμονος διαγορεύοντος τῆς θυσίας τὸ ἀπαράλλακτον, καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι φάσκουσαν ἐν πολλαῖς τῶν τοῦ μεγάλου Παύλου ῥητῶν ἐξηγήσεσιν. ἀνάθεμα. *Dicentibus, tempore passionis humano generi salutaris Domini, & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi oblatam pro nostra salute victimam preciosi illius corporis, & sanguinis, vti summi Sacerdotis, hominis facti propter nos, quod ipse & Deus, & sacrificus, & victima, vti in rebus Theologicis pertractandis vere Magnus Gregorius scribit. Dicentibus, inquam, eum Deo, & Patri obtulisse, non vero accepisse vt Deum vna cum Patre ipsum Vnigenitum, & Spiritum sanctum, tanquam qui vocibus hisce Deum Verbum, & consubstantialem, & aequali gloria preditum Spiritum sanctum Paracletum Deum aequo honore, & dignitate spoliant, Anathema. Illis, qui singulis diebus sacrificium oblatum ab ijs, qui sibi traditam a Christo diuinorum mysteriorum sanctificationem, non acceptant sancta Triadi offerri, tanquam verbis hisce contradicentibus sanctis,*

ctis, diuinisque Patribus Basilio, & lingua aurea prædito Ioanni, cum quibus concordissime sentiunt deiferi reliqui Patres in proprijs scriptis, & commentarijs, Anathema. Audientibus Saluatorem de tradita a se diuinorum mysteriorum sanctificatione dicente: Hoc facite in meam commemorationem: sed audent dicere, eum instituisse imaginarie, & figurate in pretiosa Cruce a Saluatore nostro oblatum sacrificium proprij corporis, & sanguinis in communem humanæ naturæ redemptionem, quotidie oblatum sacrificium a diuina mysteria sacrificantibus, vt Saluator noster, & omnium Dominus tradidit: propereaque aliud hoc esse ab eo, quod initio Saluator absoluit, introducant, & ad illud imaginarie, & figurate relatum, tanquam euacuantibus horrendi diuinique sacrificij mysterium, quo futuræ vitæ pignus suscipimus; licet diuinus Pater noster, & doctissimus Ioannes Chrysostomus declaret sacrificij incommutabile, & vnum idemq; esse dicat, dicta pleraq; Magni Pauli explanans, Anathema. Et argute admodũ nec molli bracchio arguebat Stephanus Drungarius magnus contra Soterichum; Ὅλῃ τῇ θεότητι προσεκεκρούκειμεν ἡμεῖς διὰ τῆς παραβάσεως τῇ ἐν ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι θεωρουμένῃ πατρὸς, υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, ἢ μόνῳ τῷ πατρὶ; εἰ μὲν μόνῳ τῷ πατρὶ, καὶ αὐτῷ μόνῳ κατὰ τοὺς φλυαροῦντας καταλλάγημεν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἐνανθρωπήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὅλῃ τῇ τριάδι προσηνέχθη τὸ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ αἷμα. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Χριστῷ, ἤτοι τῇ μιᾷ τούτου ὑποστάσει, θεωρεῖται τὸ φθαρτὸν, καὶ ἄφθαρτον, τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον, οὕτω καὶ τὸ προσάγον καὶ προσδεχόμενον. ὁ αὐτὸς γὰρ ὡς ἄνθρωπος προσάγει, καὶ ὡς θεὸς προσεδέξατο. *Erga vniuersam Trinitatem, quam nos in tribus Hypostasibus Patris, Filij, & Spiritus sancti speculamur præuaricantes deliquimus, an vero erga Patrem solum? Si erga Patrem solum ipsi etiam soli, vt nugatores isti tradunt, per sanguinem eius incarnati filij reconciliati sumus. Quodsi Triadi vniuersæ vnigeniti filij Dei sanguis oblatus est. Quemadmodum enim in vno, eodemque Christo, siue in vna illius Hypostasi consideratur corruptibile, & incorruptibile, mortale, & immortale, ita & offerens.*

offerens & accipiens. Idem enim vt homo offert, & vt Deus accipit. Simeon Thessalonicensis Dialogo contra Hæreses de Christo. Ὅτι καὶ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν καὶ τελετάρχης, καὶ τελεσιουργὸς, καὶ τελῶν καὶ τελούμενος, καὶ αὐτοτελειότης μόνος ἐστίν. Et; τὴν δέ γε ἱερουργίαν τοῦ παναγίου σώματος αὐτοῦ τε, καὶ αἵματος δηλῶν, ὡς αὐτὸς ἱερούργησε, καὶ ἱερουργεῖν ἡμῖν παραδέδωκεν. τοῦτο γάρ φησι ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἐν ἄρτῳ δηλονότι καὶ οἴνῳ μηδαμῶς παυόμενος, καὶ αἰώνιος μᾶλλον ἱερεὺς, ὅτι καὶ ἔθυσεν ἑαυτὸν ἑκουσίως διὰ σταυροῦ, καὶ θύει, καὶ προσενήνοχε τῷ πατρὶ, καὶ προσάγει, καὶ σφάγιον κεῖται διηνεκὲς, καὶ αἰώνιον ὑπὲρ ἡμῶν ἱλαστήριον. Et; καὶ ἓν σῶμα ὁ εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἄρτος, κἂν πολλοὶ, καὶ ὅσοι ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ παρὰ πάντων ἱερουργῶνται ἱερουργῶν, ἐπεὶ διὰ πάντων αὐτὸς ἑαυτὸν ἱερουργεῖ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ θῦμα τελῶν, καὶ θύτης. *Quod & autor vitæ, & salutis nostræ, & ceremoniarum conditor, & perfector operum: item initians & initiatus, & ipsa initiatio solus est.* Et, *Sacrificium vero sanctissimi corporis, sic & sanguinis, manifestum est ipsum sacrificasse, & sacrificare nobis tradidisse. Hoc siquidem, ait, facite in meam commemorationem; quod & ipse est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, in pane videlicet, & vino nullo modo cessans, & sempiternus potius Sacerdos; quod Sacrificauit semetipsum perlibenter per Crucem, & sacrificat, & obtulit Patri, et offert, & victima iacet perpetua, & sempiternum pro nobis propitiatorium.* Et; *Et vnum corpus qui in memoriam illius offertur panis, licet multi, & quotquot in vniuerso mundo ab omnibus Sacerdotibus sacrificantur, cum per omnes semetipsum ipse magnus Pontifex sacrificat, et sacrificium existens, et sacrificus.* Et luculentiora ex Græcis poscis? Nihil pro sano facis, & talpa cæcior veri luminis purpuram non dignoscis. *Sed Pontificiorum longe alia sunt*, tum labotas ex inscitia Creyghtone. Cyprianus Epistola 63. *Iesus Christus Dominus, & Deus noster, ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificiū ipsum primus obtulit.* Ambrosius lib. 3. de Fide cap. 5. *Idem*

ergo

ergo Sacerdos, idem & hostia, & Sacerdotium. & lib. Officiorum cap. 48. *Vmbra in lege, imago in Euangelio, veritas in cœlestibus. Ante agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nunc Christus offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse quasi Sacerdos, vt peccata nostra dimittat.* Augustinus serm. 49, aut quisquis est illius auctor; *Nouum est altare huius sacrificij, quoniam et immolatio noua est, & admirabilis, Ipse enim & hostia erat, et Sacerdos.* Hieronymus Hedibiæ; *Nec Moyses dedit nobis panem verum, sed Dominus Iesus, ipse conuiua, et conuiuium, ipse comedens, et qui comeditur.* Paulinus Epist. 5. ad Seuerum; *Ipse enim pro nobis et animam et carnem suam posuit, et recepit, qui et Sacerdos, et hostia, et agnus, et pastor, et pro pastoribus suis agnus occisus est. Ipse enim Dominus hostia omnium Sacerdotum est, qui semetipsum pro omnium reconciliatione Patri libans victima Sacerdotij sui, & Sacerdos suæ victimæ fuit.* Quid ergo garrit Montacutius contra Bullengerum? *Quæso te, ne sæui magnus Sacerdos. Non est cur in Tragœdia debaccheris. Donum, siue sacrificium est symbolum corporis Christi. Hoc nouum est absurdum, inauditum. Nunquam ne tibi lectæ auditæ istæ voces, nec quidem sub Grammaticorum ferulis? An sic nusquam auditæ? vt donum sit sacrificium, aut vice versa, aut vt Symbolum corporis Christi dicitur donum, vel sacrificium? Sacrificium est enim, quod iugulatur. Dona autem illa non iugulantur. Christus ergo ipse an transfoditur? Certe in figura. Ergo Græci in sacris adhibebant λόγχην. Et tamen θυσίαν tu ἀνάμακτον hoc nuper nominabas, hic agnoscas licet tua illa pessima γνωρίσματα, nouum absurdum inusitatum, vt symbolum corporis Christi sit sacrificium. Est etenim, vt vulgo statuunt, sacrificium oratio rei aspectabilis puta vituli, vel agni, qui ritu legitimo a Sacerdote publico ita tractatur, vt res quæ offertur, mutetur, aut vratur.* Et; *Ideo non sequitur, quod συλλογίζεις. Si Christus offertur, & offert, tum non est panis qui offertur. Neque enim vllus syllogismus admittit, idem offerens, & oblatum seruatis legibus oppositorum. Casauboni eruditio videbat istud, quod videns tu, non*

videas, tibi cura sit, & magistris tuis. Et; *Sacrificium est θυσία corporis mystici. Sacrificium est Christi ipsius oblati, illud nos sumus, & Deo offerimus. Hoc repræsentamus sæpe, olim semel factum: non repetimus idem semel consummatum.* Plane quicquid ex suo cerebro συλλογίζει de rebus diuinis extra Ecclesiam Catholicam est. Interim sciat, se ab Ecclesia Græca, & Pontificia anathemate plecti, sacrari inferis, sibique, si non resipiscat vltimæ animaduersionis exempla statui, execrandum & detestabile caput. Et hæc Montacutio. Quid Creyghtono? multo plura eiusdem generis; qui si tot Sanctorum Græcorum, & Pontificiorum auctoritatibus, & traditioni & memoriæ, etiam Hæreticorum atque Schismaticorum testimonijs fundatissimæ non cesserit, facilemque se dederit, sed eadem per eadem dixerit; *Panis Eucharistici Transelementationem sub Innocentio III, in Lateranensi IV. primum orsam esse in Ecclesiam introduci: diuersum esse Canonem tam D. Basilij, quam D. Chrysostomi a Canone Romano, & Græcorum sacramentum a Pontificio: Græcos ipsos de Transelementatione nunquam cogitasse, nec per somnia quidem: & hostiam sine fermento primitus Transubstantiationem peperisse, & hostiam ab illa stabilitam fuisse:* Sciat sese, quod & sancte, pace tamen sua, adiurauerim, esse ὄντως παθεῖν ἀγοντα μυστήρια.

Anno Christi 1199. sub Alexio Comneno Fratre Isaacij Angeli, auctore eodem Choniata, Ecclesiasticos Orientales in factiones dogma de hoc eodem sacramento diuisit, cuius sub Georgio Xiphilino Patriarcha pullulauit, & successoris Ioannis Camateri animi mollitia, & Doctorum contentionibus superuacanea operositate intendentium, scintilla a Sicidita Monacho succensa eiusdem seditiosi condemnatione perleui momento extingui poterat, nec extincta, in immensas faces excreuit, & præcordia hominum iactauit. Erat in quæstione, vtrum corpus Christi post perceptionem incorruptibile esset,

quale

quale poſt paſſionem, & reſurrectionem fuit, an corruptibile, vt ante paſſionem? Sicidita, & illius, vt ita dicam, a pedibus ſerui, id myſterium non eſſe confeſſionem reſurrectionis, ſed ſacrificium, & proinde corruptibile, & amens, & inanime, ad quod qui accedit, non totum Chriſtum percipiat, ſed partem. Nam ſi incorruptibile eſſet, eſſet etiam mentis particeps, & animatum, & intactile, & inaſpectabile: neque dentibus ſcinderetur, nec moleretur, & in ſcindendo nullam prorſus moleſtiam, aut dolorem ſentiret, præſertim cum Chriſtus dicat; *Qui manducat me, viuet: Quemadmodum miſit me Pater, & ego viuo propter Patrem.* Quibus videbantur corporum etiam reſurrectionem improbare, cum dicerent; Nos poſt reſurrectionem nullo modo ſub tactum, aſpectum, & figuram humanam repræſentandos fore, ſed vt incorporeas vmbras volaturos. Prætereaque Chriſti per clauſam ianuam ingreſſum non miraculum, ſed aliquid cognatum, & aptum reſurgentibus ex mortuis eſſe aſſerebant. Et hæc quidem Siciditani. Catholici vero incorruptibile eſſe, cum diuinorum myſteriorum perceptio confeſſio ſit, & recordatio Domini propter nos mortui, & rediuiui, & quam partem quiſque acceperit, ab eo Chriſtum integrum percipi, quem Thomas palpauit, & poſt reſurrectionem comeditur. Longa eſſet oratio, ſi Nicetam tranſcriberem. Volenti obuia ſunt lib. 3. Hiſtor. Adde Ephræmium eadem contractius proſequentem.

Τούτου κρατοῦντος Κομνηνωαγχωνύμου.
Ἰωάννου δὲ Καματηροῦ τὸν θρόνον
Βυζαντίδος ἰθύνειν εἰληχότος.
Δόγμ' ἀνεφύη καινοφανὲς καὶ νόθον
Γεννήτορά τε καὶ διδάσκαλον φέρον
Τινὰ μοναχὸν Σικιδίτην τὴν ἐπίκλην,
Λαλοῦντ' ἀληθῶς ἀπὸ γῆς καὶ κοιλίας.
Ζητήσεως οὔσης γὰρ, εἰ χρὴ καὶ λέγειν

Νοεῖν τε σαφῶς σῶμα Χριστοῦ δεσπότου,
Ὃ ληπτόν ἐστιν ἡμῖν ἐν μυστηρίοις,
Ἄφθαρτον εἶναι καθάπερ μετὰ πάθος
Καὶ θείαν ἀνάστασιν, ἢ φθαρτὸν λέγειν,
Ὁποῖον ἦν πρὸ θανάτου, καὶ τοῦ πάθους;
Ἄφθαρτον οἱ μὲν ἀπεδείκνυον τόδε,
Διδασκαλικαῖς χρώμενοι μαρτυρίαις,
Σοφοῦ Κυρίλλου, καὶ πατρὸς Χρυσοστόμου,
Εὐτυχίου τε ποιμένος Βυζαντίου,
Καὶ Γρηγορίου φωσφόρου Νυσσαέων,
Οἵπερ παριστάνουσι διδασκαλίαις,
Ἐκεῖνο σῶμα δεσπότου πεφυκέναι,
Τὸ νῦν πρὸς ἑστίασιν ἡμῖν τυγχάνον,
Ὃ κρεῖττον ἐφθὲν θανάτου μετὰ πάθος
Ζωῆς κατῆρξεν ἀφθίτου βροτοῖς χάριν,
Οὗ κἂν μέρος τις τυγχάνῃ δεδεγμένος,
Ἅπαν λαβὼν ἄπεισι σῶμα κυρίου.
Καὶ πρὸς θεουργεῖ τοὺς μεταχόντας ξένως.
Οἱ δ' ἐκ μέρους τῆς ἐναντίας πάλιν,
Ἔφασκον, αὐτὸ μηδὲ τύπον παρέχειν
Σεπτῆς μακαρίας τε παλινζωΐας.
Τηρούμενον δὲ θυσίαν μόνην φέρειν.
Κἀντεῦθεν ἄνευ φθαρτὸν, ἄψυχον πέλειν,
Καὶ τὸν μεταχόντα δὲ λαμβάνειν μέρος,
Οὐχ ἅπαν αὐτὸ σῶμα Χριστοῦ δεσπότου.
Εἰ γὰρ φασιν ἄφθαρτον ὑπεῖν καθόλου,
Ἦν ἂν ἀναφὲς, ἀθέατον τοῖς ὅλοις.
Τοιαῦτα συνείροντες εἶδε δυστρόπως,
Ἀπλουστέρους ἔπειθον ὑπείκειν σφίσιν
Τῇ κρείττονι δόξῃ δὲ προστεθεὶς ἄναξ
Εἶα φθινύθειν τελωάλως τοὺς θατέρας.

Imperante Alexio Angelo Comneno, & Sedem Patriarchalem Byzantinam gubernante Ioanne Camatero, nouum dogma, & spurium exortum est, parentem, ac magistrum agnoscens Monachum

quen-

quendam cognomine Siciditem, vere loquentem ex humo, & ventre. Nanque cum esset quæstio, An dicendum esset, & plane tenendum, & plane confitendum, Christi Domini corpus, quod sumimus in mysterijs, incorruptibile esse, vt erat post passionem, et diuinam resurrectionem, an vero corruptibile, vt erat ante passionem, & mortem? Id incorruptibile esse nonnulli demonstrabant, testimonia Patrum vsurpantes Cyrilli sapientis, & Patris Chrysostomi, Eutychij Præsulis Byzantini, & illuminantis Gregorij Nysseni, qui suis documentis stabiliunt, illud corpus Domini, quod nunc nobis manducandum traditur, esse illud ipsum, quod post passionem morte potius apparens, vitæ dedit initium immortalis mortalium causa, cuius licet partem quispiam assumpserit, totum Domini corpus assumit, & peregrino quodam modo assumentes deificat. Qui vero partis contrariæ erant, asserebant, illud nec vestigium quidem in se continere venerandæ, beatæq; resurrectionis, sed consecratum sacrificium tantum præseferre, indeque exmens, corruptibile, & inanimatum existere, & assumentem partem accipere, non integrum ipsum Christi Domini corpus: Nanq; aiebant, si incorruptibile esset in vniuersum, non subijceretur neq; tactui, neq; visui modis omnibus. Hæc isti malitiose concludentes simpliciores cogebant sibi credere. Sed rectiori sententiæ assensus Imperator, huiusce alterius opinionis auctores paulatim in nihilum redegit, & prospexit in posterum. In hac quoq; concertatione nullus siue corruptibilitatem, siue incorruptibilitatem assereret, transelementationem panis, & vini in verum corpus, & verũ sanguinem Christi negauit, sed in commune iactis calculis omnes eam agnouerunt, & falli sunt. Et vt a Michaële Glyca defensore, & propugnatore dissolubilitatis acerrimo exordiar; en illum: sed attentius inspice, ex Epistola ipsius ad Ioannicium Monachum, quam sic inchoat; Ὅτι μὲν οὖν ὁσιώτατε ἄνερ ἐπὶ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, σάρκα τεθεωμένην ἐσθίομεν, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι θεούμεθα δι' αὐτῆς, καὶ ὅτι δίδοται ἡμῖν ἐντεῦθεν ἄφεσις ἁμαρτιῶν, καὶ ὅτι δι' αὐτῆς αἰώνιοι γινόμεθα μέτοχοι ζωῆς,

ζωῆς, οὐδὲ ἡμεῖς ἐπὶ τούτοις ἀμφιβολίαν ἔχομεν οἱανδήτινα. μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ὡς ὁρᾷς, ἀπονήρως πάσῃ καὶ ἀπεριέργως δεχόμεθά τε, καὶ στέργομεν τὴν τῶν θείων μυστηρίων παράδοσιν. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι παρελάβομεν ἀπό τε τῶν θεηγόρων Εὐαγγελιστῶν, καὶ τῶν ἐς ὕστερον ἀναφανέντων ἁγίων πατέρων, ἢ φρονοῦντες, ἢ λέγοντες εὑρισκόμεθα τέως, ὡς ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, ἐφ' ὧν καὶ σιωπᾷν ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις τέλειον ἔπρεπεν. *Nos itaque sanctissime Vir, in participatione immaculatorum Christi mysteriorum carnem deificatam manducare, eiusdem nempe Christi, & per eam sanctificari, & inde nobis remissionem peccatorum tradi, & per eam sempiternæ fieri vitæ participes, neque nos de hisce incerti sumus, neque ullo modo ambigimus. Absit hoc. Namque ut vides, absque malitia, & curiositate accipimus, & amplectimur sacrorum mysteriorum traditionem. Neque enim aliud quidpiam traditum a diuiniloquis Euangelistis accepimus, & a sanctis Patribus, qui post eos exorti sunt, siue sentientes, siue dicentes usquedum reperimur, ut nos suspicamur, de quibus prorsus silentium nobis esse seruandum ducimus.* Et infra; Εὔδηλον οὖν, ὡς εἴγε καὶ ἄρτον τῷ φαινομένῳ ἐσθίομεν, ἀλλὰ σάρκα τεθεωμένην ἐσθίομεν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. *Itaque manifestum est, licet panis sit secundum aspectum, quem manducamus, sed carnem deificatam manducamus ipsius Christi qui dixit; Hoc facite in meam commemorationem.* Idem ibidem; Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε τὸ αἷμα αὐτοῦ, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. καὶ ζητῶ τηνικαῦτα μαθεῖν, ποίαν ἐνταῦθα σάρκα χρὴ νοεῖν; τὴν σφαγιασθεῖσαν τότε, καὶ τῷ τάφῳ δοθεῖσαν, ἢ τὴν ἐκ νεκρῶν ἐγερθεῖσαν, καὶ τοῖς μαθηταῖς, ὥσπερ ὀψίας ἐμφανισθεῖσαν; δὸς ἐπὶ τούτοις ἀπόκρισιν. ἡ μὲν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἐγερθεῖσα, καὶ ἄφθαρτος ἠγέρθη, καθὼς ἐδιδάχθημεν, καὶ λεπτὴ, καὶ κούφη, καὶ πνευματικὴ, καὶ λεπτὴ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἐσφραγισμένου τοῦ τάφου ἐξελθεῖν, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσελθεῖν. ἡ δὲ σφαγιασθεῖσα τότε, καὶ τῷ τάφῳ δοθεῖσα, φθαρτὴ κατὰ φύσιν ἐτύγχανεν, καὶ μὴν καὶ παχεῖα. καὶ γὰρ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὅλως ἐδέχετο τομήν. οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦ μυστικοῦ δείπνου τοῖς μαθηταῖς εἰς βρῶσιν ἐδίδοτο.

δοτο. πρόσεχε οὖν. τὴν μὲν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἐγερθεῖσαν ἄφθαρτον αὐτίκα γεγονυῖαν, καὶ λεπτὴν, ὡς εἴρηται, καὶ κούφην, καὶ πνευματικὴν ἀδύνατόν ἐστι καὶ ὀδοῦσι τέμνεσθαι, καὶ ἐν ἀληθείᾳ βιβρώσκεσθαι. καὶ τοῦτο προϊὼν ὁ λόγος ἀριδηλότατα παραστήσει τῇ σῇ λογιότητι. ἐπειδὴ καὶ γὰρ ἀπήλλακτο πάσης αὕτη παχύτητος, ὡς ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν φησὶ, πῶς λοιπὸν ἐμφορηθήσεταί τις καὶ κρεῶν, καὶ αἵματος; ἀμήχανον τοῦτο πάντων. ἀμήχανον. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Tum instrui postulo. Quæ caro hic intelligenda veniat, mactata ne eo tempore, & sepulturæ tradita, & quæ ex mortuis resurrexit, & Discipulis verpere apparuit. Responde sodes. Namque quæ resurrexit a mortuis, incorruptibilis exsuscitata est, vt edocti sumus, & subtilis, & leuis, & spiritalis, & adeo subtilis, vt ex obsignato sepulcro emerserit, & portis clausis introiuerit. Quæ vero tum mactata est, et sepulturæ tradita, natura sua corruptibilis erat, adhuc etiam præterea concreta. Namque si id non esset, nusquam cæsuram admitteret, nunquam in cœna mystica discipulis in alimoniam dederetur. Attende itaque. Quæ ergo e mortuis resurrexit, illico incorruptibilis facta, et subtilis, vt iam diximus, et leuis, et spiritalis, non potest et dentibus scindi, et re ipsa manducari. Et hoc subsequens oratio manifestissime comprobabit tuæ singulari facultati dicendi; cum nulli esset concretioni obnoxia, vt lingua aureus inquit, Qua ergo ratione quispiam replebitur et carnibus, et sanguine? Id fieri prorsus non potest, non potest;* Et; Σάρκα μὲν οὖν ἀληθῶς τεθεωμένην ἐσθίομεν. εἰ γὰρ καὶ ἄρτος τῷ φαινομένῳ καὶ οἶνός ἐστι τὰ θεῖα μυστήρια, καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἀλλὰ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς σάρκα καὶ αἷμα μεταβάλλονται τοῦ Χριστοῦ. πλὴν οὐ δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ μεταβάλλεσθαι δηλαδὴ, καὶ ἄφθαρτον αὐτὸν εἶναι παντάπασιν εἴποι τις. *Carnem itaque vere deificatam manducamus. Licet enim aspectu panis, et vinum diuina mysteria sint, vt sæpius diximus, sed aduentu Spiritus sancti in carnem, et sanguinem Christi transmutantur. Nihilominus non propterea quod transmutantur, etiã incorruptibilem esse prorsus quispiam assereret.*

Et;

Ἔτι πλὴν ἐπὶ τούτοις χαλεπαίνετε, οὐχ ὅσιον. εἰ γὰρ καὶ βιβρώσκεται παρ' ἡμῶν ὁ ἄρτος οὗτος ὡς ἐν ἀληθείᾳ σὰρξ ὑπάρχων αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὔτε διαφθορὰν ὑφίσταται μετὰ ταῦτα, οὔτε μὴν εἰς κοιλίαν χωρεῖ, καθάπερ ἡ συνήθης αὕτη καὶ ῥέουσα βρῶσις, ἀλλ' ἅμα τῷ βρωθῆναι καὶ ταφῆναι τροπήν τινα παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης παραπλησίως δηλαδὴ τοῖς ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ σαρκὶ πεπραγμένοις. ἡνίκα θανοῦσα καθ' ἡμᾶς αὕτη τῷ τάφῳ γέγονε κάτοχος, ἀλλὰ διαφθορᾶς ὁ τοιοῦτος ἀνώτερος ἀκολούθως εἶναι διαγινώσκεται. καὶ πῶς ἀκολούθως. ἐπειδὴ καὶ ἡ σὰρξ αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ φθορὰν μὲν ἐδέξατο θανάτου, διαφθορὰν δὲ οὐκ οἶδε κατὰ τὸν εἰπόντα. οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. *Nihilominus hæc permoleste ferenda non sunt. Etenim si editur a nobis panis hic in veritate, caro existens ipsius Christi, sed postmodum non subit, neque in ventrem degreditur, vti suetum hoc, & profluens alimentum, sed simul atque comestus fuerit, sepultusq; inmutationem aliquam, vti Damascenus Ioannes inquit, patitur eo ipso modo, quo in carne illius sancta multa actitata sunt, quæ more nostro demortua sepulturæ inclusa est; sic iste corruptione superior esse dignoscitur. Et qua ratione? Quod & caro ipsa Christi corruptionem quidem mortis suscepit, totalem vero corruptionem non subijt, vti ille dixit, non dabis sanctum tuum videre corruptionem.*

Hæc & alia Michaël Glycas Epistola satis prolixa ad Ioannicium Monachum ad hæresim comprobandam dicenda tacendaque verbosa loquacitate, vt tu etiam Ceyghtone sæpissime facis, comminiscitur. Huius etiam Epistolam de hac eadem re se legisse scribit Casaubonus Exercit. in Baronium 16. §. 49. sed sub Zonaræ nomine non dum editam, quam Glycæ esse Codices antiqui repræsentant. Cuiusnam vero sint illæ Epistolæ, quæ sub nomine Glycæ, & Zonaræ nomine in Manuscriptis prostant, alius erit differendi locus. Ipsam vero tibi Epistolam, quia exigua est non inuidebimus. Titulus Epistolæ est; Εἰ φθαρτή ἐστιν ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ μετάληψις, ἢ τε καὶ ἄφθαρτος. *An corruptibile sit sanctum Christi corpus, an vero incorrupti-*

corruptibile. Ἔτι καὶ τοῦτο ἠπόρηται, εἴτε φθαρτή ἐστιν ἡ ἁγία τῆς Χριστοῦ μετάληψις, εἴτε καὶ ἄφθαρτος. οἶδα μὲν οὖν ἀσφαλῶς, ὅτι τῷ ἰδίῳ προσεχόμενοί τινες λογισμῷ, καὶ περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀρρήτων μυστηρίων οὐ μικρῶς ἀμφιβάλλουσι, ποτὲ μὲν ἄφθαρτον αὐτὴν ἀποκαλοῦντες, ὡς ἀθανάτου ζωῆς παρεκτικήν· ποτὲ δὲ φθαρτὴν εἶναι διϊσχυρίζονται. ἐπειδὴ δαπανᾶται τοῖς ἐσθίουσιν ἡμῖν, καὶ βιβρώσκεται. ταύτῃ τοι, καὶ πολλὰ μὲν ἐπιχειροῦσιν λέγειν οἴκοθεν, ἀσυλλόγιστα δὲ παίζειν, ὡς ἔοικεν ἐν οὐ παικτοῖς, καὶ γελᾶν ἐν ἀγελάστοις οὐκ ἀσφαλῶς προσαγόμενοι. ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνους, ἀγαπητέ, τὰ θεῖα καὶ σὺ πολυπραγμόνει μυστήρια. μηδὲ οἷα τεθαῤῥηκὼς ἑαυτῷ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα θέλε πηδᾶν, εἴτε φθορᾶς ἀνωτέρα ἐστὶν ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ μετάληψις, εἴτε καὶ πρόσκαιρος αὕτη περιεργαζόμενος. τὰ γὰρ τοιαῦτα σιωπῆς μᾶλλον, ἢ ἐξετάσεως ὑπάρχουσιν ἄξια. πλὴν μὴ ἐπὶ τοσοῦτον ἀμφιβαλλέτω σου ὁ λογισμός, τὸ μὲν αὐτῷ ὡς εὐσεβὲς δῆθεν προσκείμενος, τὸ δὲ πάλιν ὡς ἀσεβὲς μὴ παραδεχόμενος. εὑρήσεις γὰρ ἐπὶ τῆς κοινωνίας ταύτης ἀμφότερα, εἴγε καλοθελῶς ἐξετάσῃς τοῦ λόγου τὴν δύναμιν. ὁ μὲν οὖν ἄρτος τῆς προθέσεως αὕτη ἐκείνη ἐστὶν ἡ τοῦ Χριστοῦ σάρξ, ἡ ἁγιασθεῖσα τότε, καὶ τῷ τάφῳ δοθεῖσα. καὶ δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς ἔλεγε τοῖς Ἀποστόλοις ὁ κύριος, ἡνίκα τὰ τῆς καινῆς διαθήκης ὑπετίθη μυστήρια. τοῦ γὰρ ἄρτου μεταδιδοὺς αὐτοῖς ἔλεγε, λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. προέχεις οὖν, εἰ μὴ φθαρτὴ ἐτύγχανεν ἡ τοῦ κυρίου σάρξ, οὐκ ἂν ὑπέπεσε τῇ τοῦ θανάτου φθορᾷ. τὸ γὰρ ἄφθαρτον πάσης ἀνώτερον ὑπάρχει φθορᾶς. οὕτω μὲν οὖν καὶ ὁ τῆς προθέσεως ἄρτος, φθορᾷ ὑποκείμενος, ἅτε σὰρξ ὤν, ἀληθῶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τέμνεται τοῖς ἐσθίουσιν ἡμῖν, καὶ ἀλήθεται. εἰ γὰρ ἄφθαρτος ἦν, οὐκ ἂν ἐδέχετο τομὴν οἵαν δήτινα, οὐκ ἂν ὅλως παρ' ἡμῶν ἐβιβρώσκετο. πλὴν μὴ ἐπιστυγνάσῃς τῷ λόγῳ, μηδὲ βαρὺ δόξῃς καὶ φρικτὸν τὸ λεχθέν. εἰ γὰρ καὶ φθορὰν ἤκουσας ἐπὶ τῆς θείας ταύτης καὶ φρικτῆς μεταλήψεως, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἀφθαρσίας ἐφέπεται ὕστερον, ὡς ὁ λόγος ἤδη γνωρίσει σοι. ἡ τοῦ κυρίου σάρξ, εἰ καὶ θανάτῳ περιέπεσεν, εἰ καὶ τῷ τάφῳ δοθῆναι ἔφθασεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διαφθορὰν ὑπέστη κατὰ τὸν εἰπόντα προφήτην, οὐδὲ δώσεις τὸν

ἄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. τῇ γὰρ θεότητι διαφυλαχθεῖσα παντάπασι γέγονεν ἄφθαρτος. οὕτω καὶ ὁ τῆς προθέσεως ἄρτος, μετὰ τὸ δαπανηθῆναι τοῖς ὀδοῦσι, καὶ περὶ οἰσοφάγῳ καθάπερ τάφῳ παραδοθῆναι, πρὸς ἀφθαρσίαν αὐτίκα χωρεῖ, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ καταπλεκόμενος. ἐνθέντοι καὶ οἱ ἐκδημῆσαι τῶν ὧδε μέλλοντες, ἐὰν τύχωσι μεταχόντες ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, ὑπ᾽ Ἀγγέλων δορυφορούμενοι ἀπάγονται δι᾽ ἐκεῖνο πάντως τὸ ληφθέν, ὡς ὁ θεῖος ἔφη περὶ τούτου Χρυσόστομος. ἀλλ᾽ ὅρα κἀντεῦθεν φιλανθρωπίαν Χριστοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ πολυμήχανος δράκων, διὰ γεύσεως ἡμῖν ἐνῆκε τὸν ὄλεθρον, διὰ γεύσεως αὖθις καὶ τὰ τῆς θεραπείας ἐπινενόηται. ὅθεν οἱ μακρυνόντες ἑαυτοὺς, ὁπωσδήποτε τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας μετὰ τῶν ζώντων ὅλως εἶναι οὐ δύνανται. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ κύριος ἔλεγε, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε τὸ αἷμα αὐτοῦ, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. οὐκοῦν ἐκκαθαίρωμεν ἑαυτοὺς, καὶ τῇ πνευματικῇ τραπέζῃ, καὶ οὕτω τροφῆς ἀθανάτου γενόμενοι μέτοχοι, ζώημεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. *Adhuc etiam de hoc ambigitur, An sancta Dei participatio corruptioni, vel incorruptioni subiaceat? Scimus, dilectissime, nonnullos proprijs cogitationibus distractos de natura mysteriorum intaminatorum non parum animo fluctuare, interdum eam corruptionibus non obnoxiam compellantes, tanquam quæ æternam vitam elargiatur, interdum vero corruptibilem esse eam contendentes, quod dentibus nostris consumetur, et manducetur: hinc multa de proprijs blaterant, luduntque absque vlla ratione, vt videtur, ex quibus iocus amandatur, ridentque a quibus longe risus abest, non suam tuto rationem tenentes. Verumtamen tu, dilectissime, non vti illi, diuina curiosius inquire mysteria, neque tibi confidens super scrobes transili, curiosius inquirens, siue illa supra corruptionem sancta Christi participatio, siue etiam temporaria sit, Hac siquidem silentio magis, quam perquisitione digna sunt. Nihilominus ne tantum tua mens suspensa atque incerta pendeat, idem vti pietati addictum tenens, idemque vti impium non acceptans: namque vtraque in communione hac de-*

pre-

prehendes, si recto iuditio orationis vim conquisiueris. Panis itaq; propositionis eadem illa est Christi caro, quæ tum sanctificata est, & sepulturæ concredita. Idque manifestum est ex ijs, quæ Dominus Apostolis dicebat, cum noui testamenti subministraret mysteria. Nam panem illis tradens dicebat; Accipite, manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangetur in remissionem peccatorum. Itaque aduerte animum; ni corruptibilis esset caro Domini, nunquam mortis corruptioni subiacuisset, quod enim corruptioni obnoxium non est, corrumpi nullo modo potest. Pari ratione & panis propositionis corruptioni obnoxius, tanquam qui caro Christi, vere erat, & dentibus nostris conteritur, & frangitur. Etenim si incorruptibilis esset, nullam admitteret scissuram, neque prorsus a nobis manducaretur. Hunc tamen sermonem ne grauiter audias, neque tibi grauis atque submolestus appareat. Licet enim in diuina hac, atque tremenda assumptione corruptionem exceperis, nihilominus postmodum incorruptionis momenta sequentur, vt oratio tibi manifestabit. Domini caro etsi morti subiacuit, & sepultura tradita est, attamen corruptionem nullam passa est, vt Propheta dixit, Non permittes sanctum tuum videre corruptionem. Nanque diuinitate conseruata prorsus incorruptibilis, illæsaque euasit. Sic & panis propositionis postquam dentibus comminutus, & gulæ veluti sepulturæ contraditus fuerit, statim ad incorruptionem facit profectionem, vt Ioannes Damascenus tradit, cum essentia animæ collocatus. Hinc qui e vita migrant, si participes facti sunt, in pura conscientia Christi mysteriorum, ab Angelis stipati deducuntur ob illa tantummodo recepta, vt diuinus dixit Chrysostomus. Veruntamen considera in hoc amorem Christi in homines. Versutissimus enim Draco per gustum mortem, Christus per gustum vitam attulit. Vnde fit, vt qui semetipsos quomodocunque e sancta Christi communione elongant, cum viuentibus commorari non possint. Idque innuens Dominus dicebat; nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis illius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Itaque purgemus nosmetipsos hac spiritali mensa, et sic immortalis alimenti facti participes viuamus in Christo Iesu

Domino noſtro, cui gloria in ſecula, Amen. Horum itaque corruptionis aſſertorum ſententia Tranſelementatio eſt. An eadem ſentiunt, qui e contraria parte illis ſunt? Ita profecto. Petrus Antiochenus Epiſt. ad Cerular. in qua videtur Azyma vti mortua reijcere, recipere enzyma vti viua, Εἰ δὲ καὶ πιστεύομεν σάρκα Θεοῦ ἐσθίειν ζῶσαν, τοῦ τελείου ἐν θεότητι, καὶ ἀνθρωπότητι, τί κοινὸν ἐμψύχῳ, καὶ ζώσῃ σαρκὶ Θεοῦ, καὶ ἀζύμοις ἀψύχοις νεκροῖς; τὸ γὰρ ἄζυμον οὐκ ἄρτος. οὐ γὰρ ἄρτιον οὐδ᾽ αὐτοτελές, ἀλλ᾽ ἐλλιπές, καὶ ἡμιτελές, καὶ δεόμενον τοῦ πληρώματος τῆς ζύμης. ὁ ἄρτος δὲ ἄρτιος, αὐτοτελής, τέλειος, καὶ πληρέστατος. καὶ συνεὶς τῇ δυνάμει τοῦ λόγου προσέχων συνετώτατε. ἐν τοῖς ἀζύμοις οὐκ ἔστι τις ζωτικὴ δύναμις. νεκρὰ γάρ, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες. ἐν δὲ τῷ ἄρτῳ, ἤγουν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ τρία τὰ ζῶντα, καὶ ζωὴν παρέχοντα τοῖς αὐτοῦ μεταλαμβάνουσιν, τὸ Πνεῦμα, τὸ ὕδωρ, τὸ αἷμα, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ ἐπιστήθιος Ἰωάννης μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ, οὕτω λέγων διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως, τὸ Πνεῦμα, τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς ἕν εἰσι, δηλονότι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὃ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ κυρίου σταυρώσεως δῆλον γέγονεν, ὁπηνίκα τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς αὐτοῦ ἔῤῥευσε, λόγχῃ νυγείσης αὐτοῦ τῆς σαρκός, τὸ δὲ ζῶν ἅγιον Πνεῦμα ἔμεινεν ἐν τῇ τεθεωμένῃ αὐτοῦ σαρκί, ἣν ἐσθίοντες οἱ πιστοὶ ἐν τῷ λαμβανομένῳ ἄρτῳ διὰ Πνεύματος ἁγίου εἰς σάρκα Χριστοῦ ζῶμεν ἐν αὐτῷ, ὡς ζῶσαν καὶ τεθεωμένην σάρκα ἐσθίοντες. *Quod ſi credimus, carnem Dei comedere, illius viuam, qui perfectus eſt in diuinitate, & humanitate, quid commune fuerit animatæ, viuæque Dei carni, & azymis inanimis, & demortuis? Azymus ſiquidem panis non eſt, neque enim integrum quid eſt, & abſolutum, ſed mutilum, & diuiduum, cui opus eſt ſupplementum fermenti. Panis vero integer, abſolutus, perfectus & pleniſſimus eſt. Et ſic, attento animo vim orationis aduerte, prudentiſſime. In azymis nulla eſt facultas viuifica; demortua enim ſunt, vt iam diximus. Sed in pane, corpore ſcilicet Chriſti, tria ſunt, quæ viuunt, & vitam elargiuntur participantibus, Spiritus, aqua, & ſanguis, vt Ioannes ipſe, qui in pectore Chriſti recubuit, dicto ſuo teſtatur, hæc proferens in*

Apo-

Apocalypsi, Spiritus, aqua, & sanguis, & tres vnum sunt, corpus nempe Christi, quod tempore crucifixionis Dominicæ manifesto erituit: cum sanguis, & aqua ex immaculato illius latere effluxit, tum cum lancea caro illius perfossa est. Spiritus vero viuens, sanctusq; in deificata illius carne permansit, quam edentes fideles in pane, quem assumunt per Spiritum sanctum in carne Christi viuimus in ipso, vti qui vitam, & deificatam carnem absumimus. Ergo contra atque tu colligis sacrificium Pontificiorum, & Græcorum non erat aliud atque aliud, sed vnum, & idem. Adde Petro Antiocheno Theophanem Nicenum Episc. lib. 3. contra Iudæos de Sacrificio Missæ c. 19. Καλεῖ τοίνυν αὐτὴν πρῶτον εὐφροσύνην, ἔπειτα οἶνον. διότι τῇ μὲν ἀληθείᾳ, καὶ τῷ ὄντι αὐτοευφροσύνη ἐστὶ, καὶ γλυκασμὸς, καὶ ἐπιθυμία. ἀθανασία γάρ ἐστι, καὶ ζωὴ αἰώνιος. συμβολικῶς δὲ καὶ αἰσθητῶς, ὡς οἶνος ὁρᾶται καὶ μετέχεται, διὰ τὸ καὶ τὸν οἶνον εὐφραίνειν κατὰ τὸν προφήτην καρδίαν ἀνθρώπου. *Vocat itaque primum ipsum lætitiam, postmodum vinum, quoniam vere, & re ipsa & dulcedo est, & desiderium. Existit enim immortalitas, & vita æterna: Symbolice vero, & sensibiliter, vt vinum videtur, & participatur, quod vinum, vt Propheta ait, lætificat cor hominis.* Supra paulo ante dicta sunt pleraque his similia, quæ strangulabunt tibi fauces, cum Reformatorum tuorum tintinabulis numerosiora procedunt.

EXERCITATIO XXVII.

Recentiorum Græcorum Quæstio de Verbis consecrationis Transubstantiationi non officit. Hottingeri impudentia in asserendo id quod non est. Siue Azymus, siue fermentatus panis, si panis triticeus sit, est huius Sacramenti materia. Stultissima Caluinistarum opinio de materia huius Sacramenti. Vtilitas ex hoc Sacramento communicantibus.

SED propius rem adeamus. Recentissime orta est inter Græcos Quæstio quarta, de forma huius Sacramenti. Quidam contendebant; Verba Christi ad transubstantianda panem, & vinum tantum necessaria esse, preces vero ex institutione, atque consuetudine Orientalis Ecclesiæ, non vero absolute. Alij præter verba Christi omnino planeque requiri preces adiunctas in Liturgijs Basilij, & Chrysostomi. Hanc videntur defendisse Nilus Cabasila, Simeon Thessalonicensis, Marcus Ephesius, Gabriel Seuerus Philadelphiensis. Quibus videntur quodammodo fauere ex Latinis Hieronymus Epistola ad Euagrium de Sacerdotibus sermonem habens; *Ad quorum preces corpus Christi, sanguisq; conficitur*. Et Tractatu de septem gradibus Ecclesiæ cap. vltimo. *Visibilia per Verbum, & orationem sanctificata, corpus Christi effecta sunt*. Et Augustinus lib. 5. contra Donatistas cap. 20. Precibus Sacerdotum videtur ascribere consecrationem Eucharistiæ. His respondent Pontificij apud Veteres, vt plurimum intelligi omnia mystica Verba, quæ a Sacerdote consecrante proferuntur, siue proprie dicta precationis formam habeant, siue non. Nam & aliorum Sacramentorum formæ non raro a precibus precationum nomine designantur. Primam Bessario, & alij. Sed siue verbis solis Christi, siue etiam annexis precibus Sacramentum conficiatur, de qua re alibi diximus, id ratum fixumque est, apud Græcos panem, & vinum, in verum corpus, & sanguinem transubstantiari. Pontificiorum decreta, coniunctis sententijs comprobantes, vt videre est in Actis Concilij Florentini Romæ editis, & Collationibus Andreæ Sanctacrucij, quibus testimonium suum præbet testis apud te classicus, & omni exceptione maior, quem si sapis, & Græca vel leuiter assequeris, non reijcies Creyghtone. Namq; sectione 10. c. 8 Syropulus scribit, cum accessissent Græci ad Eugenium, & Nicænus dicendi

sibi

ſibi partes compleret, ſuã orationem de conſecratione panis, & vini, & eorũ tranſubſtantiatione his verbis exegit; Ὅπερ δοξάζει ἡ ἁγία Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία περὶ τῆς τελειώσεως τῶν θείων δώρων, τοῦτο δοξάζομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι αἱ θεῖαι, καὶ δεσποτικαὶ φωναί εἰσιν αἱ ἁγιάζουσαι, καὶ τελειοῦσαι τὰ θεῖα δῶρα, ἤγουν τό, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ τό, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου· καὶ συμφωνοῦμεν, καὶ κατὰ τοῦτο ὑμῖν. οὐ γὰρ δοξάζομεν ἄλλο παρ᾽ ὃ ὑμεῖς λέγετε, καὶ δοξάζετε. συμβάλλεσθαι δέ φαμεν, καὶ τὸν ἱερέα πρὸς ταῦτα, ὡς τὸν γεωργὸν πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων. τὸ δὲ πᾶν εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐκείνας φωνὰς ἀνάγομεν, καὶ ἴσμεν, καὶ εἰς τοῦτο σύμφωνοι ὑμῖν. οὗτος μὲν ἦν ὁ σκοπὸς τῶν λόγων τοῦ Νικαίας. ἐπλάτυνε μὲν τούτους μετὰ φιλοτιμίας, καὶ φράσεως ῥητορικῆς, καὶ εἶπεν αὐτοὺς ὡς ἀπὸ κοινότητος, μὴ εἰδότων ἡμῶν, μηδὲ τῆς κοινότητος συμφωνούσης εἰς ταῦτα. Tu vertis; *Quidquid S. Rom. Eccl. in articulo conſecrandi Sacramentũ credit, idem & nos credimus; nempe diuina Domini noſtri verba, ſumite, edite. Hoc eſt corpus meum: Bibite ex illo omnes, Hic eſt ſanguis meus, elementa conſecrant. In hoc vobiſcum conſentimus, nec a vobis quicquam diuerſum opinamur. Conferre tamen Sacerdotis miniſterium, & plane modo, quo agricolæ labor, vt terra fruges emittat. Sed tota benedictio a Dominicis verbis pendet. Id vobiſcum tenemus, nec a veſtris ſenſibus vel latum vnguem variamus. Ad hunc ſcopum Nicanus collimauit, oratione ſatis prolixa, quam venuſtis phraſibus, & Rhetorica eloquentia explicuit, tanquam a communi Grecorum conſenſu, nobis nec conſentientibus, nec ſcientibus.* Et quamuis Syropulus adnectat. μὴ εἰδότων ἡμῶν, μηδὲ τῆς κοινότητος συμφωνούσης εἰς ταῦτα. τοῦτο δὲ ὅλον πανουργία, καὶ συσκευή. *Nobis nec conſentientibus, nec ſcientibus, ſed tota erat doloſa machinatio, & callida vafrities.* Non id intelligitur de Tranſubſtantiatione panis, & vini, de qua Græci non dubitabant, ſed de intentione Latinorum, quorum illud erat propoſitum, vt iſta quoque declaratio in decreto Synodi apponeretur, quod ex Syropuli verbis demonſtratur;

Τοῦτο

Τοῦτο δὲ ὅλον πανουργία, καὶ συσκευή. οἱ λατῖνοι γὰρ ἐζήτουν γραφῆναι τοῦτο καὶ εἰς τὸν ὅρον, ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδ᾽ ὅλως παρεδέχετο τοῦτο. *Hoc vero totum erat dolosa machinatio & callida vafrities. Nanque Latini volebant, vt id quoque in definitione scriberetur. Imperator vero id nullatenus admittebat.* Nempe in definitionem Concilij indi: qui tamen dicta Bessarionis de consecratione per verba solummodo Domini probauerat, & consilium de disceptatione inierat, vt Nicænus ea concionaretur coram Papa, quasi a toto Concilio Græcorum, astantibus eorum aliquot præcipuis, quæ a Latinis ibidem transcripta in Latinum genus omne peruolarent; Τῶν οὖν λατίνων ἐπικειμένων, καὶ ζητούντων ἔχειν, καὶ περὶ τούτου ἔγγραφον ἡμῶν ὁμολογίαν, συνεσκεύασεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα κηρυχθῇ τοῦτο παρὰ τοῦ Νικαίας ἐνώπιον τοῦ Πάπα, ὡς ἀπὸ τοῦ κοινότητος παρόντων, καὶ τῶν κρειττόνων ἐξ ἡμῶν, καὶ γραφῇ ἐκεῖσε κηρυχθῇ παρὰ τῶν λατίνων, εἰς ἅπαντα τὰ ἐκείνων γένη. *Sed Latini cum nobis grauissime incumberent, & instantissime flagitarent confessionem aliquam nostri consensus cum illis ad eum articulum habere scriptam, quæ maneret ad posteritatem, Imperator ita rem struxit, vt Nicænus ea concionaretur coram Papa, quasi a toto Concilio Græcorum astantibus Græcorum aliquot præcipuis, quæ a Latinis ibidem transcripta in Latinum omne genus peruolitarent.* Concertatio itaque illa inter Græcos, & Latinos non fuit de Transmutatione mysteriorum, sed de verbis consecrationis addendis, vel non addendis in Definitione Concilij. Et in Actis Concilij Florentini Romæ editi post subscriptam definitionem inter alia quærunt Latini a Græcis; Καὶ διατὶ οὐκ ἀρκεῖσθε εἰς τὰ κυριακὰ λόγια τὸ, λάβετε, φάγετε. ἀλλὰ λέγετε μετὰ ταῦτα, καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ, μεταβαλὼν αὐτὰ τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ· ἀμὴν, ἀμὴν, ἀμὴν. *Et quare non contenti estis Domini verbis, Accipite, & comedite, sed postea dicitis; Et fac panem quidem hunc, pretiosum corpus Christi tui, &, Transmutans ea Spiritu sancto tuo. Amen, Amen, Amen.*

Hic

Hic non eſt ſermo de Tranſubſtantiatione, de qua apud Græcos, & Pontificios nunquam dubitatum fuerat, ſed de precibus additis poſt verba Chriſti. Græci ſiquidem, etiamſi in ea eſſent ſententia, ad conſecranda myſteria neceſſarias eſſe preces, attamen Tranſubſtantiationem non inficiabantur. Qua ergo fronte impudentiſſimus Hottingerus ſæculo xv. inſanit: *Ex literis etiam vnionis inter Græcam, & Romanam Eccleſiam ſpecie tenus ſancitæ, patet Epiſcopos Orientales ſeueriter apud Eugenium Romanum Pontificem inſtitiſſe, ne controuerſia de Tranſubſtantiatione in diſputationem traheretur, palam teſtificatos, quæſtionem illam ſine totius Orientalis Eccleſiæ auctoritate non poſſe tractari. Ex qua Græcorum difficultate manifeſtum eſt Eccleſias Græcas antehac non fuiſſe eiuſdem cũ Romana Eccleſia ſententiæ de panis Tranſubſtantiatione.* In literis vnionis nec vmbram quidem Tranſubſtantiationis repereris, quamuis de forma illius modo, quo ſcripſimus, controuerſia habita eſt. Vnionem inter Græcam, & Romanam Eccleſiam non ſpecie tenus, & vt ſtolidiſſime garrit, ſed ſancte incorrupteque ſancitam fuiſſe, infra probabitur. Epiſcopi Orientales nunquam inſtiterunt, ne controuerſia de Tranſubſtantiatione in diſputationem traheretur: nunquam illi teſtificati ſunt, quæſtionem illam ſine totius Orientalis Eccleſiæ auctoritate non poſſe tractari. Quid enim impediebat, ne in Concilio Florentino totius Eccleſiæ auctoritate firmato hæc controuerſia tractaretur, cum maiora, & ſpinoſiora pertractata ſint, & definita? Sic perperam, ac fallaciter concludit, ex iſta difficultate manifeſtum eſſe, Eccleſiam Græcam non fuiſſe eiuſdem cum Romana ſententiæ de panis Tranſubſtantiatione. In prolixa oratione aliquando mendacio fallere, & centones facere, vnam hanc noxiam miſſam facere; ſed in vno orationis circuitu, nec membrum, nec cæſum eſſe, quod non ſit apertum mendacium, proprium ac perpe-

tuum Hottingeri eſt, καὶ γλώσσης μητρώσης ἀσέβεια. Et ne videamur figmenta conſectari, & meras nugas, vt tu facis, Creyghtone, addam hic ſcriptores Græcos tum eos qui dicunt, verbis ſolummodo Chriſti panem, & vinum tranſmutari, ſecundum eos, qui verbis Chriſti, & precibus annexis conſecrationem tribuunt. Io. Chryſoſt. *Πειθώμεθα πανταχοῦ τῷ Θεῷ, καὶ μηδὲν ἀντιλέγωμεν, κἂν ἐναντίον εἶναι δοκῇ τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς, καὶ ταῖς ὄψεσι τὸ λεγόμενον· ἀλλ' ἔστω καὶ λογισμῶν, καὶ ὄψεως κυριώτερος αὐτοῦ ὁ λόγος. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μυστηρίων ποιῶμεν, οὐ τοῖς κειμένοις μόνον ἐμβλέποντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ κατέχοντες. ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀπαραλόγιστος, ἡ δὲ αἴσθησις ἡμῶν εὐεξαπάτητος. ἐκεῖνος οὐδέποτε διέπεσεν, αὕτη δὲ τὰ πλεῖστα σφάλλεται. ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος φησί, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ πειθόμεθα, καὶ πιστεύομεν, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπομεν ὀφθαλμοῖς. Credamus vbique Deo, nec repugnemus ei, etiam ſi ſenſui, & cogitationi noſtræ abſurdum eſſe videatur, quod dicit. Superat ſenſum, & rationem noſtram ſermo ipſius, quod in omnibus rebus, ſed præcipue in myſterijs faciamus. Non illa, quæ ante nos iacent, ſolummodo aſpicientes, ſed verba quoque eius tenentes. Nam verbis illius defraudari non poſſumus, ſenſus vero noſter deceptu facillimus. Illius ſermo nunquam aberrauit: ſenſus vero noſter plerumque fallitur. Quoniam ergo ille dixit; Hoc eſt corpus meum, nulla dubitatione teneamur, ſed credamus, & mentis oculis illud aſpiciamus.* Gregorius Nyſſenus Oratione Catechetica capitulo 37. Καλῶς οὖν καὶ νῦν τὸν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἁγιαζόμενον ἄρτον εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ λόγου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ σῶμα ἄρτος τῇ δυνάμει ἦν, ἡγιάσθη δὲ τῇ ἐπισκηνώσει τοῦ λόγου τοῦ σκηνώσαντος ἐν τῇ σαρκί. ἐκεῖθεν ὁ ἐν ἐκείνῳ τῷ σώματι μεταποιηθεὶς ἄρτος εἰς θείαν μετέστη δύναμιν, διὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ νῦν τὸ ἴσον γίνεται. ἐκεῖ τε γὰρ ἡ τοῦ λόγου χάρις ἅγιον ἐποίει τὸ σῶμα, ᾧ ἐκ τοῦ ἄρτου ἡ σύστασις ἦν. καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτὸ ἄρτος ἦν. ἐνταῦθά τε ὡσαύτως ὁ ἄρτος. καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἁγιάζεται διὰ λόγου Θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, οὐ διὰ βρώσεως, καὶ πό-

σεως

σιως προϊὼν εἰς τὸ σῶμα γενέσθαι τοῦ λόγου, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς τὸ σῶμα διὰ τοῦ λόγου μεταποιούμενος, καθὼς εἴρηται ὑπὸ τοῦ λόγου, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. *Recte igitur etiam nunc Dei Verbo sanctificatum panem in Dei Verbi corpus credimus immutari. Etenim corpus illud panis erat potentia, sanctificatum est autem inhabitatione Verbi, quod in carne habitauit. Itaque qua ex causa panis in eo corpore mutatus, in diuinam virtutem transijt, eadem de causa, nunc etiam idem fit. Vt enim illic Verbi Dei gratia sanctum effecit illud corpus, cuius firmamentū ex pane constabat, & ipsum etiam quodammodo panis erat, sic etiam hic panis, vt ait Apostolus, per Verbum Dei, & orationem sanctificatur: non quia comeditur, & bibitur, eo progrediens, vt Verbi corpus euadat, sed statim per Verbum in corpus mutatur, vt dictum est, a Verbo, Hoc est corpus meum.* Ioannes Chrysostomus Homil. 2. in 2. ad Timotheum. Βούλομαι καί τι παράδοξον εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ θαυμάσητε, μηδὲ θορυβηθῆτε. τί δὴ τοῦτό ἐστιν; ἡ προσφορὰ ἡ αὐτή ἐστι, κἂν ὁ τυχὼν προσενέγκῃ, κἂν Παῦλος, κἂν Πέτρος, ἡ αὐτή ἐστιν, ἣν ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἔδωκε, καὶ ἣν νῦν οἱ ἱερεῖς ποιοῦσιν. οὐδὲν αὕτη ἐλάττων ἐκείνης, ὅτι καὶ ταύτην οὐκ ἄνθρωποι ἁγιάζουσιν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ καὶ ἐκείνην ἁγιάσας. ὥσπερ γὰρ τὰ ῥήματα, ἅπερ ὁ Χριστὸς ἐφθέγξατο, τὰ αὐτά ἐστιν, ἅπερ οἱ ἱερεῖς καὶ νῦν λέγουσιν, οὕτως καὶ ἡ προσφορὰ ἡ αὐτή ἐστιν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὅπερ ἔδωκε. *Volo quiddam adijcere plane mirabile. Et nolite mirari, neque turbemini. Quid vero istud est? Sacra ipsa oblatio, siue illam quilibet Sacerdos, siue illam Paulus, siue Petrus offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamque Sacerdotes modo quoque conficiunt. Nihil habet ista, quam illa minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sacrauerat. Quemadmodum enim verba, quæ locutus est Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronunciant: ita & oblatio eadem est. Eademque Baptismi ratio est.* Et ne alios referam, Iustinus Martyr Apologia 2. ad Antoninum Imperatorem; Οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου Θεοῦ σαρκο-

ποιηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σάρκα, καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν. οὕτω καὶ τὴν δι' εὐχῆς. λόγου Θεοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν, ἐξ ἧς αἷμα, καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ, καὶ σάρκα, καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι. *Non enim vt communem panem, neque communem potum hæc sumimus, sed quemadmodum per Verbum Dei incarnatus Iesus Christus Saluator noster & carnem, & sanguinem pro salute nostra habuit; sic etiam per orationem verbi Dei ab ipso Eucharistiam factum cibum, ex quo sanguis, & carnes nostræ per mutationem aluntur, illius incarnati Iesu, & carnem, & sanguinem esse edocti sumus.* Et ex recentioribus Ioannes Plusiadenus Dialogo pro Concilio Florentino. Ἀλλ' ἀπέστω τὸ βλάσφημον. ὁ λόγος γὰρ τοῦ κυρίου μεταστρέπει, καὶ μεταποιεῖ, καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἕτερον εἰς σῶμα αὐτοῦ. καὶ οὕτω δὴ πάντα τὸν βουλόμενον σωτηρίας τυχεῖν, ἀναμφιβόλως πιστεύειν. *Sed longe sint blasphemiæ. Verba siquidem Domini immutant, & conuertunt vnum, & alterum in corpus. Et sic quibus propriæ salutis cura est, absque vlla hæsitatione credendum est.* Illud etiam consideratione dignum est, An Christus pronunciando verba, Hoc est corpus meum, nullis precibus additis vere confecit? Non confecisse dicere, blasphemum est. Quo enim fine commonuisset Apostolos, vt illud facerent in sui commemorationem, cum nihil esset, quod agerent? Quare necessario aliquid factum est, perficiendum etiam Apostolis, vt eo ipso Christi memoriam, & passionem renouarent. Si prolatis verbis confecit, ne nulla fide esse deprehenderetur; ergo verbis illis vim indidit, & facultatem communicauit, vt panem illum, & vinum in corpus illius, & sanguinem transformarent; cum vis illa ablata non est, imo etiam corroborata noua Christi iussione, quæ postmodum vti forma consecrandi mysteria ab Apostolis, & eorum Vicarijs conseruata sunt in Ecclesia, antequam preces in Liturgijs adderentur, & potissimum illæ, quas addidere

Ba-

Basilius, & Chrysostomus ex traditione non scripta receptas, vt supra vidimus. Et si formæ sacramentorum eę præcipue, quæ expresse traditæ sunt a Christo, manent firmæ atque immutabiles, quarum si totum corpus aut partem immutaueris, in aliam sententiam transformans, vi innata illis dispersa, ad vanum, & irritum rediguntur, certe preces illæ tum Basilij, tum Chrysostomi, siue cuiuscunque alterius fuerint, cùm non sit vna omnium facies, sed longissime diuersæ, multoque etiam, vt ita dicam, dissociabiles forma sacramenti esse non poterant. Confer tu per te singulas, ne ipse earum recitatione Lectori fastidium facessam, & quantum sit iustum discrimen agnosces. Vnum ipse si adnotauero, quod multos excruciauit, & etiamnum excruciat, & tantum non cerebrum illis excutit. In precibus consuetis post verba Christi legitur memorandum illud ποίησον, *fac*, quod licet in Chrysostomiana locum habeat, & recta constructione sententiam referat catholicam, attamen in Basiliana non videtur apte cohærere, cum subsequentibus. Hinc multi suspicantur additum esse a Schismaticis, quod ex Manuscriptis, illisque vetustissimis Euchologijs Vaticanis, & editis Venetijs Annis 1526. 1616. & 1570 non habetur, apertissime fraudem manifestat. Neque illud legit Bessario, & quod magis est, Marcus Ephesius in Opusculo, in quo suam hæresim probat. Quare si hoc præcipuum verbum in conficiendis mysterijs ex oculis rapitur, vndenam probabunt Schismatici præ verbis Domini hasce preces requiri necessario ad conficiendum corpus Domini. Probandum modo illis est, si in hoc adeo ad confirmanda sua necessario verbulo tantum ausi sunt, quis nobis certa fide indicauerit, alia quoque eos non immutasse, vel supposuisse Basilio, quæ nullum momentum habebunt ad consecrationem? Et hæc fuit recentior Quæstio inter Græcos ipsos, vt diximus, quam

refert

refert etiam disputatam fuisse in Concilio Florentino Andreas Sanctacrucius in Collationibus. Transubstantiationem porro Græcis, atque Latinis sua vetustate antiquissimam, sua continuitate persuasissimam, & asseueratione sanctorum Patrum Græcorum, etiam Schismaticorum diuulgatissimam, & scriptis omnium temporum testatissimam, tu pudoris oblitus, nescio qua mente, & fronte colligis, nunquam Græcos cogitasse, nec per somnium quidem. Siccine ratiocinaris? Siccine consuetudines Ecclesiæ manu tenes? Siccine scripta Patrum retractas? Siccine rebus a te dictis assensionem hominum captas? vilis anima, ignominiæque victima!

Sed Græci in Enzymo, Pontificij in Azymo conficiunt. Quis negat? Ergo, concludis, Græcos de Transubstantiatione neque per somnium cogitasse. Hæc tu, qui laruatus Theologus, & animo parum valens, non item Pontificij, & Græci. Græci dicunt, in hoc sacramento Azymum, & Enzymum adiaphoron esse, & veram materiam sacramenti, ideoque in vtroque validè sacrificium fieri. De Græcis fuse probauimus contra stolidissimum Hottingerum. Pontificij, Græcique asserunt, panem triticeum non tantum necessitate præcepti, sed etiam necessitate sacramenti requiri, & in quacunque alia matetia consecrationem irritam esse. Hinc reijcitur oriza, auena, milium, ordeum, ex quibus panis non conficitur nisi ob defectum tritici; & ex triticea farina, & aqua elementari, non alio liquore subactum, atque ignis calore tostum esse materiam sacramenti, cum hic panis sit hominibus vsitatus. Et sic Sacerdos quilibet sequi debet propriæ Ecclesiæ consuetudinem. Latinus peccat, si in fermentato consecret: item Græcus, si in azymo, quamdiu inter terminos suæ Ecclesiæ commoretur. Ita definitum in Concilio Florentino; *Item definimus in Azymo, siue Fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter* con-

confici, Sacerdotesquè in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, vnumqnemque iuxta Ecclesiæ suæ Occidentalis siue Orientalis consuetudinem. Cum enim de hisce accidentalibus non extet præceptum cuiuscunque Ecclesiæ consuetudo tanquam lex obseruanda est. Hinc nonnulli Pontificij concludunt etiam in casu necessitatis similem ritum præuerti non esse licitum, quod sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis. Nec aliter Græci sentiunt de vino, quod de vite esse necesse est. Et excludunt vuas, cum potus rationem non habeant; agrestam, quod nondum vini naturam consecuta; acetum, quod substantialiter corruptũ,& putrefactũ sit, licet admittant acescens, sicuti & panem mucidum, qui nondum corruptus est. & huic vino modicam aquam miscendam esse statuunt. Ista cum vtrisque communia sint, stulte tu colligis non esse vnum idemque amborum Sacramentum. Hinc deridenda, ne dicam deploranda recentissima Caluinistarum in Sacramento Eucharistiæ excogitata materia, quam nec Græci, nec Pontificij vnquam cogitarunt, ne per insomnia quidem; & quam, ni videretur expresse scriptis mandata, nemo equidem bene sanus crederet. Hi quippe pro vero Christi corpore non panem triticeum, & vinum ex vuis, verum etiam deficientibus illis, alimentum quodlibet, quo vrgente necessitate vesci homines compelluntur, substituunt. Verba sunt Theodori Bezæ Epistola Theologica secunda ad comministrum suum Thomam Tilium; *Vbi igitur panis, aut vini vel nullius est vsus, vel nulla certo tempore copia, num cœna Domini nulla celebrabitur? Imo rite celebrabitur, si quod panis aut vini vicem, vel ex vsu communi, vel pro temporis ratione supplet, panis aut vini loco adhibeatur*. Et Bezam non pudet erroris sui venenum Christo ipsi acceptum referre, cum subiungit; *Hæc enim mens fuit Christi, quum panem, & vinum ad hæc mysteria deligeret, vt propositis earum rerum signis, quibus corpus* no-

nostrum alitur, notam alimoniam spiritualem velut ob oculos repræsentaret. Itaque a Christi sententia nihil aberrat, qui nullo prorsus nouandi studio pro pane, & vino substituet, quæ etsi non panem, similem tamen alimoniæ analogiam habeant. Et mox vbi de materia Baptismi hoc ipsum asserit; *Si desit aqua, & tamen Baptismus alicuius differri cum ædificatione non possit, nec debeat, se quouis alio liquore non minus rite, quam aqua baptizaturum.* In aurem Bezæ Christus suam mentem in instituendo hoc Sacramento allocutus est, & mentem suã exposuit, cum quo vti vitæ purissimæ homine sæpe sæpius colloquia serebat, & suorum institutorum rationes communicabat; vt per os illud putidum putidioribus hominibus ingererentur: & excogitari potest scelestius? Et commentum hoc vtrumque pestilentissimum, scribit Iacobus Gualterus in Chronologia, in eos, qui nihil magis auersantur, qui nihil acrius refellunt, hoc est in Doctores Scholasticos per intolerabilem calumniam refundit: *Nec aliter*, inquit, *de his rebus ipsi etiam superstitiosissimi Scholastici scriptores censuerunt.* Et in Epistola 25. in qua respondet ad quæstionem de Abstemijs id tum a Caluino, tum ab alio ministrorum cœtu comprobatum affirmat; *Rogatus piæ memoriæ Vir D. Caluinus a fratribus, qui tum in America erant, vbi nullus est vini vsus, liceret ne pro vino vti in cœna Domini, vel aqua simplici, qua plerumque illic vtuntur, vel alio illic non inusitato potionis genere; Respondit fuisse Christi in hoc instituendo Sacramento consilium, vt spiritualis alimoniæ, idest, sui ipsius κοινωνίαν nobis sub communis cibi ac potus symbolis repræsentaret; ac proinde si non fuisset tum in Iudæa communis vini vsus, procul dubio alia vulgari potione vsurum fuisse, quod ex ipsius scopo de consilio liqueat. Itaque nihil a Christi consilio ac voluntate alienum facere videri, qui non contemptu, neque temeritate, sed ipsa necessitate adacti pro vino aliud in ijs regionibus vsitatæ potionis genus vsurparent. Hoc Domini Caluini responsum, vt optima ratione nixum, & Christi consilio consen-*

ta-

taneum noster coetus adeo comprobauit, vt eos superstitiose facere censuerit, qui a vini symbolo vsque adeo penderent, vt alteram cœnæ partem omittere mallent, quam ἀνάλογον aliud symbolum, ita cogente necessitate vsurpare. Et mox ad obiectionem *de analogia panis ex multis granis, & vini ex multis acinis confecti ad mutuam coniunctionem testandam, respondemus*, inquit, *ad illam mutuam coniunctionem testificandam sufficere, quod ijsdem in genere symbolis nempe cibo, & potu vtamur*. Et tandem ad quæstionem de Abstemijs respondet; *In hac autem quæstione eandem valere rationem arbitramur, si modo is, de quo agitur vel minimam vini degustationem ferre nequit, vt videlicet potius, quam integram cœnam non peragat, vel aqua, vel alia sibi familiari potione vtatur: neque dubitet, tam sibi sub hoc potu, quam sub vino sanguinem Christi communicari, cum promissio sit generalis, & ad omnes fideles spectet*. Hæc ille, perinde sane ac si diceret, se suosque symmistas vere, & ex Christi mente Eucharistiam celebraturos, si penuriæ tempore hydriam aqua, cistamque nucibus, pomis, castaneis, rapis, caulibus, radicibus, alijsue cibis, quibus fames compellit homines vesci, plenam suis assèclis distribuant. Idem autem cum Caluino, & Beza, sequitur Gaulterus, etiam nunc sentire posteriores ministros, abunde nuper in hac vrbe Lugdunensi testificatus est quidam Vlmensis Minister, quando ea de re a suis interrogatus, haud semel respondit, deficientibus pane, & vino substitui posse quoduis aliud alimentum in locum panis, & vini, narrauitque, quod in obsidione Sanserrena, quæ ante annos quadraginta contigit, suos tanta fame intra vrbem pressos fuisse, vt etiam ex Ardosio lapide panem conficerent, scilicet ad docendum, Eucharistiam quoque in tali penuria posse ex lapide, seu lapideo pane confici. Vbi Lectorem velim, subdit Gaulterus, attenta animi cogitatione perpendere, quo nexu dogma hoc vniuersum assui queat, siue ei, quod venditat,

Caluinismus, axiomati, scripto Dei verbo nihil addendum esse, nihil detrahendum, cum de hac panis, & vini a Christo tam expresse determinati in aliud, imo in quodlibet aliud alimentum mutatione penitus scriptura sileat: siue diuinæ, Christique, vt ministri annuunt, propriæ Sacramentorum instituendorum autoritati, cum Sacramentum mutari, ac nouum institui necesse sit, mutata materia, vt pote quæ illius est pars essentialis: seu denique puræ Sacramentorum administrationi, in qua alteram ex duabus veræ Ecclesiæ notis, quas indubitatas vocant, sitam esse arbitrantur; cum nemo non videat, doctrinam hanc multo plus habere cognationis cum diabolicis materiæ Eucharistiæ mutationibus, quas olim inuexere Gnostici, Montanistæ, Artotyritæ, Aquarij, & Manichæi, a Deo, & Ecclesia reprobati; imo vero quo ad Eucharistiam illam Ardosiam, seu lapideam, Diaboli malitiã modo quodam superare; siquidem Diabolus Christo quidem esurienti lapidem ad corporis sustentationem obtulit, sed quem prius conuertendum in panem autumabat. Ministri vero lapideum suum panem etiam ad animum reficiendum obtrudunt, omni aditu conuersioni, seu Transubstantiationi intercluso. &c. Nec miramur præterea, si quibus Eucharistia Dominici corporis, & sanguinis signũ tantum est, si res alię præter panem, & vinum ad huiusmodi significationem pro placito possint adhiberi. Græci, quidquid tu oscitanter somnies, profitentur, & palam testantur Transubstantiationem: Verba quibus conficitur Eucharistia esse verba Christi: materiam panem vsualem, & vinum; damnantque aliter sentientes: hoc idem asseuerant Pontificij. Collige itaque, si sapis, Sacramentum Græcorum, & Pontificiorũ esse idem, & Transubstantiationem eandem. Neq; in his coniurant, sed præterea in alijs, nempe huius Sacramenti assumptione, si integre, pureq; accipiunt, promereri regnum

Cœ-

Cœlorum, gratiam consequi, dona spiritalia obtinere, & peccatorum remissionem adipisci. Excipe quæ illi scribunt testimonia. Simeon Thessalonicensis Dialogo contra Hæreses; Ἡ κοινωνία δὲ αὐτῷ ἑνοῖ τῷ δεσπότῃ, καὶ αὐτῆς τῆς σαρκὸς ἀληθῶς, καὶ τοῦ αἵματος κοινωνοῦμεν. καὶ ἐπεὶ διὰ βρώσεως ἀπεθάνομεν, καὶ Παραδείσου, καὶ Θεοῦ ἐχωρίσθημεν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον διὰ τῆς κοινωνίας ἀναλαμβάνομεν αὖθις, καὶ τὴν φθορὰν ἀποβαλλόμενοι τῷ ἀθανάτῳ ἑνούμεθα, θνητῷ δι' ἡμᾶς διὰ σαρκὸς γεγονότι. *Communio porro nos ipsi vnit Domino, et ipsius carnis, & sanguinis vere participes euadimus. Et cum ob esum morti subiacuimus, & Paradiso, & Dei gratia excidimus, vitam æternam media communione rursus recipimus, & corruptione deposita, immortali adiungimur, qui propter nos media carne mortalitatem induit.* Nilus, Ἀδύνατον ὅλως σωθῆναι τὸν πιστὸν, καὶ ἄφεσιν πλημμελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν. εἰ μὴ μεταλαμβάνει μετὰ φόβου, καὶ πόθου τῶν μυστικῶν, καὶ ἀχράντων σώματος, καὶ αἵματος. *Fieri prorsus nequit, quemquam ex fidelibus salutem consequi, et remissionem peccatorum nancisci, & regni cœlorum compotem fieri, nisi cum timore, & desiderio mystica, immaculataque corpus, & sanguinem assumat.* Magnes in Responsionibus ad Gentes; Οὔτε σὰρξ τοῦ Σωτῆρος τρωγομένη φθείρεται, οὔτε ἐξαναλίσκεται τὸ αἷμα πινόμενον, ἀλλ' ὁ τρώγων μὲν εἰς αὔξησιν θείων δυνάμεων αἴρεται. τὸ δὲ τρωγόμενον ἐστὶν ἀδαπάνητον. ἐπειδὴ τῆς ἀδαπανήτου φύσεως λόγῳ τινὶ συγγενὲς ὑπάρχει, καὶ ἀχώριστον. *Neque caro Christi manducata absumitur, neq; sanguis haustus exhauritur, sed manducans magnis in diuinis virtutibus incrementis augescit: & quod editur, nusquam consumitur, quod nulli corruptioni subiacentis naturæ est, & modo quodam congeneum, & inseparabile.* Cyrillus Catech. 5. Ὁ ἄρτος οὗτος ὁ κοινὸς οὐκ ἔστιν ἐπιούσιος. ἄρτος δὲ οὗτος ὁ ἅγιος ἐπιούσιός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς κατασκευαζόμενος. οὗτος ὁ ἄρτος οὐκ εἰς κοιλίαν χωρεῖ, οὐδ' εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἀλλ' εἰς πᾶσάν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοται εἰς ὠφέλειαν σώματος, καὶ ψυχῆς. *Panis hic communis non est supersubstantialis. Sed panis ille*

ſanctus eſt ſuperſubſtantialis, eſſentiam animæ conſtituens. Hic panis non vadit in ventrem, & per ſeceſsum non eijcitur, ſed in omnem tui conſtitutionem diſtribuitur, & diffunditur in vtilitatem corporis, & animæ. Ephræm ſermone de Iudic. cap. 3. Ἰδοὺ τὸ ποτήριον τοῦ φρικτοῦ σου αἵματος, πλῆρες φωτὸς, καὶ ζωῆς. τούτῳ ἡμῖν χαρίζῃ σύνεσιν, καὶ φωτισμὸν, ἵνα μετὰ πίστεως πόθῳ, καὶ ἁγιασμῷ προσερχώμεθα αὐτῷ. *Ecce poculum tremendi ſanguinis tui plenum lumine, & vita. Per hoc nobis gratificaris intelligentiam, & illuminationem, vt cum fide, deſiderio, & ſanctificatione ad illud accedamus.* Athanaſius in primam, & magnam Dominicam; Ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸν παράδεισον ἀνέῳξεν, ἀπολαβεῖν ἡμᾶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ τίμιον, καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα, δι' οὗ καθαιρόμεθα, καὶ ἁγιαζόμεθα, καὶ ἐγκαινιζόμεθα. *In hac die aperuit Paradiſum, vt acciperemus de ligno vitæ, quod eſt ipſius corpus pretioſum, & viuificus ſanguis, quo purgamur, & ſanctificamur, & renouamur.* Et Diſputatione cum Ario; Ὁ λόγος καὶ θεὸς ἀπέστειλε τοὺς Ἀποστόλους πρὸς πάντας τοὺς ἄφρονας, τοὺς ἀσυνέτους ἐθνικοὺς, τοὺς μὴ εἰδότας τὸν θεὸν, προτεθεικὼς τράπεζαν, τουτέστι τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἄρτον οὐράνιον, καὶ ἄφθαρτον, καὶ πᾶσι ζωὴν χαριζόμενον τοῖς μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ τὸ ἅγιον, καὶ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα. οἶνον τε εὐφραίνοντα καρδίαν, καὶ νῆψιν ἐμποιοῦντα ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ τῶν ἀπογευομένων ἐξ αὐτοῦ. *Verbum Deus Apoſtolos ad omnes ſtultos, brutosque miſit Gentiles; Deiq; ignaros propoſita menſa, nimirum ſacro altari, & in eo panem cœleſtem, & incorruptibilem, & omnibus vitam donantem, qui inde participarent. Sanctum videlicet, & Sacroſanctum ſuum ipſius corpus exhibuit, vinumq; exhilarans mentem, quod ſobrietatem facit in cuiuſcunq; animo, qui inde deguſtat.* Samonas Gazæus de ſanguine, & corpore Domini; *Hoc igitur corpus, & hunc ſanguinem aſsumimus in remiſſionem peccatorum, & in vitam æternam, Domino noſtro dicente. Qui manducat meam carnem,* &c. Et tandem Sacerdos dum porrigit fidelibus corpus Chriſti, dicit; Σῶμα ἅγιον τοῦ κυ-

ρίου,

ρίυ, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς πιστοῖς μεταδιδόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ζωὴν αἰώνιον. ἀμήν. *Corpus sanctum Domini, & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, quod porrigitur fidelibus in remissionem peccatorum, & vitam æternam. Amen.* Et quem tu non reijcies, Photius Patriarcha Epist. ad Nicolaũ cuius principiũ. Ἀγάπης μὲν ὡς ἀληθῶς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον. Ὅρα δὲ, εἰ βούλει, πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰς τῶν λειτουργιῶν ἑτερότητας, τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς, τὰς ἐν ταῖς ἐπικλήσεσι, τὰς ἐν τάξει, καὶ ἀκολουθίᾳ, τὰς ἐν τῷ τοῦ χρόνου μήκει, καὶ τῇ βραχύτητι, τὰς ἐν πλήθει, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τὸ δι' αὐτῶν, ὢ τοῦ θαύματος, ὁ κοινὸς ἄρτος εἰς σῶμα Χριστοῦ μεταβάλλεται, καὶ ὁ κοινὸς οἶνος αἷμα χρηματίζει τοῦ λύσαντος ἡμῖν ἐξ οἰκείας πλευρᾶς τοῦτο σὺν ὕδασι βλύσαντος. καὶ ἡ τῶν εἰρημένων ἑτερότης, καὶ παραλλαγὴ τὴν ἑνοειδῆ, καὶ θεοποιὸν χάριν τοῦ Πνεύματος ἀπλήθυντως, καὶ ἀπαραλλάκτως ὑποδέξασθαι τοὺς ἐφ' οἷς ταῦτα τελεῖται, οὐ διεκώλυσεν. *Ad hæc aspice, si vis, & ministeriorum varietates, quæ in orationibus, quæ in inuocationibus, in ordine, & consequentia, in temporis diuturnitate, & breuitate, in multitudine, & paucitate: & quidem in ijs, o miraculum! communis panis in corpus Christi mutatur, & commune vinum sanguis eius fit, qui eum in redemptionem pro nobis de proprio latere effudit: & horum discrimen, & varietas vniformem, deificamque Spiritus gratiam multipliciter, & inuariabiliter suscipi ab ijs, propter quæ hæc geruntur, non prohibuit.* Discito ex tuo Photio, licet diuersi sint Canones Liturgiæ, & preces, & ritus longiores, vel contractiores, communem nihilominus panem in sanctum corpus Christi transmutari, & commune vinum in sanguinem, qui cum aqua ex proprio latere effluxit; & horum discrimen, & varietatem non prohibere gratiam illis, qui mysteria suscipiunt. Hic tantus apud te Heros, si tibi id non persuaserit, dicam eum, contra atque tu dixeras, & indoctissimum, & nequissimum fuisse. Pontificij quoque firmissime non alia asserunt. Cyprianus de cœna Domini; *Quotiescunq; his verbis, & hac fide actum est,*

est. panis iste supersubstantialis, & calix benedictione sacratus, ad totius hominis vitam, salutemque profuit, simul medicamentum, & holocaustum ad sanandum infirmitates, & purgandas iniquitates existens. Iulius Firmicus Maternus, de errore profanarum religionum cap. 19. *Salutaris cibi gratiam quærite, & immortale poculum bibite. Christus nos epulis suis reuocat ad lucem, & graui veneno putres artus, & torpescentia membra viuificat. Cœlesti cibo renouate hominem perditum, vt quidquid in vobis mortuum est, diuinis beneficijs renascatur. Didicistis quid vos facere conueniat, eligite quod vultis. Inde mors nascitur, hinc immortalis vita donatur.* Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. 4. *Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est cœleste, ac venerabile Sacramentum, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quotidie si accipis, quotidie tibi hodie est. Si tibi hodie est Christus, tibi quotidie resurgit.* Ruffinus in Psalmum 22. *Hoc pane cor iusti confirmatur, hoc oleo lætificatur, hoc calice inebriatum mutatur a peccatis, per misericordiam abluitur, virtutibus deriuatur,* Et alij, ne ad vnum omnes recenseam. Tu vero cum tuis dices; *Vsitata sed hæretica sententia est, sacramenta nouæ legis dare gratiam non ponentibus obicem: Non iustificant signa; Circumcisio nihil est, Baptismus nihil est, participatio mensæ Domini nihil est: Caro Christi nihil prodest ad iustificandum, si comedatur: Qui in sacra cœna quærunt remissionem peccatorum, pani hoc attribuunt, & adimunt Christo: Sacramentum non est panis vitæ: Impossibile est panem sacræ cœnæ esse panem vitæ. Detestandum est docere homines credentes, in cœna accipientes verum corpus Christi accipere vna remissionem peccatorum: Corporalis manducatio Christi non conferre salutem & vitam, neque nos ea, quæ ore fit, manducatione corporis Christi vniri cum Christo, Antichristi est figmentum, & somnium docere, & credere, meram manducationem, et bibitionem corporis, & sanguinis Christi in cœna sacra conducere ad vitam, & salutem æternam.* Quare Syropulus iste tuus, & cordati viri, quorum nomina malitiose

litiose silentio dissimulas, quia nulli sunt, nisi Reformatos hosce tuos in scenam traducas, si vna tecum sentiunt, næ illi Anticyras simul tecum amandandi sunt. Sed quis non mirabitur acumen istud tuum. *Primum Græci de Transubstantiatione nunquam cogitarunt, nec per insomnia quidem, operati semper Sacramentum in pane vulgari, & fermentato.* Græci semper operati sunt Sacramentum in pane vulgari, & fermentato; ergo Græci de Transubstantiatione nunquam cogitarunt, nec per insomnia quidem. Festiue admodum. Eat nunc Aristoteles, & organum bene ratiocinandi componat.

EXERCITATIO XXVIII.

Azyma quo tempore in Ecclesia Latina cœperint? multo esse antiquiora Cerulario, & Achrideno. Quare Photius non obiecit Latinis? Ex sententia Græcorum Azymum esse introductum in Ecclesiam Latinam tempore Caroli Magni. Græci videntur confudisse Felicem Vrgelitanum, cum Lucio, & Felice Papa. Azymum ad antiquiora tempora etiam referri. Multa Hebræis Apostolos concessisse, vt expeditior ad propagandam fidem via aperiretur. Caluinus in Ecclesia Romana Azyma ad Alexandrum primum amandat. Et conluditur contra Creyghtonum vnum idemque esse sacrificium Græcorum, & Latinorum. Reformatorum iudicia de rebus Ecclesiasticis insulsa. Ritus, Consuetudines scindere Ecclesiam.

REcens Auctor, in antiquitate Ecclesiastica versatissimus, tempore Photij nondum azyma in Ecclesia Latina recepta fuisse arbitrabatur, quod tum Photius, qui quæcunq; a Græcorum moribus, & disciplina discrepabant, etiam leuissima, Latinis crimini dederat, quæ vel recensuisse, hominis suo otio abutentis videbatur esse, inter alia omnino nullam vsquam eorum mentionem

fe-

fecisse. Hinc coniectura ducebatur, non multo ante procacissimi hominis Michaëlis Cerularij, & Leonis Noni ætatem in vsu posita fuisse. Cerularius siquidem fuit, qui primus Ecclesiæ Latinæ Azymorum nomine bellum indixit vna cum Leone Achrideno, & Niceta Stethato, qui scriptis ea etiam impugnarunt, quando Humbertus Cardinalis, Fridericus Cancellarius, & alij Azymorum partes sustinuerunt, & hanc esse, scribit VVibertus Archidiaconus in Leonis Noni vita quam eo tempore natam hæresim Fermentaceorum, Græcorum videlicet, qui, fermento affixi, Latinos Azymorum causa impetebant. Et sic Hugonis Tusci, & Ruberti Tuitiensis opinionem reijcit, quorum alter Ecclesiam Latinam Azyma perpetuo immolasse, alter illam nunquam fermentum in sacrificio admisisse, scripsere. Nec Leo, nec Humbertus, cum Azymorum causam agerent, ista perpetui moris præscriptione defenderunt. Refugitq; deinceps ad Demetrium Chomatenum Bulgariæ Archiepiscopum, qui cum animaduerteret, Azymorum, quæ in Christianorum sacris adhibentur, nullos vnquam meminisse Canones Conciliorum, coniecit, Latinos, qui his nunc vtuntur, olim vsos non esse, mutationemque istam Canonibus antiquis, idest Photiano Schismate posteriorem videri, sic enim scribit ille ad Episcopum Dyrrachij, Λατινικῶν ἀζύμων οὐδεὶς οὐδαμοῦ κανὼν μέμνηται οἷα ὕστερον, ὡς ἔοικε, τοῦ τῶν ἀζύμων ἔθους ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐπεισκωμάσαντος. *Latinorum Azymorum nullus vsquam meminit Canon, quippe quod posterius, vt probabile est, eorum mos in Romanam Ecclesiam se insinuauit.* Hæc magnus iste Vir, in cuius sententiam libentissime abirem, ni me ad se euidentiora argumenta pellicerent. Photius minutissima quæque a Græcorum moribus discrepantia Latinis obiecit. Verum est. Ergo si fuissent suo tempore Azyma, illa quoque obiecisset. Ità est, si Photius Latinorum

Azyma

Azyma profana, & ad conficiendum corpus Christi inepta censuisset: tum inter alia, & Azyma crimini Latinis dedisset. Non dedit. Ergo non damnauit, sed illa inter adiaphora numerauit, ideoque silentio inuoluit; ne capitale facinus videretur obijcere, quod sanum in Ecclesia reputabatur, & falsis criminibus innoxiam Ecclesiam appetere, & perperam insimulare: ideoque etiam in veris, quas ipse existimabat culpas, fides sua concideret. Quare quæ in vituperationem adducere non poterat, satius esse duxit, si tacitus secum taceret. Sed ista coniecturę sunt. Annon etiam, quæ de Azymis apud Latinos vsu recentissimo afferuntur, coniectura colliguntur? Et Latinorum Azyma, sub Carolo Magno introducta plane Photium latere non potuere, cum Legati Nicolai Byzantij immorarentur, Rodoaldus, & Zacharias, non lingua, & verbo tenus, sed re, factisque Photij palpatores pessimi, & altera vice Donatus, Stephanus, & Marinus Adriani ad illum deponendum, restituendumq; Ignatiũ, quos diuina non vt Græci fermento, sed vt Latini Azymo celebrasse verosimile est, præsente videnteque Photio. Neq; enim Photius rerum minimarum pro carpenda Romana Ecclesia, si opus illi fuisset, obseruantissimus, rem tanti momenti per transennam aspexisset, sed perquam diligentissime captasset. Et Photio consuetudines omnes, ritusque Latinorum ante dissidium innotuisse, extra controuersiam est: si modo illius Circularis Epistola fuerit ad manus, in qua dum adhuc spe bona lactabatur, thronum male occupatum secundum ius, fasque retinendi, consuetudines, quas spe deiecta postmodum iudicio accersiuit, vel excusauit, vel taciturnitate cælauit. Hoc quoque adnotauerat Ioannes Veccus Patriarcha post verba Photij, tum ex Epistola ad Nicolaum, antequam throno pelleretur, tum ex Encyclica post expulsionem recitata. Ὅρα •

ταῖς ῥηθείσιν ἐντυγχάνων περικοπαῖς τῆς πρὸς τὸν Πάπαν Νικόλαον ἐπιστολῆς Φωτίου, ὅπως τε ἀκριβῶς εἰδὼς τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἔθιμα ᾔδει, καὶ ὅπως ὡς πρὸς ἀπειλὴν ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος ὑπέτεινε ταῦτα. τοῦτο γὰρ ἡ τούτων ἀπαρίθμησις ἐμφαντικωτέρα βούλεται. καὶ συνίεις μὴ ἄν ποτε εἰς μάχην λαμπρὰν ἀναρῥῆξαι τοῦτον αὐτὰ, εἴγε παρ' αὐτοῦ Νικολάου ἀναδοχῆς ἠξιοῦτό τινος. ὅτε δὲ αὐτός τε Νικόλαος μεταστὰς τῶν ὧδε κανονικαῖς ἐνισχημένον πέδαις ἀφῆκε τὸν Φώτιον, καὶ ὅτε Ἀδριανὸς Νικόλαον διαδεξάμενος στιβαρωτέρους τῶν ἐπιτιμίων τοὺς κλοιοὺς αὐτῷ ἐπεχάλκευσε, γέγονε καὶ Φώτιος τοῦ ἔργου, καὶ λύει τὸ πτερὸν ἡ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας παρ' αὐτοῦ λογογραφηθεῖσα ἐπιστολὴ, καὶ τὴν οἰκουμένην διίπταται, ἧς καὶ τὰ τεμμάχια ἐπισυνάψαι μέρεσιν ὁ λόγος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ ἐπαγγελμάτων ἀπήτηται, ἃ καὶ ἔχουσιν οὕτως. ἀλλ' ὢ πονηρᾶς τε. *Attende, qui huiusce Photianæ Epistolæ ad Nicolaum Pontificem pericopas legis, discitoque, quam pulchre Vir iste Romanæ Ecclesiæ consuetudines calleat, & qua ratione Ecclesiastici Schismatis tantum non futuri minas proponat. Hoc siquidem earundem enumeratio satis manifesto indicat: tum intelligito, nunquam eum similia in apertum bellum exclusurum fuisse, si ipsius Nicolai reconciliatam voluntatem obtinuisset. Verum cum ipse Nicolaus ex hominum vita migrans Canonicis vinculis compeditum Photium reliquisset, & Adrianus, qui Nicolao successit, validioribus pœnarum ligaminibus obstrinxisset, Photius ad opus accingitur, expanditque liberas alas aduersus Romanam Ecclesiam ab eodem elucubrata Epistola, & per vniuersum terrarum orbem auolans expatiatur, cuius particulas suis addere membris oratio exposcit, vt promissis stet, & sunt; Sed o improbum*, &c. Quare hoc, si alijs Corœbis, & Creyghtono concederemus, Photio certe viro in rebus agendis perspicacissimo, & ad perspiciendum sagacissimo nunquam ipse tribuerim. Hinc non leue fuerit argumentum. Vsus Azymorum temporibus Photij in Romana Ecclesia vigebat, & Photius illud non obiecit, ergo ritum non condemnabat, sed legitimum esse reputabat. Adde, si Græcorum dictis atten-

attendendum eſt: ante Photium abſque vllo dubio vſus in Latina Eccleſia fuit, quod bene percalluiſſe Photium certum eſt. Græcorum etiam Schiſmaticorum ſententia, Azymum in Latinam Eccleſiam introductum eſt ſub Carolo Magno, qui imperium inijt anno 801. Epiphanius Patr. Conſtantin. de diſſidio inter Græcos, & Latinos; Μετὰ δὲ παρέλευσιν τῆς ἑβδόμης Συνόδου δεύτερος χρηματίσας Πάπας Λέων, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰκονομαχούντων, μετεκαλέσατο πρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐνδοτέρας Φραγγίας Κάρουλόν τινα, ὃν ἔστεψεν εἰς βασιλέα. ἀπὸ δὲ τῆς χώρας ἐκείνης τῆς Φραγγίας συνηκολούθησαν τῷ Καρούλῳ, καὶ αἱρεσιῶταί τινες τοῦ Ἀρείου μαθηταί, καὶ τοῦ Ἀπολιναρίου, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν Ῥώμην ἤρξαντο διαστρέφειν τὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν, οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς μόνον ἐκπορεύεσθαι τὸ πανάγιον Πνεῦμα λέγοντες, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἄζυμα θύεσθαι παραδιδόντες, καὶ ἄλλα τινὰ ἀνοίκεια τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. *Poſt abſolutam ſeptimam Synodum, cum præſediſſet Papa Leo II. & Byzantij oppugnarentur imagines, ex interiori Francia ad ſe aduocauit Carolum quendam, eumque inſigni regio accinxit. Ex ea Franciæ regione comites ſe prabuere hæretici quidam Arij, Apollinarijque diſcipuli, qui Romam ingreſſi Dei populum prauertere inceperunt, dicentes, ſanctiſſimum Spiritum non ſolum ex Patre procedere, ſed etiam ex Filio, tradenteſque azymum conſecrare & alia nonnulla Eccleſiaſticis traditionibus minime conſona.* Niceta Seidus, qui ſcribebat ſub Alexio Comneno; Εἶτα Βάνδαλοι τῆς Ῥώμης κρατήσαντες πρὸς τὰ σφῶν ἤθη μετήνεγκαν ὑμᾶς, καὶ ἐξ ἐκείνων παρελάβετε τὰ μέχρι τοῦ νῦν ἐλαττώματα, καὶ ἐν ἕξει τύπων γενόμενοι, ὑπερμαχεῖτε τῆς ψευδοῦς παραδόσεως, ὡς Ἀποστολικῶν καὶ θείων δογμάτων, συνήγορον, καὶ τὸν μακρὸν χρόνον ἔχοντες. τίνα δὲ, ἅπερ ἐξ ἐκείνων παρελάβετε; τὸ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεσθαι δογματίζειν, τὸ ἄζυμα προσάγειν. *Poſtmodum occupata a Vandalis Roma, vos in proprios eorum mores contraxerunt, & ab illis accepiſtis, quos adhæc tempora errores fouetis: quibus iam aſſueti falsam traditionem propugnatis, ac ſi Apoſtolica diuinaque dogmata eſſent, lon-*

 gum

gum etiã tempus vobis fauens habentes. *Quæ autem ex illis accepistis? Spiritum S. etiam ex Filio procedere, & offerre Azyma.* Simeon Hierosolymit. de Azymis. Πόθεν δὲ τὰ ἄζυμα ἐπενοήθησαν παρ' ὑμῖν, διηγήσομαι. τὶς τῶν Ἀπολιναρίου ἐκείνου τοῦ δυσσεβοῦς μαθητῶν, Λεύκιος τοὔνομα, μᾶλλον δὲ Φῆλιξ· διώνυμος γὰρ ἦν ὁ παράφρων. ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς χώρᾳ τῇ μεγάλῃ Ῥώμῃ παραγενόμενος, ὑπόκρισίν τε, καὶ ψευδευλάβειαν περικείμενος, καὶ δὴ ταύτῃ τοὺς λατίνους ἐξαπατήσας, ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν Ἀποστολικὸν ἀνάγεται θρόνον, καὶ τὴν τοῦ Πάπα ἀρχὴν διαδέχεται. πρὸς τὸ δυσσεβὲς οὖν τοῦτο δόγμα μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο ἐδίδασκεν, ἄνουν καὶ ἄψυχον ἐκ παρθένου εἰληφέναι σάρκα τὸν κύριον, ἀντὶ ψυχῆς, καὶ νοῦν τυγχάνειν αὐτοῦ τὴν θεότητα παρ' αὐτοῦ, καὶ τὴν θυσίαν ἄζυμον Χριστῷ προσφέρειν ὑμεῖς ἐδιδάχθητε. ὅπερ τὸ ἄζυμον νεκρὸν, καὶ ἄζυμον, καὶ τὸ πᾶν ἐστιν ἐλλιπές. ἐπεὶ δὲ μὴ πειθομένους ὑμᾶς καθορῶ. λέξω περὶ τούτων πολλάκις πάντα τὰ τῆς ἀληθείας ἐχόμενα, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πρακτικῶν τῆς πέμπτης ἁγίας Συνόδου δείξω σαφῶς τὰ λεγόμενα παρακατιών. καὶ γὰρ ἴσασι πάντες τὰς κατὰ τῶν Ἀρμενίων ἐξενεχθείσας ἀποφάσεις περὶ τῶν ἀζύμων, παρὰ τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ Συνόδῳ συναχθέντων ἁγίων, καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν. εἰ οὖν οὕτως ταῦτα, καὶ παρόντων τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ ὁρώντων, καὶ συναινεσάντων ἡ τοιαύτη συνοδικῶς ἐξηνέχθη ἀπόφασις, πῶς οὐκ ἀντεῖπον οἱ λατῖνοι; πῶς κατεδέξαντο τὴν ἀπόφασιν; ἢ δῆλον ὡς μόνοι οἱ τῶν Ἀρμενίων φοιτηταὶ, καὶ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀπολιναρίου ἐκείνου τὰ ἄζυμα ἐθυσίαζον, οἱ δὲ τῆς μεγάλης Ῥώμης τὸν ζυμίτην, ὡς καὶ ἡμεῖς; εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, σχίσμα ἂν τηνικαῦτα μέσον ἡμῶν καὶ τῶν λατίνων ἐγεγόνει διὰ τὴν κατὰ τῶν ἀζύμων ἀπόφασιν, οὐ συναίνεσις. εἰ δὲ συνέθεντο σαφῶς οἱ ἐκ τῆς Ῥώμης ταῦτα πραχθῆναι, πρόδηλον ὡς οὐκ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡ τῶν ἀζύμων θυσία ἐπενοήθη ὑμῖν. *Unde nam vero Azyma a vobis excogitata sunt, & a quo principium nacta sunt, vobis enarrabo. Ex Apollinarij illius impij vnus discipulus nomine Leucius, quinimo Felix; nanque erat binominis delirus ille in vestra Vrbe magna Roma cum venisset, ac vita sanctimoniam, & pietatem dissimularet, propterea que Latinos decipiens, ab illis in Apostolicum Thro-*

num euehitur, & Papa principatum aſſumit. Itaque is inter alia *dogmata hoc quoque impium edocebat, amentem, inanimatamque carnem Dominum ex Virgine accepiſſe, vicem animæ, mentiſque illius Diuinitate gerente, & ſic Azymum ſacrificium Chriſto offerre inſtructi fuiſtis, quemadmodum Azymum demortuum eſt, & inanimatum, & totum eſt mancum. Cum videam vos rurſus pertinaces, repetam de his ſæpius, quæ non aliena a veritate fuerint, et ex ipſis actis Sextæ Synodi infra dicenda aperte demonſtrabo. Namque nemo non nouit, ab illis, qui in illam ſynodum conuenerunt, ſanctis ac deiferis Patribus contra Armenos lata decreta: quæ ſi ita lata ſunt, præſentibus qui ex Vrbe Roma acceſſerant, & videntibus, & comprobantibus, hoc plena ſynodo decretum publicatum eſt; qua ratione Latini non ſeſe oppoſuerunt, ſed acceptarunt decretum? annon manifeſtum eſt, Armeniorum ſequaces, Apollinarijque impij ſacrificaſſe azyma, magnæ vero Roma fermentatum, quemadmodum & nos? id ſi non fuiſſet, diſſidium inter nos, & Latinos tunc exortum fuiſſet, propter quod decretum contra Azymum latum non approbaſſent. Quod ſi aſſenſum præſtarunt Romani, vt illa ſcriberentur, vel puero notum eſt, non a principio ſed deinde ſacrificium in Azymo excogitatum fuiſſe.* Et infrà:

Ἐπεὶ γὰρ τὸ συστατικὸν τῶν ἀζύμων γραμματεῖον, ὡς ἄγκυράν τινα καὶ προπύργιον ἀνερυθριάστως ἡμῖν προκεκομίκατε, οἰόμενοι δῆθεν μέγα τι φέρειν εἰς ἀπολογίαν καὶ εὔλογον, ἰδοὺ δι' ὧν μαθήσεσθε σαθρὸν τοῦτο τυγχάνειν τέλεον, καὶ ἀνίσχυρον, καὶ συκίνην ἐπικουρίαν, ὃ δὴ λέγεται. εἴσεσθε ἀληθῶς. καί μοι προσέχετε τὸν νοῦν. ἐπιστήσατε ἀκριβῶς τὴν διάνοιαν, καὶ γνώσεσθε τὴν δύναμιν τῶν ἐγκειμένων ῥητῶν, ὡς κακῶς, καὶ νενομένης, καὶ παρερμηνευομένης παρ' ὑμῶν. ὁμολογήσατε γὰρ ἐγγράφως ἐν ταύτῃ μὴ ἀγνοεῖσθαι παρ' ὑμῶν. ὡς παρὰ πάντων ἐξ ἀρχῆς σοφωτάτων ἁγίων, καὶ θεηγόρων πατέρων αὐθεντικωτάτων ὑπαρχόντων, καὶ δοκιμωτάτων εὐσεβῶς προφέρεσθαι τὸν ζυμίτην ἄρτον εἰς θυσίαν Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν. προσέκειτο δὲ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ γραφῇ, ὡς εἰ καὶ διὰ ζυμίτου ἄρτου πάντες οἱ ἐξ ἀρχῆς ἅγιοι, καὶ θεοφόροι πατέρες τὴν θυσίαν θεῷ προσήγαγον. ἀλλ' ὑμᾶς τοὺς λατίνους οὐδέποτε διεμυκτήρισαν διὰ τὰ

ἔζυ-

ἄζυμα, ἢ διεχλεύασαν. *Postquam vero, qui confirmat azyma, Commentariolum, veluti anchoram quandam, & antemurale inverecunde nobis proposuistis, rati aliquid magnum, & rationi consentaneum ad vestram causam tutandam afferre, ex quo addiscere bene poteritis flaccidum esse, atque imbecillum, & quod fertur, ficulneum adminiculum, quod proponitis: & aduertite animum, attentaque mente excipite, & deprehendetis allatorum testimoniorum vim, vt male a vobis & intelligatur, & explicetur. Namque in scripto fassi estis, non ignorari a vobis omnes a principio Sanctos sapientissimos, & Deiloquos Patres, qui maxima pollebant auctoritate, omnium consensu receptos pie panem fermentatum in sacrificium Christo Deo nostro obtulisse. Ad hæc in literis vestris addebatis, etsi panem fermentatum omnes ab initio sancti, & Deiferi Patres sacrificium Deo offerrent, a vobis tamen Latinos nunquam propter azyma ludibrio habitos, neq; mimico dente carptos fuisse.* Eadẽ Athanasius Cydonius, & Anonymus; Ἐν ἐκείνοις οὖν τοῖς καιροῖς παρέλαβον οἱ Βανδῆλοι τὴν Ῥώμην. ῥῆγας δέ τις ἦν ἐξ αὐτῶν καταγόμενος ὀνόματι Κάρουλος. ἐκεῖνοι εἶχον τὰ ἄζυμα, καὶ τοῦ Συμβόλου τὴν προσθήκην, καὶ ὅλην αὐτῶν τὴν παράδοσιν, ἥνπερ ἔχουσι, καὶ ἀντέχονται, ὡς καθολικὴν εἶναι παράδοσιν ταύτην. Et infra; ταύτην οὖν τὴν διδασκαλίαν ἐμπνευσθεὶς ὁ δόλιος Φῆλιξ, ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βανδήλων Πάπας Ῥώμης τοῦ τούτου θανατηφόρου λοιμικῆς δεινῶς ἐνόσησεν, ὡς φασί τινες, καὶ ἐξ Ἰουδαίων καταγόμενος, καὶ ὡς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐδήλωσε. τὴν Ῥώμην κρατήσαντες οἱ Βανδῆλοι τὴν ἑαυτῶν πλάνην κατέσπειραν ἐκεῖ τοῖς ἀνοήτοις. καὶ τὸ μὲν διὰ τῆς ἐξουσίας, τὸ δὲ διὰ χρημάτων καὶ κολακίας συνεφώνησεν ὁ προειρημένος δεινὸς Φῆλιξ, ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην Ῥώμης. *Eo itaque tempore Vandali Romam diripuere, Rege ex ipsis oriundo, Carolo nomine, duce. Illi azymis vtebantur, & symbolum cum additione recitabant, & reliquis suis traditionibus inhærebant, easque tanquam vniuersales propugnabant.* Et infra; *Hac itaque doctrina imbutus Felix, qui tum Romanæ Ecclesiæ præsidebat, mortifera illa peste mirum in modum inficitur, ex Iudæis, vt nonnulli tradunt, originem trahens.*

Van-

Vandali ergo, vt supra dictum est, Roma potiti, suos errores inter stultos illos disseminarunt, & partim auctoritate, partim pecunia, partim officiorum blanditijs impium Felicem eo tempore Romanum Episcopum in suam sententiam traxerunt. Mattheus Hieromon. Πολλοῖς γὰρ ὕστερον χρόνοις πρὸς τῶν Οὐανδήλων τῶν νῦν Νεμιτζίων λεγομένων, ἡ νόσος τοῖς λατίνοις εἰσεκώμασεν αὕτη. τῆς γὰρ Ῥώμης πολέμου νόμῳ τῷ ἔθνει τούτῳ ἁλωμένης, καὶ τοῦ ῥηγὸς αὐτῶν τῆς Ἀρειανικῆς ὄντος αἱρέσεως, τὴν λαβὴν ταύτην, καὶ ἄκοντες Ῥωμαῖοι πάντες ὡς εἰπεῖν εἰσεδέξαντο. *Etenim multos post annos a Vandalis, qui nunc Nemitij dicuntur, morbus similis in Latinos irrepsit. Nanque Roma iure belli subacta ab illa natione, cum Rex eorum Ariana hæresi esset infectus, hanc pestem Latinis licet inuitis omnibus, vt ita dicam, communicauit.* Io. Claudie de Azymis: Καὶ ὥσπερ ὕστερον ἐν τοῖς καθόπιν χρόνοις ὑπό τινος κακοδοξοῦντος καὶ Ἰουδαιόφρονος, ἤγουν ἀπὸ τῶν Βανδήλων ἐλάβετε τὸν οὕτω καὶ Νέμιτζον λεγόμενον, ὡς τῆς Ῥώμης κυριευθείσης ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ τοῦ ῥηγὸς ὑμῖν ὑποτάττοντος Ἰουδαΐζειν ὅπερ ἂν ἐπιτάξειε ταῦτα, καὶ μὴ βουλομένοις ποιεῖν. πῶς παρὰ τοῦ Ἀποστόλου διισχυρίζεσθε λαβεῖν; *Quod postmodum annis subsequentibus a quodam male feriato homine, & cum Iudæis sentiente, Vandalis nempe, & NemitZum dictum accepistis, cum eius potestati Roma succubuisset, & Rex vobis præcepisset Iudæorum sacra amplecti & vos licet coacti mandatis paruissetis; qua ratione nunc illud ab Apostolo accepisse contenditis?* Auctores nihilominus hi in multis delirant, potissimum in Canone Sextę Synodi de abolendo Azymo, Leucio, seu Felice Episcopo Romano, quæ cum non sint ad rem, paucis discutiemus. Canon de tollendo Azymo, nullus vsquam apparet in sexta synodo, quod ante me Hilario quoque Monachus Oratione Dialectica obseruauerat; Πόθεν δ᾽ ἐκεῖνα τὰ ἐναντία τῶν εἰπόντων, κατὰ τὴν ἕκτην Σύνοδον ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως Ἀγάθωνα τὸν Πάπαν, καὶ Γρηγόριον τὸν Ἀκραγαντίνων Ἐπίσκοπον κατὰ τῶν ἀζύμων νομοθετοῦντας, ταῦτα ὕστερον μὴ γίνεσθαι παρά τινος τῶν πιστῶν. ἀφ᾽ οὗ γὰρ πρῶτον ἤρξαντο οἱ λατῖνοι τὴν τῶν ἀζύμων θυσίαν, ταύτης πώ-

πώποτε οὐκ ἀφίστανται. καὶ μᾶλλον περὶ τῆς ἕκτης Συνόδου ἀνέγνων τοὺς πατέρας μετὰ τὸ ἀποδοκιμάσαι τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν τῇ ὀγδοάδι τοῦ Πάσχα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας τῷ Θεῷ χάριτας χαριζομένους ἑορτάσαι λατινικῶς ἐπαινούντων ὅλων τῶν ἑλλήνων τὸν τρόπον θυσίας λατινικῆς. *Vnde nam ergo nata ſunt eorum ſomnia, qui aſſeruerunt in Sexta Synodo ſub Conſtantino Imperatore, Agathonem Papam, & Agrigentinum Epiſcopum Gregorium aduerſus azyma legem tuliſſe, ne in poſterum fierent a quoquam fidelium? Ex quo enim Latini Azymorum ſacrificium cœpere, nunquam ab eo deſliterunt. Imo Patres in Sexta Synodo comperi, poſtquam Monothelitarum hæreſim reprobaſſent, octaua Paſchatis apud Vrbem Conſtantinopolim in templo ſanctæ Sophiæ Deo gratias reddentes, ex præſcripto Latinorum ſolemnitatem peregiſſe, Græcis omnibus modum ſacrificij Latini collaudantibus.* Et ſic Photio ipſo in Eccleſia Romana ſunt Azyma antiquiora, peruulgata, & decantata, ideoque illi erant ſatis perſpecta. Non obiecit, ergo non reputauit reprobanda, ſed vt rem adiaphoram prætermiſit. Hinc puto nonnullos Græcorũ anſam honeſtiorem reprehendendi Latinos arripuiſſe, calumniantes eos more Iudæorum in Paſchate ſuper altare agnum cum Dominico corpore benedicere, & offerre. Cum enim vidiſſent, Latinos oua, agnique carnem benedictionibus Sacerdotum ſubijcere, vanam ſibi fixerunt ſpeciem, vna cum Azymis agnum Deo offerri; vel etiam proterue ritum optimum inquinarunt, & famam Latinorum falſo facinore inſimularunt. De Leucio, ſiue Felice Papa purum putum mendacium eſt; cum nec antea, nec poſt per multos annos, nec ſub ipſo Imperio Caroli Leucius, vel Felix Romanus Pontifex vllo in loco recenſeantur. Exiſtimo Græcos ſimilitudine nominis deceptos, quæ de Felice Vrgelitano, & illius hæreſi pro reſtituendo Arianiſmo, condemnationẽ, abiuratione, reſtitutione in integrum, & demum ad vomitum reuerſione, & tandem noua illius

lius in Synodo Francfordienſi iudicio damnatorio ab hiſtoricis illius temporis narrantur, ad confictum a ſe Romanum Epiſcopum Felicem transfudiſſe. Et quod etiam animaduerſione dignum videtur, errores illius a Carolo condemnatos, eidem Carolo, Caroliq; contubernalibus affixiſſe. Veruntamen eo tempore motam fuiſſe quæſtionem inter Græcos, & Latinos de Azymo, & fermentato probabile eſt; cum eadem fere ætate Monachus Engoliſmenſis S. Eparchij in vita Caroli Magni ſcribat, Quæſtionem de proceſſione Spiritus ſancti a Patre, & Filio Aquiſgrani a Ioanne quodam Monacho Hieroſolymitano motam fuiſſe, quod etiam habetur in Annalium Francorum ſcriptore: & poſt hanc Synodum miſſos eſſe legatos ad Papam Leonem III. quo iudicium eius cognoſcerent, & quæſtio definiretur. Probabile inquam eſt, non tantum de additione in ſymbolo, ſed de Azymo quoque, & Fermentato quæſtionem habitam, & forte etiam definitam. Hinc induco, Azymum ſub Carolo Magno in Eccleſia Romana inter ſacra vſitatiſſimum fuiſſe ante Photianas in Romanam Eccleſiam literas annos 66. Et ſi tempore ſextæ Synodi Romani in Eccleſia ſanctæ Sophiæ Azymis conſecrarunt, ante annos 189. Sed Azymorum Chomatenus ſcribit Latinorum, nullum vnquam meminiſſe Canonem, ideoque probabile eſt, eorum vſum in Romanam Eccleſiam poſt Photium inſinuatum fuiſſe. Quare vero potius non infert? Latinorum Azymorum nullos Canones, adde etiam, ſi oneri non eſt, nulla Concilia, nullos prorſus Patres vſquā meminiſſe; ergo in ea Eccleſia Latinorum Azymorum vſus antiquiſſimus ab ipſis Apoſtolis, vel eorum Diſcipulis minimum traditus eſt, cum Auguſtino decernente Epiſtola ad Ianuarium; *Quæ non ſcripta ſed tradita cuſtodimus: quæ vero toto terrarum orbe obſeruantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia*

 ſalu-

saluberrima authoritas commendata, atque statuta retineri, sicuti quod Domini passio, et resurrectio et ascensio in cœlum et aduentus de cœlo Spiritus S. anniuersaria solemnitate celebrantur, et si quid aliud tale occurerit, quod seruatur ab vniuersa quacumq; se diffundit Ecclesia. Ecclesia Romana vniuersa, & quacumque diffusa in Eucharistico sacrificio vtitur azymo, cuius origo quonam tempore in eam Ecclesiam irrepserit, nescitur, nec scriptura traditum est; ergo datur intelligi, nisi nos fallit Augustinus, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs commendatum, atque statutum retineri. Quodsi non scripta, longissimo tamen tempore in ea conseruata fuerint, & longa traditione comprobata, si reijcias, grauissimum Euangelio detrimentum afferes, Basilio actore ad Anphilochium de Spiritu sancto capitulo 27. Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων, καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα. ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐγχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον. μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν παριστῶντες τὸ κήρυγμα. *Dogmata, & instituta, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus a doctrina scripto tradita, quædam rursus ex doctrina Apostolorũ traditione in mysterio, idest in occulto tradita recepimus: quorum vtraq; parem vim habent ad pietatem. Nec his quisqũa contradicet, quisquis sane, vel tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiastica. Nam si consuetudines; quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur reijcere impudenter, Euangelio detrimentum inferimus, imo potius ipsam fidei prædictionem, ad nudum nomen contrahemus.*

Et nodum tandem persoluet Leo IX. ad Cerularium Patriarcham, & Leonem Achridenum, a quibus accusatus

fue-

fuerat, quod azymis noua inducta consuetudine celebraret; *Ecce incauta reprehensio vestra. Ecce non bona gloriatio vestra, quando ponitis in cœlum os vestrum; cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus, & coniecturis antiquam fidem confodere, ac subuertere moliatur. Ecclesiam post mille, ac ferme viginti a passione Saluatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria passionis eiusdem sit recolenda: quasi nil ei contulerit præsentia, conuersatio, & diuina institutio, seu qua clarificauit Deum mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus filius Dei viui dicit; Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis. Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur Pater, qui est in cœlis, abscondisse a Principe Apostolorum Petro cultum, siue ritum visibilis sacrificij per dispensationem vnigeniti sui, cui per semetipsum plenissime reuelare dignatus est illud ineffabile arcanum inuisibilis diuinitatis eiusdem filij sui.* &c. Dicto itaque Leonis in Azymis sacra peragere, fides antiqua est, & cultus, & ritus visibilis sacrificij a mille & viginti annis accepta, vsuque continuo comprobata, & diuturna institutione, & morte senis Petri firmata, & tradita. Quod vero proximum est, corroboraturque alijs ritibus a Petro Ecclesiæ Romanæ concreditis. Nationum Orientalium Ecclesiæ, & ex Occidentalibus plerę que substruebantur Eotholæ, vt rem diuinam faciens orientem solem aliorsum atque Hebræi occidentem prospiceret. Per Palæstinam alia dispositio Ecclesiarum obseruabatur. Sic notat Eusebius de vita Constantini lib 3. qui Constantinum, & Paulinum Tyriorum Episcopum, ex parte contraria struxisse morem Iudæorum secutos, qui ad occidentem conuersi orabant. Petrus Apostolus Iudæorum consuetudinibus addictus, ne eos, vt alibi adnotabam, consuetudinum immutatione ab excipienda Christi fidé deterreret, modum templorum exædificandorum Hebræis familiarem retinuit, quem primum Antiochiam,

deinde Romam inuexit. Et ne laudabilem, Deoq; gratum ad Orientem orandi ritum simili structura excluderet, aram in medio Ecclesiæ ædificandam præscripsit. Sic enim celebrans terga vertens ad Occidentem, faciem ad Orientem, ad ipsas Ecclesiæ valuas eopylas, rite ac commode precabatur. Quodsi attentius expendatur. Petrum Antiochenæ, & Romanæ Ecclesiæ fundatorem remotis dissidij caussis comprobari videbatur. Hinc etiam verosimillimum fit, eundem vti templum ad ipsam faciem, & exemplum Iudæorum fabrefecerat, consimilem etiam illis ritum sacrificandi constituisse, vt illos alacriores, & secundiores similitudine rituum ad fidem Christianam alliceret. Non itaque æque bene concluditur, quidquid sit de Humberto, Leonem cum Azymorum caussam ageret, ista perpetui moris præscriptione defendisse, et si Chomatenus obiecit, Azymorum nullos vnquam meminisse Canones. non propterea sequitur, ut ex Augustino probauimus, eorum esse recentiorem vsum. Et satis fuerit, illis Leonem apposuisse, eorum ritum a D. Petro in Romanam Ecclesiam influxisse. Et vt cautior factus Creyghtonus in posterum dexterius pronunciet, noscat, inter Cerularium, & Latinos concertatum fuisse non de Transubstantiatione, quam ait nimis impudenter orsam in concilio Lateranensi sub Innoc. III. Sed Latini condemnabant Cerularium, & asseclas, vt Fermentarios, Cerularius Latinos, vt Azymitas. Fac ita esse. Ergo tum neque Cerularius, neque Romani de Transubstantiatione, neque per somnium cogitabant. Ridicule. Alter alterum condemnabat, non quod celebraret in materia inepta ad consecrandum: sed quod assumeret alienam a Christi institutione: Ideoque Latini condemnabant Cerularium, & asseclas, qui ita adhærescebant fermentato, quod sibi ex institutione Christi traditum, ita asserebant, vt negarent Azy-

mi

mi per Chriſtum inſtitutionem,& Græci Latinos,qui mordicus azymum a Chriſto conſecratum defendebant, vt fermentum prorſus ab illa conſecratione reijcerent; ſalua tamen ſententia, tum Græcos in fermentato, tum Latinos in Azymo, cum vterque panis ſit, & vſu receptus, reapſe verum corpus Chriſti conficere.

Sed quid ego in Romana Azymorum vſum, accepta, vt ita dicam, lampade inueſtigo, cum teſtem habeam per te, quamuis mihi illius λόγοι ἐλάττονές εἰσιν, ἢ πιθήκων, omni exceptione maiorẽ, qui illum antiquiſſimum ex hiſtoria confirmat. Ibis puto, ſi ſanus es, in meam ſententiam manibus pedibusq; & faſces ſubmittes. Is eſt Io. Caluinus veſter Inſtitut. lib. 4. *Fermentum, & vulgatum panem fuiſſe ante tempus Alexandri Romani Epiſcopi, narrant hiſtoriæ, qui primus azymo pane delectatus eſt, qua id ratione non video, niſi vt plebis oculos nouo ſpectaculo in admirationem traheret magis, quã vt animos proba religione inſtrueret.* Hæc ſunt ipſiſſima illius verba in editionibus, quas ipſe vidi, vidi vero pleraſque. Tum ſic. Alexander iſte Romanus Epiſcopus, de quo verba facit Caluinus, & dicit primum azymo pane delectatum fuiſſe, vt plebis oculos in admirationem traheret, non eſt alius, cum ipſe non expreſſerit, quis ordine ſit, niſi Alexander I. qui Pontificatum tenuit Anno Chriſti 125. Ergo vſus Azymi in Eccl. Rom. antiquiſſimus eſt, & veroſimile fit, ad ea tempora ſi non Apoſtolos, ſin minus Apoſtolorum diſcipulos vitam pleroſque produxiſſe. *Narrant Hiſtoriæ.* Debebat minimum vel vnicum nominatim indicare hiſtoricum, & non augurandum nobis relinquere, *Qua id ratione fecerit, non video.* Sed non intelligit Alexandrum primum. Quis igitur fuerit? Alexander II. poſt Leonem Nonum Pontificatum inijt annos duodecim. Sub Leone palam, & aperte Latini in Azymo, Græci in fermentato ſacra faciebant, indeque inter eos contractis litigijs diſcordiæ exercebantur, & alter alteri

teri ingressum templi, & communionem cum alijs interdicebant. Græci Latinos vti Azymitas, Latini Græcos vti Fermentarios execrationibus deuinciebant. Non potuit ergo Alexander II. & multo minus alij subsecuti eiusdem nominis Azymum instituere. Et ritum adeo antiquum præscribit Caluinus, vel alij de Caluini familia? Non equidem. Ipse enim in eadem lance ponit fermentum, & azymum ibidem; *Panis sit fermentatus, an azymus, vinum rubrum, an album, nihil refert; hæc indifferentia sunt, & in Ecclesiæ libertate posita*. Nihil itaque refert, siue in azymo, siue in fermentato sacrificium fiat, Caluino auctore, cui tu Creyghtone non aduertens animum, inueheris in azymum, *idololatricum* clamitans. Si dicas idololatricum vocasse; quia a Latinis cultu, qui Dei est proprius, ac veneratione colatur, cum Christus in eo non sit, eadem ratione & fermentum, quod eodem modo colitur a Græcis, fixa animo firmitudine tenentibus, sub speciebus illis verum corpus Christi esse, idololatricum dicetur a te. Hoc licet perridicule diceres, nihilominus Chreyghtonum sibi ipsi cornua obuertere dices, cum scribit, *diuersum esse Græcorum a Pontificio Sacramentum*. Cum enim nihil referat, an panis sit fermentatus, vel azymus, cum sint indifferentia, & in Ecclesiæ potestate posita, in his cũ illud ipsum sit, differentia tantummodo fuerit in cultu, & veneratione: sed eadem apud Græcos, & Pontificios est. Ergo Creyghtonus amens inuita Delia venatur discordias. Augustinus Enarrat. in Psalmum 98. in illa verba; *Adorate scabellum pedum eius*, scribit; *Fluctuans conuerto me ad Christum, quia ipsum quæro hic, & inuenio, quomodo sine impietate adoratur terra, sine impietate adoratur scabellum pedum eius. suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit, inuentum est,*

eſt, quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolum non peccamus adorando, ſed peccamus non adorando. Simeon Theſſalonicenſis Dialogo contra hæreſes. Ὅθεν προσεκτέον τῷ ἱερεῖ εἰς πάντα τὰ ἅγια, καὶ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, τὸν προηγιασμένον, καὶ ἡνωμένον τῷ θείῳ αἵματι ζωοποιὸν, καὶ πανάγιον ἄρτον, ὥστε ἐν πυξίῳ καθαρῷ, καὶ ἀσφαλεῖ ἔχειν, καὶ μετὰ καθαροῦ ἐσφαλισμένον ὑφάσματος, καὶ τιμίου, αὐτὸς γάρ ἐστι τὸ θειότατον σῶμα, καὶ αἷμα τὸ δεσποτικὸν, καὶ προσκυνεῖν, καὶ θυμιᾷν, καὶ τιμᾷν χρὴ, καὶ ὅλη προθέσει, καὶ ἐπάρσαι πρὸς ἀνατολὰς τῆς θείας τραπέζης ἠωρημένον ἔχειν, καὶ ἐπιβλέπειν, ἵνα μή τι συμβαίη ἀμελείᾳ τῶν μὴ δεόντων. *Hinc diligentur animo attendendum eſt, Sacerdoti in omnia Sancta, & Sacroſanctum depoſitum præſanctificatum, & ſanguini diuino vnitum, viuificum panem, vt nempe eum reponat in pura, tutaque pyxide, puro pretioſoq; linteo inuoluta. Ipſe ſiquidem eſt diuiniſſimũ corpus, & ſanguis Dominicus. Et adoret, & ſuffumiget, & veneretur ex toto corde, appendatq; ſuper diuinam menſam ad orientem, & obſeruet, ne quid illi contingat indecorum ſua incuria.* Et libro de Sacerdotio: Μέσος ἡμῶν πρόκειται, καὶ ἀοράτως Χριστὸς, καὶ ὁρατῶς τῷ θείῳ ἄρτῳ τοῦ σώματος, καὶ τῷ σεπτῷ ποτηρίῳ τοῦ αἵματος τὰ πάθη δεικνὺς ἑαυτοῦ, τὴν σφαγὴν, τοὺς ἥλους, τὸ σῶμα, τὸν θάνατον. Τρόμῳ παριστώμεθα ἐγγίζοντες αὐτῷ, καὶ ἀμέσως τοῦτον ὁρῶντες, τέμνοντές τε, καὶ ἐσθίοντες, καὶ πίνοντες ἐκ τοῦ αἵματος, καὶ ἑτέροις μεταδιδόντες κατὰ τὴν δοθεῖσαν χάριν ἡμῖν. Τότε θαυμάζει τὰ Χερουβὶμ, ἐξίσταται τὰ Σεραφὶμ. πᾶσα θειοτάτη δύναμις πέφρικε καθορῶσα, καὶ δέος παρίσταται, καὶ τὴν οἰκείαν ἐπιγινώσκει φύσιν, ὡς κτιστὴ, καὶ ἀσθενὴς, καὶ ἐκπλήκτως δοξάζει τοῦ Θεοῦ τὸ ἄμετρον ἀγαθότητος. μεθ' ἡμῶν ἵσταται ταῦτα κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου συστελλόμενα φόβῳ μεγάλῳ. ἐπιθυμοῦσιν ἀτενίζειν τῷ μυστηρίῳ. οὐ γὰρ ἀπαύστως παρίστανται. ἐκεῖθεν τοῦ ἰδίου φάους δέχονται τὴν ἀκτῖνα. αὐτόθεν γὰρ τοῦ φωτὸς αὐτῶν ἡ πηγὴ, ἡ τοῦ πυρὸς αὐτῶν θέρμη, ἡ ζωὴ, ἡ σοφία, ἡ γνῶσις. *Medius ante nos iacet, & inuiſibiliter Chriſtus, & viſibiliter diuino pane corporis, & venerando calice ſanguinis paſſionem ſuam commoſtrans, cædem, clauos, corpus, ſangui-*

guinem. Cum ipsi proximamus, adstemus cum tremore, & immediate ipsum intuentes, secantes, comedentes, bibentes ex eius sanguine, & alijs exhibentes gratia nobis data. Tum demirantur Cherubim, extra se fiunt Seraphim, vniuersæ diuinissimæ virtutes timore concutiuntur videntes, & metu adstant, propriamque naturam agnoscunt creatam, & perimbecillam, & cum stupore glorificant diuinæ bonitatis immensitatem. Vna nobiscum assistunt, circumcirca altare fastu contracto, metuque pauida, recta intueri mysterium peroptant: neque enim frustra operam sumunt, cum inde proprij luminis radios hauriunt. Hinc enim luminis eorum fons, effluit, ignis eorum, calor, vita, sapientia, initiatio. Quare Nicolaus Cabasila in Expositione Missæ cap. 24. Græcorum cultum immodicum in adorandis diuinis muneribus in introitu Magno Missæ, cum nondum consecrata sunt, erroris originem tradens, scribit; Εἰ δέ τινες τῶν προσπιπτόντων εἰσιόντι μετὰ τῶν δώρων τῷ ἱερεῖ, ὡς σῶμα Χριστοῦ, καὶ αἷμα τὰ κομιζόμενα δῶρα προσκυνοῦσι, καὶ διαλέγονται ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῶν προηγιασμένων δώρων ἠπατήθησαν, ἀγνοήσαντες τὴν διαφορὰν τῆς ἱερουργίας ταύτης, καὶ ἐκείνης. αὕτη μὲν γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ εἰσόδῳ ἄθυτα ἔχει τὰ δῶρα, καὶ οὔπω τετελειωμένα, ἐκείνη δὲ τέλεια, καὶ ἡγιασμένα, καὶ σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ. *Quod si qui sese prosternunt Sacerdoti ingredienti cum muneribus, adorantque illa munera deportata, & supplicant, quasi essent corpus, & sanguis Christi, in errorem deducti sunt, ex introitu præsanctificatorum, cum ignorarent sacrificij vtriusque differentiam. Nam hæc munera in hoc introitu, nondum sacrificata, nec absoluta, illa vero perfecta, & sanctificata defert, & corpus, & sanguinem Christi.* Alio itaque cultu prosequenda sunt munera in Missis vsualibus, dum deferuntur in introitu, cum nondum sunt consecrata, alio in Missa Præsanctificatorum, cum consecrata sunt, factaque corpus, & sanguis Christi. Et tu a pietate, & religione perquam remotissimus furiosa temeritate azymum consacratű a Sacerdote, & verű corpus Christi & sanguinem Idololatricum nuncupas.

cupas : Οὐκ ἄξιός εἶ καλῶς αἰθέριος, ἀλλ' ἀπάνθρωπος. Legitiſſime, nec iniuria ?

Rem perſpicuam, & tot tantiſque, & illis liquidiſſimis Eccleſiæ Patrum, etiam palam hoſtium, auctoritatibus teſtatam non negabis, ſi animo integer es, eamque non per inſomnia cogitaueris: neque enim indoctorum hominum diſcrepantibus ſententijs firmatur. Iam video te vrgeri anguſtijs, & moliri reſponſum: Si alia deerunt, corruptela iudicij, vel ex tuis promens, vel ex tuorum Reformatorum eruditione furto ſubtrahens redundabit. Reſpondebis ergo cum Zvuinglio, *Multa me roboraſſe, exemplis Patrum: Sacerdotes iſti minimum ſunt & Doctores, quos non multum moraris, nec enim tibi otium eſt, vt illos reuoluas. Et licet ipſe carnem, Patres Patres, nempe Patres ſic tradiderunt, Tu mihi refers, non Matres, ſed Verbum Dei requirere.* Cum Pomerano, *Me non debere Patribus credere, qui ex eodem ore calidum, & frigidum efflant.* Cum Muſculo, *Vbi ex ſcriptis Patrum aliquid contra Reformatos adfertur, palam dicere, nolle te ad illorum auctoritatem aſtringi: planeque ſtultiſſimum eſſe, vel ſtudioſe malignum in Eccleſia Dei, quemquam illorum conſcientias fidelium obſtringendas eſſe putauerit:* Cum Martyre, *in reſtauratione Eccleſiæ, nihil conſultius eſſe, quam omnia reuocare ad prima Eccleſiæ principia, & religionis primordia. Quandiu enim conſiſtimus in Concilijs, & Patribus, verſabimur ſemper in eiſdem erroribus.* cum Humfredo; *Quid nobis cum Patribus, cum carne, & ſanguine; aut quid ad nos attinet, quod Epiſcoporum Pſeudoſynodi conſtituunt?* cum Sommero, *Antiquitas, in qua nos damnari obiectant, nihil habet ponderis: nam ſi recta ſentiente antiquitate loquuntur, qua appellatione Chriſtum, & Apoſtolos intelligimus, res ipſa clamat, eam a nobis ſtare; ſi de Patrum auctoritate, id non æque ægre feremus, damnari ab illis verbum Dei.* cum Beza; *Quantumuis iſta vetuſta ſunt, optimo iure eſſe abdicata.* cum Caluino; *Non eſſe recipiendam Auguſtini argutiam, in ſpe fuiſſe dimiſſa peccata baptiſmo Ioannis, Chriſti*

Baptiſmo re ipſa dimitti. Fabula de Limbo Patrum, ad quos liberandum Chriſtum deſcendiſſe narrant, tametſi magnos habeat auctores, nihil tamen aliud, quam fabula eſt. Dictum eſt Hieronymi, cuiuſcunque ſit, quam plane impium ſit, excuſari nequit: Scio exorcizandi vſum fuiſſe in Eccleſia temporibus Cypriani, & Auguſtini; verum non quæro, quid fecerint Patres, ſed quid Chriſtus inſtituerit, & quod Apoſtoli fecerint: cum Bullingero, *Scio quid Doctor Eccleſiæ inſignis, Auguſtinus, quid eloquentiſſimus, Chryſoſtomus, aliique viri vetuſti, & clari hac de re ſcriptum reliquerunt, ſed quæro, num hæc recte fecerunt*: cum Lutero, *Tametſi eſſet Apoſtoli Iacobi illa Epiſtola, non licet Apoſtolum ſua auctoritate Sacramentum inſtituere, ideſt, diuinam promiſſionem, cum adiuncto ſigno dare. Concilijs, Sanctorum Patrum conuentibus Spiritum S. non ita præfuiſſe, vt tam in omnibus quam in fide errare non potuerint*. Et; *Chriſtum Epiſcopis, Doctoribus, & Concilijs iudicandi de doctrina poteſtatem ademiſſe, & omnibus Chriſtianis in genere dediſſe*. Et; *Papam, Doctores, & Paſtores poteſtatem habere dicendi, ſed oues iudicare debere, an vox illorum ſit vox Chriſti*. Et; *Statuant illi, & decernant quidquid volunt, noſtrum erit iudicare*. Et; *Papa tu cum Concilijs tuis concluſiſti: at ego iam iudex eſſe volo, an illa ſuſcipere debeam, & an potuerint errare*. Et; *Etiamſi quid ab omnibus Concilijs decretum eſt, ſe tamen illud per Scripturam examinaturum, ne vt humanis traditionibus decipiatur paſſurum*: cum Brentio, *Quædam Concilia iubent, quoſdam libros e veteribus Apocryphos, vt canonicos agnoſcere. Non ignoro, quid factum ſit, illud autem quæro, num iure factum ſit*: vel cum dementiſſimo Hottingero Eccleſ. Hiſtor. parte 1. ſect. 4. *Pone plurima tradi Veterum Doctorum ſcriptis, quibus ſophiſtæ poſſunt abuti. Nihil tamen cauſæ hoc noſtræ derogat. Clara ſatis, ac perſpicua ſunt citata Auctorum teſtimonia, quæ religioni noſtræ patrocinantur; a nobis tamen non propterea approbantur, quod hominum ſint dicta, magnorum licet, & in Eccleſia illuſtrium: ſed quod eadem illa verbo Dei congrua ſint, & ad eius illuſtrationem conſignata. Vbi alias, exorbi-*

bitarint, & posthabita auctoritate Scripturæ allucinati fuerint; malumus ea moderari generali Canone. Homines sunt, nihil ergo humani a se æstiment alienum excusare, quam impudenter in errorum varia præcipitia nos coniecere. Hæc & similia tu quidem ex pulchellis tuis hisce, atque acutulis Doctoribus, ingurgitata refundes amplissime, sed risu omnium, sannisq; excipienda. Quo enim iure, & qua auctoritate isti tui Patroni de Ecclesiæ decretis, atque statutis iudicium sibi assumunt? Quo diuino eloquio antiquitatem reijciunt? Quo munere dicta Patrum præscribunt? Qua sibi facta facultate consuetudines Ecclesiasticas pessundant? Qua firmitate fidem suam præfulciunt? Quo stabilimento se sustinent, vt magis illis adcredatur, quam Ecclesiæ Patribus? Multa dicuntur expresse, quæ explicite in Scriptura non sunt, quod ipsorum etiam Reformatorum decreto supra, alibique probatum est. Neque enim impedit, nouis excogitatis rebus, noua adinuenire vocabula, quæ extra verbum Domini Patres vsurpant; dummodo non refragantur diuinis eloquiis, neque contra veritatem nituntur, sed obscure prolata, & inuolucris obuoluta in lucem alijs, atq; alijs vocibus educuntur. Hisce sat fuerit, quod Puppiano Schismatico stultitiam illius irridens reposuit Cyprianus; *Quis enim hic est superbiæ tumor, quæ arrogantia animi, quæ mentis inflatio ad cogitationem suam Præpositos, & Sacerdotes vocare, ac nisi apud te purgati fuerimus, & sententia tua absoluti, ecce iam sex annis, nec fraternitas habuerit Episcopum, nec plebs Præpositum, nec grex Pastorem, nec Ecclesia Gubernatorem, nec Christus Antistitem, nec Deus Sacerdotem? Subueniat Puppianus, & sententiam dicat, & iudicium Dei, & Christi in acceptum referat, nec tantus fidelium numerus, qui sub nobis accersitus est, sine spe salutis, & pacis existe videatur; ne nouus credentium populus nullam per nos consecutus esse Baptismi, & Spiritus sancti gratiam iudicetur: ne tot lapsis, & pœnitentibus pax data, & communicatio nostra exa-*

minatione concessa, iudicij tui auctoritate soluetur. Annue aliquando, & dignare pronunciare de nobis, & Episcopatum nostrum cognitionis tuæ auctoritate firmare, vt Deus, & Christus eius agere tibi gratias possint, quod per te sit Antistes, & Rector altari eorum pariter, & plebi restitutus. Hinc Basilius Magnus, & alij Patres in rebus Theologicis sæpius vtuntur dictionibus nullo diuino scripto traditis, quę tamẽ alienę non sunt a pio Scripturarum sensu. Hinc Io. Vecci scitum aureum est, de processione Spiritus S. cap. 3. de hac Basiliana consuetudine; Ὁ γοῦν λέξεσιν ἀγράφοις ὁμολογῶν χρήσασθαι, διαμαρτυρόμενος δὲ, μὴ ἀπεξενωμένας εἶναι αὐτὰς τῆς κατὰ τὴν γραφὴν εὐσεβοῦς διανοίας, πῶς ἂν εἴη δίκαιος ἐπί τινι τῶν παρ' αὐτοῦ θεολογηθέντων διαπιστεῖσθαι; εἰ γὰρ καὶ ἄγραφοι μέχρις ἐκείνου τινὲς τυχὸν ὑπῆρχον τῶν λέξεων τούτων, ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἀπεξενωμένας τῆς εὐσεβείας ταύτας ὁ ἅγιος μαρτυρεῖ, οὕτω δεῖ προσέχειν αὐταῖς, ὡς ἐκείναις, αἷς οἱ πρὸ αὐτοῦ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ κἀκείνων ἑκάστη καιροῖς ἰδίοις πρὸς ἀποστροφὴν τῶν ἀναφυομένων αἱρέσεων ἐλάμβανε τὰς ἀρχὰς, ταῖς μὲν συλλαβαῖς ἴσως οὐ διειλημμένη ταῖς πρὸ τοῦδε, ἢ τοῦδε τῆς αἱρέσεως θεολογηθείσαις γραφαῖς, οὐ διὰ τῆς ἐννοίας αὐτῶν εἰς ἔγγραφον ἔκθεσιν παραδιδομένη. ἐπεὶ γοῦν ὁ μέγας Βασίλειος ταῖς ἐννοίαις τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ θεολόγων ἀκολουθῶν, λέξεσιν ἀπεθάρρησε χρήσασθαι ἀγράφοις μὲν, ἐξηρτημέναις δὲ ταῖς τῶν παλαιοτέρων θεολογιῶν ἐννοίαις, θαρρητέον καὶ ἡμῖν ταῖς τοιαύταις λέξεσι χρῆσθαι, ὡς ἐξ αὐτοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν λαβούσαις, μὴ ἀπεξενωμέναις δὲ τῆς κατὰ τὴν γραφὴν εὐσεβοῦς διανοίας. *Qui itaque dictionibus scripto minime traditis se vsum fatetur, simulque contestatur easdem neque alienas esse a pio sacrarum scripturarum sensu, quomodo dignus fuerit, cui in nonnullis ex dictis suis Theologicis fides adhibenda non sit? Nanque licet ad illius tempora scripto consignatæ ex his dictionibus quæpiam forte non sint, attamen cum eas a pietate alienas non esse, Sanctus ipse contestetur, illis attendendum est æque atque alijs, quas ante ipsum pietatis doctores vsurparunt. Earum quippe singulæ certis temporibus ad refellendas recens exortas hæreses originem habuere: syllabis fortaße ante*

hanc

hanc vel aliam enatam hæresim in Theologicis scriptoribus non comprehensis, veruntamen ex sensu earum expositæ, scriptoque demandatæ. Cum igitur Magnus Basilius sententijs Theologorum, qui eum præiuerunt, insistens, dictionibus non scriptis vti ausus est, sed quæ tamen ab antiquorum Theologorum sensu penderent audendum quoq; & nobis fuerit, illas easdem voces vsurpare, tanquam quæ ex eo principium sumpsere, nec a pio scripturarum sensu, ac mente recedunt. Dignum cedro est, & frequenti memoria reuoluendum, retinendumque Athanasij in Disputatione cum Ario monitum; *Ecclesiasticæ semper moris est disciplinæ, si quando hæreticorum noua doctrina exurgit, contra insolentes quæstionum nouitates rebus immutabiliter permanentibus nominum vocabula immutare, & significantius rerum naturas exprimere, quæ tamen existentiam causarum virtutibus congruunt, & quæ magis easdem antiquitus fuisse demonstrant, non ortus nouitatem mensurarent.* Idque fuse, exemplisque, quæ laudabiliter multis modis prouenere, probat. Post Christum discipulorum nomine, qui nunc Christiani, designabantur, inter quos cum essent multi nouorum dogmatum auctores, doctrinæ obuiantes Apostolicæ, sectatores suos discipulos nominabant, nec erat vlla nominis discretio inter nouos falsosq; discipulos, & eos, qui doctrinam Apostocam sequebantur: ideo Apostoli conuenientes Antiochiam, Luca auctore, Discipulos Christi sectatores nouo nomine Christianos appellarunt, discernentes eos a communi falsorum Discipulorum vocabulo. Et subdit; *Hanc ergo ab Apostolis traditam nouis vtendi nominibus formam Ecclesia tenens, contra diuersos Hæreticos, vt sane fidei ratio postulabat, diuersas edidit nominum nouitates.* Et sic Sabellianam hæresim genitum ex Virgine Patrem, *ingenitum* contra confitendo Ecclesia tradidit, quod in diuinis Scripturis non traditur. Sic Arianam, quæ docebat eundem passum esse destruendo, *impassibilem* decreuit, & hanc de Filio confessionis formam statuit; *Deum de Deo, lumen de lumine.*

lumine. Sic Photinianam, ex humana generationis natura initium traxisse Filium, docentem repressit; Sic contra Eunomianam hæresim *similem Patri Filium*, creberrimis conciliorum decretis definiuit. Hæc scripta neque leguntur, neque Prophetæ, neque Symbola authentica, neque ipsi Apostoli tradiderunt. Et concludit. *Ergo tu Ari, qui me hodie tali constringis articulo, vt homousion proprie positum in Scripturis ostendam; aut facere contra insolentes, & furtiuas hæreticæ intelligentiæ rancitates quædam confessionis nomina non temere præsumpta, sed et consequenti ratione collecta fidei auctoritatibus fuisse inserta: ita vt non nouorum verborum religioso intellectui extiterint absolutiones, quot fuerint quæsita, & subministratæ perfidiæ occasiones: aut si, fateri volueris tuis tecum obiectionibus agam. Ostende mihi non ex coniecturis, non ex verisimilibus rebus, non ex ratione vicini sermonis, non ad intelligendum prouocantibus rebus, non ad profitendum pietate fidei suadente; sed pura, & nuda verborum proprietate. Ostende scriptum ingenitum, aut impassibilem Patrem, verum Deum ex Deo, Lumen de lumine, Filium aut similem esse. Nolo mihi dicas. hoc ratio fidei poscit, hoc pietas docet, ad hoc me Domini professionem scripturarum consequentia prouocat. Nolo, inquam, mihi talia ostendas, quia in me similia de homousij professione respicis proferentem, sed serto in manibus diuinorum voluminum Codices, & eodem sono: ijsdemque syllabis prædictorum vocabula nominum indita lege.* Annon integrum, liberumque fuerit, quod Apostolis primum, ac deinceps Ecclesiæ, tandem per multa sæcula eadem via pergentis moderniori quoque, nouis exortis erroribus, in rem suam voces vertere, & noua vocabula, si opus fuerit, ad profligandos dictos errores vsurpare? Quis id impedit? quæ lex, quod ius facultatem eripit? Doceant ipsi sua, indicent. Iniustum est alijs præfigere, quæ tu vti pessima despicis. Annon iniquius, indigniusque est, quod tibi, & tam ampliter concedis, id inuitis manibus Pontificijs dare? & quam po-

potestatem nequiter arrogas, catholicis remorari. I mecum, Creyghtone, prome diuinos Codices, profer foras diuina eloquia, prouulga Symbolum. Vbinam hæc digeruntur? *Corpus Christi per unionem ad Verbum, id assecutum est, vt non solum in cœlo, & in Eucharistiæ Sacramento, sed vbicunque secundum humanam naturam præsens est: substantia panis materialis, & similiter substantia vini manet in Sacramento altaris post consecrationem: Vbi panis, & vini nullus est vsus, rite cœna Domini celebrabitur, si quidquid panis aut vini vicem supplet, offeratur, & illud adhibendum esse, & hanc esse mentem Christi: Vbi desit aqua, quotiis alio liquore, non minus recte, quam aqua simplici baptizari posse: Licere pro vino vti in cœna Domini, vel aqua simplici; vel alio non inusitato potionis genere: et quod magis stultum est, & dentibus non admodum salutare in defectum panis Ardosio lapide: Baptismum nihil esse: participationem cœnæ Domini nihil esse: Eucharistiæ vsum non tollere peccata*, & sexcenta alia, ne singula recenseam. Id si non egeris, vt plane non ages, quare id a Pontificijs exigis? Vis dicam? Si hæc apud Suetonium, Dionem, Petronium Arbitrum, Athenæum, Varronem legerentur; vera esse non dubitares, sed quia Christiani, & Patres, & Doctores Ecclesiæ ea literis mandarunt, fabulas reputas. Non mirum. In cognatorum, & gentilium opiniones siue probas, siue malas eundum est. Hoc enim didicisse non inficiaberis ex Geneuensi prostibulo, in quo, scriptore Hieronymo Bolseco Herme, in vita Caluini cap. 20. testanteque se id accepisse a Caluinianis Ministris, *certum est, ac constitutum quasi dogma, vbi Dei gloria agitur.* (Si quæ apud Reformatos Dei gloria est) *mentiri, & mendacium deinde veritatis specie fucare, non modo licitum esse, sed nonnunquam necessarium*. Hæc si non admiseris, fœtidum tu ruspaeris sterquilinium, dum Patrem vocas ἄχρονον, & ἀγέννητον, quod similes voces in Scripturis de eo, Gregorio Nazianzeno teste, non digeruntur. Vel si tibi ille

est

est ἀχειρος, & ἀγίνητ@, summa labe, & immedicabili vulnere conscientiæ tuæ, si tamen conscientia munitus res Ecclesiasticas tractas, & in tuos Reformatos perfidia culpam commereris, qui vocas in scriptura non traditas Patri appingis. Quæ ritus, & consuetudinis sunt, licet varia, & multiformia sunt, non scindunt Ecclesias. Dogma est, quod vel minimum proscindit, & diuidit. Sed quia hostia Pontificiorum in orbem cogitur, Græcorum quadrata est, & quamuis aliquando orbiculata in pane imprimatur, dum præparatur tamen, & scinditur in angulos quatuor efformatur: Pontificij cum eleuant, super caput eam extollunt ambabus manibus, quod aliter faciunt Græci. Adde etiam Gtæcos Græca lingua sacra peragere, Pontificios Latina, & alia quædam minutiora non eodem modo peracta, non puto propterea inter Pontificiorum, & Græcorum Sacramentum diuersitatem vrgebis, quod faceret dementissimus Hottingerus consueto illo suo axiomate, *est tamen aliquod discrimen*. Sic enim ille, suum inter has duas Ecclesias dissensum argutatur. Si quocunque discrimine, vel minimo seiunguntur Ecclesiæ, refragatur tamen Photius Epist. 64. ad Theodorum Abbatem, qui similem ratiocinandi modum eludit, ab Iconoclastis profectum, qui similbus nugis oppugnabant imagines; Christi effigies, vel Deiparæ aliter apud Romanos, aliter apud Indos, aliter apud Græcos, aliter apud Æthiopes repræsentantur, nec vllam inter se similitudinem seruant: cum quæ vera sit ignoretur, omnes reprobandæ venient. Nugas ex aliquo discrimine desumptas, sic irridet Photius; Sic Euangelium Christi abnegandum esset, cum alijs formis, & literarum notis apud Romanos, alijs apud Indos, alijs apud Æthiopas exaratum est; nec solummodo notis figurisque, sed sonis, & votum notionibus valde inter se discrepantibus enunciatur. Apud nationes

omnes

omnes non vna de Deo ſententia eſt; & licet in plurimis maximiſque abſe ipſis diſſideant, quia vero in communium principiorum ſenſu, vna omnium eſt exiſtimatio, nullus omnium, niſi qui ſine vllo religionis cultu viuit, Deum eſſe ob hoc aliquod diſcrimen abnegauerit. Et ſi Crucem adorandam eſſe fatentur, quamnam ex illis venerabuntur? eamne, quæ cum titulo efformatur, an eam quæ ſine titulo, cum certo affirmare nequeant, quænam vera ſit, & quæ ad primigeniæ ſimilitudinem accedit. An etiam ob hanc eandem varietatem, & aliquod diſcrimen ſacra omnia, & potiſſimum, quæ de Sacroſancta Euchariſtia, & immaculata oblatione peraguntur, reſpuenda ſunt? Et vt magis rideas hoc aliquod diſcrimen; Chriſtum dicunt Græci ſibimet ipſis ſimilem ſtitiſſe, Romani ſibi potius, Indi figura ſua, Æthiopes ſua, ideoque non conſtat, quis pro vero Chriſto habendus ſit. Ergo credendum non eſt ob hoc diſcrimen, in carne Chriſtum fuiſſe. Et nihilominus, qui renuebant imaginum cultum ob hoc aliquod diſcrimen, ſibi adſciſcebant, quibuſcunque notis, ac lingua exaratum Euangelium, Deum eſſe confitebantur, Crucem Chriſti venerabantur, ſacris ſe initiabant, ſacra myſteria per verba Chriſti tranſelementata agnoſcebant, & Chriſtum generis humani redemptorem in carne paſſum prædicabant. Et Hottingerus, ob aliquod diſcrimen non permagni momenti lynceis oculis penetrat diſſidium inter Eccleſiam Græcam, & Pontificiam. Et non dicetur omnia perdidiſſe, cum ſe non habeat? Ad te redeo Creyghtone. Tot reſponſionum ſalebræ contra Patres, & Concilia, præter noſtrum inſtitutum ſunt. Ipſi rem quærant. Nos diſſenſum inter Pontificios, & Græcos in Sacramento altaris quærimus, & an illi conueniant in Tranſubſtantiatione, & veritate corporis Chriſti in pane, ſiue illud fermentatum ſit, ſiue Azymum. Tu omni aſſeueratione

 affirmas;

affirmas; *Græcorum Sacramentum diuersum esse a Pontificio, Græcos de Transsubstantiatione nunquam cogitasse, nec per somnium. Hostiam sine fermento peperisse Transsubstantiationem, & hoc non ante Innocentium III. in Lateranensi Concilio.* Sed dicta nulla firmas argumentatione, semissis ac infimæ de gente homo. Qua dignitate? Quo titulo? Satis, superque respondere tibi poteram vnico verbo, Pernego. Cui tu nihil posses opponere. Turpe siquidem est, nec omnino ferendum, te ab altero veritatis rationem reposcere, quam pro tuis reddere potis non es. Ego tamen, vt hoc Græcorum Sacramentum a tuis aliorumque calumnijs eximerem, ex multis pauca, sed opportuniora ad probandum, vnam esse Græcorum, & Pontificiorum de hoc Sacramento sententiam, ex Græcis testes potissimum produxi, qui sua satis aperte demonstrant. Male locabis operam, si in Pontificiorum, vel Græcorum dicta inueharis. Modo quæstio est, non de veritate dogmatis, sed de opinione Græcorum, & an ea Pontificiorum respondeat. Respondere non negabis in omnibus non semel, sed sæpius ad vniuersis, tum Catholicis, tum Schismaticis inculcata. Si voces sunt cogitationum atque animi indices, mentem Græcorum, ex iam adductis, quidquid Reformati insipiant, planam atq; apertam habemus. Quare cum dicant, substantiam panis, siue ille fuerit fermentatus, siue azymus, verbis Domini, & hoc ab initio Ecclesiæ ante Innocentium, & Lateranense Concilium, transelementari vere in substantiam corporis Christi, & in substantiam sanguinis. Ergo re ipsa, non *per somnia* de Transubstantiatione cogitarunt: ideoque Sacramentum Græcorum non est a Pontificio diuersum, sed vnum & idem. Et sic ἡ τῶν αἱρετικῶν γλωσσαλγίας, καὶ ἐρεσχελίας τὰ κύματα εἰς ἀφρὸν διαλύονται. Quare cum Creyghtonus, Hottingerus, & alij imprudentia lapsos homines non erigunt, sed proterue, sed machinis ada-

adactis valentes, & virtutum omni genere florentes; atque incolumes in præcipitia ignorantiæ pertinaci studio impellere desudant, impij atque inhumani sunt.

Et hæc quidem de Transubstantiatione Græci, & Pontificij, edicto decretoque in auribus omnium personant. Id si est, in Sacramento conficendo non bene inter eos conuenire, qui præfracte suis erroribus non insistunt, facile dignoscent. Nam, vt aiebat Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana cap. 20. *Quorum animum occupauit alicuius erroris opinio, quidquid aliud asseruerit Scriptura, figuratum arbitratur, & obfirmata voluntate patentem veritatem inuadit, & in clarissima luce tenebris circumfundi æquo animo patitur.*

EXERCITATIO XXIX.

Patriarcha Constantinopolitanus, licet Niceæ resideret, Constantinopolitani nihilominus nomine inter Græcos munia sua exercebat. Michaëlem Autoriarum non esse electum Patriarcham Constantinopolitanum a Venetis. Cura Summorum Pontificum super omnes fideles, & infideles. Michaël Imperator vindicatur e Calumnijs Creyghtoni. Legationes Michaëlis Imperatoris ad Romanum Pontificem, pro vnione Græcorum, Ioannis Vecci laudes, & eius conuersio. Nicephorus Blemmida quis, & qualis? Metochitarum familia nobilissima.

Pag. 41. *SOlum Binnius in Synodi prologo Summum Pontificem, ait, curam adhibuisse, vt Græci longo Schismate seducti ad Ecclesiæ Romanæ communionem reducerentur, literisque publicatis generale Concilium indixisse Romam: eoque confluxisse inter quadringentos & duodecim Episcopos, Patriarchas, Constantinopolitanum, & Hierosolimitanum.* Non es multum in antiquorum libris volutatus, Creyghtone; ideoque non multum habes, quod des. Sic luculente tibi videris

ris emergere, si vnico Binio tua comprobes. Miseranda plane egestas supellectilem tuam literariam præfocat. Hinc vno Binio contentus decernis. Sed scire debueras, non solum Binium id asserere, sed multos quoque alios antiquiores, quibus Binius sua debet. De Patriarchis Constantinopolitano, & Hierosolymitano Abbas Vrspergensis, qui eadem tempestate scribebat. *Inter quos fuerunt de precipuis Patriarchis duo, videlicet Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus: Antiochenus enim graui languore detentus, venire non potuit, sed misit pro se Vicarium Antidonensem Episcopum. Alexandrinus vero sub Saracenorum dominio constitutus fecit quod potuit, mittens pro se Diaconum suum germanum.* Hæc eadem ijsdem verbis redduntur ab Alberto Stadensi, Matthæo Parisio, & alijs: Et ex Recentioribus Gilbertus Genebrardus in Chronologia anno 1215. *Duodecimum Oecumenicum Lateranense, in quo præfuit Innocentius Papa; Interfuerunt duo Patriarchæ Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus: Archiepiscopi, tum Græci, tum Latini septuaginta; Episcopi 400. Legati Romani, & Græci Imperatoris.* Et ex tuis Ioannes Funccius Commentar. in Chronologiam lib. 10. *Concilium quod Romæ celebratum est, omnes Christianitatis Reges, aut per se, aut per legatos, vna cum præcipuis ex toto orbe Patriarchis visitarunt; sed quæ in hoc acta sunt, in libro Conciliorum habentur. Reges & Patriarchæ ab Abbate Vrspergensi recensentur.* Et alij, ne singulos recenseam. Et tu dicis solum Binium scribere, Patriarchas Constantinopolitanum, & Hierosolymitanum confluxisse. Et tot alij dicunt confluxisse. Tuum fuerit probare non confluxisse. *Qui enim probat Binnius Patriarcham Constantinopolitanum ad Synodum Romam peruenisse, quem Constantinopoli non habebant? Flandri vi, & armis omnia occupauerant. Theodorus Lascaris Niceæ consederat; Trapezunti ad Pontum gens Comnena.* Annon probant tot scriptorum testimonia? Tu vero nescis, occupata a Flandris Constantinopoli, cum Theodoro Las-

cari

cari Nicææ Patriarchas consedisse, ibique, vti antea exercuisse, & dignitatem Patriarchalem retinuisse, Patriarchalia munera sub Patriarchæ Constantinopolitani titulo administrasse, & æque atque Constantinopoli considerent in throno, gubernacula Constantinopolitanæ Ecclesiæ pertractasse, quæ vel cœcis obuia sunt, & per ora omnium volant. Capta siquidem a Flandris, & Venetis Constantinopoli, Græcisque perdomitis, duo in ea potissima. Regnum, & Ecclesia dimensa, Regnum sibi Flandri, Veneti Patriarchatum obtinuere. Hinc Balduinus a Flandris Imperator, Thomas Maurocenus a Venetis Patriarcha Constantinopolitanus designati. Theodorus Lascaris Nicæam fuga cum parua militum manu se conijcit, quem postmodum alij Græcorum proceres, & quibus Latinorum dominatus non admodum arridebat, subsecuti sunt. Hæc fuse distincteque narrant, Nicetas Choniata, Georgius Acropolita, Blondus, Æmylius, alij. Tu solum talpa cœcior, atque infelicior rebellas. *Et cum quarta Synodus in Laterano ageretur, Michaël Autorianus secundus post Maurocenum a Venetis datus Patriarcha sub Lascaridum præsidio solium in Asia fixerat.* Si tua auctoritas tanta esset, vt etiam erroris suspitionem tegere possit, non tantum quæ communi consensu probantur, sed quæ etiam condemnantur, & aurum vt plumbum factum, vt ita dicam, sequeremur: sed cum nulla tui existimatio grauis apud catos viros habeatur, hac ætate, qua seuera iudicia hominum fiunt de rebus omnibus, tua omnia præuertendi, confundendique licentia ac mera libidine perspecta, multisque tuis contra vtilitatem Christianæ Reipublicæ, contra etiam sociorum Reformatorum, & factis, & cogitatis, in tuis Scriptis, atque temere commentis deprehensis, tantum abest, vt fidem adhibeant, vt tua etiam dicta, vti nullius momenti, ac ponderis proijciant. Non est quod longe petantur exempla.

pla. Ex hoc disce reliqua. Dicis, *Michaëlem Autorianum secundum post Maurocenum a Venetis datum esse Patriarcham.* Quis non videt nouum atque inauditum deliramentum? Michaël Autorianus secundus post Maurocenum datus est a Venetis Patriarcha. Qui eadem ætate cum Mauroceno Nicææ Patriarcha Græcorum præsidebat, quomodo secundus post Maurocenum a Venetis datur? An Veneti eodem tempore duos Patriarchas vnum Latinis, alterum Græcis dederunt, non contenti vno suo, nisi etiam Græcorum Patriarcha locupletati fuissent? Post Maurocenum ad recuperatam Constantinopolim a Græcis alij, atque alij ritus Latini Patriarchæ Constantinopoli successere, quemadmodum Nicææ ritus Græci, qui non mutato titulo Patriarchæ Constantinopolitani nomine signati fuere. Non credis? Sed mutum reddunt te, Gregorius Acropolita, qui tradit, firmato, vtcumq; potuit, a Theodoro Lascari Nicææ Imperio, Ioannem Camaterum, qui capta Constantinopoli Didymotœchum aufugerat, accersitum ab Imperatore Nicæam, accedere noluisse, & scripto Patriarchatui renunciasse. Eo demortuo a Græcis eligitur Michaël Autorianus, alijs Saurianus est, Nicææ anno 1207. Excepit illum Theodorus Irenicus ibidem. Theodorum Maximus Abbas Monasterij Acœmitarum, Maximum Manuël Charitopulus, Manuelem Germanus Nauplius, Germanum Methodius Hyacinthi Monasterij præses, Methodium Manuel, Manuelem Arsenius Autorianus, Arsenium Nicephorus Metropolita Ephesius. Et hi Byzantini Patriarchæ extra Byzantium Nicææ in throno considere. Collige seriem ex Georgij Acropolitæ historia, Nicetæ Choniatæ, Georgij Pachymeræ, & Ephramij Byzantij. Quod si tædet te laboris, atque diligentiæ, adito librum secundum nostri Operis de Consensione Ecclesiarum cap. 14. Quid porro illud est? *Ex actis Concilij ostendi non potest, vel vnum quemlibet*

libet nationis Græcæ os aperuiſſe. Ergo nullus nationis Græcæ in eo Concilio fuit. Quaſi in actis Concilij omnium ſermones, & verba expreſſe adnotanda ſint. Et fortè etiam ex ijs pleraque interlocuti ſunt in actis, quæ vt fieri amat, interciderunt: vel etiam a Scriptoribus prætermiſſa, vt minus ſcitu neceſſaria. Veluti ſi diceremus, a tuo Syropulo diſputationes Græcorum, & Latinorum deſignatæ non ſunt; ergo in Concilio inter Græcos, & Latinos decertatum non eſt. Neque pulcherrimum illud tranſilendum eſt; vt vis argumentorum Creyghtoni pateat. In Concilio Lateranenſi non fuerunt Patriarchæ, neque Conſtantinopolitanus, neque Hieroſolymitanus, neq; alij Græci: Patriarcham Conſtantinopolitanum tum in rerum natura non fuiſſe probare conatur. An ſolide? vidimus ſupra. Ergo non fuit Conſtantinopolitanus, neque Hieroſolymitanus. Quomodo in hac tua argumentatione locum habet Hieroſolymitanus, de quo nulla ad rem argumenta adduxiſti? Ex multis, quæ fortè recondis in pectore, vel vnica, eaque ſola confirma ratione: & tum concludemus, neque Conſtantinopolitanum, neque Hieroſolymitanum Romam ad Synodum perueniſſe.

In ſuperioribus Concilijs Pontifices Maximi oblatis occaſionibus Græcos ad concordiam inuitarunt, non tam pangendæ caritati inſeruientes, quam dilatandæ iuriſdictioni ſuæ in Chriſtianum orbem, cuius magna pars erat, & Occidentali ſuppar Orientalis Eccleſia. Et infra de Lugdunenſi II. ſub Gregorio Papa; *Quæ vniuerſam iuriſdictionem Pontifices Romani immaniter attollere cœperunt*. Cui præ faſtidio bilem non mouerit Creyghtonus, eadem per eadem boans ac reboans, & de eadem re ſingulis fere paginis obtrudens, Romanos Pontifices, non fidei, ſed iuriſdictionis ſuæ dilatandæ gratia vnionem Græcorum procuraſſe? Pontifices hanc vnionem ſedulis ſtudijs, impenſis, & curationibus, & rerum admini-

ſtrationibus procuraſſe, nemo niſi mente deſipiens negauerit. Chriſtus Dominus Petro paſcendas oues commiſit, hocque ſi Patrum, & Sanctorum Scripta in quæſtione, atq; in incerto non ſunt, ſolicitos continuo tenet Catholicos. Quare Petrus pro ſui muneris dignitate paſcit oues Chriſti non ſolum congregatas in ouili, ſed omnes etiam diſperſas, & diſſipatas, & quæ non dum ſunt oues, & longe aberrant, in vnum Chriſti ouile congregandas atque paſcendas ſuſcepit, & in ſepta Euangelij deducendas: ſunt enim oues tum quę fide diuina credunt, & in ea militant, tum quæ extra Chriſti ouile ignota religione pererrant. Ioannis decimo; *Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, quas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus Paſtor.* Et congregandi eas curam non ſolum Petro, ſed ſucceſſoribus quoque concredidit. Ioannes Chryſoſtomus lib. 2. de Sacerdotio; *Quamobrem ille*, nempe Chriſtus, *ſanguinem ſuum effudit, certe vt errantes oues in vnum congregaret, quarum curam tum Petro, tum eius ſucceſſoribus committebat*, & in viſione illa vrſis inſtara magni lintei, in quo erant omnia quadrupeda terræ, & feræ, & ſerpentes, & volatilia, audit, macta, & comede: quam ille ſummam cœnæ immundæ lautitiam, cum auerſaretur, audit denuo, immunda non eſſe, quæ Deus effecerat pura: futurum nanque erat, vt omnes ad Eccleſiam e quatuor mundi partibus, vt Auguſtinus ait, venirent: Nam Petrus Eccleſiam refert, cuius perſonam ſuſtinent eius ſucceſſores. Occidendi erant, & mactandi ab ipſo Petro, & eius ſucceſſoribus; interficienda nempe in eis vita præterita, qua non nouerant Chriſtum, vt tranſirent in corpus eius tanquam in nouam vitam, & communionem Eccleſiæ eſurirent. Hæc vox tum Petro coniecta, nunc ſucceſſores illius continuo iaculum, & vlcus cordi inſidens, perpetuis curis, & curis domeſticis ita macet, vt nunquam

quam animis relaxentur. Et de hoc vna mente, & voce Græca Ecclesia cum Latina concinere infra probabimus. Sed Græci dicunt, Papam esse hæreticum, & erroribus cum de ritibus Ecclesiæ declinauerit, commaculatum: ideoque non esse successorem Petri; & sic nec ad eum pertinere, oues in ouile Christi congregare, quibus ipse vti caput de rebus fidei decernat. Esto dicant Græci, an propterea est? dicunt etiam id Reformati, & tamen non est, quia ipsi in Ecclesia non sunt. Pari ratione, & Græci, qui id dicunt, cum schismate infecti sunt, ideoque de rebus Ecclesiæ eorum iudicium in nulla æstimatione est, sicuti nec Reformatorum. Neque enim similium asserta diuinis eloquijs, neque Doctorum Ecclesiæ veteris decretis corroborantur. Sed Pontifices ampliandæ suæ iurisdictionis non propagandæ fidei intenti vnionem Græcorum procurarunt. Hæc quoque inscitiæ tuę nugæ sunt, qui nescis quantum sit, & quantum Pontificiæ maiestatis imperium proferatur. Non terminis illud certis difinitur, non metis circumscribitur: vbique dummodo homines cum ratione viuunt, siue illi Christi fidem amplexi, siue extra Ecclesiam aberrant, iurisdictionem suam distendit. Quid multa? Da mihi animam rationis compotem, & ego illi dabo pastorem diuino eloquio constitutum, Petrum, illiusque successores: ideoque nullam facit intercapedinem fideles pascendi, vagos, palantesque in ouile reducendi, rebelles corrigendi, instruendique. Hinc factum est, vt nationem Græcorum post disseminatum a Photio schisma assidue ad concordiam inuitauerit, & cursu continente fugientem secuta, non antea dimiserit, quam ad mentem recti consciam directam, deduxerit: Et quod Pontifices pangendæ caritati inseruientes compleuere, id tu iurisdictionis dilatandæ causa fecisse inique, improbeque affirmas: & vti ad vinum disertus eodem tempore Imperatores

ipsos proditionis insimulas, quasi illi muniendæ suæ potestatis causa. *Pag. 42. Quoties a Turcis circumfusis agminibus dominium Orientis quassaret, illico Romam aduolantes Helenam suam prostituerent, fidem nempe Græcorum a Latinis interpolandam, & quæcunque vellent copiarum incrementa prolicerent.* Quasi vero in aduersitatibus ad parentis sinum confugere, & præsidia postulare ad repellendos fidei hostes, morbos atque ægritudines animi pellere, & mutare mentem in melius, atrox piaculum sit. Multa hic possem dicere. vnum tantum addidero, si modo respondere non abnuis. Fides, quam Imperatores prostituerunt a Latinis interpolandam, eratne fides recta, an praua? Si praua: iam optime factum est, dum a praua ad bonam frugem sese recipiunt, & ab errore in viam deducuntur: & tu improbus es, a vitio ad virtutem reuocationem inter criminosas maculas collocans. Si bona; quare tu eam non sequeris, sed ex aduerso, & pertinaciter illam oppugnas? Græci antiquo suo instituto adorant imagines, orant pro mortuis, vt liberentur a lacrymis, pœnis, tormentis, igne non æterno, neq; enim errorem Origenis sequuntur: Transubstantiationem panis, & vini in corpus Christi verum, & verum sanguinem, præeminentiam Romani Pontificis in vniuersam Ecclesiam fatentur, & prædicant; & innumera alia, quæ tu cum tuis Reformatis impudenter inficiaris. Cum rationi consentaneum sit, si tamen ad bestias prouocare nolis, recta sequi, & praua abijcere. Tu nihilominus aduersis stas vestigijs, & fidem, quam laudas, opprimis, quam improbas, consectaris.

Pag. 42. Nulli tamen Paparum supplicer vota ad infœliciorem exitum perduxere, quam in his duobus postremis Concilijs duo Principes Palæologi, Michaël, & Ioannes, quorum gestis succincte enarratis animum parumper aduertere, fortaße nostrum nonnihil intererit. Michaël Palæologus astutus, & vafer. &c.

Iam

Iam extra quæstionis propositæ limites diuagaris, cum ex fide, & Helena Imperatoris Michaëlis digressus, ad uitia vitæ illius, & maculas orationem conuertis, quasi vero vnus Imperator, licet sit improbissimis moribus, necessario suæ fidei desertor sit. Esto nanque astutus fuerit, & vafer, & quæcunque alia, quæ in ipsum congeris, & pro tutando suo Imperio ad Papam confugerit, auxilia impetraturus, non negabis tu tamen, exemplum aliorum secutum, studia sua omnia in id conuertisse, vt concordiam Ecclesiæ Græcæ cum Romana compleret, vt narrat in Historia Georgius Pachymeres, quod superatis aduersarijs feliciter perpetrauit, submouitque Patriarcham, quod ille affectibus nonnullorum plus nimium concederet, & in locum illius Magnum Chartophylacem Ioannem Veccum suffecit. Vt vero Michaël in vnione absoluenda se gesserit, satis abunde ex ipsis Græcorum historijs in Opere, de Vnione Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ lib. 2. cap. 15. designauimus, quæ nunc repetere æquus Lector non indignabitur, vt Creyghtoni infantia in rebus Græcorum pateat omnibus. Michaël Palæologus siue proprijs commodis, vt Græci tradunt, prouidens, siue augendæ religionis Catholicæ etiam in Græcia stimulo excitus, sedulo studuit, ac indefessa diligentia id vnum fere per totum sui Imperij tempus procurauit, vt vnitas Ecclesiæ redderetur, & inter Græcos, & Latinos ob religionem odia sedatis animis, licet alij Ecclesiastici Præsules vt plurimum reluctarentur, finem haberent. Hinc spissæ ab eo ad Pontificem Romanum, & præcipue Gregorium Decimum, quo familiarissime ante Pontificatum vsus fuerat, & Summorum Pontificum ad ipsum legationes, frequentes Constantinopoli Synodi, quibus vnionis modus inuestigabatur, contra contumaces, & renitentes acerbissima supplicia, cum amplectentibus dignitates, atq; honores erogati

 sunt.

ſunt. Eorum pleraque in hiſtoria retulit Pachymeres, maligne admodum tacuit Gregoras. Nos ex multis pauca colligemus. Prima ad Pontificem fuit ſtatim atque ab ipſo Byzantium debellatum eſt, & rebus Vrbis prouiſum. Legati Nicephoritzes, & Alubardes in ipſa Italia deprehenſi, tanquam Gręcis Latinos prodidiſſent, vltimo ſupplicio, eoq; acerbiſſimo, pœnas luunt. Quare illa legatio fruſtra ſumpta eſt. Pachymeres lib. 2. in fine, & lib. 3. Ὅθεν καὶ συχνάκις μὲν πρὸς τὸν Πάπαν πρέσβεις ἐξῆγε, καὶ δώροις ὑπήρχετο. αἰὲν γὰρ ἐκεῖθεν τὸν κίνδυνον καθυπώπτευεν, ὡς μηδ' ὁπωσοῦν ἠρεμησόντων τῶν Ἰταλῶν, δι' ὧν, καὶ τὰ κᾶθι, ὡς ἐὸν καταςφαλιζόμενος ἐπεχείρει τοῖς ἄλλοις θαῤῥούντως. συχναῖς γοῦν πρεσβείαις, καὶ δεξιώσεσι μὴ μόνον τὸν Πάπαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν Καρδιναλέων, καὶ τῶν παρ' ἐκείνῳ δυναμένων ἐξεμειλίσσετο. *Hinc etiam ad Romanum Pontificem frequentes legationes mittebat, quem ſibi muneribus conciliabat: ſemper enim ea ex parte diſcrimen adfuturum ſuſpicabatur. Nunquam etenim Italos quieturos exiſtimabat. Qua propter illis, vti poterat, in tuto poſitis, ad alia audacter manus admouebat. Frequentibus itaque legationibus, & largitionibus non Papam ſolum, ſed & multos Cardinalium, & eorum qui apud illum plurimum valebant, demulcebat.* Altera legatio ab eodemmet Pachymere lib. 5. commemoratur, tum ob Legatorum inter alios Græcos præſtantiam, tum ob munera magnifica, & veſtes Eccleſiaſticas pretioſe textas, quæ Romano Pontifici mittebantur, tum deniq; propter optabiliſſimum, quem ſortita eſt, effectum, illuſtris. Legati fuerunt ex Eccleſiaſticis Germanus ex Patriarcha, Theophanes Nicænus; ex Senatoribus Magnus Logotheta Acropolita, Protoueſtiarius Panaretus, & Magnus Interpres Berrœota. Hi ad Maleæ Promontorium, cum ſæua tempeſtate deluctati; Senatores cum vim fluctuum effugere non poſſent, in terram delati, ab iiſdem fluctibus abſorbentur; & munera illa pretioſiſſima diro maris gurgiti præda data eſt.

Ecclesiastici, & Logotheta, qui in altum se contulerant, non sine magno vitæ discrimine Methonem reijciuntur, tandemq; Romam ad Magnum Pontificem adnauigant: a quo humanissime excipiuntur, & de vnione conueniunt: postea amplis præmijs affecti, cum Pontificijs Legatis Byzantium redeunt, & remoto Iosepho Patriarcha, vnioni offenso, & Nicolao Chalcedonensi, in regia Sacrum faciente, cum dies festus pro depositione Catenarum diui Petri Apostolorum Principis ageretur, Epistola ex Apostolorum Actibus, & Euangelium, quidquid alij dicerent, Græce atq; Latine recitantur, & suo loco Papæ mentio fit. Et notandum est Germani huiusce in propaganda vnione studium, cui etiam, antequam legationis munere fungeretur, addictissimum fuisse, indeque male apud Schismaticos audisse, ex Schismaticis ipsis in Patriarchatu, & post Patriarchatum infensissimis planum est. Auctor Manuscriptus penes me de Translationibus Episcoporum. Πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ὁ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς, ὁ ἐπικληθεὶς Μαλχουτζᾶς, ὃς καὶ λατινόφρων γέγονε, καὶ κατὰ τῶν εὐσεβῶν διωγμὸν ἐκίνησε μέγαν, καὶ μετετέθη εἰς Κωνσταντινούπολιν λῃστρικῶς. *Rursus sub eodem Imperatore,* Michaële Palæologo, *Germanus Adrianopolitanus cognomento Malchutza, qui vna cum Latinis sentiebat, & contra pios persecutionem ingentem mouit, translatus est ad Constantinopolitanam sedem, prædonum more.* Pachymeres lib. 5. *Marcutzam* appellat, & cognominis causam dat. Ἦσαν δὲ καὶ τῶν περιττῶν, καὶ τῶν εἰς κατηγορίας εὐκόλων, οἳ καὶ προσονειδίζοντες Μαρκούτζαν προσωνόμαζον, προσάπτοντες ὄνομα Περσικὸν ἐξ αἰτίας τῆς, ὅτι ἐκεῖνος τὸ γένος τὸ συνέγγυς Λαζὸς ἦν, τὸ δ' ἀνέκαθεν καὶ Γαβρᾶς. *Peracutuli vero, & ad maledicendum proniores, exprobrantes, Marcutzam nominabant, appellatione Persica, quod ille proximo genere Lazus erat, remoto vero Gabras.* Plures illius laudes prosequitur Pachymeres ibidem. Successor Germani Iosephus Galesij Monachus, qui noluit

ab

ab Heracleensi Episcopo Pinaca, vti moris erat, consecrari, asserens eum a Germano fuisse promotum, Latinos secuto, sed in Regia a Mytilenensi Gregorio promouetur. Et cum sui sceleris Imperator, licet se plane ad pedes Patriarchæ Arsenij deijceret, pœnitentia fretus, veniam impetrare non posset a Romano Pontifice se eam impetraturum sperat, ibidem; Καὶ τέλος ἐπετίθη πολλάκις, ὡς ἐπεὶ καὶ κανόνων ὑπερφρονεῖ ὁριζόντων μετάνοιαν, προσπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης Πάπᾳ καιρὸς, καὶ ἀντιβολεῖν σώζεσθαι. *Et hoc quoque apponebat, quandoquidem Patriarcha Canones, qui pœnitentiam præcipiunt, spernat, tempus iam adesse, ad pedes Papæ se proijciendi, exorandique salutem*. Tandem Imperator pulso Patriarcha Iosepho, & in eius locum Ioanne Vecco subrogato, vnionem Ecclesiæ Græcæ, cum Romana stabilit, capita tria concluduntur, quæ Summus ipse Pontifex poposcerat. Latini etiam in Ecclesiasticis dignitatibus constituti, dum Græci celebrant, in adytis sacris intersunt. & pane benedicto, quod *Antidorum* vocant, vna cum Græcis vescuntur, & in omnibus alijs præ vna Sacramentorum communione admittuntur. Et hæc omnia ex mente Pontificis, ad cuius nutum cuncta dirigebantur, processere, vt planum fit ex Epistolis Michaëlis Patris, & Andronici Filij Imperatorum, quas ad Pontificem dedere, publicauitque in Annalibus suis insignis pietate, doctrina, & rerum Ecclesiasticarum notitia Lucas VVaddingus: nec non ex Memoriali, & Ioannis Vecci Patriarchæ Constantinopolitani literis, quas ex penu Manuscripsorum Bibliothecæ Barberinæ depromptas, in Opere meo exhibui. Sed Michaël ab Andronico filio Ecclesiasticam sepulturam consultis Græcis non obtinuit. Hoc Michaëlis pietati nihil officit. Vt Græcorum res afflictas subleuaret, vt pietas oppressa tandem emergeret vt ius suum cuique iniuste, & malis artibus interclusum restitueretur, & ad nutum cui debuerant præsto

sto essent, fecit quod potuit, & donec vixit mordicus sustinuit dignitatem, & decus Romani Pontificis. Si mortuus vilis habitus est, sepulturam Ecclesiasticam non obtinuit, exhumatus, esca canibus, atque circumuolitantibus auibus expositus, si pessima omnium cadauer illius perpessum est ab impijs, & nequissimis Ecclesiæ Catholicæ rebellibus, hoc nihil dignitati illius, & gloriæ vulnus imposuit, nihil detrimenti adiunxit. Dic Creyghtone, SS. Doctorum Ecclesiæ, Martyrum, qui pro Christo Redemptore generis humani sanguinem,& vitam profuderunt; Piorum, qui spretis terrenis omnibus, solius Dei, solius Christi seruitio sese subiecere, & ad finem vitæ calamitatibus, angoribus, ægritudinibus, fame, & siti, nuditate, ac tandem molestis omnibus miserrime diuexati sunt, reliquias Reformati isti tui sanctissimi, & religiosissimi, nonne e sacrarijs erutas,& thecis extractas, auro, argento gemmisque spoliatas, quæ in sacculis deposita in commoda sua conseruant, nonne calcandas proijciunt, & canibus æque atque Turcæ, & infideles exponunt? I nunc tu, & argutare, quia post mortem sic a delectis ad omne facinus hominibus pertractantur, integerrimos Ecclesiæ Doctores, Martyres, Pios fuisse astutos, vafros, rerumque callentes quem vellent oris habitum induendi, suos sensus occulendi, alienos explorandi peritos, qui vexationibus illis, atque tormentis, vt dignitati, & decori, dum viuerent, & post mortem gloriæ suæ consulerent, studium omne flexere. O improbitatem! O maleuolentiã in sanctissimos quosq; Creyghtonianam! Adde hic Papam, sicuti, & reliquos Episcopos sub pœna dispendij vitæ æternæ iura suæ Ecclesiæ defendere obligari. Vide iuramentum, quod emittunt; Reformatis gloriosum reputatur augere, & propagare suas hæreses, & criminosum hunc conatum in Pontifice iudicant. Annon vnusquisque tenetur sua defendere,

dere,

dere, locupletareque, vbi id secundum ius, fasque fieri potest?

Pag. 42. Ad ea tempora magni Scriniarij munere fungebatur Beccus, Vir literis insigniter imbutus, quibus ab excellenti memoria, & expeditissima linguæ volubilitate in omnem casum serij sermonis adeo prompte vtebatur, vt singularis doctrinæ speciem præberet. Qualis quantusque fuerit hic Veccus in notitia, ac cognitione rerum omnium maximarum, ad amussim nobis expressere Nicephorus Gregoras Histor. lib. 5. Ἐν τούτοις μέντοι τοῖς καιροῖς τῆς μεγάλης ἦν ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ ὀνόματι Βέκκος, συνετὸς ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ λόγου, καὶ παιδείας τρόφιμος, τοσούτοις δὲ καὶ παρὰ τῆς φύσεως συγκεκροτημένος χαρίσμασιν, ὅσοις τῶν τότε ἀνθρώπων οὐδείς. σώματος γὰρ εὐμήκει μεγέθει, καὶ ὄψει μετὰ τοῦ χαρίεντος ἐμβριθεῖ, καὶ μεγαλοπρεπεστάτῃ, καὶ γλώττης εὐκολίᾳ, καὶ δρόμῳ συντόνῳ, ἄλλοις τε πλείστοις, καὶ ἔτι διανοίας εὐπορίᾳ τε, καὶ ὀξύτητι πρὸς ἅπαν τὸ προτιθέμενον. τούτοις ἅπασιν ἄριστα τοῦτον ἡ φύσις ἐξώπλισεν, ὡς εἶναι βασιλεῦσι, καὶ ἄρχουσι, καὶ πᾶσι σοφοῖς αἰδέσιμον, καὶ λαμπρὸν περιλάλημα. τοῦτον γενναίως ἀνθιστάμενον τῷ βασιλικῷ δόγματι, παντοῖος ὁ βασιλεὺς ἐγεγόνει, δι' ἑαυτοῦ τε, καὶ τῶν τότε λογίων ἀποδείξεσι λογικαῖς, καὶ γνωμίμοις πείσας, συνθέσθαι τῷ δόγματι. ἀλλ' ἐκεῖνος τῇ εὐθυίᾳ τοῦ νοῦ, καὶ τῆς γλώττης ἅπασαν συγκινῶν, ὡς εἰπεῖν, ἀκοήν, ἀνέλυε τὰ τούτων προβλήματα, καθάπερ τινὰ Πηνελόπης ἱστόν, ἑλληνικῆς μὲν γὰρ παιδείας ἕνεκα, ὅσον οἱ τότε προεῖχον αὐτοῦ, φύσεως δὲ ὀξύτητι, καὶ γλώττης δρόμῳ, καὶ ἀσκήσει δογμάτων ἐκκλησιαστικῶν, παῖδες αὐτοὶ παραβαλλόμενοι πάντες ἐδόκουν εἰς αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν ἐντεῦθεν ἐλπίδων ἐσφάλη, τὴν ἑτέραν ἐβάδιζε, καὶ συλλαβὼν αὐτόν, καὶ γένος μικροῦ πᾶν δεσμωτηρίοις καθείργνυσιν δεινοτάτοις. καὶ ἦν οὕτω ταῦτα. ταῦτα δὴ νῦν τὰ συγγράμματα τοῦ Βλεμμίδου ὁ βασιλεὺς ἀνδρῶν πέμπει τῷ Βέκκῳ. ἅπερ αὐτὸς ἀναγνοὺς μετὰ πολλῆς ἀγχινοίας τὰς τῶν ἁγίων ἐζήτηκε βίβλους, ἐξ ὧν ὁ Βλεμμίδης τὰς μαρτυρίας ἦν ἐκεῖνος ξυνειλοχώς, καὶ μάλα ἀσμένως παρὰ τοῦ βασιλέως τὸ ἐνδόσιμον εἰληφότι, ἔργον ἦν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ

ἐπιμελῶς αὐτὰς ἐπιέναι, καὶ ἀνιχνεύειν, καὶ κατὰ λέξιν ἐπιστατεῖν, ὡς ἐν ὀλίγῳ τοσοῦτον αὐτὸν συνηθροικέναι μαρτυριῶν ὁρμαθὸν, ὡς ἱκανὰς εἶναι βίβλους ὅλας πληροῦν. καὶ ὁ πρὶν μάχιμος δίστομος κατὰ λατίνων ἱστάμενος πρόμαχος ἤδη κηρυξάμενος ἑτεραλκέα τὴν νίκην ποιεῖται. διὸ δὴ καὶ ἐπὶ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἀναβεβηκὼς, πάντα ἦν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ, καὶ γλῶττα, καὶ χεὶρ, καὶ κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου, καὶ λέγων, καὶ γράφων, καὶ δογματίζων, ἔχων συνεργοὺς, καὶ συλλήπτορας τοῦ ἀγῶνος, τόν τε Μελιτηνιώτην, καὶ τὸν Μετοχίτην Ἀρχιδιακόνους ὄντας τοῦ βασιλικοῦ κλήρου, καὶ ἔτι Γεώργιον τὸν ἐκ Κύπρου. *His temporibus Magnæ Ecclesiæ Chartophylax erat Veccus, excellenti Vir ingenio, & doctrinæ studijs ab ineunte versatus ætate: præterea tantis naturæ donis ornatus, quantis quisquam alius illius ætatis. Nam & proceritate corporis, et maiestate vultus, et facundia, et vbertate, atq; acumine ingenij omnes ad res apti, alijsque dotibus præstabat. Quibus id erat consecutus, vt & Imperatoribus, & Principibus omnibus eruditis venerabilis, atque illustri apud eos fama esset. Qui cum Imperatorio decreto acriter aduersaretur, Imperator nihil non tentauit tam per se ipsum, quam per alios eruditos, vt eruditis, & legitimis rationibus eum aduceret, vt decreto assentiretur. Verum ille ingenij acumine, & copia orationis omnium animos commouebat, eorumque argumenta veluti Penelopes telam retexebat. Nam Græcarum literarum doctrina erant, qui illum superarent, sed acumine ingenij, & eloquentia, & Ecclesiasticorum dogmatum vsu, omnes cum illo collati, pueri videbantur. Ea spe frustratus Imperator, aliam viam init, eumque, & omne fere genus eius in teterrimos carceres conijcit. Quibus peractis, tandem scripta Blemmidæ Imperator Vecco misit, quibus ille perlectis, Sanctorum libros, e quibus Blemmida ea collegerat, prudenter admodum postulauit, ijsque lubentissimo Imperatore acceptis, in eo occupabatur, vt diligenter illos legeret, expenderet, ad verbum conferret. Itaque breui tempore eum testimoniorum aceruum coëgit, quæ integra volumina complere possent, &, qui dudum acerrime Latinis aduersabatur, mutata sententia, victoriam faceret ambiguam. Quamobrem*

Patriarchica sede conscensa, Imperatori vnus fuit omnia, & lingua, & manus, & acuti Scriptoris calamus, & dicendo, & scribendo, & dogmata statuendo; eius certaminis adiutoribus Meliteniota, & Metochita Imperatorij Cleri Archidiaconis, & Georgio Cyprio. Constantinus Meliteniota Orat. 1. de Processi. Spiritus S. Ἔδει δὴ ἄρα μετ᾽ οὐ πολύ, καὶ τὸ πᾶν τῆς περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ προμηθείας ἀποκαλύψαι μυστήριον, καὶ δεῖξαι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν τῆς ἡμετέρας κατὰ τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον μηδὲν διαφέρουσαν. τί ποιεῖ; καὶ πῶς εἰς φῶς ἐξάγει τὰ τῆς θαυμασίας τῷ ὄντι, καὶ κρυφίου ταύτης βουλῆς; Ἐξ αὐτῶν τῶν πρώην ἀνθεστηκότων ἄνδρα τὸν τὰ πρῶτα φέροντα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁμηγύρεως ἐπί τε σοφίᾳ, καὶ λόγοις αὐτοῖς. τὸν γὰρ τοῦ βαθμοῦ, καὶ τῆς τάξεως καὶ μνησθῆναι κομιδῇ περιττόν. ἐξαίφνης ὥς ποτε τὸν μέγαν Παῦλον ἀνίστησιν, οὐκ εἰρήνην εὐαγγελιζόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο πᾶν ἀγαθόν, ὅπερ ἐκ τῶν θείων γραφῶν μετὰ τὸ ταύτην ἐπαινέσαι συνέλεξεν. ἐπεὶ μηδ᾽ ἐναπέμεινεν, ὡς οἱ πολλοὶ τῷ γεγονότι, μηδὲ στῆναι μέχρι τῆς οἰκονομίας τῆς καὶ αὐτῆς καλῶς περιβάσης ἠγάπησεν, ἀλλὰ τῇ τοῦ νοὸς πολυπραγμοσύνῃ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἐξηνύσας γραφὰς ἐπὶ τὸ πλέον ταύτης διέβη, καὶ τὸ τῶν ζητουμένων τέλος καταλαβών, τὸ πλήρωμα τῆς κατὰ Χριστὸν εἰρήνης, ὡς ἀληθῶς διεπράξατο. τοῦτον καὶ τῆς ἐναντίας μοίρας περὶ τοῦδε, τῷ περὶ τὰ καλὰ πάντως ζήλῳ, καὶ τότε γνωριζόμενον πρόμαχον, ὁ προειδὼς πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν προώρισεν ἀρχιερατικῶς ἐν τῷ παρόντι προστῆναι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ δοῦναι πίστιν περὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν ἐξ ὕψους ἀποκαλυφθέντα, τήν τε διάνοιαν, καὶ τὸ βάθος τῶν θείων γραφῶν. *Oportebat igitur non multo post et vniuersum circa nos sua prouidentiæ mysterium manifestari, ostendique Romanam Ecclesiam in pietatis sanctitate nihil a nostra differre. Quid ergo ille operatur, & quomodo vere admirabilia, & occulta sua consilia in lucem producit? Ex ijs, qui antea rem oppugnabant, Virum tum doctrina, tum dicendi vi in Ecclesiastico cœtu facile principem: gradus enim, vel ordinis, vel mentionem inducere nos haud paratos prorsus superuacaneum duco, vt quondam magnum Paulum excitat, non pacem solummodo denunciantem, & reliqua*

omnia

omnia bona, quæ post pacis præconia ex Sacris Scripturis collegit: dum non, vti alij multi, in facto subſtitit, neq; tantum in ea bene promouenda acquieuit, ſed curioſa mentis indagine Sanctorum Patrum ſcripta exponens ad vlteriora illius proceſſit, & finem eorum, quæ examinabantur, apprehendens, complementum paci ſecundum Chriſtum vere, ſincereque appoſuit. Hunc aduerſæ partis antea zelo ad honeſta quæque prorſus bono, tum etiam propugnatorem agnitum, qui præuidet omnia antequam fiant, prædeterminauit in præſentia, vti Præſulem addecet Eccleſiæ ſuæ antiſtare, & de propoſitis nobis ex alto & ſententias, & diuinarum Scripturarum profunda edoctum, fidem facere. &c. Multa de hoc eodem Vecco Georgius Metochita Oratione prima Hiſtorica, nondum edita quod ſciam, prolixe narrat, quæ breuitati ſtudens omitto. Tu vero pro ea, qua es dexteritate, & beneuolentia erga Catholicos, ex fragmentis Pachymeri, neſcio qua fide, *Philoſophiæ maiori peritia, non Theologia præditum inclaruiſſe*, contra iam dictorum teſtimonia, & ipſius Scriptorum explicatam euidentiam arguaris. Hoc eſt, de non viſis, & non elucubratis more ſtultorum, & ſomniantium iudicium ferre, & de ijs, quæ neſcias, pronunciare. *Pag. 43. Et cuiuſdam Blemmydæ Commentarijs, pro Romana Eccleſia penitus immutatum. Pro veritate* debuiſti dicere. Nanque in illius ſcriptis, non quid Romana Eccleſia, neq; quid de illa Græci ſentiant, vel tenendum ab illis ſit, diſputat: ſed quid Patres, & Doctores Eccleſiæ de Proceſſione Spiritus ſancti expedierint, examinat. *Cuiuſdam Blemmydæ Commentarijs*. Primus ea ætate omnium in eloquentia eminentiſſimus, in rebus Theologicis, ac Philoſophicis princeps, in moribus ingenuus, ac Sanctiſſimus, Vir primæ notæ, & cuius vel ſolo affatu, vel aſpectu, ſi id ab eo precibus exoraſſent, Deorum, vt ita dicam felicitati, non inuidebant, tibi fœneo homini, & inter infimatos infimo *Quidam* eſt. Sic penſantur literæ, eruditio, virtus, religio a pud

Chreyghtonum, cui nihil laudabile eſt, niſi quod ex temeritate, eaque inconſideratiſſima effluit. Vide quæ de eo referunt Nicephorus Gregoras Hiſtor. lib. 2. Georgius Acropolita Pachymeres lib. 5. Fuiſſe eum aduerſus Græcos validum Latinæ ſententiæ de Proceſſione Spiritus ſancti, propugnatorem, Ioanne Duca rerum potiente, ſcribit Ioannes Veccus Oratione, de iniuſta ſui depoſitione. Hoc Magiſtro Veccus ipſe veluti ſol in nubes effulſit. Georgius Pachymeres lib. 6. Πίπτει γοῦν εἰς χεῖρας ἐκείνῳ τῷ Βέκκῳ τὰ τῷ σοφωτάτῳ Βλεμμίδῃ γραφέντα πρός τε τὸν βασιλέα Θεόδωρον, ἀρχὴν ἔχοντα, τό, Ὁ ζητῶν οὐκ ἐν καιρῷ, καὶ λαμβάνων ἐν καιρῷ. καὶ τὰ πρὸς τὸν Βουλγαρίας Ἰάκωβον, τό, Ἔστι μοι πάθος, ὅπερ ἐξαγγέλλω. πρὸς ἀκέστορα γὰρ ἱερὸν, προοίμιον φέροντα. *Inciderunt igitur in manùs Vecci, cum ea, quæ Doctiſſimus Vir Blemmida ſcripſit ad Theodorum Imperatorem, quæ incipiunt. Qui quærit non opportuno tempore, & accipit opportuno; tum ea, quæ ad Iacobum Bulgariæ Archiepiſcopum, quæ eiuſmodi præſe ferunt procemium; Eſt mihi morbus, quem patefaciam: quippe ad medicum ſacrum.* Manuel Caleca lib.4. contra Græcos; *Indicio etiam nobis ſunt Nicephori Blemmidæ Monachi & Preſbyteri, cuius in omni virtute & ſapientia nomen inſigne apud omnes eſt, duo ad Theodorum Laſcarim Regem, Libri de Spiritu ſancto conſcripti, quibus indicatur ex Filio, & per Filium ſubſtantiam habere a Sanctis Patribus traditum.* Nicephorus Gregoras Hiſtor. lib. 5. Ὀψὲ δ' ἐπὶ νοῦν ἀναβιβασάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς καὶ πρὸ πέντε, καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐπὶ τῆς Ἰωάννου τοῦ Δούκα βασιλείας ἡ τοιαύτη παρὰ λατίνων ἐκινήθη ὑπόθεσις. καὶ ἦν τηνικαῦτα σοφὸς ἀνὴρ Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης, θείων γραφῶν ἐμπειρότατος, ὃς σχολὴν δεδωκὼς ἑαυτὸν, ἤρξατο συλλέγειν πολλὰς παρὰ τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίας, συγκροτεῖν δοκούσας τῷ τῶν λατίνων δόγματι, καὶ λογογραφεῖν ἐπὶ τούτοις, λάθρα μὲν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόληψιν. ἐλογογράφει δ' οὖν ὅσιν ἅ. *Tandem in mentem venit Imperatori eandem rem a Latinis ante annos vigintiquinque, Ioanne Duca rerum potiente agitatam fuiſſe: & tum doctum extitiſſe virum Nicepho-*

cephorum Blemmidam literarum diuinarum peritiſſimum, qui cum ſe in otium contuliſſet, multa e Sacra ſcriptura teſtimonia, quæ dogma Latinorum confirmare viderentur, colligere, & conſcribere cœpiſſet, clam ille quidem infamiæ metu, ſed tamen ſcripſit quædam. Vitæ inſtitutum Blemmidæ, rerum humanarum neglectum, atque religionis fixam propugnationem ſatis tibi demonſtrabit Epiſtola illius Encyclica, de eiectione a ſacris Marcheſinæ Ioannis Ducæ pellicis. At illius integritatem vitæ, ac mores inflexibiles, ſanctitatemque deſignauit Georgius Cyprius de vita propria; Κἀκεῖθεν εἰς Ἔφεσον ἧκε. ἔνθα καὶ ὡς ἐκ γειτόνων οἰκῶν εἴη ὁ Βλεμμίδης πυθόμενος, ἀνὴρ, ὡς ἐλέγετο, οὐ μόνον Ἑλλήνων τῶν ἐφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνθρώπων σοφώτατος, πολὺς γίνεται πρὸς αὐτὸν καὶ θέαν προθύεσθαι τὴν αὐτοῦ. ἐπέσχον δὲ ὅμως ἄνδρες Ἐφέσιοι τῆς ὁρμῆς, εἰρηκότες ὅπερ καὶ ἦν ἀληθὲς, ὡς οὐ μόνον αὐτὸν ἀπαξιώσειεν ἰδεῖν ὁ φιλόσοφος νέον ὄντα, καὶ ξένον, καὶ πένητα, ἀλλὰ καὶ ὁ περὶ αὐτὸν χορὸς τῷ σφῶν Μοναστηρίῳ προσπελάσαι οὐκ ἂν συγχωρήσαιεν. τοῖς γὰρ κατ' ἄλλον ἐπίσης, ὅτ' ἀνὴρ ἀπρόσιτος ἔφασαν, ἀκλινὴς ὢν καὶ μετέωρος, καὶ ἥκιστα εὐηθείας ἐπιστρεφόμενος, ὅ, τε χῶρος ἀνεπίβατος, καὶ οἱ μαθηταί γε αὐτὸν ὡς λίαν δυσέντευκτοι ἀντ' ἄλλου παντὸς μαθήματος τοῦτο πρὸς τοῦ καθηγεμόνος παρειληφότες. *Indeque Epheſum peruenit*, nempe Georgius Cyprius, *vbi in vicinio Blemmidam agere audiens, virum, vt fama percrebuerat, non ſolum Græcorum, qui hæc ætate noſtra vita fruuntur, ſed omnium quotquot ſunt hominum ſapientiſſimum, magno incenditur deſiderio ad eum conuiſendi cauſa accedere: impetum nihilominus illius repreſſerunt Viri Epheſij, faſſi, quod re vera erat, nunquam illum in ſuam præſentiam admiſſurum Cyprium iuuenem, imberbem, alienum, & pauperem; quin & cœtus circa illum proximare Monaſterio nunquam permiſiſſet. Nanque illis, qui circa ipſum erant pari ratione virum illum aditu difficilem, & inflexibilem, & intento, atque erecto animo eſſe, & nullam ob cauſam ſimplicitati cedentem, & locum inacceſſibilem, eiuſque diſcipulos ſui conueniendi copiam non ita procliuiter alijs*

copiam

copiam facere, hanc inter alia præcipuam sibi a Doctore traditam disciplinam conseruantes. Ephræmius in Chronico;

Ἄλλων παρ' ἄλλων τοιγαροῦν κεκλημένων
Εἰς ποιμεναρχίαν τε καὶ προεδρίαν,
Ἡ δόξα κοινὴ Βλεμμίδην Νικηφόρον
Προστασίας ἄξιον εἶναι φροντίδι,
Ἄνδρ' ἀρετῇ τε συνέσει κεκασμένον,
Ἴδριν σοφίας παντοδαπῆς, καὶ λόγων,
Καὶ τῶν κατ' αὐτὸν οὐδενὸς λειπομένων
Τετρακτύος διδάσκαλον μαθημάτων,
Φιλούμενον φιλοῦντα πρὸς βασιλέως
Διδάσκαλον φανέντα πρὶν τῶν λόγων,
Παιδείας ἄλλης, καὶ καλῶν διδαγμάτων.
Καὶ βασιλεὺς οὐχ ἧττον ἠγαπᾶτο δέ.
Ἐσπούδαζεν οὖν τοῦτον ἐνιδρῦσαι θρόνῳ
Πεῖραν προσάγων, προσιθεὶς τε καὶ βίας.
Ὡς δ' εἶδεν οὐ θέλοντα τὴν προεδρίαν,
Τρόπῳ δὲ παντὶ μηδόλως πεπεισμένον,
Ἐπὶ Μοναχὸν Ἀρσένιον ἐτράπη
Ἀσκοῦντ' Ἀπολλωνιάδος ἐν λίμνῃ.

Cum itaque alios alij vocarent ad oues gubernandas, & præsulatum, votum commune Nicephorum Blemmidam, dignum illa prælatione esse proponebat, virum virtute, & prudentia adornatum, sapientia omnigena instructum, & sermonibus, & nulli sua ætate præcellentium inferiorem, quatuor disciplinarum magistrum, amantem, amatumque ab Imperatore, cui fuerat magister in arte Oratoria, & in alijs disciplinis, & tandem documentis salubribus. Illis quoque Imperator assentiebat, nitebaturque hunc in sede collocare, & vi quoque id promouebat. Sed cum vidisset illum nullo modo præsulatum appetere, & vtcunque non persuaderi, ad Monachum Arsenium animum conuertit, qui exercitabatur in lacu Apolloniadis. Hic talis, tantusq; Vir *quidam* est Creyghtono despicatissimo homini, qui si Blemmidæ compareretur; nec numerum fecerit, nec *quidam* audiuerit. Scriptis itaque

tanti

tanti Viri Veccus Patriarcha susceptus, cœlesti lumine auctus est. Ex Vecco Georgij Metochitæ Diaconi, & Constantini Meliteniotæ Chartophylacis pro defensione processionis Spiritus ex Filio, & per Filium, & vnione cum Ecclesia Romana pangenda monumenta in hunc diem partim in manu omnium sunt, partim a communi luce seclusa in Bibliothecis delitescunt, quæ si Deus dederit, in tertio Orthodoxæ Græciæ Tomo simul cum aliorum, non antea publicata edemus. Vide quæ de ipsis scripsimus lib. 2. de consensione vtriusque Ecclesiæ cap. 5. Nunc suffecerit adnotasse, quæ in secundo Tomo Græciæ Orthodoxæ ad Eminentissimum Flauium Chisium S. R. E. Cardinalem præfati sumus; *Ioannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus, & illius Discipuli, doctrinæque pracones Constantinus Meliteniota, & Georgius Metochita, cum apud Græcos Orthodoxum dogma, & Romanæ Ecclesiæ dignitas in controuersiam adducta, plane viderentur nutare, humana omnia inferiora ducentes, tormenta, exilia, carceres, quæ maiores nostri nefariorum, ac manifestorum criminum vindices esse voluerunt, honestorum, & sanctorum hominum habitacula, anteactæ vitæ pramia, veram, grauem, & solidam quietem, & gloriam reputarunt. Hoc est pro vera fide, & Christo pugnare, non sensuum illecebris titillari, non voluptatibus frangi, non debilitari molestijs, vim maiestatis atque imperij, minantis quoque auctoritatem veritati postponere; & dum quæ recta sunt, senseris, mortem non perhorrescere, impendere quoque vitam, & sanguinem, si res poposcerit. Non est qui neget, Schismaticorum etiam calculo, eosdem extrema quæque perpessos, tandem iniustitia Principum, & multitudinis astu, indignissime occubuisse, & in desertis profanisque locis extra Ecclesiæ aream defossos, vt nec in solo patrio sepulturæ locum a suis impetrare sibi potuerint. Et quod dictu horrendum est, Patriarcha quatuordecim, Meliteniota viginti quatuor, Methochita quadraginta quinque annos in vinculis, atque carceribus, siti, fame, vi morborum, medicamentorum, & rerum*

rum omnium inopia confecti, sub inimicis, atque inhumanis custodibus in eadem Romani dogmatis confessione libenter, atque hilari animo vitam profuderunt.

Non erit ingratum puto Lectori, si occasione cognominis Metochitæ non nihil a materia diuagemur, expungamusq; errorem Conradi Clauseri in versione Læonici Chalcocondylæ. Chalcocondylas siquidem cum recenseret plurimos Græcos viros probos, fortesque, qui capta Constantinopoli elegerunt potius pro patria mori, quam videre vxores, & liberos prædã hostibus fore, refert; Ὅτε Θεόφιλος τοῦ Παλαιολόγων γένους ταύτῃ ἐτελεύτησεν ἀνδρεικῶς ἀγωνιζόμενος θανάτου ἕνεκα, καὶ τῶν Παλαιολόγων οἱ Μετοχιταῖοι, ὅτε πατὴρ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μαχόμενοι ἀπώλοντο. Clauserus: *Theophilus exortus Palæologorum genere fortiter dimicans in eâ pugna occubuit: Palæologorum socij Pater, & Filij eius manus conferentes magno animo cæsi sunt in eo prælio.* Nondum capio, qui sint isti *Palæologorum socij*. Scio μετόχους esse *participes, socios, affines, consortes*. Calcocondylas non dicit μετόχων, sed μετοχιταίων; quod debuerat verti *Metochitarum*, nempe viros ex Metochitarum familia, genere, antiqua prosapia, quæ inter familias Byzantinas, & nobilitate, & antiquitate, cum alijs principibus familijs coniunctione illustris erat. Ait itaq; historicus, inter apprime nobiles illos viros Metochitas etiam Patrem, & Filios, qui affinitate cum Palæologis coniuncti erant, cæsos fuisse. Quare si affinitate deuinctos fuisse Metochitas cum Palæologis probauero, interpretatio mea contra Clauserum locum tenebit. Idque libentissime, & summa cum voluptate faciam, quod nostrum hunc Metochitam maximopere attingant, nec alibi de facili inuenies. Demetrius Raules Cabaces Epistola ad Filium Manuelem barbare, solide tamen; & ex testimonio probatissimi Viri Georgii Gemisti Plethonis rem extricat. Δημητρίου Ῥαοὺλ Καβάκη Σπαρτιάτου, καὶ Βυζαντίου πρὸς τὸν υἱὸν αὐ-

τοῦ

του Μανόλιον. Ἐπειδὴ ὦ υἱέ μου πολλάκις με ἠξίωσας περὶ τοῦ γένους ἡμῶν εἰπεῖν σοι, οὗ ἐρχόμεθα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λασκάρεων τῶν Μετοχιτῶν. ἐγὼ δὲ ἔλεγον πρὸς σὲ πολλάκις, καὶ κατὰ μικρὸν ἄλλον, καὶ ἄλλον τοῦ γένους ἐνάρετον, καὶ τίμιον, ἃ εἶχον, καὶ αὐτὸς ἐξ ἀκοῆς ἀρχόντων γερόντων, μάλιστα δὲ τὰ καιριώτερα παρὰ τοῦ φιλοσόφου Πλήθωνος, καὶ παρ᾽ ἄλλων μεγάλων ἀρχόντων, καὶ γερόντων, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἴσως τὰ πολλὰ, καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ οὐκ ἐξετάζων, ἀλλὰ τυχηρὰ καὶ ἀπὸ διηγήσεων ἑκατέρωθεν ἀκούων. νῦν δὲ ἐφάνη μοι καλὸν, καὶ νὰ γράψω πρὸς ἐνθύμησιν μεγάλην τι περὶ τούτου, διὰ δύο ταῦτα. ἓν μὲν, καὶ πρῶτον διὰ τοῦ γένους τοῦ καθόλου τὴν φθορὰν, ἐπειδὴ καὶ τὰ μερικὰ συναπόλλωνται, πολλῷ μᾶλλον, καὶ δεύτερον διὰ τὴν σὴν ἀγάπην. καὶ ζήτησιν ἀξίαν, καὶ μετ᾽ αἰδοῦς, καὶ παιδεύσεως οὖσαν. ἐπειδὴ δὲ εἶχον καὶ πρὸς τὸ γράφειν δυσχέρειαν, διὰ τὸ ἀνεπιστήμονα εἶναι. ὅμως δὲ πάντα καταφρόνησα, διὰ τὴν σὴν ἀγάπην, ἣν ὀφείλω, καὶ τοῦ ἤθους σου, καὶ τὴν πατρικὴν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀθλίου γένους ἡμῶν ἐκείνου. καὶ πρῶτον ἄρξομαι ἀπὸ τὰς πράξεις τοῦ βασιλέως κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου. οὗτος δὲ ἄρξας τὰ πράγματα τῶν ἐκεῖσε Ῥωμαίων, εὗρε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ σχίσμα τῆς ἐκκλησίας. ἔδοξε δὲ αὐτῷ πρέπον καὶ ἀναγκαῖον ἰδεῖν, ὡς πρὸς διόρθωσιν καὶ ἕνωσιν ταύτης, εἶχε δὲ πρῶτον ἄρχοντα εἰς τὸ ὀσπίτιον αὐτοῦ, καὶ μεσάζοντα τὸν μέγαν λογοθέτην τὸν πρεσβύτερον τῶν γενομένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, ὃς ἦν καὶ σοφὸς, καὶ ἄλλως μέγας ἄνθρωπος, καὶ χρήσιμος τοῦ τότε καιροῦ. λοιπὸν ἔδοξε καλὸν τὸν βασιλέα χρήσασθαι τοῦτον, καὶ πρὸς τὴν ὅλην τῆς ἑνώσεως πρέσβυν, πρός τε τὸν Πάπαν, καὶ τὴν καθολικὴν ταύτην ἐκκλησίαν. πρὸς ἕνωσιν καὶ διόρθωσιν, καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν διαφορὰν, ἣν εἶχον ποτέ. ὁποῖος ἦλθε, καὶ ἐσυμπέρανε τὸ πρᾶγμα καλῶς, καὶ καθὼς ὁ βασιλεὺς ἀπεδέχετο. ἔτρεχον δὲ τὰ πράγματα καλῶς, ἕως οὗ ἔζη ὁ βασιλεὺς κῦρις Μιχαήλ. μετὰ δὲ τὸν θάνατον ἐκείνου, ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ κῦρις Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος. εἶχε δὲ καὶ οὗτος ἄρχοντα εἰς τὰ πράγματα, καὶ μεσάζοντα πρῶτον τὸν υἱὸν τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ πρώτου, μέγας λογοθέτης ὢν καὶ αὐτὸς, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλάττων τοῦ πατρὸς, οὔτε κατὰ σοφίαν, οὔτε κατὰ ἄλλου πράγμα-

τος οὐδενός. ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ γυναῖκαν τοῦ Παλαιολόγου κυροῦ Ἰωάννου τὴν θυγατέρα, ὃς κατάγετον ἀπὸ τοῦ δεσπότου κυροῦ Ἰωάννου ἀδελφοῦ ἀμφιθαλοῦς τοῦ βασιλέως κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἐπεὶ καὶ οὖν μετ᾽ αὐτοῦ πέντε υἱούς, καὶ θυγατέρα μίαν, εἰς ἣν ἐπῆρεν γαμβρὸν τὸν σεβαστοκράτορα υἱὸν μὲν τοῦ Πορφυρογεννήτου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, υἱοῦ δὲ τοῦ βασιλέως κυροῦ Μιχαήλ, ὃς ἐγεννήθη μετὰ τῆς βασιλείας τὴν ἀξίαν, ὃς καὶ ἐζήτει μεγάλως τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας δικαίως. ὅμως δὲ οὐδὲν ἐκαπόρθωσεν, ἀλλὰ ἀδικούμενος τέθνηκεν νέος ὢν λυπημένος ἐκ τῆς ἀδικίας πολλά. ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἐτάφη ἐν τῷ ἡμετέρῳ, καὶ τοῦ γένους ἡμετέρου Μοναστήριον τὸν Χριστὸν τὴν χώραν ἐγγὺς τοῦ μνημείου τοῦ κτήτορος καὶ συμβίου αὐτοῦ. εἶχε δὲ ἐπιγραφὴν ὁ τάφος αὐτῆς τοιάδε. Ἡ σύζυγος τοῦ πορφυρογεννήτου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ υἱοῦ τοῦ ὑψηλοτάτου βασιλέως τῶν Ῥωμαίων Εἰρήνη Ῥαούλαινα ἡ Παλαιολογίνη, καὶ οἱ ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς Παλαιολογίνης γεννηθέντες παῖδες. καὶ πάντες ἄξιοι ἐλέγοντο, καὶ ἐγράφοντο προσγενεῖς τῶν βασιλέων. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συγγενείας τῶν βασιλέων. οἱ δὲ αὐτοῦ υἱοὶ ἔλαβον γυναῖκας τῶν ἐνδοξοτέρων ἀρχόντων τὰς θυγατέρας, καὶ ἐτεκνοποίησαν ἅπαντες. ἐπανέρχομαι καὶ πάλιν, ὅθεν παρεξέβημεν. μετὰ δὲ ταῦτα βουλόμενος ὁ βασιλεὺς στεφθῆναι κατὰ τὴν τάξιν τῶν βασιλέων, ἔδοξε καλὸν τῷ κοινὸν μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς πόλεως βουλόμενοι ἀναστρέψαι τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας, ἣν ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς κῦρις Μιχαήλ, καὶ μηνύουν ἀναίσχυντα πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τὴν σύγκλητον, οὐδ᾽ ὅλως θέλομεν ἀφήσειν νὰ γένηται ἡ στέψις πρὸς τὸν βασιλέα, εἰ μή πως νὰ ἀνέβη ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἁγίας σοφίας νὰ ἀναθεματίσῃ τὸν πρῶτον ἑαυτοῦ πατέρα. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν μέγαν λογοθέτην νὰ τὸν ἔχει ἄρχονταν εἰς τὰ πράγματα, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς ποιήσῃ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ὁμοίως τῷ βασιλεῖ, ὃς ἦν αἴτιος ταύτης τῆς ἑνώσεως τῆς ἐκκλησίας. ὁ βασιλεὺς δὲ ἤκουσεν αὐτὸ τοῦτο δυσχερῶς καὶ κακῶς, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πραγμάτων. μάλιστα δὲ ὁ μέγας λογοθέτης. καὶ πρῶτον μὲν ὡς ἄδικον πρᾶγμαν καὶ ἀσύμφορον, καὶ δεύτερον ὡς τοῦ βασιλέως, καὶ πατρὸς γνώμην. ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὴν τόλμαν καὶ ἀναισχυντίαν τοῦ δήμου. ὅπως ἐμεταχειρίσθησαν μετὰ παντὸς τρόπου, ἵνα ἀποκρούσωσιν τὸ πρᾶγμαν. ἀλ-

λὰ

λα' οὐδόλως ἐδυνήθησαν σκέψαι, πλὴν ἐποίησαν μετὰ τὸν κοινὸν λόγον τὴν ἀναγκαίαν φιλοτιμίαν, καὶ ἤδη συνεκατέβησαν εἰς ὅπερ ἐζήτει ὁ δῆμος, καὶ ἀκωλύτως γέγονεν ἡ στέψις τοῦ βασιλέως. ὡς δὲ συνεπέραναν ταῦτα, ἐτέθη εἰς περιορισμὸν ὁ γέρων μέγας λογοθέτης, ὡς αἴτιος τῆς ἑνώσεως τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. φαίνεται δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ δῆμος τὸ [illegible], οὐ μὴν ἄλλον τι. ἔμεινεν δὲ εἰς τὴν φυλακὴν μέχρι καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς. τὰς δὲ στρατηγικὰς πράξεις τοῦ γένους ἡμῶν τούτου. φρόντισον νὰ εὕρῃς τὸν ἱστορικὸν Παχυμέρην, καὶ εὑρήσεις καλὰ καὶ γενναῖα κατορθώματα ἐκείνων. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ ἄλλων τοῦ γένους ἱκανά, καὶ μέτρια πρὸς μνήμην. ἔχω δὲ καὶ τοῦτο παρὰ τοῦ σοφοῦ Πλήθωνος ἐπαινῶν μετὰ πολλοῖς εἰς τὰς διηγήσεις αὐτοῦ τὴν γενναιότητα τοῦ γένους. μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταύτην τὴν ἱστορίαν ὡς γενναίαν τοῦ πρώτου μεγάλου λογοθέτου γενομένην, πρὸς τὸν βασιλέα κῦριν Ἀνδρόνικον ἀξίαν λέγει. ἔνι δὲ ταύτη. μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν μένοντος ἐν τῷ περιορισμῷ τοῦ γέροντος διὰ τὴν αἰτίαν τῆς πρεσβείας τῆς ἑνώσεως τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίζει ὁ βασιλεὺς κῦρις Ἀνδρόνικος, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας τοὺς συγκαθημένους πρὸς βουλὴν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἄρχοντες φαίνεταί σας καλόν, νὰ στείλωμεν πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην εἰς τὸ νὰ τὸν φέρειν ἐδῶ, καὶ τὸν ἀποπειράσωμεν καὶ τώρα, ἐμπορεῖ νὰ ἐσυντρίβη τόσα ἔτη ὄντα εἰς τὴν φυλακήν, μὴ νὰ μᾶς ἀκούσῃ, πρὸς τὸ νὰ συμφρονήσει καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν, καὶ τὴν διαφορὰν ταύτην τῆς ἐκκλησίας, καὶ νὰ λείψῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν πειρασμόν. ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχῃ καὶ ἐλευθερίαν καὶ θεραπείαν τὴν πρέπουσαν. ἀπηλογήθησαν ὁμοῦ πάντες. καλὸν ἔνι δέσποτά μου, καὶ ἂς γένηται. μᾶλλον δὲ πρὸς τί ἀδικεῖ ὅπερ ὁρίζεις; λοιπὸν ὡς ἀπεκρίθησαν οἱ ἄρχοντες οὕτως, ὥρισεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἀπῆγον, καὶ ἤφεραν αὐτόν. χάριν δὲ οἰκονομίας ἤρξατο πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τοιῶσδε λέγει. τὸν ἄρχοντα ἐκεῖνον ἐγνωρίζεις αὐτόν, τίς ἔνι; ἔδειξε τὸν ἑαυτοῦ υἱόν του. ἀνάφερεν δὲ ἐκεῖνος πρὸς τὸν βασιλέα. οὐ γινώσκω. ὅτι μὲν ἐγνωρίζω ἀπὸ τοῦ τόπου ὁποῦ κάθεται, ἔνι ἄρχων τίμιος τοῦ ὀσπιτίου τῆς ἁγίας βασιλείας σου ἴδιον. τὸ δὲ τίς ἔνι οὐκ ἴδον. ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς ὁ υἱός σου ὁ κῦρις Θεόδωρος ὁ μέγας λογοθέτης, ἔνι. παρευθὺς

ἐσικιώθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐπῆγεν ἀσκεπὴς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, καὶ ἐχαιρετίσθηκε. εἶτα ἤρξατο πάλιν ὁ βασιλεὺς λόγους τοιούσδε πρὸς αὐτόν; Μέγα λογοθέτη, τὰ πράγματα ἀπεδὰ πᾶς ἐνάγκαζε πρὸς τὸ νὰ παρακολουθήσουν τὰ λυπηρὰ, ὁποῖα παρηκολούθησαν πρὸς σὲ, ἐξεύρεις ταῦτα. λοιπὸν τώρα ἐφάνη καὶ ἐμὲ καλὸν, καὶ εὗρ' ἄρχοντας τῶν πραγμάτων τούτους πρὸς τὸ νὰ σὲ φέρωμεν ἐνταῦθα, καὶ σὲ συντύχωμεν ὁμοῦ πρὸς τὸ πρᾶγμαν. λοιπὸν φαίνεταί μας καλὸν, εἴπερ βούλεται καὶ αὐτὸς νὰ μᾶς ἀκούσῃς, ἵνα ἔχῃς μεθ' ὑμῶν ἕνα νοῦν, καὶ μίαν γνώμην πρὸς τὰς τῆς ἐκκλησίας διαφορὰς. τοῦτο δὲ φαίνεται καὶ ἐμὲν καλὸν, καὶ τὸν υἱόν σου τὸν μέγαν λογοθέτην, καὶ πρέπον ἔναι νὰ μᾶς ἀκούσῃς, καὶ θέλομεν θεραπεύσειν σχεδὸν πάντα ὅσα ἐνέγκασεν ὁ καιρὸς, καὶ ἔγιναν πρὸς σὲ δυσχερῆ. ἐκεῖνος δὲ ἀνέφερε πρὸς τὸν βασιλέα ταῦτα. Δέσποτά μου ἅγιε. ὅσα πρὸς ἐμὲ ὥρισας, κατέλαβον. ἀπολογοῦμαι δὲ καὶ ἀναφέρω τοῦτο ὅτι ἔχω τὸ, πολλὰ ἔνι δικαιότερον, καὶ πρέπον, νὰ ἀκολουθήσῃς ἡ ἁγία βασιλεία σου τὴν γνώμην τοῦ αὐθέντου μου τοῦ βασιλέως τοῦ πατρός σου, καὶ ὁ υἱός μου ὁ κῦρις Θεόδωρος τὴν ἐμὴν, παρὰ ἐμῆς τὴν ἐδικήν σας. ἄλλον δὲ οὐδὲν εἶπεν. ἀλλὰ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ βασιλέως οὔτε αὐτὸς, οὔτ' ἄρχων τις οὐδεὶς ἔλεξεν οὐδέν. νικούμενοι παρὰ τοῦ δικαίου, καὶ τοῦ εὐλόγου, καὶ τῆς γενναιότητος αὐτοῦ, καὶ μεγαλοπρεπείας τὴν αἰδῶ. πάντα γὰρ ἔκρινεν ὡς οὐδενὸς ἄξια διὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον. καὶ ταῦτα μὲν, ἃ ἱστορεῖ ὁ Πλήθων, καὶ ἐπαίνει μετὰ τῶν ἄλλων τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐθαύμαζεν ὡς εἰκός. ὅμως προστάξει τοῦ βασιλέως ἐπέστρεψαν αὐτὸν πάλιν εἰς τὸν περιορισμόν. καὶ διέμεινεν μέχρι καὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως παρηκολούθηκε πρὸς αὐτόν. καὶ τοιαύτην ἔλαβε τὴν ψῆφον παρὰ τοῦ βασιλέως. μηδὲν ἄρα πρέπον περὶ εὐγενείας μεγάλως φρονήσει τις. ἡ γὰρ εὐγένεια ἐστὶ τύχης δῶρον. ἡ δ' ἀρετὴ οἰκεῖον καὶ ἑκούσιον ἔργον. διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινεῖται δικαίως, καὶ παρὰ πάντων ἴσως καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν. ὅρα δὲ υἱέ μου καὶ τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο τί φησιν πρὸς Διομήδην ὁ Γλαῦκος περὶ γένους. Τυδείδη μεγάθυμε τίη γενεὴν ἐρεείνεις; Οἵηπερ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν. Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. Ὣς ἀνδρῶν γενεὴ ἡ μὲν φύει, ἡ δ'

ἀπο

ἀπολήψει. Πρέπον δὲ ϗ αὐτὸς σὺ υἱέ μου ποιῆσαι λατινικῶς ταῦτα διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ γένους, ϗ τὰ βοηθήσεις, ϗ τῷ σῷ πατρὶ ἀνεπιστήμονα ὄντα. ἐνταῦθα δὲ ἔνι ϗ τόπος ἀρκετὸς, ϗ ἁρμόδιος. *Quandoquidem fili mi sæpe sæpius me rogasti, referre tibi aliquid de genere nostro, quo fruebamur Constantinopoli, Lascaridum Metochitarum. Ipse vero tibi crebro, & carptim indicabam de alio, & alio generis nostri integritate vitæ, ac dignitate conspicuo viro, quæcunque audiueram ab alijs nobilibus, & veneranda senectute viris, & potissimum quæ videbantur gratiora a Plethone Philosopho, & ab alijs nobilitate præcellentibus, & plenis ætatis hominibus, & eorum pleraque fortiter facta Constantinopoli, & in Peloponeso, non examinans, sed vt vt occurrebant, & narrationibus aliorum excipiebam. Nunc vero visum est mihi, peroptimum ad tui memoriam modica quædam apponere de eo, quod rogas, duas ob causas, alteram & potissimam ob generis vniuersi desolationem, cum & singularia impendio magis deleta sunt: alteram ob tuum amorem, et preces digne cum verecundia, & modestia factas. Licet omnium ignarus, & ad componendum ineptus sim, propter tuos tamen mores, & affectum paternum, forte etiam propter amorem, quo deuincior cum misero illo nostro genere, scribam omnia. Et primum quidem initium sumam a rebus gestis Imperatoris Domini Michaëlis Palæologi. Hic Imperium assecutus, res ibidem Græcorum inter alia Schismate quoque implicatas reperit. Quare visum est sibi decens, ac necessarium, ad reliqua tempora, munire, & ad correctionem, ac vnionem reducere. In aula autem ipsius principem locum occupabat, qui & dignitate erat sequester, magnus Logotheta Senior, cum tres e dicto genere eminerent, qui erat sapiens, & magnus quoque alijs nominibus reputabatur, & illi ætati peropportunus, & proficuus. Quare Imperator illius operam vtilem futuram iudicauit. Hinc ad vnionem conficiendam legatum ad Pontificem, & ad hanc catholicam Ecclesiam mittit, ad illius vnionem procurandam, corrigendumque Orientalis Ecclesiæ dissidium, quod tum grassabatur. Accessit, remq; conclusit optime, & vt in votis erat Imperatori. Res autem, dum Michaël vitam agebat,*

agebat, optime proueniebant. Eo demortuo filius eius Dominus Andronicus Palæologus Imperium tenuit. Hic etiam habebat principem in rebus diregendis, ac sequestrum primarium filium magni Logothetæ primum, qui & ipse erat magnus Logotheta, & in nulla re, neque in sapientia, neque in alio vllo Patre minorem. Et Imperator coniunxit illi in matrimonium Palæologi Domini Ioannis filiam, Domino Ioanne filio florentis Imperatoris Domini Michaëlis Palæologi natam, ex qua filios quinque susceperat, & filiam vnicam, cum qua coniugio sociauit Sebastocratorem filium Porphyrogennetæ Domini Constantini Palæologi, qui fuit filius Michaëlis Imperatoris, natus postquam ille Imperij coronam assumpsit, qui & vestigijs omnibus inquirebat succedere, & iure merito. Nihilominus res effectum non habuit, sed indigne, atque inique votis delusus mortem obit, ob iniustitiam atrocissimis molestijs absumptus. Vxor illius sepulta est in gentis, prosapiæque nostræ monasterio Christi nuncupato, possessoris, socerique illius: sepulchri inscripto erat; Coniux Porphyrogennetæ Domini Constantini Palæologi, & filij sublimissimi Imperatoris Græcorum Irene Raulena Palæologina. Et qui ab ea Palæologina nati sunt filij, omnes, iure merito dicebantur, scribebanturque Imperatorum affines, & consanguinei. Et hæc de affinitate cum Imperatoribus. Filij autem illius matrimonio iuncti sunt cum natis illustriorum Principum, ex quibus vniuersi liberos susceperunt. Iam recurrit oratio, vnde egressa est. Posthæc cum appeteret Imperator coronari, vt Imperatores assolent, visum est optimum communitati; vna simul assentientibus Vrbis Ecclesiasticis vnionem Ecclesiæ conuellere, quam Imperator D. Michaël sanxerat: & Imperatori impudentissime denunciant, se & Senatum nullo modo permissuros eum coronari, ni prius ille ascendens in ambonem Sanctæ Sophiæ prius Patrem suum anathemati subijceret, & magnum Logothetam ab officio pelleret, rerumque gubernationem adimeret, ni & ipse æque atque Imperator patrem suum, qui huiuscemodi vnionis Ecclesiasticæ auctor fuerat, execraretur. Id Imperator moleste ægreque audijt, & rerum moderatores, & inter omnes magnus Logotheta,

primum

primum, quod res iniusta, atque incommoda esset; secundum quod ad ipsum, & Imperatorem sententia pertinebat; postremum propter proiectam audentiam, & impudentiam populi, qui modis omnibus tantum opus pessumdare conatus est, quod nefas cum non potuissent illi effugere, egerunt, vt prouerbio fertur, necessitatem honoris postulationem, & tum demiserunt se ad populi vota: & nemine obstante tum coronatio Imperatoris subsecuta est. Et his peractis senior magnus Logotheta exilio damnatus est, vt auctor vnionis cum Ecclesia Catholica. Et hoc etiam populi impulsu tantummodo completum esse apparet. Sic ille coniectus in carcerem in eo ad extremum vsque vitæ spiritum delituit. Verum tu militaria gesta nostri huiusce generis comparare tibi poteris ex Historico Pachymere, ex quo disces generosa eorum optimaque facinora. Hoc præterea ab eodem Plethone accepi, multis laudibus inter familiaria colloquia generis generositatem extollente, & hoc factum vti amplissimum primi magni Logothetæ erga Imperatorem Andronicum directum enarrante, dignum quod memoria hominum recolatur. Et est. Post multos elapsos annos, cum adhuc senior in exilio & carcere perduraret causa legationis propter vnionem cum Catholica Ecclesia, alloquitur Imperator D. Andronicus filium illius, cæterosq; Senatus principes, ante eum in consilio assidentes. Principes videturne vobis bonum, vt magnum Logothetam, huc adductum pertentemus, an nobiscum conueniat? post tot carceris, & exilij annos forte nobis obtemperabit, & coniunctis sententijs nobiscum concinet in hoc Ecclesiarum dissidio, & vitabit rerum asperitatem, & quod ter tanto melius est, libertate perfruetur, & addecentiori cura illius valetudini indulgebitur. Omnes vno ore responderunt. Bonum est Domine, & executioni demandetur. Imo iussa tua nulli noxia sunt. Sic itaque cum respondissent, Imperator mandauit, vt adduceretur; eoque presente, vt mitius negotium disponeretur, sic exorsus est orationem Imperator. Agnoscisne Principem illum, quisnam ille sit, & digito monstrauit filium illius: Respondit ille Imperatori. Non agnosco. Siquid vero argumentari; & coniecturam persequi datur, ex loco, in quo considet, princeps est tui sancti

Imperij

Imperij honoribus decoratus. At quinam ille sit, non dum capio. Respondit Imperator; Filius tuus est Dominus Theodorus, Magnus Logotheta. Abiecta omni cunctatione filius aßurgens nudato capite patrem aggreditur, & salutem vltro citroque Pater, & Filius sibi dederunt. Tum rursus Imperator orationem ad eum direxit. Magne Logotheta, res ita ciderunt, coëgeruntque, vt tibi hæc tristia, & in magnum malum euaderent: quare modo visum est mihi, & hisce rerum gubernatoribus, vt te huc adductum alloqueremur, de ea re, quæ nobis bona atque honesta videtur, si tamen tua voluntas non abnuit nos audire, vt vna mente, atque sententia nobiscum conuenias circa Ecclesiæ dissidia. Hoc enim mihi, & filio tuo Magno Logothetæ bonum reputatur, & decens, vt nobis obtemperes, & omnia vulnera, ac tristia, quæ necessitate temporis in te illata sunt, sanabimus. Hic porro ad Imperatorem ita effatur; Sancte Domine, quæcunque ad me enunciasti, percepi. Verum nunc respondeo, & refero quod mihi in animo fixum est. Iustius est, & æquius, vt sancta regia tua maiestas mei D. Imperatoris patris tui sententiam subsequatur, & filius meus Dominus Theodorus meã, quam nos vestram. Et nihil vltra retulit. sed ne qui Imperatoris nutus secundabant Principes, nec ipse Imperator verbum expressit, iustitia, ratione, generositate, & magnificentia in ruborem suffusi: omnia siquidem, dummodo iustum ac decens saluum esset, nihil reputabat. Et hæc quidem enarrabat Plethο, quæ inter alia eiusdem viri efferebat, &, vti par est, admiratione prosequebatur. Nihilominus mandato Imperatoris iterum ad carceres conducitur, in quibus vitam ad vltimum vsque spiritum exegit. hæc ita illi contigere, & hanc sententiam ab Imperatore sustinuit. Non est ergo quod quispiam de nobilitate efferat se ac turgescat insolentius. Nobilitas enim fortunæ donarium est, virtus proprium ac liberum opus: propterea que merito ab omnibus, & ab ipsis etiam aduersarijs laudibus cumulatur. Volue etiam animo, fili mi, Homericum illud, quod Glaucus de generis nobilitate Diomedi insinuat; Tydide magnanime, quid generationem inquiris? Qualis est filiorum generatio, talis est & hominum. Foliorum alia ventus in humum

humum deicit, alia vero nemus luxurians progenerat, & veris tempestas aduenit. Pari ratione hominum generatio hæc quidem nascitur, illa deficit. Decet porrò, fili mi, vt hæc ob amorem generis in latinam linguam conuertas, & patri tuo ex inscitia laboranti opituleris: namque vbi es, locus sufficiens, atque peropportunus ad hæc comminiscenda existit. Annon historia, eruditio, ipsæ literæ maximum damnum accepissent, si occasione oblata de virtute, genere, & ipsius in fide Catholica tutanda obstinatæ voluntatis duritia Georgij Logothetę disserendi, ipsi vti elingues, relicto hoc, aut abscondito vere aureo antiquitatis, vtvt est, monumento, alia minus germana produxissemus? Collige ex eo Metochitæorum Palæologorum affinitatem, Theodori Metochitæ qui tam bene de literis meritus est, parentes; Metochitæ nostri Georgij, Ioannis Vecci socij, constantiam, de qua neque minis, neq; angustijs, neq; pollicitationibus regijs ad ipsum vitæ finem, vel minimum deductus est. Si quis alia, quæ dictus Georgius ob eandem vnionem perpessus sit, iure desiderat exactius, legat eiusdem de eadem re Orationes historicas, in quibus plura quoque de alio sibi in agone socio Constantino Meliteniota reperies, quæ nec tacuit Pachymeres in Historia. Scripseram hæc, post aliquanto captæ Constantinopolis historiam, & Constantini Imperatoris, aliorumque Magnatum cladem percurrenti occurrit locus Chalcocondylæ Latine redditus a Crusio eodem ipso sensu, quo ipse iudicabam intelligendum; *Ex Palæologis dicti Metochitæi Pater, & Filius pugnantes occubuere.* Gauisus sum mihi ex meo sensu alios quoque Autores locutos, quidquid Clauserus in sua translatione extra historiæ fidem ingessit.

EXERCITATIO XXX.

In Concilio Lugdunensi non interfuisse Michaëlem Imperatorem. Ioannem Palæologum honorificentissime exceptum ab Italis ante, & post Concilium. Michaël auitæ religionis defensor, & propugnator: & maxima illius laus est ob hanc causam caruisse sepultura.

Pag. 43. *INterea Gregorius X., quem a conturbernio Regis Anglorum Edoardi terram sanctam proficiscentis in Pontificem Maximum discordia Cardinalium subuexerat, Synodum Lugduni celebrabat, eius loci secundam, Oecumenicarum decimam quartam, sextam a prima in Laterano, qua vniuersam iurisdictionem Pontifices Romani immaniter attollere cœperunt.* Ero nunc ego ad inuestigandum curiosior. Fuit ne tum primum in Laterano Pontificiæ dignitatis immanis, impetu animi non recto conquisita accessio, an vti antea erat vsu recepta continuata, & stabilita? Si fuit antiqua iurisdictio stabilita, & confirmata, tum remotum est longe a vero, quod insinuas, *a prima in Laterano iurisdictionem Pontifices Romanos immaniter attollere cœpisse.* Si quæ antea fuerat, nouo Patrum decreto expressa, vel apud Græcos intermissam, vel intermortuam restaurarunt, vndenam tu colligis eo temporis *immaniter attolli cœpisse?* Aliud est, ne nimius ipse sim, aliena rapere, aliud sua tutari. Pontifices Romani, quæ sua erant, in ea Synodo, &, vt ita dicam, ab alijs surrepta, repetere, & conseruare conati sunt. Estne hoc Creyghtone suam iurisdictionem immaniter attollere cœpisse. Quid porro de iurisdictione Pontificia ex Concilij illius sententia pronunciatum est? Ex te audio. *Ex illius Synodi actis constat, Legatos proximo mense eiusdem anni Lugdunum aduectos concordiam sanxisse sub aliquot articulis primarijs, de primatu Papæ in omnibus concedendo, nominisque recitatione in hymnodijs, & vltimis appellationibus*

nibus ad Romam, aut si quid aliud Monarchiæ Papali conduceret. De primatu, de commemoratione, de appellatione disco etiam ex ipsis Græcis, & precipuè ex Pachymere, & Gregora. Certis tamen auctoribus constat, ante Schisma, & post Schisma ad ætatem vsque Cerularij eadem ipsa Romanum Pontificem in Ecclesia Græca priuilegia possedisse: quod me probasse alibi fusius, nec ipse negabis, si mea scripta iam edita tibi obuia sunt. *In Romanum Pontificem discordia Cardinalium subuexerat.* Proterua improbitate dictum! Quasi vero post discordiam natus Pontifex, minor dignitate sit, & non vsquequaque integer, & sacrosanctus, & sua summa potestate conspicuus. Etiam in hoc puer inexpertus prorsus es, qui nescias, Cardinales, antequam Pontificem eligant, in multas partes discindi, & multis consiliorum motibus, & conuersionibus, & implicationibus negotiorum circumuolui, quibus postmodum, sedatis animis, amandatis, ex collegis eum sibi designant Pontificem Ecclesiæ Catholicæ, cuius potestati salus, & iura illius delegantur. Quod in alijs omnibus consultationibus fieri solet. Eo siquidem examine ex dubijs elapsi, ad indubia, certa, & conducibilia gradum faciunt. Rari sunt, qui ad illum dignitatis gradum absque consultatione Cardinalium euehuntur. Disceptatur primum de genere, de vita, de moribus, de scientia, de pietate concurrentium, & licet principio inter eos non bene conueniat, post aliquanto discordijs remotis in vnum conuenientes, concordes eligunt. Quare ex vsu tuo non fuerit *discordia Cardinalium* in electione Gregorij X. Et Pontificij Scriptores dum de Græcis victis decima tertia vice affirmant, non de exponenda Latinorum gloria, & Græcorum minuenda, sed de rei factæ veritate intelligendi sunt.

Pag. 43. Quo Legatos destinaunt Michaël Theophanem Nicænum Metropolitam, & Germanum non ita nuper Patriar-

 cham,

cham, qui medius inter Arsenium, & Iosephum primum intercedens, se ipsum Patriarcham exauctorat, vir Michaëli a longa familiaritate charus. Si Legatos destinauit: Ergo præsens ipse in Concilio non interfuit. Non potest aptius, vt & quidam alius adnotauerat ad annum Christi 1274. *Quod enim Blondus scribit contulisse & se Michaëlem Imperatorem, hoc ex illis est ipsius assertionibus, quas nimis quam impudenter suis sæpe scriptis inserit, & totidem foueas sequacibus suis præparat incidendi in eosdem errores, sicuti hoc contigisse noscitur Platinæ, Sabellico, Trithemio, Nauclero, Sigonio, Vignerio, ac pluribus alijs.* Adde tu, si vis, Doctissimum Vossium de tribus Symbolis, & Robertum Gaguinum lib. 7. de gestis Francorum; *Adfuit Concilio Palæologus Græcus Imperator, Ecclesiæque Occidentali se vniuit.* Et Petrum Galesinum in vita S. Bonauenturæ cap. 15. qui asserit Michaëlem Imperatorem Græcorum, & Iosephum Patriarcham Constantinopolitanum Lugdunum aduenisse in Concilium. Nec minus errant, qui tradunt, Michaëlem pro componendis controuersijs inter Græcos, & Latinos vocatũ a Pontifice Lugdunum, &, ne se absente Græcia esset absque Imperatore, filium suum designasse successorem, data ei vxore Anna Pannonia. Tu porro, quod forte cecidit, lapsus non es, qui scribis, *Legatos destinasse ad Concilium.* Sed age sis, extrica te. Paulo infra scribis. *Pag. 44. Ioannem Imperatorem, post emendicatum in Italiam biennium, inter opprobria, & sannas insultantium populorum reuersus est in patriam haud multo pacatiorem e Florentia, quam eius tritauus Michaël e Lugduno.* Æquiparas Ioannem Palæologum penultimum generis extinctorem Michaëli Palæologææ gentis primo satori. Vterque ad Concilium, hic Lugdunum, ille Florentiam: ambo reuertuntur in patriam, haud multo pacatiorem. Sint modo vera de Ioanne; de Michaële quanam ratione demonstrabis eum reuersum in patriam, ex qua non excesserat, & ne excederet, ipse Legatos

gatos ad Concilium destinauit? Ni velis dicere, eundem cum legatis suis ad Concilium properasse, æque atque ille, qui scriptam a se Epistolam loco cursoris celeri gressu ad amicum, ad quem scribit, deportat, illiq; legendam tradit: *Inter opprobria, & sannas insultantium populorum per biennium emendicatum fuisse*. Quibus honoribus exceptus sit a Venetis. a Pontificijs, a Principibus, a Ferrariensibus, a Florentinis ante & post Concilium, in ipso accessu, & reditu, & mansione ipsa in Italia, passim, ne ad alios recurram, tuus iste Syropulus Stentore clamosior plenis chartis contendit. Tu Italæ genti importunus hostis professus, eius humanitatem, comitatem, erga aduenas, atque hospites beneuolentiam promiscuam, in opprobria, & sannas insultantium populorum redigis, & homines in lupos conuertis.

Pap. 42. *Michaël Palæologus, Vir astutus, & vafer, haud ineptus bello, rerumque callens, quem vellet oris habitum inducendi, suos sensus occulendi, alienos explorandi peritus; tum supra modum sæuus, vt cum luminibus orbaret Ioannem Lascarim Theodori filium impuberem cum suo tutorio nomine rempublicam administraret.* Qui sceleris & audaciæ plenus insimulatur a te eo solo nomine, quod Pontificum votis subscripsit, & vnionem Græcorum cum Latina Ecclesia pugnacissime promouit, si contraria illis atque aduersantia intentasset, ille per te integerrimæ, atque inculpatissimæ vitæ prædicaretur, & nemo illo fuisset neque innocentior, neque sanctior. In multis improbatur a Creyghtono, & crimina illi opponuntur, & vera. Non nego, cum nec ipse Michaël negauerit, dum viueret. Sed indoluerit factis sese circumspiciens, & delicti expiationem a suo Patriarcha sæpe sæpius conatus fuerit exculpere. Pietatem tamen illius, & ad vnionem Ecclesiasticam conatus laudibus celebrauit inter alios Georgius Metochita, ne alios recenseam, Oratione I. Historica. Καὶ

ἴσιν

ἔστιν οὗτος ὁ κλεινὸς ἐν αὐτοκράτορσι Μιχαήλ· τὸ μέγα τῆς ἑώας, καὶ ἑσπερίου λήξεως ὄνομα, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμενικῆς τετραμερείας τὸ φοβερὸν, καὶ ἀγακλεὲς περιθρύλλημα. ὁ τὴν εὐσέβειαν ἀρραγής, ὁ θερμὸς τὴν πρὸς Θεὸν πεποίθησιν, καὶ ἀδιάστακτος, ὁ παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸ βιώσιμον πρόβλημα τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ποιούμενος, καὶ ὅσα τῆς ἀμωμήτου πίστεως σύμβολα πρὸ παντὸς ἔργου, πρὸ παντὸς διανοήματος, καὶ βουλεύματος, ἐν παντὶ τόπῳ τε, καὶ καιρῷ, ἐν ταυτῷ τῷ καθέζεσθαι, καὶ ἀνίστασθαι, καὶ μέχρι; αὐτοῦ τοῦ τυχόντος κινήματος, καὶ βαδίσματος. ἡ ἀκάματος φρὴν, ὁ μεγαλόνους ἄνθρωπος, καὶ οὐράνιος, ὁ μεγαλουργὸς, καὶ μεγαλεπήβολος, ὁ Κομνηνοφυὴς Παλαιολόγων βλαστὸς, καὶ τὸ σύμπαν ἀξιοθαύμαστος, ὁ δὲ τοιοῦτος τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ δηλωθέντι κρατάρχῃ, καθὰ δὴ τὰ πατρὶ συναρμοσθεὶς, καὶ διαπλασθεὶς πλάσιν ἀρίστην, καὶ ὄντως ἐπαινετὴν, ὅσα καὶ καθ' αἷμα γνησίως αὐτοῦ προσῳκειωμένος, καὶ τὰ πρῶτα τῆς εὐγενείας αὐχῶν, καὶ ἦθος, καὶ βίον, καὶ τρόπον ὑπὸ τούτῳ κάλλιστα παιδευθεὶς. ἀνιμᾶται μὲν ὥσπερ τις πηγὴ τὰ νάματα, πᾶν ἐν ἀριστοβουλίαις, καὶ ἀριστοπραξίαις κατορθούμενον αὐτοῦ, καὶ ἐκμαγεῖον γίνεται τῶν τούτου πλεονεκτημάτων, εἰ καὶ μετ' ὕστερον ὑπερβάσας ἔχει τὰ κατ' ἐκεῖνον ἀπαραμίλλῳ τῶν οἰκείων προτερημάτων ὑπερβολῇ. ἀνιμᾶται δὲ καὶ αἱ λαληθεῖσαι τούτῳ, καὶ διεγερθεῖσαι κατεσπουδάσθη περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὸ ἑνιαῖον ἀνανεώσεως. *Et est hic, qui per ora omnium magnifice volat Imper. Michaël, magnum Occidentalis, atque Orientalis regionis nomen, imo quatuor mundi partium terribilis, & maxima ad laudes insignis prædicatio, pietate infractus, confidentia in Deum immane quantum feruens, & constans, qui toto vitæ suæ curriculo rectam puramque fidem, & quæcunque inculpatæ fidei symbola, ante omnes actiones, cogitationes, & consilia, locis in omnibus atq; temporum interuallis, dum sederet, dum assurgeret, & dum etiam temere moueretur, ambularetque, tutatus est. Mens laboris nescia, vir animo magnifico præditus, & de coelo delapsus, rerum grandium confector, & quod animo concepit licet arduum esset, ad exitum perducens. Ex Comnena gente Palæologorum ramus, & vt summatim dicam, dignus, qui in omnium*

omnium admiratione fit. Hic talis, tantusque in ætatis suæ primordijs, Ioannis Batatzæ, *institutione ac disciplina, tanquam a patre fascijs inuolutus, & conformatus forma optima, & vere laudabili, cum legitima illi affinitate coniunctus esset, & primas partes sibi nobilitatis vindicaret, & mores, & vitæ institutum oppido quam bene edoctus, veluti spongia fluenta trahit, quidquid a praclarissimis consilijs, atque præclarissimis actionibus ab eo præclarissime gestum fuerat, & illius facinorum expressum, atque luculentum fit simulacrum: licet post modum res illius gestas incomparabili propriorum facinorum excessu superauerit; trahatque præterea, quæ illi ex dictis, & conatibus procurata sunt de Ecclesiarum ad vnam concordiam restitutione.* &c. Hinc collige, quæ in hoc Michaële fuerint πεφιγμένα circa res gerendas & pietatem. Has laudes tu vafriciem, & astutiam nuncupas. Næ tu corpus es sine pectore, qui sapientiæ, & scientiæ artus ignoras; & hominem tum dici summo ingenio, & prudentia præditum, & reipsa sapientem, cum, vbicunque opus est, animum flectere, & non modo ea, quæ perspicua sunt, videre, sed ea etiam, quæ oculta sunt, potest suspicari. Tum siquidem quæ Reipublicæ saluti conferunt, abigendo noxia; discernit, & eligit. Quid enim vnquam egerit Imperator Abderiticus, qui non modo cor non habet, sed nec palatum quidem, etiam si Reipublicæ causa illi nulla re potior fuerit? Esto per te Michaël iste Palæologus hominum, quotquot fuerunt, omnium profligatissimus, & perditissimus, ac omnium scelerum sator, sartorq; dixerim ego cum Fabio augure, quod refert Cicero de senectute: *Optimis auspicijs ea geri, quæ pro Reipubeicæ salute geruntur; quæ contra Rempublicam ferrentur, contra auspicia ferri.* Reprime ergo obiurgationes in Michaëlem, quas immerito in eum iactas, quod vnioni Ecclesiarum summo nixu, & quantum potuit, consuluit, & in illius cura, atque administratione vitam posuit.

Pag. 43. Cumque septennio superuixisset inter varias ciuium sedi-

seditiones, quos nec benignitate lenire, nec seueritate compescere poterat, intestabilis moritur, & a filio Andronico insepultus proijcitur, non multum a statiuis multa humo cadaueri superingesta, tantum ne a feris dilaniaretur. Vnionem Ecclesiarum procuratam multi fuisse laboris, & operæ quis negabit? cum multi suorum delictorum conscij nouos motus concitarent, vt pœnas effugerent, alij propter insitum animi furorem discordijs ciuium pascerentur, alij propter affectatorum honorũ cupiditatem tumultibus omnia concuterent, & ciues per factiones traherent: multi etiam affectibus proprijs inseruientes; non quod re ipsa erat, sed quod ipsi temere confingebant, inter vilem plebeculam disseminarent, quibus obrutus Imperator, non potuit, licet omni festinatione properaret, vt animo constituerat, negotium absoluere. An nescis, magna negotia temporis longinquitate, eaq; diutina perfici, & potissimum si ardua sunt? An vnione Græcæ, Latinæque Ecclesiæ excogitabis tu grandius, difficilius? Ex plana re nulla sequitur laus; & quisque etiam infima de gente manu admota confecerit: *Tandem vero finito Concilio Michaël suis exosus esse cœpit, & patriæ religionis desertor, & proditor.* Fuit ille exosus, vt ex tuis colligitur patriæ religionis desertoribus, hostibus nempe vnionis. Hinc tu palam vti nescius patriæ Græcorum religionis redargueris. Patria Græcorum religio non est ea, quam disseminauit Photius, recens nata post schisma, & post Photium extincta, demũ a Cerulario reculta, tandemq; a recentioribus schismaticis propagata ad Concilium Lugdunense, & quæ ad nostram ætatem viget inter eosdem: sed quam Apostoli, eosque subsecuti Sancti, ac Doctores Ecclesiæ ad tempora Photij, & posteri decretis ac sententijs eorundem insistentes continuo fouent, & in omne æuum Deo dante fouebunt. Et in huius patriæ religionis ratiocinio immortuus est Michaël iste tuus, *astutus, & vafer, & supra*

pra modum sauus. Non negabis, ab ipsis Apostolis absque vlla controuersia Pontifici Romano Græcos vti capiti ceruices subiecisse, mandatis illius vti legibus obtemperasse, & vti honore, & dignitate antecedentem reueritos coluisse, cum Patriarcha Constantinopolitanus ante Constantinum Episcopus simplex, obnoxius Perinthio, siue Heracleensi, forte nullo in numero apud alios Archiepiscopos esset, & tempore Constantini a Patriarcha Constantinopolitano, tum nato ad Photium, & a Photio ad Cerularium, ducem ac rectorem vitæ, & dogmatum agnitum, memoriam illius inter sacra cultam, depressosque a Patriarcharum, vel aliorum violentia, & iniustitia iactatos, ad illum vti iudicem recurisse, vt in integrum restituerentur. Hoc qui negat, perfatuus est, & nescius rerum Ecclesiasticarum, nihili est. Parco hic exemplis, ac Sanctorum testimonijs, quæ alibi fusius digessi. Et si forte illis non credit Creyghtonus, credat *suo illustri Photio, quo doctiorem, & omni genere literarum prudentiorem in rebus gerendis, omnis iuris diuini, humanique peritiorem, nunquam sedisse in quouis solio vel Romæ Papam, vel Constantinopoli Patriarcham fatetur*. Sunt adhuc superstites illius Epistolæ ad Nicolaum, quibus post fidei suæ professionem confirmari in Patriarchatu petit, excusatque suam promotionem: & eiectus denuo ad Romani sinum confugit, sine cuius assensu Patriarchatus sibi vacillat, & fluctuat. Non ergo patriæ religionis desertor, & proditor est Michaël, qui auitam, & sibi traditam religionem a Patribus remis, atq; quadrigis, vt dicitur, propugnauit. *Sed Michaël intestabilis moritur, & a Filio Andronico insepultus proijcitur*. Tenax patriæ religionis a desertore, & proditore. Laus hæc quoque summa est, causa pietatis ac fidei ab impio insepultum proijci, etiamsi humus cadaueri non subaggeratur; sed esca dilanianda feris pateat. Gentiles Iuliano Apostata non inhibente, sed gaudente in Palæsti-

na Elisæi Prophetæ, & Ioa. Baptistæ reliquias cum brutorum animalium ossibus permixtas, & in cineres igne reductas in aërem disperserunt. Philostorgius, & ex Philostorgio Nicephorus, & alij, Georgij Martyris corporis igne absumpti puluerem in aëre vage disturbarunt. tuus Syropulus sect. 4, cap. 17. Et tu clamas in Notis erga reliquias sanctorum parum æquus, *o quæ nunc, vt olim istiusmodi præstigiæ, & ludibria reliquiarum per totum Christianum orbem ostentantur!* Concludes tu, sed improbe; vt de Michaële: Ergo Elisæus, Ioannes Baptista, Georgius, & alij patriæ religionis desertores fuere, ac proditores; Gentiles, qui talia præsumpsere, pij sanctique, & auitæ religionis propugnatores. Et esne homo, & non lapis?

Ioannes ad infandos difficultatum vortices præcipitatus, quas quibuscunque posset modis, vel iniquissimis non amoliri, animi esset degeneris indicium, & iustissimos metus auersantis. Ne identidem nos reuocando pronunciemus, quæ tu hic, & infra de Ioanne obgannis, cum Syropuli historiam discutiemus, qua firmitate asserantur, examinabimus.

EXERCITATIO XXXI.

Creyghtonus ex enauata opera, & labore suo nullum meretur præmium, cum nullum inde a Lectoribus emolumentum deportetur, post tot illius nugas: & potissimum quia Syropuli neque fidus, neque bonus interpres sit, quod multis adductis ex Syropulo locis demonstratur, quibus ostenditur eum, multa de suo addere, multa detrahere, et multa pro libidine demutare. Quæ in Pontificios a Syropulo eiectantur, importuna loquacitate auctiora facere, quæ in hostes Pontificiorum, malignissime extenuare. Sic etiam multiplici αἰσχρομυθίᾳ nomina propria, & cognomina inuertit, imo peruertit, vt ex illis Vrbes, quæ nunquam fuere, vel sunt, de nouo exoriantur, & quæ somnians, & res male intelligens confingit, calamo inconsideratissime displodat;

sæpe

ſæpe etiam Hæreſes ſuas Syropulo, aliiſque appingat; vt eſt omne ius vindicare ſibi Imperatores Synodos congregandi. Non diſtinguit ἱερομόναχους *a cucullatis. Eſt præterea in exponendis aliorum cognominibus, & familijs infortunatiſſimus. Hinc illi Macres Longus eſt, Notaras Notarius, Philanthropenus Philantropicus, Coreſſius Adoleſcens, Chryſocephalus Aureum caput, & Scriniarius, Dermocaita Dermocæta, Michelettus Zenus Michaël Chienſis, Chariſtenus Angarius, & Curſor publicus, Mammalas Mammalides, ſiue Philometor, Phacraſſa Tribunus, Chortaſmenos multa corporis aruina pinguis. Et quod permirum accidit; de nouo ipſe, autoritate neſcio qua, alios atque alios in numerum Sanctorum collocat, qui neque in Græco, neque in Latino, neque in Reformatorum Calendario de nomine commemorantur. Sic Baſus Patritius in S. Blaſium abijt, Xanthopuli religioſi homines in Sanctos Xanthopulos, Monaſterij nomen Calei a conditore in Sanctum Caleum. Multa etiam nomina non intellexit, vti* τζόχα παπαδάρια, καμυχῦνον, κοπέλιν. *Scriptus alius a Theodoro Studita. Ritus conſecrandi Patriarcham.*

Pag. 48. *SI meus labor aut prodeſſe tibi poſſit, aut placere, Chriſtiane Lector, habeo præmium: ſin ſi diſpliceat, meminiſtin, quid Strabo de marmorea imagine Sardanapali litteris mandauerit?* τ' ἄλλα τούτου οὐκ ἄξια τοῦ ἀποκροτήματος. *Bilem tuam, ſannamque, & ſcomma, oculum obliquum, aduncum naſum, huius non facio, vt Terentius Strabonis ſenſum Latinis verbis reddit in Adelphis. Nihil tibi debeo, qui nec meæ fortunæ multum, minus humani generis benignitati.* Ad liquidum explorata veritas eſt, perijsſe illud, quod tibi promiſeras, ob iſtum tuum laborem præmium: id ſiquidem commeruiſſes, ſi labor tuus fructum aliquem vtilitatis præbuiſſet, vel placuiſſet; ſed cum, nec vtilis, nec fructuoſus fuerit, & quod magis eſt, nec placuerit, nec gratus acceſſerit, ſperatum præmium perdidiſti. Quis enim ea lectione

lectione oblectatus fuiffet, in qua confufa omnia, incerta, & luto ipfo lutulentiora fluunt? Quis abfque ftomacho, atque horrore tot blafphemias, tot impia excepiffet? Quis tot in probos Principes calumnias, in Patres, & Doctores Ecclefiæ conuicia, in Ecclefiam ipfam Catholicam maledicta æquo animo tuliffet? quæ omnia fi demas vti nullius momenti, quæ remanent, nonnifi ftultiffimis, & fenfu animis alienatis arridere potuiffent, & pagellæ illæ atramento pollutæ, ac decoloratæ manfiffent inutiles, in quibus nihil eft, quod legi fit dignum. Nanque cum Scriptoris id muneris fit, vel iuuare, vel delectare, Creyghtonus vtroque deftituitur, & quandoque etiam in interpretatione ita redundantia iuuenili, ac dicendi profluentia deformatur, vt quæ ex alijs bene tibi confulens didiceras, dedifcere fæpe fæpius neceffe fit. *Sin fi difpliceat meminiftin, quod Strabo de marmorea imagine Sardanapali litteris mandauerit;* τ᾽ ἄλλα τούτου οὐκ ἄξια τοῦ ἀποκρότήματος. Non inuideo imagini illi tuæ marmoreæ, quam ex Sardanapalo tibi affingis. Sis, quando ita tibi animus eft, gurges, & vorago lautorum conuiuiorũ, dies, noctesq; pafcito, effarcito te, faginam cudito, fis tandem Sardanapalus, tum demum hominem exue, & inter ignauum pecus collocatus, virtutes contemnito, opera celebranda refpuito, honoris, & laudis contemptor dicito probis viris, ac literatis, *Bilem veftram, fannamque, & fcomma, oculum obliquum, aduncum nafum, huius non facio. Nihil tibi debeo.* Fateor, nec magni intereft, quod debeas. Ego in te nec teruncium, nec ftillam muriæ infumerem: namque in magnitudine torrentis ambitionis tuæ, & typho philautiæ interiret. *Qui nec mea fortunæ multum.* Multum a fortuna expectare poffunt, qui fumma in alios, & in Rempublicam potiffimum conferunt. Tum fi fortuna bona aliquando non eft; merito qui beneficijs de genere humano, ijsque fummis promeritus eft, queribunda voce

ce

ce in eam fureret, & insaniret, & si continuo illam secundam, & nunquam aduersam expetit, næ ille amens, vt nunc tu, in columnas incurrit. *Multo minus humani generis benignitati*. Ita ne Chreyghtone? Quia benignitas humani generis suis beneficijs de te promerita non est, tu illam nec amas, nec illi debes. Quid vero tu in eam contulisti, vt illa te amet, & tibi debeat? Nihil humano generi dedisti, & quod non acceperis doles? afferendum prius erat, si relatum expectabas. An nescis Hesiodium illud, *Καὶ δόμεν ὅσκεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅσκεν μὴ δῷ, δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. Da, tibi qui dederit, qui non dederit tibi, ne da. Danti aliquis dabit, at non danti non dabit vllus*. Et Epicharmium apud Platonem in Axiocho, *δός τι, καὶ λάβε τι. Da aliquid, & aliquid accipe*. Doleo vicem tuam, qui abstractus es in maximam malam crucem, & qui in tam larga humani generis benignitate nihil repereris commodi, quod nec infelicissimis accidit; & cum video, abs te bene merente de genere male referri gratiam; hinc cum illo dicam, *officiperda es*. An parum est hominem nasci? natum eodem loci, & temporis vestigio non deduci ad corporis portum? nutritijs non caruisse? alescendo roborari? in ætatis gradibus ascendere? Nonne ab humano genere sunt, præceptoribus tradi? disciplinis institui? & tandem fieri hominem, si tamen post tot naturæ beneficia, humani generis aliquid teneas, & non brutum animal hoc tuo in genus humanum ingrato animo euaseris? Quod si præter humani generis scopum non solum tibi, sed eidem humano generi nocuisti, non humano generi culpa, sed tuæ peruersæ voluntati referenda est, quod tu, quæ illa præstitit ad commodum, in pernitiem & tuam & humani generis conuertisti.

Si meus labor aut prodesse tibi potest, aut placere habeo præmium. Alio quoque capite nec prodest, nec placet. Qui enim prodesse, & placere poterit labor, in quo interpres

pres aliud, aliud auctor, ex quo vertitur, tinniunt? quod ex malitia, & ignorantia factũ sanus mente liquido suspicabitur? In ipsa versione sunt multa in Romanos Pontifices iacta, quæ in Syropulo desunt, & adduntur a Creyghtono. Quæ Syropulus sæpius in eorundem Pontificum laudem, vel inuitus refert, & ad veræ historiæ laudem multum faciunt, Creyghtonus detrahit. An suspicandum est aliud, quam ex malitia, atque improbitate Interpretis, qui Romanis Pontificibus non æque bene affectus est, promanasse: & cum præterea pleraque immutata, & in alios sensus distracta euidentissime euincuntur, annon fatendum est, eum ex inscitia linguæ Græcæ deceptum, in Græcis vertendis delirasse? Et vt etiam alijs pateat, orationem hoc pacto instituamus. Interpretationum alia fida, alia arbitraria dicitur. Fida est, quæ ad verbum sic reddit, vt nec latum quidem vnguem ab Autore, quem interpretandum suscipit, discedat, quam κατὰ λέξιν, καὶ κατὰ πόδα vocari, auctor est Iustinianus l. 1. de iure iurando. cum Interpres ijsdem quasi vestigijs inhæret sic, vt verba verbis quasi dimensa reddat, quique logistarum more verba prope adnumerat, quales Cicero nominat *indisertos*. Hic vt recte munus suum exequatur, necesse est, vt vtriusque linguæ æque bene peritus sit, vt sensus autoris teneat, & perspicue conuertat. Arbitraria est, quæ sententiam, & argumentum ex fontibus petitum ita tractat, atque disponit, vt nihil sit in fonte, ex quo haurit, quod ipse non referat, neque quippiam, quod in illa non sit, addat, verba tamen, & locutionem, vti suo arbitrio, iudicioque placuerit, disponit in vertendo, vt exprimeret proprius illius autor, si in lingua, in quam vertitur, locutus fuisset, in qua & verborum optimorum delectus, atque indoles exigitur, laxiorque est a priore, quod illa nec verborum ordinem audet immutare. Hæc fide bona in aliam linguam transfundit, nihil vt de suo

addat,

addat, nihil demat, nihil denique immutet. Hæc verbis non aſtringitur, ſed ſententia. Horatius in Poëtica;

Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres, ne deſilias imitator in arctum,
Vnde pedem referre pudet, vetat aut operis lex.

Et Andreas Scotus; *Non ad verbum tranſcribat, vt fidus ſolet interpres, qui alium transfert, aut Paraphraſtes, qui eundem dilatat addendo explicationes, ſed materiam, & argumentum a Græcis ſumens, ſuo illud arbitratu diſponat.* Et Cicero lib. 3. de finibus; *Nec tamen exprimi verbum de verbo neceſſe erit, vt interpretes indiſerti ſolent, cum ſit verbum, quod idem declarat, magis minuſue vſitatum. Equidem ſoleo etiam, quo vno Græci, ſi aliter non poſſum, idem pluribus verbis exponere: & tamen puto concedi nobis oportere, vt verbo Græco vtamur.* Nos vero eos interpretes intelligimus, qui opus vnum integrum in alia lingua conſcriptum in aliam transferunt, & profitentur, ſe eum auctorem ita reddere, vt nihil ſit in eo, quod non exprimatur, ſiue ſententiæ ſit, ſiue verbi in translatione, & in aliam linguam deriuatione. Quare hinc arcemus, quæ habuit Ennius ex Euripide; ex Menandro & Apollodoro Terentius; ex Xenophonte, & Platone Cicero, de quo monuit Hieronymus ad Euſebij Chronicon, & Epiſtola ad Pammachium, & alij, qui luſiſſe potius, quam vertiſſe dicendi ſunt, ſed veniam mereri, quia adoleſcenti admodum excidiſſe ſibi annos nato viginti lib. 2. de Officijs extremo teſtatur, vt veluti ſpecimen ingenij, induſtriæque periculum fuiſſe appareat: grandior enim natus, Timæum Platonis, qui eſt de vniuerſitate, felicius reddidit, vt & Arati Phœnomena. Tametſi in his quædam Hyginus diſſentiendo notarit. &c. Et de ſe ipſe Cicero. *Conuerti ex Atticis duorum eloquentiſsimorum nobiliſsimas Orationes inter ſe contrarias Æſchinis Demoſtheniſque, nec conuerti vt interpres, ſed vt Orator ſententijs ijſdem, & eorum formis tanquam figuris, verbis ad noſtram*

con-

consuetudinem aptis, in quibus non verbum pro verbo, necesse habui reddere, sed genus omnium, vimque seruaui. Non enim ea me annumerare Lectori putaui oportere, sed tanquam appendere. Hæc pro nostro instituto satis sint. Si plura cupis, lege Petri Danielis Huelij libros duos de Interpretatione. Et hæc quæ diximus, de fido Interprete, adeo necessaria iudicauit inter alios Ioannes Sambucus, vt de sua Translatione Libelli Anonymi de conscribendis Epistolis, quam ille liberius videbatur absoluisse, Filijs Francisci de Reuua Comitis, & Palatini Vngariæ, culpa se purgauerit, & tantum non sibi veniam pro simili licentia postulauerit. *Neque sane cuiquam criminosum esse debet, si huiusmodi præceptionum annotatiunculis ab Interpete illuminatius aliquid addatur: præsertim quod sit diffinitionibus affine. Quod me fecisse liberius etiam fateor, idque maxime, quod nomen Autoris nusquam appositum fuerat.* Si in leuissimis, & quibus nemini incommodatur, tanta fides, & religio in Interprete requiritur: quanta in dogmatibus, & in historia, alijsque rebus grauissimis, quibus vitæ humanæ institutio, & Christianæ pietatis recti mens conscia innittiur, cura in translationibus adhibenda est? Sed quidquid sit de Interpretatione, te nec bonum, nec fidum interpretem esse, hæc tua Syropuli translatio luculente euincit, quam confusionem, vastationem, & colluuionem aptius dixeris. Et hæc vt videas in ipso operis limine.

Pag. 1. Historiæ, cum sequester omni, qua pollebat, eloquentia contendisset; Οὐδ' ὅλως ἠδυνήθη κἂν ἁπλῶς, τὴν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πολεαχνίτης κερδῆσαι εἰσέλευσιν. Tu vertis; *Ne in tantum quidem profecit, vt vel ad Poliena vrbis pomœria in procinctu Metropolitam accedere Patriarcha pateretur.* Ingressus in Vrbem, & ipsa Vrbs, *pomœria vrbis* tibi sunt. Quasi vero vnum sint, ingredi in Vrbem, & in pomœria Vrbis. Et saltem ipsum sagaciorem reddere debuerant, quænam intelligatur εἰσέλευσις, verba Mediensis.

Ὅτι

Ὅτι πολλὰ καὶ ἐξ ἄλλων γενῶν, καὶ αἱρέσεων εἰσέρχονται ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. καὶ Ἀρμένιοι γὰρ καὶ Ἀγαρηνοὶ εἰσέρχονται καθ᾽ ἑκάστην μὴ κωλυόμενοι παρά τινος. *Ex diuersis gentibus quamplurimos, etiam hæresibus infectos, & Armenios, & Agarenos hanc ciuitatem frequentare a nemine præpeditos.* Discito Lector ex eruditione Creyghtoniana, *frequentare Vrbem* esse, *Vrbis pomœria in procinctu accedere.* Sed quis nescit εἰσελθεῖν esse *ingreßum, introitum?* Persuasissimum mihi est, omnes id scire, vnum si excipias Creyghtonum, qui *ingreßum in vrbem, vrbis pomœria accedere* vertit. Si dicit non aliud esse accedat ergo ipse Londini pomœria, ibique maneat, si prohibeatur illi ingressus, tum ipse dicat, sese Londinum ingressum fuisse, suasque res intra Londinum peregisse. Et vt magis rideas, sect. 8. cap. 4. Syropulus narrat Bessarionem equo insidentem, vt vertit Creyghtonus, extra pomœria in campos animi gratia excurrere desiderantem, cum peruenisset ad portam ciuitatis a ianitoribus esse præpeditum, sic enim mandauerat Magistratus, vt neminem Græcorum equo vectum portam egredi paterentur. Si pomœria Vrbis, & Vrbs ipsa idem est, indignissime queritur Bessario, si illi concessum non est, portam cuitatis egredi, cum iam etiam intra ciuitatem pomœria in campos animi gratia equo insidens excurrat. Sed hæc sunt minima. Esto sint: attamen qui nescit minima, & in minimis balbutit, quid ab eo in grandioribus, atq; magis arduis sperandum fuerit? Et Poleænina nescio, quo malo suo fato obtruncata, & admutilata in *Polienam* euasit: & infra eodem capite; Ὁ δὲ Πατριάρχης δεινότατον ἡγησάμενος τοῦτο, βαρέως ἔφερε τὸ γεγονός, καὶ παντὶ τρόπῳ παρεσκεύαζετο, ἢ διορθῶσαι τὴν ἐκκλησίαν, ἐπανελθόντος τοῦ βασιλέως ὥστε μὴ καταδέχεσθαι ταύτην παρ᾽ αὐτοῦ, ἢ καθίσαι ἐν τῷ ἰδίῳ κελλίῳ ἀργήσων καὶ ἑαυτὸν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν, μὴ μέντοιγε παραίτησιν ποιήσασθαι ταύτης. *Patriarcha pœnitudine ductus ægerrime tulit, facinus indignum exclamans: & in posterum se animo obfirmauit,*

aut marte proprio Ecclesiam autoritati pristinæ restituturum, quandocunque Imperator rediisset, sic vt istiusmodi negotia non penderent ab Imperatoris arbitrio, aut inclusus cella seipsum, & Ecclesiam æterno damnare otio, ne quotidie pro Ecclesia iure, ac priuilegio deprecari cogeretur. In Græcis non video neque *pœnitudine ductum Patriarcham*, neque *facinus indignum exclamans*, neque *marte proprio*, neque *æterno damnare otio*, neq; *ne quotidie pro Ecclesiæ iure, & priuilegio deprecari cogeretur*. Quo enim pacto Patriarcha pœnitudine duceretur, de malo, quod ipse non commiserat? silentium facinus indignum non est. Quid monstri est illud, æterno damnare otio semetipsum, & Ecclesiam, & similia quæ in sua translatione infarcit? Quanto simplicius, & melius: *Patriarcha vero cum id importunissimum reputasset, factum moleste ferebat, & modis omnibus comparabatur ad corrigendam Ecclesiam, cum rediisset Imperator, vt illi obnoxia non esset, vel in propria cella extra turbas viueret ipse, semetipsum, atq; Ecclesiam interdicturus, non vero illam repudiaturus*. Et post duas lineas, Ἐπεὶ ὁ Πατριάρχης τῷ θανάτῳ προηρπάσθη. *Cum Patriarcha ille subita morte extinctus decessisset*. θανάτῳ προσηρπάσθη est, antea morte arreptus, correptus, raptus est, tu de tuo addis, *subita morte*, tot mortis, genera in vnum repentinum restringens, quasi non potuerit morbo diutino extingui, nisi subita morte suffocaretur.

Pag. 2. cap. 2. sect. 3. Ἐστάλησαν δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅτε μεσάζων ὁ Γουδέλης. *Missi sunt ab Imperatore vnus ex sequestris Gudelæ Dominus*, qui itidem sect. 6. cap. 2. *Gudelæ Dominus*, nec multo post, *Gudelinus*, a quo equos redemptos, suos fecerat Imperatoris frater. Ita constat sibi in nominibus, atque prænominibus pronunciandis Creyghtonus, qui cognomen viri in Vrbem Gudelam adauctauit. Indica Chirographum, quod Gudelæ Vrbis mentionem fecerit. Sed cum incomposite videam te hæc omnia innectere, non iniucundum tibi fore existimo, si quæ tu reddis obscuriora

ſcuriora, ipſe in lucem proferam. Mittuntur ab Imperatore in Synodum in ædem Apoſtolorum coactam pro iuribus Imperatoris, ac Patriarchæ decernendis, vt poſtmodum eligendus Patriarcha, quæ ſua ſunt, & quæ Imperatoris dignoſcens, litem pro ijs Imperatori non inferat, & miſſi fuere quatuor Ὁ μεσάζων, ὁ Γουδέλης Δημήτριος, ὁ Χρυσολωρᾶς, καὶ Δημήτριος Ἄγγελος ὁ Φιλομμάτης. Sequeſter, Gudeles Demetrius, Manuel Chryſoloras, qui ſub finem vitæ Matthæi Patriarchæ Roma a Papa delegatus Conſtantinopolim aduenerat, & Demetrius Angelus Philommates. non poteſt dici clarius. Tu interturbas omnia, & noctem nominibus offundis. Facis ſiquidem ſequeſtrum, hunc tuum Gudelæ Dominum, Chryſoloræ, qui Manuel eſt, Demetrij nomen, cui cap. 7. eiuſdem ſect. obnitentibus muſis omnibus Michaëlis nomen appingis, cum in textu Græco aperte legatur Μανουήλ. Quis fuerit hic ſequeſter Syropulus non exprimit. Sed cum hoc tempore bini ſequeſtri eminerent, vt tu ſcribis in Notis, alter Cantacuzenus frater Mariæ, quam ſibi Ioannes in tertiam coniugem ſociauit, alter ſequeſter, peculiari voce officij dictus Notarius, neceſſe eſt vnum ex his miſſum fuiſſe ab Imperatore, aut Cantacuzenum, aut, vt tu dicis ſomniando, Demetrium Chryſoloram, *cuius ad initium capitis tertij fit mentio*. Cum Chryſoloras, cuius fit mentio ibidem, neque ſequeſter fuerit, neque Demetrij nomen habuerit. Quare poteras parcere Notæ. *Duo primi præcipui erant, & auctoritate ſua, & principis gratia*. Sed quilquis ex his ſequeſtris miſſus fuerit, parum refert. Sat eſt conſtare, non fuiſſe Gudelem. Et ne Emmanuelem hunc cum Demetrio Chryſolora, cuius vaticinium de Imperatoribus Conſtant. recenſet Syropulus ſect. 3. cap. 8. vnum facies obſtat ætas, & profeſſio. Nec ridiculum illud eiuſdem Interpretis prætereundum eſt, qui quartum hunc miſſum Demetrium, Angelum, Philommatem cognomine

mine fect. 2. cap. 20. Dominum Philommatæ facit, *Confeſſarijs ex Clida Philommatæ Domino*. Ita pro arbitrio calamo vrbes extruit Creyghtonus, qui neſcit Clidam, & Philommatem cognomina eſſe, & hunc duplici cognomine more Byzantinorum illuſtrium, qui vt ſe claris natalibus ortos demonſtrarent, tum ex matris, & patris cognominibus ab alijs diſtinguebantur, & ſæpe etiam pluribus ſi adfuiſſent, vt videmus in Michaële, & Andronico, Palæologis, qui ſe Angelos, Ducas, & Palæologos in Diplomatibus ſubſignabant: Et cum mater, parenſque eiuſdem generis præſeferebant inſignia vno cognomine colligabant, vt ex Diplobatatzijs, & Diplopalæologis diſcimus. Clidæ quoque cognomen ſub Andronico filio Michaëlis in Ioanne Metropolita Epheſio innotuit, qui de proceſſione Spiritus S. aliquot Axiomata contra Cyprium, & de Schiſmate prolixum ſatis tractatum, & doctum edidit, quæ poſtrema leuiter, occaſionem tamen nacti, ex inſulſis eiuſdem Creyght. Notis, & mala fide reddito Syropulo tetigimus. Ἄδειαν ἔχει ὁ βασιλεὺς συνάγειν Σύνοδον, καὶ συνιστᾶν ταύτην, ὅτε καὶ βούλεται. *Imperatorem ſibi ſummam ſemper poteſtatem vendicaſſe conuocandi Synodos, & ſtabiliendi cuncta prout ſibi viſum*. Hoc nec ſomniauit Syropulus tuus. Tu qui ſecularem poteſtatem plus nimio extollis, & e terra in ſublime attollis, facultatem, quam exhibes, ſummam facis ad Synodos conuocandum. Illud vero, *ſtabiliendi cuncta prout ſibi viſum*. O mi homo, ſi Græca calles, συνιστᾶν Σύνοδον eſt *colligere, cogere, celebrare*. Tu a coactu, & celebratione ad decreta Synodi, & alia omnia, quæ Imperatori viſa ſunt, tranſcendis. Eſt ne hoc fidi Interpretis?

Pag. 4. ſect. 2. cap. 5. Καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ εἰκὸς συνεργήσας τε, καὶ ἀγωνισάμενος, καὶ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ ἀναγορεύσει τοῦ Πάπα παρὸν Μαρτίνου εὐμενείας γε καὶ ἀναδοχῆς ἀξιωθεὶς παρ' αὐτοῦ. *Negotiumque magna alacritate, & animi contentione promouit*, *ipſe*

ipse a suo genio in id propensus, vt æquum est conijcere, & occasionem nactus legationi suæ peropportunam, noui Papæ Encænia, cum Martinus a Concilio electus renunciaretur? Vnde a Papa in ipso nascentis dominij flore perbenigne, & splendide receptus. &c. Quid monstri hoc est? Vbi in Græcis illa sunt, *ipse a suo genio ad id propensus, vt æquum est conijcere*. Complectitur ne hæc omnia, quæ vno verbo Syropulus expressit κατὰ τὸ εἰκὸς? Et illud, τὰ τῆς ἀναῤῥήσεως, *noui Papæ encænia*, insulsa metaphoræ explicatio. Ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ, ἐγκαίνια τῆς εἰκόνος, quid sit, scio: Sed *encænia Papæ*, nondum intelligo, neque enim inueni ad hunc diem Papam destructum, & nouo molimine electorum redintegratum. Illa etiam, *Cum Martinus a Concilio electus: vnde Papa in ipso nascentis dominij flore*, ex quo Codice habuit? Habuit ex historia. Ergo historiam scribit e suo cerebro, non interpretatur Syropulum. Ad quid tanta loquentia importune ingesta? An non poterat expeditius insistendo, & electioni, & inaugurationi Pontificis, *præsens perbenigne, & splendide ab eo acceptus est*? Sed mirum est, quantum probetur Creyghtono, larga loquendi petulantia, sicut in eadem pagina illa ὁ πλατύνεται ἐπ' αὐτοῖς. *Verbis quamplurimis fusissime promisit*. παροιστρίσας, *nescio quo fatali oestro zeli, ac animositatis percitus*. Καὶ πάντας ἀκολούθους αἱρεῖν. *Omnes mortales sui sequaces aut deprehenderet, aut faceret*. Et principio sequentis capitis; Διὸ καὶ ὅτι πολλῷ ὁμιλίας περὶ τούτου πιστικῶς συνηγόρησεν. *Quare permultis sæpe secretis admissionibus ad Papam, & sermonibus vbique de hac re in vulgum iactatis plurimum adiuuit Andreas*. Et infra; ἅπερ ὁ Εὐδαίμων Ἰωάννης ἐπραγματεύσατο. *Quas tum Eudæmon, & legatus Principum, & proxeneta conciliabat in Italia, vt comitarentur, Papa fecit, & tanquam in manum Eudæmoni tradidit*. Et infra; Πρὸς ἃς δὲ ἡ συγχώρησις ἦν παρ' οὐδὲν αὐτὴν θέμενοι, βέλτιον ᾠήσαντο οἴκοι μένοντες ῥέγχειν. *At illi, quos hæc indulgentia Papalis spectabat, cum istam criminum nundinationem*

nem ſemper ſuſpectam haberent, domibus ſuis altum dormire maluerunt. Deus bone! Sic poſtponitur pudor? ſic conculcatur verecundia? Hæreſes ſuas fraude tam aperta, & falsa veris remiſcere, præter quam quod impium eſt, & damnum affert generi humano, circa religionem irreparabile, qui in id ſtudioſe operam dat, non minus falſi reus eſt, quam qui ius adulterat, falsa teſtamenta ſupponit, vitiat Chirographa, & nummos cudit plumbeos, tenetur culpa, & pœna. Pontificij non dubitant de peccatorum venia ſibi religionis cauſa conceſſa, pro qua cum ipſi vitam prompte profundant, Eccleſia Romana animabus prouidens, in manifeſto diſcrimine, vt habeant laborum, & ſanguinis, & vitæ viciſſitudinem, dat hoſtimentum. Nec Græci minori confidentia id tenent, qui etiam Diplomate publicato fidelibus, hoc idem procurant, vt alibi oſtendimus; & tu ſimilem peccatorum veniam, *nundinationem* vocas, & in innocentiſſimas chartas inſinuas? Appone tuis, ad raucam rauim in pulpitis pernicioſa voce, & ingenti latratu intona: Dum vt tua prædicas hoſtis Romanæ Eccleſiæ es, extra Eccleſiam es, Hæreticus es. Sed alienis chartis nomine interpretis appingere hæreſes exitioſiſſimas, hoc vero inter execranda, & deteſtabilia execrandiſſimum, & deteſtabiliſſimum eſt, & inter crimino ſa criminoſiſſimum. Eia, digito monſtra, vbi nam illa ſunt in Syropulo, *cum iſtam criminum nundinationem ſemper ſuſpectam haberent*. Sed dicit, παρ' ὐδὶν θέμϑαι. Sed id non eſt, criminum nundinationem ſuſpectam habere, & ſemper. An negligere, vel non curare, vel non moueri, vel etiam non attendere, quod ſonant verba Græca, apud te eſt, *criminum nundinationem ſemper ſuſpectam habere?* Et nos quærimus fidem in Interprete? Tandemque vti ioculare Pontificium diploma ſcurriliter derides in fine capitis, Πλὴν εἰ δὲ καὶ τὸ τεῦχος ἔκτοτε δὶς.καὶ τρὶς ἐχαλάσθη, ἀλλ' ὅμως τὸ

ἐκ

ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας φυλακτήριον τούτου, ἔτι καὶ νῦν ἵσταται ἐνθάδε φυλαττόμενον ἐν τοῖς βασιλείοις. *Quamuis etiam postea, infælix illud muri propugnaculum bis, terue varijs oppugnationibus in maiora rudera pessundatum fuit, vtcunque celebre illud Romanæ Ecclesiæ Diploma Indulgentiæ, quod tam male Hexamilium conseruauit, nos in Archiuis reposuimus, vbi nunc cernitur, in omnia secula conseruandum.* Ita mimica interpretatione promptissimus, ac impudentissimus homo Indulgentias Pontificias lacessit, & quod negligentia hominum factum est, in Indulgentiarum decolorationem corriuat.

Pag. 5. sect. 2. cap. 7. Ἐπεὶ γοῦν χρόνοι παρῆλθον ἐγγὺς τριάκοντα, ἐν οἷς οὔτε γράμμα, οὔτε πρέσβυς ἀπὸ τοῦ Πάπα εἰς Πατριάρχην ἐστάλη, ἀλλ' οὐδ' ἐντεῦθεν ἐκεῖσε. ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πατριάρχου Νείλου οὐδὲν ἦλθεν ἐκεῖθεν, ἀλλ' οὐδ' ἐντεῦθεν τὰ περὶ τῆς ἑνώσεως ἐκινήθη. *Triginta iam anni præterierant plus minus, in quibus nec mutuum literarum commercium, nec legationem mandatam accepimus a Pontifice Romano ad Patriarcham: sed neque hinc ad illos quidpiam publice transmissum. A diebus siquidem Vrbani Papæ, & Sanctissimi Nili Patriarchæ nemo illinc ad nos commigrauit, nemo hic inter nos vnionis Camarinam commouit.* Quis ex ore putido, & grauiter spirante, ac male vitiato stomacho, vti Creyghtoni est, impuram impudentemq; licentiam, & sacrilega consilia non persenserit, etiam si nares obstruat, vel nares vnguentis expleat? frustra erunt omnia. Ecce nunc sacra *Camarina* illi sunt, & Ecclesiastica vnio memphitis teterrima. Certo id Syropulus non scripsit; si ex sua liberalitate illi affinxit, dignus est, qui inter fidos interpretes locum non habeat, & illius versio mendacij arguatur, & impietas minimum monimentis bubulis amare coërceatur. Et vt magis hominis infantiam in rebus antiquitatis rideas, nota ipsius in sect. 2. cap. 7. examinetur, ad illa verba. *A diebus siquidem Vrbani Papæ, nempe Vrbani Sexti creati triginta aut circiter annis ante inchoatam*

Eudæ-

Eudæmonis legationem, idque in fœdo Schiſmate, quod Pontificum auctoritatem diu multumque labefactauit, dum alij Papæ Romam, alij Auenionem Cathedram Petri circumferrent, quamuis ſi tela hiſtoriæ præ manibus, vel argumenti ratio ſpectaretur, hæc magis Vrbanum II. attinerent, qui Concilium Barenſe celebrauit, anno 1097. *in quo noſter Anſelmus tunc exul Angliæ.* &c. Quis admiratione tam atrocis inſcitiæ non obſtupeſceret? Hunc Vrbanum, de quo verba facit Syropulus, Vrbanum eſſe ſextum, verum eſt. Ante inchoatam legationem Eudæmonis Ioannis annos circiter triginta præterlapſos fuiſſe, quidquid ſit de numero Annorum, cum id Syropuli ſit, errore vacat Interpres, qui verba Græca reddidit. Attamen quod de ſuo poſtmodum adnotat, cordati homines non æquo animo tulerint, imo reſpuent, ac deteſtabuntur tanquam auſpicium malum. Quanam enim ratione hæc Syropuli, *Vrbanum Secundum attinebunt, qui Concilium Barenſe celebrauit anno* 1097. Cum annorum intercapedo, etiam ſi incredibili patientia ad calculos reducatur, immenſum quantum abludat, cum Secundus ſederit anno 1088. ſextus 1378. Quare ſextus a ſecundo annos ferre 300. longe procul eſt. Et eſt ne cæcitas tanta inter homines, quæ tantum temporis interuallum non dignoſcat? Saltem ex nomine Nili Patriarchæ Conſtantinopolitani, quod ſimul, cum Vrbano a Syropulo exprimitur, cautior reddi poterat. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου κυροῦ Νείλου. *A diebus ſiquidem Vrbani Papæ, & ſanctiſsimi Nili Patriarchæ.* Et quod plus pollet ad conuellendum Creyghtoniana ſomnia, a Primo Byzantino Epiſcopo, & Patriarcha ad captam a Turca Conſtantinopolim, nullus in ea dignitate recenſetur, qui nomine Nili eniteat. Quare abeat hinc Creyghtonus cum ſuo hoc Vrbano, cui ſupparem Nilum adiungit ſuus Syropulus. Addam hic Apologum, quem in ſuis Mythiſtoricis longo amicitiæ vſu mihi coniunctiſſi-

iunctiſſimus Auguſtinus Fauoritus carmine expreſſit, Vir omni doctrinarum, & diſciplinarum genere, quæ liberali homine dignæ ſunt, excultiſſimus, & ea morum ſuauitate, vt tota ambroſia perfuſus videatur a Venere;

Olim dolebat faſce non æquo ſibi
Mœrens Aſellus, dexterum frangi latus.
Agitator hoc intelligens, vt par onus
Faceret, ſiniſtram ſilice molari aggrauat
Clitellam. Aſellus conquerens ſortem ſuam,
Sic mentis, ait, & conſili expertes ſolent
Vtramque partem facere mortales parem.
En ipſe poſco dum leuari pondere
Latus vnum, ab improba manu alterum grauor.

Sic tu Creyghtone, cum erratum vnum extra culpam ponere, innumeris inſulse aliorum maculis infuſcaris, & dum curare vitium niteris, in contraria, & multo peiora vitia curris. Ποταμοῦ ῥύμην ἐθέλων ἀναχαιτίζειν, τί βάθος ἐπὶ τὸ κάταντες τῆς φορᾶς ἀνορύττεις; Quare vero hoc? οὐκ ἀγαθῷ, ἀλλὰ κακῷ τὸ κακὸν ἰάζεσθαι διανοεῖ. μᾶλλον δὲ πρὸς ἥττονι τὸ μεῖζον ὑπεισενεγκεῖν. Infra Manuelem Chryſoloram error Typographi in Michaëlem immutauit, neque enim Creyghtonum adeo cucullum reputo, vt Michaëlem a Manuële neſciat diſtinguere. Ὅτι νῦν τὸν τῆς νέας Ῥώμης Ἀρχιεπίσκοπον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὀνομάζει ὁ Πάπας, καὶ ἀδελφὸν καλεῖ τοῦτον. *Quod in Eudæmonis Epiſtolis, Noua Roma Archiepiſcopum Patriarcham Conſtantinopolitanum diſertis verbis Papa nuncupat, & in ſimili ſecum ſphæra dignitatis, atque eminentia fratrem.* Quidquid dicat Syropulus, plane interpretatio Creyghtoni alia omnia præter id, quòd dicit Syropulus, exprimit. Nam illa; *Papam Patriarcham Conſtantinopolitanum in ſimili ſecum ſphæra dignitatis atque eminentiæ fratrem.* In Syropulo nulla ſunt: neque enim Pontifex, cum aliquem Fratrem appellat, ſtatim in ſimili ſecum ſphæra dignitatis, atque eminentiæ collocat: cum

etiam omnes Episcopi, Archiepiscopi, & Metropolitæ, qui in literis Pontificijs *Fratres* compellantur, in simili cum Papa sphæra dignitatis, atq; eminentię non collocétur. Hinc expositio illa, licet alio characterum genere impressa, ridicula est. Constantinopolitanorum, scripsit, *ciuium, non ciuitatis, quasi ad successorem Petri ius, & cura loci pertineret, ad Patriarcham tantum regimen popularium.* Εὖγε τοῦ διευθετήματος, qui ciues Constantinopolitanos a ciuitate ipsa discernere; & ius vrbis, murorum nempe ac ædium Pontifici, populorum regimen Patriarchæ vindicare scis.

Pag. 6. sect. 2. cap. 8. Ἀντιγράφουσι τοίνυν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ Πατριάρχης. *At Rex vterq; simul, & Patriarcha rescribunt.* Et dices inoffensis oculis legere Creyghtonum, quando vnus Imperator, *duo Reges* de repente apparuere: nitedulæ e vepreculis. Ibidem, ἐξετάσῃ καλῶς τὰ τῆς διαφορᾶς, *quæ singulos vtrinq; articulos, & puncta, & momenta perpendat, singula discrimina controuersa examinet.* Dico cum illo, *satis loquentiæ, sapientiæ nihil.* Puncta illa, momenta, & singula discrimina cõtrouersa vnum sunt, nec ad textum Grecum pertinent. καθαρῶς, καὶ μετὰ πάσης ἀληθείας στερχθῇ παρὰ πάντων ἀνενδοιάστως. *Ea vt ab omnibus sancita audacter, & animose, sine tergiuersatione, mora, aut metu stabiliantur.* στερχθῇ hoc in loco *stabiliri* non est. Quod cum supra expresserit; *in qua vniuersa voce cuncti, qui in Synodo assident, manifeste consenserint*; nempe stabilita fuerint, omnes debent sine vlla tergiuersatione excipere, & amplecti, & in illis conquiescere, quod insinuat στερχθῇ. Ibidem; καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς δεῖ συνάξαι τὴν Σύνοδον, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος αὐτοῦ, καὶ προνόμιον. ἕτερος δὲ οὐδείς. *Et quod Solus Imperator Romanorum, & præter eum nemo inter mortales; autoritatem habeat conuocandi Synodum, ex veteri ritu, consuetudine, ac priuilegio Maiestati Imperatoriæ adnato.* In Græcis. *Solus, inter mortales, consuetudine, Maiestati Imperatoriæ adnato*, deficiunt, addita tamen sunt a

Creyghtono. vt Maiestatem Imperatoriam augustiorem faceret, Pontificiam imminueret. Sic solet, oblata fortuna, secularem iurisdictionem verbis etiam inanissimis exaltare, Ecclesiasticam attenuare. Illud, *Imperator Romanorum*, ambiguum est, de quonam ipse Imperatore intelligat. Syropuli verba Constantinopolitanum sonant. Forte ad suum Occidentalem protrahet Creyghtonus, ni ad ipsum Turcam, qui nunc Constantinopolitanis imperati, ipsiq; cum vnum sint omnis generis homines in religionis negotio, iracundia incensus, reiectare non dubitauerit. Ibidem; καὶ Ἰωσὴφ μετονομασθέντος. *Mutato nomine Iosephi*. Ancipitis sententiæ verba. An hic, qui factus Monachus est, Iosephi nomen assumpsit? an vero nomen illius fuerit Iosephus, antequam Monachum indueret? quare cum antea Bladynterus vocaretur, eo nomine mutato Iosephi assumpsit. Male ergo vertitur, *mutato nomine Iosephi, cum Iosephi nomen assumpserit*.

Pag. 7: sect. 2. cap. 9. Καὶ λεγάτον στεῖλαι εἰς αὐτήν. *Et eò se velle Legatum destinare cùm auctoritate, & mandatis*. Hæc postrema quatuor verba in Græcis desiderantur. Ὅτι εἰ καὶ τοῦ βασιλέως ἴδιόν ἐστι τὸ συνάξαι τὴν σύνοδον. *Quod etiam si solus sibi vindicet omne ius Imperator præstandi Synodos in æternum*. Caue Creyghtone, ne mutes mores, vel pilum. Vulpis es. Ideoque etiam magis es in Imperatores sermone largior, quam tuus, quem interpretaris, Syropulus. Syropulus dicit, Imperatoris proprium esse cogere Synodos, tu de tuo addis, vt supra, *Solus Imperator vindicat sibi omne ius præstandi Synodos*. Quid est illud immane, & prodigaliter portentosum *in æternum*? Teneo te. Etiam post supremũ diem iudicij Imperatores propugnabunt iura sua, vt soli præstent Synodos. Ostende, qua ratione in omne æuum, & semper, & in æternum præstandæ sint Synodi.

Pag. 95. sect. 4. c. 21. Ἀπειλήθησαν δὲ οἱ Ἐπίσκοποι, ὅτι ἀς-

 ἀς-

ἀρχαῖον ἔθος ἐστὶ τοῦ Πάπα. *Episcopi ad vetustam consuetudinem confugerunt, quam a multis retro seculis in orbem Christianum irrepsisse affirmarunt.* Seculis opus est, & multis ad verba Græca consideranda, quæ etiam si acutius perpenderis, quæ Creyghtonus vertit, latebrosa sese occultabunt. Et infra ἐξ ἀρχαίου ἔθος, vertit *consuetudinem ab æterno*, stultissime; Antiqua consuetudo Creyghtono *æterna est*. Sed quando tantopere te amas in hoc *æterno*, vt non solum cum in Syropulo est, latine exprimas, sed etiam cum non est, ineptissime inculces, age dum antequam vlterius progrediatur oratio, *æternum* illud consideremus. *Pag. 2.* Ἢ καθίζαι ἐν τῷ ἰδίῳ κελλίῳ, ἀργήσων καὶ ἑαυτὸν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν. *Aut inclusus cella se ipsum, & Ecclesiam æterno damnare otio.* *Pag. 5.* sect. 2. cap. 6. Ἀλλ' ἔμαθες τὸ ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας φυλακτήριον τοῦτο, ὅτι καὶ νῦν ἵσταται ἐνθάδε φυλασσόμενον ἐν τοῖς βασιλείοις. *Vtcunque celebre illud Romanæ Ecclesiæ Diploma Indulgentiæ, quod tam male Hexamilium conseruauit, nos in Archiuis reposuimus, vbi nunc cernitur in omnia secula conseruandum.* Sect. 9. cap. 10. pag. 265. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπλανῆ εἶναι τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνάγκη, καὶ ἡμᾶς ἀναγκαῖον αὐτῇ καὶ τῇ ἀποφάσει αὐτῆς ἕπεσθαι. *Quæ cum vtraque absurda sint, Ecclesiam vniuersalem omnino infallibilem esse necessum est, nobisque hoc incumbit, vt ab Ecclesiæ placitis æternum pendeamus.* Sect. 9. cap. 12. pag. 269. Ἡμεῖς χάριτι Θεοῦ ἐσμὲν Χριστιανοί. *Nos equidem, quod Dei gratiæ deberi æternum profitemur, Christiani sumus.* Sect. 10. cap. 14. pag. 303. Καὶ ἀποθανόντος ἐκείνου, πάλιν ποιείτω ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἕτερον, καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως. *Et moriente postea etiam & Græco, Orientalis Ecclesia successorem substituat tam mortuo, quam in omne deinceps æuum.* Sect. 10. cap. 14. pag. 302. Καὶ ἔσονται εἰς τὸ ἑξῆς αἱ ἐκκλησίαι ἡνωμέναι ἀεὶ Θεοῦ χάριτι. *Et Ecclesiæ posthac in concordiæ vinculum sociatæ per Dei gratiam æterno perdurabunt.* Sect. 10. cap. 17. pag. 306. Εἰδὼς δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτι ἡ δόσις τοῦ σιτηρεσίου αἰεὶ ἐν ἀναβολαῖς ἐστιν. Et

cum

cum Imperator cerneret, æternum cunctabundos nummorum præstationem semper procrastinare. Prçter *æternum*, habetur &, *semper*: Sect. 11. cap. 6. pag. 322. Νῦν δὲ ἐπεὶ ἐγένετο ἕνωσις, ἐπιτεθήσεται ἡμῖν, ἵνα χειροτονῇ. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ὅλως θέλομεν τοῦτο. *At nunc vnione sancita, multo acrius instabit, petet, & tanquam ius suum sibi vendicabit, quod in æternum nunquam admittemus.* Sect. 11. cap. vltimo pag. 329. Ὀλίγα δέ τινα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνδημίας ἡμῶν προσθεὶς, τὴν φίλην ἀσπάσεται σιωπήν: *Perpauca nunc adijciam de aduentus nostri in patriam primordijs, & taciturnitati in posterum æterne litabo.* Sect. 12. cap. 7. pag. 341. καὶ θαῤῥῶ, ὅτι πάλιν μεθ' ἡμῶν ἔσεσθε. *Et spes adhuc animo insidet, fore, vt reuertatis, æternum nobis non sic valedicturi.* Sect. 12. cap. 11. pag. 346. Πέπεισμαι ὡς οὐ περιόψεται ὁ πανοικτίρμων, καὶ εὔσπλαγχνος τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ κλυδωνιζομένην, καὶ κινδυνεύουσαν. *Et spero, & firmiter credo, quod ille clementissimus, & summe misericors Deus, non sinet Ecclesiam suam tot iactatam fluctibus, tot periculis perfunctam deprimi in æternum.* Cap. 11. pag. 350. Καὶ ἐπίεζον ἡμῖν φόβους, καὶ ἀπειλὰς πλείστας οἰόμενοι ἐν χερσὶν ἔχειν τὴν διόρθωσιν τῆς ἑνώσεως τετηρισμένην. *Vnionistæ vehementi impetu in nos illati, terrores quam plurimos, minasque spargebant, rati iam triumphi exoptatum diem illuxisse, & vnionis æternum firmandæ occasionem se in manibus prehendisse.* Ibidem pag. 351. Καὶ εἰρηναίαν καὶ ἀστασίαστον τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ καταστήσει τε, καὶ διατηρήσει ὁ κύριος. *Ecclesiam figet in fundamentis pacificis, ac imperturbatis, et in æternum conseruabit Dominus.* Quid hoc fuerit, quam æternũ ineptire Creyghtonum; æternum a suscepto proposito deerrare? ne quid peius dicam. Hinc in risum me vocat Aristophanei illius memoriola in Ranis, dum decertant de primatu in compagendis Tragædijs, & præcipue de Procemijs Æschylus, & Eurypides. Eurypides recitat sua, quæ post duos pedes, & syllabam præciduntur: tum Æschylus versum sæpius terminat ridicule additione illa, ληκύθιον ἀπώλεσεν. Sic tu cum sententia manca,

atque

atque mutila, vt tibi videtur; insperato incidit, & alia omnia deficiunt, ad subleuandam periodum, hoc tuum *aeternum* in auxilium aduocas, & quod in Syropulo non est, aeternitate hac tua supples. Dignus plane, qui non alia, quam hac imaginaria aeternitate perennes: certus, quod si in posterum meliorem mentem non habueris, illa tibi eueniet. Nunc ipsum tene tibi, quod Praefatione ad Lectorem male tibi precatus es. *Vellem mihi aeternum veritatem abesse, si ipse in hoc effato, vel latum vnguem a veritate aberro.* Abest tibi veritas, qui in vno verbulo non semel, atque iterum, sed saepius a sententia Syropuli, quem ex fide reddere susceperas, illiusque vero contextu aberras. *Pag. 7.* Χρὴ γενέσθαι τὴν Σύνοδον, ἔγουν, ἵνα ἡ μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν διαφορὰ ἐξετασθῇ μετὰ πάσης ἐλευθερίας, καθαρῶς, ἀφιλονείκως, καὶ γένηται ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς χορηγήσῃ. *Si fieri oporteat Concilium, in quo vtriusque Ecclesiae dogmata, ac differentiae syncere, ac prudenter adhibita omni libertate, ac candore, remoto omni tumultu, ac praeiudicio discutiantur, fiat vbicunque terrarum nostrarum, Deo optimo Max. visum fuerit.* Vtcunque sit. Esto sane. Quae sequuntur, ex quo coeno sine interspiratione exhausisti? *Nobis pro tanta multitudine, & hominum conuentu sustentando, idoneos sumptus subministrare.*

Pag. 8. sect. 2. cap. 10. Ὅταν δὲ γένηται εἰρήνη ἐνταῦθα, καὶ εἴδωμεν τὸν καιρὸν ἁρμόδιον περὶ τοῦ γενέσθαι Σύνοδον, τότε στέλλομεν ὑμεῖς πρέσβυν. *Et cum alma pace restituta, vel tantillum respirabit gens nostra, ac desinet bellorum procellis agitari, nanciscemur opportunum tempus conflandae Synodo, & nuncio ad vos misso.* Non est, quod amplius quaeras, in Graecis, Graeci enim tantum sonant; *Cum pax hic restituta fuerit, & videbimus tempus opportunum conflandae Synodo, tum nuncius ad vos mittetur.* Illa quoque absunt a Graecis, quae tu de Legato Pontificis post duas lineas reboas; *vt capiat quacunque pompa, aut comitatu stipatus nos inuisere.* Si dicas Creyghtone,

ne, hæc tu Græcis ſicut & alia addere de tuo, vt mens auctoris dilucidius habeatur, hoc vero ineptum eſt, & magno conatu magnas nugas diceres. Si interpretem agis, vt fidus ſis, ea tandem, & tantum apponenda ſunt, quæ in auctoris ſcripto extant: ſi commentatorem, aut explanatorem, alia tibi procedendum fuerat via. Hæc & ſimilia in decem hiſce capitibus adnotaui. Potuiſſem alia, ſed vti minoris momenti neglexi. Neque enim hic linguæ Græcæ literaturam præmonſtro. His tamen ſatis ſuperque patet, cùm in tot ineptias in pauciſſimis tuæ Translationis paginis lapſus ſis, neque bonum, neque fidum interpretem fuiſſe: Et ſic cum neque profueris, neque placueris; immerito tibi, ex hoc tuo labore præmium expoſcere, quem ſi antequam ederentur Vulcano commiſiſſes, ſatius tuam dignitatem ſuſtinuiſſes, & tuo honori conſuluiſſes. Erat animus reliquam tuam interpretationem reuiſere, ſed multitudine mendorum, atque hallucinationum abſterritus, manum de tabula tollere decreui: neque enim mihi ſenticeta errorum expurgare vnquam in animo fuit. Ne tamen continuatione interpretationis Creyghtonum meliorem eſſe factum quis ſuſpicetur, ex reliquo illius opere, vt moli voluminis, in qua immani mendorum acceſſione excreſceret, conſulatur, quoque modo occurrerint, ſed breuiter adnotabimus.

Pag. 12. ſect. 2. cap. 15. Εἶτα ἔστειλε πρέσβεις εἰς τὸν Πάπαν, τὸν τότε μέγαν στρατοπεδάρχην κῦρον Μάρκον τὸν Ἰάγαριν, καὶ τὸν τιμιώτατον ἐν ἱερομονάχοις, καὶ καθηγούμενον τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ παντοκράτορος κῦρον Μακάριον τὸν Μακρόν. *Cuius poſt diſceſſum binos legauit ad Papam, Dominum Marcum Iagarin generalem copiarum omnium ducem, & plurimum venerabilem in ſacris Monachis Præfectum Monaſterij Omnipotenti Deo dicati, D. Macarium Longum.* Μάκρης, ſiue Μακρὺς, ſiue Μακρὸς Familiæ nomen in *longum*, *prolixum*, *productumque* Creyghtoni

accurata

accurata obſeruatio protulit. De Macario Macre qui plura cupit, adeat cap. 18. lib. 2. de Conſenſione vtriuſque Eccleſiæ. Ex quibus diſce Creyghtone in præuertendis familiarum nominibus in poſterum circumſpectior eſſe.

Pag. 20. ſect. 2. cap. 23. Ἔστειλαν δ' ἐνταῦθα καὶ πρέσβεις τρεῖς ἱερομονάχους τὸν Φρὰ Ἰωάννην, τὸν Ἰέρικον Μάγκερ, καὶ τὸν Φρὰ Σίμωνα. *Quibuſcum tres legatos huc inſtruunt, ordinis cucullati, Fr. Ioannem, Henricum cognomento Mancer, & Fratrem Simonem.* Quæ ſerio, & iocis, & ſcurrilibus remotis Syropulus narrat, Creyghtonus non abſque illuſione, in deridiculo vertit. Viri enim, qui Syropulo ſunt ἱερομόναχοι, *Sacerdotio præditi, in ſacris conſtituti, ſacris aſtricti, ſacratiſſima religione conſecrati,* ideoque pie ſanctèque colendi, Creyghtono per irriſionem *cucullati ordinis* ſunt. Scio, certam hanc eſſe impiæ diſciplinæ formulam: Id ſi Creyghtonus de ſuo loqueretur, & de ſuo in ſacratiſſimos viros profunderet ludibria, hæretici notam, & Catholicæ Eccleſiæ dogmata impugnantis non effugeret: cum vero ea, quæ ſunt Syropuli euertit, & in ſenſum longe alienum immutat, & alijs venditat, eſt ne hoc perſonam ſibi fidi Interpretis imponere, & inter ſpectatos literis viros, ac fidei candidatos locum præſumere? Cucullatos, quidquid infatuatus iſte teneat, Pontificij, Græcique ipſi colunt, ac ſumma obſeruantia venerantur, & potiſſimum, cum cucullis, & ſimilibus alijs tegumentis capitis condecoratos aſpiciunt. Syropuli tamen ἱερομόναχοι *cucullati ordinis*, vt tu reddis, verbum non ſonat. Annon etiam vides, nominũ trium ſimili poſitione, quod non eſt in Syropulo, Syropulo tradere, *Tres legatos huc inſtruunt ordinis cucullati*. Quaſi tres illi Legati omnes ordinis ſint cucullati, cum Syropulo non ſint niſi tantum duo, Ioannes nempe, & Simon? Nam Henricum Mancer, ex cucullatis, non fuiſſe acta ipſa Concilij produnt. Nonne, & hoc quoque ex tua

inſcitia

inſcitia eſt? Mancer ſiquidem erat Canonicus Conſtantienſis, vt planum apparet ex Appendice Concilij Baſilienſis in Copia promiſſionis. *Nos Frater Ioannes de Raguſio, Ordinis Fratrum Prædicatorum Profeſſor, et in ſacra pagina Magiſter, Henricus Manger, Decretorum Doctor, Canonicus Conſtantienſis, vnus ex Ambaſciatoribus Sacroſancti generalis Concilij Baſilienſis, Simon Freiron in ſacra Theologia Baccalaureus, Canonicus Aurelianenſis, circa procemium dicimus quod nunquam. &c.* Vides? Mangerus iſte cucullati ordinis non eſt: quod ſi eſſet nunquam ipſe tacuiſſet, vti nec tacuit, ſe vnum ex Canonicis Conſtantienſibus eſſe, qui cucullati non ſunt. Ergo nec Simon fuerit, qui ſe Canonicum Aurelianenſem appellat. Quid tum? Ergo Syropulus deerrauit in ordine. Deerrauerit. Lapſus Syropuli non ponit te extra culpam, qui interpretem agis. Tuarum partium erat Latine Græca vertere. Et ab eo diſcedendi cauſam ſi habuiſſes, in Notis, vel in margine apponere. Ego non dubito, Syropulum in hoc quemadmodum & in multis alijs deceptum fuiſſe, qui non intelligens Latina *Freoron* vel *freeres* in *fratrem* conuertit. Sed erratum Syropuli tuum non lauat mendacium.

Pag. 21. ſect. 2: cap. 24. Πρὸς δὲ τὰς ἐπαγγελίας, καὶ τὰς ὑποσχέσεις τῶν γενησομένων εἶπεν αὐτὸν εἶναι Θωμᾶν. *Quod vero ad tam lautas attinet futurorum denunciationes, & promiſſa aurei poſt vnionem ſeculi dixit ipſum eſſe Thomam, dum viderit, dum palpauerit incredulum.* Domi ſuæ quemque regem eſſe, prouerbio fertur, & ſua alijs appingere, nundinariq; vt aliena, inſigniter impudentis eſt. *Pag.* 29. ſect. 2. c. 29. Καὶ τί συμφέρει τοῖς ὑμετέροις καταδέξασθαι τοῦτο; *Et quid præſtabit vos contrarium de nobis aſſeruiße, cum homines videant id expreſſe contineri in decreto, cui vltra manus dedimus.*

Pag. 34. ſect. 2. cap. 34. Ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῆς πρώτης Συνόδου εἰρηνικῆς οὔσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ὑγιῶς ἐχούσης τὰ δόγματα, ὁ Ἄρειος ἦν ἐναντίος, καὶ ἀντιλέγων, εἶχε δὲ μετ' αὐτοῦ

καὶ εἴκοσιν ἢ τριάκοντα ἴσως. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἦσαν ὀρθόδοξοι. ἦν δὲ καὶ ἡ αἵρεσις ὀλίγου καιροῦ, τριῶν γὰρ χρόνων ἐντὸς ἤρξατο τε, καὶ ἐκρίθη, καὶ κατεδικάσθη. *Immo quicquid in prima Synodo sub Constantini magni auspicijs perpetratum fuit, longe transcendere. Nam in illis temporibus, quando ista Synodus primum conuocata cepit aperiri, quieuit orbis Christianus, & Ecclesia Catholica a bellorum motibus simul, ac hæreticorum libera, in opima pace, et sana dogmatũ doctrina effloruit: solus tum Arrius e latebris erepsit contra religionem receptam venena spargens, Ecclesiæ hostis iuratissimus, cum paucissimis aliquot sectatoribus ad numerum viginti forsun, aut triginta hominum: nec enim plures trahebat in comitatu, quibus exemplis omnes vndiquaque terrarum mortales, qui Christo nomen dederant, Orthodoxi permansere. At quemadmodum paucitate ipsam profitentium, ita durationum breuitate hæresis ista caput contemptibile exeruit, breuissimi æui abortiuus Embryo: intra triennij spatium non amplius & orta, & examini subiecta irrauciuit.* Deus bone! Quid hoc mali est? Annon melius res breuiter perstringeretur? *Tempore enim primæ Synodi, cum Catholica Ecclesia pace frueretur, dogmataque illius bene se haberent, Arius illi opponebatur, & loquebatur pugnantia, sociosque sibi adsciuerat viginti, forte etiam triginta: reliqui vero alij recte sentiebant, hæresisque illius per breue tempus substitit: nanque spatio trium annorum cæpit, iudicata est, & condemnata.* Et infra; Συνῆξεν οὖν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἐπισκόπους, οἵτινες ἦσαν πάντες ὁμογνώμονες καὶ κατεδίκασαν τὸν Ἄρειον, καὶ τοὺς περὶ ἐκείνου ὀλίγους ὄντας, καὶ περὶ ὀλίγου καιροῦ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἀρξαμένης. *Nam Imperator ille Episcopos, in Concilium adduxit, omnes vnius animi concordes, & recta sentientes, qui Arrium, Arrijque clientes, & stolones paucos numero, & ipsorum temporibus suppullulantes vnico ictu in eos latæ sententiæ confoderunt.* Et infra; Πολλοὶ μὲν οὖν ὥσπερ ἔφην καὶ οἱ ἡμέτεροι. πολυχρόνιον δὲ καὶ τὸ σχίσμα. πεντακοσίους γὰρ ἔγγιστα χρόνους ἔχουσιν ἐμπαγέντες τῇ τοιαύτῃ δόξῃ. *Multi igitur nostri sunt, sicut dissensio nos inter, & Latinos multiplex est, & diuturna: quingentis enim*

fere

fere annis in hac opinionum vligine Latini infixi a nobis variarunt. Quod Imperator dicit de Græcis suis, nempe eos a quingentis fere annis infixos esse propriæ opinioni, id Latinis appingit Creyghtonus, & sua in eos beneuolentia, opinionem eorum, *vliginem opinionum* vocat. Imperator vocat sententiam siue opinionem, ipse *vliginem opinionum* vertit inepte enim. Imperator Græcorum opinionem, quæ, & sui ipsius erat, vliginem opinionum vocare, & ineptius Latinorum, quibus blandiebatur, nuncupasset. Sed Creyghtono omnia licent, cum inconsiderate semper loquatur, & quiquid in buccam venerit, effutiat. Et infra; Εἶπε μοι δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀλαμανῶν, ὅτι ἐπιμελήθητε, ἵνα ποιήσῃς τὴν ἕνωσιν. ἂν γὰρ τοῦτο ποιήσῃς, αὐτὸς διορθώσεις καὶ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην. ὡς πολλὰ γὰρ διεξῆλθον οἱ ἡμέτεροι, οἱ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἔχουσι καλλίονα τάξιν. *Mihi non ita nuper dedit in consilijs Romanorum Imperator Sigismundus. Si sapis, cura diligenter vnionem protrudere. Huic negotio totis viribus incumbe: hanc dies noctesque tunde incudem.* (mirum quod non addideris, quando iam ex Theologiæ Doctore, & Sacellano domestico Grammatista effectus es, & phrasium, & formularum dicendi consarcinator ex auctoribus hinc inde collectarum in tua Interpretatione, & operam tuam locas ad artes nugatorias; *Omnibus rebus relictis, nimio opere; ne tibi ex corde excidat: omnia tua studia, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem interpone, fige, loca, confer. Excuba animo, labora, meditare, accura studiosius, & contende vehementius. Non obsistat tibi neque mons, neque amnis, neque mare, neque calor, neque frigus, neque ventus, neque grando, neque imber, neque sol, neque sitis, neque quies vsquam noctu, neque interdiu, vt ista vnio effectum consequatur.* Id si fecisses, non dici poterat ab Interprete tibi persimili elegantius, venustius) *Si id semel effectum dabis, singulari*

ri beneficio et tuam Ecclesiam cumulabis, & nostram. Ibidem: Εἴπερ γένηται ἡ ἕνωσις. *Si semel intergerinus paries per vnionem esset acculsus*. Et infra: Μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων ὧν ἐποίησεν ἐμοὶ καὶ τῆς ἰδίας βασιλείας διάδοχον. ταῦτα δημηγορῶν ἔφη ὁ βασιλεὺς μετὰ θυμηδίας πολλῆς. *Sed, & in fine ipse mihi promisit, quod ante omnia, & nunquam obliuiscendum duxi, se curaturum, vt ipsi in imperio succederem. Atque hæc multis perorauit noster Imperator, insigni iucunditate animi & ipse perfusus, & nos perfundens*. Et magis fidum interpretem optant atque expetunt, scioli nescio qui, in Creyghtoni laudibus putide, vel etiam ad insaniam effusi?

Pag. 37. sect. 2. cap. 36. Ἐκ δὲ τῶν μεσαζόντων ὁ μὲν Νοταρᾶς ἔλεγεν ἀεὶ τὰ πρὸς ἐκείνους πράως καὶ φιλικῶς. *E duobus sequestris Notarius humano semper, ac molliter fluenti sermone Latinos allocutus est*. Et sic postmodum per omnes paginas, in quibus huius Sequestri memoria inculcatur, *Notarius* Lectori obtruditur. *Pag*. 42. sect. 2. cap. 38. Εἶπε δὲ καὶ ὁ μεσάζων ὁ Νοταρᾶς ὀλίγα τινά. *Quem sequutus sequester Notarius pauca insuper addidit*. *Pag*. 53. sect. 3. cap. 9. Ἀλλ' ὁ μεσάζων ὁ Νοταρᾶς ξενίσας ἄγαν τοῦ εὐλογεῖν ἐπέσχεν αὐτόν. *Donec Dominus Sequester Notarius nouitate rei commotus, illum ab hac benedicendi gesticulatione plane inhibuisset*. Et cap. 10. Καὶ ἐκτείνειν τοῦ μεσάζοντος τοῦ Νοταρᾶ. *Ad Dominum Notarium Sequestrum manus supplices protendi*. *Pag*. 24. sect. 4. cap. 12. Εἰ ἔχει ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτοῦ τοὺς μεσάζοντας τὸν Καντακουζηνὸν, καὶ τὸν Νοταρᾶν. *Si secum Imperator adduxisset Sequestros Cantacuzenum, & Notarium*. Et pag. 343. sect. 12. & alibi sæpius. Existimabam, dum hæc legerem, lapsu memoriæ, vel manus procurrentis impetu Notaræ illustris familiæ cognomen in Notarium deflexisse; sed cum pergeret, & perstaret incœpto, per errorem, & mentis vertiginem falli, vt in alijs, suspicatus sum. Tum demum, cum non sine animi deliquio post Syropuli translationem Notas percurrerem, animaduerti, scientem illum, & data opera

falli.

falli. Nanque in ipſo limine reperi; *per omnia tempora huius Ioannis Octaui bini Sequeſtri eminebant, Cantacuzenus Frater Mariæ, & Sequeſter peculiari voce officij dictus Notarius.* Sic ſequeſter, hic Notaras voce officij dicebatur Notarius, & tam clarum familiæ nomen in Scripturarium, tabellarium, actuarium, qui rationes publicas ſcribit, emerſit; & tantarum facultatum Vir mercenariorum quæſtibus ſordidatur. Neque in hoc ſolo Creyghtonus cæcutijt, in alijs etiam pleriſque, quorum alibi meminimus. Hic vnico exemplo expoſito Notam noſtram concludemus. *Pag.* 82. ſect. 4. cap. 12. Ὡς δὲ ἤκουσαν, ὅτι ἔχει τὸν Φιλανικὸν, καὶ τὸν Ἰάγαριν, καὶ ἄλλους ἄρχοντας. *Cumque ab illo didiciſſent attuliſſe Philanthropicum, Iagarim cum alijs principibus in comitatu.* Cum primum cognomen per compendia ſcriptum ſit in Græco, ipſe dictionem extendens malis auibus in id, quod nullum eſt, detorſi. Quis enim familiam apud Byzantinos nobilem *Philanthropicam* audijt? Et cum ex alio Syropuli loco, cognomen vti efferendum erat, & ille extenſe exarauerat, ipſe obfirmata mentis peruicacia in errore perſiſtit. Ἑτοιμασθέντος δὲ ἀρίστου τῷ τε Πατριάρχῃ, καὶ ἡμῖν, οὗ ὁ Φιλανθρωπινὸς ᾤκει. *Dum inſtante prandio Patriarcha ad paratas ſibi nobiſque epulas in diuerſorio Philanthropici.* Et tandem ſect. 10. cap. 6. repurgatis oculis inſpexit, vti exprimi deberet cognomen, & neglecto Philanthopico, Philanthropinum, quod ad rem magis expreſſiſſet Philanthropenum ſcripſi, cum Grecæ ſcribatur φιλανθρωπηνὸς, vtcunq; e triuio, & barbarus iſte Syropulus ſcriptura proſequatur: ſic enim effertur, Cedrenus, Comnenus, Pluſiadenus, Peribleptenus, Synadenus, Lāmpenus, Lepentrenus, Macrenus, Meliſſenus, Chliarenus, Spartenus, cum apud Græcos ſint Κεδρηνὸς, Κομνηνὸς, Πλουσιαδηνὸς, Περιβλεπτηνὸς, Συναδηνὸς, Λεπενδρηνὸς, Μακρηνὸς, Μελισσηνὸς, Χλιαρηνὸς, Σπαρτηνὸς. Ad hunc Alexium Laſcarim Philanthropenum legitur Epi-

ſtola

ſtola Beſſarionis de Concilio Florentino ſæpius Græce, & Latine edita. Ad Philanthropenum Imperatoris patruum leguntur datæ a Gregora Epiſtolæ binæ inter Epiſtolas Gregoræ, & inter Maximi Planudæ viginti tres; & ex Philanthropeni ſcriptis Macarius Chryſocephalus nonnulla mutuatus in ſuo Magno Alphabeto in Euangelium Lucæ inſeruit. Ioannes Cantacuzenus Hiſtor. Byzantinæ lib. 4. cap. 11. meminit Manuelis Philanthropeni, præfecti nauis prætoriæ, Viri manu prompti, & Imperatori cariſſimi, aquis ſuffocati in bello nauali contra Galatas. In Synodo etiam Conſtantinopolitana Anno 1409. contra Epiſcopos Medienſem, & Ancyranum, inter alios Principes Imperij, qui Synodo interfuere, recenſetur Κύρις Ἀνδρόνικος Ταρχανειώτης ὁ Φιλανθρωπηνός. *Dominus Andronicus Tarchaniota Philanthropenus*. Et vt videas in permutandis, ac corrumpendis aliorum cognominibus, quantum valeas Creyghtone, illud quoque addam. Sect. 11. cap. 3. Ἐχειροτόνησε γὰρ παπᾶν φονέα, τὸν φονεύσαντα ἐν τῇ Ῥόδῳ Μιχαὴλ τὸν κορέσιον. *Homicidam sacris donauit ordinibus, & fecit Confeſſarium eum, qui Michaëlem in Rhodo adoleſcentem prius interfecerat*. Non poſſum imperare mihi, quo minus exclamem. tam nihil ſapere, nec ſentire tanti eſt, quanti eſt fungus putidus. Ita ne? χειροτονεῖ παπᾶν eſt, *Sacris ordinibus donare, & facere Confeſſarium*? Sic tu Græca calles: ſed hæc ὡς ἐν παρέργῳ. Ad cognomina venio. Vbi eſt iſte *adoleſcens* in Rhodo interfectus? ait, τὸν Κορέσιον. O pecudem! Coreſiorum familia Chij nobiliſſima eſt, cuius affinitate mihi ipſi mirum eſt quantum gratulor. In ea viri omni virtutum genere præſtantiſſimi alijs, atque alijs temporibus floruerunt, & hac noſtra ætate magno in pretio ſunt: & Coreſianæ familiæ mentio eſt etiam apud Cruſium tuum, cui ipſe fidem adhibebis in aſſerendo Coreſio. ne eam tibi eleues, dum ex eo tuum probas Sguropulum. Tu tamen deceptus

ptus es ſimilitudine vocis. Κορέσης eſt familiæ nomen, etiam ſi deduceretur a κόρος, vel κοῦρος, neque enim ideo fit, vt Michaël iſte *adoleſcens* ſit. Diſcito, ſi tamen rebellis flamma peruicaciæ præcordia non exuſſit, vnam ad Nicolaum Coreſium inter Epiſtolas Michaëlis Apoſtolij legi, qua gratulatur illi de dignitate obtenta ſuper Inſula Creta. Συνήσθην ὑμῖν ἄρχουσι γεγονόσι Κρήτης τῆς πολυυμνήτου τῆς κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν. ἀξιωθείητε καὶ μείζονος ἀξιώματος. *Gauiſus ſum te Cretæ multum multumq; decantatæ tam ea quæ mare, quam quæ terram ſpectant ſub tua poteſtate perueniſſe. O vtinam, & maiorem dignitatem conſequereris.* Antiquiora poſcis? Ante Apoſtolium ſub Andronici maioris ætate Georgius Cyprius Patriarcha Conſtantinopolitanus binas ad Agathonem Coreſium Monachum dedit Epiſtolas, quæ inter alias eiuſdem ſeſe obuias offerunt.

Pag. 38. ſect. 2. cap. 37. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνήλθομεν ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ Βάσου. *Poſtera die in celeberrimo ſancti Blaſij Monaſterio conuenimus.* Et dices Creyghtonum odio plus quam Vatiniano vti imagines, ita etiam loca illis dicata odiſſe, qui nobis nouos ſanctos, & qui in Catalogis ſanctorum neque a Græcis, neque a Latinis commemorantur, obtrudit? Syropulus Baſum nullo ſanctitatis titulo inſignit, quia ſanctus non eſt, Creyghtonus auctoritate qua pollet, eum ſanctificat, & vt a ſimilitudine nominis Lectori fucum faciat, nomen commutans, Blaſium progenerat. An neſcit, qui neſcit omnia, in Vrbe Byzantina Monaſterium a Baſo conditore, Baſi ſibi nomen aſſumere, in quod Græci conuenerunt. Origines Conſtantinopolitanæ: Τὰ δὲ Βάσου ἀνήγειρε Βάσος πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔχων αὐτὸ καὶ τὸν ἴδιον οἶκον, οὗ τινος εἰς ἔχθραν ἐλθοῦσα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔσφιγξεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ χορδαῖς, καὶ ἔπνιξεν αὐτόν. *Quæ vero Baſſi dicitur, eam Baſſus Patricius, cuius domus ibi erat, ſub Imperatore*

ratore Iustiniano magno condidit. Huic indignata Theodora Iustiniani uxor caput fidiculis constringi iussit, vt præfocaretur.

Sed age, age Creyghtone, auctoritate qua perfrueris, da confidenter & alium sanctum, neque ex Martyrologijs Romanis, neque ex Græcis petitum, sed recentem & nouum. Ne inuideas nobis tanto bono, vno solo imminutas, depressasq; opes nostras agnoscimus. Si ex Syropulo tuo nobis dederis, acceptior venerit. Sect. 2.c. 16. Ὁ δὲ βασιλεὺς συνάγει τε ἐκεῖ τὸν Πατριάρχην, τὸν Ἡρακλείας, τὸν Μονεμβασίας, τὸν διδάσκαλον τὸν τιμιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ Πνευματικὸν πατέρα κῦρον Μακάριον τῶν ἁγίων Ξανθοπούλων *Imperator conuocauit Patriarcham, Antistites Heracleæ, Monembasiæ, Doctorem in Hieromonachis Dominum Macarium spiritualem a Confessionibus Patrem D. sancti Xanthopuli.* Iam habemus alium, S. Xanthopulum: Xanthopuli cognomeno agnosco, & ex eo genere fuisse Nicephorum Callixtum Xanthopulum Historicum. Est quoque in Syropulo Theodorus Xanthopulus Sceuophylax. Legi ipse Xanthopuli quatuor Epistolas Manuscriptas in Vaticana, & in eodem Codice Georgij Galesiotæ in Theodorum Xanthopulum Monodiam. An idem sit cum Theodoro Sceuophylace, vel diuersus, nondum decerno. Legitur etiam ad Xanthopulum Theodorũ inter Planudæ Epistolas, & ad Xanthopulum inter Epistolas Gregoræ. An aliquis ex his sanctus iste Theodorus sit, non declaras. Certe Sceuophylax Syropuli non est, quem ille inter misere pauperes, sordidos, & in rem attentissimos numerat, & tu cum illo in Notis. Quare sancti honores iste non commeretur. E re tua erat, ne fictitius iste sanctus habeatur; nomen quoque illius appingere, & cum plures Xanthopuli sint in Syropulo τῶν ἁγίων Ξανθοπούλων, plura quoque nomina promere, vt defectum tui Syropuli, quod tuum erat, suppleres. Et sic vertendum, *honorabilissimum inter Hieromonachos Magistrum, & spiritualem*

tualem Patrem Dominum Macarium præfectum Monasterij sanctorum Xanthopulorum. Id nomen fuit prædicto Monasterio a Xanthopulorum familia extructo, in quo dictus Macarius Monasticam vitam transigebat; forte etiam ex genere Xanthopulorum. Et in quo ante dictum Macarium Callistus, atque Ignatius Xanthopuli, de meliori nota homines, & summa bonitate prædititi Christo suas operas tribuerant, & præfixam sibi instituti rationem, & Numini pergratam finierunt, & suarum virtutum specimen posteris reliquerunt, diuinissima methodo scripto tradita, qua instruunt omnes, qui quietam vitam eligunt, & monasticam, qua ratione ad perfectionem diducendi sint, capitibus centum comprehensa, cuius hic est Titulus in Bibliotheca Barberina. Τῶν ἐν μονοτρόποις ἐλαχίστων Καλλίστου, καὶ Ἰγνατίου τῶν Ξανθοπούλων μέθοδος, καὶ κανὼν σὺν Θεῷ ἀκριβὴς, καὶ παρὰ τῶν ἁγίων ἔχων τὰς μαρτυρίας περὶ τῶν αἱρουμένων ἡσύχως βιῶναι, καὶ μοναστικῶς περί τε ἀγωγῆς καὶ πολιτείας, καὶ διαίτης αὐτῶν, καὶ περὶ τοῦ ὅσων ἡλίκων ἀγαθῶν πρόξενος ἡ ἡσυχία καθίσταται τοῖς λόγῳ μετιοῦσιν αὐτήν. διακέκριται δὲ ἡ παροῦσα τοῦ λόγου πραγματεία ἐν κεφαλαίοις ρ'. Ρ. Ἔδει μὲν ἡμᾶς κατὰ τοὺς θείους φάναι χρησμοὺς θεοδιδάκτους. Sed hi Xanthopuli vocantur *sancti*, ex vsu nempe Græcorum, qui homines dignitate, & sanctitate perillustres, *sanctos* vocant. Sed, siue ab his, quos supra recensui, siue ab alijs Monasterium hoc sibi nomen vindicauerit, hoc certum est, te male vertisse Syropulum, & commentitium nobis sanctum ex tuo cerebro confixisse. Quid si tertium eodem pacto contechnatus fueris? næ tua tum sertis innectemus tempora cum scripto, *Nouorum & nullibi extantium sanctorum Architectus*. Em hercle hic est tertius, sect. 3. cap. 7. Διὸ καὶ ἔστειλεν ἐκεῖσε τὸν ἡγούμενον τοῦ Καλέως Ἱερομόναχον κύριον Ἀθανάσιον, ἵνα προσκαλέσηται τοὺς κρείττονας τοὺς ἐκεῖσε. *Quare & destinauit Præpositum Monasterij Sancti Calei Hieromonachum Dominum Athanasium, vt*

assumptis sibi Magistratibus, ac viris, qui in illis partibus præposuissent: Pace tua dixerim. *Sanctum Caleum* hunc tuum nusquam nec Græci, nec Latini agnoscunt; e schola tua emanasse necesse est, qui in eadem lance ponis Petrum & Iudam, Sebastianum & Neronem, Barbaram & Philenion. Pontificij, & Græci non adsciscunt sibi sanctos, nisi quos Ecclesia sanctos esse decreuit. Non negabis puto, te confabulari fabulas. Colligo. Nam cum denuo Sancti Calei huiusce mentio incidisset, nescio quo malo sui fato sanctitatis titulum amisit. Eadem sect. cap. 15. Ἐκ δὲ τῶν Ἱερομονάχων ὁ. Πνευματικὸς κύριος Γρηγόριος, ὁ ἡγούμενος τοῦ παντοκράτορος, ὁ ἡγούμενος τοῦ καλέως, ὁ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Βασιλείου. *Ex consecratis Monachis*, verba tua sunt, *Dominus Gregorius Monasteriorum Omnipotentis, Calei, & sancti Basilij.* Ita vacillant Sancti Creyghtoni. Sol sanctitatis Basilianæ vmbram sanctitatis Calei obscurauit. Monasterium Calei dictum est, vel a loco in quo extructum est, vel a nomine, vel cognomine conditoris, & κτήτορος. Possem hic addere tua hac translatione tres Præpositos horum trium Monasteriorum confundi, ita vt intelligatur, hic vel solus Gregorius esse Præpositus, & Omnipotentis, & Calei, & Sancti Basilij, cum ex verbis Syropuli aperte eliciatur, alium esse Præpositum Pantocratoris, alium Calei, alium S. Basilij; quam ambiguitatem, vt declinaret Syropulus, ter ingeminauit: illud, ὁ ἡγούμενος. *Præpositus, Præfectus, Abbas.*

Pag. 51. sect. 3. cap. 7. Καί τινος περὶ τοῦ Ἱερομονάχου κυροῦ Νείλου τοῦ Ταρχανειώτου εἰρηκότος, ὡς χρησίμου πρὸς τὴν σύνοδον ὄντος, ἔφη ὁ βασιλεύς. δειλιῶ μήποτε εὑρεθῇ τι καλογερικὸν, καὶ φωνήν τινα ῥίψῃ ἐκεῖσε, ἥτις μεγάλην ἡμῖν προξενήσει βλάβην. *Et cum quidam Domini Nili Tarchaniotæ Hieromonachi mentionem iniecisset, tanquam viri docti, ac perutilis ad has Theologicas quæstionum ventilationes; respondit Imperator, se magnopere pertimescere, ne Nilus seuerioribus Pœnitentiariorum moribus imbutus,*

tus, minus flexibilem se præberet ad nostras qualescunque opiniones & vota: & forte aliquid interdum effutiret subrusticum, ac insulsum, quod sibimetipsi dedecus, nobis inuidiam, & damnum propagaret. Vel hac sola Interpretatione nonne magno congiario donabitur a Christiano Lectore? Et bonas horas adeo insulse perdidisse, non industria deplorabit inficetissimus Creyghtonus.

Pag. 53. sect. 3. cap. 9. de Legato Pontificio. Αὐτὸς δὲ διήρχετο εὐλογῶν ἀδεῶς τοὺς παρατυχόντας, ὅπερ βαρὺ μὲν ἔδοξε πᾶσι. καί τινες τῷ Πατριάρχῃ περὶ τούτου ἀπήγγειλαν. ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησε λόγον τινὰ ποιήσασθαι περὶ αὐτοῦ. *Et quacunque itabat in plateis occursantes liberrime benedixit, quod vt insolitum omnibus displicuit. Cum tamen id a Legato Romano in aliena Prouincia ac iurisdictione audacter nimis tentari, Patriarchæ significaretur, negotium dissimulauit, vt leuioris momenti, aut ad ipsum parum attinentis.* Signa quæso, quo in loco apud Syropulum legatur, *Benedicere occursantes in plateis, Legato Romano esse insolitum, & in aliena prouincia, & iurisdictione id audacter nimis tentari.* Id Syropulus non dicit, & tu Lectori propinas, similia fingens veluti araneus. Auctoritatem, & iurisdictionem in Vrbem Constantinopolitanam Legati Pontificij imminuere, vel penitus e medio tollere studens, falsa tua, vt ex sententia Syropuli dictata defigis in mentibus, & oculis omnium. Si diceret id Syropulus, forsam nonnemo crederet, ita rem esse peractam. Cum ille sileat, & tu disertis verbis enarras, prudens quilibet de te, vti ex meris mendacijs conflato, atque constructo statuet, & Syropuli sortem miserebitur, qui talem nactus sit interpretem. Patriarcham vero negotium *dissimulasse, vti leuioris momenti, aut ad ipsum parum attinentis,* cum causam taciturnitatis Patriarchæ Syropulus illi non indicauerit, per Deos Deasque omnes iuraret Plautus, mentem suam Patriarcham in tuam profudisse, ideoque secreta animi

Pppp 2 illius,

illius, quæ ille reticuit, tu in vulgus decantas, & mendacio prodis.

Pag. 57. sect. 3. cap. 13. Καὶ παρεκίνουν καὶ τὴν ἡμῶν πρὸς τὴν σύνοδον ἐπιδημίαν. *Et omnes mihi notos, aut vllo vinctos necessitudinis iure ad hanc Synodicam expeditionem extimulauerim.* Et paulo infra: Συμβουλεύω ὅτι οὐ συμφέρει ἡμῖν κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν πρὸς ἡμᾶς, ἢ πρὸς τὸν Πάπαν παραγίνεσθαι. *At nunc singulis perpensis, eo obseruantiæ, & gratitudinis sensu contactus sum, ob singularem charitatem, quam erga me iam dudum vltra mea merita exercuistis, simul, & vestri commodi, & honoris conseruandi percupidus suadeo; vt nunc res se habent in Italia, nec vobis tutum esse, nec honorificum, vel ad nos, vel ad Papam iter instituere.* Tanta farrago verborum, quæ Syropuli non est, paucissimis hisce expediri poterat, si Creyghtonus in sua Syropuli translatione, vel minima prudentia præditus fuisset. *Suadeo, non verti in vtilitatem vestram præsenti hoc tempore, vel ad nos, vel ad Papam iter instituere.* Sed hic Herculis cothurni infanti adaptantur. Eadem pagina Συνεβούλευσε νῦν καὶ γράμμασι, καὶ λόγοις διὰ τοῦ δισυπάτου μὴ πρὸς τοὺς Λατίνους ἀπελθεῖν κατὰ τὸν παρόντα καιρόν. ἀλλ' ὡς ἔοικεν οὕτως ἐγκατελείφθημεν, ὥστε ὁρῶντες μὴ βλέπειν, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιέναι. μή ποτε καὶ συνετῶς ἐνστάντες, τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν ἄσπιλον διαφυλάξωμεν. *At nunc in plane contrariam sententiam immigrauit Sigismundus, consuluitque, & literis scriptis, & mandatis insuper oretenus per Bisconsulem: nobis esse abstinendum ab omni profectione in Italiam, vt nunc rerum gerundarum momenta, & temporum vicissitudines procurrunt. Nos vero tam peruersæ indolis, tam deprauati ingenij natura in mundum tulit, vt nec perspecta oculis discernere possemus, nec auribus percepta intelligere, nec nostra vtilitati prudenter inhærentes, & aliorum insidijs præcauentes, Ecclesiam saltem nostram omni labe immunem, ac intemeratam conseruare.* Confer Lector cum Græcis Syropuli. Rem miseram! sed quid? ait adagium. Vasa inania plurimum sonant. Et Erasmus; Nullus habet fidem

dem ei, qui non ex iudicio, ſed ex morbo diſertus eſt: ne dicam interim, quod loquacitatis vitium comitatur ſtultitiæ opinio.

*Pag.*57. ſect. 3. cap. 14. Οἴμοι ὅτι οὐδ' ἀμυδρῶς γοῦν ἐκτραγῳδῆσαι τὴν ἐμπεριστατοῦσαν ἡμῖν τῶν δεινῶν συμφορὰν ἔξεστιν, ἐπισχούσης καὶ τῆς χειρὸς, καὶ τῆς γλώττης τῷ μεγέθει τῶν δυσχερῶν, καὶ τῇ ἀνοίᾳ τε, καὶ αἰσχύνῃ τοῦ γένους. οὕτω γὰρ εἰπεῖν εὐπρεπέστερον. *Hei mihi! quam cuperem, vt vel occultis ſingultibus, & in pectoris ſcrinio reconditis noſtra fata plangere liceret, vel in theatro mundi, ſpectante toto mortalium genere, calamitates ac infortunia tragice decantare: ſed magnitudo euentuum infeliciſſimorum, imperitia, & ignominia meorum popularium & calamum cohibent, & linguam obſtruunt. Quid enim aliud hominem tot circundatum miſerijs deceat effari?* Et non dices, Creyghtonum non eſſe loquaciſſimum, ſed ipſam loquacitatem? quin etiam ipſa loquacitate loquaciorem? Quis crederet paucula Syropuli tot ementitis verborum portentis non iactare caudam pro pelle? Annon aptius, & cohærentius fidus interpres dixiſſet? *Hei mihi! quod neque tenuiter hoc mare calamitatum tragice decantare licet, quod magnitudine infortuniorum, & ſtultitia, & ignominia generis manus, & lingua remorentur. Sic enim efferri multo decentius eſt.* Hæc Græca ſunt Syropuli, quæ tu infarcis, Τῆς σῆς ἀνοίας εἰσὶν ἐκτρώματα, & Interpretis veſanientis deliramenta. Quid enim aliud ſunt, quæ ſuperant, *vt vel occultis ſingultibus, & in ſcrinio pectoris reconditis noſtra fata plangere liceret, vel in theatro mundi ſpectante toto mortalium genere calamitates, ac infortunia tragice decantare, ſed magnitudo euentuum infœliciſſimorum, imperitia, & ignominia noſtrorum popularium, & calamum cohibent, & linguam obſtruunt. Quid enim aliud hominem tot circundatum miſerijs deceat effari?* Similia ſunt quæ habentur pag. 69. ſect. 4. cap. 2. Διὸ καὶ ἀγκύρας ὄπισθεν ἐχάλασαν ἕλκεσθαι ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἵνα οὕτως αὐτὰς ἐπέχειν τῆς ὁδοῦ. *Quare & iactas a puppe anchoras retro trahi per mari nautæ ſinebant, tanquam*

in

in remuleo, vt refracto impetu triremes, tardius moliri viam per vndas possent, & minus violenter saxis allidere. Et infra; τὸ δὲ Πνεῦμα ῥᾷον γενόμενον ἐξ οὐρίας πλεῖν ἀφόβως παρεῖχεν ἡμᾶς. *Satimq; remissa potestate ventus mitior spirans, & aura blandior a puppa tumida vela implens, nobis omnibus fiduciam indidit; vt magno intrepidoque animo nauigationem prosequeremur.*

Pag. 69. sect. 4. cap. 2. Αἱ γὰρ τριήρεις ἐπὶ τοσοῦτον ἐφέροντο. *Nostræ autem triremes in tanto spontaneo cursu &c.* vsque ad finem capitis. Etiamsi desiderio tenear, eoque vel maximo, nonnulla Creyghtoni probare, vel saltem tam immanem ψυχρολογίαν ex culpa eximere, non possum, nec valeo. Laudabo ne non probanda? Ita fieret, si ex gratia, non ex veritate res penderem: cum sciam, iudicij laudem in eo poni vel maximam, vt probentur nullo modo damnanda, vituperentur vituperanda. Si secus feceris, dabis veniam coruis, vexabis censura columbas: & dum temere probas damnanda, ipse merito venis damnandus. Quare ne iniquior Creyghtono sim aperte eundem dico, toto cœlo errasse, qui hunc suum laborem, quisquis ille sit, in ipsa libri fronte *translationem* vocauit, cum nequaquam translatio sit, sed confusa quædam, & incomposita inanium verborum, & dictionum strues, & strepitus.

Pag. 83, sect. 4. cap. 2. Ἐφ' ὧν ἐπίβλημα περιτιθέασιν ἐκ κοκκίνων τζοχῶν, χρείαν σκέπης ἐκ αὐτῶ τέρψεως ἐκπληρῶν. *Cui pannum inijciebant amplum adinstar pallæ, aut toralis straguli, coccineis flosculis ac lapillis pretiosis arte plumaria sic variegatum, vt non sine summa intuentium voluptate etiam vmbraculi vsum, ac speciem præberet.* Et pag. 165. sect. 6. cap. 16. Τὸ ἔδαφος ἅπαν κατεστρωμένον ἦν τζόχαις πρασίνοις. *Et tota humus triclinij arborum baccis virentibus conspergebatur.* τζόχαι ergo Interprete Creyghtono vox est πολύσημος: nunc enim baccas arborum; nunc pannum amplum adinstar pallæ, aut toralis straguli, coccineis flosculis, ac lapil-

lis

Iis pretiosis arte plumaria, sic variegatum, vt non sine summa intuentium voluptate etiam vmbraculi vsum, & speciem præberet. Et vt videas, quam accuratus sit dictionum Interpres: notanda est ipsius moderatio simul, & vrbanitas in Notis; τζόχαις. πρασίνοις, *gemmis viridibus, quod non de veris gemmis debet intelligi: nec enim putarem totum triclinij pauimentum, smaragdis, aut similibus magni pretij lapillis insterni, sed metaphoricis, & veras gemmas virore repræsentantibus, vt sunt flosculi, vel artis, vel naturæ, aut decisa ramorum germina, quemadmodum sumus interpretati*: Et dices Creyghtonum in sua translatione non procedere cautissime, & curione, ne fidem lædat? τζόχα est pannus quilibet, ex filis, & lana animalium, potissimum ouium in filum tortis contextus, & vt placuerit artifici alio atque alio colore suffectus, dictione barbara, sed passim a Græcis vsurpata, quod etiam apud Illyricos inualuit, qui τζόχας vocant indumenta ex panno laneo ad talos vsque demissa. Quare verba Syropuli sine illa verborum congerie reddi poterant, *super quos circum ponunt operimentum, ex coccineis pannis confectum, vmbraculi vicem non sine oblectatione præbens*. Et alterum: *Pauimentum vniuersum pannis laneis colore viridi refulgentibus substratum erat*. Et sic tuos illos flosculos, & magni pretij lapillos, & gemmas non prodigisses, & pedibus calcanda non porrexisses. Ni lapillis tuis, & gemmis metaphoricis calceorum vestigia intelligas, quæ post calcatum lutum pannis imprimuntur.

Pag. 85. sect. 4. cap. 14. Ὁ δὲ αὖθις εἶπεν· ἔτι ὥρισας τριακόσια· ἐγὼ δὲ ἤδη δίδωμι τετρακόσια. *Cui Michaël; etsi sanctitatis tuæ modestia se intra ambitum ter centum sistat, ego adiecto vnius centum auctario, quadringentos accumulabo*. In Græcis non exprimuntur ista, *modestia Patriarchæ*, neque tanto verborum anfractu centum alia numerat. Et infra: Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὸν Πατριάρχην, ὥσπερ, καὶ ὁ Δοὺξ καλέχι Πα- χεῖ.

κράσπεδα τοῦ Καρδηναλικοῦ ἱματίου. *At quoties in Patriarcham ingrederetur Cardinalis, Dux Venetiarum a tergo subsecutus, vnam fimbriam Cardinalitij paludamenti sublatum a vestigio manibus librabat.* Operosam ac molestam seruitutem Duci Venetiarum imponit Creyghtonus, cum illud ad Græca addit, *quoties*, quasi semper ea cura detineretur Dux, vt quoties Cardinalis Patriarcham inuiseret, promptus assisteret ad subleuandam oram paludamenti Cardinalitij. Ex Græco tantum elicitur tum cum primum Patriarcham adijt, eam operata tribuisse: tu supperaddis, *Quoties*.

Pag. 92. sect. 4. cap. 19. Patriarcha de congressu suo cum Papa inter alia dicit; Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ ἔχει περὶ αὐτὸν συμβούλους καλούς. *Noui enim, quod abundet Papa Sycophantis, & pessimorum consiliorum ministris, quos satius esset ab aula ablegare.* Consultores non mali, quia Pontificij, sunt *Sycophantæ, & pessimorum consiliorum ministri, quos satius esset ab aula ablegare.* Negatio bonitatis, & moderans malitiam infert, Creyghtono iudice, fontem vitij, & parricidij. Infra: Τοιαύτην πληροφορίαν χρυσῆν ὑλπιζεν. *Tantam confidentiam in amplitudine sua, & fraterna caritate Papæ collocabat.* Fraterna caritas, nec de nomine quidem hic nota est Syropulo; eam tamen afferit in Pontifice Creyghtonus, æque ac si esset, quæ tamen debebat esse, & non erat, & non sine derisu insectatur. Vtcunque sit, ipse quod in Syropulo non est, dicit. Sicuti & infra; *Omnemque aliam præter eam, quam natura sanxit*: Et; *Infra fastigium Patriarchæ in longum subsidere*; Et infra; *In terram prouolutos* quod plusculum est, quam *genuflexos*. Et nullum in Syropulo est. Sicuti & pag. 94. illud; *Cum adhuc Constantinopoli perstitisset, illud in primis diligenter sollicitasset, vt Vicarius Papæ in Concilio primam Sedem, vel Constantinopoli ante Patriarcham Constantinopolitanum*. Et; *pugnat enim ex diametro cum meis quibuscunque rationibus, vt vel ipse tam turpiter succumberem*. Et; *nec eidem submitti debere*. Et; *Sed vbi sunt*

nostri

nostri Heracleensis, & Monembasius. Et infra; Εὐθὺς δὲ εἷς τῶν παρεστώτων αὐτῷ τὸ κράσπεδον τοῦ Παπικοῦ ἱματίου ἄρας τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ποδὸς παρ' αὐτοῦ ἐζήτησε. οὐ συνομοῦντες αὐτῷ ὀρθοὶ ἐστήκαμεν καὶ οὐ πλέον τι πεποιήκασιν. *Tum vnus ex adstantibus Papæ reuelata togæ Papicæ lacinia, cum pedem eius monstrasset, consueta ab alijs figi a nobis oscula poposcit. Nos vero perstare erecti continuauimus, nec proruimus in terra ad oscula præstanda.* Vellem diceret Creyghtonus, quid illud est, *reuelata togæ Papicæ lacinia, cũ pedem eius monstrasset?* Quomodo potuit togę Papicæ reuelatione pedem lacinia illa coopertum monstrare? Sed ne ingratus sim Creyghtono, do Typographi errorem esse, irrepsisseq; *reuelata* loco *releuata*, tum siquidem sententia verbis cohæret, eleuata siquidem lacinia pes astantibus exponitur. Sed, *nec proruimus in terram ad oscula præstanda*, consueta tua moropalilogia est, & sufficiebat, quod antea dixeras, *Nos vero perstare erecti continuauimus, nec vltra quid fecimus.*

Pag. 95. sect. 4. cap. 21. Ἡ ποία τῶν συνόδων δέδωκεν αὐτῷ τοῦτο; *Quæ Synodus antiquorum Patrum, quis Canon hunc morem ei indulsit?* Loquacitate solita, quæ Græca non sunt, ipse Latina ex erudito cerebro facit, qui scit dignũ, & indignum secernere distinguereq; inter Synodos antiquorum Patrum & recentiorum, & inter Canones & Patres, & scit præterea osculandi pedem Pontificum morem esse, non dogma. Ibidem; Καὶ ὅτι πῶς ἐστὶ δυνατὸν τοιαύτης στερηθῆναι τὸν Πάπαν τιμῆς; *Impossibile esse, vt Papa honoribus sibi ab omni hominum genere impertitis priuetur.* Et; Καὶ μεγάλης γενομένης ἐνστάσεως περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ. *Verborum rixa, & contentio suscitaretur Papalibus in veteri luto obstinatissime fixis.* Antiquam osculandi pedum Pontificiorum consuetudinem, *vetus lutum* appellat, luteus iste infimus, ac sordidissimus omnium homo, & suas spurcissimas sententias Syropulo non ita dementato dementatus ipse appingit, quemadmodum & illa; *ne in infinitam euidentiam, &*

contemptum nostra rota percurreret.

Pag. 101. sect. 4. cap. 25. Εἰ δὲ τῷ δεξιῷ μέρει καὶ μέγαν
τὸν ἐπηρμένον θρόνον, ὑπεράνω μὲν οὐρανὸν καμουχᾶν εἰς ὕψος
αἰωρούμενον ἔχοντα, ὄπισθεν δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μέχρι καὶ τοῦ θρόνου
βηλοθύρῳ ὁμοίῳ κοσμούμενον. *A cuius dextra parte thronus erigebatur in immensam sublimitatem, & in altitudinem multo sublimiorem, tentorium orbiculare throno supereminebat, a postica tentorij vsque ad throni infima velum prolixe ac recta descendens pertingebat in medio fissum adinstar ianuæ valuatæ.* Fatebitur, si sanus est Creyghtonus, Græca Syropuli, cum parum, vel minus intellexisset, deuorasse omnia. Quis enim is fuerit thronus in immensam sublimitatem erectus, & in altitudinem multo maiorem? Quid tentorium orbiculare throno supereminens? Quid postica pars tentorij vsque ad throni infima? Velum in medio fissum ad instar ianuæ valuatæ? Planius ac felicius se extricasset, si tot neglectis verborum ambagibus, ita interpretatus fuisset: *In dextera vero parte vidimus, thronum stantem præaltum, supra se appensum tentorium* καμουχᾶν *sublime fixum habentem, cuius ex extima parte muro vicina ad thronum vsque ex eodem serico Damasceno velo ostiario decoratum.* Tu vero vnde sumpsisti thronum erectum fuisse in immensam altitudinem? tentorium fuisse orbiculare? quod, & infra cap. 26. & 31. repetis. Certe, quod tu vocas tentorium, cœlum, conopæum, quam apte tu videris, quadratum esse, si noua antiquioribus comparentur, verosimilius est. Sed cum Syropulus figuram illius non definierit; male tu Interpretis officio perfungeris, qui addis, quod non est, quemadmodum & illud, *altitudinem multo sublimiorem*, quod ille tacuit: cum lippis atque tonsoribus pateat, tentorium, siue vmbraculum supra rem pendens esse sublimius, ne pondere, & prolixis lacinijs sedentem opprimat: at tu accuratiori diligentia *in altitudinem multo sublimiorem* erigis; *vsque ad Thronum* Syropuli, tu dilatas, *ad throni*

throni infima? quare non addis, & pauimentum? nec falsum diceres. Sicut & illa, *prolixe, & recta descendens*, tua profundis, non Syropuli. Quod tandem addis, *in medio fissum ad instar ianuæ valuatæ*, & infra repetis cap. 26. *Enimuero cum Patriarcha desideraret velum illud orbiculare suæ etiam cathedræ impendere a laquearibus, cum biualui ianua ad posticam*, monstrum est. Cohærentius tuo genio dixisses, *laruatæ*, vt etiam personata tua somnia repræsentarentur. Sed illud Syropuli καμουχῖνον nusquam apparet. Inseruisti tot ex tuis, & quod Syropuli est præteris silentio. Sic rem dexter agis. Obticere quæ nescias, ne ignorationis conuincaris, quæ vel parumper intelligis, congestis innumeris verborum globulis reboare, vt eloquentis nomen consecteris, summa tibi prudentia est. Sed non sic est, siue enim taceas, siue garrias, vtrobiq; eadem inscitiæ nota est, quam apud catos, prudentesque viros nunquam effugies. Sed inter tot tuarum ineptiarum dumeta, liceat quandoque festiui alicuius assertione, & aliquo solatiolo Lectoris tristitiam alleuare. Non longius euagabor, ex tuis id desumã Notis ad hunc locum; namque scribis: οὐρανὸν καμουχῖνον. *Dictio barbara, & abstrusa, rara, incognita*. Proh Deum atque hominum fidem! Et estne quod incognitum Creyghtono sit? *καμοῦχα est proprie pannus a pileo Patriarchæ per eius dorsum defluens: ipse pileus καππάσιον vocabatur. Pannus seu sericum ab interiori pilei parte ad instar veli mulieris dependens, καμοῦχα, & alia voce καμιλαῦκι, vt vult Crusius statim ab initio Ecclesiasticæ historiæ*. O quantum est in verbis inane! Socium inscitiæ adsciscit tibi Crusium. Bene est. Si cęcus cęcũ duxerit, ambo in foueam cadent. καμουχᾶν esse pannum a pileo Patriarchæ per eius dorsum defluens; hoc falsum est: nihil enim defert Patriarcha, quod per eius dorsum defluat. nisi illud quod reliqui Monachi portant, duplex nempe tegumentum, interius, quod καμηλαύχιον, alij καμηλαύχιον,

alij καμηλαύκιον vocitant, quod ex pilis Camelorum vt plurimum contexitur, & ceruices, & aures obtegit, & ab aëre defendit. Sacerdotes seculares tegumentum capitis gestant, a quo retro dependet pannus eiusdem coloris in columbinæ caudæ figuram, & palmi mensura distentus, Παπαλήθραν, & περιστέραν vocant, & hac ratione potestatem Sacerdotalem a Spiritu sancto columba in scripturis repræsentato deriuatam Græci significant, vt notat doctissimus Goar in Euchologio. Et Martinus Crusius, contra atque ipse dicit, nunquam asseruit, & καμουχᾶν, & καμίλαβο idem esse. Verba illius sunt; *καμιλαύγι pileus latus Patriarchæ, καμίλαβο sub pileo Patriarchico dependens vtrinque pannus*. Quare altero tanto mendacior est Creyghtonus, & quod καμιλαύκι cum καμίλαβο vnum faciat, & quod dicat, id velle Crusium, cum nihil ille simile tradat, & apertissime distinguat καμιλαύκι Patriarchicum a καμίλαβο. Quamuis etiam idem Crusius erret, dum dicit, καμιλαύκι esse *pileum latum Patriarchæ*, & illud sit tegumentum capitis interius a pileo lato, quem supra καμιλαύκι defert, longe diuersus. Ita Creyghtonus & sua, & aliorum intelligit, & ex aliorum dictis male ab ipso comprehensis, comprobat. Quare habeat sibi hunc καμοῦχαν proprie pannum a pileo Patriarchæ per eius dorsum defluentem, & in thesauris suis obscurarum ac incognitarum vocum recondat. Ipse digitum non porrexerim. *Et alia voce καμίλαβο.* Quod non est, nec vnquam fuit, duobus id nominibus pro sua dicendi copia nuncupat. Sed ignorat καμίλαβα esse retinacula illa, quæ a pileo per collum, & pectus ad brachia ipsa propendent: *Hinc καμουχῖνος adiectiuum*. Discite quotquot estis grammatici, ex substantiuo facere adiectiuum. *Tanquam camucha, vel adinstar camuchæ a summo laqueari deorsum fluitans in incertum, & indeterminatum*. Postquam e camucha adiectiuum καμουχῖνον inuenit, barbaries omnis, atque inscitia de-

depulsa est, cum repererit, quid eo nomine significetur. *Tanquam camucha, vel adinstar camuchæ a summo laqueari deorsum fluitans in incertum ac indeterminatum.* Nihil tamen ipse proficio, cum denuo me in incertum, atque indeterminatum reuoluat. Tantum erat discere καμυχᾶν esse apud Græcos, pannum ex serico, siue bombyce Coa more Damasceno contextum, quod Itali nunc quoque vocant *Damasco*, ex quo erat & cœlum illud, & vmbraculum super Thronum dependens, & velū ostiarium a tentorio illo ad infima throni defluens, & muro appictum. Infra eadem pag. *Futura Episcoporum disceptantium sedilia.* Et; *nostris consilijs & interesse, & praesse dignabitur.* Et de Iuliano; *Pertinax propositi.* Et; *Vociferauit, vnum centrum esse oportere diuersarum ac pluriumi partium, vt in pacem, & concordiam coalescant.* Hæc plane in Syropulo non sunt. Ergo liberalitati, & munificentiæ Interpretis debebuntur.

Pag. 102. sect. 4. cap. 26. Καὶ ἔτως ἐν τῇ οἰκυμενικῇ Συνόδῳ συνεδριάζειν ἀυτὸν κατόπιν, καὶ πρὸς νῶτα ἀγωνιζομένους. *Id enim in Synodis Generalibus vsu venisse, vt retrorsum, & in terga priorum posteriores obuoluti sedeant; qui in consilijs disceptandi onera substinebant.* Quod de Synodo tum agenda scribit Syropulus, tu in Synodis generalibus vsu venire tradis inuerso ordine. Neque enim videbatur conueniens, vt qui in consilijs disceptandi onera sustinebant, post terga ante se sedentium obuoluti sederent. Neque minus ridiculum est, quod

Pag. 106. sect. 4. cap. 29. festiue, lepideque inuertis, Ἁ καὶ διευκρινίζειν ὁρισθέντες, ὁ μὲν Χρυσοκέφαλος Ἰωάννης παρὰ τῦ βασιλέως, ἐγὼ δὲ παρὰ τῦ Πατριάρχυ τοῖς δηλωθῆσι. *Quæ nos prædictis singulis in manum tradidimus, aureum caput Domini Ioannis a Rege ad id constituti, & ipse ego a Patriarcha.* Annon vel sola auditione huius *aurei capitis* Ioannis capite admiratio, hominem aurei capitis hominum actionibus incumbere. Sed modo aurei capitis est is, quem

paulo

paulo ante in Scriniarium parum caute redigis; Εἶτα ἐμήνυσατο ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ Πατριάρχης τοῖς τοποτηρηταῖς, δι' ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Χρυσοκεφάλου. *Postea Imperator, & Patriarcha accersiuerunt Vicarios, qui cæterorum Patriarcharum loca in Concilio deberent capessere per me, & magnum* Scriniarium. Si vtrobique apud Syropulum Χρυσοκέφαλος est, vnde id tibi accidit, vt primo loco *Scriniarium*, secundo *caput aureum* interpretareris? Vel erit vtroque in loco *Magnus Chrysocephalus, vel aureum caput*. Caue Lector cachinnum sustuleris, dum causam reddit, quare ipse Chrysocephalum in Chartophylacem, & magnum Scriniarium immutarit in Notis ad hunc locum. *Codex habet*, ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Χρυσοκεφάλου, *per me, & eum, qui caput gestat auro redimitum*. Quod est nunc caput *auro redimitum*, paulo infra, in *aureum caput* migrauit. Sic vir iste cantherio ritu scribens somniat, *Et primum quidem dubitaui, an esset nomen proprium, an adiunctum. Tandem reperi Epitheton esse Scriniarij magni Balsamonis Scholio ad titulum 8. Photij Nomocanonis, & cap. 1. Nam licet omnes quinque Exotaceli, seu Proceres Ecclesiæ, quasi Patriarchici Cardinales cluebant, in quorum censu Chartophylax numerabatur, tamen a cæteris in duobus præcipue differebat. Patriarchalem equum solus Chartophylax ius habuit conscendendi in quibusdam supplicationibus, & auream tiaram capite gestandi, quam apud se in solemnitates reseruabat, vnde* Χρυσοκέφαλος, & Χαρτοφύλαξ, *eadem sonant, vti memini me antea alicubi obseruasse*. I modo tu, quære acutiora. Dubitatio illa, an χρυσοκέφαλος nomen proprium sit, an vero adiunctum, non displicet, cum sæpesæpius videamus adiuncta in nomina propria transijsse, sicuti & officia in familiarum agnomina. *Tandem reperi, epitheton esse Scriniarij magni Balsamonis*. Sed repertus Thesaurus carbones sunt, & cineres. Scriniario tuo, siue Chartophylaci Michaëli nomen fuit, Chrysocephalo Ioanni, cap. 29. sect. 4. Syropulus Αἱ καὶ διηκονίζαμεν ὁρισθέντες ὁ μέγας χρυσοκέφαλος Ἰωάννης παρὰ τοῦ βασιλέως.

Quæ

Quæ nos contulimus iussis Imperatoris, Chrysocephalus Ioannes. Ergo Scriniarius tuus non est hoc *caput auro redimitum*. Sed Scriniarius differebat ab alijs Exotacelis, quod in nonnullis solemnitatibus auream tiaram gestaret, & equum Patriarchalem ascenderet: idque probas ex Balsamone, non tamen intellecto, vt verum fatear. Ὁ δὲ κατὰ καιροὺς χαρτοφύλαξ, ἀπὸ τοῦ παρόντος ἰδίκτου δικαιοῦται καβαλικεύειν κατὰ τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων Νοταρίων τὸ Πατριαρχικὸν ἄλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. ἔδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς Καδδηναρίου Πατριαρχικοῦ σκέπεσθαι μετὰ χρυσῆς τιάρας, ἥτις καὶ ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ ἀπόκειται. *Ius autem habet ex hoc edicto Chartophylax equitandi in festo sanctorum Notariorum equum Patriarchalem cum albo linteamine. Oporteret etiam eius caput, vtpote Patriarchalis Caddenarij tegi aurea tiara quæ etiam in Chartophylacio, seu tabulario sita est.* Scribit ex edicto Constantini tempore Michaëlis Cerularij Patriarchas Constantinopolit. omnia Romani Pontificis priuilegia sibi erogare cœpisse, sed conatus non recte eis cessisse, & hoc probat exemplo Clericorum, & officialium Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui multa sibi vindicauerant, sed ætate Balsamonis ea quoque mutilata, & immutata fuerant, vt illa de Chartophylace equitandi equum Patriarchalem, & gerendi auream tiaram, quæ pene obsoleuerant, & in desuetudinem abierant, vt inter alia ostēdit tiara aurea reposita in Chartophylacio, cuius nullus eo tempore erat vsus, conseruabatur vero ad perpetuam rei memoriam. Hæc plana sunt, & certa, & vt clarius pateant, audi eundem Balsamonem Meditatione de Protecdico, Ἄρξαιεν οὖν ἀληθεύειν ἐναργῶς τοὺς λέγοντας καὶ τὸν κατὰ καιροὺς χαρτοφύλακα μετὰ τοιαύτης τιάρας χρυσῆς πρὸ μεμετρημένων χρόνων τινῶν, ἔν τισι πανδήμοις δοξάζεσθαι πανηγύρεσιν, οὐ μόνον ἐπ' ἐκκλησίαις γινομέναις, ὡς εἴωθεν, ἀλλὰ καὶ ἐν προόδοις καὶ ἀγοραῖς. πεπληροφόρημαι δὲ καὶ αὐτὸς ἀποκεῖσθαι μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὸ τοῦ χαρτοφύλακος κιβώτιον χρυσόπαστον

τοιοῦτον

τοιοῦτον ἐπίβλημα. καὶ χρόνος οὐκ ἔστι γηραλέος, καὶ πέμπηγος, ἀλλὰ νέος, καὶ πρόσφατος, καὶ φθόνος οὐκ ἀγενής, ἢ καὶ ἀπαίδευτος ὅπουθεν ἐλάβετο τὰ τὸ τοιοῦτον χολάζοντα μέγα τι ὀφφικίου φρονούμενον. *Itaque consentaneum est, eos haud dubie verum dicere, qui perhibent, etiam non multos ante annos Chartularium aurea eiusmodi tiara in publicis quibusdam solemnitatibus vsum, quæ non tantum pro more haberentur in Ecclesijs, verum etiam in processionibus, & foris publicis. Atque equidem certo scio, repositam esse tiaram eiusmodi auro interspersam in arca Chartularij: neq; longum intercedit, ac remotum temporis spatium: sed rei memoria recens est. Nec ignobilis inuidia, vel imperita scilicet religio, magnum eiusmodi priuilegium huius officij aboleuerunt.* Tu vero ea ac si Florentini tempore Concilij vigerent, affers ad probandum aureum istud caput Scriniarij. O misellum Græcarum literarum Magistrum! Miseriores pueruli, qui a tam putido Magistro literis instruuntur! Sed venia danda delirio, quo non vales agnoscere cognomen familiæ Chrysocephalorum, ex qua iste Ioannes erat ab Imperatore constitutus ad deferendas literas ad locumtenentes Patriarcharum. Erat hæc familia minime noua, & in ea percelebris habitus est Macarius Chrysocephalus Philadelphiensis Archiepiscopus, qui scriptis suis elegantissimis, ac doctissimis eam illustriorem fecerat. Legi ipse, cum Chij immorarer, eiusdem in Canones Apostolorum, & Conciliorum accuratam, sed breuem expositionem. Eiusdem satis elegantem Orationem in Exaltationem Sanctissimæ Crucis, quam Græce, & Latine edidit in opere suo de S. Cruce Gretzerus, sed fine mutilam. Qui adnotat in Bibliotheca Cardinalis Columnæ extare eiusdem Μακαρίου τοῦ χρυσοκεφάλου εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ σταυροῦ λόγοι ιδʹ. *Macarij Chrysocephali in Exaltationem Sanctæ Crucis Orationes quatuordecim.* Quæ num distinctæ sunt ab edita, an vero edita in quatuordecim partes distribuatur, exploratum se non habere. Hæ quatuordecim Orationes vno volumine

lumine conprehensæ manuſcriptæ leguntur apud me, & legebatur olim in Bibliotheca Collegij Græcorum. Ex quibus aperte fit exploratum, Orationes eſſe diuerſas in varias feſtiuitates, & inter eas eſſe hanc ipſam *in Exaltationem Sanctæ Crucis*, quæ claudit numerum. Non inuidebo tibi titulos Creyghtone, vt tuum hoc caput aureum illuſtrem, quamuis ipſe non is es, cui gratificandum ſit, qui adeo inhumanus es, &c, cum alio non poſſis, linguæ temeritate furioſa, atq; immani ferocia mordes. Eæ ſunt. I. Εἰς τὰ ἐννέα τάγματα τῶν ἀΰλων δυνάμεων, καὶ εἰς τὸν πάμμεγαν ταξιάρχην Μιχαὴλ τὸν ἀρχιστράτηγον. P. ἀρκέσει μὲν καὶ ἡ τῶν εἰρημένων διαπρέπεια. II. εἰς τοὺς μεγίστους ταξιάρχας, καὶ προστάτας τῶν Ἀγγέλων Μιχαὴλ, καὶ Γαβριήλ. P. ἤδη μοι τὸ πρὸς οὐρανίους δυνάμεις φίλτρον. III. εἰς τὴν πανσεβάσμιον ἑορτὴν τῆς ὑπαπαντῆς. P. φαιδρὰ τῆς ἑορτῆς τὰ προπύλαια. IIII. εἰς τὴν παγκόσμιον ἑορτὴν τῆς ὀρθοδοξίας. P. τίς ὁ ἦχος τῶν ἑορταζόντων. V. εἰς τὴν τρίτην κυριακὴν τῶν νηστειῶν, ἐν ᾗ κατεξαίρετον ἡ τοῦ τιμίου σταυροῦ τελεῖται προσκύνησις. P. μεγάλη μὲν ἡ παροῦσα ἡμέρα. VI. εἰς τὴν παγκόσμιον ἑορτὴν τῶν βαΐων. P. χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών. VII. εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν. P. χαρᾶς ὑπόθεσις ἡ παροῦσα πανήγυρις. VIII. εἰς τὰς ἁγίας μυροφόρους γυναῖκας, καὶ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ἀριμαθείας, καὶ περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἀναστάσεως, καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἐσομένης παγκοσμίου τῶν γηγενῶν ἐξαναστάσεως. P. τῆς παρούσης ἡμέρας τὰ Εὐαγγέλια. VIIII. εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον ἀνάληψιν τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. P. μεγάλη τῆς ἡμέρας ἡ δύναμις. X. εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον, καὶ Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην τὸν θεολόγον, καὶ εἰς τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν δι' αὐτοῦ Εὐαγγελικὴν θεολογίαν. P. Ἀποστολικὴν ἐπιδημίαν εὐφημῆσαι προθέμενος. XI. εἰς τὴν γέννησιν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου, καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. P. Ἰωάννῃ τῇ φωνῇ τοῦ λόγου τοὺς λόγους ἀνατίθημι. XII. εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον μεταμόρφωσιν τοῦ κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. P. θεὸς κύριος ἐπ' ὄρους ἐπέφανεν. XIII. εἰς τὴν σεβασμίαν ἑορτὴν τῆς ἀποτομῆς τοῦ ἁγίου ἐν-

ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου, καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. P. πάλιν Ἰωάννης ὁ μέγας ὁ πρόδρομος τοῦ λόγου φωνή. XIIII. εἰς τὴν παγκόσμιον ὕψωσιν τοῦ τιμίου, καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. P. ἐμοὶ μὲν τὸ χαριέστατον ἁπάντων. Et ne tanti viri monumenta lateant, legi præterea eiusdem *Magnum Alphabetum in Lucæ Euangelium* Orationibus, vel Libris vigintiquatuor comprehensum, ego tamen ipsius tantum primas sexdecim legi vno volumine contentas vsque ad Π. Patres, ex quibus sua habuit, sunt; *Ioannes Chrysostomus*, *Simeon Metaphrastes*, *Gregorius Theologus*, *Cyrillus*, *Seuerus Antiochenus*, *Basilius*, *Athanasius*, *Ioa. Damascenus*, *Elias Cretensis*, *Gregorius Nyssenus*, *Eusebius*, *Photius*, *Dionysius Areopagita*, *Origenes*, *Antipater Bostrensis*, *Gregorius Thaumaturgus*, *Irenæus*, *Epiphanius*, *Iustinus*, *Philanthropenus*, *Theophylactus*, *Psellus*, *Ambrosius*, *Cosmas Monachus*, *Anastasius*, *Nilus*, *Hippolytus*, *Ioannes Climacus*, *Clemens*, *Asterius*, *Ignatius*, *Euagrius*, *Niceta*, *Clemens Alexandrinus*, *Ephræm*, *Cassianus*, *Dorotheus*, *Maximus*, *Basilius Seleuciensis*, *Leo Imperator*, *Tomus Synodicus*, P. Ἐμοὶ κόσμος, καὶ πλοῦτος, καὶ πρὸς τούτων ζωὴ καὶ ψυχή. Opus singulare. Alia quoque eiusdem scripta ex proœmio ipsius in Alphabetum magnum potes addiscere; Οὕτω δὲ ἐκ βάθους καρδίας τοῦ παναγάθου Θεοῦ δεόμενος, καὶ φιλόπονον ἐθέμην σπουδὴν τὰ τῶν ἁγίων διελθεῖν συγγράμματα, καὶ ὅσα ἐκεῖνοι ἐκ θειοτέρας ἐμπνευσθέντες τῆς χάριτος διεσάφησαν τῆς γραφῆς, ἀναλαβεῖν καὶ συντιθέναι καθ' εἱρμὸν προεράσθην τὰ πλεῖστα ἐν τοῖς αὐτῶν θείοις συγγράμμασιν εὑρισκόμενα, οἱ γὰρ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν ἀντεχόμενοι πίστεως, καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτῆς διαμαχόμενοι Ἰουδαίους, καὶ Ἕλληνας, καὶ τοὺς ἀνοσίους αἱρετικοὺς γραφικαῖς ἀποδείξεσιν ἐχρήσαντο πρὸς βοήθειαν, καὶ τὴν τούτων διάνοιαν εἰς αἰσχύνην καὶ κατάπληξιν τῶν δυσμενῶν ἐσαφηνίσαντο· οἱ καὶ ἠθικῶς τὴν ἐκκλησίαν καταρτίζοντες εἰς μαρτυρίας τῶν λεγομένων καὶ τὰ τοῦ Πνεύματος προσελάβοντο, καὶ ταῦτα πάλιν πνευματικῶς διηρμήνευσαν. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ δι' ἀμφότερα τὴν ἑρμηνείαν αὐτὴν πεποιήκασιν, ὡς ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν μέγας πατὴρ Ἰωάν-

νης,

νης, καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἔργον θέμενοι τὴν ἐξήγησιν. ἐκ τούτων οὖν ἁπάντων ἡμᾶς φιλοπονώτερον, ὡς εἴρηται, τὰ πρόσφορα συλλέξαντες τῇδε συνεθέμεθα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον Εὐαγγέλιον τὴν ἐξήγησιν ἐν τρισὶν ἀπαρτίζοντες βίβλοις, ἀνὰ εἴκοσι κ.κ. τμημάτοις ἐξ λόγους. εἶτα καὶ τὴν Μωσέως Γένεσιν εἰς δύο ταμόντες διὰ τὸ πολὺ τῶν συλλογῶν τῶν πατρικῶν λόγων, τὸ μὲν πρῶτον Κοσμογένειαν, τὸ δεύτερον δὲ Πατριάρχας ὠνομάζαμεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον Εὐαγγέλιον πλὴν ὀλίγων τινῶν ὑποθέσεων ἐν ἅπασι σύμφωνόν ἐστι τῷ κατὰ Ματθαῖον, οὐκ ἔδοξε τέως ἡμῖν ὅλον ἀναλαβεῖν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ προσθεῖναι εἰς τὴν ἐξήγησιν, ἀλλ' αὐτὰ μόνον θεωρῆσαι, ὧν ὁ Ματθαῖος οὐκ ἐποιήσατο ἐν μνήμῃ. διά τοι τοῦτο καὶ βίβλον ταύτην ἱερὰν συνεθέμεθα ἐν εἴκοσι, καὶ τέσσαρσι λόγοις τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας διασαφοῦσα τὸ μυστήριον, ἀρχομένην μὲν ἀπὸ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καὶ προδρόμου συλλήψεώς τε, καὶ γεννήσεως, διερχομένης δὲ διὰ πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν ἑορτῶν, καὶ εἰς αὐτὴν λήγουσα τὴν παγκόσμιον πανήγυριν τῆς Πεντηκοστῆς. καλοῦμεν δὲ τὴν βίβλον ταύτην Μεγάλην Ἀλφάβητον, ὡς ταὐτό γε ζωηρὰ στοιχεῖα, καὶ συστατικὰ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἔχουσα, καὶ ὡς κατὰ στοιχεῖον ἔχουσα τὰς ἀρχὰς τῶν ἰδίων λόγων, καὶ ἀρχομένην μὲν ἀπὸ τοῦ Α, καταλήγουσα δὲ εἰς τὸ Ω, κἀνταῦθα πληροῦσα τὸ τοῦ κυρίου ῥῆμα λέγοντος ἐν τῇ Ἀποκαλύψει πρὸς Ἰωάννην, ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα, καὶ τὸ ὦ μέγα, ἡ ἀρχὴ, καὶ τὸ τέλος. *Hoc pacto ex intimo cordis benignissimum Deum deprecans, studium, & operam meam collocaui, Sanctorum Patrum Commentaria lectitando, & quæcumque illi diuinæ gratiæ spiritu afflati Sacræ Scripturæ monumenta exposuere, repetendo, quæ illi pleraque dispersa in diuinis eorum scriptis tradiderunt. Etenim siue illi inculpatam fidem propugnantes, & illius hostes Iudæos, & Gentiles, impiosque hæreticos confutantes, in sui fauorem ex Scriptura petitas demonstrationes vsurparunt, & illius sententiam in opprobrium, & confusionem aduersariorum dilucidarunt, siue moribus operam dantes Ecclesiamque instruentes ad sua comprobanda, quæ spiritus erant, in suum vsum conuertebant, & hæc rursus spiritui consona declarabant. Sunt vero etiam, qui vtriusque causa eandem dilucidationem ab-*

soluerunt, vt Magnus Pater, & aurea lingua præditus Ioannes. & qui eum secuti ad interpretanda sacra oracula animum addixerunt. Ex his itaque omnibus nos operosius, vt dictum est, quæ videbantur vtiliora decerptis, absolutam in Sanctum Matthæi Euangelium, perfectamque concinnauimus elucidationem, tribus Voluminibus comprehensam, quorum quodlibet viginti libris conflatur. Postmodum Moysis Genesim propter collectorum copiam ex Sanctorum Patrum scriptis in duos Tomos diuisimus, quorum priorem Cosmogeniam, secundum Patriarchas nominauimus. Cum vero, & Sanctum Lucæ Euangelium paucis argumentis exceptis, in alijs omnibus cum Matthæi conueniat, non est visum nobis vniuersum ab initio repetere, & modo interpretationi subigere, sed ea tantum examini supponere, quorum Matthæus non meminit. Propterea que volumen hoc sacrum composuimus, vigintiquatuor sermonibus constantem, magnum Christi incarnationis mysterium complectens, incipiensque a Beati Ioannis Baptistæ, & Præcursoris conceptione, & ortu, & percurrens per omnia festa Euangelica, & tandem finiens in communem totius orbis solemnitatem Pentecostem. Nuncupamus vero volumen hoc Magnum Alphabetum, tanquam quod viuifica elementa nostræq; salutis constitutiua continet, & singuli Libri suum ex elementis habent principium, incipiuntque ab A, *& finiunt in* Ω. *adeo vt hic quoque compleatur dictum Dominicum asserens in Apocalypsi ad Ioannem; Ego sum* A *&* Ω, *principium, & finis.* Matthæi Chrysocephali *Carmina Iambica* leguntur in Orationem Sepulchralem Manuelis Imperatoris de Theodoro fratre. Item *Carmina bina*, in quorum, vnoquoq; habentur viginti quatuor Elementa literarum, digna quæ etiam in eruditorum auribus personent; Ζαχθεὶς πτεροῖς ἔκλαγξε βομβώδη ψόφον. &;

Ἀβροχίτων δ' ὁ φύλαξ θηροζυδοκαμψιμίτωπος. Legitur etiã Chrysocephali tract. περὶ τῆς ἔρω τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς Ρ. οἱ λέγοντες ὅτι ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ. Si dicas, te Latine interpretatum esse cognomen, hoc stolidi plane est: nec puto probabunt alij, vti non probant, Theophanem Cerameum tradu-

ctum

ctum in *Figulum*, Nicetam Stethatum in *Pectoratum*, & alia, ne nimius ſim. Et ſi tibi animus fuit traducendi cognomina, quare non & Eudæmon-Ioannem, in *Felicem Joannem*, Philanthropenum in *amicum hominum*, Chryſoloram in *aureum lorum*, & Macrocherem in *longam manum*, quamuis in Longimanum traduxeris. Et quod tu ex Syropulo ſect. 2. cap. 15. pag. 12. Καὶ καθηγούμενον τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ παντοκράτορος. *Et præfectum Monaſterij omnipotenti Deo dicati*. Et infra, pag. 159. ἐκ τῶν ἡγουμένων τοῦ παντοκράτορος. *Ex præfectis ſacrarum ædium Monaſterij Omnipotentis*. Quod enim eſt Monaſterium Pantocratoris Conſtantinopoli omnes ſciunt, *Omnipotentis* nemo. Sic capite aureo tibi complacuiſti, caput plumbeum tu, & ſine cerebro.

Sed plane ridenda ſunt, cum de familijs clarorum virorum ſermo incidit, quæ de Dermocaitarum familia a te decurtata conſomnias, ipſo in limine offendens, & qualis ſis agnoſceris, vt ex fimbria veſtis, ex culmo ſpica, & ſi non diſplicet, ex auribus aſinus. Vti enim innoteſcunt Ducaitæ, Chortaitæ, aliæq; familiæ, ad quas leguntur Epiſtolæ Cyprij Patriarchæ, Planudæ, & Apoſtolij, ita & Dermocaitarum exprimitur, quam tu in *Dermocætam* detruncas. Notis in cap. 20. ſect. 2. τοῦ δερμοκαΐτου. *Per quendam Imperatoris Cubicularium, ſeu libertum*. Δερμοκαΐτης *aliquoties in hac hiſtoria occurrit, & alibi haud temere reperies apud quempiam Byzantinum: Meurſius, & omnes Lexicographi omiſere. Conijcio vnum eſſe e Cubicullarijs intimæ admiſſionis, quia iungitur τῷ κελλιώτῃ, quod Cubicularium ſignificat in Palatino ſenſu, & Monachum in Eccleſiaſtico. Sonat autem* δερμοκαΐτης, *ſi licet hariolari in voce longe difficillima, quia rara, Cubicularium ſternendis tapetibus, qui ex corijs pretioſiſſimis ferarum conſtabant præpoſitum, in interiori forſan Imperatoris Larario, ſeu Muſæo, quò pauci peruenerunt ſine Imperatoris bona gratia*. δέρμα *eſt corium, &* κᾶμαι *vox paſſiuæ inflexionis, ſed*

actiuæ

actiuæ ſignificationis, iacio, ſterno, compono. Et hæc ex Donati quisquilijs infantiſſimus Pædotriba. Trahantur animis diligenter. ſcribit Syropulus; παρεγίνετο δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ ἐζήτει ἀπολογίαν διὰ κελλιώτου τοῦ Δερμοκαΐτου. *Id tum Epiſcopus agebat in Palatio, & reſponſum ſolicitabat per quendam Imperatoris Cubicularium, & libertum.* Si παραγίνεσθαι ἐν τοῖς βασιλείοις, eſt agere in Palatio, litem tibi puto mouebant fidi Interpretes. Et ſect. 6. cap. 16. καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ ὁρῶμεν δύο κελλιώτας τὸν Δερμοκαΐτην, καὶ τὸν Μανουὴλ κατέχοντας αὐτὸν ἐκ τῶν ἀγκαλῶν. *Et circumſpicientes paulo poſt contemplamur puluinarium iſtum, & Manuelem binos Cubicularios Imperatorem vtrinque a dextra, & ſiniſtra axillis prenſatum extollere.* Iam video *Dermocatam* in hac hiſtoria occurere, qui Cubicularius ſit; ſed puluinarium, & libertum, niſi mihi perſpicilla mea vitrea aliud atque nunc eſt, oſtendant, nullum video. *Et alibi haud temere reperies.* Reperiam Δερμοκαΐτην, ſed tuum hunc truncum Δερμοκάϊτην; prorſus temere: ſi oculi tamen inſtant, & literarum notas ex memoria non depoſuerim. *Meurſius & omnes Lexicographi omiſere.* Supinam tuam ignorantiam immaniore eluere conaris, ſed fruſtra. Quis tibi indicauit Meurſium, & alios Lexicographos de familijs agere? *Omiſere.* Quia familiæ nomen locum in dictionibus non habebat. *Conijcio vnum eſſe e cubicularijs intimæ admiſſionis.* Acute plane conijcis, id quod aperte vides, nec in dubium vertitur ad res multas aggreſſione actioneque ingenioſa coniectura elicis. Laudo ingenium, & induſtriam. *Quia iungitur τῷ κελλιώτῃ. Quod Cubicularium ſignificat in Palatino ſenſu, & Monachum in Eccleſiaſtico.* Præclare. Cubicularius a Monacho diſtinguitur. Sic tu diſcernis alba, & nigra. *Sonat autem Δερμοκαΐτης, ſi licet hariolari in voce longe difficillima.* Ne quæſo inſumas multum operæ, & laboris in hariolanda notione nominis huiuſce. *Quæ longe difficillima eſt, quia rara.* Audio, in

rebus

rebus difficillimis tu ſemper hariolaris. Homo de triuio es; in planis, & perlibratis viam inuenis, in anfractuoſis, atque tortuoſis tu ſemper conſilijs præceps, atque deuius es, ideoque hariolandum tibi eſt. Quare iam nobis certum δερμακάρτη ſonum, ſed hariolando das. *Cubicularium ſternendis tapetibus, qui ex corijs pretioſiſſimis ferarum conſtabant, præpoſitum*. Quis non admirabitur δερμακάρτη notionem? Quis non addiſcet officium? Quis præterea non addet Lexicographis adeo ingenioſum ſignificatum? Et quod magis eſt, eruditionem illam abditiſſimam, Tapetes ex corijs pretioſiſſimis ferarum conſtare? Adde etiam modum in tanta veſania moderanda, ne tam pretioſi tapetes, ab ærumnoſorum hominum calceis lutulentis premantur, & condemplentur? *In interiori Imperatoris Larario ſeu Muſæo, quo pauci peruenerunt, ſine Imperatoris bona gratia.* Vnde vero hæc habes? *δέρμα eſt corium, & κάμαζι vox paſſiuæ inflexionis, ſed actiuæ ſignificationis. iacio, cerno, compono.* Hinc aſſurgit tibi, ex voce longe difficillima, *Cubicularius ſternendis tapetibus, qui ex corijs precioſiſsimis ferarum conſtabant, non vnus ex grege, ſed Præpoſitus in interiori Imperatoris Larario, ſeu Muſæo, quo pauci peruenerunt, ſine Imperatoris bona gratia.* Licent hæc tibi, quia tu luſtraſti omnia Conſtantinopolitani Imperatoris Palatij, & contemplatus Lararia, & Muſæa, & conditionem Tapetum, quibus ſternuntur, examinaſti. Ipſe tamen in hoc δέρμα, & κάμαζι, ſiue paſſiuæ ſit inflexionis, ſiue actiuæ ſignificationis, neque tapetes, neque precioſiſſima ferarum coria, neque Lararium, neque Muſæum, quo pauci peruenerunt, ſine Imperatoris bona venia nulla video. I modo, & dicito Creyghtoni hariolationes non eſſe fœcundas, atque optimas, eundemque non vbiuis conſectari figmenta & meras nugas.

Iam video me male horas collocare, & doctorum virorum abuti patientia in his tuis ſtultiſſimis cognomi-

num

num verſionibus diſcutiendis, ſed quid in tanta atque inexputabili, & plane perridicula inſcitia agendum erat? Duo præterea addam, & vela contraho, *Pag.* 84. ſect. 4. cap. 14. Ὁ δὲ Χριστοφόρος ἅμα τῷ εἰς Βενετίαν φθάσαι, εὐθὺς ἀπῆλθεν εἰς τὸν Πάπαν, καταλιπὼν αὐθ᾽ ἑαυτοῦ τὸν ἐκ τῶν Βενετικῶν ἀρχόντων Μιχαήλον τζὴν καλούμενον, ἵνα τὰ ἐπιμελησόμενον. *Chriſtophorus, vt primum Venetias appulit, ſine mora ad Papã iter feſtinauit, relicto Vicario, qui curam ageret noſtratibus idonea adminiſtrandi, Michaële Chienſi Principe Veneto, Viro conſulari.* ἄρχοντες Βενέτικοι *ſunt Nobiles Veneti*. commendatione maiorum, & natalibus clari. Tu eos principes creas. Quidquid ſit de *Viro Conſulari*, cum de tuo illud ſit, qui ſemper aliquod immutas vel addis, non de mente Syropuli, in quo nihil tale eſt. Sed eſt princeps Venetus. Fuerit, dummodo illum non confundas, cum Duce Veneto, qui vnus tantum exiſtit, neque eo ſuperſtite ſocius adſiſcitur. Sed quis ferret æquo animo *Tzium* Syropuli, *Chienſem* eſſe? Qua ratione princeps, & nobilis Venetus Chius fuerit? Caue dicas, eum origine Chium beneficio legis Principem Venetum factum: Tum ſiquidem quiſquilias volantis venti ſpolia memorans, meras nugas ageres. Fatere potius infantiam. Sed error erat in Syropulo. Annom ſatius erat, errantem ducem ſequi: tum enim error duci, qui via deceſſit, obiectaretur, non tibi qui eum ſequendum adamuſſim propoſueras, & ſic reddendo *Michaëlem Tzium* non fuiſſes culpabilis. Qui vt iam dudum in hiſce rebus verſatus, rem examinando, poteras aliquo ſomnio tuo, vt ſæpe ſoles, cognomini grauiter maleque affecto medicinam afferre, ſi attentius oculos autographo inſtitiſſes. Sed expediam te. *Tzius* iſte, vtcunque Syropulo expreſſus, Zenus eſt Michaël, qui Vicarius Chriſtophori Venetijs, cum iſte feſtinaſſet ad Pontificem, relictus eſt, vt curam Græcorum ageret, & idonea miniſtraret, quod ille Græcis poſtu-

postulantibus largius, ac benignius præstitit. Namq; cum Imperator quingentos florenos, Patriarcha trecentos exposceret, huic quatuorcentũ, illi sexcentum persoluit, donec mens Papæ vlterius innotesceret, vel inde prouideret, μέχρις ἂν σταλῇ ἐκεῖθεν ὁ Πάπας, *donec Papa illinc mitteret.* Sic patet florenos illos mille mandante Eugenio exhibitos fuisse, quod colligitur ex Bulla, qua dictus Pontifex introitus omnes astringit, mandatq; Ludouico Cardinali Aquileiensi Camerario, vt a data dicta Bulla dictos mille florenos Michaëli Zeno cum effectu persoluat, cum ille dictos florenos pro necessitatibus occurrentibus Cameræ Apostolicæ persoluerit. Idque, vt manifestius pateat, en tibi eandem ipsam Bullam Eugenij ex Regesti Eugenij lib. V. depromptam. *Eugenius &c. Dilecto Filio Michaëli Zeno Ciui Venetiarum, scutifero nostro, Comiti Palatino salutem &c. Cum tu nuper nobis, & Cameræ Apostolicæ pro necessitatibus occurrentibus mutuaueris in pecunia numerata florenos auri de Camera mille animo, & intentione rehabendi illos, a nobis, aut a Camera supradicta. Nos volentes tuæ indemnitati, & satisfactioni prout tenemur consulere, & prouidere, Cameram Apostolicam, & omnia ipsius iura, redditus, & prouentus tibi ratione prædicti mutui mille florenorum auri de Camera obligamus, concedentes tibi, vt quam primum elapsi fuerint sex menses a data præsentium computandi, prædictam quantitatem mille florenorum ex introitibus, & prouentibus, qui ad dictam Cameram Apostolicam quomodolibet prouenerunt, petere, & exigere valeas. Et nihilominus mandantes dilecto filio Ludouico Cardinali Aquilegiensi Camerario nostro, ac gentibus dictæ Cameræ, quatenus de prædicta quantitate mille florenorum tibi post finitos sex menses prædictos respondeant, & satisfaciant cum effectu. Datum Florentiæ Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo. Pridie Idus Octobris Pontificatus nostri A. X.* Sic tu semper cum malo auspicio familiarum cognomina in somnia tua vertis. Præterea sect. 4. cap. 19. missus ab Imperatore Caristenus ad Pa-

Patriarcham, qui ſignificaret Papam expectare, vt quamprimum adueniens illum adoret, & pedem oſculetur; Ὁρῶμεν ἔφιππον τὸν Καριστινὸν σαλεύοντα παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ δρόμῳ πρὸς ἡμᾶς θέοντα. ὃς ἐλθὼν εἶπε τῷ Πατριάρχῃ, ὅπως ἐκδέχεται ὁ Πάπας, ἵνα ἡ μεγάλη ἁγιωσύνη σου ἐλθὼν προσκυνήσῃς, καὶ ἀσπάσῃ κάτω τὸν πόδα αὐτοῦ. Vertis, *E longinquo Angarium conſpicimus publicum, miſſum ab Imperatore ad Patriarcham incitato curſu, & effuſiſſimis habenis aduolare: qui ſtatim ſe veniſſe ſignificatum, ait, Papam Romanum a tua eximia ſanctitate expectare, vt quamprimum, aduenerit Papam adoret, eiuſque pedes exoſculetur*. Poſtmodum in Notis rationem tuæ Interpretationis inculcans, feſtiuiſſime ſcribis; *Nos angarium, ſeu curſorem publicum expoſuimus, quod in textu habetur* καριστινὸν. *de qua voce omnes ad vnum Lexicographi ſilent, ſtupentque; &* καῤῥέραν *habent pro eodem, ſed ab idiomate Hiſpanico, vnde citeriores Græculi ſuum* καριστινὸν *tanquam diminutiuum procul dubio deflexerunt*. Euge. Nunc places. Ego tamen etiam iuratiſſimo non credo, & multo minus Græcos ab idiomate Hiſpanico deflexiſſe, cum ſciam καριστηνὸν, familiæ eſſe cognomen, & talem miſſum a ſuo cognomine enunciatum, vt fit apud Græcos etiam antiquiores, qui tacito proprio nomine a cognomine nuncupant, vt hic multi in hoc tuo Syropulo denominantur, Amyrutzes, Gemiſtus Cabaſila, quorum nomina niſi aliunde innoteſcant, næ tu ſilentibus atque ſtupentibus Lexicographis, quæ portenta non contexeres? Sed quis memorando ſimiles ineptias finem vnquam orationi poneret? Quare portentoſa hæc interpretatio nō potuit niſi ex portentoſiori palude naſci? Quis enim in literis Græcis verſatus ignorat hanc Conſtantinopolitanam familiam, eamq; nobilem? & tu *Angarium* vertis, ex Idiomatis Hiſpanici voce καῤῥέρα, in diminutiuum deflexum confidenter, & abſq; dubio deriuas, *quod omnes ad vnum Lexicographi ſilent, ſtupentque*. Silent vero Lexicographi, quia familiarum co-

gnomina

gnomina extra eorum institutum sunt. Nec minus ridicula est deflexio illa καριςινὸς ex καῤῥέεα, quæ in diminutiuum torta, & in ινος finita, non καριςινὸν, sed καῤῥεεῖνον, efformaret, vt φίλος φιλῖνος, λιγυρὸς λιγυρῖνος; Et si alia quoque forma deflexeris, καῤῥεείσκον, vt ab οἰκία οἰκίσκη. Sin minus, hoc tuum diminutiuum merum insomnium fuerit. Iste Carystenus Theodorus nuncupatus, vna cum Ioanne Imperatore ad Synodum deuenit, venandi artis peritissimus, ad quem filij sui Nicolai Constantinopoli commorantis nomine Lucas Notaras duas scripsit Epistolas, hoc titulo; Ὁ λαμπρότατος μεσάζων, καὶ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κυροῦ Νικολάου τοῦ Νοταρᾶ πρὸς κύριν Θεόδωρον τὸν Καρυστηνὸν ὄντα ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ τοῦ βασιλέως πράττοντος τότε τὰ συνοδικά. P. ἵπποι παρ' ἡμῖν, ὅτι χρήσιμοι συχνοί. Alterius est, Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μετὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν. P. ἥφαιστος ἐξάπινα; πῦρ ἐνέβαλε τοῖς ὄρεσιν. In hac illius venandi solertiam mirifice laudat; Γένοιτο οὖν ἐπανελθεῖν αὐτὸν ταχέως, καὶ σὲ μετ' αὐτοῦ τὸν καλὸν καὶ ποθούμενον, καὶ πρῶτον μὲν ἐν φίλοις, πρῶτον δὲ ἐν κυνηγέταις, ἵνα δὴ καὶ ἡμᾶς διδάξῃς, ὡς ὁ πατὴρ, ὅσα ἂν δοίη καιρὸς περί τε συῶν θήρας. καὶ τὰ ἑξῆς. *Vtinam itaque te te domum recipias quam citissime cum ipso* Imperatore, *probus, & concupitus, & inter amicos præcipuus, vt es inter veneratores præcipuus, & veluti pater nos instruas, quæcumque tempus dederit, de suum venatu.* &c. Sed *Lexicographi silent stupentque.* Non mirum. Tu siquidem *Delphinum in siluis venaris, fluctibus aprum.* Vnum præterea si addidero infelicem operam intemittam, sect. 11. cap. 12. pag. 328. Ἀπεδέξατο δὲ τοῦτο ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔστειλεν αὐτῷ δῶρον, μαστραπᾶν ἀργυροῦν μετὰ τοῦ Λάσκαρι τοῦ Μαμαλῆ. *Id ciuiliter Imperator interpretatus grati animi ergo, situlem ei argenteam remisit domo, Lascaris Mammalidæ, siue Philometoris per manus.* Nota peracutum, atque argutum Creyghtoniani cerebri repertum. Dixerat supra, Gregorium Mammantem dictum a

Mamma, quod Romanorum dialecto matrem denotat, idque testari Liturgias Græcas. Nolo hic supinam diligentiam expungere, qua dicitur Liturgias Græcas testari Mamantem Martyrem, cuius in illis mentio fit, a Mamma deriuari, cum id nusquam vnquam legatur: Mamas Martyr vnico, *M*, Mamma duplici conscribitur. Sed vti adnotauimus, falsum esse, Gregorium a *Mamma* matre dici, ita, & nunc hunc Mamalem in Mammalidem commento stolidissimo, effingi, & iusulsissime appendice in Philometorem, euasisse; quasi Mammalides matris amans sit, ideoque ex Regibus Ægyptijs Philometor nobis assurgat. Et tamen Philometor ille, quamadmodum in, & Philopator dicti veniunt, ille quod matrem suam interfecerit per antiphrasim, hic quod Patrem exstinxerit Philopator agnomen obtinuit. Mamale nobilis familiæ cognomen est, ad hæc vsque tempora in Oriente, & potissimum in Chio Insula non modicæ existimationis.

Pag. 108. sect.4. cap.30. Μόλις ὅτε ἠρωτώμεθα περὶ γνώμης ἐλέγομεν ταύτην διὰ βραχέων, καὶ τοῦτο σπανίως. ὅμως ἔπαυσε καὶ τοῦτο τελέως, μηδὲ αὐτοῦ ἀποδεχόμενοι, ὡς ὁ λόγος δηλώσει. καὶ ἦν ὁ ἐν ἡμῖν μετρικὸς λόγος πάντη ἀργὸς, ὡς πολλαχόθεν τὴν σιωπὴν ἡμῶν διαπραξαμένων ἑαυτοῖς. *Id vnicum nobis permissum est solatiolum, vt quoties de suffragijs prætolaremur, ea tuto, sed succincte, & absque ambagibus dicere liceret, sed & id ab initio aliquoties, & non nisi raro: nam postea omne ius suffragandi a nobis penitus sustulerunt præter nostram expectationem, & meritum, vt deinceps luculenter patebit. Et nostra omnis suffragatio tam inualida mansit, otiosa, & nulla, vt sæpe ipsos, qui vota ac suffragia retinebant, nostri exemplo infortunij redegerimus in stuporem, & brutam quandam taciturnitatem.* In Græcis non lego; *Id vnicum nobis permissum est solatiolum*. Et; *ab initio aliquoties*. Et; *præter nostram expectationem, & meritum*. Et; *nostri exemplo infortunij redegerimus*

mus in stuporem , & taciturnitatem . Quid fuerit loquacitas ; & ab auctore , quem vertis, diuersionem facere, si hoc non est? Sed licet pluribus exequi, & pleniori sententia. Liceat aliquando. At plenior sententia non extra verba Autoris diuagetur, vt tu diuagaris sæpe numero in eadem pagina. Nec dubito aliud esse Paraphrastem, aliud Interpretem agere.

Pag. 112. sect. 5. cap. 1. Ἵνα τὸ δοκεῖν προσκαλέσηται, καὶ παρασκευάσῃ ἐλθεῖν πρεσβείαν ἐκεῖθεν ἁρμοδίαν, καὶ ἀνάλογον πρὸς τοιαύτην οἰκουμενικὴν Σύνοδον. *Legatum idoneum, & negotijs oecumenicis parem illinc ad Synodum prolectet. Patriarcha interim* τὸ δοκεῖν Græcum non video. *Negotijs oecumenicis parem.* Quis Græcis aptauerit? Ibidem, καὶ θανόντι τῷ μητροπολίτῃ ἄσαντες ἐπ' αὐτῷ τὰ νενομισμένα. *Vbi cum intus in choro nostri solitas cecinissent nænias Sardium Metropolitano.* Scio nænias carmen esse, quod in funere laudandi gratia cantabatur ad tibiam: & ex Nonio, ineptum, & inconditum carmen, quod adducta pretio mulier, quæ præfica diceretur, ijs, quibus propinqui non erant, mortuis exhiberetur. Sed quid hoc ad τὰ νενομισμένα Græcorum, solitos in exequijs ritus, & consuetudines fidelium? Sed cum interpres ceremoniarum Ecclesiasticarum hostis sit inexpiabilis, non est mirum, si Catholicorum sacra Gentilium solemnibus assimilat. Græci sacras cantiones a sanctis Patribus compositas, Concilijsq; approbatas in fidelium funere concinunt. Laudes misericordis Dei, qui pro ijs sanguinem suum effudit, symphoniacis canticis prosequuntur: sanctos, & inter eos immaculatissimam Virginem implorant; vt apud Deum mediatores sint, & Deum demortuo propitium reddant, vt misereatur, veniamque concedat delictorum, & a tormentis, & molestijs, si quæ animum illius ob delicta commissa oppresserunt, liberet, deducatque in sinum Abrahæ, & ad aspectum suum. Postmodum legunt ex

veteri,

veteri, nouoq; fœdere ἀποστασμάτια, & Psalmos integros, eosque non paucos personant. Et tu nefandissimum caput, & impense improbum, sacra diuinaque eloquia, sacros exequiarum ritus, sacra Christianorum cantica scelesta lingua *nænias* vocas? Compesce linguam perfidè. Tu tamen in impietate perduras, καὶ μνημόσυνον ἐν ἐτελέσαμεν αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτοῦ ναῷ. *Cuius manibus in isto Sacello vnica tantum parentauimus Monodia*. Rubeo, mihi crede, confundorque. Quid tamen expectandum est de hoc viro, qui Manes, & Deorum laruas rursus denuo, vero Numine pulso, in Ecclesiam introducit, quibus parentare fatetur a Christianis. μνημόσυνον apud Græcos est officium, quod supra mortuos ab Ecclesia institutum, siue canendo, siue legendo recitatur, quod alias dixeris iusta, facere. sic etiam ineptum est *parentare Monodia*, quam supra dixeras *Næniam*. Neque enim lugubri cantu, quod fit a Præfica in defunctorum funeribus, sed cantu ab Ecclesia præscripto parentant Numini. In eadem pagina in Græcis non sunt; *Doloribus male conceptis ob prælatum sibi Monembasium*. Sicut & illa; *Vt eorum Vicarij, qui ab ipsis accepe- runt iura, aut priuilegia in quemcunque vellent capacem transferre possent*. & illud; *Et veteris amicitiæ, ac necessitudinis leges cum Monembasio renouauit*. Et; *cum diem de die futiliter trahi cerneret, & protelari negotia*. Et; *vt obdormientibus in vtramque aurem*. Hæc tu quoque de tuo dicis, sed non Syropulus tuus.

Pag. 145. sect. 6. cap. 4. Οἱ μὲν τοι λατῖνοι διεφήμισαν καθ' ἡμῶν, ὅτι ἔχομεν αἱρέσεις νδ'. καὶ γράψαντες ἐν τοῖς τετραδίοις ἐπ' ἀγορᾶς πρὸς δήμωσιν προετίθουν. *Latini vero infamiam de nobis sparserũt, quod hæreses non minus quinquaginta quatuor profiteamur; nec verbis id modo asseruere, sed scriptis propalauere in militum stationibus fori præsidio excubantium, & programmata de his in foro venundanda publicauerunt*. Ostende tu in Græcis esse; *Nec verbis id modo asseruere, sed scriptis propalauere in militum*.

stationi-

ſtationibus fors præſidio excubantiũ, & tum fidi Interpretis nomen habeto. Annon planius, & fidelius Græca expreſſiſſes; *Latini vero infamiam de nobis ſparſerunt, quod hæreſes non minus quinquaginta quatuor profiteremur, ſed ſcriptis mandatas in foro venundandas publicauerunt?*

Pag. 159. ſect. 6. cap. 12. Ἐμοὶ δοκεῖ διαιρεῖσθαι εἰς δύο τὸ ἡμέτερον ζήτημα. *Nam illa quæſtio penitus penſitata in duos alueos abire videtur.* Ita de rebus diuiniſſimis verba facit Creyghtonus, & ſimiles bene pictas tabellas in bono lumine ponit. Quæſtiones, & dubia de proceſſione Spiritus ſancti aluei facti ſunt, caua terræ, per quæ flumina decurrunt. Diuina nomina infra terræ ipſius ſuperficiem contrudit ac ſubigit, quaſi nobiliorem locum non repererit. Qui enim potuit, dum ille in alueis, infernisq; ſtagnis, & ἀΐδαο πύλῃσι Heroum ſuorum animas poſt hanc vitam optime corpore peractam perinde atq; in cœlo, & bonorum omnium cumulatiſſima complexione reponit. Annon ſimplicius dixiſſet, & melius, & Chriſtiano Theologo conuenientius. *Noſtra quæſtio, vt mihi videtur, in duas partes diuidua eſt.* Et qui in duos riuulos quæſtionem diſpertitus eſt, ibidem in tres nobis obtrudit. *Primo an dogma ipſum de proceſſione Spiritus ſancti, quod Romana Eccleſia profitetur, cum noſtro orientali conſentiat, nec ne? Secundo de addita voce ad Symbolum: An iure Romani ſibi libertatem vindicarunt aliquid pro libitu ſuo ad Sacrum Symbolum adijciendi? & an ipſis licitum fuit, etiam ſi doctrina fuiſſet ſana?* Hoc eſt dolio pertuſo doctrinam infundi, vel potius materiam, de qua agitur, parum, vel nihil intelligere. Secundus, & tertius riuulus vnum fuerit, ſi verba Græca non implicaſſes. Εἰ ἄρα εἶχον ἄδειαν, εἰ καὶ ὑγιὲς ἦν, προσθεῖναι ταύτην ἐν τῷ συμβόλῳ, *Si poterant pro libitu adiectionem ſimilem, etiam ſi ſana eſſet, addere in Symbolo?* Quare ſecundo loco illa tua digeſta; *An iure Romani ſibi libertatem vindicarunt, aliquid pro libitu ſuo ad ſacrum Sybolum adijciendi?* præter rem,

& ni-

& nimia sunt, quod bene noscens Imperator, & ex Imperatore Syropulus non numerarat. Et infra de Cabasila: ὕστερον χωρεῖ καὶ τὸ προσθήκης. *Ad euertendum postea additamentum stilum fœliciter strinxit.* Nam multi etiam stringunt stilum, sed nullo bono euentu, multi etiam cum magna mercede, & infœliciter. Vnde tu habes Cabasilam stilum *fœliciter strinxisse*, cum *fœliciter* in Syropulo non appareat?

Pag. 160. sect. 6. cap. 13. Καὶ εἰ συμβῇ ἀσθενῆσαι τὸν Πατριάρχην, ἢ τὸν Βασιλέα κατ' αὐτὴν τὴν τεταγμένην ἡμέραν, ἵνα μὴ ἐμποδίζηται ἡ Σύνοδος δι' ἀγανάκτησιν ἑνὸς ἐξ ἡμῶν. *Et si contigerit in die sessioni præstituto Imperatorem, vel Patriarcham decumbere, ea ratio ab omnibus ineatur, vt reliqui nihilominus ad Synodum conueniant, nec ab vnius aut plurium absentijs quacumque de causa rerum gerundarum orbita sufflaminetur, aut publica vtilitas detrimentum capiat.* & pag. sequenti illa: *Viros militiæ literariæ expertes.* Quare ego iure iurando affirmauerim, si fidus est Interpres Creyghtonus, alium Syropuli texum Græcum illum habuisse, quem & verterit, alium nobis publice non sine sui nominis infamia supposuisse. Vel si hic idem textus fuit ante oculos, næ ille planissime fidus interpres non est, sed vti historiæ Syropuli corruptor vnam pro alia substituit, & fallacias in Lectores intendit.

Pag. 171. sect. 6. cap. 19. Καὶ πάντες τὸν Ἐφέσου ἐθαύμαζον. *Interea omnes Ephesium obstupuere.* Vnde vero illa: *Qui tanta cum eloquentia, ac grauitate dogmata mysterijs refertissima condiderat?*

Pag. 201. sect. 7. cap. 10. Καὶ μετ' ὀλίγον εἰσήλθομεν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐκαθίσαμεν, μηδενὸς τῶν ἀρχόντων ὄντων μεθ' ἡμῶν, οὕτω ταχθὲν, ὡς δεδήλωται. *Post breue intrauimus ad Imperatorem, & assedimus, Imperialium Principum nemine admisso. Sed cæteris omnibus rite dispositis.* Verbis clarissimis tenebras obducis, & Lectori, quænam sint hæc cœtera

omnia

omnia rite compoſita, quæ nulla fuere, hariolandum relinques. Sententia eſt, ingreſſos eſſe omnes ad Imperatorem, & conſediſſe, cum nullus eſſet admiſſus in ea audientia Imperij princeps, οὕτω ταχθὲν. Sic enim erat conſtitutum, & ordinatum, vt nullus ex his Principibus intromitteretur. Quid tu vero ſomnias in cæteris omnibus, cum ad Syropulum non attineat, ſeponito apud te in eruditionem.

Pag. 204. ſect. 7. cap. 10. Ἐπιόντος καὶ αὖθις τοῦ βασιλέως· ὅτι κατὰ πολὺ συμφέρει ἡμῖν ἵστασθαι μετέωρον τὸ περὶ τῆς προσθήκης συμπέρασμα. *Imperatore iterum inclamante, quamplurimum nostræ vtilitati conferet, ſuſpendere vltimam additamenti definitionem, & velut Hercules Antæum raptum in ſublime ſtringere.* Ridicule, & Creyghtono digna comparatione, qua pannum ſuum alienæ aſſuit purpuræ: æque ac ſi idem eſſet additamentum in Symbolo ſuſpenſũ tenere, vel in aliud tempus diferre, & Antæum in ſublime raptum ſtringere. Sic eſt acer in rebus inueniendis aptandiſque Creyghtonus.

Pag. 217. ſect. 8. cap. 1. Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ εἶπεν ὁ Ἐφέσου λόγον προτρέψαντος τοῦ βασιλέως συνιστῶντα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ εἰλικρινὲς τῆς ἡμετέρας πίστεως, καὶ τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν. *Ad vltimum vero Epheſius inſtigante Imperatore orationem explicuit longiuſculam, qua ex ſacrarum literarum fontibus, & teſtimonijs ſanctorum Patrum, noſtræ fidei veritatem dogmatumque non minus puram ab heterodoxiæ fuco, quam quod maxime impermixtam Solaribus radijs reſplendeſcit luculentiſſime demonſtrauit.* Solares radij, cum verteretur hic locus, Chreyghtono oculos exturbarunt. Sic non vidit, quæ ſcripſit Syropulus, ſed alia quæ in illo non erant ſuperaddidit, & e duobus tria vidit: ideoq; *non minus puram ab heterodoxiæ fuco, quam quod maxime impermixtum Solaribus redijs reſplendeſcit luculentiſſime.* Et infra; *vt retunderet Latinorum indolem.* Græce eſt; *Videns*

Latinorum indolem. Quare idem est apud Creyghtonũ *videre*, & *retundere*: conatus aliquid agendi, & effectus. Sic conatur quis aliquem occidere, ergo occidit: conatur reprobare, ergo reprobauit; conatur vertere pollicem, ergo vertit: quasi semper conatus, & applicatio suum sortiatur propositũ. An nescit sępesępius etiamsi montes parturiunt, nasci ridiculum? Et infra; Dicunt Græci se daturos responsa ad Occidentaliũ Patrum dicta de processione Spiritus S. cũ authentica lustrassent. Creyghtonus vocem inuertens, *autographa* more suo dedit. Quasi idem sint authentica, & autographa. Quamuis non me lateat authenticas tabulas esse primarias, vnde exempla desumuntur: attamen Græcos non ita alienatos sensibus fuisse existimo, vt poscerent libros Augustini, Hieronymi, Ambrosij, & aliorum sanctorum Patrum post tot annos decursos scriptos autographos, nempe eorum manu propria scriptos, sed authenticos, vt Syropulus scribit, nempe certos atque indubitatos, & qui comprobati essent ab ijs, qui auctoritate pollebant. Cum enim testimonia a Latinis in *chartulis*, Creyghtonus addit, *e sinu euolutis* ad corroborandam sententiam exhibita fuissent, Græci distulerunt responsum, donec authenticos, & fidem facientes Codices attulissent. Idq; elicitur ex verbis Ephesij c. seq. Ἐγὼ οὐκ οἶδα, εἰ τῶν παρ' ἐκείνοις δηλωθέντων ἁγίων εἰσὶ τὰ προκομισθέντα ῥητά. εἰ οὖν ἀπολογήσομαι, ἐρῶ αὐτὰ νόθα. καὶ εὐθὺς εἶπον αὐτῷ τινές, ὅτι εἰ εἴποις αὐτὰ νόθα, ὑβρίσεις τοὺς ἁγίους, καὶ ἐγερεῖς διχόνοιαν, καὶ διαμάχην μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν καὶ τῶν δυτικῶν ἁγίων, καὶ γενήσεται σκάνδαλον μέγα. ὁ δὲ εἶπεν. οὐχ ὑβρίζω τοὺς ἁγίους, ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἔχομεν ἡμεῖς τοὺς λόγους, ἐν οἷς εὑρίσκονται ταῦτα τὰ ῥητά, οὐδὲ ἡμῖν εἰσὶ γνώριμα. οὐδὲ γὰρ ἠκούσαμεν αὐτὰ μέχρι τοῦ νῦν. τὰ δὲ ῥητὰ παραιτήσομαι ὡς ἀμφιβάλλων. ἐπεὶ οὐκ ᾔδειν αὐτά, τοῖς δὲ ἁγίοις τὸ ὀφειλόμενον ἀποσώζω σέβας. *Ego penitus ignoro, an autoritates Patrum Occidentalium, quibus nos obruunt, satis pertineant ad eos Patres vnde:*

illa citantur, et si fas esset eloqui, vt adulterinas respuerem. Quod vt dictum durius cum a pluribus iudicaretur, suasere, vt quantam contumeliam sanctis Patribus inureret, quantam offensam, & scandalum crearet vtrique Ecclesiæ, tam Orientali, quam Occidentali, si Occidentales Patres proscriberet, animo graui metiretur. Quibus sic obuiam iuit Ephesius; Ipsos Patres non violabo, sed cum nobis non constet de istis spicilegijs, quæ aduersarij nobis obijciunt, nec Patrum opera, vnde ea decerpunt, sunt nobis cognita, quando nec in hunc diem eorum sententiæ nostris auribus increpuere, submouebo tantum ea particularia, vt anceps animi haud perfecte callentis, quo sensu Patres scripserint, at ipsos Patres debita veneratione in perpetuum colam. Non ergo quærit autographa, sed authentica.

*Pag.*208. sect.7. cap.13. Καὶ εἶπον λόγους πολλοὺς σκληρούς. *Et verbis acerbissimis vnioni maledixerunt*, Esto, maledixerint. Sed vnioni maledixisse nunc tandem ex Creyghtono disco. Ibidem; ἵνα προδῶμεν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἡμῶν διὰ ταῦτα τὰ πόματα; ἐγὼ ἀποσπάσω, καὶ ἀποδώσω ταῦτα. *Vt pietatem nostram per hæc Circeia pocula proderemus? reuellam, atque Anticyras ablegabo*. Circeia, & Anticyras, etiam si vigilans perquisiueris in Syropulo non inuenies. Et in fine capitis verba Gemisti. Ἐγὼ φημι, ὅτι ὡς ἐπεὶ συγκατέβησαν τὴν εἰς τὴν Φλωρεντίαν μετάβασιν, καὶ διαλέξεως περὶ τῆς δόξης, ἀπέρχεσθε, μὴ ἐπιφερομένους, ἀλλ᾽ ἀμφιαζομένους τὰς ἀλλαγάς. *Illis vaticinabor. Quando iam hinc assensum præberet, in Florentiam se transferendi, & arguendi in præcipuum dogma, illinc redibunt in patriam, non quasi ad vnionem condecorandam comportassent ornamenta Episcopalia, sed ab vnionis fundamine, tanquam a specifica causa in posterum primaria ornamenta gestatura.* Quidquid sit de hac postrema voce. Typographus errauerit. Scripserit Creyghtonus, *gestaturi*. Quid tum? Ergo vaticinatus est Gemistus, & Creyghtonus delirat, desipit, insanit, cum quod dicit non comprehendat, neque aliorum mens quicquam recipit. Adesis eiusdem

Notas; Ἀλλ' ἀμφιαζαμένους τὰς ἀλλαξάς. *Difficile est hoc Gemistij dictum, cuius præcipuus nodus latet in voce ἀλλαγὴ, quam nos infulas, seu ornamenta Episcopalia interpretamur, ἀλλάσσεσθαι Græci recentiores simpliciter dixerunt pro vestem induere, & ἄλλαξμα, &* ἀλλαγὴν *vestem simpliciter, sine vlla relatione ad ea verba in veteri Græcia, quæ mutationem sonant, quamuis contrarium futiliter somniat Gretserus, commentans in Codinum: sensus est, quem reddidimus περιφραστικῶς, vt aliquando libertatem vsurpemus in locis obscurioribus transferendis.* Dispeream, si hæc sua intelligit, etiam post adhibitum ad consilium Apollinis oraculum. Vbique confusio, vbiq; tenebræ, multiloquium tamen non deficit, vt turba verborum scopulos difficultatis euadat. In profectione Græcorum Florentiam, ne rebus domesticis, inutilibus tamen, deferendis Græci grauarentur, Patriarcha suadet, vt impedimenta superflua Venetias mittenda curarent, & tantum necessaria secum traherent, quandoquidem ibi vnio consumenda foret. Verbo Patriarchæ fidem inter alios non tribuit Anchiali Præsul, ea ductus ratione, quod Latini ab opinionibus, quas semel defendendas suscepere, nunquam discedant, & sic vnionem incredibilem reputabat. Gemistus, qui eam futuram existimabat, quod Florentiam se reciperent, & de dogmate disceptationem admitterent, dicit, non esse reputandam Præsulibus, tam onerosam sacrarum vestium deportationem, cum vnionem audirent. Quare concludit, cum Græci assensum dederint, sese Florentiam transferendi, & de opinione decertandi, sic illis prouidendum esse, vt vestimenta sacra non deferrent, sed illis iam circumuestiti iter câpesserent. Namque adeo certam esse vnionem, vt non sit opus vestes sacras in sacculis, & capsis Florentiam deuehere: sed illis ornati parati sint ad laudes Deo pro vnione concinendas.

Pag. 214. sect. 7. cap. vltimo. Καὶ δεσμῷ ἴδιον. *Et quam-*

quamuis in pompa procederet, testudineum tandem grandiuit gradum. Verba sunt Creyghtoni, non Syropuli. Et infra; Ἀλλὰ ζοφερὰ καὶ ἀνέορτος ἡ τοῦ βασιλέως ἐπεισόδιος ἑορτὴ γεγένηται, τῆς ἀμέτρου ἐπομβρείας διαλυσάσης περὶ ὥρας ἅπαντα τὸν συναθροισθέντα σύλλογον. *Sed caliginosa, & spissis tenebris obducta cœli facies, illætabilem Imperatorij aduentus festum alijs diebus solemnibus superinductum reddidit, immoderato imbrium delapsu intempestiue discutiente omnem hominum conuentum, qui celebritatem diei, aut solemnia spectacula admirari gestiebant.* Quid vero illa, *ac spissis tenebris obducta cœli facies,* nec non, *alijs diebus solemnibus superinductum reddidit,* &c. *aut solemnia spectacula?* quæ in Syropulo non sunt. Nugatorne es, an Interpres? ἑορτὴ ἐπεισόδιος, *festus dies aduentus* tibi est, qui nescis distinguere aduentũ ab ingressu. Dictam solemnitatem εἰσόδιον τιμὴν nuncupauit Auctor vitę Theod. Studitę; Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἐπανιὼν περιφανοῦς τε, ὡς εἰκὸς, παρὰ πάντων τυχὼν, καὶ τοῦ ὑπαντῆς περιφανεστέρας, καὶ μᾶλλον πρός τε τοῦ προέδρου, καὶ τῆς βασιλίσσης αὐτῆς τῆς εἰσοδίου τυχὼν τιμῆς. *Theodorus Studita, Thessalonica regressus, splendido, vti par erat, occursu omnium exceptus, & magnificentiorem, cum Antistes, & Imperatrix obuiam illi processissent, & magis celebriorem ingressus honorem nactus est.* Et Ephræmius in Chronographia in Alexio Comneno successore Isaacij Angeli. Πομπὴν ἐπεισόδιον Vin verba? audi;

Ἵππον δ' ἀναβὰς ἄλλον ὁ στεφηφόρος·
Πομπὴν ἐπεισόδιον εἶχεν ἀνύσας
Σὺν τῷ πεσόντι, καὶ τεθραυσμένῳ στέφει.

Pag. 118. sect. 8. cap. 2. Καὶ παύσωμαι. *Sic tamen vt in posterum silerem, conticescere decreui, & ab iniucundo opere supersedere.* Vbi verbulo silentium sibi imperat Ephesius, tu loquacitate nimia Lectoris aures obtundis. Et infra; Τὸν Ἐφέσου ἀπαιτοῦντος δοῦναι ἀπολογίας εἰς τὰ παρὰ λατίνων προκομισθέντα, καὶ λόγων πολλῶν περὶ τούτου κινηθέντων, εἶπεν ὁ Ἐφέσου. *Imperator cum Ephesium rogasset, ne vlterius detrectaret*

ctaret

ctaret responsa comminisci ad Occidentalium Patrum loca, a Latinis in Synodo recitata, & alij insuper multi ad idem propositum loquerentur, Ephesius respondit. Multa tu loqueris, sed intempestiue, ac perincommode.

Pag. 219. sect. 8. cap. 3. Ἐν τούτοις δὲ ὄντων ἡμῶν πρέσβυς ἐπεδήμησεν εἰς τὸν βασιλέα Καντακουζηνὸς ὁ Φακρασῆς. *Dummodo in his versamur, Legatus appulit ad Imperatorem missus Cantacuzenus Phacrasa, seu tribunus.* Vnde vero expiscetur Creyghtonus, Phacrasam esse tribunum, audi, & ride, ex Notis in hunc locum: *Cantacuzenus Phacrasa, seu tribunus, Phacra cohortem significat, vnde φακρασῆς Tribunus, videndus Meursius.* Diuine. Lauda fortunas tuas. An non vel hoc solo de re literaria bene promereris? Phacrassæ nomen familiæ est Byzantinæ, cum primis illustris, & tu nobis ex Meursij Phacra pro tua eruditione Tribunum creas, & fingis? Ego puto, illum ipsum esse, vel minimum illi affinem, qui interfuit Concilio Constantinopolitano contra Mediensem, & Ancyranum Episcopos celebrato, & locum habet inter alios Imperij Principes, Μανουὴλ Καντακουζηνὸς ὁ Φακρασῆς. *Manuel Cantacuzenus Phacrasses.* Lege ad Phacrassem ὄντα λογοθέτην τῶν ἀγελῶν Epistolas plurimas Maximi Planudæ, & ad Ioan. Phacrassem Epistolam Georgij, siue Gregorij Cyprij Patriarchæ Constantinopolitani. Georgij Phacrassæ equitum ducis meminit Ioannes Cantacuzenus in Historia lib. 3. cap. 22. In eundem Phacrassem, vel alium eiusdem familiæ leguntur Iambici non dum editi sepulchrales Phile, digni, qui posterorum memoriæ suggerantur, & sunt licet imperfecti.

> Οἷον τὸ συμβὰν! Φακρασῆς γὰρ ἐνθάδε
> Θρηνῶν ἀφορμή. Φακρασῆς, ὢ τῆς τύχης.
> Τί γὰρ τοιοῦτον ἄλλο δεινὸν τοῦ χρόνου;
> Τῆς φύσεως τὸ θάμβος ἐν τοῖς ἀψύχοις.
> Τῶν πραγμάτων ὁ κόσμος ἐν τάφῳ κόνις.

Τό

Τὸ κάλλος εἰς γῆν. ἀπρεπὴς ἡ σεμνότης.
Ἡ δόξα καπνός. ἐν σιγῇ τὰ τῶν λόγων.
Ὁ πλοῦτος ἀργός. Εὐτελὴς ὁ πᾶς βίος.
Ὁ καλλίπαις ἔρημος. ὢ ζῶντος πάθους.
Ἀνδρὸς τηλικούτου ζῆν ἀτεχνῶς ἀξίου.
Δημῶν γὰρ ἦν ἐκεῖνος εἰς τὸ πᾶν γένος.
Τῇ τῶν ἀγαθῶν ἐντελεῖ βλάστῃ βρύων,
Ἡ χαρίτων θάλαμος, ἡ μουσῶν τόπος;
Ἡ καταγωγὴ τῶν Θεοῦ προσταγμάτων,
Οἷς ἐκ βρέφους ὥπλισε λαμπρῶς τὸν βίον
Ἀντικαταστὰς πρὸς τὰ τῆς ὕλης πάθη.
Τίς ἱκανὸς τοσοῦτον πενθῆσαι τέρας;
Ἥλιε καὶ γῆ, καὶ τηλικοῦτοι κρότοι,
Κἂν ἐκ θαλαττῶν συνάγῃ τὰ δάκρυα;
Πρεσβύτατον γὰρ καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας
Ἐκεῖνον εὗρον, καὶ περὶ λόγους μέγαν,
Αὐτὸς βασιλεύς, ὁ σκοπῶν εὖ τὰς φύσεις,
Ἀνῆκεν αὐτῷ τὰς λαβὰς τῶν πραγμάτων.
Ὁ δ' εὐθὺς ἦν ἄγρυπνος ἐν τούτοις φύλαξ,
Σοφῶς κυβερνῶν τῶν φυλῶν τὴν ἑλκάδα.
Καὶ λογοθετῶν ἐγκριθεὶς τοῖς ὀλβίοις.
Ὁσημέραι προὔκοπτεν εἰς τὰ βελτίω.
Τοῦ δὲ φθόνου πιέζοντος αὐτῷ πρὸς βίαν
Καὶ τὴν ἀγαθὴν παρεισκόντος τύχην.
Ὁ παῖς βασιλεὺς τοῦτον εὗρον παρόθεν
Τὰς ἰδίας προὔθηκεν αὐτῷ φροντίδας.
Κἀνταῦθα δειχθεὶς ὑπὲρ αἰθέροπος φύσιν.
Ἐδυσφόρει μὲν καὶ τῆς φαύλης τύχης,
Ἔχων δὲ τὴν συνόδον εἰς ἑδραίαν βάσιν,
Ἐπεὶ βοηθὸς, καὶ ξένιον ἦν τὸν τρόπον,
Καὶ τῇ κατ' αὐτὸν προσφυῶς ὄντως φύσει
Πέποιθεν οὐδὲν ὑπὸ τοῦ δεῦρο κλόνου.
Ὤφθη δὲ τοῦ θλίβοντος αὐτὸν βελτίων
Καὶ τοῦ βίου κάλλιστα τὸν πλοῦν ἰθύνας,

Καὶ

Καὶ λαμπρὸν ὑπόδειγμα φανεὶς τῇ κτίσει. * * *

Reliqua desiderabantur in Codice Manuscripto. Ad Matthæum etiam Phacrassem Serrarum Episcopum legitur Epistola Isidori Archiepiscopi Thessalonicensis in Codice Vaticano MS. Græco 651. pag. 236. Et infra; αὖθις εἶπεν. *Ille vero gloriandi libidine asseruit*. Sic nos dicimus, Creyghtonus aucta larga copia fandi garrit; Sicuti & quæ paulo infra aggregat, *hæc voce satis prompta*. Et infra ἐγὼ δὲ γράψω. *Et ego Thesauri mei præfectis scribam*. Non inepte hic Plautinum dixeris; Istic est *thesaurus stultis in lingua situs, vt quæstui habeant male loqui melioribus*.

Pag. 220. sect. 8. cap. 4. Ἀπέβλεπε δὲ πρὸς ἑνωτικούς τινας τρόπους, καὶ μεσότητας. *Et in modis vnitiuis studium omne posuit*. Verbum μεσότητας *medietates*, tam odiosum Ephesio, licet in Græcis sit, Creyghtonus obticuit. Et infra; μηδὲ προνοούμενοι τοῦ ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς πατρίδος δέοντος συμφέροντος. *Nec caritate permoti commoda patriæ manifeste procurarent, vt in pristinum decus restitueretur*.

Pag. 222. sect. 8. cap. 15. Ὁ ἀντιλέγων, καὶ φιλονεικῶν, καὶ μὴ τῇ τῶν πλειόνων πειθόμενος ψήφῳ, καὶ βάρος, καὶ σκώμματα, καὶ ἄλλα ὅσα ἀνήκουσι πρὸς συστολὴν αὐτοῦ καὶ ταπείνωσιν δέξεται παρὰ τῆς βασιλείας μου. *Nam quicunque rixas, aut iurgia excitabit, nec se plurium calculis pro consuetudine subijciet, nil præter conuitia, & contumelias a nostra Imperatoria Eminentia feret*. Esto, transeat: quæ vero consequuntur; *aut si quæ tristia supplicia excogitentur, quæ eius peruicaciam corripiant, redigantque in maiorem mediocritatem*. Quænam futura sunt hæc supplicia, & tristia, quæ minitatur Imperator, cum in Græcis non legantur, imaginatione concipio, & ferrum, & flammam, & tandem mortem, & quidquid atrocius excogitari potest, quibus in peruicaces, & rebelles animaduertitur, quæ dubio procul, & peruicaciam corripiunt, rediguntque in maiorem mediocritatem. Veruntamen discerem a te, & libentissime, qui scis omnia

in

in minutiora diſcerpere, quomodo in demortuis,& flamma abſumptis peruicacia corripitur, & animus, & obſtinata voluntas in maiorem mediocritatem redigitur? Dices, pœnam illius multorum eſſe motum, & ſic viuorum peruicaciam corripi,redigiq;viuos in mediocritatem. Sed Notæ ſimili parcere poteras, ſi quæ in Græcis non ſunt, ex tuis non adderes; συςολὴ ſimplex, & ταπείνωσις aliud quid notant. Sed tu quæ moderata ab Imperatore efferuntur, *tonitrua* facis; ſicuti & hæc *prooemia*. Et infra; Ἐν ταύταις γὰρ ταῖς ἰδίᾳ γινομέναις συνεδρίαις ἀπέναντι τοῦ Ἐφέσου, καὶ συνώ αὐτοῦ ἐκάθηντο. *Etenim in his priuatis Conuentibus recta e regione Ephesio, ſuiſqueſe collocarunt aduerſis frontibus, vt arietes cum coniſcant*. vellem mihi ſal illud Atticum, *aduerſis frontibus, vt arietes cum coniſcant*, verteres ex Latino in Græcum. Sed aduerte animum, ex verbis Syropuli tui, & ex hoc loco. Sed non poteris, quia non eſt: quanam ergo ratione in tua inſeruiſti? In hac tua Syropuli translatione dicis ne tua, vel ea quæ Syropuli ſunt? Si tuam; ergo non es fidus Syropuli interpres: ſi Syropuli, age ſis ergo, prome Græca ex Syropulo. Sic & infra tibi πρὸς πάθος λέγειν eſt, *loqui a ſtudio partium, & affectu obcæcato*. Et infra; Καὶ ἐπεχείρησεν ὁ Ῥωσίας ὀχληρῶς φέρεσθαι κατὰ τοῦ Ἡρακλείας. *Et parum aberat Roſſenſis, quin ad pugnam ſpectaret, & turbulenter in Heracleenſem debacchаretur*. Et; Πόθεν ἔχεις τὸ λέγειν οὕτω, καὶ σκώπτειν, καὶ ἀναισχυντεῖν; *Unde natam tibi hæc dicendi intemperies, immodeſtia oris, perfrictæ frontis inuerecundia?* Et, ὁποῖοί εἰσιν οἱ λόγοι σου. *Quibus alueis tua verba decurrunt*. Caue, ne ſpiſſis alueolis hiſce tuis, quibus adeo delectaris, lænam pignorent.

Pag. 225. ſect. 8. cap. 6. Καὶ ἠξίουν, ἵνα παρακαλῇ τὸν βασιλέα καὶ παρέχῃ τι πρὸς διατροφὴν αὐτοῖς. *Adibant ſupplices, vt Imperatorem hortaretur eorum miſereſcere, & nonnihil ad famem depellendam elargiri*. Aliud eſt διατροφὴ *alimentum cibus, victus ad vitam ſuſtentandam*, aliud confectum famem

ad eam depellendam victum quærere. Hoc tamen solemne est Creyghtono, vt alibi supra monuimus, quæ aliquo modo in Pontificijs, ac procurantibus vnionem, vti criminosa Syropulus inculcat, ea verborum amplitudine, quandoque etiam sesquipedalibus verbis adaugere: sic modo necessaria ad victum ita exagerat, vt non ad vitam tuendam, sed ad famem depellendam transferat. Et infra; *Cum premente miseros furiali inedia, adhuc ab ipso mendicare perseuerarunt.*

Pag. 257. sect. 9. cap. 6. Παρόμοιόν ἐστι τοῦτο τῷ ῥηθέντι παρὰ τοῦ ἐπάρχου πρὸς τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Γραπτόν. εἶπε γὰρ αὐτῷ, ὅτι μίαν μόνην κοινωνήσατε, καὶ ἕτερον ἐκ ἀπετοῦ μηδ. προσδέχεσθε δὲ, ὅσοι φίλοι ὑμῖν. καὶ ὁ ἅγιος ἔφη πρὸς αὐτόν. *Quod mihi obtrudis, simile arbitror isti dicto, quod Præfectus Prouinciæ in præclarum sanctitate virum Theodorum Studitam vsurpauit, quem propter eximias dotes Conscriptum peculiari cognomine nuncupauimus.* Verba hæc postrema a Græcis Syropuli absunt. Quodsi propter eximias dotes *Conscriptus* peculiari cognomine nuncupandus est, quare tu *Conscriptum* in *Studitam* transmutas? Poteras te expedire facilius, Theodorum, cum id afferat Syropulus, *Scriptum* dicendo, vel si mauis *Conscriptum*, dummodo hunc Theodorum alium a Studita insinues. Et plane insulsum est, quod scribis in Notis, te nescire, & tamen quod nescis, in scriptis infarcis. *Haud scio, an in Historiam Theodori Studitæ noster Ephesius alludit: sed arbitror, quod sic se habet.* Quæ postea subdis de Theodori, & Platonis Studitarum a communione Tarasij Patriarchæ, eiusque successoris, Nicephori secessione, non sunt ad rem, & perperam tu Iosephum Presbyterum Abbatem clariore nomine perhibes. Quæ tamen tu narras, verum est, Studitam Theodorum attingere. Conijcis in fine; *Et licet, haud multum postea eodem anno id factum contigit per eundem Michaëlem triennium antequam Imperium abdicasset, Theodorus tamen Præfecto tum respondere maluit,*

prout-

prout hic habetur in textu, de capite auferendo, vt se insigne exemplum constantiæ præberet. In hoc longe auius a vera rerum gestarum narratione stultissime vagaris, cum quæ Theodori *Grapti* sunt, Theodoro Studitæ applicas. Idq; vt discas, audi. Theodorus Studita nascitur Constantinopoli, Photio patre, & matre Theoctiste, Constantino Copronymo imperante; fratres germanos habuit Iosephum, & Euthymium. In Boscytio, seu Saccudione agello suo sub Platone auunculo Monachum cum fratribus induit. Interim Constantinus Imperator, Irenes filius, pulsa vxore propria Theodotem Theodoro sanguine coniunctam sibi matrimonio iungit: cum matrimonium recens inductæ Ecclesiasticis non probaretur, nec esset, qui solemnia coniugij persolueret, vnus Iosephus, Presbyter, & Ecclesiæ Oeconomus contra scita Canonum ceremoniam peragit, in quam vti non rite factam Theodorus inuehitur. Hinc iussu Principis cæditur sæpius ad mortem, & carceribus mancipatur: nec minora passus sub Armeno Leone, tandem vitam finit, & sepulcro conditur in Insula Principis. Post decem & octo annos solemni pompa sub Theodora Imperatrice, & Methodio Patriarcha corpus illius integrum, & miro fragrans odore Constantinopolim delatum in Monasterio Studij reconditur, prope Platonis patrui, & Iosephi fratris monumenta. Ab hoc Studita vide quam diuersus sit Theodorus *Graptus*, siue *Scriptus*. Nascitur hic Hierosolymis, in Palæstina educatur, in Monasterio Sancti Sabæ, vna cum fratre germano Theophane Sacerdos ordinatur a Sionis Episcopo. Sub Leone Armeno, hic quoque cultum imaginum defendit, & cum fratre Constantinopolim ingreditur, qui fustibus cæsi in os Ponti in exilium mittuntur. Leone obtruncato Constantinopolim reuertuntur, vbi Theophanes Canones colligit. A Theophilo post multa tormenta in exilium in Insulam Aphrusiam

relegantur, & tandem in Apameam Bithyniæ. Theodorus moritur die Protomartyri Stephano sacro, post cuius mortem Theophanes in Episcopatum Nicænæ Vrbis Bithyniæ promouetur a Catholicis. Theodori corpus ex Vrbe Apamea Chalcedonem transfertur, & sepelitur. Non ergo vnus Theodorus est *Studita*, & *Graptus*, quidquid ipse deliras. Ego cum sciam, quantum sis in monumentis antiquorum versatus, facile dissimulassem, & pepercissem inscitiæ. Sed cum aperte videam, in Græcis Ephesij, referente Syropulo tuo, Θεόδωρον γραπτόν, *Theodorum Scriptum*, non potui non excutere tantam cæcitatem idiotæ, & tantum sibi sumentis Interpretis. De notis in facie inustis huius Theodori vide Georgium Cedrenum, Ioannem Zonaram, Michaëlem Glycam, Constantinum Manassem, Menæa Græcorum, & Martyrologium Basilianum, Methodium Patriarcham, & eosdem ipsos Theodorum, & Theophanem. Nam cum hi sanctissimi Fratres in exilium pellerentur, delati ad locum, in quo iussu dicti Imperatoris Iconoclastæ Methodius Patriarcha viuus in sepulcrum inclusus marcescebat, amici amico hæc carmina miserunt.

Τῷ ζῶντι νεκρῷ καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ,
Ναίοντι τὴν γῆν καὶ πατοῦντι τὸν πόλον,
Γραπτοὶ γράφουσι, δέσμιοι τῷ δεσμίῳ.
Qui viuus inter viuos esse desijt,
Vitamque præbet mortuus, terram incolens
Polumque obit, vincto grauiter vinculis,
Frontes ei scribuntque inscripti literis.

Iis Methodius in hanc sententiam rescripsit;

Τοὺς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιγράφους,
Καὶ τὰ πρόσωπα σωφρόνως ἐστιγμένους
Προσεῖπεν ὁ ζώθαπτος ὡς συνδεσμίους.
Quorum libris inscripta sunt cœlestibus,
Nomina, piæque frontes compunctæ notis

Has

Hos, qui defunctus ante funus est suum,
Vinctos salutat, & ipse vinculis grauis.

Et vt magis videas tuam Cyclopeiam cæcitatem, & ne in posterum horum Graptorum historiam cum Studitana tuis hisce lutulentis studijs misceas; tibi dabo rem, vti gesta est, & ad Eparchum Theodori sententiam, quam pro se tuus Ephesius vsurpauit aduersus illos, qui vnionem procurabant, vt ipse scribit, aliquo modo. Fateor, res videbitur prolixior tibi tuisque, sed tua, vt ita dicam, effrænis in interpretando Syropulo libido maiora poscit. Quare ex eiusdem Theodori ad Ioan. Cyzicenũ Præsulem Epist. inter alia vti a Præceptore discito.

Ἡμῶν δὲ σιωπησάντων καὶ εἰς γῆν νενευκότων πρὸς τὸν ἔπαρχον ἐγγύθεν ἑστῶτα ἰταμῷ τῷ λόγῳ καὶ βλοσυρῷ τῷ ὄμματι ἀποτεινόμενος, λόγον τοιόνδε μετὰ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ, καὶ τραχείας τῆς φωνῆς ἀπεφθέγξατο. ἆρον αὐτοὺς, καὶ γράψον τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰκολάψας τούσδε τοὺς ἰάμβους, καὶ παράδος αὐτοὺς δύο Σαρακηνοῖς, καὶ ἀπαγαγέτωσαν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γῆν. ἑστήκει δὲ πλησίον ὁ τοὺς ἰάμβους ἔχων, ὃς ἦν καὶ τούτους σκεψάμενος Χριστόδουλος τοὔνομα, ᾧ καὶ ὑπαναγινώσκειν αὐτοὺς ἐπετάττεν, προσθεὶς καὶ τοῦτο· κἂν μὴ ὦσι καλοὶ, μή σοι μελέτω. τοῦτο γὰρ εἴρηκεν εἰδὼς, ὡς ἄριστα ἡμῶν ὑπόκειται ἡ τῶν ποιητικῶν σκεμμάτων ἀκρίβεια. καὶ εἰς ὅσον καταγελασθήσονται παρ' ἡμῶν. διὰ τοῦτο καί τις παρὼν, καὶ χαριεντιζόμενος αὐτῷ, οὐδὲ ἄξιοί εἰσιν εἶπεν ὦ δέσποτα οὗτοι, ἵνα καλλίους ὦσι οἱ ἴαμβοι. καλὸν δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους, ὡς εἶχον, ἐκθεῖναι τῷ διηγήματι.

Πάντων ποθούντων προστρέχειν πρὸς τὴν πόλιν,
Οὗτοι πανάγνοι τοῦ Θεοῦ λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σύστασιν τῆς οἰκουμένης,
Ὤφθησαν οὗτοι τῷ σεβασμίῳ τόπῳ
Σκηνὴν πονηρὰ δεισιδαίμονος πλάνης,
Ἐκεῖσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀπιστίας
Πράξαντες αἰσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
Ἐκεῖθεν ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται,

Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους πεφευγότες,
Οὐκ ἐξατῆκαν τὰς ἀθέσμους μωρίας
Ὅθεν γραφέντες ὡς κακοῦργοι τὴν θέαν,
Καταχρίονται, καὶ διώκονται πάλιν.

Τούτων δὲ ἡμῖν ὑπαναγνωσθέντων ἀπάγειν ἡμᾶς εἰς τὸ πραιτώριον ἐπέταττεν. καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν λεγομένην Θερμάστραν ἤδη καταλαβών, φθάσας τις ἐκέλευεν ὑποστρέφειν, καὶ σὺν πολλῷ τῷ τάχει τῷ βασιλεῖ παρίστησιν, ὃς καὶ ἰδὼν ἡμᾶς πρὸς λέξιν οὑτωσὶ ἔφη, εἰκὸς ὑμᾶς ἀπηχθέντας λέγειν ἐκεῖσε, ὡς τῷ βασιλεῖ ἐνεπαίξαμεν. ἀλλ' ἐγὼ πρότερον καταπαίξας ὑμᾶς ἀπολύσω. οὕτως εἰπὼν περιεκδυθῆναι ἡμᾶς ἐκέλευεν. ἐκδυθέντων οὖν ἀμφοτέρων ἐτυπτόμην ἐγώ, τοῦ βασιλέως ἀπαύστως οὑτωσὶ κράζοντος, καὶ εἰς ἑαυτὸν ὁρκίζοντος τοὺς μαστίζοντας. οὕτως ἔχεις ἐμέ. δὸς καλά. ἔτυπτον τὸ γοῦν καὶ νῶτα, καὶ στήθη χωρὶς οἴκτου παντός, καὶ φιλανθρωπίας. ἐγὼ δὲ ἐπὶ πολὺ μαστιζόμενος, ἐβόων. οὐδὲν ἡμάρτομεν εἰς τὴν βασιλείαν σου. καὶ πάλιν. κύριε ἐλέησον. καὶ ἁγία Θεοτόκε ἐλθὲ εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν. ἔπειτα καὶ τὸν ἀδελφὸν ἔτυπτον παραπλησίως βοῶντα. καὶ ἁγία Θεοτόκε, λέγοντα. καὶ αὐτὴ εἰς Αἴγυπτον ἔφυγες βαστάζουσα τὸν υἱόν. ἔπιδε ἐπ' ἐμέ, τὸν ἔχοντα τὴν ὁμοίαν σοι φυγὴν κολαζόμενον. κύριε, κύριε ὁ ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, μὴ μακρύνῃς τὴν βοήθειάν σου ἀφ' ἡμῶν. καὶ οὕτω συγκόψας ἀμφοτέρους ἐφ' ὅσον ἤθελε, προσέταττεν ἐξιέναι. ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἕτερος καταδραμὼν ἡμῶν, ὑποστρέφειν κελεύων, καί τις ἀπὸ τοῦ βασιλέως πεμφθεὶς ἐπυνθάνετο. τίνος χάριν τῷ θανάτῳ τοῦ Λέοντος ἐπεχάρητε, καὶ διατί προσφυγόντες αὐτῷ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ μὴ ἀσπάζεσθε πίστιν; πρὸς ταῦτα ἡμεῖς, οὔτε τῷ θανάτῳ φαμὲν τοῦ Λέοντος ἐπεχάρημεν, οὔτε μὴν αὐτῷ προσεφύγομεν, οὐδὲ τὴν πίστιν δι' ἡμᾶς τοῖς καιροῖς συμμεταβαλλομένους ἀθετεῖν ὅλως, ἢ καινοτομεῖν ἀνεχόμεθα. τούτου δὲ ἀνθυπενεγκόντος. τέως γοῦν οὐκ ἐπὶ τοῦ Λέοντος ἤλθετε; οὐκοῦν ἔφημεν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντος. ὁ δέ, καλῶς καλῶς, ἔφη καὶ πορεύεσθε. ὁ λογοθέτης δὲ τότε ἦν ὁ τοῦ δρόμου. τότε εἰς τὸ πραιτώριον σκοτίας ἤδη γενομένης ἐληλύθαμεν. τεσσάρων δὲ παρελθουσῶν ἡμερῶν προκαθίσαντι τῷ ἐπάρχῳ ἕτοιμα εἰς παράστασιν. οὐδὲ

πολ-

πολλῶν βασάνων ἀπειλαῖς φοβήσας, καὶ κολάζειν εἰπὼν πρότερον. εἶτα καὶ τὰς ὄψεις γράφειν. καὶ τοῖς Σαρακηνοῖς παραδοῦναι παρηγγύα τὸ τοῦ βασιλέως πληρῶν καταθύμιον. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Χριστόδουλος, καὶ ὁ τούτου πατήρ. ἡμῶν δὲ σκληρῶς ἀπαναινομένων, καὶ μυρίους θανάτους ὑπομένειν ἑτοίμως ἔχειν λεγόντων, καὶ ὡς οὐ χρανθησόμεθά ποτε τῇ κοινωνίᾳ. ἢ κἂν γοῦν τῇ συγκαταθέσει τὴν τῶν τῶν χριστιανῶν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν ἀθετησάντων, κἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψαιεν, κἂν τὸ σῶμα καύσαιεν τῷ πυρί, λεγόντων, ὁ τοῦ Χριστοδούλου πατὴρ ἐν χάριτος μοίρᾳ τὸν λόγον τοῖς ἐναντίοις ποιούμενος, οὐδέποτε πρὸς τὸν ἔπαρχον, ἔφη, προσεκύνησαν ἤτοι εἰκόνα. καὶ τίνα παθόντες ἐληλύθασιν ὧδε; οὐκ οἶδα, πρὸς ὃν αὐστηρῶς ἐγὼ, ἀπόστα ἔφην ἐντεῦθεν. οὐκ οἶδας, τί λέγεις, οὐδὲ περὶ τίνων διαβεβαιοῦσαι. ὁ δὲ ἔπαρχος αὖθις θωπείαις χρώμενος, μίαν εἶπε μόνον μίαν κοινωνήσατε, καὶ ἕτερον οὐκ ἀπαιτοῦμεν. καὶ ἔρχομαι καὶ ἐγὼ μεθ' ἡμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πορεύεσθε ὅπου φίλον ὑμῖν. ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν γελάσας. ὅμοιόν τι λέγεις κύριε ἔπαρχε εἶπον. ὥσπερ αὖτις ἕτερον ἀξιῶν λέγοι, οὐδὲν αἰτοῦμαί σε, ἀλλ' ἢ τὴν σὴν ἅπαξ ἀποτεμεῖν κεφαλὴν, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα πορεύου, ὅποι καὶ θέλεις. γίνωσκε τοίνυν ὡς ἡμῖν, καὶ τοῦτο δι' αἰσχύνης ἐστὶ τὸ τολμᾶν τινα ὅλως πρὸς κοινωνίαν ἡμᾶς προτρέπεσθαι. πρὸς ἣν αὐτὸς οὐκ οἶδ' ὅπως παραινέσας ἐλθεῖν, καὶ μὴ πόρρωθεν πεπεῖσθαι τὸ τοιοῦτον. ὡς ῥᾷον αὐτῷ γῆν, καὶ οὐρανὸν ἄνωθεν καὶ κάτω ποιεῖν, ἤπερ ἡμᾶς μετατιθέναι τῆς εὐσεβείας. τότε γραφῆναι τὰς ὄψεις ἡμῶν ἐκέλευσε. καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν μαστίγων πληγῶν παραμαρυσσῶν ἐν ἡμῖν, καὶ ἀφορήτους ἐμποιουσῶν τὰς ὀδύνας, διατείναντες ἐπὶ σκάμνων, τὰς ὄψεις ἐκόλαπτον. ἐπὶ πολλὴν δὲ τὴν ὥραν ἐκκεντούντων τὰ πρόσωπα, σκότος ἐγένετο δεδυκότος ἡλίου. ὃ καὶ μὴ βουλομένων τῶν εἰς τέλος ἐπέσχε γραφήν. μέλλοντες δὲ ἐξιέναι πρὸς τὸν ἔπαρχον, καὶ τοὺς παρόντας τὰ γράμματα ταῦτα, εἴπομεν, ὡς ἴστε θεασάμενα τὰ Χερουβὶμ ὑποχωρήσει, καὶ ἡ φλογίνη ῥομφαία τὰ νῶτα δοῦσα, τῆς εἰσόδου ἡμῖν τοῦ παραδείσου παραχωρήσει, αἰδούμενα τὰς ἡμῶν ὄψεις, τὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ δεσπότου ἀτίμως οὕτως ἐγχαραχθείσας. μόνοις γὰρ ἀπ' αἰῶνος ἡμῖν πέπρακται τοῦτο, καὶ καινὸν ἐπιτήδευμα εὕρηται, καὶ φιλανθρώπως ἀπεδέξατε πάντας, ὅσοι κατὰ τοῦ θείου ἡμῶν ἱμά-

τας

τικοῦ δόγματος. ἐν δὲ τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ πάντως ἐπιγνώσεσθε. καὶ εἰς ἀνάγνωσιν ἡμῖν παραστήσονται ταυτὶ τὰ γράμματα. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, ὅσα ἂν ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τούτους οὖν λόγους ὁ βασιλεὺς ὡς ἤκουσε διὰ τοῦ ἐπάρχου, ἔδοξε λέγειν, ὑπὸ τῆς τῶν λόγων ἐνεργείας ὡς οἶμαι καταβροντηθείς. εἰ ἠπιστάμην ἀληθὲς εἶναι τοῦτο παντὶ τῷ λαῷ μου, οὕτως ἂν ταῦτα ἐνέγραψα. ἡμεῖς μὲν οὖν ταῦτα πολλῶν ὄντων καὶ ἄλλων ἐπιτομώτερον δεδηλώκαμεν. τῶν πραχθέντων πολλοὺς ἔχοντες μάρτυρας, οἵ τινες δὲ οἶδα καὶ τούτων πλείονα καὶ σαφέστερον διηγήσονται. *Verum cum nos intenti essemus, & in terram oculos tendissemus ad Eparchum prope astantem, ille sermone improbo; & horrendo aspectu cruentus, cum ingenti furore, & voce aspera hac profudit; Tolle eos, & in faciebus eorum hos Iambos incide, tradeq; eos duobus Saracenis, vt eos in propriam regionem conducant. Adstabat in proximo, qui Iambos deferebat, & composuerat Christoculus nomine, cui imperauit, vt legeret, illud praeterea addens. Et si non sunt elegantes, ne labora. Hoc vero dixit, cum sciret nos esse in arte versatissimos, & in poëticis documentis accuratissimos, & quantum a nobis ob ineptam eorum constructionem irriderentur. Ideoque vnus ex illis, qui aderat, non sine lepida vrbanitate eum sibi concilians, neque digni, ait, sunt hi, neque tanti, vt poscant sibi Iambos meliores. Non inutile vero fuerit eos ipsos, vt sese habent, narrationi inserere;*

Cunctis ad Vrbem currere affectantibus,
Castissimos, in qua Dei verbum pedes
Fixit, generi salutem vt humano daret,
Apparuere & isti venerando in loco
Superstitiosi erroris vasa pessima,
Et inde multa postquam perfidi Deo,
Facinora patrassent turpia impie,
Vt desertores vertere iussi sunt solum.
Fugaque in Vrbem huc delati imperij caput,
Non destitere ab impia vecordia.
Compuncti igitur, facinorosi velut, notis

Ex

Ex vrbe damnati pelluntur hac quoque,

Vbi lecti sunt, deduci nos in Prætorium iubet, & cum exißemus, & tantum non in fornacem, Thermastram dictam, peruenissemus, quidam ocyus properans regredi imperat, & quam celerrime ante Imperatorem nos sistit, qui nos aspiciens, in hæc verba prorupit. Verisimile est vos, cum eo deueneritis, dicturos esse; Nos Imperatorem ludos fecimus: sed ego antea ludibrio habebo vos, tum demum dimittam. Dixit, & vestes detrahi iubet, quibus detractis ab ambobus ipse flagris cædebar. Imperatore irrequiete clamante, & per semetipsum adiurante, in eos, qui cædebant, hac ratione meam intentionem tenes? Age pulsa atrocius. Tundebantur itaque & terga, & pectora absque vlla humanitate, & misericordia. Ego cum in multum tempus plagæ pertraherentur, clamabam; Nihil in tuam maiestatem peccauimus: rursumque; Domine miserere. &, sanctissima Deipara auxilio sis nobis, opitulare. Postmodum & frater simili modo flagellabatur, clamitans, dicensque; sanctissima Deipara, & tu quoque Ægyptum fuga gestans filium petijsti. Respice in me, qui ob non dissimilem fugam supplicijs coërceor. Domine, Domine, qui saluas pauperem a manu fortiori, ne elonges auxilium tuum a nobis. Et sic vtrisque ad saturitatem dilaniatis, vt foras excederemus, imperat. Et rursus alius recens exiens, & accurrens ad nos, iubet, vt regrederemur: & alius missus ab Imperatore interrogabat. Quare ob mortem Leonis in gaudium effusi estis, & quare cum ad ipsum aufugeritis, eandem atque ille fidem non amplectimini? Ad quæ nos: neque ob Leonis mortem lætati sumus, neque ad ipsum confugimus, Neq; fidem per nos, qui temporibus immutamur, prorsus præuerti, aut innouari sustinemus. At ille cum replicaßet; Itaque sub Leone non accessistis? Non, respondimus, sed sub eo, qui ante eum imperium tenuit. Tum ille; Bene, Bene. Et; Secedite. Hic vero erat Cursus Logotheta. Tum Prætorium, cum iam essent obortæ tenebræ, introiuimus. Post dies quatuor ante Eparchum ducimur, qui multorum tormentorum minis territans, & ante cruciamenta, & ærumnas proponens, tum demum in facie Iam-

bos incidendos, & Saracenos, vt quod collubitum erat Imperatori, compleretur, adhortabantur: vnaque cum eo præsens aderat Christodulus, & illius genitor. Nos vero cum pertinaciter contra niteremur, assereremusq; nos promptos esse, mortes etiam innumeras pati, & quod nos nunquam simili communione contaminaremur, nec etiam assensum vnquam daremus illis, qui Christianorum fidem, illiusque professionem eiurauerant, licet flammis corpus absumerent, Christoduli pater salibus inter aduersarios vtens, Nunquam, ad Eparchum conuersus dixit, hi imaginem adorarunt, & quibus pulsi molestijs ad hæc loca peruenerunt, haud scio. Ad quem ego inclementius respondi. Facesse hinc; neque enim quid dicas, tenes, neque de quibus statuminas. Verum Eparchus rursus aggrediens, Saltem in vno communicantes conuenite, nec aliud a vobis poscimus. Et accedam ipse quoque vobiscum in Ecclesiam, & tum postmodum, quocumque vobis collubitum est, accessionem facite. Tum ipse ad illum corridens, inquam; Non absimile est quod ais Domine Eparche, veluti si quispiam ab alio petens diceret, nihil abs te postulo, nisi semel tuum obtruncare caput; postmodum procede quocunque libido fert. Scias interim præterea hoc apud nos opprobrij esse loco, si quis nos ad communionem prouocat, ad quam nos tu, nescio qua ratione, procedere adhortaris: equidem ille prorsus nescit, sibi facilius esse cœlum terramque sursum deorsumque dimouere, quam nos a pietate, quam profitemur, alio transferre. Tum ille facies nostras infindi iubet, licet illæ ex verberum plagis tumerent, atque exæstuarent, & dolores inferrent intolerabiles, & super scamnos extensorum facies incidebant, cum vero ad multam horam compungerent facies, occidente sole tenebræ irrepserunt; quæ etiam nolenti impedimento fuere, ne in finem incisionem perduceret. Et dum egredimur ad Eparchum præsentem passi sumus. Has punctiones cum conspexerint Seraphim, secedent, & framea ignea terga vertentia, nobis ingressum Paradisi concedent nostras facies reuerita, quæ pro communi Domino ita inhoneste incisæ sunt. In nos enim solos a seculo hoc peractum est, & nouus mos repertus est, omnesque eos perhumanos ostendistis, quotquot contra

contra diuinum nostrum dogma bacchati sunt, & prorsus agnoscetis ante faciem Christi vobis ad legendum has literas proponendas esse. Ipse siquidem dixit, Quæcumque feceritis vni ex minimis his, mihi fecistis. Verba hæc Imperator cum audiisset ab Eparcho, visus est dicere, verborum efficacitate, vti reor, attonitus; Si scirem verum hoc esse, vniuerso meo populo hac incidissem. Nos itaque hæc, licet alia multa superfint, succincte vt potuimus, manifestauimus; rerum gestarum testes permultos habentes, qui, ni fallimur, & his multo plura, & clarius enarrabunt. Alius itaque est Theodorus Studita, alius Theodorus Graptus, quos tu insulsissime confundens vnum facis.

Pag. 256. sect. 9. cap. 5. Οὐ δὲ γὰρ τινὲς τῶν περὶ σὲ ἐλλογίμων, καὶ ἁγίων ἀνδρῶν ἐκάλεσαν αὐτὴν αἵρεσιν. *Nec vlli sanctissimorum Patrum, hominumue illustrium, eo prouecti sunt intemperantiæ, vt eam hæresim nuncuparent.* Pag. 257. cap. 6. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἐφέσου, ὅτι σὺ ὑπάρχεις κοπέλιν, καὶ ἐποίησας ὡς κοπέλιν. *Atque ita æstuans ira dum exibat subiunxit Ephesius, Et ego te non minus despicor* Nicæne, *prognatum semine meretricio, spurium, qui natale solum vt nothus perfidia dehonestare non cohorruisti*, Vbi loci sunt illa in Syropulo, *eo prouecti sunt intemperantiæ*. Certe illa aduersus Bessarionem calumnia, absque maxima detestatione, & conuitio, quæ tuum purgent animum, tandemque conficiant, ferenda non est; *Bessarionem esse prognatum semine meretricio*, quod vti exiguum in tanto Heroe, & minus quam nihil, exaggerando dilucidas; *Spurium, qui natale solum vt nothus perfidia dehonestare non cohorruisti*. Vndenam hæc hauris male sanum caput? Ea non dixit Ephesius, neq; retulit in scriptis Syropulus. Verum ea opposuit Bessarioni Ephesius, vocans eum κοπέλιν. Vocauerit κοπέλιν. Ergo Bessario erit prognatus semine meretricio, spurius, nothus, & natale solum perfidia dehonestauit. Quæ vis, verbulo trisyllabo subiecta est? Vrge hoc monstrum. Hoc sibi velle voculam ex Lexicographis designa, tum appone, in-

ſer, conclude, tum per ora hominum Beſſarionem traducito, & illius conſtantem famam attere. An penes Beſſarionem culpa eſt, quoniam Græci ſermonis penes Creyghtonum ignorantia eſt? κοπέλι apud poſteriores Græcos nihil aliud denotat, quam iuuenculum, adoleſcentulum, tenera adhuc ætate, nondum inter Ephebos aſcriptum, quod Beſſarioni nondum graueſcente ætate grandiori oppoſuit, vt ſe illius verba vti adoleſcentuli ſupina aure audire ſignificaret. Quæ itaque ex tuis Beſſarioni accommodas, cum nulla in Syropulo ſint, habeto tibi, & ſine inuidia: conſeruatoque apud te etiam atque etiam, & ſi uis, in æternum.

Pag. 259. ſect. 9. cap. 7. Εἶδον δὲ καὶ τὸν Σηλυβρείας τὸ χορτασμένον, ὃς ἦν τῶν λογίων, καὶ τῶν μεγάλων διδασκάλων εἷς. *Sed et noui etiam illum Selymbriæ multa corporis aruina pinguem, qui ſcientiſſimis, & ſummis Doctoribus meruit adnumerari.* Chortaſmenos familiæ cognomen eſt, vti ζωρωμένος, Πεπαλωμένος, Ἐσκαμματισμένος: ſed Creyghtono eſt, *multa corporis aruina pinguis*. Ridendũ interpretis ingenium! Sed quid expectari poterat a pingui Doctore pinguiori Minerua ſcribente? Et tamen, vt videatur aliquid dicere in Notis; *Fruſtra quæritur, quis hic* Σηλυβρείας χορτασμένος *fuerit Nicæno notus, & nemini forſan præterea.* An non ſatis eſt notum fuiſſe Nicæno, & nunc demum Creyghtono, *multa corporis aruina pinguis. Legi* ipſe in Codicibus Vaticanis, Ἰωάννου Διδασκάλου τοῦ Χορτασμένου ἐπισημειώσεις εἰς τὴν Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου, Georgij Metochitæ Filij, de quo nos ſupra nonnulla, ἀστρονομικὴν στοιχείωσιν, προέκδοσιν. Et forte non alius hic fuerit, quam hic notus Beſſarioni, ὃς ἦν, teſte Syropulo, τῶν λογίων, καὶ μεγάλων διδασκάλων εἷς. *Vnus e ſcientiſſimis, & ſummis Doctoribus.* Superuixit enim Theodoro, vt ex eius Notis in eundem deprehenditur. Viuebat æqualis Beſſarionis, vt ex eiuſdem Epiſtolis ad Medienſem, Roſienſem, Manuelem Imperatorem. Iſidori

dori Hieromonachi legitur Epiſtola ad Chortaſmenum, inter eiuſdem Epiſtolas. Et vt etiam tu eundem agnoſcas, nec in poſterum dubites; en ecce Chortaſmeni Carmina Politica Eurypidis Tragędijs ab eodem præfixa.

Κἀντεῦθεν ἂν κατίδοι τις τοῦ ζωτικοῦ τὴν φύσιν,
Καὶ τὴν σπουδὴν τὴν ἄμετρον, ἣν ἔχει περὶ λόγους,
Τοῦ γὰρ βιβλίου τουτουὶ μηδενὸς ἐστερημένου.
Μηδ᾽ ἐνδεῶς τυγχάνοντος. ὧνπερ προσῆκεν ἔχειν.
Τὸν Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ποιητικῆς τὸ κλέος.
Οὐδ᾽ ὥσπερ οὐκ ἀρκούμενος τοῖς ᾧδε γεγραμμένοις,
Καὶ τοὺς παρόντας τουτουὶ γραμματικοῦ τοῦ Τζέτζου
Στίχους προσέθηκεν αὐτῷ, μηδ᾽ ὅλως ἀμελήσας
Μηδ᾽ ἀναχόμενος εἰπεῖν τινα τῶν περὶ λόγους,
Ὡς ἄρα τοῦτο κάλλιον ἐκτήσατο βιβλίον.

Ex Codice m.s. Græco Vaticano 897. Fuit ergo Chortaſmenos hic non Nicæno tantum, ſed alijs etiam notus.

Pag. 261. ſect. 9. cap. 8. Οὕτω παρῄνεσε, καὶ εἰσηγήσατο, καὶ ἥλκυσεν αὐτοὺς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. *Ita partim vi, partim blandimentis homines auulſit ab opinionibus, & in ſuam ſententiam pertraxit.* Neque vim, neque blandimenta in Syropulo video, & pag. 262. Ibidem; καὶ ταῦτα διεπράχθη ἐν ἡμέραις δυσί. *Et omnia hæc ſtrategemata, & machinamenta, quæ vnionis patroni architectabantur, vnius bidui intercapedo produxit.* Et quæ erit perfidia violatæ interpretationis, ſi hæc non eſt? Sed hæc ſententia elicitur ex verbis Syropuli. Ergo non interpretem agis, ſed inſulse tua nugamenta æque atque Syropuli eſſent, prodis.

Pag. 271. ſect. 9. cap. 13. Ἀκούω δὲ ὅτι παπαδάρια τινὰ στάσεις ποιοῦσι καὶ ταραχάς. *Audio tamen aliquos vltra faſtum Pontificalem eo vſque intumeſcere, vt ciere litigia, & turbamenta audeant. Vltra faſtum Pontificalem*; quidquid ait de alijs, in Syropulo nullum eſt. Miſer Grammatiſta verbum, quod non intellexit, in aliam ſententiam vertere auſus eſt. παπαδάρια eſt diminutiuum a παπᾶς, quod ſigni-

ficat

ficat Sacerdotem, & Presbyterum, plurali numero efformatur a παπάδες, παπαδάρια vel παπαδούρια, Presbyteruli quasi diceret, vel Sacerdotuli. Eos nempe Sacerdotes, & Presbyteros, qui vnionem oppugnabant, diminutione nominis non esse attendendos indicat, vti qui Magistelli de triuijs sint, & nulli in numero hominum. Quid ergo est, quod in Notis ineptis; παπαδούρια, *Papa diminutiui, & ὑποκοριστικὰ, sed in malum sensum?* Næ tu in malum sextum scribis, cum Latine scribis. An Papæ nomine Sacerdotuli veniunt?

Pag. 277. sect. 10. cap. 1. Οὗτοι γὰρ ἄθησαν τὸν βασιλέα τεχνιέντως εἰς πολλὰ, ἃν οὐκ ἀπεδέχετο. *Illi enim soli fraudibus, & calliditate Imperaratorem in multifaria facinora menti suæ contraria impulerunt.* Vnde tu hariolaris *hos solos*, & non alios admissos fuisse ad Consilia ab Imperatore? In Græcis si vides, non est. Præterea quis te docuit τεχνιέντως *artificiose*, & *ex arte*, *fraudes* & *calliditatem* notare? Fraudes, & calliditas turpitudinem aliquam, & vitium semper designant, ars vero sæpe sæpius laudabilis est. Tu, vt soles, quæ sunt omnia pro vnione, etiam si in Syropulo ambigua sint, in partem peiorem trahis. καὶ ἀπορήτοις διορθώσεις εἰς ἅπερ ἤθελον ζητήματα. *De ambiguis sciscitaturi, & quæstionibus, quascunque vellent proponere.* Quasi id a potestate esset Cardinalium, & eorum voluntas non penderet a nutu Pontificis, quod certe non æquum videbatur. Quare ergo tu, quod Græcus non dixerat, tua translatione insinuas? Infra: Καὶ τοῦ βασιλέως ἀνταζωνιζομένου. *Et Imperatorem, qui responsis eorum telas retexuit.* Nunc primum discite Grammatici ἀνταζωνίζεσθαι, esse *responsis aduersarij telas retexere.* Et infra; Ἵνα ἑκάστη δηλαδὴ τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν ἰδίαν συνήθειαν, ἢ μὲν ἱερουργεῖ τὸ ἄζυμον, ἢ δὲ τὸ ἔνζυμον. *Statuerunt, vt vnaquæque Ecclesia secundum consuetudines proprias Orientalis cum Fermento, Occidentalis absque Fermento panem*

Eucha-

Euchariſtirum conficerent. Hæc translatio malitiam olet, & calliditatem clamitat. Nanq; cum tranſubſtantiationem neges, & poſt Concilium tertium Lateranenſe in Eccleſiam orſam introduci aſſeueres, ſuſpicione non caret iſte tuus *panis Euchariſticus*. An ſcilicet poſt verba conſecrationis tota ſubſtantia panis in ſubſtantiam corporis Chriſti conuertatur: ſed adhuc de panis ſubſtantia aliquid, vel tota ſubſtantia remaneat. Cum vero tu dicas, panem non tranſubſtantiari, neque tranſelementari, vt ſupra vidimus, *panis*, quem hic dicis *Euchariſticū*, ſuſpicione non caret. Græci & Syropulus, poſt verba conſecrationis, poſt ἱερουργικὰ, vel verba illa conſecrationis, nullam in Euchariſtia panis ſubſtantiam recognoſcunt, ſed verum corpus Chriſti, & verum ſanguinem. Quare ſi interpres fidus eſſe voluiſſes, vertiſſes tam in Azymo, quam in Fermentato tranſmutata panis ſubſtantia ſubſtantiam corporis Chriſti introduci, & non panem Euchariſticum confici, de quo iam ſupra multa diximus. Græci ſiquidem verbis illis, quæ recitant in conſecratione, verum corpus Chriſti fieri autumant, etiam opinione Beſſarionis, quam hic Syropulus refert.

Pag. 280. ſect. 10. cap. 2. Ὅτι δεῖ προτάττεσθαι τὸ βασιλικὸν ὄνομα διὰ τὴν τάξιν, καὶ τοὺς ὅρους τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων. *Imperatoris nomen præfigi oportere: & propter dignitatem qua in Republicam præcingitur, & difinitiones aliarum Synodorum Oecumenicarum*. Et tamen illa, *& propter dignitatem qua in Republicam præcingitur*, in Græcis non leguntur. Ex ijs, quæ in Græcis Syropuli leguntur, aliquid oculorum aciem effugiſſe humanæ inbecillitatis fuerit, ſed de ſuo, quod non eſt, addere, & tanquam Syropuli diuendere, hoc eſt hominis ab ingenio improbi. Suam habet Imperator dignitatem in rebus publicis, & ſecularibus, in rebus Eccleſiaſticis infra Pontifices iacet, quorum diſcipulus eſt, quod alibi cumulatiſſime demonſtrabitur.

Pag.

*Pag.*275. sect. 9. cap. 15. Καὶ κόπτεται, καὶ ὀδύρεται, καὶ καταξαίνεται κατὰ τὰς νεωστὶ χηρευούσας. *Plangendi nullum finem facit. Pectus verberibus lacerauit, capillos abrupit, faciem vnguibus secuit, quemadmodum nouis nuptis vsuuenire solet, cum maritos efferunt, & lugubria funera vlulatibus, & crinibus passis in conditoria prosequuntur.* Contende Lector interpretationem cum Græcis, & ridebis. Eadem sect. cap. 16. pag. 276. Διὸ καὶ ἀκούσαντες ταῦτα ὁ βασιλεύς τε, καὶ ὁ Πατριάρχης ἐδυσχέραινε, καὶ μετεμέλοντο ἐπὶ τῇ συγκαταθέσει τῆς δόξης. *Hæc cum Patriarcha, & Imperator animaduertissent, insatiabilem hominum ambitionem nullis limitibus comprehensam, vt male interpretati sunt, ita pænituit tam facili propensione eorum dogmata sanxisse.* Nihil melius. Et pag. 278. sect. 10. cap. 1. Διὸ καὶ ἐμέμφοντο οἱ Λατῖνοι τοὺς ἡμετέρους, ὡς ἐσφαλμένως ποιοῦντας μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὰ δεσποτικὰ ταῦτα ῥήματα ἐπευχομένους, καὶ εὐλογοῦντας τὰ ἅγια. *Quare nostros Latini criminabantur, quod cum maximo errore post verba Dominica benedicerent, & Spiritum sanctum superinuocarent, quasi ipsa Domini primordialis benedictio mysterijs consecrandis non sufficeret.* Recita si potes hæc postrema verba Syropuli Græce, si potes. Sed de hoc supra egimus.

Pag. 281. sect. 10. cap. 2. Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτι οὐ παραιτήσονται, ὃ προέθεντο, ἐξ ἀνάγκης ἐνέδωκε καὶ ἄκων. *Cum plane prospiceret Imperator illos nihil ferociæ dimittere pertinacissimos vrgendi quæcunque proposuissent, inuitus succubuit.* Ibidem cap. 3. pag. 281. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν ἡμερῶν ἐζητοῦντο ἔτι καί τινα κεφάλαια, ὥς τε τὸ περὶ τοῦ πυργατορίου. *Dum illi dies prolaberentur, aliquos e veteri Camarina scrupulos redintegrarunt, nempe de Purgatorio.* &c. Quæstiones Theologicæ Syropuli, Vetus Camarina sunt Creyghtono. Et pag. 284. Ibidem cap. 5. Ὁ δέ γε Ἐφέσου ἐκάθητο μὲν σιωπῶν, καὶ ἀλγῶν ἐπὶ τοῖς γινομένοις. *At Ephesius solus sedens, & silens his gestis infamibus angebatur.* γινόμενα, *gesta infamia* sunt Creyghtono. Annom bene nouit Græca? Ibidem cap.

6. pag. 287. καὶ εἶπεν ἡμῖν, ὁ βασιλεὺς ὁρίζει. ἡ ἕνωσις ἐστὶν καλὴ, καὶ ἐστέρχθη παρὰ πάντων. *Imperator censet, vnionem pergratam esse, & ab omnibus sancitam, paucis admodum, aut nemine refragante.* Hoc etiã hostis miseraturus esset, si vidisset. Si vnio ab omnibus sancita est, quomodo pauci refragantur? si nemo refragatur, quomodo pauci refragantur? Ita sese implicat Creyghtonus, cum a Syropulo discedit, & sua deliria tonat. Syropulus ait ab omnibus sancitam, & nil vltra; ipse addit, *paucis admodum, aut nemine refragante*. Ibidem cap. 16. Σκληρὰς ἐξελάλησαν λόγους. *Indignabundi fremuerunt, & verba infamia cum criminationibus sparserunt in vulgum*. Quid nunc agitis lexicographi, & nouis hisce Creyghtonianis verborum Græcorum significationibus non redditis vestra Lexica locupletiora?

Pag. 300. sect. 10. cap. 13. Καὶ ἔτυχε διεσμῶν ὁ αὐτὸς Φίλιππος ξύλα προμήκη. *Et Philippus cum palos aliquot longiores parieti infigeret*. Discito Lector a Creyghtono διεσμεῖν, esse *parieti infigere*. Et vt significatum retineret infra, Καὶ ἐν τῷ μεταχειρίζεσθαι τὸν Φίλιππον τὰ ξύλα, ἓν ἐκπεπτωκός. *Hæc ligna cum Philippus manibus tractaret, vnum e foramine eluxatum decidens*. Ergo si e foramine eluxatum decidit, prius parieti infixum erat,

Pag. 316. sect. 11. cap. 3. Ἐξελέξατο δὲ τοὺς οἶδεν ὑπογράψαντας, καὶ ἀντιβαίνοντας, οἷον τὸν Ἡρακλείας εἰδὼς αὐτὸν ἄκοντα ὑπογράψαντα, καὶ μηδὲ φορέσαντα ἐν τῇ ἑνώσει. *Sed tantum eos selegit, quos nouit subscripsisse; sed iam pœnitere, & vnionem totis viribus oppugnare. Qualis fuit Heracleensis, qui nec definitioni subscripsit, nec celebrandæ interfuit*. Primicerius iussu Imperatoris fatente Syropulo electurus Præsules ad celebrandum Missam, eos tantum selegit, quos sciuit. Definitioni subscripsisse, postmodum pœnitentia ductos, eam oppugnasse, vt fecit Heracleensis, & Anchialius, qui subscripsere inuiti, si credendum est eidem Syropulo, & Missæ pro vnione celebratæ non interfuerunt.

Ergo Heracleensis subscripsit, licet ille postmodum facto indolens, id acerbe ferret. Hoc dicit hic Syropulus, & alibi sæpius. Vt quid ergo in tua versione Heracleensis, qui subscripsit vnioni, inuito Syropulo, dicitur non subscripsisse. Et dices nummos, tanta veritatis iactura non videre plumbeos Creyghtonum?

Pag. 322. sect. 11. cap. 6. Νῦν δὲ ἐπεὶ ἐγένετο ἡ ἕνωσις, ἐπιτεθήσεται ἡμῖν, ἵνα χειροτονῇ. *At nunc vnione sancita, multo acrius instabit, petet, & tanquam ius suum sibi vendicabit.* Non desunt verba Creyghtono. Omnes quotquot collegerunt Latini sermonis dictiones, phrasesque memoria complectetur Creyghtonus, etiam si opus non est, vt ostendat se scire loqui, cōglomeratas & ad captandum populi vel populorum auram effutiet. Quasi loquentia illa prudentiæ vel scientiæ vestigium præseferat. Et infra. Καλὸν ἂν ἦν, εἰ μετεποιεῖτε τὶ περὶ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐκείνων, εἴτε μὴ κρεωφαγεῖν τὰς δύο ἡμέρας τῆς τεσσαρακοστῆς, εἴτε μὴ λειτουργεῖν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ δὶς, καὶ τετράκις ἐν τῷ αὐτῷ θυσιαστηρίῳ. *Si vel vnum aliquem ex eorum varijs erroribus emendasse contigisset, laude dignum fuisset, exempli gratia, quod non liceret durante quadragesima bis in septimana carnibus vesci, aut quod impium esset, bis, terue ad vnum altare in vno eodemque die missificare.* Clara puraque Græca, quæ vel de grege nouitiorum quisque, etiam obdormiscens intelligeret, tantus Magister non deprehendit, quare alio traducta, quodcunque aliud præter id quod ipsa tinniunt, profundit: ne quid dicam de eo, quod vti impium damnat, *bis, terue, in vno, eodemq; altari missificare*, Missæ ipsius hostis infensus. Quamuis enim Græci desiderare dicant, vt ritus similis toleretur, vt videretur etiam a Græcis aliquod fuisse correctum in ritu Pontificiorū, non tamen ritum damnant, vti impium, quod inferunt Latina translationis verba. Sed dicat Creyghtonus: Et vnde nam habet Latinos bis durante Quadragesima in septimana carnibus vesci, cum

in

in Græcis non sint? Misellum hominem! Et erit, quis Creyghtonum Theologum non esse tam matulam crediderit? Græci Quadragesimam post Hebdomadem, quam ipsi Tyrenam a caseo vocant, absoluto die Dominico ab ipso feriæ secundæ initio ieiunijs, & abstinentijs vacant. Latini post diem Dominicum Ferijs secunda & tertia carnibus vescuntur, tum demum Feria quarta ieiunium ordiuntur. Quare si dies numeres, quadragesimales, Græcorum ieiunium duobus diebus prima hebdomada cum subgrandior sit, Latinorum tot alijs minus erit. Methonenses itaque, teste Syropulo, conquerebantur de vnione non æqua ratione confecta, cum ex vna parte Græcorum omnia, vt Latinis complacuit, in ordinem redacta fuerint, ex alia vero parte Latinorum nihil de statu suo motum. Quare dicebant; Annon poterant cogere Græci Latinos, vt minimum dies illos quadragesimali ieiunio appingerent, vel binas aut ternas Missas in diebus Festis Natalis Christi, vel Resurrectionis non celebrarent, vel aliquid aliud ex eorum multis ritibus corrigerent? En verba. Καλὸν ἂν ἦν, εἰ μετεποιεῖτε καὶ ὑμεῖς ἐκ τῶν ἐκείνων, ἤτε μὴ κρεωφαγεῖν τὰς δύο ἡμέρας τῆς τεσσαρακοστῆς. *Optime factum esset, si vos etiam immutauissetis aliquid eorum, vel carnibus in duobus diebus Quadragesimæ non vesci.* &c. Verum tu nihil ad fidem, vel ad chordam Syropuli vertens; *Quod non liceret, durante Quadragesima bis in septimana carnibus vesci.* Quasi vero singulis septimanis licitum sit Latinis, duobus diebus carnes comedere. Nescire te porro præter illos primos dies, quos supra innuimus, nunquam carnes absumere per leges Ecclesiasticas licere, nisi necessitas vrgeat, etiam tu hoc tibi criminosum esse fatereris.

Pag. 341. sect. 12. cap. 7. Πολλὰ τὰ ἔτη σου. *Deus te perpetuet, vitamque in annos Nestoris producat.* Perpetuam vitam, quam prius precatur, ad annos Nestoris, quasi

perpetuitate ipſa terminos diuturniores reſtringit. Vota ſunt, quæ pro recte factis ſuſceptiſque Græci concipiunt, εἰς πολλὰ ἔτη. quæ modo corrupte efferunt, vna vocula πολλάτη, ſicut etiam, εἰς τὴν, reiecto εἰ σὴν πόλιν pronunciant loco illius εἰς τὴν πόλιν.

Pag. 336. ſect. 12. cap. 5. Ἡτοιμάσθη τοίνυν ὁ Κυζίκου, καὶ ἐδέξατο τὸ μήνυμα. προσεκαλέσατο δὲ καὶ τὸν Τραπεζοῦντος, καὶ τὸν Ἡρακλείας παραγενέσθαι ἐν τῷ μηνύματι, καὶ οὐκ ἦλθον. τῇ τετράδι οὖν, καθ' ἣν ἀποδίδοται ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως, ἥτις ἦν καὶ τετάρτη τοῦ μαΐου ἦλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ προεβλήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Πατριάρχης. παρῆμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐν τῷ μηνύματι. *Stabat autem procinctus iam Cyzicenus accepta Renunciatione poſtrema. Quin & Trapezuntinum, & Heracleenſem accerſiuerat, vltimum renunciato adeſſe, qui venire recuſarunt. Die igitur ſeptimanæ quarto, & menſis Maij quarto, quo ſolemniter proclamabant ſanctiſſimam Chriſti Aſcenſionem craſtino futuram: progreſſus ad aulam Imperatoriam, ab Imperatore inaugurabatur. Nos vtrique, & Renunciationi adfuimus, & inaugurationi, & in patriarchale Palatium deduximus.* Quis æquo animo tacebit? Suntne hæc flexiloqua, & obſcura oracula, an Bœotia ænigmata? Quidquid ſit, Re vera, non fidi, ſed ſtupidi Interpretis nugamenta ſunt. ἐδέξατο τὸ μήνυμα, *accepta Renunciatione poſtrema. Poſtrema* in Græcis non eſt. Quæ nondum aduenerat, ideoque nec expreſſa ab Hiſtorico, cum prima tantummodo renunciatio de ſua electione ad Cyzicenum delata, ipſe illi aſſenſerit, quod eſt primum μήνυμα, & paruum: cum aſſenſus renunciatus eſſet ad Imperatorem, εὐθὺς οὖν δὴ ἐμήνυσατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, ἵνα ἑτοιμασθῇ, καὶ δέξηται τὸ μήνυμα. Statim itaque nunciauit illi Imperator, vt ſe compararet, præpararetque ad recipiendam renunciationem, quæ ab ipſo Imperatore, non ab electoribus pronuncianda erat. Tu Græca peſſime vertis. *Tum Imperator Epiſcopo iuſſit indicari ad primam hanc renunciationem, ſe comparari,*

ri, breui vltimam recepturus. Quare vocatur ab Imperatore ad ſecundam, non ad primam. Hinc infra Syropulus dicit. Ὁ μὲν οὖν ὑποψήφιος ἡτοιμάζετο μετὰ σπουδῆς. *Hypopſephius itaq. ſolicitè anxie comparabatur*. Si comparabatur ad accipiendum, ergo nondum acceperat. Et ſic præpaparatus accerſebat Trapezuntium, & Heracleenſem, ad vltimum renunciatum, non vt tu, *renunciato adeſſe*. Dices duo fuiſſe hæc μηνύματα apud Cruſium in Hiſtoria Patriarchali, cum agitur de Gennadio Scholario. Καὶ ὡς ἔδωκαν αὐτοῦ τὸ μικρὸν μήνυμα, διὰ νὰ τὸν κάμουν Πατριάρχην, τελείως δὲν ἤθελε νὰ τὸ ἀκούσῃ, οὐδὲ νὰ τὸ στέρξῃ, διὰ νὰ γένῃ Πατριάρχης. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ, καὶ ὁ λαὸς ὅλος καὶ στανικῶς αὐτοῦ ἔκαμον αὐτὸν Πατριάρχην δώσαντες αὐτοῦ καὶ τὸ μέγα μήνυμα. *Vt autem ſignificationem, ſicuti in Patriarcharum creatione fieri ſolebat, minorem, quæ appellatur; illi dederunt, vt ſcilicet ipſum conſtituerent Patriarcham, nullo modo eam audire voluit, nec acquieſcere illorum ſuffragijs, vt Patriarcha fieret. Pontifices vero, & Clerici, & populus totus etiam inuitum, & reluctantem crearunt, data quoque altera, quæ maior vocatur, ſuæ voluntatis ſignificatione*. Quis id negat? Ideo vocaris in crimen, & oſcitantiæ reus ſis, qui hæc duo inter ſe longiſſime diuerſa incompoſitè confundis, & vnum pro alio ſumis, & cum rem non intelligas, aliud Syropulus, aliud tu loqueris. Vt errores agnoſcas tuos, en tibi ritum creandi Patriarcham. Sede vacante conuentus Præſulum in Vrbe commorantium celebratur, & ſuffragijs datis tres, qui videntur dignitati eſſe accommodatiores eliguntur, & nomina eorum Imperatori deferuntur, & Imperator vnum ex ijs Patriarcham deſignat. Perfertur ad electum ſententia. Si aſſenſerit, firma manet electio: ſi recuſauerit, redditur negotium incudi, ſicque proſequuntur, quouſque tandem electus annuerit. Et hoc eſt primum μήνυμα, ſiue renuntiatio, ſiue monitum, ſiue nuncius, quo certior fit

electus

electus de sua electione, & hoc est μλύνμα μικρὸν. ex Theodosio Zygomala. Ἦλθεν ἐπὶ προσκαλέσαι τὴν Σύνοδον δεύτερον τὸ μέλλοντα πατριαρχεῦσαι. ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχιερωσύνην σου προσκαλεῖται Πατριάρχην γενέσθαι. *Bis accersit Synodus Patriarcham futurum. Sancta Synodus tuam reuerentiam vocat ad Patriarchatum.* Si in sententiam Synodi iuerit, tum postmodum accedens ad Imperatorem, Patriarcha renunciatur, qui solemni, ac iusta declarandi Patriarcham formula dicit, Ἡ ἁγία Τριάς, ἡ τὴν βασιλείαν δωρησαμένη ἡμῖν, προβάλλεταί σε Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. *Sancta Trinitas, quæ nobis imperium concessit, constituit te Archiepiscopum Constantinopoleos, nouæ Romæ, & Oecumenicum Patriarcham.* Et hoc est secundum μλύνμα, & magnum, quod προβλησις, & προβολὴ dicitur, quæ tu ista tua interpretatione perturbas, & postremum cum primo confundis tuis illis additionibus. Et vt magis lædatur os tuum, en ex tuo Syropulo post quatuor versus postremum hoc renunciatum; Ἦλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ προεβλήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Πατριάρχης. *Accessit ad Regiam, & ab Imperatore renunciatus est Patriarcha.* Quod est postremum μλύνμα, & magnum. Ita tu talpa es cæcior in omnibus. Non fingo somnia, res ipsa est, quam narro. Simeon Thessalonicensis Dialogo de Hæresibus, refellens dictum eorum, qui asserebant Imperatorem creare Patriarchas, scribit; Τὸ μλύνμα δίδοται παρὰ τῆς συνελεύσεως ἀρχόντων τῶν μεγίστων. τοῦ βασιλέως γὰρ φέρουσι πρόσωπον. ὁ βασιλεὺς δὲ τὰ τῆς Συνόδου ὑπηρετεῖ, ὡς Χριστὸς κυρίου καὶ δεφένσωρ, καὶ ὑπηρέτης ἐκκλησίας κατασταθεὶς, ἐν τῷ χρίεσθαι καὶ τοῦτο καθυποσχεθείς. διὸ καὶ οἱ τὸ μλύνμα λέγοντες, οὕτω φασίν; ὁ κραταιὸς, καὶ ἅγιος ἡμῶν αὐθέντης ὁ βασιλεὺς, καὶ ἡ θεία, καὶ ἱερὰ, καὶ μεγάλη Σύνοδος προσκαλεῖται τὴν ἁγιωσύνην σου εἰς τὸν ὑψηλότατον θρόνον τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μαρτυροῦντες, ὡς οὐχ ὁ βασιλεὺς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὰ τῆς Συνόδου μετὰ τῆς Συνόδου μόνον, καὶ μόνον ὑπηρετεῖ.

Φλυα-

Φλυαροῦσι τοίνυν οἱ λέγοντες καινοτόμοι φθόνῳ βαλλόμενοι, ὡς ὁ βασιλεὺς τὸν Πατριάρχην ποιεῖ. οὐδαμῶς γὰρ ὁ βασιλεύς, ἀλλ' ἡ Σύνοδος ἐνεργεῖ, ἐξυπηρετουμένου μόνον τοῦ βασιλέως, εὐσεβοῦς ὄντος, ὡς δέδεικται. οὐ μόνον, ὅτι ἔκδικός ἐστι καὶ βασιλεὺς χρισθεὶς ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἵνα συνεργὸς ὢν εἴη καὶ ὑπηρέτης, καὶ στέργῃ καὶ βεβαιοῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας. ὀφειλομένου καὶ τούτου ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις τηρεῖσθαι διὰ τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας. ἀπολογουμένου οὖν καὶ τοῦ ὑποψηφίου τὰ εἰκότα, καὶ καταδεξαμένου τὴν ἐκκλησίαν, πάντες ἀρχιερεῖς προσέρχονται τούτῳ, καὶ προσκύνησιν ἀπονέμουσιν, ὁμοίως κληρικοί τε καὶ λαϊκοὶ λαμβάνοντες εὐλογίαν, ἅτε μνήστωρ τῆς ἐκκλησίας ἐστίν. οὐ δεῖται χειροτονίας, ἀλλὰ μόνον ἐνθρονισμοῦ. εἰ δὲ ἱερεὺς χειροτονεῖται, καὶ ἐνθρονίζεται. *Suffragia exhibentur a proceribus Senatus, illisque primatibus. Quippequi præferunt personam Imperatoris. Namque Imperator actis Synodi subseruit, vti Christus Domini, & defensor, & minister Ecclesiæ factus in ipsa creatione, & hoc despondens: Qua propter, & qui nunciant, hunc in modum effantur. Fortis & Sanctus Dominus noster Imperator, & Sacresancta illius maiestas, & sancta, diuina, & magna Synodus accersunt sanctitatem tuam ad sublimissimum thronum Patriarchatus Constantinopolitani, testantes, non Imperatorem ex se ipso, sed quæ in Synodo peracta sunt, vna cum Synodo denunciare, tantumque operam dare executioni. Nugantur itaque nouatores inuidentia conciti, Imperatorem creare Patriarcham. Nullo siquidem modo Imperator, sed Synodus efficit, & Imperator tantum asseruit, si modo religione praditus est, vt demonstratum est, non quia tantum vindex est, & Imperator vnctus ab Ecclesia, sed vt cooperator, & minister approbat, firmasque conseruat res Ecclesiæ. Cum hoc quoque seruandum incolume, ac integrum sit ab Orthodoxis propter pacem, & quietem Ecclesiæ. Sicque, vti addecet, respondente Hypopsephio, & acceptante Ecclesiam, omnes Præsules ad ipsum accedunt, & illi sese reuerenter inclinant, simul Clerici, & Laici accipientes benedictionem, quod sponsus Ecclesiæ est. Nec illi opus est ordinatio, sed tantum enthronismus. Si vero Sacerdos est, ordinatur, atq; in solio collocatur.* Et infra;

infra; Γίνεται δὲ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ τοῦ ἐνθρονισμοῦ, ὃ καλεῖται προέβλησις. τοῦτο δέ ἐστιν ὁμολογία τοῦ βασιλέως διὰ στόματος οἰκείου, καὶ τιμὴ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς στέργει τὸν ἐκλεγέντα παρ' αὐτῆς, καὶ ἐψηφισμένον, τὴν ἐκκλησίαν ποιμαίνειν καταδεξάμενον, καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ τριάδι τῇ δωρησαμένῃ τούτῳ τὴν βασιλείαν, ἔχει καὶ αὐτὸς αὐτοῦ Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. οὐ μὴν ἐνεργεῖ αὐτὸς αὐτοῦ, οὐδὲ δίδωσι τούτῳ τὶ, ἀλλὰ συμφωνεῖ, καὶ ἐπακολουθεῖ τῷ ἔργῳ. καὶ δῆλον, ὅτι οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ λαμβάνει μᾶλλον, καὶ ὡς ὑπηρέτης τῆς ἐκκλησίας ἐστί. ὅτι τὴν ἱερὰν ῥάβδον αὐτῷ τῷ ὑποψηφίῳ ἐγχειρίζας οἰκείᾳ χειρὶ, προσέρχεται καὶ ὑποκλίνει τούτῳ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀποκαλύπτων αὐτὴν, ὡς ἔθος, εὐλογίαν δέχεται καὶ ἀσπάζεται τὴν τοῦ ὑποψηφίου χεῖρα. φανερώτερον δὲ, ὅτι οὐ δίδωσιν αὐτὸς τὶ, ἀλλὰ τοῦτο ποιῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας στέργει τε καὶ βεβαιοῖ, ὅτι καὶ ὄντος ἀρχιερέως τοῦ ὑποψηφίου Πατριάρχου, καὶ μηδενὸς εἰς χειροτονίαν ἀρχιερατικοῦ χρείαν ἔχοντος τοῦτο γίνεται. καὶ ἔτι τοῦτο διὰ τὸ τιμᾶν ἐστι τὸν βασιλέα τὴν ἐκκλησίαν, οὐκ ἄρχειν, ὅτι ἐλθόντα τὸν ὑποψήφιον ὁ βασιλεὺς περὶ τοῦ ἰδεῖν φιλοφρονεῖ, καὶ μανδύαν μετὰ ποταμῶν ἀποστέλλει, καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἐγκόλπιον, ὅπερ ὡς ἀρραβὼν ἐστι, καὶ ὡς ὑπηρέτης, καὶ φύλαξ αὐτὸς φυλάσσει. διὸ καὶ τὴν ῥάβδον ὡς τιμιωτέραν, καὶ ποιμαντικῆς ἐξουσίας σύμβολον αὐτὸς δίδωσι διὰ τὴν τιμὴν. καὶ τὸ ἀσφαλέστερον τῇ χειρὶ. καὶ δείκνυσι πᾶσιν, ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦτον ποιμένα στέργει, ὃν ἐξελέξατο ὁ Θεὸς. καὶ φανερώτερον τοῦτο μαρτυρῶν κηδεύει, καὶ ἵππος παρασήμοις τισὶ κοσμεῖται, καὶ ἐπ' αὐτῷ ὁ ὑποψήφιος κάθηται, καὶ ὑπὸ πεζοῦ τοῦ κόμητος τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου κατέχοντος, ἀντὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ ὡς ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντῖνος τῷ ἱερῷ πεποίηκε Σιλβέστρῳ προπέμπεται διά τε τῆς βασιλικῆς πάσης αὐλῆς, καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριαρχείου. εἰ ἔστι δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ υἱὸς, ἕπεται ἔφιππος, καὶ ἡ σύγκλητος πᾶσα. οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἡ καλουμένη προέβλησις γίνεται διὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας τιμὴν, ἢ εἰς Χριστὸν ἀναφέρεται. *Fit vero ante ordinationem, vel enthronismum, qua vocatur* προέβλησις, *renuntiatio. Hæc vero est Imperatoris per os proprium confessio, & honor erga Ecclesiam,*

nempe eum ab ea electũ suffragijs accipere, qui pascendam Ecclesiam sibi assumpsit, & in sancta Trinitate, quæ sibi largita est imperium, & habere, & se eum Archiepiscopum Constantinopoleos nouæ Romæ, & Oecumenicum Patriarcham agnoscere. Non tamen se illum efficere, neque aliquid illi exhibere, sed concordem esse, & opere Synodum subsequi. Et manifestum est, eum non tribuere, sed accipere potius, & vti administrum rerum Ecclesiasticarum, quod & sacrum baculum propria manu impertiens Hypopsephio, accedit, & inclinat illi caput, & illud aperiens, vt moris est, benedictionem accipit, & Hypopsephij manum deosculatur. Et multo clarius, quod nihil ipse de suo præbet, sed id præstans, quod est Ecclesiæ amplectitur, & constabilit. Et cum Hypopsephius adhuc est in dignitate Episcopali constitutus, nec illi desit aliquid, quod necessario requiritur ad dignitatem illam consequendam, hoc idem præstatur: id propter etiam quod Imperator Ecclesiam veneratur, non illi dominatur, quod cum accesserit Hypopsephius, antequam illum videat Imperator, beneuole eum, humaneque excipit: mittit illi & Mandyam, cum fluminibus ornatum, & Ecclesiæ Encolpium, quod vt arrhabo est, & quod vti administer, & custos conseruat. Quapropter & baculum, vt dignius, & pastoralis dignitatis symbolum ipse exhibet propter honorem, & maiorem securitatem in manu, & omnibus manifestat, semetipsum hunc electum a Deo vti pastorem venerari. Et vt manifestius innotescat, testans imperat, vt equus insignibus quibusdam adornetur, cui ipse Hypopsephius assidet, & a pedestri Comite, qui equi habenas detinet, vice ipsius Imperatoris, vti Magnus Imperator Constantinus Sancto Siluestro fecit, deducitur per omne Imperatorium impluuium, & viam publicam ad Patriarchium ipsum. Si vero est Imperatori filius, equitans & ipse subsequitur, & Senatores omnes. Hac itaque ratione, & has ob causas, quæ vocatur προέλευσις renuntiatio propter dignitatem Ecclesiæ est, quæ ad Christum defertur. Sed quid externa conquiro? Plane tu, si considerate animum aduertisses, & quod in manu erat, non neglexisses, hæc eadem ex tuo Sguropulo facili negotio

didicisses. Nanque Syropulus sect. 2. cap. 4. de electione, & inauguratione Iosephi similia tradidit; Τῶν δὲ ἀρχιερέων ψηφισάντων κατὰ τὸ ἔθος τρία πρόσωπα παρόντος καὶ τοῦ Μηδείας, οὐ γὰρ παρῆν ἐν τοῖς προηγισονόσιν, ἐκλέγεται ὁ βασιλεὺς τὸν Ἐφέσου κῦρον Ἰωσήφ, καὶ εἰς Πατριάρχην προβάλλεται. ὃς καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀναχθεὶς καθ' αὐτὴν τὴν ἑορτάσιμον ἡμέραν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τὴν κατὰ τὴν ἐνάτην νέμεσιν τὴν θείαν ἐτέλεσε μυσταγωγίαν, καὶ τῷ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἱερῷ ἐνεθρονίσθη συνθρόνῳ. Vertis; *Ad electionem Patriarchæ cum Præsules inter se suffragati, vt mos est, tria nomina Imperatori proposuissent, præsente etiam Mediensi, qui antea-ctis in Synodo non interfuit, Imperator Ephesi Præsulem Dominum Iosephum eligit, ac Patriarcham renuntiat. Qui confestim deductus in palatium Patriarchale, ipso die festo Constantini Magni, Indictione nona, diuini cultus officium celebrauit, & in magna Ecclesia collocatus est, in throno inaugurandis Patriarchis destinato*. Hic vides commissa suffragia Præsulibus, & electionem trium personarum, quibus ab Imperatore præfertur Iosephus. Hic vides primum μήνυμα Præsulum, & secundum Imperatoris, quæ proprie προβλησις dicitur. Tum in Patriarchium adductus, non consecratur Episcopus, cum iam creatus esset, dum in Ephesium Episcopatum promotus est: sed rite peractis requisitis omnibus sacris, tum denique in συνθρόνῳ magnæ Ecclesiæ ἐνθρονίζεται. Dicit enim Syropulus, *vt moris erat*, κατὰ τὸ ἔθος, electum fuisse. Tu vero ex inscitia moris eligendi, consecrandique Patriarcham, in alia atque alia præter Syropuli tui mentem verteris. *Qui confestim deductus in Palatium Patriarchale*. Patriarchium notat & Palatium, in quo degit Patriarcha, & Ecclesiam illi annexam, in qua more illius Ecclesiæ sacra complentur. Profanus homo sacrosanctas cerimonias violas, & funestas, ideoque tacendo Ecclesiam Palatium intrudis. Sic etiam in promotione Methrophanis; Καὶ προπέμπομεν αὐτὸν εἰς τὸ

Πα-

Πατριαρχεῖον, transfers; *& in Patriarchale palatium adduximus*. Non in Palatium, ſed in Eccleſiam deduci diſcere poteras ex Codino, cum de conſecratione Patriarchæ ſermonem habet; Ὁ δὲ Πατριάρχης ἀπέρχεται ἱππότης εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν. *Patriarcha eques ſe confert in S. Sophiam*; Et infra. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, μετὰ τὸ προβληθῆναι, ὡς δεδήλωται. *Profectus igitur in S. Sophiam poſt ſuam renuntiationem, vt oſtenſum eſt*. Et cum direpta Conſtantinopoli Sanctæ Sophiæ Eccleſia in Meſchitam Turcarum conuerſa, & quæ Sanctorum Apoſtolorum erat, a Mahomete in Patriarchium, Georgius Scholarius, tum Patriarcha electus, equum eo modo, quo diximus, ornatum aſcendens, & ad veneranda Apoſtolorum ſepta deductus conſecratur Epiſcopus, quia laicus erat, & Patriarcha renuntiatur. τὴν θείαν τε ἐτέλεσε μυσταγωγίαν. *Diuini cultus officium celebrauit*. In templis Græcorum diuini cultus officia celebrantur. Attamen hoc in loco θεία μυσταγωγία aliud innuit, nempe *diuinum Miſſæ Sacrificium*, cuius ſcilicet tu tuique ritus atque myſteria, vti malum auſpicium deteſtamini. Græci tamen in eam ſpem ſuam omnem, & bona collocant, inter alia Sacramenta, vti præcipuum μυσταγωγίαν, neq; nomine ſolo contenti, θείαν addunt. Vocant μυσταγωγίαν, quod mentem ſubleuat ad Dei recondita ſecreta percipienda, actiones, paſſioneſque Chriſti ſub ceremoniarum ſimulacris, & Chriſtum ipſum ſub antitypis panis, & vini ſpeciebus velat, & ſimul ad eum arcano modo cognoſcendum deducit, nec non inſuper manifeſta cæleſtis cibi ſumptione æternæ vitæ percipiendæ latens pignus elargitur. Et Miſſæ ſacrificium ita nuncupari a Græcis, & antiquioribus, & recentioribus, adeo planum eſt, vt probatione non egeat. Hic nihilominus *Miſſam* intelligi ſatis abunde explicat Simeon Teſſalonicenſis. Τῇ δὲ κυρίᾳ ἡμέρᾳ τῶν βασιλέων συνελθόντων, καὶ ἀρχόντων, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἡ λειτουργία μεγαλοπρεπῶς τῇ ἱερᾷ

de templi constructa, medium altius atque speciosius, quæ subsequuntur, ex parte tum læua, tum dextera depressiora, & inferioris sæpius conditionis, in quibus solent assidere Pontifices, augustiores in medio, submissiores pro dignitate quisque sua in alijs, & in ea per gradus ascenditur. Simeon Thessalonicensis, Καὶ περὶ τὰς βαθμίδας θείου συνθρόνου γενόμενος. *Et ad gradus diuini Synthroni accedens*. Dicitur σύνθρονον, quod vna cum alijs coniunctum emineat, vel quod electus, vel in gradu eminentiori collocatus vna cum alijs sedeat. Ex hoc throno oriuntur, ἐνθρονίζειν, ἐνθρονιάζειν, ἐνθρονίζεσθαι, ἐνθρονιάζεσθαι, ἐνθρονισμὸς, quibus inter alia notatur electum in illo throno collocari. Qua sessione videtur electus in possessionem immitti, & electionis suæ firmitatem acquirere. In Iure Græco Romano lib. 2. de Translatione Episcoporum Proclus Episcopus Cyzicenus electus post Sisinnium Patriarcha Constantinopolitanus; Οὐκ ἐνεθρονίσθη διὰ φθόνον τῶν παραδυναστευόντων τότε ἀρχιερέων. τελευτήσαντος δὲ Μαξιμιανοῦ προσεκλήθη, καὶ ἐνεθρονίσθη Κωνσταντινουπόλεως, συναινέσει καὶ τοῦ Κελεστίνου Πάπα Ῥώμης. *Sed in solio non est collocatus ob inuidiam Pontificum, qui potentia sua tunc abutebantur, mortuo Maximiano accersitus est, & in solio collocatus, Celestino Papa Romano etiã aßentiente.* Simeon Thessalonicensis; Τῇ δὲ κυρίᾳ ἡμέρᾳ τῶν βασιλέων συνηγμένων καὶ ἀρχόντων, καὶ σχεδὸν παντὸς τοῦ λαοῦ ἡ λειτουργία μεγαλοπρεπῶς τελεῖται παρὰ τοῦ Πατριάρχου, συνόντων αὐτῷ τῶν ἀρχιερέων ἁπάντων καὶ τοῦ κλήρου, καὶ τῶν τῆς πόλεως ἱερέων. δεῖ γὰρ πάντας παρεῖναι ἐπὶ τῷ τοῦ ποιμένος αὐτῶν ἐνθρονισμῷ καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς καθέδρας ὡς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν αὐτὸν τὸν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ εὐλογηθῆναι παρ᾽ αὐτοῦ τότε μᾶλλον κατ᾽ ἀρχάς, καὶ τὴν εἰρήνην παρ᾽ αὐτοῦ δέξασθαι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου θρόνου, καὶ προσφωνῆσαι ταύτην αὐτῷ. Et infra; καὶ διὰ τοῦτο οὕτω λαμπρὰ ἡ ἐπὶ τῷ συνθρόνῳ τοῦ Πατριάρχου γίνεται ἐγκαθίδρυσις, ἵνα καθεσθεὶς ὥσπερ ὁ σωτὴρ εἰς οὐρανούς, τὴν εἰρήνην ἐκεῖσε ἅπασι δώσῃ τε καὶ κηρύξῃ ὃς καὶ

ἐκεῖ-

ἐκεῖθεν τῷ ἐπικηδείῳ δὲ λοιπῷ· ὡς ἀπὸ τοῦ οὐρανίου θρόνου τὴν τοῦ ἐπιάδου παρέχων χάριν. Et hæc non tantum in Patriarchis fuit, ſed in alijs etiam ad maiores dignitates promotos. Euchologium; Ἐνθρονίζεται δὲ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα ὁ ἱερομόναχος εἰς ἡγούμενον καὶ ποιμένα τῆς σεβασμίας μονῆς. *Locatur in ſolio ſeruus Dei N. & fit ſuperior, & paſtor venerandi Monaſterij N.* De Synthrono ſi plura cupis, lege noſtram ad Ioannem Morinum Epiſtolam ſecundam de Templis recentiorum Græcorum. Nec diuerſus eſt ritus, qui in Pontificali Romano legitur. *Conſecrator accipit conſecratum per manum dexteram, & primus ex Epiſcopis per ſiniſtram, & inthronizat eum, ponendo ipſum ad ſedendum in faldiſtorio, de quo ſurrexit conſecrator.* Nec alio ſenſu legitur apud Latinos autores medij temporis, & recentiores, *Regem inthronizare, Præſulem, Antiſtitem, Epiſcopum, Abbatem, Miniſtrum.* Nanque inſinuat, Regem creare, in regio ſolio collocare, augurare Epiſcopum, Abbatem, &c. Quæ ſeſſio adeo neceſſaria reputata eſt, vt cum in Eccleſia, in qua promotio fit, nullum exiſtit ſolium fabrefactum, ex templo aliunde aſportaretur cathedra, in qua electus collocaretur. In eodem Euchologio Græcorum; Καὶ ἐνθρονίζει αὐτὸν μέσον τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ δίφρου. *Tum illum in ſella in Eccleſia media locat.* Hinc elicere potes, quid ſit ἐνθρονίζεσθαι ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ, & non intrudere Lectori tuo, *binos thronos tam in Palatio, quam in Eccleſia vnum Imperatori, Patriarchæ alterum.* Et vt fidem adderes dicto, quod nullo modo ſomniat Codinus, Codino appingere. *Die igitur ſeptimanæ quarto, & Menſis Maij IV. quo ſolemniter proclamabant ſanctiſſimam Chriſti Aſcenſionem craſtino futuram.* Et quid audio? Ita ne? καθ' ἣν ἀποδίδοται ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. *Quo ſolemniter proclamabant ſanctiſſimam Chriſti reſurrectionem.* Iam Chriſti ἀνάστασις, *Chriſti aſcenſio* eſt. ἀποδίδοται, *ſolemniter proclamabant*, & quod peius eſt, *craſtino futuram*, quod in Syropulo non eſt. ἀποδί-

διδόναι τὴν ἑορτὴν, est retribuere, reponere, resignare, redonare solemnitatem, quam anteactis diebus celebrabant, finem facere, eamque terminare, persoluere. In Pentecostario feria quarta ante ascensionem Domini post Laudes; Καὶ οὕτως ἀποδίδοται ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας καὶ ζωηφόρου τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. *Et hac ratione terminatur Solemnitas Sanctæ & viuificæ Christi Resurrectionis.* Et alibi; Καὶ ἀποδίδοται ἡ ἀκολουθία τῶν ἁγίων πατέρων. *Et completur Officium sanctorum Patrum.* Et in Typico cap. 51. *Et Resurrectionis omnia Officia, quod non canitur amplius, Christus resurrexit, finem habent.* Καὶ ἡ ἀκολουθία πᾶσα ἀναστάσιμος διὰ τὸ ἀποδίδοσθαι τὸ, Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Tum siquidem feriæ paschales terminantur, cum amplius Troparium illud, Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος, *Christus resurrexit a mortuis, morte mortem conculcans, & ijs, qui iacebant in sepulchris, vitam donans*, sæpius singulis diebus a die Resurrectionis ad feriam quartam ante Ascensionrm recitatum, & decantatum, non amplius dicitur, neq; concinnitur. Tum siquidem ἡ ἑορτὴ ἡ ἀναστάσιμος, vti sæpissime alibi vsurpatur σχολάζει. Typicon cap. 1. Καὶ σχολάζει ἀπὸ τῆς μεγάλης πέμπτης μέχρι Σαββάτου τοῦ ἀντιπάσχα. *Et cessat, intermittitur a magna feria quinta vsque ad Sabbatum Antipaschæ*, nempe octauam post Pascha, Sabbato nempe ante Dominicam, quam vocant Pontificij, *In Albis*. Hoc quoque verbo elegantissime vsus est ad similem sententiam recludendam Simeon Thessalonicensis in Ordinatione Presbyteri, Dialogo contra Hæreses; Τὰ τοῦ Ἀρχιδιακόνου τελεῖ, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον φέρει, εὐλογίαν δεχόμενος, καὶ τὸν θεῖον ἄρτον ἐπὶ κεφαλῆς ἐν τῇ μεγάλῃ φέρει εἰσόδῳ, ὡς τὰ τῆς διακονίας ἀποδιδούς. *Archidiaconi munera peragit, & Euangelium recitat, benedictionem accipiens, & diuinum panem super caput in magno introitu gestat, & illis, quæ Diaconi sunt, renunciat.* Quæ modo Sacerdos efficit & nauat, Diaconi munia sunt, & ea tum ordinatus postre-

postremum obit, illisque in eminentiorem gradum promotus; nunc demum renunciat, eorumque vltra exercendorum exitum expedit, ἀποδίδωσι. Quid porro illa sunt, *post solemnitatem proclamabant Sanctissimam Christi Ascensionem crastino futuram*? Festum apud Græcos Ascensionis inchoabatur eadem ipsa feria, qua cessabat Resurrectionis: sed Resurrectionis cessabat feria quarta in profesto Ascensionis. Ergo proclamatio illa tua Ascensionis futuræ crastino, nimis ridicula est: neque enim tum festum proclamatur futurum crastino; sed tum festum celebratur a primis vesperis, & subsequente die Iouis ad ipsam Pentecostem, donec hoc idem alterius solemnitatis aduentu ἀποδοθῇ, καὶ σχολάσῃ.

Pag. 347. sect. 12. cap. 11. Ὅστις βαθυμήτης ὢν, καὶ πολὺ τὸ αἰδέσιμον, καὶ φοβερὸν ἔχων, εἰ πεῖραν. *Qui vir profundæ mentis, & experientiæ, plurimumque venerationis, ac reuerentiæ sibi attrahens, a longa gubernandi consuetudine*. Hæc posteriora in Græcis desiderantur. Infra; Καὶ μετὰ τὴν λαμπρὰν Κυριακήν. *Peracta semel hac splendida septimana*. Scripseram annis præteritis Dissertationem de Dominicis, & Hebdomadibus Græcorum iam editam, & nomina earum, vnde sibi petant originem, & quibus Græcæ Latinis respondeant. Sed hæc *Splendida* Hebdomas nullibi est. Namq; vnum diem Dominicum Paschatis si excipias, qui λαμπρὰ κυριακή, vel λαμπροφόρος ἡμέρα est, Hebdomas illa λαμπροφόρος, vel λαμπρὰ nullo in loco est quippe quæ sequitur ad Dominicam, dicitur τῆς διακαινησίμου. Vide quæ ibi adnotabamus. Καὶ ταῦτα σοι

ἐκ πολλῶν ὀλίγα, οἷον ἐκ μεδίμνου πλήρους,
καὶ πηγῆς ἀπείρου σταγόνες ὀλίγαι,
καὶ κόκκοι μείζοι, καὶ ὀλίγου γεύ-
ματος τὴν ἐν τῷ πίθῳ
πᾶσαν τοῦ οἴνου
ποιότητα.

FINIS PRIMÆ PARTIS.